SVATÝ NA MOSTĚ

Jiří Šotola

Žatva

SVATÝ NA MOSTĚ

Jiří Šotola

ČESKOSLOVENSKÝ SPISOVATEL PRAHA

© Jiří Šotola, 1978
Ilustration © Jaroslav a Věra Sůrovi, 1978

I.

(Začínají se zápisky písařovy. Rok 1942. Úryvek z memoárů válečných, ó mládí, šťastné mládí.)

Jednou v roce 1942, na jaře, mohl být tak březen, možná duben, seděli jsme ve studovně.

Tedy ve studovně… Byla to jen taková malá místnost, tmavá, nevytopená. V Boromeu.

Boromeum byl, teď by se řeklo internát. Katolický. Biskupský internát. Bydlelo i jedlo se tam zadarmo. Po celých osm let. A studovalo se ve městě na státním gymnáziu. Rodiče ovšem museli podepsat revers, že buďto půjde synek po maturitě na kněze, anebo oni tu osmiletou stravu a byt dodatečně zaplatí. Částka to nakonec úhrnem byla citelná. Takže se po maturitě vesměs chodilo na kněze.

Ve městě, totiž v Hradci Králové. Internát stál kousek od Moravského mostu, na nábřeží, dole pod okny nám tekla Orlice. Bydlelo nás tam asi třicet. Možná čtyřicet. Všecko budoucí páteři. Nebo aspoň skoro všecko. Tam už, ve zdech Boromea, ze životní sudby téměř nebylo úniku. Aspoň zdálo se, že není.

Seděli jsme tam při dvou žárovkách, Pepan Prášek, Honza Uhlíř, Štěpánek Vávra a já. Už jsme se učili k maturitě. Tehdy se maturovalo v květnu. Už jsme znali i otázky. Pamatuju, že jsem měl z latiny Propertiovy elegie. Cynthie první mě jala, ó žel, svým líbezným zrakem…

Byl večer.

Pak dole na chodbě zazvonilo a my jsme se modlili. Nemusím jistě připomínat, že jsme byli velice pobožní.

A kamarádi šli spát a já se ještě zastavil u svatého Jana. U sošky, co stála před dormitářem ve výklenku.

Měl jsem toho svatého rád. Snad proto, že jeho socha stála taky u nás doma pode vsí. Snad i proto, že mě podle něho pokřtili. Toužil jsem napsat o svém svatém patronovi Janu Nepomuckém knihu, až se řádně vycvičím v teologii, v zákonech hagiografie, v dějinách

církve. Už tehdy jsem měli o něm přečteno, co se dalo. Balbína, novější apalogety, ba i veledílo kanovníka Berghauera. Solidní katolickou literaturou jsme byli zásobováni v míře zcela dostatečné.

Už jsem z toho dokonce měl i trochu zmatek v hlavě. Profesor češtiny na gymnáziu mi dal přečíst svoje výpisky z Dobrovského. Na nepomucenské téma, z polemiky s Dobnerem. A abbé Dobrovský, to, marná věc, není zrovna solidní katolická literatura.

Ale takový malý zmatek by se byl zajisté brzy utišil. Jenomže zmatků bylo víc. A kapitálnějších. Ona hlavně doba byla zatrápeně zmatená. Alespoň pro nás, poslušné katolické studující a naivini vesnické balíčky.

Snad už tenkrát mě jímával ten pitomý pocit, že mám lisovanou hlavu.

Lisovaná hlava je vlastně název jakéhosi uzenářského výrobku. Ale mně to tak v životě často připadalo. Ze mám lisovanou hlavu.

Ledasjak si člověk občas připadá.

A tam na chodbě, naproti dveřím do dormitáře, měl jsem… Nevím, jak to slušně nazvat. Ale nešť. Zkrátka, měl jsem vidění.

Tedy vidění… Byli jsme, jak pravím, chlapci pobožní. Z rodin, jak říkají vzdělanci, bigotních. Z Boromea jsme vycházeli jen do školy, do kostela, do mariánské družiny a někdy na procházku. Společně. Bylo nám kolem dvaceti let, měli jsme všelijaké sny, potíže, ideály, úzkosti, trápení. Byli jsme samozřejmě panici.

Teď už se mi to nezdá ani tak zvláštní. Ale tehdy, v tu pozdně večerní chvíli jsem pevně věřil, že mě navštívilo vzácné, podivuhodné vidění. Málem snad jako Ignáce z Loyoly.

Vidění však mělo potom průběh dosti neobvyklý.

Svatý na mne nejprve vlídně, skoro žoviálně kývl. Pak najednou slezl ze soklíku a sedl si na dno výklenku a nohy spustil dolů. Nebyl veliký. Tak nejvýš půlmetrový. Sedl si a už vůbec neměl ten krásný, nevinný a nepozemský výraz, jako když stál na černém sádrovém soklu. Najednou byl břichatý, nějaký celý upachtěný, nepořádný. A bez plnovousu, jen špatně oholený. A díval se jaksi potměšile. Nebo snad výsměšně. A unaveně; svatý, myslím si, by nikdy neměl mít takový urousaný kukuč.

– Vykašli se na to, Johánku.

Zapomněl jsem napsat, že mi doma někdy říkali Johánku. Sestry. A maminka. Bůhví jak to ten břicháč mohl vědět.

– Na co? – povídám.

– Všecko je obráceně. A hlavně nebuď páterem!.

Teď už klidně mohu přiznat, že vyhlídka na kněžskou životní sudbu mi tak trošku dělala starosti. Ne, neděsili mě celibát. Žádná Cynthie, žádná místní švadlí ani fešná profesorka zeměpisu v tom nebyla. Spíš něco v souvislosti s oním skličujícím stavem mysli, kterému pro zjednodušení říkám lisovaná hlava. Kněz, pastýř stáda, neměl by tak lehko upadat do zmatků. Ale o tom snad někdy později.

– Proč? – povídám.

– Proč! Podívej se na něj! Jen se na něj, na pokrytce, podívej!

A ukazoval palcem vzhůru za sebe.

Teprve v tom momentě jsem si všimli, že soška (svatého Jana tam na soklu zůstala. Ten břicháč jako by z ní nějak vylezl. Soška tam stála dál, svatý Jan, jako vždycky přísný a dokonalý, hleděl k nebesům a mužnou tvář mu zdobil hustý, pečlivě česaný plnovous. A také mně se najednou zdál kupodivu dost protivný.

Ale i břicháč, koukám, je v kněžském.

– Vy sám jste páter, důstojnosti.

A kdyby jenom v kněžském. Byl, stejně jako soška, v kanovnickém pláštíku. Měl jsem ho asi titulovat veledůstojný pane. Ale jemu to zřejmě bylo lhostejné.

Divný svatý. Totiž… divné kumšty se svatým. A prapodivné vidění. Ani jsem jeho konce nedočkal. Utekl jsem.

Tu knihu jsem pak nikdy nenapsal. Všecko šlo potom jinak, než jsem původně počítal. Vskutku všecko bylo nějak obráceně. Zmatená doba. Divoká. I pěkná. Vůbec pak už nebylo kdy psát knihu. A proč taky?

Jen jsem si někdy čmáral takové zápisky. Já ostatně nejsem spisovatel. Já si jen tak občas rád píšu. V neděli. Nebo ve čtvrtek večer, když je u nás v hospodě zavírací den. Chlapi, se kterými dělám, mně říkají písař. Aby mě pozlobili. Jenomže mě už máloco takhle pozlobí. Vždyť už mi je skoro padesát.

Ale někdy jsem si tu knihu přece jenom myslel. Potajmu. Například na vojně. Při takzvaném odpoledním odpočinku vleže. A hlavně když jsem pak dělával průvodčího ve spacích vagónech. Za nocí mezi Bělehradem a Budapeští, když už pasažéři přestali sekýrovat a courat se a zalezli do kupé, to jsem si ji myslíval často. Někdy jsem měl i dojem, že už ji mám celou vymyšlenou. Od hrušek muškatelek u nás pode vsí až po odporné pysky prelátů. Už si jen koupit nějaký hodně tlustý sešit. A mít ten sicflajš, jaký asi mají spisovatelé. Ale kdopak ví. A k čemu by to taky bylo?

(Pokračují zápisky písařovy, počíná se řeč o životní sudbě a její nestálosti, člověku příznivé. Též o Asisiu a Pataviu, městech jižních a cizokrajných.)

Sníh cukruje střechy a naše nádraží. Rádio hraje, hodiny odbíjejí dvanáct, ještě přijede vlak od Vimperka. Z prutu ve váze na mém stale vyrazili první list. Je noc přede dnem Tří králů. Dole po silnici jde člověk. Kdo to je? Kam může jít?

Takhle nějak se snad začíná psát kniha.

Nebo ne?

Je středa.

Maturitu jsem neudělal. Přestože zprvu všechno probíhalo celkem hladce. Šel jsem na řadu hned v osm ráno, byla středa, byl to už třetí den maturit na ctihodném královéhradeckém gymnáziu, včera ani předevčírem se nestalo nic znepokojujícího, předseda zkušební komise, starý pán, klasický filolog, vypadal mírumilovně a kantoři až na jednu dvě výjimky dobře věděli, že naše protektorátní vyhlídky na start do životní kariéry jsou i tak dost pochmurné a nemá smysli trápit nás ještě maturitním reparátem, kdoví, byli-li bychom s to se k němu dostavit, nikdo z nás nemohl zkušební komisi slíbit, že se v dohledné době neodebere do míst poněkud vzdálených tomuto městu i této zemi a že součástí jeho adresy nebude až na další, bis zum Kriegsende, označení nějakého toho arbeitskommanda, ložírovaného

při révonosných březích Rýna nebo poblíž olověných dolů někde v Brunšviku.

Odbyli jsme, v německém jazyce a s vážnou tváří, obligátní otázku z popisu Velkoněmecké říše, oddychli jsme si a přistoupili jsme k očistné lázni jazyka latinského. Zkušební komise procitla z odevzdané letargie, i předseda přestal předstírat dřímotu a vlídně i smutně se na mne usmál. Z gramatiky mě ani nezkoušeli; že ovládáme v rozsahu středoškolských osnov latinskou gramatiku, to se předpokládalo a my jsme ji opravdu ovládali. Musím říct, že jsme uměli latinsky docela obstojně. Obšírnější znalost Ovidia, z něhož byly v osnovách samozřejmě Metamorphosae a nikoli Ars amatoria, jsme si doplňovali i z vlastní píle. Opisy oněch vzrušujících necudností se ve škole dědily z pokolení na pokolení a ve znění vždy pouze latinském.

Bylo teplé, skoro letní ráno, za oknem v parčíku se zelenaly břízy a lítali tam ptáci, jako by ani válka nebyla, temné germánské armády dupaly zemi při vodách Volhy, Donu, u Rževa, u Vjazmy, u Voroněže a já se pustil do elegických distich třetí básně z první knihy Sexta Propertia, narozeného přede dvěma tisíci lety na mírném svahu v podhůří Římských Apenin, v umbrijském Asisiu, v krajině krásné, ale onou dobou také asi nepříliš pokojné, neboť nemnoho dnů pěší cesty odtud tekla říčka Rubikon a právě se k ní od severu blížil se svou dupající armádou Gaius Julius Gaesar.

Obeplul jsem četná úskalí úvodních veršů s přirovnáními plnými postav z mytologie, poděkoval jsem v duchu komisi, že ,se mne neptá, kdo byl král Kéfeus a co to byly apidanské vlny, dost přesně jsem to nevěděl, a pak už bez škobrtání jsem překládal, jak jisté moci před bezmála dvěma tisíci lety se ke spící Cynthii za svitu loučí připotácel opilý básník, rozpálený dvojím žárem, plamenem lásky a plamenem vína. Kantoři se tiše, diskrétně, ale nepokrytě bavili, jak já, budoucí farář, líčím milencovu touhu vzít dívku kolem šíje a políbit ji zlehka na milovaná ústa. A myslím, že všichni, kdo jsme tam v té třídě seděli, předsedající starý latinář, profesoři, i Pepan Prášek, který byl v abecedním seznamu po mně a čekal už vzadu v lavici a vyplazoval na mne jazyk, i já sám, všichni jsme v té chvíli

byli docela šťastni, cítili jsme kouř loučí a vůni vínků v Cynthiině ložnici a podařilo se nám zapomenout, že na plácku před školou je stožár s ampliónem, ve kterém to každým okamžikem může zachrčet a oknem se prodere chraplavé hlášení, Achtung, Achtung, das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt. Přeložil jsem verš o tom, jak básník urovnal Cynthii rozcuchané kadeře, předseda měl přivřené oči, přikyvoval a přívětivě zvedl ruku, zřejmě ještě čekal, až přeložím, jak básník dívce, stále spící, pokradmu vkládá do dlaně jablíčko, a pak se chystal mě přerušit, gratias ago, to je v pořádku, příteli, a pak třeba ještě prohodit něco o alexandrijské básnické škole nebo o jablkách a oddat se znovu dřímotě a procitnout, teprve až Pepan Prášek začne číst svého Horatia.

Vtom někdo hlučně vzal za kliku a do třídy vpadl člověk, mrňavý a zrzavý jako kudla v potoce, vychrtlý, s myšíma očima a s vlasy na ježka. Na nohou měl lesklé holínky a na klopě odznak s hákovým křížem. Všichni jsme ho znali. Jmenoval se Werner a byl to jakýsi německý vrchní školdozorce. Všichni jsme strnuli a uvědomili jsme si, že na jablíčka už nedojde. Předseda povstal, ale zrzavec na něho zavrčel, ať se neráčí obtěžovat, sedl si do první lavice a natáhl ke mně pihovatou ruku, abych mu podal ten list papíru, ze kterého čtu. Podal jsem mu Propertiův text, on si nasadil cvikr, přelétl řádky, zjistil, že je to latina, složil list a strčil si ho do kapsy, sundal cvikr, přeměřil si mě, z kapsičky u vesty vytáhl cigáro a zatímco se ohmatával, hledaje sirky, pronesl jen tak mezi zuby, jakoby mimochodem, dvě slova a změnil tím veškerý můj příští života běh, tímto dnem počínaje a konče smrtí smrťoucí.

– Hermann Göring.

Věděl jsem, co to znamená. Asi před měsícem nám profesorka němčiny rozdala stručné životopisy německých státníků, rozmnožené na cyklostylu. Adolf Hitler, Josef Goebbels, Göring, Himmler, Baldur von Schirach, a tak dál. Uložila nám, naučit se to nazpaměť. K maturitě, jednou nás z toho pak i zkoušela. Nikdo to neuměl. Stalo se mezi námi jaksi věcí cti neumět to. Prosila nás, ať se to naučíme, jsme už snad dost velicí, abychom chápali, proč. Nenaučili jsme se to. I německy jsme uměli obstojně, ale tohle a hymnu Deutschland,

Deutschland jsme se nenaučili. Profesorka na to maturitní komisi asi upozornila; po oba předešlé dny o těch nešťastných životopisech nepadla ani zmínka. A přece na ně došlo. A musel jsem to chytit zrovna já. Upravil jsem tvář do grimasy co nejpitomější a podíval jsem se tomu člověku do očí.

– Bitte?

Zavrzal holínkami, zvedl zrzavé obočí a zopakoval mi to. Ale už velmi nahlas.

– Hermann Göring!

Bylo ticho, celá komise pobledla, všichni měli sklopené oči, předsedovi se třásly ruce.

Nedalo se to nijak zachránit. Podíval jsem se mu ještě jednou do očí a pokrčil jsem rameny.

Našel konečně sirky, zapálil si cigáro, ohořelé dřívko mi hodil pod nohy.

– Hinaus!

A tak jsem šel.

Neschytal jsem to ostatně jenom já. Ten den neudělal maturitu nikdo. Vystřídalo se jich po mně ještě sedm a trvalo to všecko dohromady půl hodiny. Chlap se ani nenamáhal jména státníků střídat. Na každého křikl jenom Hermann Göring a potom Hinaus. Před půl desátou si dal zavolat ředitele gymnázia, oznámil mu, že těch osm všiváků nesmí dostat maturitní vysvědčení ani do rakve, třískl dveřmi a odešel, asi za most, do vinárny k Boučkům, na gábl.

Shromáždili jsme se kolem komise jako zmoklé slípky, do zpěvu nám tedy nebylo. Ani kantorům nebylo do zpěvu. Řekli nám, ať jdeme domů, komise zkusí navrhnout všem jen reparát z němčiny, dostaneme to ještě písemně, i s datem opravné zkoušky. Předseda nám po pořadě podal ruku. Oční víčka měl zarudlá. A šli jsme.

Ptáci nepřestali létat, sestupoval jsem po schodech, od hlavního vchodu gymnázia vedlo honosné schodiště, dole byla ještě plošina a na ní stál sloup se štursovým Vítězem, Pepan Prášek už si to šinul po pěšině k řece, taky chtěl být radši sám, osm let jsme tudy chodili, ráno od Boromea ke gymnáziu, v poledne od gymnázia k Boromeu, den co den kromě nedělí, osm let, loudal jsem se dolů ze schodů,

nade mnou štíhlý bronzový Vítěz, připadal jsem si jako všechno jiné nežli jako vítěz, osm let a k ničemu to nakonec není, co řeknu doma mamince, jablíčko dával jí v dlaň, jablíčko v dlaň, ale ono bylo shnilé. V ampliónu zachrčelo, ozvalo se několik závěrečných taktů vojenského pochodu, pak chvilku nic a potom Achtung, Achtung.

A tu jsem měl najednou pocit, že někdo mně dává ruku na temeno, tvrdou, těžkou ruku, jako kovovou, asi to byl ten Vítěz shůry, a někdo mně přitiskl obě své zebavé, železné dlaně ke spánkům, asi ten chlapík z ampliónu, a někdo mně strčil pěst pod bradu. A všichni, jako na povel, tisknou. A hlava povoluje. Ne, nepraská. Ale lisuje se. Stává se z ní krychle. Kostka. Menší a menší. Výtečně slisovaná, samý pravý úhel, přesně devadesát stupňů, hrany rovné a ostré, plochy jako leštěné. Ajn-cvaj! Perfektní hlava. A skladná; dvacet takových by se teď vešlo do středně velké bedny. A praktická; přehledná, snadno umyvatelná. Also los! Nevýhoda je, že ta hlava bolí. Tím tlakem a tím zmenšením vzniklo patrně nějaké porušení anebo onemocnění substancí. Asi to chce zvyk. A výcvik substancí. A pro začátek aspirin.

Odpoledne jsem si sbalil věci, vyslechl jsem lamento pátera představeného, slíbil jsem mu, že se na opravnou zkoušku řádně připravím, a jel jsem domů.

Na chodbě před dormitářem jsem se ještě stavil u svatého Jana. Břicháč tentokrát nevylezl. Stál tam jenom ten pravý, přísný, vousatý. Tvářil se nepřístupně. Jako by říkal hanba, studente, Hermann Göring, jak známo, narodil se roku 1893 a zemře s Bohem neusmířen roku 1946, není tak těžké si to zapamatovat. Přišlo mi skoro líto, že je na mne takový. Osm let jsem se u něho stavoval. Utěšoval. Modlil. A už ho třeba ani nikdy neuvidím. Pohladil jsem mu špičku střevíce, vyčuhující zpod sutany, a spěchal jsem na vlak.

K opravné zkoušce z jazyka německého jsem se nedostavil. Do Hradce Králové jsem den předtím jel. Ještě ve vlaku jsem se rozmýšlel. Z nádraží jsem ale pak už nešel do Boromea ani do gymnázia, šel jsem na ředitelství drah a dal jsem se k ajznbónu. Za pomocného dělníka. Přidělili mě na malou venkovskou stanici, Předměřice se to tam jmenovalo. Z kněžské životní sudby nezbyla

najednou ani hromádka popela. I když jsem si tehdy ještě říkal, i maminku jsem tím ujišťoval, že si maturitu dodělám. Po válce. Že se k vratům královéhradeckého semináře poslušně dostavím. Po válce. Ale po válce už pak všecko běželo jinak. Kdo by pomyslel na biskupský seminář? A proč taky?

———————

Kam jde? S kým se rozešel? Ke komu míří? Těší se nebo má strach? Hoří plyn, hodiny odbíjejí jednu s půlnoci, teď pojede až vlak od Volar, ve dvě třicet sedm, list, sotva vyrazil, již usychá. Sníh cukruje nám střechy, vše odívá se v bílý háv. Člověk se zapotácel a sedl si na patník. Je opilý? Sníh odívá ho v bílý háv.

———————

V umbrijském Asisiu, na mírném svahu v podhůří Římských Apenin, jsem byl. Po válce, dlouho po válce. Teď už je ze staroumbrijského Asisia světoznámé Assisi. V bedekru má dvě hvězdičky. Nevím, co mě to napadlo. Požádal jsem o turistický devizový příděl. Dostal jsem asi pětačtyřicet tisíc lir. Vzal jsem si dovolenou, Vindobonou jsem se dal přepychově dovézt do Vídně, ne jako průvodčí. Jako pasažér. Který může sekýrovat a po libosti se courat, číst si noviny, zevlovat, spát. Ve Vídni jsem přestoupil na rychlík do Říma. Direttissimo. Ale direttissimo do Říma jsem nedojel. Ve Florencii jsme pár minut stáli a já si všiml, že vedle na koleji je sympatický obstarožní osobák, směr Teronitola – Perugia – Assisi a ještě někam dál. Popadl jsem kufr a do toho vlaku jsem přelezl. Dojel jsem až do Assisi. Jako nějaký poutník na slavnost porciunkulí.

Co jsem tam dělal? Už se ani nepamatuju. Celkem nic. Tiché, kamenné městečko. A samý kostel. Panny Marie, svaté Kláry, svatého Rufa, svatého Františka, jak by ne, a mnichů a jeptišek jako o posledním soudě. Bydlel jsem v Albergo Rocca, příjemná hospoda. Nedrahá; ale zachutnal mi tam přesmíru bílý chleba s červeným vínem. Když už na mne koukali divně, chodil jsem dolů na náměstíčko. Do nějakého šenku, polepeného reklamami na vermut a

na limonády, a tam jsem dřepěl večer co večer, rozpálen plamenem vína.

Pětačtyřicet tisíc lir není žádný majetek. Za týden mi zbylo tak na jeden oběd a na cigarety. Sedl jsem si před Svatou Klárou na autobus, potom na vlak, jízdenku jsem měl zpáteční, a jel jsem domů. Stačilo mi to. Pěkný výlet. Dodneška na něj vzpomínám.

Na zpáteční cestě jsem se zastavil ještě v Padově. Na půl dne. Na ten poslední oběd. A taky jsem si vzpomněl, že tam kdysi žil Johánek z Pomuku. Životopisci tvrdí, že celých šest let. Aspoň někteří to tvrdí. Skorem nic bližšího ale nevědí. Jiní se tomu období vůbec vyhýbají. Vždycky se mi zdálo, že v tom je nějaká záhada. Proč zmizel do Padovy? Kvůli doktorátu z církevního práva? On, člověk tehdy čerstvě potěšený náhlým ziskem havelského obročí? Na tituly a hodnosti náramně málo zvědavý? A co tam dělal celých těch šest let? I mnohem zámožnější Čechové pobývali obvykle na zahraničních školách sotva polovičku té doby; pokud tam ovšem po promoci nezůstali jako profesoři. Ale Johánek byl promován na doktora církevního práva až na sám konec oněch šesti let. Byl vůbec celou tu dobu v Padově? Studoval? Chodil na přednášky? Psal výklady kánonů a papežských bul? Cvičil se v řečnictví? Skládal zkoušky? Ne, to by musel být nějaký úplně jiný Johánek, než jak jsem si ho představoval. Ale proč o tom tak sáhodlouze píšu?

Padova, staré Patavium, je skvostné město. Rathauz, Caffè Pedrocchi, univerzita, výklady s botami, kabelkami, Svatý Antonín, bazilika jako boží jarmark, opravdu cosi eklatantního. Koupil jsem si místo oběda štrycli chleba, čtvrt kila salámu, dva flitry červeného, dva paklíčky cigaret a navracel jsem se do vlasti. Ke svatému Antoníčkovi se mohu modlit i doma, v Nedošínském háji. Je tam sice jen kaplička, a ne stopatnáctimetrový velekostel, kaplička dávno odsvěcená a sešlá, ale kdo může říct, co má takový svatý mnich radši, vlašskou baziliku nebo prostou hromádku zapomenutého českého kamení? A co koneckonců v Padově?

(Vypráví se znovu, co se již vypravovalo; o Asisiu a Pataviu, městech na straně polední.)

Bylo to vlastně jinak.

A vím až moc dobře, co mě tam tenkrát napadalo a co jsem tam dělal. Proč jsem si požádal o devizový příděl, to bych tedy uspokojivě vysvětlit nemohl. Ale dobře vzpomínám, v jaké náladě jsem jel Vindobonou do Vídně a potom dál římským rychlíkem na Klagenfurt, Villach, Tarvisio, Venezia Mestre, Firenze.

Je čtvrtek, den Tří králů, v hospodě mají zavírací den. Sníh posypal nám střechy, čas koled uprchl, s ním dětství, v dáli poutník se brodí závějí. Napíšu, jak to bylo.

Psát knihy, znamená psát pravdu, ne?

Pravda ovšem je někdy nudná jak lízaný mariáš. Kupříkladu já. Od oběda tu sedím, měl jsem noční, prospal jsem se a snědl jsem zbytek včerejšího guláše a teď tu sedím, přijel vlak od Volar, ve třináct čtyřicet, to je jistě pravda, pak přijel znovu vlak od Volar, co jede jenom do Zátoně, o tom se taky dá těžko pochybovat, za čtvrt hodinky přijel ten vlak zpátky a odjel do Volar, ve tři čtvrtě na čtyři přijel vlak od Vimperka, v šestnáct dvacet vlak od Volar, ten má ještě poslední spojení na Prahu, ale musí se v Březnici půldruhé hodiny čekat, to je pravda jako řemen, do Prahy se přijede šestatřicet minut po půlnoci, dohromady osm a čtvrt hodiny, zpoždění nepočítaje, je čtvrtek, k večeři bych si usmažil vajíčka, ale mám tady jen jedno a je mi líno běžet až do samoobsluhy kvůli vejceti, uvařím si chlebovou polívku, času je dost, zatím budu sedět a dívat se z okna, už se setmělo, sedím a na hodinkách sebou vteřinová ručička cuká, jako by ji omrzelo pořád se motat a zobat ty hubené čárčičky, šedesát za minutu, pokaždé šedesát, vždycky je jich šedesát, to je bezpochyby taky pravda. Všecko je to pravda. Jenže psát o tom knihu by mohl jenom blázen, ne? Kniha musí být zajímavá aspoň jako žaludská stovka se sedmou. A ještě spíš jako betl, hraný s plonkovým spodkem, a vyhraný. A když taková karta nepadne, musí se v knize vymyslet. Musí se dělat, jako že padla a že se hraje nejmíň korunový mariáš, pochopitelně ve třech, nebo i ve čtyřech,

pauzírovaný, a žes dostal na betla flek a z frajeřiny ses otočil, a když se ti pod toho spodka dostanou, budeš platit sumárum šest pětek, celá hospoda je vzhůru, jako by se hrálo o roční obrat Československých státních drah, ba jako by šlo rovnou o život. Ale skutečnost? Ve skutečnosti se náramně často hrává jen lízaný mariáš, a to je zábava tak do márnice. Uvařím si chlebovou polívku a s sebou na noční si vezmu chleba se špekem, je ho tam za oknem hodný kus nedojedeného. Toť se ví, někdy je pravda stokrát zajímavější nežli všechen možný i nemožný karetní špíl. Někdy se dějou věci, že kdyby u nás na nádraží najednou zastavil Orientexpres a vylezl z něho turecký sultán a šel dolů do hospody a poručil si malou desítku, pořád to proti nim nic nebude. Sám už i něco pamatuju. Jak v pětačtyřicátém Němci hnali z lágrů zajatce, Rusy, po silnici přes Předměřice, od rána do odpoledne, v jednom kuse, byl únor, polonahé, ve čtyřstupech, na smrt, donekonečna. Anebo konec války, jak jel tank a měl otevřený poklop a v něm byla kytice bezu, hezčí než ve váze. A ledaco dalšího. Ale o tom, jak jezdí vlak z Vimperka a do Vimperka a dole na silnici jsou ve sněhu tlápoty a jak tady od oběda dřepím za stolem a v kapse mám připravené tři pětikoruny, kdyby náhodou přece přišli tři králové, a já černý vystupuju, všem nový rok vám vinšuju, ačkoli je mi známo, že ani letos nepřijdou, anebo o tom, proč jsem tenkrát vlastně s novým kufrem a v božíhodové kravatě a s pětačtyřiceti tisíci lir přejel mezi Velenicemi a Gmündem státní hranici, o tom psát knihu, kde by byla samá holá pravda a nic pestřejšího, to by mohlo zkoušet jen individuum, jemuž vydatně kape na karbid.

Nebo ne?

Ostatně já nepíšu knihu. Takže nevím, nač bych si měl dělat takové nóbl starosti.

Když jsem onoho léta roku 1965 přejížděl mezi Velenicemi a Gmündem hranici, moje úmysly byly pořád ještě dost nejasné. Fakt je, že jsem si vzal s sebou fotografii nebožky maminky, vysvědčení ze septimy a křestní list. Nic toho druhu si s sebou, pokud vím,

turisté obvykle neberou. Fakt ale taky je, že jsem nechal doma i zlatý pečetní prsten, který se dal snadno převézt a prodat za liry, a že jsem kamarádům ani nenaznačil, aby si rozebrali moje svršky, jestli se nevrátím, a ani svou třistapadesátku jawu jsem před odjezdem neprodal.

Nevím. Pravda je, že jsem seděl ve Vindoboně s podezřelým pocitem úlevy. Takové úlevy, jaká vás obšťastní, když třeba natíráte plot a zhoustla vám barva a už ji nemáte čím rozředit a nejde vám to a netěší vás to, a najednou se dá do deště. A vy si řeknete jakáž pomoc, prší, bene est a jde se od toho, však jsem si chtěl doma zalátat ponožky. A usednete k ponožkám a zašíváte a nejde vám to a neumíte to a berou vás čerti, a najednou se podíváte ven a ono je po dešti a svítí sluníčko. A vy hodíte šití do jarmary a s úlevou se hrnete natírat ten plot. Samozřejmě, že to vždycky není jenom plot anebo dokonce jen fusekle.

Tedy ne že bych měl nějaký pocit hrdinného útěku ze země útrap do přístavu svobody. Nezdá se mi, že jsem nějak zvlášť životem ošizen, když nemohu jezdit do Anglie na dostihy a do Alp lyžovat a nemám v bytě vlhko nebo sucho na knoflík. Nedařilo se mi a nedaří nijak zle, vydělám si, mám kde bydlet, mám co na sebe, mám i pár tisíc na knížce pro všecky případy, sestrám mohu k vánocům špendýrovat někdy i televizor nebo pračku a ještě poslat neteřinkám po stokoruně, klacky pod nohy mi osud přiděluje zcela v mezích lidské normy. Jsem arci z vesnice a měli jsme chalupu a mně se taky občas zachce mít chalupu. Ne takovou tu na léto, s kolem od vozu nad krbem a s okenicemi na zámek. Chalupu na furt, se dvěma kravami a s jedním koněm a se šesti sedmi korci pole a s tůňkou vzadu na sadě, obrostlou lopuším. Jenomže chalupy s tůňkou, obrostlou lopuším, to už asi není nikde na světě. Nemám si zkrátka na co stěžovat. Leda na sebe. A ten výše zmíněný pocit úlevy, to byla čistě má osobní věc a týkalo se to vyloženě jen mé vlastní zhoustlé barvy, kterou jsem špatně namíchal.

A pak jsem dojel do Assisi a našel jsem si tam na náměstí ten šenk a sedal jsem tam dlouho do večera, sám, jen u vchodu za pultem klímala italská slečna, tmavá jak hrob a krásná jako svatá Maří

Magdaléna před hříchem, už i zametla a spočítala kasu, ale nevyháněla mě, asi proto, že tam host je v hospodě vzácnější než u nás někde na Růžku nebo u Hvězdy. Ale pořád jsem ještě přesně nevěděl, co to se mnou je a co za motýlka se mi to proklubává v mé drahé myslivně.

Až takhle třetí večer, už bylo hodně pozdě, náměstí prázdné jako v červnu stodola, ochladilo se, před hodinkou i drobně sprchlo, dopíjel jsem čtvrtý džbánek, půllitrový, to je na mě dost, dojídal jsem chleba, reklamy na činzáno a na pepsikolu se mi už rozmazávaly a italská slečna, snad z nudy, a snad i že si všimla, jak mně není zrovna do skoku, šla k hrací skříňce a hodila do ní monetku a ve skříňce to cvaklo a vzdychlo a začalo to hrát a zpívat Kvete růže, podívej, francouzsky, Gilbert Bécaud osobně, a tmavá slečna zůstala tam vzadu v koutě u skříňky a zapálila si retko, třeba jí taky nebylo zrovna akorát, a já dopil zbylou slzu z toho čtvrtého džbánku, zapomněl jsem napsat, že jsem měl toho dne narozeniny, dopil jsem ten druhý litr výčepního červeného a se sepjatýma rukama jsem vyrušil slečnu z tesknot a z dřímoty a poprosil jsem ji o poslední mezzo litro, podepřel jsem si padající hlavu, počkal ještě, až slečna přejde zpátky k pultu, abych si užil pohledu na její nohy, a pak jsem uzavřel třiačtyřicátý rok své pozemské existence zjištěním, že mám zpackaný život.

Zajisté, opilcům se to stává. Ale opilcům ze země české se to málokdy může stát ausgerechnet ve městě Assisi, v šenku hned vedle předsíně Minervina chrámu z dob imperátora Augusta, když jim tak fatálně zachutnal bílý chleba s červeným vínem.

No nic. Nehodlám tady líčit svůj světobol, u toho bych usnul i já sám, a taky si z toho pochmurného biografu, co mi tenkrát má paměť a má ctěná mysl promítaly na pocvrndaný umakart, už ani moc detailů nepamatuju.

Pamatuju ale, že mě to drželo i nazítří ráno. A pak skoro celý den. Tedy ne ten světobol; z toho jsem se samozřejmě vyspal. Jenomže jak si tak chodím po městě, slunce pražilo, i kocovinu jsem přirozeně měl, bez cíle jsem brousil po městě, všechny pamětihodnosti jsem ze samého nadšení zběhal hned první dva dny, městečko je to tiché,

pokud si odmyslíš turisty, a ani těch není žádná velká síla, tiché městečko a kamenné, trošinku mně připomínalo vězení, ale docela příjemné, řekněme dobrovolné vězení, anebo veliký starý klášter po požáru, bez střechy, samé úzké uličky a kámen a málo automobilů a svěcené barvotisky a poitalštělá gotika, a marná sláva, i ten chleba tu hrál svoje, ten bílý chleba s lesklou tvrdou kůrkou, jak se rozpouští v loku červeného a pak to všecko klouže do útrob, určitě takhle snídají nejenom šoféři autobusů na náměstí před Svatou Klárou, snídal tak jistě i svatý František, a jak byl už ráno lehounce pod párou, drobečky mu padaly k nohám, i ejhle, přilétali ptáci a zobali a František dopil svůj ranní litřík a žádný div, že pak poklekl a v tu ránu ho obklíčil zástup andělů. Chodil jsem po městě a napadlo mě, že tam zůstanu. Ne, nezajdu za starostou a nebudu škemrat o politický azyl a vykládat do novin o přestálém utrpení; to ať si dělají čedoková turisti, my ajznboňáci dbáme na čest a na hrdost. Prostě se tady ztratím. Zaklepu někde na dveře kláštera, je jich tu habaděj, a dám se dovést k převorovi a něco mu napovídám, že jsem Němec od tyrolských hranic a opustila mě nevěrná žena a zapálil jsem chalupu i s dokumenty a utíkám se k Bohu, anebo že jsem byl v Holandsku u jezuitů, u těch, co se kvůli celibátu bouří proti papeži, nebouřil jsem se a vyhnali mě, něco takového převorovi napovídám a poprosím ho, ať mě tam u sebe nechá. Ne jako mnicha. Nedám se přece vysvětit a nebudu celebrovat mše, to mě přešlo už dávno, na to ani pomyšlení. Ale zůstanu u nich jako fráter, konvrš, civilní zaměstnanec, budu jim obstarávat kuchyň nebo zahradu, cokoliv. Ztratím se a zalezu a už nevystrčím nos. A bude pokoj. Bude klid. Jako bych nebyl. Jako by život skončil. A přestanu se trápit tím, že stárnu, a tím, že umřu, a zbytečným přemýšlením, jestli má můj život nějaký smysl a jestli se za něj mám či nemám stydět a jestli mám dělat tohle nebo tamhleto a na co je ještě čas a na co už je pozdě a jestli vůbec kdy něco v životě pochopím.

Už to bylo se mnou tak daleko, že jsem u jedněch dveří vzal za kliku. Byla to dvířka ve zdi, za tou zdí asi měli zahradu, protože až do uličky se nakláněly větve a na nich žloutly hrušky, máslovky; stiskl jsem kliku, bylo zamčeno, i zabušil jsem jako poutník, kterému

shořela chalupa a v pytli na zádech už nemá chleba ani špek. Pak někdo zevnitř otočil klíčem, dvířka se otevírala, nadechnu se, abych křesťansky pozdravil staříčkého mnicha fortnýře, a ona přede mnou stála ženská. Jeptiška. Tlustá a navztekaná. V ruce třímala hrábě. Dal jsem se do smíchu. Práskla dvířky a já tam stál jako osel před metropolitním chrámem.

Trochu mě to vzpamatovalo. Uvědomil jsem si konečně směšnost svého počínání; a když je mi něco směšné, hlavně souvisí-li to s mou osobou, bývávám blízko pravdě, s tím už mám zkušenost. Sedl jsem si o kus dál na schod a pomalu jsem si představoval, jak sloužím zbožným františkánům, vařím jim chlebovou polívku a dmu se pýchou, když mi pochválí na zahrádce petržel, jak trávím večery za zdí pod hruškou a lituju se kvůlivá svému skončenému životu a z dlouhé chvíle nejdřív začnu plést punčochy nebo vyrábět z třešňových pecek růžence a z lásky je před kostelem rozdávat školním dětem, až nakonec dozraju k náboženství, navrátím se v lůno církve, vykonám generální zpověď, přijmu nižší svěcení a jednou zrána budu snídat chleba s vínem a ptáci se slétnou, aby si sezobali drobečky, a já je pošlu do háje svou hospodskou češtinou a mniši spolubratři, českého jazyka neznalí, budou si šeptat ejhle, už rozmlouvá s němou tváří, ještě pár let a spatří anděly. Přišlo mi to k smíchu a byl jsem blízko pravdě, že jsem pitomec.

Večer jsem si neodpustil návštěvu svého oblíbeného neřestného doupěte, ale pil jsem radši opatrněji. Slečna už taky orchestrionek nespustila; zřejmě si řekla, že tu padesátiliru bych mohl tentokrát do umění investovat já. Ale já se té mašinky bál, mačkají se tam jakési puntíky a nebylo mi jasné, který a za jakým vlastně účelem, a chodit blíž a studovat ten přístroj jako prostý chlapec z východočeské vsi, to mně tak říkajíc pejcha nedovolila, pan Bécaud ve skříňce si toho večera nevydělal ani na sodovku.

V tichu a s mužnou rozvahou jsem si to všecko znovu probral, včerejší zhodnocení svého dosavadního života jsem vzal na vědomí, jistěže, nebyl to život právě nejpodařenější, mělo by se ovšem uznat, že ani okolnosti nebyly vždycky právě tip-top, člověk se kupříkladu na startu do života holt poněkud pozdrží, když ještě půldruha měsíce

po válce pobývá doma na chalupě s maminkou, protože někdo tam s ní musí být a čekat na tátu, pátého května prý poslouchal rádio a zčistajasna se oblékl a šel do maštale a odvázal kobylu a hodil na ni staré sedlo a zpod žlabu vytáhl mastné hadry a vybalil z nich památeční bubínkový revolver a vylezl na kobylu a oznámil ženským, že jede do Prahy, sestry byly ještě děti a netušily, oč jde, maminka tušila, ale neříkala asi nic, ona vůbec málokdy co říkala, asi mu jen udělala křížek na čelo, aby ho Pánbůh z tý vojny navrátiti ráčil, odjel po silnici k Pardubicům, chyběl mu jen Sancho Panza, to jsem mohl být já, ale já byl tou dobou v Předměřicích, domů jsem se dostal až za týden, už bylo šťastně po válce, jel jsem hned na bicyklu do Moravan a nákladním vlakem jsem se tamodtud dostal do Prahy, hledal jsem tam, ptal jsem se, ale vrátil jsem se sám, čekali jsme na otce ještě koncem června, tedy maminka čekala, nedokázal jsem jí to říct, že do Prahy jistě dojel, ale nazpátek už neměl možnost, a že to nebylo tak docela nesmyslné, poslouchal rádio a z rádia volali o pomoc a co měl jiného dělat než jít a odvázat koně, na bicyklu jezdit neuměl, dodneška, když se dostanu do Prahy, čtu si ze zvyku nápisy na těch deskách a pomníčcích, ale nikdy jsem tam jeho jméno nenašel, asi mu bylo trapné brát si s sebou kennkartu, některé ty pamětní desky mají pod seznamem padlých ještě poznamenáno A DALŠÍ NEZNÁMÍ, to bude on, A DALŠÍ NEZNÁMÍ, to je, abyste věděli, můj otec, přijel od Chrudimě na koni, s bubínkovým revolverem, do kterého pravděpodobně neměl náboje, my dva jsme si nikdy nijak příliš nerozuměli, ale téhle jeho válečné výpravě jsem rozuměl náramně dobře, jako prvním slovům ve slabikáři, maso, voda, smrt, zůstal jsem doma přes celé žně, pak jsem ještě zoral, s kravami, Rosinanta odešla do války, byl nejvyšší čas jet do Hradce a dodělat si maturitu a vyrazit do života jako žíznivý blesk, ale já vozil hnůj a oral těch našich patnáct korců a zasil jsem i žito a zimní pšenici a sklidil brambory a v říjnu maminka umřela a já do vánoc všecko prodal, chalupu, pole, sad i s tůňkou, a jel jsem do Hradce, obě holky jsem vzal s sebou, však se protlučem, a na ředitelství státních drah jsem se hlásil do služby, já vím, nic mimořádného, lidi na tom tehdy byli i mnohem hůř, nicméně uznat by se snad mohlo, že

bývají i šikovnější okolnosti při startu k překážkovému běhu lidským životem.

Ale prosím, kolik se vymlátilo, tolik se veze do mlejna, nepopírám, že toho vezu sotva trakař, zatímco někteří bližní jedou s vrchovatým valníkem. A to si ještě nejsem docela jist, že mlynář nerozváže ten můj poloprázdný žok a neporadí mi, vážený příteli, obraťte trakař kolečkem ke své malebné vsi a koukejte mazat, hoďte tu zadinu kachnám nebo slepicům a modlete se, aby vám po ní nepochcípaly. Nepopírám. A nepopřel jsem to ani pod ochranným křídlem Minervy, bohyně moudrosti, která by na slušné požádání mohla ledacos uznat a prominout.

Zpackaný život. Prosím. Jenomže co s tím? Ztrácet se jako špendlík? Zalézt a pokojně se třást ve svaté díře, podoben božímu rosolu? A přestalo by něco? Výčitky? Pochybnosti? Trápení? Nic by nepřestalo. Jen by zbylo ještě víc času na tichou kontemplaci o zhoustlé barvě, o příčinách a míře zhoustnutí; a přitom už by nebyl ani ten plot. Ne. Domů. Vrátit se a najít plot. A najít účel. A taky najít slabikář. Doma. Bez hracích skříněk. Bez Minervy. Někde se stala chyba.

Přespal jsem naposledy v Albergo Rocca, sedl jsem si před Svatou Klárou na autobus k nádraží, tam jsem si počkal na vlak směr Perugia – Terontola – Firenze a jel jsem domů.

Na půl dne jsem se pak zastavil v Padově. Skvostné město. Rathauz, Caffè Pedrocchi, to ano, to tam bylo, přesně tak a nejinak. I na Johánka z Pomuku jsem si tam vzpomněl. Letmo. Ani nevím proč. I chleba a salám jsem si koupil, ano, a dva litry vína a dva balíčky cigaret.

Vlak mi jel až večer, čtyři minuty před osmou. Šel jsem přímou a dlouhou ulicí, už jsem viděl v dálce před sebou nádraží, a bylo teprve půl šesté. Zahnul jsem do parčíku a uvelebil jsem se na lavičce nad nějakou říčkou, Bacchiglione se jmenovala, našel jsem si to na mapičce v bedekru. A ulomil jsem si patku ze štrycle a oloupal dva plátky mortadely a jím a koukám na vodu a najednou mi přišlo divné, že tu sedím sám.

Bůhvíproč mi to přišlo divné. Žiju si odjakživa sám. Nebo aspoň

od té doby, co umřela maminka. Pro sestry jsem byl spíš jako strýček živitel; jsou víc než o deset let mladší. A obě se pak brzo vdaly a já si našel menší byt a pak jsem, když to spočítám, se živým člověkem promluvil leda u karet a u piva a na schůzi a v práci a ještě snad i ve vlaku a na rekreaci a v průvodě na Prvního máje a dost. Pomlčím ovšem o dvou perzónách ženského pohlaví, které u mne nějaký čas bydlely, ta druhá bez čtrnácti dnů pět let, dokonce jsem se s ní omylem i oženil; to obojí je smazáno a už to neplatí.

Šeřilo se, odpočívám si na lavičce, olizuju si prsty od salámu a najednou mě napadne, o co by to bylo veselejší, kdyby tu vedle mne seděla třeba sestra Anička. Ale jak by tu mohla sedět? Kdo by za ni v Poličce uvařil večeři a opatřil děti? Anebo ty její děti kdyby tu se mnou seděly. Salám by jim určitě chutnal. A pokojík v Albergo Rocca by se jim líbil, leželi bychom v posteli a pili citrónovku a poslouchali kočky, jak na dvoře mňoukají. Ale to taky nejde. Neumím děcko ani vykoupat. Kdo tedy? Tatínek? Odjel na koni do války. A na maminku jsem raději ani nevzpomínal; byl bych se tam pod akátem asi rozbrečel. Někde se stala chyba, a mně začalo jakoby svítat. Chyba se možná stala ta, že jsem sám.

Ale to už bylo půl osmé, musel jsem jít, aby mi ten vlak nakonec ještě neujel. Co v Padově, a sám?

Tak nějak to bylo.

Nebo ne?

(Zápisků písařových ještě pokračování. Co se už dvakrát vypravovalo, opět se vypráví. Též na důkaz, že pravdu jako cvrčka nesnadno jest lapiti.)

Noc jako v pekárně. Nedá se spát. Poutník v dáli jde, z místa na místo přenáší svůj zármutek.

Svatý Jene z Nepomuku, zarmoucených nejspolehlivější léku, oroduj za nás! Pravdy nezaleklý hlasateli! Našich soužení a běd pomocníku!

Tak praví učený páter Beckovský z řádu křižovnického, Čech, katolík a vlastenec.

Postavili si svatého na sokl. Průvodce. Orodovníka. Hlasatele. Aby jim ukazoval, kudy dál. Dál a výše. Přes louži. K Bohu. Krásný svatý. Dokonalý. Kamenný.

Mne ať laskavě vynechá, otče Beckovský. Za mne ať neoroduje. Marná věc. Jsem už dost stará drůbež. Louži bych nepřeletěl. Zuju se a svoje svršky si přenesu. Nebo se aspoň pokusím. Není to zas tak velká tíha. Soužení ani bědy s sebou nikam netahám. Pomoci světců mi netřeba. Vyřiďte mu to, otče Jene Františku, jestli občas zavítá do vašeho křižovnického nebe.

Ale u nás pode vsí měl pěknou sochu. Na stráňce mezi mlýnským náhonem a obecní hruškou. Nic uměleckého. Ani vlající plášť vytesaný z kamene, ani prorocky vyvrácená hlava, určitě to dělal jenom nějaký šikovnější kameník. Asi ten, co vysochal Zámostným, mlynářům, nad rodinný hrob anděla, když jim po první válce umřela na španělku dcera. Byla to prý veliká sláva, že si pořídili na hrob sochu, nikdo jiný z celé farnosti se nevzmohl na sochu, leda na takové ty dva holoubky, koneckonců na tom nesejde, ale anděl nad Zámostnovic hrobem je zkrátka svatému Jánu pode vsí silně podobný, skoro jsou jako dvojčata, akorát jeden že je bez čepice a v košili a druhý má kvadrátek a cosi jako kněžské roucho, i když trošku nepodařené, buďto byl příliš tvrdý kámen, anebo mistr kamenický nepříliš zběhlý v tak vznešené rachotě. A ještě taky nad hlavou obroučku z drátu a na ní pět lesklých hvězd míval náš svatý Ján. To už tam dávno nemá. Možná drát zrezavěl a paráda spadla. Možná ji někdo urazil. Ale nešť. Ať si bez hvězdiček, pořád je to pěkná socha. Holky jí dávaly na jaře k nohám kvítí. A šeptaly jí takové ty svoje tajnosti. Říkalo se, že svatý Ján je ochránce milujících. A jejich sladkých tajemství. Taky že chrání proti světské hanbě. A báby prosívaly sošku o pomoc proti křečím, vředům a proti prsnímu neduhu. Někdy jí nosily i mističku zrní. Nebo křížaly. Ale to spíš potajmu. Nevím, jestli se to hodí, obtěžovat světce, aby léčil vřed. A sypat mu zrní. Nebylo to asi docela správné a katolické. Docela podle liturgie. Však se pan farář kvůli tomu zlobíval. Ale báby a holky, když to na ně přišlo, chodily se zrním a s tajemstvími dál.

I ve městech má Nepomuk samozřejmě sochy. Na mostě. U radnice. Poblíže dveří chrámových. Jenomže ty už nejsou takové. Samá kraječka a střapeček a faldy na pláštíku, aby se vidělo, co všecko umí pískovec pod rukou cvičeného umělce. A křížaly jim nikdo nenosí. A patron mučedník se dívá důležitě, správně se dívá, katolicky se dívá, prostě čučí jak svatý na mostě.

Co jsem to chtěl říct?

Nepomuk, radujme se, věrní křesťané, náš slavný Nepomuk má sochu málem všude. I kdesi v Číně jeho socha stávala. I v Chicagu. Kdyby ti svatí slezli z mostů a ze soklíků a seřadili se, byl by z nich hotový regiment. Mohli by mašírovat světem a zpívat si k tomu. Sláva Otci i Synu i Duchu svatému! A sláva buď svatému Janu Nepomuckému! To je z kapucínských jitřních hodinek. Náš Hanýsek od muškatelky pode vsí by ovšem asi mašíroval poslední. Jeho rochetka je nepodařená. Dole na sutaně se mu nevlní ani faldíček. Ruka jeho nikam neukazuje. Oko je strnulé, tvář vyzařuje ducha primitivního. A hvězdy mu ukousl zub času. Aspoň doufám, že zub času. Protože srazil-li někdo ten svatý symbol kamenem, pak z toho budou mít při posledním soudě vyšetřování nejmíň tři generace místních rodáků. Hrušky tam zrajou nad svatým Jánem sladké, inu obecní, jenže strom je to starý a má tlustý kmen a větve vysoko, už za mého dětství na něj nešlo vylézt a nezbývalo, než pracovat bidlem nebo kamením. My jsme ale na posvátné hvězdičky dávali pozor. Byli jsme pobožní a věděli jsme, že by nám ruka uschla a upadla. Dnes už se to tak neví. Ostatně možná dnes už svatý patron taky nemá takovou sílu. Pokud je mi známo, mají tam dnes ve vsi všichni ruce v pořádku.

Horká noc. Písek sálá, poutník jde noční pustinou. Až ho to vysuší. Obrátí se v prach, zmizí v tmách.

Na nádraží zhasli. Všade pustina. Až do dvou sedmatřiceti teď nic nejede.

Co jsem to vlastně chtěl říct?

Cvrčky jsme chytávali na náspu u trati. Dá to čekání a musí na to být trpělivost. Ležet na břiše v suché trávě, dřívko nebo placatý kamínek držet nad cvrččí dírkou, nehýbat se, i dýchat opatrně. Teď

už bych asi žádného nechytil. Ani bych nenašel, kde mají v zemi dírky.

A hlavně nevím, proč bych chytal cvrčky. Tenkrát jsme to, zdá se, věděli.

Zvečera šly dvě bouřky, jedna od Kunžvartu a druhá odněkud od Žlebů, ale obešly nás, sprchlo, jen jako bys hodil hrst hrášků do prachu, srpen, dusná noc, žárná, v umyvadle mně zbylo poslední pivo, můry tlučou do okna.

Ve dvě sedmatřicet jede první vlak do Vimperka, do Březnice a tam má spojení na Prahu. V Praze bych si zašel na Karlův most a taky ke Svatému Jakubu, tam by ta kniha o Johánkovi mohla začínat, pohřbem císaře Karla by mohla začínat, a do automatu bych si zašel na oběd a ještě bych pak pohodlně stihl rychlík ve třináct deset na Bratislavu. Večer bych už byl v Budapešti. Zítra dopoledne v Bělehradě. Před nádražím bych si koupil pšeničný bochníček a litr červeného a sedl bych si s tím na lavičku a jedl bych si a pil bych si a díval bych se srbským slečnám na nohy. Dobar dan! Ništa, molim lepo, ništa. Samo gledam. Kako ste?

Ale co potom? Až bych to dopil a dojedl? Co tam?

Zato kdybych ulehl tadyhle na podlahu na břicho, třeba si i vzpomenu. Jak to bylo a jak to nebylo a jak se to se mnou dokutálelo až sem. A proč to tak bylo. A co teď.

Spíš ale usnu, kdybych si lehl na břicho. Je jedna třicet. Pozdě. Bouřka už se nevrátí. Když zhasnu lampu, oknem vidím hvězdy. Když rozsvítím, můry se začnou tlouct.

Můry, říká se, jdou za světlem.

Můry taky vědí proč?

Svatý Jene Nepomuku! Co ty víš? Všecko? Úplně jistě? A správně? A katolicky? Gloria! Sláva tobě, hlasateli! I Duchu svatému! A já si otevřu to poslední pivo. Třeba tam na dně bude cvrček.

Ze utopený?

No ano, utopený. Já si nic delikátnějšího ani nezasloužím, viď?

Ze mi to patří?

No prosím, patří. Z vůle tvé a Ducha svatého. Sláva! Co civíš?

Tobě smrdí pivo? Smrdí, viď?

Už mi svítá, co jsem chtěl říct.

_____

Že jsem zatajil jedno odpoledne. To jsem chtěl říct.

Jedno odpoledne ve městě Assisi. Odpoledne strávené v božím kostelíčku. U Svatého Františka. V tom horním kostele, kde jsou fresky s výjevy ze života světcova a kde se turisti moc nezdržují, snad jim to tam připadá vysoké a holé jak nějaké hlavní nádraží. Celé odpůldne jsem promarnil v kostele, zmožen rozjímáním.

Jakým rozjímáním?

To půjde těžko vykládat.

Oknem je vidět Kassiopeiu. Kassiopeia, choť Kéfea, krále aithiopského. Kéfeus, Kassiopeia, Andromeda. Andromeda už bez pout, krále to Kéfea krev. Dodnes si někdy čítám v Propertiových elegiích. Ale už jenom česky. Už je to třicet let. Dokonce jsem se i dodatečně naučil, kdo byl král Kéfeus a co to byly apidanské vlny. Třicet let. Fátum šilhavé! Letos v květnu pořádali sjezd abiturientů. Zvali mě. Nejel jsem tam. Nejsem zvědavý, aby mě někdo okukoval a možná i litoval, že jsem to dotáhl jenom na výpravčího ve Zlámané Lhotě, ačkoli jsem osmou třídu gymnázia ještě v pololetí absolvoval s vyznamenáním a z jazyka latinského i českého jsem měl jedničku. Zatímco kupříkladu Pepan Prášek byl opravdovským řádným docentem, než předloni umřel, a Štěpánek Vávra, který po Únoru zdrhl, je tajemníkem nějakého kardinála a jezdí si po Římě prý ve fialovém packardu. Ať mi vleze na záda. Oknem je vidět Kassiopeiu jako v řídké páře. A sotva rozsvítím, můry se už zase tlučou. Proč jde noční hmyz za světlem? Když je jednou noční, měl by si hledět tmy.

Ještě tam bude zbytek guláše. Ale chleba není. Vařit brambory se mi nechce ani ve dne. Natož ve dvě s půlnoci.

Pletu zas všecko dohromady? Kniha se takhle nepíše? Psát knihu je jako škubat kachnu? Pírko po pírku, dokud se neukáže, co bylo pod peřím? Zkrátka neodbočovat k dušené hovězí kližce, když je řeč o smyslu bytí? Nelelkovat? Sledovat jistý cíl?

No ano. Zajisté. Strávil jsem odpůldne úmorným přemítáním. A o

čem?

O marnosti, když už tedy tu kachnu škubeme. O marnosti, jak o ní činí roztomilou zmínku kniha Kazatel. A jiné dobré knihy. Napsané zkušenějšími písaři. Které rozjímání nezmáhalo. Marnost nad marnostmi a všecko je trápení ducha, praví Kazatel.

A až budete po mně kralovat, ozdobeni korunou, vzpomeňte si, že i já jsem před vámi kraloval a v prach jsem obrácen a v bláto červů. A vy padnete zrovna talk, minete jako stín a jako polní květ.

Tak pravil Karel Imperátor, toho jména čtvrtý.

A to byl císař. To byl český král. A já?

Rozjímal jsem, sklíčen a bez oběda, rozjímal jsem o marnosti a nic víc mě nenapadalo.

Jenomže Karel toho jména čtvrtý si mohl poznání marnosti dovolit. On totiž věděl, že jakmile uloží tělo do hrobu pozemského, jeho duši již ponesou andělové do špejcharu nebeského.

Ale já to nevím.

Přemítal jsem, kručelo mi v břiše a pořád jsem přemítal, až se mi zdálo, že od stropu slétl sám svatý František a položil mně ruku na temeno. A za mnou najednou stála svatá Klára a přitiskla mi chladné dlaně ke spánkům; jako sestra u zubaře, říkám si a snažím se trošku hlavu zaklonit a opřít si ji svaté Kláře o ňadra, má-li jaká. Ale už tu byl i archanděl Gabriel, vycenil na mne zlatý chrup a strčil mi pěst pod bradu. A tiskli. Uměli to. Ani jsem jim nestačil připomenout, že jsem z církve už dávno vystoupil, a z hlavy byla krychlička,

A dokonce to nebolelo. Substance už byly pružnější.

A dokonce to v krychličce i zpívalo.

Ano, ano, aleluja, zpívalo to. Konečná stanice, vyzpěvovalo to. Život pozemský, konec krasojízdy, vystupte si, křesťané. A zpívejte, zpívejte hezky zčerstva, křesťané!

Do zpěvu jsem se naštěstí nedal. Byli by mě asi z kostelíčka vyvedli.

Ale vyvracel jsem horlivě oči vzhůru, ke klenbě, k provazu věčné lampy, jako by tam někde měl být nápis, něco jako vzkaz, něco o tom, že marnost žádná není, lépe řečeno nás se netýká, i kniha Kazatel je v těmihle drobet nepřesná, jelikož proti věčnosti je život

lidský prostě jenom lapálie, která se vlastně ani nepočítá, jakápak marnost, moucha taky nekvičí, že vše je marnost, když spadne do syrovátky, a proto nekvičme a necákejme kolem sebe, křesťané, nikdo nám nezatleská, nikdo nás nepolituje.

Musí ještě něco být. Něco trvalejšího. Něco většího, než jsme my se svým idiotským kručením v břiše. A strachem ze smrti.

Nějaká krása? Které jest nám se klaněti?

Filozofie? Pravda? Umění?

Anebo tak říkajíc nebe?

Tedy ne že bych myslel…

– Dost. Stačí. Už jsi řekl.

– Ne že bych…

– Netřeba myslet. Třeba věřiti.

– Ne že bych věřil… Vím dobře, jaké to jsou nesmysly.

– Credo, quia absurdum.

– Co?

– Svatý Augustin. Nečetls? Studna pravdy! Často s ním rozmlouvám.

– Se svatým Augustinem? Přímo osobně?

– Promiň. To jsem se vychloubal. Nerozmlouvám s ním. Sedím u jeho nohou a poslouchám. Strom pravdy! A víry! Četls? Credo, quia…

– Pravda je podle tebe absurdum?

Zamračil se. Přísně se zamračil. A vystrčil špičku střevíce zpod lemu sutany, dávaje najevo, že se chystá odejít. Protože svatý muž se nehádá. Ale pak střevíc zase schoval a pohladil mě po vlasech. Protože svatý muž je nanejvýš milosrdný.

Františka s Klárou už jsem ze svého kostelního špektáklu propustil. I Gabriel mávl křídloma a vypařil se. A tumáš, je tu další, a ke všemu krajan; jako bych seděl za katrem a byl návštěvní den. Hladí mě, kouká lítostivě, div mi i nestrčí dvacet partyzánek nebo třenou bábovku.

– Snaž se. A Bůh ti pomůže. I já jsem mnoho hřešil. I já jsem padal ke dnu. A vidíš, nakonec jsem povýšen.

– Padám já snad ke dnu? Neurážej.

– Promiň. Je ti těžko? I mně bylo těžko. Nejraději by ses vrátil pod hrušku? Do rodné vísky? Do lůna matčina? I já jsem si zoufával a chtíval jsem zpátky domů.

– Do Pomuku? Však ses tam jednou i vrátil, ne? Ale vyhnal tě převor. Povídej mi o tom. Nemohu se dopátrat, kdo byl tenkrát v Pomuku převorem.

– Nerozumím ti. Já mluvím o Nepomuku.

– Pomuk a Nepomuk je přece totéž! Narodil ses v městečku Nepomuku, neboli Pomuku, jak je nazývali dříve. Tak praví otec Balbín. V městečku českém, jež leží v kraji plzeňském, od Prahy směrem k Bavorám deset mil vzdáleno, praví otec Balbín. To už je dávno dokázáno.

– Nevím, kde leží Pomuk. Já mluvím o Nepomuku.

– A kdepak leží Nepomuk?

– V mém srdci.

– V srdci? No prosím. V srdci toho leží! A cos mi chtěl?

– Zlobíš se na mne?

– Zatím není proč.

– Že tolik křičíš.

– Vždyť držím pysk. Kdybych křičel, vyvedli by mě.

– V svém nitru křičíš. Je ti těžko?

– Možná. Co se staráš? Co mi chceš?

– Upozornit tě, že jsi blízko pravdě.

– Já? Už v sobě máte odpolední litřík, otče duchovní?

– Nebuď sprostý. Musí ještě něco být, říkals. Bravo! Jsi blízko pravdy. Poměrně blízko na smrtelníka.

– A pravda je jaká?

– Že to být nemusí. Ale že to je.

– No ovšem. Něco, viď? Jenomže jaké něco? Kde je? Ať mi dá znamení. Leze po stropě nebo mi cinká v lebce? Jak se jmenuje?

– A jmenuje se Bůh.

– Bůh? Neděs mě. Na trůně? Nebo nad vodami? Ždímá mraky? Kropí nás metafyzikou? A jakpak vypadá?

– Sancta Maria! Vždyť tobě chybí katolická víra!

– Uhodls. Jsem bez ní slušně živ už asi dvacet let. A hodlám bez

ní i slušně umřít.

– Škoda. Myslel jsem, že hledáš něco trvalejšího. A většího.

– Stejně to není.

– Musí být, říkals.

– Musí, ale není.

Úhledně povytáhl obočí a dvěma prsty mi pak nenápadně ukázal ke sloupu mezi chrámovou lodí a presbyteriem. Stálo tam stvoření ženského rodu, přiváté do těchto končin zřejmě vůbec ne zázrakem, nýbrž dle běžné maršruty v rámci turistického ruchu; měla sandály naboso a odřené modré kalhoty, džínsy se ta móda tuším nazývá, prohlížela si fresky a u ucha si držela tranzistorek. Být to chlap, šacoval bych ho, že asi poslouchá odněkud od nich ze Stockholmu nebo z Amsterodamu fotbal. U té slečny to spíš vypadalo, že si svůj duchovní požitek z pamětihodných obrázků ještě oslazuje náladovou hudbou. Nějaký ten Charles Aznavour a k tomu fresky z trecenta, mahlzeit. Ale slečna to byla krásná. Nazrzlá, s bílou kůží, s prsty do špičky, kromě těch umolousaných kalhot celá jak od Botticelliho. Zapomněl jsem podotknout, že já se na slečny rád dívám. Na všelijaké. Černé i zrzavé. Ne, neublížím. Neobtěžuju. Většinou se jen dívám.

– Slyšíš?

Předpokládal jsem, že světec po ní mrští bleskem nebo aspoň přivolá chrámového sluhu, aby hříšnou osobu vykázal, do božího kostela se už asi i v těch džínsech smí, ale s rádiem u ucha určitě ne, s tím račte na plovárnu, signorina, z příbytku Hospodinova račte cito presto ven.

Leč světec bleskem nemrštil a kostelníka nepřivábil. Světec, zdálo se, osobu u sloupu vůbec nevnímal. Neuznamenal, zdálo se, ani ten tranzistorek. Světec jen zavřel oči a naslouchal. A snad věřil, že se ty zvuky linou rovnou z nebe. Anebo pod klenbou že dlí anděl a zlehýnka si ťuká nehtem do zubů.

Fotbal to nebyl. Ani Aznavour. Byl to Mozart.

Nečtu Hudební rozhledy, piano neměl u nás ve vsi ani starosta, hrát umím jenom na foukací harmoniku. Nedokážu řádně posoudit, hodí-li se Mozart ke freskám z trecenta nebo nehodí. Podle mého

gusta se k nim hodí. Aspoň tenkrát odpoledne se hodil.

Taky k té poutnici, opřené o sloup, se hodil. K té snad ještě víc.

Svatý František na prastaré omítce krmil ptáky, okolo věčného světla seděli čtyři páni ve fracích a tenounce hráli Eine kleine Nachtmusik, přestože byly sotva dvě hodiny s poledne, čtrnáct nula nula přijíždí vlak od Volar, poutnice pootevřela ústa a nehtem si zlehýnka ťukala do zubů a tváře měla pod očima jakoby vlhké, mistr Botticelli asi ještě dnes před obědem dodělával obličej a teď odpočívá a vaří lak a čeká, až panna uschne. Credo, quia absurdum.

Nemusí to být. Ale je to.

Opravdu, napadlo mě. Asi jsem docela blízko. A nadšením jsem přímo pěnil, jako když se.narazí nový sud.

– Slyšíš? Dává ti znamení. Slyším. Opravdu, slyším.

– A jmenuje se Bůh. Sakrment!

Nepřehnali jsme to, signorina?

Svatý Jan z Nepomuku klečel vedle mne a malinkým kartáčkem si přičesával plnovous. Klidně a samozřejmě.

– Udělals mi radost. Nechápu, jak se z tebe mohl stát odpadlík. Mučili tě?

– Ale fuj, Johánku! Proč by mě mučili?

– Dobrovolně se církev neopouští.

– Opouští, Johánku. A ani se mně po ní nestejská. Taky bys měl vystoupit. Církev je tvoje neštěstí.

– Mlč! A neříkej mi Johánku.

– Všichni ti přece říkali Johánku. Zapomněls? Chceš vědět, proč je církev tvoje neštěstí?

Odešel nakonec nějak ve zlém. Kozel ví, čím jsem ho uraził. Nedopovídali jsme si to.

Ta nazrzlá tam pak ještě dlouho stála. Podobna přeludu, jak praví básníci. A dobrák František sypal ptáčkům. Sype jim bez přestání, neboť je věčný. Namalovaný.

I svatý Jan je věčný, zpívaly regimenty.

Svatý Jan nikdy nebyl, rozchod, vojáci! Byl jen Johánek z Pomuku. Neboli z Nepomuku. Pomuk a Nepomuk je totéž. Ale svatý Jan a Johánek není totéž. Johánek byl a žil. Člověk jako my ostatní.

Možná až příliš člověk. Možná až příliš jako my ostatní. Mimoto nenosil plnovous, to je dokázáno, pohov a rozchod, boží vojáci!

Svatý Jan je věčný, klidně a samozřejmě opakovaly regimenty. Právě proto, že nikdy nebyl, aleluja! Můžeš to pochopit?

Ale co Johánek?

Johánka nikdo nezná, zpívaly regimenty. Obrátil se v prach a v bláto červů. Minul jak stín. Upadl v zapomenutí, nebohý Johánek. Jako vy ostatní. Svatý Jan je věčný. Věčný! Gloria!

Ale kde je věčný? Jak je věčný? Lítá v nebi? Má křidýlka a bílou košili? To jsou pohádky pro katolické sirotky. Ať se ozve! Kde je?

Přemítej!

Kde je?

V lidském srdci! Gloria!

A to je všecko, co jsem zatajil? Venkoncem nic slavného, jak figura ukazuje.

Na nádraží rozsvítili. Ačkoli už je skoro vidět. Čtyři sedmnáct. Za třináct minut jede vlak do Vimperka.

Oškubali jsme kachničku?

Aspoň na krčku, aby se dalo nahlédnout, co je pod peřím?

A co tam je?

Bůh?

Prdlajs. Bůh je rekvizita. Vycpaný dědeček pro katolické sirotky.

Jenomže něco by snad být mělo. Ne? Jinak se člověku nechce ráno vstávat z postele. A vypravovat vláčky, které jedou do Zátoně. Do Lipky. Nejdál do Březnice.

Něco být musí. Co červi nežerou.

A jmenovat se to může různě.

Nebo už usínám a kape mně na karbid?

Čtyři třicet. Pět sedmnáct je ve Vimperku. Šest dvacet osm ve Strakonicích. Šest čtyřicet ze Strakonic. Osm pětapadesát Plzeň Gottwaldovo. Třináct šestnáct Západní expres z Plzně, směr Cheb, Schirnding, Nürnberg, někdy před půlnocí bych přejel Rýn. Zítra ráno bych byl v Paříži. Paris – Est.

Před nádražím bych koupil pohlednici a známku s kohoutem a poslal bych to chlapům, co s nimi dělám. Do hospody, aby si to přečetli, než rozdají na mariáš. Pozdrav z Paříže, Brižitka Bardotová a Honza písař.

No dobře. Sranda k popukání. A co potom? A co tam?

Ale něco přece musí být. Nějaké tajemství. Nějaká naděje. Nějaký smysl bytí. Něco být musí.

Musí, bože můj!

II.

(Začíná se curriculum vitae Johánka z Pomuku a líčení některých přilehlých událostí. Mors Caroli, etc. etc. Rok 1378.)

V pondělí 13. prosince roku 1378 ležel císař a král Karel čtvrtý ve svatojakubském kostele na Starém Městě pražském. Den předtím ležel u Svatého Petra na Vyšehradě a nazítří byl očekáván na Malé Straně, u Svaté Maří Pod řetězem, u johanitů.

Ležel, nos už mu zešpičatěl, nehty zčernaly a rty měl tmavě modré. Byl mrtev už patnáctý den. Nosili ho po Praze, v otevřené rakvi, na márách, voněl mastmi a jeho roucho čpělo dýmem z rituálních pryskyřic, ve slavném průvodu ho nosili od kostela ke kostelu, všude ho ponechávajíce noc a den. Dunění hran téměř neustávalo, nejznamenitější preláti se střídali ve zpěvu žalmů a litanií, korouhevní páni oblékli přes kabátce francouzského střihu smuteční pláště, podšité liščinou i sobolem, a lid se bál.

Ležel, i jeho oční víčka už černala, padl a hodlal už minout jako řídký stín, ale dvorský ceremoniál mu to zatím nedovoloval, ležel, svíce se roztékaly, smolné fakule čadily, kouř stoupal vzhůru ke křížové klenbě presbyteria, štíhlý a vysoký kostel byl dole poset lysinami mnichů minoritů, menších bratří svatého Františka, bosých,

s tlustou, ztmavlou, rozpraskanou kůží na chodidlech, modlili se sborem, modlili se z plna hrubého hrdla, znělo to děsivě, hučelo to otevřenými vraty ven do prosincového deště jako křik černých včel ze sudu, lidé se báli, lidé se ptali, co teď, co asi proježíšekrista bude dál, jen mrtvé tělo leželo, těžké, prolezlé zasychajícími chorobami, zabalené do nachového hedvábí, leželo klidně, mrtvé tělo se nebojí, neptá se, mrtvé tělo nemá předtuchy dobré ani zlé, byť to bylo i tělo císařovo.

U paty már klečel biskup. Nemodlil se. Neměl ani ruce sepjaté. Díval se do jednoho místa, na cíp brokátového příkrovu, na stříkanec ztvrdlého vosku, nehtem malíčku se škrábal v hustém, trochu přibarveném obočí a přemýšlel.

Biskup Jan z Jenštejna teprve dnes ráno přijel do Prahy. Z Míšně. Zdržel se. Bavil se lovem až kdesi v saských lesích a zprávu o smrti císařově dostal opožděně. Potom už pospíchal, přes Perno, přes Supí horu neboli Geiersberg, zboží arcibiskupské, a na Litoměřice a na Veltrusy a na Libeň a bránou Poříčskou a bránou Odranou a po docela kratičkém zastavení v předbranské krčmě rovnou k bratřím minoritám a k patě cedrových már; ale marno. Do Prahy dorazil čtrnáct dní post festum, a to nebylo dobré.

Ale biskup se nebál. Míšeňský biskup Jan z Jenštejna byl mladý muž. Maloučko přes třicet. V takovém věku ještě Jason vyplouvá za zlatým rounem, se zeleným kamenem v prstenu, setne ještěra a potom v noci vstoupí do lože panny Médey a vykoná mnoho skutků lásky, v takovém věku je ještě hanba se bát. Ostatně biskup pocházel z rodu sice poněkud dobrodružného, avšak dostatečně váženého. A bohatého i vlivného. Strýce měl v Praze arcibiskupem. Ani nebožtík otec, císařský komorní sekretář, nesedával u panovníkovy tabule nijak zvlášť vzadu. A míšeňská prebenda biskupova sypala uspokojivě. Jen ať se derou. Ať se žerou. Ať se perou o úřady a statky a o cla z vajec; v domě je císařská mrtvola a dveře zatím zejí dokořán, může se krást. Nevadí. I kdyby zmeškal třikrát čtrnáct dní. Nebál se. A nepotřeboval statek ani úřad. Bylo mu lhostejné, na jak dlouho uvázne v prosté a nenápadné diecézi míšeňské. Potom se stane, buď vůle Tvá, biskupem třebas ve Wormsu, pak arcibiskupem

magdeburským, to je přiměřený postup, nikterak závratný vzhledem k jeho vzdělání a k počtu jeho příznivců, o magdeburský archiepiskopát nikdy nikdo moc nestál, anebo brémským arcibiskupem bude, proč ne, všude jsou lesy, všude hry, teplé lázně, turnaje, čeho se bát? Jan, biskup míšeňský, od svítání do soumraku obklopen družinou lovců, miloval mnohem více montes et nemora, zelené pahorky a háje, nežli sacra ecclesiae limina, nežli starý a prošlapaný práh církve.

Biskup nicméně přemýšlel. Neboť i přemýšlet ho bavilo. Nastal nám zajímavý advent, bratří v Kristu. Rozdávají se karty. Barvy se zamíchaly. Započne nová hra. V Čechách. V říši. Možná i v církvi. V celé Evropě. Imperator Carolus nám slavně zemřel. Císaře není. Praha chodí po domě se zlomenou svící a truchlí; ale vzadu v kuchyni přitom vaří a smaží dějiny. Nač asi dnes odpoledne myslí Karel Pátý Moudrý, z boží milosti král Francie? Nač asi Ludvík Velký Uherský? A načpak milý papež Urban? A milý papež Kliment? A naopak strýc Jan Očko, k smrti ustaraný pražský metropolita?

A načpak jinoch Václav, jinoch král, rex Bohemiae, bylo mu už vůbec sedmnáct? Spí-li pak už řádně se svou chotí Johanou? Nespí-li, škoda Johany. Biskup se pokřižoval a uličkou mezi mnichy, kteří na jeho světský, ba světácký oděv hleděli nevlídně, opustil kostel. Venku, už v sedle, zaváhal, ke komu teď zajet nejdříve. Navštíví-li nejdřív ze všech arcibiskupa, bude považován za prakovníka arcibiskupova. Povedou-li jeho první kroky do komnat královských, nazvou ho drabantem mladého krále. Odebere-li se ke vdově císařovně, všichni usoudí, že touží hrát tuto složitou partii po mohutném boku císařovnině. Jenomže biskup Jan neměl chuť být ani prakovníkem ani drabantem ani kohokoli spojencem a z her měl mnohem raději hru na loutnu a hru v kostky a rozmilý špíl lásky; hra panovničí, hra o osudy říší a jejich obyvatel ho valně nezajímala. A ze všech nejmíň pak hra o osudy Čech, země sice tak říkajíc rodné, avšak země obtížné, kde pro samou slávu a pro samá dějinná dramata a pro samé hledání pravdy a božího království zbývá přespříliš málo času na nějakou podstatnější radost z lidského žití. Biskup se

nakonec rozhodl navštívit muže, který je bohdá mimo podezření z úkladů o vládu v zemi a z péče o blaho jejích obyvatel, neboť je to učenec. Stáhl si do čela kápi krátkého pláštíku, kývl na svou dobře ozbrojenou německou stráž, zastyděl se, že zapomněl zajít vedle do klášterního ambitu ke hrobu své matky, jež tam v nedbalé péči skuhravých františkánů práchnivěla už desátý rok, a vydal se kolem Týna a kolem rozestavěné radnice na most a kamenitým úvozem nahoru na Hradčany, kde byly domy arcijáhnů a svatovítských kanovníků. Tam byl i dům mistra Vojtěcha.

Mistr Vojtěch Raňkův z Ježova, v učených kruzích ovšem známější latinskou verzí svého jména, tedy Adalbertus Ranconis de Ericinio, kanovník scholasticus kostela pražského, už po dva dny nevyšel z domu. Procházel se mezi regály své nádherné bibliotéky, venku pršelo a on si připravoval řeč. Dostalo se mu cti řečnit na císařově pohřbu. Už pozítří.

Připravoval si ozdobná latinská souvětí, paralely a evokace, připravoval si věty důstojně vznosné, jimiž oslaví zesnulého, i věty zoufalé, neboť které útroby by nepropukly v slzavé vzlykání ve chvíli, kdy je mrtev nejpřednější utěšitel a neštěstí se hromadí na neštěstí?

Připravoval se pečlivě. Byl to učenec pyšný na své znalosti ve svobodných uměních i v teologii. Po pravdě řečeno, byl i dost ješitný, jak koneckonců učení mužové bývají. Velice se těšil, kterak oslní posluchačstvo zdejší i cizozemské, až vystoupí poblíž císařovy rakve na kazatelnu a ukáže hamižným prelátům a drzým knížecím paradérům, co to značí, když začne mluvit bývalý doktor oxfordský a rektor pařížský.

A mimoto měl mistr Vojtěch císaře Karla rád. Modlil se dlouho a v úzkostech, když se předminulé pondělí večer dověděli, že císař přijal svátosti a skonal. A mrtvá císařova tvář, vyprávěli oba dvorští kaplani, zabarvila se vzápětí červeně; ale to nebylo mystické znamení, nýbrž jen odlesk požáru, jak dole za řekou hořel křižovnický špitál a v něm i přesně nezjistitelný počet churavců, bezejmenných a pro slavný běh dějin nikoli nezbytných, jejichž duše však přesto dorazily k nebeské bráně spolu s duší panovníkovou,

protože duše císařů i písařů, tak aspoň věřil moudrý Vojtěch Raňkův, jsou si před Bohem rovny.

Mistr Vojtěch dovedl ovšem ocenit, co zmůže na trůně bystrá hlava, rozum pěstěný a srdce mecenášské; a mrtvý císař tyto ctnosti měl. Vozíval do Prahy, toť se ví, i kdejakou značně podezřelou nit z Pilátova pláště anebo špinavou flaštičku s mlékem prý Panny Marie a věřil na kejkle a zázraky, které s tou veteší pořádali bohaprázdní mniši. Ale vozil také sochaře i iluminátory. A knihy vozil. Cicerona. Plinia, Seneku. I živého Petrarku kdysi přivezli. A hejna učenců. Začínalo být potěšením, začínalo být hostinou duše žít v Praze. Rozmlouvat s moudrými přáteli. Procházet se mezi regály v bibliotéce. Snít o Athénách nad Vltavou, o domovině zákonů a gymnáziu literatury, o krásné a mravné zemi, vzdělané a pokorně zbožné, ozdobené chrámy, mosty a školami, hrající barvami obrazů a zlatem mozaik, znějící chorály a disputacemi, a tou zemí se měly stát Čechy.

Mistr Vojtěch si připravoval řeč a občas se zastavoval u okna a díval se na rozblácený hradčanský plac. Ale co bude dál? Otec vlasti, rozšafný vládce a utěšitel, leží u Svatého Jakuba a nenadále zlhostejněl. Ráčil upustit otěže. Rozpomněl se na jinou jízdu. Na osamělý trysk duše k nebesům. Příjemno pomyslet. Avšak co otěže, plouhající se prachem? A nový vozataj? A my, doposud živí? A příští osud biblioték, Athén nad Vltavou, maleb na mokré omítce? A osud slavného království? Rozšafný vladař si prostě odešel a nechal všechno tak.

Pršelo, strouhy přetékaly, voda si líně hledala cestu do hradního příkopu a svatovítský scholastik pozorovali kvapný a kalný soumrak, mírně, opatrně ponořen do tajemství střídy života věčného a časného, o kterém přesmíru hloubat nikdy nebylo rozumné. A mistru Vojtěchovi už táhlo na šedesátý rok. Byl jen o málo mladší milovaného císaře. Ponořen do tajemství, rozvážně ponořen, jen co by smočil slupku ducha, uspořádal si v paměti ještě jedno košaté souvětí, zahájené smělým genitivem, zvolil ještě jeden citát, sedm veršů z Horatia, a dostal chuť na svůj večerní plecháč žitavského piva. Vtom vešel klerik a ohlásil návštěvu a učený kanovník

pochopil, že pivo dnes už pít nebude.

Protože Jenštejn odjakživa pivo nepil. Ani v Paříži, kde se spolu před pěti lety seznámili; což ostatně vzhledem k ubohosti pařížského piva nebylo tak podivné. Ale on pivo nepil ani v Praze, pokud se tu pak sem tam někdy ukázal.

Mistr Vojtěch poručil přinést uzené maso a režný chleba a plecháč litoměřického vína, mizerného druháku, pinta za půl groše. Nic lepšího mistr Vojtěch doma neměl. Byl utrácivý, rozmařilý, když se mu zachtělo nové knihy, růžové vepřovice na její vazbu, mosazného, tepaného kování. Na potravě a na oděvu okázale škudlil.

Jenštejn převaloval v ústech nedobře vyuzenou krkovici, zapíjel ji kyselým vínem, v Paříži spolu pívali galské, savernak, elsaské, tohle byl ocet, i vzduch v pokoji byl jakýsi nakyslý, chladno, nevyvětráno, žvýkal a prohlížel si kanovníka. Zešedivěl, Adalbertus doctus. Zešedivěl a zestárl, jako by se potáhl plísní, bradu si už ani nastříhá, v krbu si nedal zatopit, chodí tu po domě v kožichu z berana, bůhví ne-li scíplého, a rukávy té šuby jsou, zdá se, zasmolené. Čte. Myslí. Píše traktáty. Hádá se. Nestará se o rukávy. Zestárl a podoben je ševci, Jihočech Adalbertus, rektor pařížský. Ale tváří se sebevědomě. Oči má kalné, ale pohled chytrý. A v lebce, pod pleší, určitě dosud paměť hrozivou a rozum nezasmolený.

Seděli proti sobě, mistr Vojtěch pamatoval ještě Přemyslovnu na českém trůně, pamatoval doby, kdy dospělý muž, objevit se mezi lidmi s vyholenou bradou, jakou měl tuhle Jenštejn, posměchu by neušel. O špicích biskupových bot už ani nemluvě. Či o knoflících. O prstenu. O nohavicích, levé modré a pravé do stříbřita šedivé.

Pozorovali se navzájem a bylo to docela zajímavé pozorování. A vyčkávali. Buď jak buď, události se ženou trapem a nutí patrně k rázným činům, v rozhovorech však bezpochyby k obezřetnému čekání. Pro jistotu i mezi přáteli.

Jenštejn polkl a načal rozhovor. Byl mladší. Život ho dosud nenaučil trpělivosti.

– Kdo přijel z Říma na pohřeb?

– Ravennského arcibiskupa čekají. Kardinála Pilea.

– Hraběte de Prata?

– Ty ho znáš?

– Ne. A ani nechci. S kardinály nebývá zábava.

– Zvykej si. Budeš mít kardinála v rodině.

– Očko?

Jenštejn si dal dlaň k uchu a posměšně napodobil svého třaslavého, nedoslýchavého a jednookého strýce. Ale mistr Vojtěch se tomu nezasmál.

– Pileus mu veze purpurový klobouk.

– Bude mu slušet. Mitra mu už hanebně často padala, když usnul při mši. Ale ty taky stárneš, mistře Vojtěchu. Zvážněls. A napuchl ti nos. To z piva nebo z úcty k císařské mrtvole?

Kanovník neodpověděl, zamračil se, poznamenal se velkým křížem a setrval v hlubokém zamyšlení.

Zvážněl, ale komedianta v sobě nezapře, pomyslel si Jenštejn; což bylo od něho přece jenom nespravedlivé.

Mistr Vojtěch dopřemýšlel, vzdychl, rozepjal si kožich a křikl na sluhu, ať zatopí a zapálí hliněný kahan. Potom dobromyslně vycenil na Jenštejna špatné, rozkviklané zuby.

– Jsi pořád ještě zajíc, biskupe. Jakpak? Krkovice ti nechutná?

– Nedá se rozkousat. Dej si ji doudit, mistře Adalberte. Sníme ji napřesrok.

– Myslel jsem, u vás v Míšni že ještě polykáte maso jen tak syrové.

– Polykáme. Ale naklepané pod sedlem. A mniši s jeptiškami si je naklepávají pod štrozokem, to neznáš?

Smáli se. Vzpomněli na staré časy. Zanadávali si na mnichy. Na františkány. Na dominikány. Na cenzory a inkvizitory. A pak už hovořili o něco málo neopatrněji.

– Tvůj strýc Očko zůstal věrný papeži.

– Věrnost je v mém rodě zvykem. A kterému papeži?

– Mluv se mnou vážně, pane z Jenštejna, nebo ti ten druhák naleju za krk.

– Stačí, že si ho musím lít do krku. Nevěděl jsem, že v Čechách pijete tak silný ocet. Pileus jede jenom na pohřeb?

– Nastálo. Jako legát. Pivo mám lepší. Bílé žitavské. Ale pro tebe

je ho škoda.

– I král Václav hodlá zůstat věrný milému papeži Urbanovi?

– Nevím, co hodlá král Václav.

– Legát na něho dohlédne. A z Avignonu nikdo? Papež Kliment vám legáta neposlal?

– U nás v Praze neznáme žádného papeže Klimenta. Pokud máš na mysli jistého Roberta Ženevského, ten prý poslal jistého Viléma de Agrifolio.

– Čím dál tím hůř. To už je za tu chvíli třetí kardinál.

– U nás v Praze mu říkáme satanův kardinál.

– U vás v Praze asi cedíte i svěcenou vodu, aby v ní nebyl čert. Ne, počkej, nezlob se. Je tady nemalá naděje, mistře, že se vám legáti na pohřbu poperou. Co je ti? Zpestří to pohřeb. Bude se o tom vyprávět až v Madridu.

– Tebe to opravdu netrápí?

– Nijak zvlášť. Odpusť. Ale lhát, pokud vím, je hřích. Tebe to trápí.

– Zle. Dva papežové! Jene! Hrůza pomyslet!

– Co zmůžeš?

– Píšu proti tomu. A proti nepořádkům v církvi. A proti zkáze mravů.

– Traktát?

– Traktát.

– Pochybuju, že se Robert Ženevský zavře do kláštera, až si ho přečte. Promiň. A pij, mistře Vojtěchu. Ten ocet aspoň leze do hlavy. Ani nebožtík Caralus nic nezmohl. Mimoto prý podezřele váhal, když se narodila papežská dvojčátka.

– Už bylo pozdě. Už přemítal o smrti.

– Ani Václav nic nezmůže. Kanovník jen mávl rukou.

– Nemluv mi o něm, pane z Janštejna. Budeme raději pít. Dali si nalít nový plecháč a vypili ho a dali si nalít ještě jeden. Kanovník scholasticus posléze už měl kromě nosu poněkud opuchlý i jazyk. Zato Jenštejn jen sršel a svítil. Jenštejn byl mnohem mladší.

– Napijeme se na Paříž, otče teologu?

– Ne. Napijeme se na Čechy.

– Bene est! Já jsem osoba snášenlivá. Na slávu těch vašich Čech!

– Ne. Na konec Čech.

– Nestraš. Mám tady jisté pozemské statky. Po zvěčnělých předcích. Ještě mnohokrát si na ně hodlám vypůjčit. Čechy mi braňte, Čechové!

– Je konec. Císař umřel. Druhého nebude.

– Vojska je tady, tuším, i bez císaře dost. A peněz? I věže hradu máte zlacené.

– A moudrost? A rozum? A chytrost? To není vojsko, biskupe. A koupit se to nedá.

– Ty sám máš rozum pro pět císařů.

– Já píšu traktáty. Já nepíšu dějiny Čech.

– Je nový pekař. Mladý.

– Nemluv mi o něm, povídám! Když se narodil, já už jsem přednášel v Oxfordu. Krom toho je rozmazlený. Krasavec! Kabátky nosí krátké. Vycpávané. S oboječkem. Jako…

– Jako já?

– Ano, něčím se mu podobáš.

– To má být pochvala?

– To má být urážka.

Jenštejn se neurazil. Jenštejn se bavil. A také tušil, že se ještě leccos doví; učený kanovník už nebyl s to hovořit ani trochu opatrně.

– Je ti těžko, otče teologu? Nebo máš zlost? Napij se.

– Je mi těžko. Je konec Athén.

– Athén?

– Soch. Biblioték. Vzdělanosti. Klidu k myšlení. V Čechách, rozumíš tomu? Proč zrovna v Čechách?

– Nerozumím. Nedospělé krále už měli ledaskde. Proč zrovna v Čechách, mistře Vojtěchu?

– Protože musíme bojovat proti Antikristu. A proti zkaženosti církve. Proti světu, biskupe. Budeme bojovat a zdivočíme.

– Snadná pomoc. Nebojujte.

– Musíme, neboť máme pravdu. A král nás nezastaví. Nepoučí a nepovede nás. Král je nemoudrý.

– Mluvíš nahlas, leč zmateně.

– A všecko bude jeden zmatek! Rozum hoď oknem! Na déšť! Ať se rozmočí!

– Říkáš, že máte pravdu.

– Pravda není rozum. Pravda je skoro šílenství. Uvidíš sám. Budeš mít možnost. Čechy se tě nemohou dočkat, kdy už se vrátíš, synáčku.

– Já? Co je mně, mamma mia, po Čechách?

– Všecko, synu.

– Fí! Nessun modo! Jenom se snažte! Pečte si slávu! Nebo pravdu, nebo co já vím! Ale beze mne. Já vás ctím, bratří. Já vás lituju. Já se klaním vašim strastem i starostem. Ale pro mne je tu málo zábavy. Salvete! Rozmazlený Jenštejn se tu nezdrží ani přes dva pátky!

Mistr Vojtěch, ač víceméně už opilý, poslouchal se zájmem. A náhle jako by začal zadržovat smích.

– A kampak pospícháš?

Jenštejna zatím ještě nic netrklo. Považoval to za nesmyslný smích opilců.

– Těkat si světem, dobrý Čechu. Možná, že do Paříže pospíchám. Na skok. Možná do Říma. Anebo do Avignonu? A do Míšně. A do Wormsu. Všude je něco. Všude se dá žít. Jen v Čechách, nazlob se, v Čechách se jaksi nedá. A jak tě poslouchám, v dohlednu se to nezlepší. Ergo já pospíchám!

A tu se ctihodnému učenci roztřásla ramena, napil se, aby spláchl to neodolatelné nutkání, ale nepodařilo se, vyprskl, poprskal vínem stůl, utíral to pak rukávem a plácal dlaní do mokré dubové desky a nemohl se utišit.

Jenštejn se zarazil a zpozorněl.

– Najednou je ti veselo.

– Pospíchej, Jane! Ať to všecko stihneš! Počítám, že máš čas tak nejvýš do velikonoc!

– A potom?

– A potom? A potom budeš pražským arcibiskupem!

A mistr Vojtěch už jen sípěl a plácal se dlaní pro změnu do pleše a vypadal jako ošklivý a škodolibý Bakus, utrápený starostmi.

– Přepil ses? Arcibiskupem je Očko.

– Ba právě! Otec Očko!

– Umírá?

– Proč by umíral? Bude živ do sta let.

– Tak vidíš. Ještě na čtrnáct roků máte o arcibiskupa postaráno.

– Nemáme, Jene! Vlastně máme. Už zase máme. Jenomže o jiného! Očko se vzdá! Očko dostane kardinálský klobouk. S velikou slavností. Už brzo. A přitom složí úřad. Ty o tom nic nevíš? Ve tvůj prospěch se vzdá. Ve prospěch svého milovaného, zbožného synovce. Papež ti udělil provizi na pražské arcibiskupství, synáčku. Minulý týden. Motu proprio. Jsi náš drahý papežský čekatel. A my s tím všichni souhlasíme. Celá kapitula. Nás se totiž ani moc neptali. I mladý král s tím souhlasí. Král tě bude mít rád. Jsi mu podobný. Udělá tě i svým kancléřem. Tebe se taky neptali? Vidíš! Zkažená církev! Ale co zmůžeš? Leda že bys začal bojovat za pravdu. Proti svinstvu a simonii. A to tě zase nebaví. Samý zmatek, synku, viď?

– Ale proč já…?

– Protože všichni vědí, že budeš poslušný. Ty nic nechceš. Jenom si žít.

– Koho poslušný?

– Kohokoli. Kdo si poručí. Už pečou. Necítíš? Jako když se něco pálí. Přiškvařují se nám Čechy. Dělá se čmoud. Uvidíš sám. Čichneš si. Budeš mít možnost, arcibiskupe.

Učený teolog se dosyta vysmál a opuchlý jazyk už mu zase vypovídal službu.

Jenštejn, zbledlý vzteky, vstal a šel k oknu. Byl večer, bez přestání pršelo. Dole v Praze zvonily zvony. Císaře Karla právě nesli po mostě, déšť nedéšť, na nocleh k johanitům neboli rhodským bratřím. Obtížná země se jako naložený fasuněk dávala do bezděčného pohybu. Vstříc nové slávě a novým dějinným dramatům. Otěže se plouhaly blátem. Prostředkem placu, strouhou, brodil se nahý Antikrist. A nebylo ani pomyšlení na nějakou podstatnější radost z lidského žití.

Téhož třináctého prosince téhož léta Páně 1378, na den svaté

Lucie, panny a mučednice, večer, sešla se v kanceláři generálního vikářství arcibiskupského, v Praze na Malé Straně, v jedné z kamenných budov arcibiskupova sídla, skupinka mužů. Ale ne aby jen tak planě tlachala při litoměřickém, nýbrž aby vedla vážné jednání.

Seděli při pouhých dvou svíčkách. V polotmě.

Na stoličce uprostřed místnosti, v póze co nejledabylejší a značně drzé, nicméně co nejslušivěji dekorativní, trůnil mladík dlouhých plavých vlasů a holé brady. Špulil pysky a ostruhou skřípal o kamennou dlážku. Krátký kord mu visel na zlaceném páse od boku, cípy kuklice měl podle posledního způsobu ovinuté kolem hlavy a na obou malíčcích mu blyskotaly prsteny. Mladík pocházel ze šlechtického rodu, to se hned poznalo.

Kolem mladíka bylo uctivé prázdno. Urozený pán nesedá s kdekým loket na lokti. Až u zdi stál pokaňhaný stůl a za stolem se nudil tučný muž v kněžské sutaně, mrzutý, drkotající vlhkem a chladem, zabalený do houně. Dle všeho to byl nějaký lepší kněz. Zdálo se dokonce, že mu zpod houně vyčuhují ocásky kožišinového kanovnického pláštíku.

Na rohu toho stolu se krčil ještě jakýsi člověk. Krom toho, že byl směšně malý, nevypadal nijak zajímavě ani významně.

A u dveří na lavici, téměř ve tmě, dřepěly dvě šeré postavy, očividně nezúčastněné na jednání, jež mělo začít. Byli to veřejní písaři, Jan z Dohalic a klerik Henzlín, a byli tam přítomni jako svědkové.

Také tučný kněz tam vlastně byl jen za svědka. Nudil se už předem, soustředěně si třel stydnoucí kolena a ničeho si jinak nevšímal. Byl to opravdu lepší, hodnostně vyšší kněz. Kanovník od Svatého Jiljí na Starém Městě. A licenciát církevního práva. Jmenoval se Mikuláš Puchník.

Mladík ze šlechtického rodu měl křticí jméno Kundrát, ale dával si říkat Kuno. A od děveček v lázni i Kuník. Kuník z Pardubic. Syn urozeného Viléma z Pardubic. Synovec umrlého Arnošta z Pardubic, arcibiskupa. Mladší bratr Smila Jana řečeného Flaška. Starobylý rod. A slavný. Jenomže urozený pan Vilém dosud žil. A co horšího, on

dosud vládl na rodovém pardubickém statku. Na rodovém zbožíčku starohradském vládl urozený bratr Smil. Urozený Kuník nevládl nikde. Urozený Kuník doposud jen čekal na dědictví. Ne že by se nuzoval. Ale postavení to bylo, dělej co dělej, trudné. Spatřil-lis nádherného koně, koupit sis ho vždycky nemohl. Ani na perlovec anebo na jantarový růženec pro paní svého srdce jsi vždycky neměl přesně tolik, kolik bylo potřeba. I prohrávat ve vrhcábech jsi musel opatrně. S opoceným čelem. Jako bys ani šlechtic nebyl. Kuník z Pardubic trůnil na stoličce co nejurozeněji, ale tajit to nelze, byl tam jako dlužník. Jako dlužník v úzkých. V tísni až nechutné. Tvářil se ovšem, jako by toho nebylo. Zíval a hrál si s prstenem. A s odporem pozoroval směšně malého mužíka na rohu stolu, individuum vhodné spíš do hradní kuchyně, aby tam drhlo pánvice. Anebo na jarmark, za blbého šaška do produkce bláznů a kejklířů.

A tak jediný, kdo vskutku seriózně vstupoval v toto jednání a nesnažil se skrýt svou nedočkavost, byl právě onen směšný mužík, kterému to vzhledem k jeho vzezření snad ani nepříslušelo. Přitáhl si svícínek, posvítil si na umazaný, drobet nakřivo uříznutý kousek pergamenu, přečetl si, co tam bylo napsáno, a spokojeně mlaskl.

– Splatit se mělo do svatého Jiří. Dnes už je svaté Lucie.

Svíčka zablikala a krůpěj horkého vosku stekla mužíkovi na palec. Počkal, až trochu zchladne, pak z ní uhnětl kuličku a hodil ji ke dveřím na klerika Henzlína, který zjevně usínal. Klerik se ospale rozhlédl. Mužík na něho vyplázl jazyk a dal se do smíchu. Byl v dobré náladě.

A pak se znovu zahleděl na urozeného dlužníka a opřel si bradu do dlaní a čekal.

Osudem zkoušený Kuník si odhodil s čela plavou kadeř, zívl a vyvrátil oči ke stropu.

– Snad nehoří. O pár dní, notáři! Zapomněl jsem.

– Těšilo by mě, kdybys mi říkali arcibiskupský notáři. A těch dní, o které ses ráčil opozdit, těch už je dvě stě třiatřicet. Splatit se mělo do svatého Jiří pod trestem církevní klatby.

– Církev se stará o špinavých šestnáct kop?

– Církev se stará o spravedlnost. A já se ovšem starám i o těch

šestnáct kop českých grošů. Pro mne špinavé nejsou. Já jsem k nim nepřisel snadno, pane z Pardubic. U mne to ostatně už dávno není šestnáct kop. Dluh, uvědom si, roste jako podsvinče. U mne už je to o něco víc.

– O kolik víc?

Notář obrátil pergamen, na rubu popsaný číslicemi.

– Kdybys byl vyrovnal dluh, jak se patřilo, o svatém Jiří, platil bys osmnáct kop a dva groše. Ale dnes máme svaté Lucie. Zaplatíš mně i s úrokem dvacet kop a čtyřiapadesát grošů. Nevěříš? Rač vstát a pojď se podívat.

Kuník se nešel podívat. Jednak by to bylo nedůstojné a jednak stejně neuměl číst. Ani číslice ani písmenka.

– Nezajímají mě tvoji svatí. Ptal jsem se, o kolik je to víc.

– O pět kop. Bez šesti grošů. Smluvili jsme se snad na pětadvaceti ze sta. Nesmluvili?

– Nevím. Nebaví mě počítat. Počkej mi ještě. Do svatého Jiří.

Notář si přitáhl kalamářík a rychle naškrábal dalších několik cifer.

– O příštím svatém Jiří by to bylo už dvaadvacet kop a třicet osm grošů.

– Jen za ten úrok bych možná měl dva koně!

– Ano. Dva horší koně. Nebo šest krav. Já bych je měl. To je můj úrok. Ale já už nepočkám. Plať, milý pane. Nebo bude klatba. Anathema sit! Náramně nepříjemná věc.

– Jsi křesťan. Nesmíš půjčovat na lichvu. Budu si stěžovat arcibiskupovi.

– Stěžuj si. Utíkej. A hodně křič, arcibiskup už nám nějak hluchne. Líp, když mu to napíšeš a odevzdáš tady u mne v kanceláři.

– Budu si stěžovat panu de Reste. Je šlechtic, pochopí.

– Správně. Stěžuj si ctihodnému generálnímu vikáři. Stěžuj. A zeptej se ho, kolik jeho tatík brával ze sta, když půjčoval nebožtíku císaři. Samotného mě to zajímá. Pan Gisco de Reste byl samozřejmě taky křesťan. Vzorný křesťan. A šlechtic. A k tomu erclichvář. Běž, žaluj. Ale nezapři, na co jsem ti tenkrát těch šestnáct kop půjčil. Žes prohrál jistou sázku. Sice jenom o dva dny, říká se…

– Mlč o tom!

– Mlčím. Protože je tu s námi osoba duchovní.

A notář potajmu mrkl na Mikuláše Puchníka. Kanovník se právě zaposlouchal do rozhovoru. Právě to přestávalo být nudné.

Kanovník nemohl neznat historku, jež zjara toho roku kolovala po Praze. Ze mladý král Václav konečně už spí se svou chotí Johanou. A že se královně v tom konání asi velice zalíbilo, asi až přesmíru, až natolik, že jinoch Václav prozatím dílu nestačí. Že tedy občas vypomáhají, ovšemže aniž on něco tuší, někteří vybraní a věkem přiměřenější urozenci. A ne jen občas, nýbrž začasté. A ne vždy jenom vybraní, nýbrž že to královna bere, jak to leží, kůže jako kůže. A aby si tu nevyhnutelnost zpestřili, že se urozený Kuník z Pardubic a urozený Hyncík Pluh z Rabštejna a snad i polourozený Jíra z Roztok vsadili, kdo z nich nejdéle královnině přízni odolá. Kdo prohraje, tedy kdo z nich tří vstoupí první do lože, zaplatí zlatě vyšívanou koltru do kostela Panny Marie a navíc přátelům jeden týnský sud vzácného vína romanye. A urozený Kuno z Pardubic, říkalo se, prohrál. Vstoupil do vlahého lože už na den svatého Matěje, ve středu. Zatímco urozený pán z Rabštejna tam vešel až na den svatého Nestora biskupa, tedy v pátek. Ale Kuník i navzdor prohře byl patrně s událostí spokojen. Vstupoval pak na ta místa, říkalo se, s chvalitebnou pravidelností. A peníze na sázku? Inu, peníze si vypůjčil. Víno pak zanedlouho vypili, zbyla jen skvostná koltra u Panny Marie Na louži a ošklivý dluh u jednoho arcibiskupského notáře, o kterém se vědělo, že půjčuje, a rád, a bere úroku pětadvacet ze sta. Kuník popřemýšlel, ale na nic nového nepřišel.

– Lichva je hřích.

– A ty hřích podporuješ, pane. Kde není dlužník, není věřitel.

– Lichva je zakázaná. Musí se v tom udělat pořádek. Poradím se s králem. Jedu s ním zítra na Křivoklát.

Teď i mazaný notář malounko zaváhal

– Zítra je velká smuteční mše u Svaté Maří.

– Nevadí. Jedeme po mši.

– Na lov? Den před pohřbem?

– Co je ti po tom? Počkáš mi?

Nebylo to tak docela nepravděpodobné. Urozený Kuník, kdoví, třeba si získal už i přízeň nedostatečného manžela. Král Václav se bratří s všelijakou sebrankou. A na Křivoklát jezdí i ve chvílích nejnevhodnějších.

I Mikuláš Puchník se přestal usmívat a znovu se soustředěně věnoval svým zábnoucím kolenům.

– Skončeme to, přátelé.

Co mohl dělat pouhý arcibiskupský notář? Advent se toho roku vydařil jakýsi nepřehledný. Pranic nebylo nepravděpodobné. Ani Kundrát z Pardubic v úřadě královského lovčího nebo hofmistra královnina nebyl možná nepravděpodobný. Vrtošivá je panská láska.

– Počkám ti. Ale ode dneška beru padesát ze sta.

– Dokdy počkáš?

Notář zas chvilku čmáral cifry.

– O příštím svatém Jiří mi přineseš pětadvacet kop. Kuník si hřbetem ruky utřel čelo. Za pětadvacet kop už byl v Praze na Vltavě mlejn.

– Budu se snažit, notáři.

– A dáš mi zástavu. Klatby se, jak vidím, náležitě nebojíš.

– Nežvaň. A co chceš do zástavy? Čest ti nestačí?

Notář se podrbal na bradě, porostlé dvoudenním strniskem.

– Do zástavy? Něco na památku. Čest, to není moje zboží, pane. Já jsem neurozený. Víš, co? Přines mi nějaký královnin prstýnek.

Kuník vyskočil a mlčky, zlověstně, malebně tasil kord. Ale notář, směšný, malý, bezbranný jako kuře, se kupodivu nezalekl. A rychle hodil po vznešeném mordýři cifrou.

– Za těch pětadvacet kop bys měl prstýnků plnou čepici. Přineseš?

To ovšem bylo břitké argumentum. Kuník se zašklebil a milostivě zastrčil zbraň. Prstýnků má doma hrst.

– Možná přinesu.

– Ale aby byl od královny. Přímo s jejího prstu. Máš? Kuník měl. Nedrahý, pozlacený, s drobným karneolem jako s kapičkou krve. Byl však přímo s Johanina prstu. Na den svatého Matěje s něho vděčně stažený. Kuník nedokázal zakrýt pýchu.

– Možná mám. A k čemu ti to je?

– Ctím královnu. Sám bych se jejího prstu dotknout nemohl. Budu se dotýkat aspoň prstenu.

– Zamiloval ses do ní?

– Je krásná.

Kuník byl v jádře hloupý mládenec. Uvěřil notáři a pohrdlivě se rozchechtal.

– Přinesu ti prstýnek. Strkej si do něho třebas i ten svůj…

– Pomalu, pane z Pardubic. Je tady osoba duchovní. Kdy dostanu prstýnek?

– Od zejtřka v noci už s ním můžeš líhat.

A Kuník jízlivě pokynul notáři, lehce se uklonil kanovníkovi, písařů si ani nevšiml a po knížecímu odešel. Kroužek ze zlaceného stříbra namísto pětadvaceti kop, to nebylo špatné vyváznutí z nechutné tísně. I když vyváznutí dosti nechutné. Ale urozený Kuník byl zvyklý nelámat si hlavu ani podstatnějšími starostmi. Sedl na koně, hvízdl na fortnýře a vycválal z arcibiskupova dvora.

Ve městě právě utichaly zvony. Císař Karel už ležel u Matky boží Pod řetězem.

Oba veřejní písaři ještě přešlapovali u dveří a čekali, pozve-li je notarius na žejdlík piva za tu svědeckou službu. Arcibiskupský notář jim zdvořile poděkoval, ale na pivo je nepozval. Byli, a nesměli na to zapomínat, hodnostně mnohem níže nežli on.

Zato kanovníka horlivě vymotal z houně, pomohl mu na prostydlé nohy a zavedl si ho tmavou chodbou o dvoje dveře dál, kde měl svou pracovnu.

Byl to jen zatuchlý kamrlík. Ale bylo tam tepleji, podlaha prkenná a okénko s telecí mázdrou už pěkně na zimu ucpané.

Stůl tam byl taky tak pokaňhaný. A psací pultík ještě víc. Na truhle se válela rozevřená kniha svěcenců a nějaká registra papežských desátků, na zemi vetché škorně, směšně malé, červený notářský biret, pytlík mouky, bezpochyby drobný úplatek od drobného přespolního plebána, a pod ním balík starých popsaných pergamenů, připravených k seškrabání, ačkoli konzistorní notáři a písaři měli přikázáno psát vždycky na nový, neoškrábaný pergamen. Lavice při zdi byla vystlaná potrhaným králičím kožichem a asi

přichystaná na občasné přespání. Vše nasvědčovalo, že obyvatel této pracovny je osoba syslích návyků a nepořádná a nevalně respektující mimořádnou posvátnost místa i písemností, o něž její dáno pečovat.

Notář přistavil pro kanovníka stolici a přinesl oblýskaný kožený polštářek pod hýždě. Pak odvlekl knihu svěcenců a z truhly vylovil těžký hliněný džbán s úzkým hrdlem, jež bylo pečlivě zazátkováno a zalito voskem. A dva dřevěné pohánky.

Usmál se na kanovníka, poplácal džbán, chvíli se nemotorně hmoždil se zátkou. Pak ještě odsunul na kraj stolu jakési zdobně psané lejstro, zatížené skrojkem chleba, listinu o stvrzení nové abatyše u Svatého Jiří na Pražském hradě. Úctyhodný dokument. Bez příčiny se to tam povalovalo.

A potom nalil.

Byla to dobrá medovina. Dobře vykvašená. Černá, dražší, s chmelem vařená. Muškátovým květem jemně kořeněná.

– Chebská. Schovával jsem ji pro tebe.

A zasedli.

Mikuláš Puchník z Černic, kanovník od Svatého Jiljí, smočil jazyk v temném hustém nápoji, nasál medovou vůni, lokl si, zamžoural a olízl se.

– Líbezná.

Notarius zamnul rukama a oddaně sledoval Puchníka, jak se zdviženým obočím a s levou rukou na srdci dopíjí obsah pohárku. Gloria! Chutná mu!

Notarius upřímně ctil Mikuláše Puchníka. Puchník byl z lepšího rodu. Zemanského. Původem od Horažďovic, byli téměř krajani; ale ten rozdíl! Ten zoufalý rozdíl! Puchník studoval i v Padově, byť jenom kraťounko. Staří byli tak stejně, oběma chyběly do čtyřicítky nanejvýš dva roky. Ale kam to dotáhl Puchník! A jaká obrací měl Puchník! A jaký statek za pražskými hradbami a jaké dědictví doma v Černicích a jaké mosazné nádobí, jaká jídla, koberce! A jaké chování! A známosti! A jaké všestranné úspěchy! Jak svítí i ve vznešeném shromáždění svou blahobytnou tváří, mohutnou postavou! A jak se vyzná, jak každým zmatkem obezřetně proplouvá! Puchníka čeká budoucnost. Puchník půjde nahoru. Po

širokém kamenném schodišti. On už po něm kráčí. A půjde dál, výš, k větším statkům, ke stříbrnému nádobí, možná i k berle biskupské. Je moudré jíti za ním. I když, neklam nás naděje, nikoli až do té závratné výše. Jen skromně, zpovzdálečí.

Notarius vzal od Puchníka prázdný pohárek a znovu nahnul džbán.

– Tenhleten můžem vypít. S sebou domů ti dám druhý. Čeká tě v truhle, snědý Eneáš.

– Nějaký tlustý Eneáš! Děláš si škodu.

– Vím, jak máš picí med rád. A černý na trhu nebývá.

– Kolik jsi platil?

– Nic. To je dárek. Od opata Racka.

– Kladrubského? Copak s ním vyjednáváš?

– Já? Já jsem pro opata myš. Poslal dárek ctihodné konzistoři.

– A vycucá ho notarius.

– Vycucá ho ctihodný kanovník od Svatého Jiljí.

– Hřešíme, Jene. Nalej mi. A to skriptum si dej pryč, pocintáme je.

Puchník sroloval listinu, jíž se Kateřina z Lipoltic stvrzovala za představenou svatojiřských panen po zemřelé abatyši Alžbětě. Pergamen byl už ozdoben i pečetí. I podpisem jednoho z generálních vikářů, Jana de Reste. Ba i arcibiskupský notář tam už byl stranou připodepsán: Johannes quondam Welflini de Pomuk.

A notář naléval a Puchník ho vlídně pozoroval. Snaží se, notářík. Nejspíš něco chce. Budiž, ať si řekne. Ať poprosí. Uvidíme.

A Johánek z Pomuku, toť se rozumí, chtěl. Johánek, syn nebožtíka Welflína, člověk malý, figura směšná, ledacos chtěl. Víc, nežli si kdy troufli říci nahlas. Víc, než o co kdy prosil. Ale co může člověk mdlý, postava komická? Majetkem neoplývající? Po ránu bosou nohu nikoli na koberec, leč na holá prkna kladoucí? Kdepak by koberec! Venkovský přišelec je Johánek. Z rodu nízkého. Klášterní poddaný. Z městečka Pomuku přišlý. Z panství pomuckých cisterciáků. Ze stavení, lide v kuchyni ještě na udusané podlaze ani ta prkna nebyla. Vetřel se v Praze mezi pány písaře. Latinsky se jakž takž naučil a vetřel se. Mezi ušmudlané, křivoprsté, bledolící písaře a

notáříky, ale i to už byla drzost, měl zůstat doma, sekat maso nebo šenkovat pivo nebo i vázat klášterní ječmen do mokrých povřísel. Přesmoc hubených budižkničemů se najednou táhne do Prahy. Do škol. K psacím pultům. Nikdo je nezná. Nemají nic. A přece, táhnou se. Čert s ní na hřbetě do Čech přirajtoval, se vzdělaností, kterou si může pořídit už i kdejaký rychtářův syn!

Puchníkovu pohledu ubývalo na vlídnosti. Co chce, škrabák? Něco málo, konečně, proč ne? Medovina je chutná. A tři z každých deseti notářových vylichvařených grošů, a jen za pouhé svědectví, i to je věc stravitelná. Ale nesmí chtít víc, nežli se sluší. Plebs eris, praví Horatius. Plebejcem jsi a zůstaneš.

– Neumíš se chovat, notáři. Mluvíš sprostě. Dokonce o arcibiskupovi.

– Má řeč je vesnická.

– Jsi v Praze už dvacet let.

– Osmnáct. Mám toho Adónise skřípnout?

– Jak?

– Přinese prstýnek. Mohu ho potom ždímat, že mi dá do zástavy rodný hrad i s kůží pánů rodičů. Copak má ta urozenost v erbu?

– Půl koně.

– Zadní půlku nebo přední? Abych to pak nespletl.

– Rád bys měl erb?

– Neslušel by mi?

– Ale musel by sis na něj dát vymalovat holou řiť. Víc ti tvůj tatík neodkázal. Adónise nech na pokoji. Nebo dá skřípnout on tebe. Tvoje pazoury. V palečnici.

– Na to je krátký.

– Brzo se prodlouží. Tihle teď vyrostou, notáři, až se nám z toho roztřesou lejtka. Náš král je nedorostek, Bůh mu naděl moudrost, bude mu jí kvapem zapotřebí. Ještě sis nevšiml, jak vypadá jeho družina? Samý Adónis. Samý kohoutek, jeden strakatější než druhý. Hlas jim ještě přeskakuje, ale už kokrhají ostošest. Ženským pářou košile, mnichům břicha a poctivým kněžím aspoň měšce a tobolky. To je ten jejich pořádek! Gratiani regis!

Puchník si odplivl. Notář Johánek kanovníkovo rozhořčení nijak

zvlášť nesdílel; přesto se úslužně zaškaredil, roztáhl kolena a upustil na podlahu malou, řídkou slinu. Puchník to však neocenil. Vzdychl a zakončil svoje horlení proti královým milcům poněkud snad překvapivě, ale vzhledem ke svému postavení i ke své povaze docela logicky.

– Bez jejich přízně nevyžiješ. Nech ho na pokoji.

– Drahá přízeň. Co je mi do něho? Pětadvacet kop! O tom ať kokrhá! Patnáct set grošů, matko boží lojová! Za to si najmu metropolitního děkana a bude mě do vánoc nosit po Praze na zádech jako mezek, a s mitrou na hlavě!

– Neprskej. Mysli! Neumíš ani chvilku zapomenout na peníze?

– Neumím. Mně na stromě nerostou. Jen si to spočítej! Kolik ti vynáší kanovnická prebenda? A statek? A podíl na rodovém zboží? Tobě se to zapomíná! Ale já jsem člověk nuzný, pane z Černic. To ty si nedokážeš představit. Nuzný von Geburt. Od přirozenosti, rozumíš? Víš ty, jak jsem se dostal do Prahy? Pěšky! Sedm dní jsem šel a šel a tři poslední dny už jsem neměl gar nichts zu beissen. Ani sousto do huby! Na to já, pane, nezapomenu. Nie! Niemals!

Johánek, v rozčilení zmotav dohromady svůj jazyk mateřský s jazykem svých předků po otci, zmlkl a palcem si vytřel z očí slzy, napůl bezpochyby vypočtené na lítost hostovu, ale napůl asi i bezelstně upřímné. Puchník se neubránil dojetí a poplácal ho po rameni.

– Něco už se najde. Aby se ti škoda zmírnila.

Johánek ho rychle chytil za ruku a políbil mu ji.

– Najdi něco! Um Himmels willen, najdi! Bůh ti to odplatí. A… o kolik že by se zmírnila? Aspoň napolovic? Nejmíň napolovic, co říkáš? Mně je jedno, jestli to bude přední nebo zadní půlka. Já nejsem člověk erbovní. Co? Jak si to mám vyložit, že by se škoda zmírnila? Podle mého bych si zasloužil aspoň těch šestnáct kop, co jsem mu na začátku půjčil. Ne? Nenapínej mě! Promluv, medicíno mé chudoby!

– Jene! Aby ti pysky upadly! Císař umřel. Církev je dvouhlavá jako nějaká Obluda. Málo chybí a svět se rozpadne. Bláznivíkazatelé nás vysvlečou donaha a upečou si nás na rožni. Nevidíš, co se děje?

Aby ti shnily pysky pro tvých mrzáckých šestnáct kop!

– Kašlu na to, co se děje. Já jsem člověk nedůležitý. Mne se to netýká. Nezajímá mě, kolik je papežů. Kašlu ti na to. Skřípnu Adónise. Vyždímám ho. Přinese prstýnek, a já budu prstýnek ukazovat. Anebo nebudu, to záleží na Adónisovi. Za šestnáct kop ho ukážu opilcům v krčmě. Za dvaatřicet kop králi českému. I legátovi římského papeže bych mohl tu věcičku ukázat, ne? A vyprávět, odkud ji mám. Legát se jistě rád doví, jak se v královské posteli cizoloží. Anebo legátovi avignonského papeže? Poraď mi, ty jsi kanovník. Smím se pak na tebe odvolat, že? Slyšels ho přece, Adónise. Možná mám prstýnek, pravil. Přímo s jejího prstu, pravil. Povím králi, že jsi dobrý kněz, pane z Černic. Hříchu se štítíš. Cizoložství nezatajíš a jaksepatří dosvědčíš.

Puchník poprvé zalitoval, že se dnes kvečeru vyhnul účasti na smutečním průvodu s mrtvým císařem od Svatého Jakuba k rhodským bratřím. Mohl teď sedět v lavici u Panny Marie Pod řetězem, anebo už i ležet ve svých barchanových peřinách, a nebyl by se zapletl s tímhle ničemným notářem. Trhan! Plebejec špinavý! Za králem samozřejmě nepůjde, ani by ho k němu nepustili. Ale za arcibiskupským oficiálem jít může, když Kuník nezaplatí. I za generálním vikářem může jít. A hlásit, že z horlivosti vyslechl jistého Kundráta z Pardubic, spolu s kanovníkem Puchníkem že ho šikovně vyslýchal, a ledacos že se dověděl, i důkaz že má, do kroužku stočený a pozlacený. A sejde se k důvěrnému sezení arcibiskupský soud a Puchník bude muset svědčit, ne-li zodpovídat se, proč zatajil, co věděl, i ke králi třebas půjdou s takovou vážnou novinou, zachce-li se jim potrápit anebo zesměšnit krále, a Puchník bude svědčit, ve věci ostudné a ošemetné, Mikuláš Puchník, opatrný kněz, který každým zmatkem obezřetně proplouvá!

– Dáš mi ten prstýnek, notáři?

– Ještě ho nemám.

– Přijdu zítra. Co za něj chceš?

Nastal onen okamžik, kdy anděl rozprostře křídla a nuzný člověk nastaví dlaně, neboť z nebeských kosinek se sype požehnaný prach. Johánek se přikrčil, ukousl nehet na malíčku, až ho to zabolelo, a pak

se nadechl a vzhlédl k andělovi a odhodlaně nastavil dlaně.

– Faru.

– Co? Vždyť nejsi kněz.

– Dám se vysvětit.

– Ty?

– Už po tom dávno toužím. Cítím, že Bůh mě k sobě volá za sluhu, Obětuju život té službě. Jako ty, pane z Černic. Pokorně a nezištně. Faru s obročím aspoň deset kop. Ale ne za prstýnek. Ten ti prostě daruju. Prosím tě o tu faru ve jménu tvého laskavého přátelství ke mně. Um Gottes willen!

– Nevím o volné faře.

– Vzpomínej. Do zítřka si jistě vzpomeneš. A aby byla v Praze, žádám uctivě.

– Víš, jak dlouho se v Praze čeká na faru?

– Časek bych i počkal. Kdybych ji měl najisto slíbenou. Kdybych na ni měl papežskou rezervaci. To by ses mohl přimluvit. U kanovníka Mikuláše Kollekty, sběratele papežských poplatků. Posloucháš mě?

– To bych snad mohl. A zítra přijdu pro prsten.

– Seď, ještě jsme nedopili. A nedomluvili. Mám ti prozradit, která by se mi nejvíc líbila? Svatohavelská. Na Starém Městě. Bohumilá fara.

– Ta vynáší ročně osmadvacet kop!

– Tím líp. A farář Tausentmark je už starý. Nad hrobem. Na tu faru bych si počkal. Přimluvíš se u výběrčího poplatků?

– A co mu za to dáš?

– Papeži? Půlroční výnos přece. A výběrčímu, co se sluší. A tobě prstýnek.

Puchník dopil a všechno si to rychle znovu uvážil. Prsten prodá pozítří Kuníkovi za pětadvacet kop; to je mimochodem víc, než dostane papež. Nepočká Adónisovi ani den, skřípne ho, ať si, Bůh s ním, vypůjčí třeba u židů. Anebo ne. Anebo prsten ani neprodá. Prsten je vzácný předmět. Ve správných rukou možná i mnohem vzácnější než fara. Notář je hlupák. Ubohý hloupý plebejec.

– Přimluvím se.

– Zítra ráno?
– Zítra po mši.
– Tausend Dank!

_____

Puchník si odnesl džbán chebského picího medu a nazítří večer i prsten s drobným karneolem jako s kapičkou krve. U výběrčího papežské komory se trošilinku přimluvil. Bohu se zlíbilo, prozradil výběrčímu, stvořit jistého Johánka z Pomuku. Osobu arci nedůležitou, životadárné prebendy však úpěnlivě potřebnou. A zaplatit, co se sluší, ochotnou.

Byl to perný den, velká smuteční mše a po ní ještě toto lidumilné jednání, nicméně když nadešel večer, seděl Puchník v notářově kamrlíku vcelku spokojen. Prsten už spočíval na kaženém dně jeho tobolky. A bylo už téměř rozhodnuto, že Koníkovi prodán nebude. Pětadvacet kop by za něj bylo málo. Mikuláš Puchník se pokusí zlaceného kroužku použít způsobem vhodnějším, až se naskytne příležitost. A způsobem bohdá výnosnějším.

Císař Karel toho večera už ležel u Svatého Víta a to byl konec jeho putování. Dole v kryptě už mu připravovali místo pro rakev.

Král Václav večeřel na Křivoklátě, s ním Hyncík Pluh z Rabštejna a Jíra z Roztok a Jan Čúch ze Zásady a na Lobkovicích a Králík z Buřenic a Hánek Brůnův a jiní kohoutci. Též plavovlasý Kuník z Pardubic. Václav byl zamlklý. Stýskalo se mu po choti Johaně. A po mrtvém otci. Plakat se mu chtělo. Ale musel se chovat jako muž a lovec. Chválit psí smečku, odpočívající u dveří, jíst kančí maso, hodně pít a mluvit nahlas. Když se přiopil, vstal a špičkou dýky neobratně vyryl do zdi něco, co se podobalo obrysu ptáka s dlouhým zobákem. Všichni v tom rozpoznali ledňáčka, žalostnou mořskou drůbež, všeobecně známý symbol věrné manželské lásky. Všichni chápavě a souhlasně pokývali hlavami a dali znamení loutnistovi, že nastává příhodná chvíle pro nějakou plačtivou bavorskou melodii. Jen urozený Kuník se při pohledu na ledňáčka samolibě zachechtal. Ale hned zase ztichli; kopli ho pod stolem do holeně. Kohoutci už věděli, že ty amorózní historky s Johanou nebyly na místě. Den ze

dne jasněji se ukazovalo, že Václav svou statnou Bavoračku velice, nadobyčej miluje. S nestrojenou upřímností, na tak vzdělaném a duchaplném dvoře snad až nepatřičnou. Krom toho bylo kohoutkům nad slunce jasné, že ač ještě chlapec, už patnáct dní je to skutečný římský a český král. A zanedlouho bezpochyby císař. Římským císařům se zbůhdarma, jen k potěše těla do manželské postele neleze. To, proboha, není tak nesnadno pochopit. Kuník nepochopil nic a s gustem naslouchal bavorské melodii, jako by ji hráli pro něho. Kohoutci jeden po druhém od něho odsedávali. Zdálo se jim, že i královi psi na něho zlověstně mžourají.

Císař Karel ležel u Svatého Víta na márách, odklidili ho zatím do postranní kaple svatého Erharda a svaté Otilie, stráž tam u něho držel oltářník té kaple Jindřich ze Stvolenky, rektor pražského právnického učení. Před hlavním oltářem stavěli pohřební lešení. Císař však nevypadal, jako by ho zajímalo, kde leží. Jeho duše už docválala k nebesům, do míst, kde podle slov kazatelů měla strmět brána z perleti. I dušičky uhořelých chovanců křižovnického špitálu už tam doškobrtaly. A všechny ty zbožné duše tam teď bezradně stály, rovny si v rozpacích, neboť nikde vůkol tam nic nebylo.

A pražští dvorští astrologové, po patnáct dní bedlivě zkoumavše planety mužské a ženské a všechna zodiakální znamení, zkoumavše i množství a jakost darů od vyslanců markrabských, kurfiřtských, papežských i jiných, byli připraveni vyložit synu a nástupci Karlovu, co je dobré a co zlé pro další osudy Čech.

Připraveni k výkladu byli i zkušení velmoži a ctihodní biskupové, jízliví starci, do jejichž péče svěřil Václava jeho otec, v posledních dnech před smrtí sklíčený velkými obavami o osud Čech.

Také francouzský král byl připraven k přiměřeným činům, kdyby se další osudy Čech neutvářely v souladu se zájmy Francie. Taktéž král uherský a polský. A rádcové nezletilého krále anglického. A královna neapolská a veškeren rod habsburský. A říšští kurfiřtové. A též falckrabové, markrabové i kancléři.

Rovněž obě neomylné Svatosti papežské, obě kurie i oba sbory kardinálů již promyslely vše a věděly, co je Čechům v Čechách třeba činit a co nečinit, aby tam prospívala církev, hlady skučel Belzebub a

světská moc řádně ctila autoritu moci duchovní. A aby příznivci nepravého z obou papežů, onoho vetřelce, onoho zločince, onoho ďáblova pancharta, co nejdříve vzplanuli na hranici.

Jenom král Václav, dědic a panovník této země, nepříliš dobře věděl, co si teď počít.

A Jan z Jenštejna, předurčený pražský arcibiskup, toho věděl ještě míň.

A dokonce si s tím ani nedělali starosti.

Václav Lucemburk a Jan Jenštejn, dva blíženci. Dva druzi v nevědomosti. Dva poslové naděje, že člověk přišel na svět, aby si žil, jak chce, a šel, kam ho vede jeho vlastní hvězda.

Též jistý Johánek z Pomuku si toho pozdního večera pramálo připouštěl starosti o osudy Čech, církve, dynastie anebo arcidiecéze. Seděl při svíčce a klímal, před sebou zpola ohryzaný skrojek chleba a kus papíru, počmáraný ciframi. Nebyly to vysoké cifry. Dala se za ty peníze koupit snad pekárna. Zadlužený manský stateček. Nebo lázeň u hradeb. Vznešenějšího nic. Johánek z Pomuku byl ovšem člověk nízký, osoba bezvýznamná a věru nemohoucí ovlivnit osudy Čech a budoucnost katolické církve k horšímu či k lepšímu ani o kozí chlup.

(Pokračuje curriculum vitae Johánka z Pomuku. 1380, druhý rok panování Václavova, též archiepiskopátu Jenštejnova.)

S nezapálenou svící v ruce, na sobě kleriku a přes ni albu, na ramenou lněný humerál, stál Johánek z Pomuku venku před kostelem, před vchodem do sakristie, a čekal, až začne mše. Mše nikoli obyčejná, protože při ní, hned po epištole, bude arcibiskupský notář Johánek z Pomuku vysvěcen na kněze. Vážná, pohnutlivá chvíle.

A farář Tausentmark neumíral.

Ostatní svěcenci už byli uvnitř, tísnili se v chodbičce, všichni s nerozžatou svíci, nedočkaví a vzrušení. Johánek se tam s nimi nemačkal. Nehořel nedočkavostí. Stál před kostelem, nakláněl se nad kalužˇa prohlížel si svůj vlastní těkavý obraz. Bylo jaro, březen, sobota před Smrtnou nedělí.

A farář Tausentmark se neměl k odchodu z tohoto kalužinatého údolí. Jako by tu hodlal zůstat navěky. Dvaatřicet let už farářuje u Svatého Havla. Ještě i Konrád Waldhauser, mnich divoký, tam u něho ve farním kostele kázával Pět papežů se vystřídalo. A Václav Tausentmark sedí na té faře, dřepí a drží, jako by ho přišili. Johánek teprve chodil v Pomuku do triviální školičky, a on už se krmil tím milostným, smetanovým obročím. Bože na nebesích, je tohle spravedlivé?

Uličkou od děkanova domu kráčel kanovník Mikuláš Puchník. Podřadný kanonikát u Svatého Jiljí se loni pokusil vyměnit za kanonikát svatovítský. Z vůle boží v tom prozatím neuspěl, ale stal se aspoň navíc i kanovníkem na Mělníce. Mikuláš Puchník byl kněz přičinlivý a ani občasný nezdar ho nezmátl. Kráčel od domu nového svatovítského děkana Přibíka z Pořešína, byl ho navštívit, ujistit ho svou oddaností a zapřísáhnout se, že je a bude nejservilnějším služebníkem a obráncem pravého, jediného papeže Urbana Šestého. Kráčel stinnou uličkou a najednou spatřil směšnou postavu. Stála tam se svící v ruce, mužík, kterého milý Pánbůh ošidil na výšce a na tloušťce mu to nevynahradil, mužík ve vypůjčené albě, jež se mu courala v kaluži. Puchník smíchy až poposkočil.

– Jene Pomuku! Stojíš tam jako andílek. Už jsi kněz?

– Nejsem.

– Bude z tebe velebný presbyter! Kéž ti Bůh dá štěstí, já se ti nesměju, neškareď se. Líbezný den, co?

– Kéž by dal štěstí. Ale nedává.

Uplynulo už čtrnáct měsíců ode dne, kdy Johánkovi svitla naděje v podobě farářských krajek. Už měl na svatohavelskou faru i papežskou rezervaci. A nic. Pět arcijáhnů mezitím v Praze umřelo. Jedenáct kanovníků. Umřel i kardinál Očko. Umřel biskup litomyšlský. I olomoucký biskup už pracoval k smrti. Ale farář Tausentmark neumíral. Vlasy měl bílé a chodil ohnutý jako habrová hůl a nic už si nepamatoval, o minulé neděli se prý při mši modlil za císaře Karla, aby mu Hospodin dopřál ještě dlouhého panování. Táhlo mu na osmdesátku. Byl téměř slepý. Nemohl skoro nic jíst. Celý rod pražských Tausentmarků už vymřel; on byl poslední. Ale

neumíral. Přes tisíc kop už mu dohromady za tu hrůzu let vyneslo svatohavelské obročí, Johánek to měl přesně spočítané, osm set devadesát kop a k tomu půlšestaroční výnos ze vsi Dalova, to je dalších sto osm kop, a k tomu dárky, koledy a oběry, svatí apoštolové, papeži římský i avignonský, soudní stolice andělská, jaká je tohle ke všem čertům vyjebaným spravedlnost?

– Dostal jsi oltář, ne? Oltář!

Johánek se trpce usmál. Ano. Jeden jediný oltář. Namísto farního kostela, kde je deset oltářů. Pro ty, kdo přišli do Prahy pěšky, fara není. Zum Teufel!

Johánek, osoba nějaké životadárné prebendy úpěnlivě potřebná, vyškemral na sklonku loňského podzimu aspoň oltářnictví. Bez Puchníkovy pomoci. Sám. Fara se vzdalovala jako k ránu libý sen, musel tedy spěšně jednat. A Johánek jednal, co mohl. Prokázal mimořádnou službu novému arcibiskupovi v samých začátcích jeho strastného úřadování. Možná bezděky, ale skvěle vystihl okamžik a způsob, jak se stát ne-li přímo nepostradatelným, tedy určitě vítaným pomocníkem velké a vzdělané osobnosti, kterou zčistajasna zastihlo mravní dilema.

Epizodka to byla dosti bizarní. První a závažný, byť nepřímý zásah Johánka z Pomuku, člověka nízkého, do událostí v Čechách a v katolické církvi. Zásah, nutno přiznat, lehce komický.

Mezi pražskými kněžími, ba i preláty, vylíhla se záhy po církevním rozkolu skupinka stoupenců vzdoropapežových. Klimentovci. Hlavou jejich byl vyšehradský kapitulní děkan Konrád z Veselé. Patřil k nim i děkan svatovítské kapituly Hynek Kluk z Klukova, Klimentem už předurčený za biskupa litomyšlského. A jeho bratr, rektor Jindřich ze Stvolenky. I mistr Pecník, vyšehradský scholastik. I jiní. A mnozí další váhali a rozmýšleli se. Avignonský papež rozdával přísliby nejvzácnějších prebend jako houstičky. Také Mikuláš Puchník zakolísal. Výnosně zakolísal. Mělnický kanonikát i příslib kanonikátu svatovítského dostal loni koncem léta po jedné dlouhé rozmluvě s tehdejším děkanem Hynkem Klukem. A na jeho přímluvu.

Stoupenců lžipapeže Roberta Ženevského, který si říkal Kliment,

v Praze přibývalo a nový pražský arcibiskup se neměl k dílu. Jeho duše umdlévala pochybnostmi a nebyla v ní ráznost ani agilnost, vlastnosti k výkonu arcipastýřského úřadu v českém království odjakživa nezbytné. Arcibiskup Jan z Jenštejna prostě nebyl s to zaplašit v sobě dojem, že vše, oč tu běží, je ve srovnání se šedivým králíkem, dřímajícím při západu slunce v mlází, trapná maličkost. A planety že se nebudou na své noční pouti pohybovat o nic pomaleji ani rychleji jen proto, že si nějaký veleslavný český hodnostář umínil ctít toho nebo onoho papeže. Jenštejn se vysmíval svým kapitulním celebritám, když za ním chodily lamentovat o hrozícím rozpolcení arcidiecéze, a donašeče všech hodností odbýval hrubým slovem. S Konrádem z Veselé se natruc Římu sešel a zjistil, že je to muž znalý světa, věd a uměn i francouzských dvorských způsobů, v názorech vlídně tolerantní a v rozhovoru o spisech neurozeného Florenťana řečeného Boccaccio nadmíru vtipný.

Chtěje se vzniklé patálie takto ledabyle zbavit, Jenštejn ji ovšem jen k sobě přivolával. Před papežským legátem Pileem marně ujížděl, střídaje pobyty na arcibiskupských panstvích; Pileuis za ním vytrvale posílal své vikáře a Jenštejn musel zabíjet večery teologickými disputacemi. Poplašená pražská konzistoř i metropolitní kapitula zasedaly sobotu co sobotu a oba Jenštejnovi generální vikářové vymáhali na svém arcibiskupovi rozhodné slovo, soud, čin. A klimentovci, vycítivše páně Jenštejnovu liknavost, chovali se čím dál směleji. Začátkem adventu, v noci ze soboty na neděli, přibil Hynek Kluk se svým bratrem Jindřichem a nějakými scholáry na dveře obou univerzit i na vrata několika kostelů Klimentovy papežské buly a jiné písemnosti, oznamující, že není dvou papežů, je jenom jeden pravý papež a jméno jeho jest Kliment, v pořadí papežů toho jména sedmý. Pražští obyvatelé nižšího původu chodili ráno kolem těch afiší vcelku otrle, v Praze se co chvíli něco latinského přibíjelo na vrata, ale vyděšená kapitula hlavního pražského kostela zasedla hned po obědě a Jenštejn měl smůlu, protože toho dne byl v Praze. Generální vikáři ho navštívili v jeho příbytku a naléhavě prosili, aby se do svého poradního sboru okamžitě dostavil.

Nezbývalo, než dostaviti se. Den byl pošmourný, v pološeru síně

vyhlíželi preláti ještě důstojněji a přísněji než jindy, Jenštejn usedl a obešlo ho tušení, že tentokrát činu neunikne. Po jeho pravici se kysele tvářil kardinál legát Pileus a jeho vikářové. Po levici biskupové sufragáni a generální vikáři arcibiskupští. V lavicích po poradě podle hodností kanovníci pražského kostela. Probošt kapituly Petr z Janovic, kanovník arcijáhen Pavel z Janovic, kanovník scholasticus Vojtěch Raňkův z Ježova, kanovník a probošt od Všech svatých Petr z Rožmberka, kanovník strážce Kuneš z Třebovle, kanovník a dvorský kaplan Petr ze Všerub, kanovník Přibík z Pořešína, kanovník Mikuláš zvaný Kollekta, kanovník Štěpán písař, na dvacet rezidenciálních kanovníků bylo přítomno, děly se příliš vážné děje, nedalo se chybět, a Jenštejn už věděl, že tentokrát stěží odejde z této síně, aniž předtím skoncuje s ledabylostí, jež působí nepořádek v arcidiecézi; aniž učiní čin. Jenomže proč? A jaký čin, ó sličný rytíři Jasone? Vzepřít se těm prelátům, Urbanovi, Římu? A to by snad byl snazší, příjemnější čin? Couvnout zpátky, do nenápadné diecéze míšeňské? Ne, Jason necouvá. A pražskému arcibiskupovi by to kurie ani nedovolila. Tedy co? Stáhnout s ukazováku pastýřský prsten, položit ho před Pilea na stůl a jít? Jenomže kam? Na rodné statky, po zvěčnělých předcích zděděné? Jsou nevkusně zadluženy. Do služeb krále francouzského? Uherského? A ti snad nebudou žádat činy? Kde je krajina volnosti, která nás uvítá zelenými pahorky a stínem hájů?

Pileus řečnil, vyhrožoval, biskupové se chmuřili, kanovníci křičeli. Bylo jasné, jak případ skončí, a proto každý pronášel své mínění jednoznačně a bez obav. Klatbu na klimentovce! Zatknout a do vězení! Duše ďáblu, těla plamenům!

Jen mistr Vojtěch Raňkův dlouho mlčel a pak se náhle přihlásil o slovo a pronesl řeč rozvážnou a hlasem tichým. Hovořil zeširoka a hovořil nevhodně; jako by si nevšiml, o čem dnes kapitula jedná. Hovořil o české církvi, jejíž neutěšený stav káral už ohnivý Konrád Waldhauser i pokorný světec Milíč z Kroměříže. Hovořil o nezbytnosti oprav církve, české i veškeré, o nezbytnosti vykořenit simonii, hlupství a chamtivost, hovořil o tom, jak pomalu je kněží statečných a skromných, kteří netisknou chudinu a nebojí se

světského panstva a jejichž úctyhodnost nepochází z drahého oděvu, nýbrž z víry a ze vzdělanosti. Co se tkne schismatu, prohlásil mistr Vojtěch, že k němu nedošlo náhodou; neboť maso církve hnije a není divu, opadává-li kus po kuse. On sám, prohlásil dále, stojí poslušně za papežem Urbanem. Avšak o správnosti Urbanovy volby je vážný spor, volba je tedy sporná. A je ve svobodné vůli každého křesťana, aby se rozhodl, komu z obou papežů dá víru. Názor klimentovců je proto teoreticky přípustný a za tohoto neřádného stavu církve dokonce vysvětlitelný. A tedy nesluší se metat klatbami a přivolávat ďábla a plameny hranice. Sluší se myslet.

Řeč vyvolala rozpaky. Ani ne pro svůj obsah; na nemístné teoretizování i na stařeckou ješitnost mistra z Ježova si už pražský klérus dávno zvykl. Bohužel se ale také vědělo, že mistr Vojtěch bývá občas pozván ke dvoru, aby panovníkovi a jeho družině podal výklad o některé té složitější teologické otázce. Býval zván ke dvoru Karlovu a kupodivu bývá zván i ke dvoru Václavovu. Trucoval jenom krátce; jako se smiřujeme s nedochůdným dítětem, smířil se s nemoudrým českým králem, král je jednou král a ješitnost mistra Vojtěcha nebyla zas tak velká jako jeho obavy o příští osud Čech. Smířil se s krásnolicím panovníkem a poučuje ho usilovně o svých pravdách a panovník mu někdy i naslouchá. Je to jistě k smíchu, když tam tak stařík v šubě sedí mezi svižnými rytíři a voňavými paními a vykládá jim, co kázával jeho milovaný pastýř žebráků a nevěstek, nebožtík bludař a blázen Milíč. Je to k smíchu, ale je tomu tak. A co vlastně soudí o změtení církve jinošek král? Neráčil se dosud vyjádřit.

Z rozpaků vysvobodil preláty Pileus. Ostře a stručně vysvětlili mistru Vojtěchovi, že on, kardinál legát, a právě tak papež i sám Bůh mají raději kněze, který neumí číst, ale dokáže správně jednat, nežli kněze, jehož duše zabloudila v houštinách písařských znamének a v ozvěnách povyku o reformě církve. Naznačil také, že papež Urban má dost možností, aby poučil o své pravdě nejenom přestárlé kanovníky, ale i nedospělé krále, kdyby snad poučení potřebovali. Sluší se myslet, je-li čas na myšlení, zakončil kardinál. Nastal-li však čas přesné víry a přesných činů, sluší se věřit a jednat. Amen.

Mistr Vojtěch na to neodpověděl, sedl si, poškrábal se na zátylku a spočinul tázavým pohledem na Jenštejnovi.

Ale Jenštejn se ho nezastal.

Jenštejn se už drahnou dobu bavil pozorováním jakéhosi nepatřičného individua, jež sedělo pod oknem na kamenném stupínku, na klíně mělo utrženou desku z písařského pultíku, na desce kalamář, krocaní brk, list papíru. Asi písař. Nebo notář. Asi vyhotovuje zápis slavného kapitulního sezení. Mužík nečinně zíral, jen chvílemi vzal brk a namočil ho a něco si krátce a nedbale zaznamenal. A pak zas brk položil a dál bohaprázdně civěl a dřímal s otevřenýma očima. Titulární biskup vladiměřský jako měch vypouštěl do vřavy v pravidelných přestávkách výkřik Anathema sit, ale mužík si klidně prohlížel své škrpály a asi přemýšlel, stojí-li za to dát je ještě podrazit. Novopečený kanovník Přibík z Pořešína mocně křičeli proti odpadlíkům, zejména proti děkanovi Hynku Klukovi, mladý a ctižádostivý kanovník Přibík si už od Pilea koupil papežské potvrzení, že je první na řadě, kdyby úřad děkana osiřel, bojoval tedy z celého svého srdce i hrdla; ale notářík si se zasněným úsměvem olizoval pysky a mhouřil oči a jistě myslel spíš na kanovnické pivo než na kanovnické trampoty s věrností pozemskému zástupci Ježíše Krista. Preláti se třásli rozčilením, jejich církev pálila jako rozžhavený pohrabáč, jejich mysli byly zmatené a jejich obročí v sázce. A arcidiecéze praskala ve švech a Jason arcibiskup polykali hořké sliny, neboť ho obcházela hrůza, že čin, který zakrátko vykoná, bude dokonce mravný a čistý; mrzut a sklíčen tušil, že lhůta vyprchává a on už brzy povstane a zjedná si ticho a pak neohroženě odmítne vyslovit formuli klatby, odmítne zatýkat a sesazovat a věznit, čili překročí zelenou čáru a vstoupí do boje za pravdu a pravda, ano, otče teologu, pravda je bezpochyby šílenství. Ale notářík tam dřepěl netečně, v polospánku, chvílemi vzal brk a něco si poznamenal, jako by si zaznamenával uhynulé slepice, a znovu natáhl nohy a zadíval se na střevíce titulárního biskupa z Majority a podle všeho si pomyslel, že nejlíp by bylo si s ním obuv vyměnit. A Jenštejn ho pozoroval a už se tím ani tolik nebavil, pozoroval ho a pak si přiznal, že tomu nicovatému individuu závidí.

Pileus posléze vyzval arcibiskupa, ať debatu zakončí a oznámí své rozhodnutí. Jenštejn povstal, všichni povstali, znehybněli, ztichli, Jenštejn se rozhlédl, viděl, že i notářík povstal, desku v rukou, opatrně, aby se mu nepřekotil kalamář, ani nemůže zapisovat, napadlo arcibiskupa, vstoje nemůže a sednout si teď nesmí, nemá smysl oznamovat rozhodnutí, když je nelze zapsat, hle, Bůh klade překážky, Bůh dává znamení, neukvapte se, ovečky, Jenštejn ještě trochu pomlčel, Pileus vedle něho netrpělivě zakašlal, Jenštejn se k němu otočil, zlehka se mu uklonil a poté oznámil, že si svoje rozhodnutí promyslí a sdělí je kapitule zítra. Neboť i on se domnívá, že myslet člověku nikdy neškodí. Ba ani arcibiskupovi. Kardinál chtěl protestovat, ale Jenštejn se pokřižoval, sepjal ruce a jal se odříkávat závěrečnou modlitbu.

Preláti se pak rozcházeli mlčky. Všem jim v hlavě seděla myšlenka, kterou nebylo moudré říci nahlas. Myšlenka, že co nevidět dojde k nové volbě pražského arcibiskupa. Tohoto papež nepochybně sesadí.

Johánek z Pomuku na arcibiskupa ani malounko nevzpomněl. Odnesl si písařské nádobí k sobě do kamrlíku, šero už houstlo, natáhl se na lavici, přikryl si nohy potrhanou králičinou a rozvažoval, jak naložit s tímto pošmourným večerem a má-li přespat tady, nebo se ještě trmácet domů na Újezd. Pak vešel klerik a přísně vybídl notáře, ať se sebere a utíká, volá si ho arcibiskup.

Arcibiskup se hřál u krbu. Náruživému čtenáři Kroniky trojánské by možná i tentokrát připomněl Jasona. Jasona, synovce Péleova, jenž sedrav s berana zlaté rouno, hledí na vykonané dílo a náhle k sobě praví: Co platno jest mrchu léčiti?

Johánek z Pomuku přiběhl, uctivě pozdravil a připraven byl na nejhorší. Na Jasona se neupamatoval. Ani nemohl; slavný román Quidona z Columny jaktěživ nečetl.

– Ty jsi kapitulní písař?

– Arcibiskupský notář.

– A co tropíš v noci, že ve dne usínáš při sezení mé kapituly? Tebe nezajímá, co projednává můj poradní sbor?

Arcibiskup se díval do ohně a Johánek postřehl, že v jeho otázce

nebyla hrozba. Spíš úšklebek. A už odpoledne postřehl, že ani arcibiskupa jednání kapitulních prelátů nijak horoucně nevzrušuje. Vsadil si tedy na troufalejší kartu.

– Nezajímá.

– Papežové se perou o Čechy. Čeští preláti nespí ve dne ani v noci a rozvažují, jak zachránit církev. Proč tě to nezajímá?

– Nejsem prelát. A od notáře je k papežovi daleko.

– Ale já jsem arcibiskup! To tě ovšem taky nezajímá. Pojď blíž. A co ty? Při kterém ty stojíš papeži?

– Mne se na to nikdo neptá.

– Já se tě ptám.

– Stojím při papeži Urbanovi.

– Protože věříš, že je to pravý papež?

– O tom jsem nepřemýšlel. Stojí při něm kardinál a skoro celá naše ctihodná kapitula.

– A co když není pravý? Jeho volba nebyla kanonická.

– Ty při něm, pane, nestojíš?

– Teď se ptám já! Ty nemžourej a odpovídej. Přesvědčím tě, že není pravý. Vyznáš pak, že při něm nestojíš?

– Nevyznám. Vždyť bych z toho měl obtíže.

– Kvůli obtížím zapřeš pravdu?

– Pravdu? To pro mne není. Já nemám ani obročí, pane. Natož pravdu. Já hlavně chci jakž takž být živ.

– A já snad nesmím jakž takž být živ?

– Ty? Proč by ne? Ty smíš skoro všecko.

– I vyznat pravdu? Zachovat si čest?

Jenštejn se křečovitě držel opěradel svého křesla a stále hleděl do ohně, jako by ani nemluvil s notářem, ale s nějakým jiným Jenštejnem, schovaným tam někde dole v popelu. Bledé tváře mu zrudly a kořínky vlasů mu ztmavly potem. A Johánek si teprve teď uvědomil, že ten zarudlý a rozpálený a slovo pravda ze sebe ztěžka soukající arcibiskup je ještě hříbě. Ze je nejmíň o deset let mladší nežli jeho notář Johánek.

– Jakou pravdu?

– Jakoukoli! Církev je zkažená a smrdí, rozumíš? Lieber Gott im

Himmel! Tak mladý, a už má tak zapšklé starosti. Asi z nudy. Johánek zašilhal po konvici s vínem u Jenštejnových nohou, na kterou arcibiskup pro samou čest a pravdu zapomněl.

– S pravdou je hrozná potíž, pane. A se ctí asi taky. Já bych nechtěl mít potíže kvůli papežovi. Nikdy jsem ho neviděl.

Jenštejn se otřásl jako pes, když leze z mokrého houští. Posadil se pohodlněji, svěsil ruce a přeměřil si notáře. Proč si ho sem zval? Asi proto, aby se ujistil, že vše je marnost. Pod zlatým rounem že je lysá beraní mrcha, již zbytečtno léčiti. A lidské konání? Z hrachoviny anděla Páně neušiješ. A kdybys ušil. Stejně by ho postavili na pole do zelí. Úlevné pomyšlení pro povznesenou osobnost, kterou obtěžuje mravní dilema. Nic není. Pravda není. Vznešenost je vepsí a člověk je roven hovadu. Na ničem nezáleží. Konej co konej, ale konej rychle, ať je to odbyto. Arcibiskupský prsten Jenštejnovi trochu sklouzl po prstu, navlékl si ho tedy řádně, jak má být. Byl to těžký prsten, avšak nádherný. Ať je to odbyto, země zelených pahorků, kdoví, snad se ještě nepropadla a lze ji navštívit. Obzvláště máme-li prsten, jenž otevírá, kde je zamčeno. Lze žít; alespoň potají.

– Bene est. Poučils mě, písaříku. Co za to chceš?

Johánek už mezitím o pár kroků couvl. Pochopil, že audience skončila, vlídný rozmar pána domu se mění v netrpělivou nevrlost a jde jen o to, jak odtud bez úrazu odejít. Vtom ale, sladká fortuno, bylo slyšet nečekané zašumění nebeských kosinek. Johánek zavětřili a utřel si zpocené dlaně. Faru, chtěl už říci, ale zabrzdil. Faru ne. Chtít faru je pejcha a Bůh ji trestá.

– Stačil by mi oltář. Ve tvém kostele. Archandělové ti to zapíšou zlatým písmem do svaté knihy. Nějaký skromnější oltář. S obročím aspoň osm kop.

Jenštejn napřáhl ukazovák, aby všichni viděli růžového, lepkavého, staženého berana.

– Přihlas se, až se něco uprázdní.

– Zítra se uprázdní. Po panu Jindřichovi ze Stvolenky. Má u tebe v kostele oltářnickou prebendu. Jedenáct kop. Když bude ve vězení, jakpak by spravoval svůj oltář?

Arcibiskup se znovu zadíval do ohně. Johánek dlouho stál a

přešlapoval, odpovědi se však nedopřešlapoval, poklonil se tedy a po špičkách odešel. Není radno spěchat na arcibiskupa. Zvlášť když se dívá do ohně a ztěžka dýchá, jako by ho opékali. Musí se počkat, až v krbu vyhasne, anebo až se arcibiskup opeče.

Nazítří ráno zbavil Jenštejn Konráda z Veselé titulu i prebendy vyšehradského děkana a vyhlásil nad ním klatbu. Hynka Kluka z Klučova zbavil hodnosti i beneficia děkana svatovítského, dal ho zatknout a posadit do žaláře. Písaři ve spěchu, ale náležitě vyhotovili potřebné listiny. Dohlížel na ně notář Johánek z Pomuku. Když sedal Jenštejn k obědu, bylo už vše hotovo, pergameny opatřeny pečeťmi a arcibiskupské vězení zesílenou stráží. Uvázli v něm dva čerství delikventi; s děkanem Hynkem Klukem i velitel arcibiskupových vojáků, který ráno za padesát benátských dukátů dovolil panu Jindřichovi ze Stvolenky, aby namísto v poutech do arcibiskupova sídla zamířil na odpočatém koni bez otálení pryč z Prahy a z Čech. Pan ze Stvolenky včas rozpoznal, že daleký Avignon a tamější Klimentův papežský dvůr jsou pro něho za daných okolností dražší nade všechny rodné končiny, statky i obročí.

Dalo se předpokládat, že klimentovcům pro tu chvíli v Čechách kvítí rázem uschlo. Rozpolcení arcidiecéze bylo zažehnáno. Sebezapření Jenštejnovo přineslo křesťanské obci výživné ovoce. Řízný jeho čin zachránil pravdu a otevřel oči bloudícím. Před generálního vikáře Jana de Reste se brzy po ránu dobrovolně dostavil mistr Jan Pecník a několik dalších podezřelých prelátů, přednesli vyznání věrnosti papeži římskému i arcibiskupovi pražskému a sdělili otřesné podrobnosti o kacířství, úplatkářství a neřestech pana z Veselé, pana z Klučova i pana ze Stvolenky. Dodali rovněž přehršli zajímavých zpráv o minulosti i o dnešních bludech mistra Vojtěcha z Ježova. A vyjádřili obdiv panu z Jenštejna pro účinný a jedině moudrý způsob, jímž zajisté přesvědčil o pravdě boží každého, kdo je pravdy v hloubi své duše žízniv. Pan de Reste vyslechl bratry preláty shovívavě, ale konečné stanovisko k jejich konverzi jim slíbil vzkázat až později, až páni bratří doloží svá pravověrná vyznání i pravověrnými skutky. Během toho slyšení přivlekli klerikové panu de Reste objemný ranec, v němž se tulilo do rozkošného, baculatého

štůčku padesát loktů nejlepšího yperského sukna v ceně dvanácti kop. Byl to dar od Mikuláše Puchníka. Pan de Reste ho radostně přijal a bez odkladů vzkázal dárci, že jej ujišťuje o svém stále vřelém přátelství i o vřelé přízni konzistoře. Obdobný ranec, proslýchalo se, dostal toho dne od Puchníka i kardinál Pileus; bylo v něm nejlepší sukno bruselské, v ceně čtrnácti kop. Taktéž Pileus uznal, že Mikuláš Puchník je dobře přesvědčen o pravdě boží a že výborně ví, kde je jeho místo a co je třeba činiti.

Jenštejn ještě obědval, když mu ohlásili návštěvu mistra Vojtěcha. Pozval ho dál, poručil nalít mu páleného, ale učený teolog se kalíšku ani nedotkl, ani šubu nesvlékl, seděl a sledoval Jenštejna, jak si zálibně vymačkává citrón na zaječí paštiku.

– Posadils děkana do věže? Aby se ti s ním líp disputovalo? Vidíš, Jene. Už děláš, co se ti poručí. Správně tě odhadli, že budeš poslušný.

– Dělám, co chci.

– Nelži. Zklamals mě, synku. Chutná ti?

– Chutná.

Mistr se nahnul přes stůl a vyškubl Jenštejnovi z ruky jeho misku s paštikou.

– Mysli, Jene! Starej se, abys měl plné kostely a školy. A ne plná vězení. Církev máš zpustlou. Faráři prodávají fary jako sudy slanečků. Kardinál legát šmejdí po Čechách a vydražuje odpustky a papežské milosti. I babský kep vysvětí na jáhna, když mu bába zaplatí a podepíše věrnost Urbanovi. Co se štíříš? Vyrušil jsem tě od jídla? Neboj se, tumáš, sněz si paštičku. Hlavní věc, že ti chutná!

Vrátil mu stříbrnou misku a kolébal se ke dveřím. Jenštejn přidal několik limonových kapek, pak špetku pepře, promíchal a vzhlédl ke dveřím, jako by se divil, že tam kanovník scholasticus ještě straší.

– Nezapomínáš, pane z Ježova, že jsem tvůj arcibiskup? A dal se do paštiky a nepřestal jíst, ani když za sebou učenec práskl dveřmi, až se oddrobil kousek omítky.

Ale v něčem prve mistru Vojtěchovi přece jenom lhal. Nechutnalo mu.

Johánkovi z Pomuku, když po obědě přišel ohlásit, že případ je

skončen a že je klid, přidělil arcibiskup po odpadlíku Jindřichovi ze Stvolenky povinnosti a příjmy altaristy v metropolitním kostele svatého Víta, při oltáři svatého biskupa Erharda a svaté princezny Otilie, v kapli zvané Vlašimské. To vše samozřejmě s podmínkou, že se notář Johánek dá v dohledné době vysvětit na kněze.

A notář Johánek se tedy samozřejmě vysvětit dal. Hned o jarních suchých dnech, v sobotu před Smrtnou nedělí. Stál venku před kostelem, před vchodem do sakristie, a čekal, až to začne. A roztrpčeně, vyčítavě se usmíval na Mikuláše Puchníka.

– Oltář! Vynáší sotva deset kop. A kde je fara, zum Teufel? Zapomněls, cos mi sliboval?

Puchník nehodlal pro nic za nic ztratit dobrou náladu. Měl k ní důvod, nový děkan Přibík z Pořešína ho přijal laskavě, přátelsky, vedli spolu dlouhou a důvěrnou rozmluvu, Puchníkův loňský poklesek byl smazán, skvrna čistě vyprána, mělnický kanonikát zachráněn a příslib kanonikátu svatovítského obnoven, Puchník vyjádřil potěšení, že jeho tehdejší svůdce Hynek z Klučova sedí pěkně za mříží, a rozhořčení, že prý někteří páni z královy družiny, ne-li i sám král, to považují za hloupost a krutost. Upravil Johánkovi záhyb humerálu, popleskal ho po tváři a zvesela se s ním rozloučil.

– Farář od Havla zapomněl umřít, co? Kéž ti Bůh požehná!

– Vrať mi ten prsten, pane z Černic.

Ale Puchník si už zase pospíchal po svých, měkce našlapoval a vyhýbal se kalužím. A uvnitř na chodbičce si už svěcenci zapalovali svíce a strkali se, aby mohl projít světící biskup Johl a zahájit mši.

Johánek z Pomuku se protlačil do sakristie, vzal si přes ruku ornát a s hubou ještě přitrpkle křivou se ubíral do chrámu, kde po epištole pokorně padne tváří na zem a přijme moc, právo i radostnou povinnost konati oběť mešní, kázat a křtít a oddávat, hříšné zpovídat, nemocné zaopatřovat a žehnat lidi i věci. Ornát byl nový, se zlatými portami a zlatě vyšitými křídlatými gryfy, Johánkovi přikázali ho zakoupit a hned dnes po mši ho musí věnovat kostelu, stál tři kopy grošů. Papežský výběrčí Mikuláš Kollekta si od nastávajícího oltářníka vybral předem dva roční desátky. Kapitulní děkan si poručil pro začátek tolikéž. Probošt kapituly se spokojil vědrem malvazí,

taktéž za dvě kopy. Sakristán si vzali na svíčky a za vyčištění relikviáře s ramenem svaté Otilie třicet grošů. Dohromady devět a půl kopy bylo altaristovi Johánkovi vyklopit, aby vůbec směl přestoupit práh Vlašimské kaple. Zum Teufel noch einmal!

Kdyby byl arcibiskupa Jana z Jenštejna toho dne někdo upozornil, že semeno jeho nevrlé podzimní přízně vydalo první jarní, zimomřivý květ a notář Johánek z Pomuku že se podvečerem vrací do svého domku na Újezdě už jako kněz, arcibiskup by se asi těžko rozpomněl, o jaké přízni je řeč a o jakém notáři.

Arcibiskup nemohl ani zaslechnout tichounké šplouchání blaženosti, jež jako voda z filigránové fontány zajisté zaplavuje srdce neomylstů čili novosvěcenců, těšících se, že již od zítřka od časného rána budou konati svatou oběť mešní, kázat a křtít a zpovídat, přijímat oběry pečité, masité i peněžité.

Arcibiskup nebyl oné soboty před Smrtnou nedělí v Praze.

Když se stmívalo, dlel už pod střechou kladrubského benediktinského kláštera, srkal bílé rakouské víno, čekal na večeři a zotavoval se po dni, stráveném v sedle na špatných cestách z Pomuku do Kladrub.

Před arcibiskupem stál jinoch hladké oválné tváře, s krásnýma, velikýma, ještě naivníma očima a se širokými ústy, ještě téměř dětskými. Světlé, drobátko nazrzlé vlasy mu vzadu splývaly až k límci krátkého kožíšku. Pod rozepjatým kožíškem neměl mládenec ani košili, přišel právě z koupele a bylo mu vidět nahou hruď, jakoby připravenou pro čepel vraha. Pro čepel královraha. Neboť ten jinoch byl král. Král český a král říše římské německého jazyka. Václav, nejstarší naživu ostavší syn Karla císaře. Narozený z Anny Svidnické v Norimberce před devatenácti lety, v hodině večerní a ve znamení Ryb, dle astrologické systematiky tedy bělostný chráněnec vody a zimních souhvězdí.

– Smím se dnes trošku opít, ctihodný arcibiskupe?

– Vždycky smíš. Jsi král.

– A je jaro. A jsme na cestách. Pokolikáté už my dva spolu takhle

cestujem. Jako minnesängři.

– Říšský sněm čeká, že budeš zpívat o něčem podstatnějším nežli o lásce.

– O zbožných válkách pánů kurfiřtů?

– O boji proti schismatu.

– Na jaře by se nemělo bojovat proti schismatu. Jara je na to škoda.

– Zavolám svoje preláty. Podají ti výklad k hlavním otázkám.

– Ne! Zítra. Času dost. Nemohli by mi dnes preláti zazpívat o lásce? Stýská se mi po královně. Kde už budeme zítra touhle dobou?

– V Chebu.

– Jedeme jako splašení. Nechce se mi do Frankfurtu. Co kdybych tam nejel? Co kdybych se vrátil do Prahy? Jeď sám, ctidbalý kancléři.

– Musíš. Jsi král.

Prahu nespatřili už od Škaredé středy. Hned po masopustě celý dvůr králův i královnin i Jenštejnova družina, všechno se vydalo k jihu, aby si na píseckém hradě chrabří rytíři, čilý fraucimor i růžoprstí dvorští kaplani ulevili od přílišného veselí a oddali se postní sebetrýzni. V Písku nebyli tak na očích. Nebezpečí, že se tam pomátne nějaký mnich a začne kázat proti zkaženým mravům, tam téměř nehrozilo. K životu kajícímu tam bylo více klidu a pohodlí.

Pak ale nadešel nejvyšší čas vydat se na říšský sněm. Vyrazili z Písku ve čtvrtek po neděli Laetare, za kuropění. V čele král Václav Lucemburský, po jeho boku kancléř římské říše, arcibiskup Jan z Jenštejna. Královna jela s nimi jen kousek cesty, za Čížovou oni zabočili k západu a ona pokračovala k Příbrami a do Prahy. S ní pestrý houf nejvýbornějších urozenců, dychtících už zase po Praze a po konci úmorného postu, pan Jindřich Škopek z Dubé, královnin hofmistr, především při snídani jmenovaný zemským správcem na dobu, než se Václav vrátí z říše, pan z Lipé, pan z Házmburka a další pánové, oddaní své vlídné královně, někteří z nich i přespříliš jí kdysi oddaní, ale to už bylo pryč, to už si nikdo nedovolil ani koutkem oka připomenout, královští manželé žili už nejméně rok v důvěrné shodě a lásce, svému majestátu až nepřiměřené. Královský choť ostatně

také dospěl; urozených kanečků už nebylo zapotřebí a královna jejich dávné služby bez hněvu i bez lítosti vymazala z paměti. Mimoto Johaně, jak se šálivou hrou přírody měnila z dívky v ženu, narůstaly boky mnohem širší a tučnější, než na jakých spočine se zalíbením oko znalce, tváře mnohem macatější, krk velmi tlustý a nad ním neúhledný podbradek. Johana byla milá, veselá královna; ale obracej to nalíc narub, žádná pomoc, byla ošklivá. Kohoutci doprovázeli svou paní lesnatou krajinou od čížovského kostelíka k Čimelicím a k Příbrami a slova devátého přikázání božího jim tanula na mysli, napsána písmem ohnivým.

Dokonce i nedojapný Kuník z Pardubic už pochopil, co je to za nerozum, požádati manželky bližního svého, když tím bližním je sám král. Rozsvítilo se mu tak omračivě, že se od toho dne královně strachy vyhýbal. I tentokrát v Písku pro jistotu předstíral touhu poznat cizí kraj a mrav a abecedu diplomacie a požádal krále o zařazení do skvělé družiny, která si připravovala zbroj a strůj na cestu do Frankfurtu.

Skvělá družina králova i skvělá družina arcibiskupa odcválaly z rozcestí za Čížovou směrem západním. Kuník z Pardubic se slušivě klátil v sedle a připadal si jako rytíř Rennewart, jenž přemohl vášeň k zadané již paní a s práchnivějícím zbytkem jejího šlojíře na helmu cválá do dalekých končin, kde zešediví v bitvách a kstáru zmizí v hořké klauzuře, láskou spálený, bezejmenný mnich.

První noc strávili u cisterciáků, v klášteře poblíž městečka Pomuku. Ke druhému noclehu dorazili do bohatých, zazobaných Kladrub. Patřilo k starodávným povinnostem klášterů pohostit a uložit ke spánku českého krále, je-li na cestách.

Pohostit krále, i kdyby byl bezedný, to by samo o sobě nemohlo v klášterní spíži zanechat vážnějších stop. I králův kůň ať si s požehnáními božím dá benediktinského ovsa, že mu do pozítřka nevytráví. Ale co se oné soboty dělo pod klenbami kladrubského konventu, v refektáři a v kuchyni, na dvoře a na špejchaře a na seníku a v maštalích, to už musel být boží trest. Starý opat Racek přivítal krále a přední pány a své mocné bratry duchovní a po očku přitom zděšeně sledoval, jak se to valí branou, koně, vozy, heroldi,

panoši a kuchhmistři, korouhve a kopí a železné klobouky, trubači a histrióni a kaplani. Přivítal panstvo a uklidil se do baziliky a klekl si tam ve tmě a modlil se za růže pod okny své ložnice, za obrazy na stěnách refektáře, za víno ve sklepě a za očmoudlé šunky a za remešské zlaté nádobí a za děvčata dole ve vsi, prosil Boha a nabádal svatého Benedikta, ať shlédne dolů, ať popatří na své Kladruby, jaké na ně této noci padlo hejno sarančí. Proč ta potulná rota nedojela do Stříbra? Stříbro je město královo, ať si tam král táhne, žebrota k žebrotě, a ten nemodlenec arcibiskup s ním! Okénka v jižní stěně baziliky vystoupila ze tmy, politá zvenčí žlutým světlem; na dvoře zapálili ohně. A bylo slyšet píšťalu a buben. A kde se píská a bubnuje, tam se i tancuje. A kde se tancuje, tam nemohou nebýt osoby ženského pohlaví. A opat si připomněli, že ďábel nechodí po světě jen ve vlčí srsti nebo v krokodýlích šupinách; že může mít i hladkou oválnou tvář. S krásnýma velikýma očima. Se širokými ústy, ještě skoro dětskými. Obzvláště v sobotu a v neděli, kdy duše v pekle odpočívají od muk a ďábel vyšňořen vychází, aby se provětral a pobavil. Apage! Mor potřísniž tvou kůži! A tvé království!

Z klášterních lesů přivanula jarní noc, pod oknem někdo zpíval tesknou bavorskou píseň, na stole se leskl starý, zlatý, barevnými emaily zdobený limožský svícen a Václav namáčel prst do vína a pokoušel se na desku stolu nakreslit zakrslého ptáka s dlouhým zobákem. Čáry však zasychaly; než udělal oko, pták už byl bez nožek, sotva opravil nožky, zmizela hlava. Vzal konvici a polil opeřence vínem.

– Má žízeň. Vysychá.

– In puncto Weselského spolku, králi…

Král však jako by jen netečně sledoval, jak víno skapává na podlahu a slévá se tam v loužičku a je jako krev. Už byli po večeři a pili červené. Prelát nedořekl větu, zavrtěl se v židli a vyčítavým pohledem přivolával Jenštejna na pomoc. Ale Jenštejn si prohlížel malované iniciály v opatové žaltáři, přenechávaje státnické starosti těm, jichž jsou krušným údělem.

Jenštejn prve, když se král navečeřel, přece jen zavolal alespoň jednoho preláta, alby podal výklad. Nejváženějšího preláta z celé své

družiny. Kuneš z Třebovle byl nejenom svatovítský kanovník strážce a odnedávna i arcibiskupův generální vikář, ale především to byl doktor dekretů, vyhlášený znalec práva obecného i církevního, kupních smluv, tajných dohod, vojenských spříseženstev, sporů i tahanic mezi králi a biskupy, hrabaty na Loiře, židy v Benátkách i mnichy v Povislí. Desítky vladařských partií si už Kuneš z Třebovle sám pro sebe přehrál, desítky vznešených sňatků ve svých představách sjednal, knížectví kupoval, kardinaláty směňoval, hlavy sekal i korunoval. Ale když se to pak opravdovsky dělo, nikdy při tom nabyl osobně. Byl jenom rádce. Podával výklady k hlavním otázkám. Poskytoval podrobné, dokonalé, hluboce promyšlené rady mocným a sebevědomým mužům a ti mužové si poté oblékli vévodský či markrabský hedváb anebo si nasadili mitru a vešli do vyzdobených komnat a tam to obvykle všecko zbřídili. A Kuneš z Třebovle, žák velké diplomatické školy zvěčnělého a na divadle světa navždy slavného Karla císaře, v těch službách zestárl a před ním se tu teď babral v louži vína jinošek, kterého to velkolepé theatrum světa patrně nudilo.

– In puncto onoho kurfiřtského spolku, králi, tvá řeč musí být rozhodná. A činy ještě rozhodnější. Rýnským kurfiřtům jde ovšem o moc světskou a ne duchovní. Ale zavázali se přivést celou říši v poslušenství Svatému otci Urbanovi. A tedy koho vezmou za krk, ten je Antikrist. Nezbývá ti než bránit Svatého otce ještě silněji, abys mohl časem vzít kurfiřty za krk. Proč čekáš? Kvůli Francii? Kliment je slabý papež. A do Prahy se ti neodstěhuje. A je to drahý papež, nezaplatil bys ho. Tvůj otec miloval Francii, ale věděl, že láska a panování k sobě patří jen někdy a jenom náhodou. Pomlouvají tě, že zanedbáváš panovnické povinnosti. Že se ti třeba ani nechce vládnout v tak veliké říši. Že jsi na ni moc malý. Ze jsi nejmenší Lucemburk.

Jenštejn stiskl rty a honem přemítal, za jak dlouho to stihne jízdní posel do Prahy s rozkazem pro pana de Reste, aby se ihned vydal přes Cheb do Frankfurtu místo pana z Třebovle, který se vrací domů, jelikož urazil krále.

Plamínky svíček se zrcadlily na mokrém stole, kde zalit krví ležel

ubohý vyschlý ledňáček. Johana se už asi svlékla a leží. Spává nahá. Před spaním si dává předčítat o Willehalmovi, o jeho lásce k Arabele a o jeho porážce v bitvě se Saracény. Ale když k ní do ložnice vstoupí král, klerik zavře knihu a odchází. A Johana říká: Nevadí, kdybys prohrál bitvu se Saracény, Arabela by tě nemilovala o nic míň. Václav se zahleděl na kanovníka strážce a napadlo ho, že kanovník má v rukávě nůž a teď ho vytáhne a probodne svého krále a prohlásí se vladařem Čech, svaté říše římské německého jazyka, chalífou baserským a chánem všech Mongolů. A ožení se v neděli ráno s dcerou římského papeže a zemře z neděle na pondělek, na samém počátku svatební noci. A ani se nedoví, že všecko bylo zbytečně.

– Máš pravdu, pane Kunši. Kdypak ses narodil? Nebo si to nepamatuješ?

– Dva roky po tvém otci.

– Abys neměl pravdu, když ses narodil tak dávno. Být tak starý, já bych teď už spal. Už táhne na půlnoc. Víš co? Seď a mlč. Zdřímni si. Nestyď se. Zítra jedeme až do Chebu, usneš na kobyle a spadneš a kdo potom bude chalífou baserským? Já, vidíš, vůbec nevím, jak panovat, a taky se nestydím. Mně, pamatuj si, mně se to protiví, přivádět někoho k poslušenství. Nějakému papežovi, kterého jsem jakživ neviděl. Já, pamatuj si, nerad beru lidi za krk. Mívají ho špinavý. Spi. Nebo aspoň mlč. Krákoráš jako vrána.

Zhanobený doktor dekretů si pomyslel, ještě ti jednou přijdu vhod, jinošku, ještě přiběhneš pro radu. A já tě neodmítnu, zestárl jsem v lucemburských službách jako pes, věřil jsem, že to bude má radost, ale je to moje neštěstí, leč tak si přeje Bůh, neodmítnu, poradím, ale aby už nebylo pozdě, já vím, ty se vzpamatuješ, všichni takoví se nakonec vzpamatovali, ale někteří až s jedem v břiše, vzpamatuj se včas, jinošku. A sklonil se nad stůl a zavřel oči. A představoval si, že se Václav brzo pošle do Říma pro císařskou korunu, jinak by v říši pravé vážnosti a moci nedošel, peníze na tu výpravu půjčí Anglie, Pileus už tam vyjednává sňatek Anny Lucemburkovny s králem Richardem, a chlapec Zikmund, bratr Václavův, by se měl neprodleně oženit s dcerou Ludvíka Uherského

a Polského, jako voskoví vojáčci se lucemburské děti musí hnát do manželských bitev, leč taková už jsou pravidla panovničí hry, a do Francie se vyšle poselstvo a stvrdí se dávné přátelství Lucemburků s dynastií Valois a zároveň se popostrčí rýnští kurfiřti, ať seberou vojsko a oboří se na mohučského arcibiskupa, jenž se upsal Klimentovi a Francii, ať dokážou svou věrnost Urbanovi, chytří kurfiřti, ať pustí krev a minci, Němci kurfiřti, císař Václav posléze zasedne a rozsoudí je, z toho může vzejít jenom zisk, a Anglie by mezitím mohla zas jednou vyslat černé jezdce směrem na Paříž, milánští Viscontiové by se mohli podívat, jak tlusté hradby má Avignon, Karel čtvrtý pak vstane z hrobu a sešikuje křesťany a povede je proti Mongolům, ne, nač by šikoval, on Mongolii koupí, ne, nač by kupoval, on se ožení s dcerou Tímúra-chána a o svatebním hodokvasu sezve svoje rádce do města Samarkandu a zeptá se jich česky jářku co teď, moji milí rádcové, do Číny nebo do Indie, Kuneš z Třebovle se usmíval, není to neštěstí, je to radost a rozkoš, a položil si hlavu na loket a usnul.

Václav nahlédl Jenštejnovi přes rameno. I v žaltáři se hnala vojska. Uprostřed bachratého písmene, v šišatých přílbách, celí modří, malí jako hmyz, máchali meči a bodali koně do slabin a brady měli vysunuté a pádili za pozlacený okraj iniciály. Asi vedle do ornamentu, rozsekat akantové listí. Ale proč?

– Proč bych vítězil nad Saracény?

Jenštejn sklapl žaltář a odnesl ho zpátky do skříně. Ale modří ozbrojenci určitě cválali i tam.

– Protože jsi král.

– A arcibiskup? Ten nemusí sekat do Saracénů?

– Arcibiskup se modlí.

– A dává do klatby. A pálí ohněm ďábla. Dal bys mě do klatby, kdybych se znelíbil církvi? Mlčíš? Rozmýšlíš si to? Otevři okno. Prší?

– Prší. A my se staráme o Saracény. Takové noci je na to škoda.

Déšť byl vlahý, příznivý pupencům, oknem se prodral vlhký březnový vzduch.

– Jene! Zkusme to aspoň my dva. Já ti nebudu král a ty mně

nebudeš arcibiskup. Já ti budu člověk. A ty mně taky člověk. Chceš?

Jenštejn věděl, že je to téměř nemožné. Už to věděl. Už byl víc než rok pražským arcibiskupem.

– Chci.

Prší. Na Worms, na Brémy, na Míšeň, na komíny lázní, do borového jehličí. Všechno je daleko, všechno mizí, stékají barvy, za oknem roste stěna z kamene, holá zeď, snad sídlo papežské, snad klášter, a snad vězení.

Asi prší i na Prahu. Johaně se příjemně spí. Václav úkradkem střehl po Jenštejnovi, jak nalévá víno a jak najednou zvážněl a jak mu naskočily vrásky na čele.

– Nač myslíš? Na to, že chtít můžeme ledaco? I křídla aby nám narostla? A že stejně nenarostou? Jak to víš? Třeba narostou. Uletíš se mnou do Prahy?

– Byl bys netrpělivý, že letím pomalu. Tebe tam čeká sladká holubice a mne jen žvástaví kanovníci.

– Jsou na tebe stížnosti. Že jsi posadil děkana do věže.

– Kdybych neposadil, byly by stížnosti, že jsem to neudělal.

– Počkej. Nejež se. Ani mně se to nezamlouvá. Děkan, a ve věži, a kvůli tomu, že ti znectil papeže? Ti vaši papežové! Dokud si děkan chodil po Praze, byl neškodný. Klábosil a smáli se mu. Ale teď trpí. A prý za pravdu. Nemám to rád. Utrpení je ošklivé a pravda je jenom v knihách. Pusť toho děkana.

– Ne. Nehodlám skládat explikace a jezdit do Říma. Přesvědčovat kurii, že moji drazí Čechové jsou vzdělaný a přemýšlivý národ a dostávají vyrážku, když jdou koleni šatlavy. V mé diecézi bude pořádek. To ještě dokážu.

– I násilím?

– I násilím! Já jsem si nevymyslel, že budu v Praze arcibiskupem. Neprosil jsem se o to!

– Nekřič. Něco tu páchne, můj apoštole. Jako když se škvaří kůže.

– Nejsem ti dobrý arcibiskup? Najdi si jiného.

– Já nepotřebuju, abys byl dobrý arcibiskup. Ale já se bojím, že budeš. Říkám to hloupě? Nejsem ti dobrý král? Najdeš si jiného?

Jenštejn chvíli seděl se zaťatými zuby, pak se napil, vstal, musel

se už přidržet stolu, podlaha se pod ním houpala, naklonil se k Václavovi a pohladil ho po vlasech.

– Šťastnou plavbu, Jasone. A pozor, loď má díru. Netrap se. Pustím děkana. Ať si jde. Pochybuju ale, že mi to pomůže. V Čechách je spousta děkanů. Taky je poznáš. Pij. Namoč si duši. Není vyloučeno, že budeme ještě dost dlouho žít.

– Co s námi bude?

– Nechtěl by se tvůj křivoklátský lovčí stát arcibiskupem? Vyměnil bych si to s ním.

– Nepustím tě. Špatný král potřebuje špatného arcibiskupa. Aby nebyl sám.

Spící kanovník strážce zavzdychal, zamlaskal a probudil se. A s očima dosud zalepenýma a nevěda dosud pořádně, kde je, sáhl po konvici a pil rovnou z ní. Měl vyprahlo. Ve městě Samarkandu už vycházelo slunce, suché a palčivé, a svatební krmě byly překořeněné. Jenštejn mu přimáčkl konvici k obličeji a vážený doktor dekretů lokal, až v něm žbluňkalo.

– Excellenter, chalífo! Už jsme se tady sami dva začínali bát. Už jsme i, považ, disputovali o strázních lidského žití. Hanba našim jazykům!

I déšť pak ustal, ale oni vydrželi až do rána. Jen tón i předmět jejich hovoru byl čím dál nehledanější. Když svítalo, drželi se za ruce a šťastně si zpívali. Opatovo pozvání na mši zhurta odmítli. Na koně nasedali opilí. Ale do Chebu dojeli; všichni tři pocházeli z předků poněkud dobrodružných, zato však vyrostlých na zdravém povětří a zvyklých udržet se v sedle nejenom s opilou palicí, ale občas i s rozseknutým ramenem.

Dojeli do Chebu a dojeli i do Frankfurtu. Zdrželi se pak v říši až do července. Rádcové s obstojným úspěchem dohnali krále poněkolikrát tak daleko, že chtě nechtě splnil i pár velmi zanedbaných panovnických povinností.

Krom toho jednání s Londýnem se dařilo a jinošek Richard už těžko mohl zaplašit naději, že svoje šestnácté narozeniny oslaví ve stavu manželském. Také do Paříže zamířilo začátkem toho léta české poselstvo a jménem svého krále tam podepsalo slavnostní obnovení

rodových úmluv mezi Lucemburky a dynastií Valois. A věrný katolický kurfiřt Ruprecht Druhý, pozbyv trpělivosti a snad i dovedně poštván, obořil se vojensky na mohučského arcibiskupa, přítele Francouzů, a plenil jeho území strašlivěji než nejchlupatější pohan; vzplanul boj a soupeři pustili mnoho mincí a krve. Král Václav nato zasedl jako smírce a pokáral obě strany a přivedl je k rozumu. Vysvítalo už, že tento rok je Bohem požehnaný. Vysvítalo, že zájem o zdi kolem Paříže a o tloušťku avignonských hradeb možná ani není nutný; král Karel Pátý Moudrý umíral. A o následníkovi jeho trůnu šla zvěst, že ač dosud dítě, jeví již pozoruhodné známky šílenství. Dalo se doufat v obstojný rozvrat dynastie Valois.

A král Václav se bavil, pořádal turnaje, jezdil na hony, navštěvoval lázně, diktoval dopisy Johaně a četl si dopisy Johaniny, zval zlatotepce a astrology, hostil básníky a mistry filosofie. Přijímal i své rádce. Vyslance. Dvorské diplomaty a preláty. Poslouchal je, vysmíval se jim, přitakával jim, snažil se nerušit jejich výklady zíváním. Časem však zjistil, a samotnému mu to připadalo divné, že jejich dohady a návrhy sleduje někdy i pozorně. Rozumí jim a upoutávají ho. Byla to vlastně zábavná hra. A vzrušující divadlo, uvážil-lis, že se v té síti dějin, paktů, slibů a zrad a úkladů zmítá jakési tělo, jehož jméno je genus humanum. Ubohé lidské pokolení. K úžasu rádců někdy i zvedl prst a vzal si slovo. A projevoval mimořádnou bystrost. Mimořádný smysl pro obratné okliky, vzájemně prospěšné ústupky, snášenlivost a obezřetné vyčkávání. A příkrý nesouhlas, kdykoli kdo radil tupý zbrojný útok a prchlivé násilí. I zkušený Kuneš z Třebovle musel nejednou uznat, že Václavovy nápady by uším císaře Karla nezněly špatně. A že jinošek, lze doufat, se už vzpamatovává. Že se v něm, kdoví, snad sbírají soli a šťávy panovničího génia. Jen aby dozrál. A vydržel. Aby se obrnil otrlostí, bez níž, ví Bůh, to nejde. Aby přestal myslet na genus humanum víc a složitěji, než je nezbytné. A aby nebledl, když vidí krev.

Král Václav ovšem projevil i mimořádně malou vytrvalost. Jeho zájem o vladařské pletky, jak náhle vzplanul, tak i brzo pohasínal.

Koncem června se doslechli, že trevírský kurfiřt a arcibiskup a spojenec dal o Božím těle upálit dvanáct mnichů, emisarů papeže Klimenta. Svolal svou radu a pohádal se s ní a sebral lovčí družinu, rozpomněl se konečně zas na své kohoutky, vzal s sebou pana Čúcha, Jíru z Roztok, Kuníka z Pardubic, tucet veselých Adónisů, k tomu velikou smečku psů a odjeli do Brabantu a zmizeli tam v lužních lesích. Za tři neděle se vrátili, objevili se časně ráno, jeli celou noc, král jako by se zastyděl, hned v bráně poručil svolat radu, ale nahoře ho u snídaně čekala zpráva, že v Praze je už půldruha měsíce mor a roste, šíří se, královna uprchla na Křivoklát a tráví tam dny v úzkostech. Ani se nesvlékl a křikl dolů, ať neodsedlávají. S večerem už byli míli za Frankfurtem, na cestě k Chebu. Pravděpodobné datum smrti Karla Pátého, peníze na císařskou korunovační jízdu do Říma, řev upalovaných mnichů, nic z toho Václava už nezajímalo. V Čechách je mor a i královna je naneštěstí člověk smrtelný.

_____

Když se král a arcibiskup s družinami navraceli domů, na stráních kolem Rakovníka hnily třešně. Nikdo je netrhal, lidé měli co dělat, aby sklidili aspoň žita a ječmeny. Lidí bylo málo a ještě jich ubývalo. Mor se rozlézal po Čechách.

Ale Johanu zastal Václav na Křivoklátě živou a zdravou.

Zato v Praze farář Tausantmark už byl čtyři neděle pod drnem.

A nemilé setkání s temnou kmotrou čekalo i arcibiskupa Jana z Jenštejna.

Jenštejn se nebál moru. Přijel do Prahy, přikázal svolat rozprchlou kapitulu i konzistoř, propustil Hynka Kluka z věže, umlčel preláty, kteří si stěžovali, že děkana uvěznil, umlčel je i pak, když si stěžovali, že ho propustil, mávl rukou nad správou, že si hlava klimentovců Konrád z Veselé klatba neklatba spokojeně žije a rozkol církve sije na Moravě, na panstvích markraběte Prokopa, napadlo ho, že o tom těžko mohl nevědět Prokopův bratranec král Václav, ale mávl nad tím rukou, mávl rukou i nad žalobami, že Václav, jen se vrátil, odměňuje svoje bezbožné a kněžím nebezpečné kohoutky už i mocnými úřady, pan Čúch je novým podmaršálkem, Jíra z Roztok

nejvyšším královským lovčím a křivoklátským purkrabím, neurozený Hánek Brůnův nejvyšším královským písařem a jistý Králík z Buřanic dostal na panovníkův pokyn a na rozkaz legáta Pilea kanovnickou prebendu na Vyšehradě a příjmy z oltáře svatého Gotharda v pražském kostele, přestože ten Králík není kněz a bohdá nikdy knězem nebude, Jenštejn to všechno jedním uchem vyslechl a druhým vytřásl ven, ať si jmenují na Vyšehradě kanovníkem třeba proboštova kocoura, posměšně pokáral preláty, že se bojí umřít, a propustil je na jejich venkovské statky, vpolou srpna si koupil po sedmnácti kopách pár vysokých kastilských koní a chystal se na Roudnici, hledat aspoň hrubé české napodobeniny zelených pahorků a být pro zbytek léta jakž takž živ. Ale schválila ho nemoc a navštívila ho smrt, chtějíc se ho otázat, co a jak na tom světě hodlá, pokud by si snad přál dále žít.

Ještě předtím, ještě když Jenštejn bezstarostně pobýval ve městě Frankfurtu a věru se nezanášel posledními věcmi člověka, navštívila smrt faráře Tausentmarka. Neptala se ho na nic. Ohlásila mu jen, že nejvyšší mocnosti považují jeho pozemskou existenci za nekonečně nezajímavou a beze všeho by dovolily, aby si nadále dopřával k nedělnímu obědu od zelí hlávku a ne kořínky; avšak zdola, z nízkého světa doléhají do svrchních nebeských sfér častá a rozhorlená udání, týkající se jeho nezřízeně dlouhého žití. Farář Tausentmark přikývl, byl starý, dotěrnou zlobu světa uměl nazpaměť a chápal, že i nejvyšší mocnost na ni bývá krátká. Přikývl, svlekl se, umyl se a lehl si do postele. Koneckonců měl v podpaží zduřeninu, velikou jako dětská pěst, a věděl, že je to mor. Lehl si a už nevstal. To bylo v neděli, na den Narození svatého Jana Křtitele. Od příští středy za týden, na den svatého Prokopa, už u hlavního oltáře svatohavelského kostela na Starém Městě pražském sloužil mši nový farář. Johánek z Pomuku.

Johánek jednal velmi spěšně. Hned nazítří po Janu Křtiteli navštívil Mikuláše Maříkova řečeného Kollekta, který se ze samé péče o svůj výnosný církevní obchod nehýbal z Prahy, a vysázel mu čtrnáct kop poplatku do papežské pokladny a tři kopy jako malou osobní pozornost. Potom si vlastní rukou, neboť dosud byl i arcibiskupským notářem, vyhotovil jmenovací listinu. Přitlačil pečeť

konzistoře a podpis generálního vikáře prozatím vynechal, jelikož oba pražští generální vikářově dleli toho času za hranicemi českého království. Kuneš z Třebovle ve Frankfurtu. Jan de Reste v ráji; mor ho udolal čtrnáct dní před Tausentmarkem. Mor klestil Johánkovi cestu s ochotou, jež by na noblesnější povahu mohla působit i tísnivě. Správa pražské arcidiecéze plavala v nepořádcích. Preláti pomenšině mřeli a povětšině ujížděli z Prahy; svatovítský probošt, který vlastnil podací právo na havelskou faru, upláchl až do svých rodných Janovic. Probošta zastupoval týž Mikuláš Kollekta. Za další peněžitou pozornost uvedl Johánka z Pomuku do jeho plebánského úřadu, představil ho tamějším altaristům, klerikům i věřícím. Desátý den po Janu Křtiteli už stál nový farář před hlavním oltářem a žehnal svým ovečkám. Za farářem hořely svíce a třpytil se stříbrný relikviář s kusem lebky svatého opata Havla. Před farářem se prostírala široká a klidná cesta životem, pokojné živobytí, lepší, než na jaké měl nárok podle jména, původu a výroku lakomých sudic. Benedicamus Domino! Až se vrátí probošt a pan z Třebovle, co už by tady měnili? Plebána, vyrovnavšího své účty s papežem, zabydleného na faře a pasoucího již své věrné stádce, není snadno vyhánět. Deo gratias! Kostel byl poloprázdný. Chudší farníci povětšině mřeli a bohatší odjeli na své grunty za Prahou. Ti, co zbyli, koukali dost zaraženě na nového velebníčka nezvykle drobné postavy, chatrného hlasu a neobratných pohybů a připadalo jim, že se konzistoř mohla důkladněji poradit s Hospodinem a do boje s pekelnou morovou stvůrou jim poslat hejtmana krapet mohutnějšího.

Čeho si více přáti, rozmilí křesťané? Duše spočinula v peří. Mám snad klopýtat za přeludem? Jako had syčícím? Prelátskou mitru v tlamě držícím? Ani mi nepřísluší takové klopýtání; už teď jsem povýšen neúměrně svému žebracímu rodu. Vidět mě ve farářské kasuli nebožtík otec Welflín, polekal by se, že jsem ji ukradl.

Pan z Třebovle se vrátil a nic nezměnil. Ačkoli zdaleka nebylo všechno v souladu s předpisy, Johánkovu jmenovací listinu i podepsal. Plebánství u Svatého Havla byla záživná prebenda, generální vikář by na rozepřích o její obsazení neprodělal, ale Kuneš z Třebovle byl ještě pln slastných vzpomínek na rumrejch říšského

sněmu, okouzlující lži anglických poslů, propočítanou zabedněnost švábských purkmistrů, božítělový průvod oplzlých zlatých biskupů, plány mnišských a kupeckých výprav do velikého Kitaje, v sousedství takových dějů by byl spor o jednu pražskou faru jenom myší hryzáni. Pokaždé, když se kanovník Kuneš vrátil z cest, musel si nějaký časek zvykat, nežli se zas dal do rovnání plebánských rozepří a do hryzáni prostého českého sýra úplatků a prebend. Nového faráře velkoryse stvrdil. Proč ho vyhánět? Sedí tam na faře už osmý týden, je řádně vysvěcen, neženat, ničím zlým ani dobrým na sebe neupozornil. Dějiny vanou prostorem a časem a myš hryže.

Co si víc přát? Byl pátek, odpoledne, konec srpna, Johánek vedl ven z kostela a kolem havelského tržiště prosebný průvod za odvrácení moru a všechněch přelétavých nemocí. Už po osm pátků vodil takové procesí. Vepředu černý kříž, za křížem žáci se svícemi, klerikové a oltářníci se soškami svatých patronů, uprostřed pak sám farář Johánek z Pomuku, v kajícím ornátě a na znamení veliké pokory bos, za farářem jeho stádce, nad hlavami fialové korouhve. Johánek vyšel se svým lidem, aby zaplašil mor. Ve vzduchu města houstl dech a puch umírajících, hřbitovy nestačily pojmout zčernalá těla, stádce prořídlo, průvod to ani nebyl, jen se po opuštěném tržišti táhl houfec věrných živých, kteří si nemohli dovolit útěk na venkov, pátek co pátek menší houfec a zoufalejší, Bůh jako by neslyšel nářky lidu a jeho volání. Ale Johánek byl šťasten. Johánka Bůh už vyslyšel. Slunce Johánkovi osmažovalo do růžova kůži tonzury, země ho hřála do uprášenýoh chodidel, byl horký, utěšený boží den.

Vedro bylo k zalknutí. Arcibiskup Jan z Jenštejna klečel na zemi vedle své postele, kolena mu podložili aksamitovým polštářem, dva klerikové ho podpírali, pot se mu řinul po tvářích a do očí, srpnový žár se propaloval okny, střechou, zdmi. Ode dveří se blížil kněz s kropenkou, s hostií na paténě a se svatým olejem. Byl v mlhách, jako by plul a jako by se pozvolna vznášel ke stropu. Jenštejn chtěl vstát a běžet k němu, dohonit ho, chytit ho za rukáv; ale jen se chabě nadzvedl a zase klesl a klerikové ho podpírali a on jim visel na rukou jako děravý měch. Oči měl otevřené, ale byla v nich temnota. Ohluchl a oněměl. Ztratil veškeré spojení s vůkolními ději, předměty

i lidmi. A tehdy poznal, jak strašná je smrt. Protože je to úzkost svědomí. A ukrutný strach duše, která odchází, sama a bez pomoci, do nejistých a nepoznaných míst, nemajíc, komu by vysvětlila svou bídu a vratkost své příští sudby. A v dálce před ní se mlha sráží a tvoří figuru a figura rozvírá náruč a je to ďábel. Jenštejn otevřel ústa, ale vykřiknout ďáblovi na pozdrav už nedokázal, jenom mu v krku slabě chrčelo. A tu kněz konečně přistoupil a položil mu na bezvládný jazyk hostii a přidržel paténu pod jeho bradou, aby zachytil tělo Páně, vypadne-li z umírajících úst. Jenštejn však sebou škubl, nadechl se, zavřel ústa a polkl. A ďábel vztekle prskl na kněze a zmizel. A klerikové znovu podložili arcibiskupovi pod kolena polštář a spustili ho níž a on klečel a cosi šeptal a rukou si šmátral po obličeji, snad se pokoušel udělat kříž, snad naznačoval, jak nesmírná ho jímá zmatenost.

Chvalme ten boží den, rozmilí křesťané z havelské čtvrti! Smrt se potlouká kolem ovčince, co naplat, smrt se vždycky někde potlouká, ale my jsme živi, svrbí nás kůže, nepochybně jsme živi a chce se nám ještě mnoho pátků takhle zůstat naživu. Zpívejme, křesťané z havelské čtvrti! Větýrek, úleva navečerní, nadnáší cípy kajících korouhví jako sukně vdov. Malým ovcím Bůh nedá zemříti. Aspoň ne všem. A malých ovcí je spousta. Od moru a válek vysvoboď nás, Pane a pastýři drobné zvěře! Duše si hoví v husím peří, duše se nemůže dočkat svého příštího osudu. Osmadvacet kop ročního příjmu, běloučcí andělově, zapějte chválu Bohu spravedlivému! Půl kopy z domu Merklínova! Tři čtvrtě kopy z domu Radušova! Půl kopy z domu Jílka řezníka! Ves Dalov, pole, dvůr, luka, lesy, křoviny, byl by to hřích, teď umřít, rozmilí farníci! Johánek dořikal litanii ke všem svatým, přidal Pater noster, slunce už zapadalo za petřínský kopec a Johánek pozvedl kropáč a vztáhl posvěcenou pravici a kropil a žehnal svůj lid.

Kněz ještě vykropil stěny ložnice, aby zahnal poslední zbytky všeho nečistého. Jenštejn seděl na posteli, ulevilo se mu, začínalo se stmívat, pokropený vzduch už tolik nedusil, předměty i lidské postavy vystupovaly z pařlivé mlhy a dostávaly opět svou podobu. A Jenštejn si uvědomil, že ho lidé opustili. U lůžka klečeli jenom nižší

klerikové. Příbuzní, preláti, přátelé z panské družiny, pokud vůbec setrvávali v Praze, po zprávě o arcibiskupově podezřelé nemoci už do jeho domu nevkročili. Jen akolyté se tiše modlili u pastele, jako namalovaní vojáci, s nepřítomnými pohledy, upřenými na podlahu. Jenštejn byl sám. Vtom si všiml, že u okna stojí muž v černé sutaně řehole svatého Augustina. Převor roudnických augustiniánů, Petr Clarificator. Jenštejn ho poznal a pokrčil nos. Nenáviděl toho mnicha, který spával na holých prknech, nejedl maso a požitkem mu bylo čtení ortodoxních mystiků.

– Co tu chceš?

– Přijel jsem.

– Z Roudnice? Tady je mor. Proč jsi přijel?

– Za tebou. Říkali, že umíráš.

– Rád bys to viděl? Jdi pryč, protivíš se mi. Převor se pousmál, nahrbil se a odcházel.

– Zůstanu v Praze. Pošli pro mne, kdybys potřeboval.

– Nebo ne, nikam nechoď. Nemohl by ses převléknout? Jsi černý jako smrt. Co stojíš? Sedni si. Vyhnal bych tě, ale bojím se být sám.

– Bojíš se smrti?

– Kdo se jí nebojí?

– Kdo nežije v hříchu.

– Neskuhrej. A netěš se, já neumírám.

– Všichni umíráme.

Převor hovořil o smrti jako o misce cibulové jíchy. Sníme ji a půjdem. Co na tom, že vleže a s prsty vraženými do očí? Opustíme své sliny a svou krev? Teplé lázně? Kastilské koně? Svou pravdu, svoje zločiny? Zajisté. Opustíme. Nic takového v podstatě ani nebylo. Překročíme to jako holubí trus. Vyhublý, zežloutlý Jenštejn zíral na mnicha a nemohl se odtrhnout. Všichni a bez ustání umíráme. Závratná, nikdy nepoznaná zmatenost do něho vstoupila a zalíbilo se jí v tom vzácném příbytku.

Johánek dojedl slanečka, kůstky vyhodil oknem a olízal si prsty. A zakousl se do zbytku žemle a opatrně nahnul konvici, aby se podíval, neměl-li by si ještě poslat pro pivo. Byl pátek, vlahý večer, zvenčí se táhla vůně, někde u sousedů pálili jalovec, vykuřovali mor.

Piva bylo dost. Johánek si rozvázal tkaničku u hací a svalil se na postel. Šikmo nad ním, za komínem krejčího Merklína, kulil se měsíc. Čistý, jako umytý. I zítra bude pěkný den.

V oktávu Narození Panny Marie se ochladilo. Škodlivé páry zalézaly do koutů, puch řídl. Od polou září pak mor povoloval, na hřbitovech se opět začalo pohřbívat po starém obyčeji, do jedné jámy jedno katolické tělo, farářské příjmy z pohřebních oběr se tenčily. Nejzbožnější křesťanští laikové věřili, že Prahu zachránila páteční procesí. Doktoři medicíny věděli, že obrat způsobila jejich univerzitní kolokvia. Většina ostatních pražských obyvatelů se sprostně domnívala, že mor je jednou mor, zamane si a přileze, anžto před mizérií darmo zašupovat vrátka, a trvá a zase odleze, anžto všeho do času. Kdo přežil, ať je rád a ať za to zabije kohouta nebo dá aspoň do kostela svíčku. Několik tisíc sprostných pražských obyvatelů ovšem nepřežilo. Lidé nižšího druhu, patrně z vrozené lenosti, zavrtali se do slámy ve svých smrdutých obydlích a cepeněli tam. Leckterá rodina si pomřela od báby až po vnuka a nenechala na stole ani pět penízků na nejchudobnější pohřební obřad; aby tím nebyl dán špatný příklad, museli faráři volky nevolky dopustit, že někteří jejich farníci byli zahrabáni do země bídněji nežli sebevrazi a pancharti.

I řady drobných farářů znatelně prořídly; ale prelátstvo arcidiecéze povětšině přežilo. Tiché venkovské statky mezi sady a vinicemi mor nenašel. O hrubé mši na den svatého Václava se pražský vyšší klérus ve vší slávě a početnosti znovu napěchoval do svých lavic. I arcibiskupa Jana z Jenštejna přivedli do chrámu a on usedl na pontifikální stolici, ozdoben, pohublý, s přičerněným obočím, podoben voskové figuře.

Petr Clarificator den předtím odjel do Roudnice. Pobyl u Jenštejna třicet dní a třicet nocí. Spával vedle jeho lůžka na holé podlaze, a když nemocný nemohl usnout, předčítal mu úvahy ortodoxních mystiků. Jenštejn si ho nadále ošklivil, ale ne a ne se od něho odtrhnout. Mnich měl aspoň své extáze. Své tajné duchovní návštěvy

boží říše. Svoje bláznovství. Jenštejn krom děsu ze smrti neměl teď nic. Clarificator odjel a arcibiskup mu slíbil, že co nevidět přispěchá za ním a zavře se v jeho klášteře do cely na tak dlouho, dokavad jeho duše neuzří světlo v temnotách.

Rovněž královský dvůr už činil přípravy k návratu do Prahy. Václav i Johana by byli s potěšením přečkali u křivoklátských krbů zimu a dočkali i prvního listu křivoklátských olší; ale rádcové stále bezostyšněji dávali najevo mínění, že panovník je na to, aby panoval, a ne aby ve dne honil po stráních zajíce a noci trávil v královnině ložnici ještě bohaprázdněji, neboť měsíc se střídal s měsícem a Johana sice tloustla, ale těhotenství to nebylo.

A dokonce i Mikuláš Puchník opustil bezpečí černického dvora a neohroženě převzal správu svých obročí. Na svátek patrona a dědice české země se odvážil i do městských ulic srdnatě dokráčel od Svatého Jiljí k faře u Svatého Havla. I do mázhauzu tam směle vstoupil. A přijal místo v čele stolu. Husa byla dobře propečená, správně pokmínovaná, zelí z tvrdé hlávky, nakrouhané jako vlnky na řece Jordánu. Nepochybně příspěvek do farářovy kuchyně z jeho zádušní vesnice. Kvůli ní Puchník přišel. Stonal po té vesnici už fůru let. Chtěl ji kdysi vyměnit za svůj podíl na Černicích, když byla po umrlém pražském měšťanu Johlovi výhodně na prodej; ale nebožtík Tausentmark ho předběhl.

– Jsi spokojen, faráři?

– Spokojen.

– Drůbež máš poctivě krmenou. Kupuješ na trhu?

– Posílají mi ze vsi. Z Dalova.

– Užitečná ves. A v líbezném kraji. Prodej mi ji.

– Zachutnala mně tamní drůbež. Potřebuju přibrat na váze.

– Mluv se mnou vážně. Šplechty si šetři na neděli pro farníky. Dám ti za Dalov svůj kanonikát u Svatého Jiljí. Vynáší o něco míň…

– O polovic míň.

– Ale bude z tebe kanovník.

– Netoužím po kanovnickém pláštíčku.

– Bez něho nesmíš ani na hradní nádvoří, když přijede král. Ani na můj pohřeb tě nepustí.

– Tím se netrap. Opláču tě doma.

– Nějak jsi zdrzel, notáři.

– Jsem člověk prostý.

– Neprodáš?

– Neprodám.

– Bývávals ke mně uctivější. Co jsi? Farář! Zpovídáš pernikářky? Šilháš radostí, že máš poprvé v životě mastnou hubu? A to je všecko?

– Všecko.

Puchník v posvátném rozhořčení ulomil husí křídlo, až sádlo vystříklo. Nebyl s to pochopit, jak lidská bytost, která má hlavu podle obvyklého mustru přirostlou ke krku, může ustát ve svém přirozeném úsilí o čtvrtou prebendu, dosáhla-li tří. O šestý úřad a titul, když se dopracovala pěti. O dobytí další příčky na kouzelném žebříku, na němž je dovoleno pouze stoupat anebo zřítit se.

– Do smrti budeš farářem?

– Dá-li Bůh, do smrti.

Puchník mrkl na pekáč, husy tam zbyla víc než půlka, při troše slušnosti by mu ji farář mohl zabalit a dát s sebou. Ale farář je krysa nevděčná.

– Úpravná skromnost. Rád to vidím. Hlavně u klášterních poddaných. Sbohem, včeličko.

A vstávaje opřel se plnou vahou o Johánkův týl, až mu přitiskl obličej k umaštěné desce stolu. Jen si lízni, chramostejle. Nejsi hoden kanovnického pláštíčku. Ani husy bys neměl jíst. Měl bys je pást. Na panském. Jsi člověk spodní. Podřadný.

Johánek porozuměl, co mu říká ta opřená dlaň. Setřásl ji, utřel si špičku nosu, nabral si zelí a zamyšleně žvýkal. Potom se otočil na Puchníka, oči zlostně přivíral, ale stály mu v nich slzy.

– Jdi pryč, pane z Černic.

– Už chvátám. Aby ses mohl v klidu vybrečet. A kdyby tě pak napadlo mě odprosit, nezkoušej to. U mne máš konec. Špinil jsem se s tebou až dost.

A Puchník se ještě protáhl, zamnul si ruce a rozšafně odcházel. Johánek vyskočil, přikrčen se za ním rozběhl, u dveří do něho málem

vrazil, Puchník o krůček couvl a připravil si pěst, aby ji vpeřil skrčkovi do břicha, kdyby se chtěl prát. Ale Johánek se hned zase zatvářil zkroušeně.

– Vrať mi ten prsten. Hodím ho do řeky.

Puchník už po prstýnku ani nevzdechl. Měl ho doma, v truhle. Neprodal ho. A použít ho nějakým vhodnějším způsobem si troufal stále méně. Prsten byla věcička příliš pálivá. A konce hazardního dobrodružství s avignonským papežem příliš nedávné a poučné. Stoupat k biskupské berle se musí rázně, ale důstojněji. Opatrněji.

Zato Johánek se kvůli prstýnku poslední dobou něco navzdychal. Věcička titěrná; ale jdeš si, jdeš, a brkneš o ni. A pak už jenom padáš. Dokavad nebylo odkud spadnout, Bůh s věcičkou. Náhle však je odkud spadnout. Johánek se bál. Bál se Puchníka. Puchník je vzácný muž. Zářný příklad. Ale jednoho odpoledne se špatně vyspí. Nezachutnají mu husí játra. Džbán picího medu mu bude málo. A zašimrají ho v paměti plavé kadeře Kuníka z Pardubic. A sbohem, drahá faro svatohavelská!

– Snad se nebojíš, faráři?

– Bojím. Co když se prozradí, jak jsme k němu přišli?

– Já? Já jsem ho dostal od tebe. Tys k němu arci přišel podezřele. A podezřele ses chystal s ním nakládat. Myslím, že jsem ti ho včas odebral.

– Vrať mi ho. Zaplatím. Prozradí se to a přijdu o všecko. Teď, když mi Pán Bůh konečně dopřál mastnou hubu. Člověk se nebojí, když nic nemá. Ale já teď konečně mám. Rád bych toho užíval v pokoji. Dobře zaplatím.

– Dáš za prstýnek vesnici?

– Dalov? Mein Gott, Dalov stojí skoro za dvě stě kop! Dám půlku oltáře ve Vlašimské kapli.

– Dalov nebo nic.

– To jsi kněz? To jsi zloděj!

Puchník se nadechl, ale pak jen Johánka odstrčil a vztekle vyšel ze dveří. Johánek za ním vyběhl před faru, chtěl se omluvit, chtěl žadonit, ale bylo to marné, nadarmo na ten všivý prsten zavedl řeč, nadarmo ho Puchníkovi ještě připomněl, a rozhněval si Puchníka,

Puchník se pomstí, čím ho udobřit, snad honem zabalit tu nedojedenou teploučkou husu a pelášit za ním, ne, už je pozdě, už by ho nedohonil, prašivý, zavšivený osude, ztracený Johánek zvedl obě ruce k nebesům a zoufale, naříkavě křičel za Puchníkem, až se zbožní farníci vykláněli z oken.

– Zloděj! Břichoun! Pupek! Berka beroucí!

_____

Nechutná historka s prstenem, banální jako šaškovo drbání, nedůstojná slavných dějin této země, věhlasu zdejší nobility i bezúhonné pověsti zdejšího kněžského stavu, pookřála novou mízou a vydala skvrnitý lupen.

Mikuláš Puchník, věda, že od Johánka lze teď záhy očekávat ledasjakou špinavost, navštívil poznovu děkana Přibíka z Pořešína, poznovu ho ujistil svou hlubokou oddaností a jako malý doklad servilnosti s sebou přinesl kroužek ze zlaceného stříbra s rýnským karneolkem. A ohlásil, že prstýnek z horlivosti odebral svatohavelskému faráři, kterýžto plebán by měl být zevrubně vyslechnut, neboť ví o smrtelném hříchu, jenž na prstenu lpí. A nejen to. Svatohavelský farář si mínil kroužek, tento hmatatelný důkaz bezbožnosti královského dvora, ponechat jen pro sebe. Pro svoje sobecké pletichy. Ačkoli jde o předmět, který by mohl ve vhodné chvíli dejžbůh i posloužit zájmům veškeré církve.

Děkan uznale pochválil Puchníkovu prozíravost a prsten si v zastoupení veškeré církve ponechal pro sebe.

Děkan se přehnanou opatrností soužit nemusel. Kapitulní děkan Přibík z Pořešína byl mocnější prelát nežli Mikuláš Puchník. V erbu se mu blýskala obávaná, zlověstná střela rodu Bavorů ze Strakonic. Mladý prelát to byl. Ani ne před rokem dokončil právnická studia ve městě Padově. A chtivý prelát. A závratně úspěšný. Syn Markvarta z Pořešína, dvořana zasloužilého, teď právě na jmenování hofmistrem královny Johany čekajícího, jen až pan Škopek povýší na úřad ještě znamenitější. A co ve prospěch synův nezmohl otec, zmohl příznivec kardinál. Pořešínové vložili nemalou část svého majetku do měšce legáta Pilea a tento smělý a včasný vklad se jim už vracel zpátky i s

úroky.

Děkan Přibík bez bázně uschoval věcičku do své truhly, rozhodnut, že jí použije způsobem co nejvhodnějším, až se naskytne příležitost. A pozval si k sobě havelského plebána a s velkým rámusem mu rozkázal, ať poví vše.

Popletený, strachy scvrklý Johánek prosil a vytáčel se. Ví toho málo. A co ví, dověděl se ve zpovědnici. Jeden urozený pán se mu z toho vyzpovídal. A kněz, jak je Bůh nad námi, cožpak smí kněz vyzradit zpovědní tajemství? Pan z Pořešína však zbytečně nastudoval vědu právní a s ní i způsob vedení výslechů a pří. Písemnosti, týkající se havelského plebána, si předem bedlivě přečetl; včetně záznamů v konzistorní knize svěcenců. Snadno Johánkovi dokázal, že v dané době nebyl ještě ani podjáhnem a zpovídat mohl nanejvýš v notářském kamrlíku mouchy.

Pak už Johánek jen sepjal ruce v klíně a zadíval se na děkana beránčím, utrápeným pohledem. A pověděl vše. Děj se vůle boží, a kdyby bylo nejhůř, dá se snad zapřít, že to pověděl.

Ale jak tak povídal, zaslechl od okna povědomé skřípání krocaního brku. Seděl tam kapitulní písař a zapisoval. A Johánek pochopil vše. Vždyť oni vědí, kterak to bylo s královnou a s Kuníkem a s koltrou u Panny Marie Na louži a bůhví s čím ještě. To věděl a ví kdekdo. Ale teď to budou mít zapsáno. Podle svědectví z Johánkových úst. Inkoustem na papíře. A kdyby se naskytla příležitost, a ona se naskytne, půjdou za králem a řeknou mu ó králi, my ovšem nevíme nic, farář od Svatého Havla se však dožádal slyšení a učinil výpověď, zapsána byla slovo od slova, přečti si ji, králi. A prstýnek odevzdal ten pomlouvač jako důkaz, ohmatej si ho, králi, a ráčíš-li, povolej si toho faráře, ať svá slova opakuje tobě do očí, ať svědčí a ať se zodpovídá, proč tak dlouho tajil, co mu bylo známo, posviť si, králi, do hnízda nepravosti hořící pochodní. A dál už konej, co ti libo, aby sis uvědomil, že do královy i královniny blízkosti a štědré přízně patří prelátstvo a ne polourození kohoutkové; abys přišel hříchu na kloub a do kořene ho vypálil a zamyslel se nad ním i nad sebou. A sbohem, Johánku z Pomuku! Neuškrtí-li tě král, dá tě zaškrtit královna. Lásko, ó lásko! Panská,

medová! Vé, vé, hubená duše!

Johánek dopovídal a Přibík z Pořešína vytáhl písaři zpod prstů jeho výtvor a strčil jej Johánkovi, aby podepsal. Johánek podepsal a byl milostivě propuštěn. Pan z Pořešína uložil písemnost do truhly, zamkl ji a odešel se navečeřet, vědom si dobře vykonané práce. Za kořist, zachrouněnou v truhle, může královna ve vhodné chvíli tísně dát do zástavy i některé menší věnné město.

Johánek zůstal toho dne bez večeře. I beze spánku zůstal té noci. I beze střechy nad hlavou; bál se domů. Proseděl noc na kládě u řeky, ruce měl sepjaté v klíně a civěl do tmavé vody; bál se i vzhlédnout Za jeho zády se černaly zdi arcibiskupství a nad nimi, na kopci, královský hrad. Psí živobytí, milovaní křesťané z havelské čtvrti! Kam jsem se to já ubožák dral, rozmilí křesťané? O neštěstí hubené, jak se mne tuze držíš!

(Pokračuje vypsání života Johánkova. Kapitola třetí, v nížto se počínají léta bloudění.)

Poslední zářijovou středu roku 1382 sjížděla úzkým, říčkou Fellou do skal vyhlodaným údolím od městečka Pontebby ke vsi Chiusaforte, už na území aquilejského patriarchátu, roztodivná společnost. V čele, na koních, dva ozbrojení pacholci. Za nimi poskakující, skřípající vůz, původně spíš hnoják než co jiného, tažený jenom jednou kobylou. Vzadu na voze, zavrtaný do sena a obložený chudou bagáží, ležel pohublý mládenec, podle oděvu klerik nejnižšího svěcení, a spal. Vepředu, na šejtroku, seděl nápadně malý člověk v pomačkaném cestovním plášti, oprať kobyly si omotal kolem zápěstí, zpod zadku mu čouhala otep slámy, a jak vůz kodrcal přes výmoly a přes kamení, házelo to s ním a třáslo jako s hadrovým panákem; mužík byl polomrtvý únavou.

Jezdci měli na sobě kabátce v barvách pravděpodobně nějakého šlechtice, jenomže byli tak zaprášeni a špinaví, že se barvy ani nedaly jaksepatří rozeznat. Ale i kdyby zářily sebejasněji, kdyby se zaleskly i dvě supí hlavy, vytápané do erbíků na puklicích koňských postrojů, obyvatelé vsi Chiusaforte by si stejně neuvědomili, že po

jejich návsi klušou zbrojní pacholci pražského arcibiskupa a kancléře římské říše, slovutného Jana z Jenštejna. A i kdyby si mužík umyl obličej a shodiv kapuci ukázal kněžskou tonzuru a hlavně kdyby si odpočal, aby opět nabyl lidské podoby, stejně by v něm tady nikdo nepoznal faráře pražského svatohavelského kostela, Johánka řečeného z Pomuku.

Cestovatelům na tom ale ani nezáleželo, aby je tu někdo poznával a vítal. Projeli zvolna vesnicí, potěšeni, že dál už je údolí o něco širší a skály už nejsou tak divoké a nebudou jim viset přímo nad hlavou. Prožili si ohavný den, ohavné trmácení horami. Ze samého strachu před srázy i před loupežníky od rána nezastavili, nejedli, nepromluvili. Už věděli, že celá ta jejich cesta je jedna dlouhá, nepřestajná šeredná mizérie, seslaná na jejich brnící údy a obolavělé zadky z jakéhosi zlého úradku nebes nebo přinejmenším ze škodolibého vrtochu panstva se dvěma supími zobáky v erbu. Už dávno prokleli to putování.

Byli na cestě už třiadvacátý den. Pod Semmeringem, ve Štýrsku, sklouzlo dvojspřeží, táhnoucí vůz, po blátě do hluboké škarpy a valach si zlomil nohu. Prodali ho řezníkovi, přepřáhli kobylu na podsední stranu a jeli dál. Ve Friesachu, v Korutanech, spali na faře v přístodůlku a uprostřed noci klerik začal výt a fantazírovat, sáhli na něho, byl horký jako pečená ryba, do rána se to s ním nezlepšilo, sípal a na tvářích měl rudé skvrny, nechat ho tam a ujet mu bylo řešení sice lákavé, ale lásce k bližnímu křiklavě nepodobné, naložili ho dozadu na vůz, na seno, Johánek za něho převzal opratě, čert napískal Johánkovi ten nápad, vzít si s sebou pro pohodlí klerika, teď bude nakonec on dělat sluhu klerikovi, omotal si řemen kolem zápěstí, mlaskl na sirotka klisnu a jeli dál.

Příští středu, to už byl říjen, dorazili do Trevisa a tam se Bůh slitoval nad klerikem a sňal z něho břímě dalšího putování. Pokřižovali mládence, snesli ho z vozu a svěřili ho dominikánům při kostele svatého Mikuláše. Bůh Otec se nad ním velkodušně slitoval, pohřební taxu za něho musel ovšem zaplatit malicherný syn člověka, Johánek z Pomuku. Odbyli pohřeb rychle, aby se zbytečně naprodražil, a jeli dál. Ve čtvrtek navečer překročili říčku Brentu a v

zlatisté mandorlové záři zapadajícího slunce spatřili oba jehlany věží Svatého Antonína a hradby města Padovy. Byli tak utaláceni, že zuby hradeb i požehnané kostelní špice i zlatistá svatozář nad kostmi světce a nad dějištěm četných zázraků, všecko se jim to zdálo nečekaně škaredé.

Arcibiskupští pacholci pomohli Johánkovi najít nejlacinější padovskou hospodu, prospali se, nechali si pozaschnout opruzeniny. V neděli si ještě zašli na mši, na oltář a hrob svatého Antonína položili po českém penízku a upozornili světce, že mají před sebou svinsky mizernou cestu a jeho ochrany je jim naléhavě zapotřebí. Potom popřáli Johánkovi šťastného pořízení a brzkého návratu a rozloučili se s ním, aby to na nocleh stihli do Trevisa. Johánek jim poděkoval za chrabrý doprovod, přikázal jim pozdravovat vazkou hlínu otčiny a farní kostel v havelské čtvrti a ze srdce je politoval, že mají před sebou tu dlouhou pouť, zajisté jim přisouzenou buď z krutého úradku nebes, anebo z rozmaru vrtošivého panstva.

Arcibiskupští zbrojenci netušili, a Johánek se jim k tomu ani na rozloučenou nepřizná, že prvním strůjcem myšlenky na tohle strastiplné putování nebyla vlastně tak docela ani nebesa, ani panstvo s dvěma rozčepýřenými ptačími hlavami ve znaku. Kdo na ten kyselý chlebíček neprozřetelně zadělal, byl totiž Johánek z Pomuku sám.

Psí živobytí!

Farář od Svatého Havla, otec a pán takové starobylé a bohaté farnosti, nemůže žít jako sysel ve stepi.

Musí se ukázat na hradním nádvoří, alespoň ve třetí řadě lepšího kléru, když král přijede z cest. Pochopitelně, že k tomu je třeba kanovnického pláštíčku; nemá-li ho, ať jím bez prodlení ozdobí svá ramena. Kanovnická hodnost není zas tak drahá, aby si ji farář od Svatého Havla nemohl pořídit.

Musí u sebe na faře hostit kupce. Kožešníky. Zvonaře. Mistry svobodných umění a teology nebo aspoň básníky. A navštíví-li v neděli po nešporách pražské sídlo pánů z Vartemberka, z Bergova, z Dubé, musí být přijat blahovolně, jako sice nuznější, nicméně starý

přítel rodiny a oblíbený partner ve hře karetní i šachové.

Církevní představené musí ctít přiměřenými a pravidelnými dary, zvát je na své rodné statky a na lov do svých lesů, a poslouží-li mu oni přímluvou u dvora, musí se jim odvděčit obdobným využitím svých vlivných známostí. Pohádá-li se metropolitní kapitula, musí o tom vědět ještě téhož večera. Jména kardinálů, prohlášených papežem za kacíře, musí vyslovovat s hněvem v očích nejpozději za měsíc a nečekat, až se tu novinu doví z diecézního cirkuláře kdejaký kostelník.

Po žebříku úřadů a titulů musí stoupat bez váhání a oddechu. Došlápnuv levou nohou na jeden příčel, pravou nohu už musí pěkně svižně zvedat k dalšímu špruslíku. A kdyby na něm náhodou doposud vězel střevíc nějakého opozdilce, musí si vyměřit, kde je nad tím střevícem kotník, a zhurta kopnout, aby lenivce srazil anebo pobídl.

To musí. To všecko musí. A ještě mnohem víc. Povýšil v prebendě, nutno tedy, aby povýšil i ve svých moresech. A v oděvu. V rase svých koní a ve výběru i počtu svých přátel. Celé své nitro musí povýšit a zkrášlit, aby nedělalo hanbu nabyté hodnosti. Jinak dlouho farářovat nebude.

Ale nový farář od Svatého Havla žil jako sysel ve stepi.

Mikuláš Puchník na to nezapomínal upozorňovat, kdykoli to bylo jen trochu na místě. Když pozval na lov do rodových černických losů rozšafné svatovítské kanovníky, jejichž kapitulním druhem toužil být, i tehdy zavedl u krbu řeč na nehodného havelského faráře. Který bůhví oč se stará, že na své apoštolské poslání si nevyšetří čas. Který raději tlachá na trhu s hokyněmi a s kejklíři, než aby zašel na proboštství poptat se, co od něho očekává bojující česká církev, anebo na univerzitu zjistit si, co je nového v teologii a jaká nová kacířství škubají nitě z roucha víry. Zaslouží si havelskou faru takový muž? Neposloužilo by církvi, kdyby se toho úřadu a jeho rozsáhlé parochie a vsi Dalova, jež k němu patří, ujal kněz vzdělanější a svědomitější? Je to úřad namáhavý, ale Mikuláš Puchník by si ho ke svým dosavadním úřadům obětavě přibral, Mikuláš Puchník by tu tíhu na svá chabá bedra vzal, pokud by se nepřihlásil nikdo

způsobilejší. Rozšafní hosté závěr Puchníkovy řeči přeslechli, proč by musel tu plástev vydrápnout zrovna Puchník, ale s ostatním souhlasili. Farní obročí u Svatého Havla je v nedobrých rukou. V nečistých rukou. Nemotorných a plebejských. Generální vikář Kuneš z Třebovle se dopustil chyby, když jmenování toho člověka podepsal. Pan z Třebovle se často dopouští chyb. Neměl by postoupit namáhavý úřad generálního vikáře svědomitějšímu knězi? Toulá se po světě, ale že pražská diecéze trpí nečistotou a herezí, to panu z Třebovle, tajnému kdysi ochránci nebožtíka Milíče, zřejmě nevadí. Jmenoval lotra farářem. Hle, možnost napravit nepořádek v církvi viditelná i slepému.

Zakrátko se tato idea zlepšení církve roznesla po Praze. Církev je záhodno opravit činem, mínili svědomití preláti. Možná skromným, ale zato praktickým. A ne drzou hubou, jak to předváděli a předvádějí jistí ztřeštění kazatelé a žebraví mniši, chránění jistými generálními vikáři.

Johánek z Pomuku zpozoroval, že nad ním praská strop, až když mu pršelo do polívky.

Farář Johánek žil jako sysel v díře. Sloužil mše, křtil a oddával, zpovídal hříšné, pohřbíval mrtvé, vystavoval zázračné relikvie, vybíral oběry a poplatky. Ani Vlašimskou kapli u Svatého Víta nezanedbával, docházel i tam, bleskem odsloužil mši, rozvážně vybral oběry a poplatky, nebylo toho mnoho, ale byly to příjmy stálé a bohumilé. I v kanceláři na arcibiskupství se obvykle cestou zpátky zastavil, pokynul písařům, pozdravil se s notáři, potlachal o zhoršené minci a o nových receptech na inkoust, i menší obnos zapůjčil, jestliže mu notáři dohodili slušného dlužníka, a bral jen pětadvacet ze sta, i pytlík mouky přijal od přespolního plebána za soukromou radu, jak vést spor se zemanem nebo jak se vyhnout purkmistrově žalobě, někdy až do večera poseděl v zatuchlé kanceláři, notářská práce je klidná práce, možná to byla nepředložemost, opustit tato tichá místa a věnovat se službě duchovní, ale nešť, i na havelské faře se dá s pomocí boží v noci nakonec usnout, a hlavně jí se tam líp a dřeva na topení je víc a za radu, jak vést při s ďáblem a jak se vyhnout žalobě archandělů, nosí hříšné vdovy pernikářky a šizuňkové pekaři i korec

žita nebo půl libry zázvoru. Johánek si žil zpolehounka a na noc píval silné pivo, aby spal jako špalek a aby se mu nezdálo o králi s hořící pochodní a o neštěstí, přichyceném věrně vzadu za kabát.

Pár dní po svatém Prokopu, farářoval právě asi rok, donesli mu arcibiskupští notáři, že je na něho u konzistoře stížnost. Nedbá prý svého apoštolského poslání a v teologii je tak málo zběhlý, že nerozezná herynka od heretika. Bojující církvi je v těchto zmatených dobách platný jako blecha slonovi. Jeho kázání se málo liší od klevetění na havelském trhu a o papežském schismatu se na den Narození Jana Křtitele, o svém svátku, v krčmě vyjádřil po sprostém způsobu hokyní; jsou na to svědci. Mimoto obchoduje zádušním obilím a je i podezření, že se spolčil s havelským osadníkem Wassermannem a provozují lichvu. Stížnost, a to bylo zlé, přišla na konzistoř ze svatovítské kapituly. Obsahovala i narážku na loňské ukvapené jmenování zmíněného faráře, zdaleka nesouladné s předpisy. A doporučovalo se v ní ctihodnému generálnímu vikáři panu Kunši z Třebovle, aby v duchu svého obecně chváleného smyslu pro právo a spravedlnost zavedl vyšetřování pro podezření z podvodu a napomáhání podvodu, padni komu padni, neboť tento nepořádek v české církvi už volá do nebe.

Johánek zprávu vyslechl, rozpačitě poděkoval a pomalu šel přes most domů. Vzadu ho něco tahalo za kabát. Ani se nemusel ohlížet. Věděl, jak se ten souputník jmenuje. Ale co teď?

Kuneš z Třebovle stížnost přečetl a uložil ji do almary. Dovedl si představit, odkud vítr fouká. Krom toho připravoval se na říšský sněm; byl toho roku vypsán opět do Frankfurtu, na měsíc září. Králi Václavovi bylo třeba podat mnoho výkladů a rad. Král už zase velmi zanedbal své panovnické povinnosti. Osudy české koruny jsou snad důležitější než havelská fara.

Pro Johánka z Pomuku byla přece jen důležitější havelská fara. I on si dovedl zhruba představit, odkud vítr fouká. Ale dovedl si také představit, že ho ten vítr smete. Vyválí v prachu havelského tržiště a nepustí, dokud Johánek neskončí někde v koutě u hřbitovní zdi, v hromadě koňského trusu a listí z kedlubnů. Nebylo by moudřejší se vzdát? S preláty není radno válčit. Ustoupit, dokud jen vyhrožují?

Dokud nebijí do zubů? Snad by jim to stačilo. Ale kam ustoupit? Byla to nerozvážnost, toť se ví. Hloupá nepředloženost. Za čím jsem se to, svatí opatové, dral? I notář může jakžtakž být živ. A klidněji živ. A může se stát i protonotářem. I tajemníkem císařovým by se mohl stát, správcem jeho důchodů, opatrovníkem jeho dvorních knih a zápisů, anebo komořím některého přestárlého vévody někde v poklidné krajině, svatí mučedníci, a proč ne? Duchovní služba je příliš dobrodružné živobytí.

Pan z Třebovle zajel z Frankfurtu ještě i do Říma. Bylo svrchovaně načase, poslat krále Václava za papežem pro císařskou korunu; králova vážnost v říši vadla jako nalomená lilie a jeho moc se podobala zaječí stopě, poroučející psům, kudy běžeti. A oba papežové silně vymáhali příležitost předvést křesťanskému světu, jak svaté a mocné jsou jejich prsty, když stačí, aby pomazaly kteréhokoli smrtelníka, buďsi to i liknavý český král, a už je z něho císař. A protože Kliment nezvýšil svou nabídku a dál držel spolky s choromyslným dítětem na francouzském trůně, došli Václavovi rádcové k názoru, že bude chytřejší čestně dodržet závazky a zachovat věrnost jedinému pravému papeži Urbanovi a přijmout pomazání od něho. Pan z Třebovle se vydal do Říma. Vyřídit, že Václavova korunovační jízda už je téměř v dohledu, zbývá překonat poslední nepodstatné překážky. Pan z Třebovle ovšem papežské kurii neprozradil, že jedna z překážek, dosud nepřekonaných, je nepříjemně podstatná. Králi Václavovi se do Říma pro císařskou korunu vůbec nechtělo.

Pan z Třebovle ještě ani před vánoci onoho roku 1381 nebyl v Čechách, pan z Jenštejna v Čechách už byl, ze sněmu se už navrátil, ale v Praze se neulkázal, zavřel se na Roudnici a nikdo k němu nesměl a nebylo o něm zpráv. Arcidiecézi řídil druhý generální vikář, křižovník božehrobec Jan, probošt zderazský. A ten si dal před vánoci na radu děkana Přibíka z Pořešína a jiných svatovítských kanovníků předvést podvodného faráře Johánka z Pomuku a posadil ho do arcibiskupského vězení.

Johánek skučel, škemral, naříkal, ale nebylo pomoci. Jeho život se uzavíral. Zrozen jako klášterní poddaný, zemře jako arcidiecézní

vězeň. Nevalný postup na žebříčku hodností.

Vyprosil si papír a psací náčiní a svatvečer strávil skládáním dopisu Mikuláši Puchníkovi. Prosebného dopisu. Zoufalého dopisu. Líčil v něm celý svůj život, bídný a plný ponížení, a závěrem nabídl Puchníkovi ves Dalov výměnou za kanonikát u Svatého Jiljí a deset kop ročního důchodu z Puchníkova statku při pražských hradbách. Neodpustil si poznamenat, že na tom tratí bezmála pět kop.

Odpovědi se nedočkal. Mikuláš Puchník se právě užíral dalším nepochopitelným nezdarem. V Praze se objevil mladík ani ne třicetiletý, chatrného oděvu i chování, syn zchudlého vesnického rytíře, Matěj z Janova. Studoval v Paříži, mistrem se tam stal, na tom by ještě nic nebylo, prý dávný žák a ctitel Milíčův, vzal ho ďas, ale teď se vrátil z učených toulek světem a přinesl si od římského papeže příslib kanovnictví u Svatého Víta, až se uprázdní místo. Jenomže na to místo přece čekal Puchník. Měl je slíbené. Ne ovšem od papeže. Papežský slib je lepší karta. Puchník musel napnout všechny síly, než se mu podařilo, že vetřelce kanovníkem jmenovali, avšak pouze rtitulárním, bez prebendy, ale i to byl vlastně nezdar, Puchník tomu přivandrovalci i planý titulární kanonikát záviděl, měl dočista zkažené vánoce, Johánkův dopis ani nedočetl a hodil do ohně, ať se o sebe postará sám, notářík, dostal, co mu patří, Puchníkovi taky nikdo nepomůže v jeho vzteklém soužení.

Tříkrálovou noc strávil Johánek skládáním dopisu arcibiskupovi. Napsal ho jako poslední vzkaz člověka před smrtí. Prosil, aby směl odejít někam pryč, vzdálit se, dožít krátký zbytek svého pozemského údělu v poklidném ústraní, protože se bojí.

Arcibiskup se po Třech králích vrátil z Roudnice a Johánkův dopis si přečetl. A kupodivu mu písařík, vtělení marnosti, ožil v paměti. Předvolal si ho a vyslechl ho. A opět zahlédl mezi dřívím u krbu lepkavé, lhostejné maso staženého berana.

Ale Jenštejn už měl tehdy jiné, vyšší, spirituálnější potíže. Už ho nepronásledovalo jenom obyčejné morální dilema, jen prostá otázka, zda bránit pravdu a čest, anebo nic. Už nepotřeboval písařík, tento doklad směšnosti všeho lidského konání. Písařík mu připomínal jeho lehkovážnou minulost. Kdy přemýšlíval o životě a ne o smrti. Kdy

myslíval na svět a ne na útěk před světem. Jenštejn potřeboval mít písaříka co nejrychleji z očí. Písařík byl mrňavý, ale nacpaný životem, až mu to lezlo z nosu, touhou žít, jíst, pít, jako sele, jako myš. Písařík se třásl žádostí opustit čtyři stěny arcibiskupského vězení, jako by čtyři holé kamenné stěny, pokud možno bez dveří, nebyly asi ze všeho nejkýženější obydlí. Jenštejnovi se duše zalykala hnusem. Pryč s ním, a co nejdál! Umlčel Johánka uprostřed věty.

– Nezajímá mě tvůj životopis, mlč. Pošlu tě někam, chceš? Někam do ústraní, jak žádáš. Ale bude to daleko.

– Kam?

– Do Padovy, chceš?

Poslali Johánka do Padovy. A Johánek to přivítal jako spásnou hvězdu. O oltář ve Vlašimské kapli přišel, jakpak by spravoval oltář, když bude v Padově, ale fara mu zůstala. Na faru si směl dosadit náměstka. Mikuláš Puchník vzteky nedojedl večeři, když se to dověděl.

Poslali Johánka do Padovy, Jenštejnovi se to docela hodilo, měl toho času v Padově celou tlupu obtížných příbuzných, mladšího bratra a tři synovce, všichni tam studovali na slavném právnickém učení, tedy ani ne tak studovali, jako dělali dluhy a ostudu, a kdoví jestli dokonce nepodnikali občasná pletichářství proti bratru a strýci pražskému arcibiskupovi, z Padovy do Říma to není zas takový lán. Jenštejn už kolik týdnů hledal mezi svými vikáři a tajemníky osobu dostatečně oddanou i dostatečně prohnanou a v Praze dostatečně postradatelnou, která by půl roku, rok v Padově pobyla, s rozjívenými příbuznými se spřátelila a pak o nich Jenštejnovi podávala zprávy. Obzvláště kdyby příbuzní, a zejména mazaný synoveček Olbram ze Škvorce, dostali nápad vysvětlit papežské kurii, že přenášet úřad pražského arcibiskupa ze strýce na synovce je úkon, už v případě pana Očka vyzkoušený, a že starostlivý otec Olbramův, pražský měšťan a vyšehradský purkrabí, by za to papežovi faraónsky zaplatil.

A když se Kuneš z Třebovle doslechl, že havelského faráře sám arcibiskup vytáhl ze šlamastyky a posílá ho až do Vlach, i on si Johánka předvolal a svěřil mu tři zapečetěné dopisy. Tajné listy,

pošeptal mu, jež musí být odevzdány jistým přátelům pana z Třebovle, rádcům na dvoře rodu Carrara v Padově a na dvoře gonzagovském v Mantově a na dvoře rodu d'Este v Modeně. Uvnitř v dopisech celkem nic nebylo; pouze přátelské pozdravy oněm kanovníkům a doktorům dekretů, pan z Třebovle by ušmouranému faráři diplomatické poselství samozřejmě nesvěřil. Pan z Třebovle jen byl několika svědomitým svatovítským kanovníkům dlužen něco pro špatné trávení. Po Praze rozhlásil, že havelský farář, podle zdání jistých prelátů prý lotr, jenž si nezasluhoval jmenovací listinu, jede do ciziny s velkým posláním. Pan z Třebovle, jak známo, připravuje královu jízdu do Říma. Havelský farář, nenápadný jako vrabec, je předjezdcem té výpravy. Má důvěru. I královskou. Pan z Třebovle by byl jenom tak leckoho za faráře ke Svatému Havlu nejmenoval.

Puchník hodil večeři psovi, když se to dověděl. I Přibík z Pořešína měl dojem, že mu do kaše nastrouhali křídu.

Poslali Johánka do Padovy. Johánek to zprvu přivítal jako hvězdu spásy, ano, pryč, co nejdřív a co nejdál. Z vězení ho pustili, vrátil ,se na faru, oddychl si a zotavil se. A nadšení z něho vyprchávalo. Je to nehorázná dálka, andělově nebeští. A bůhvíjaká srdcemorná cizina. Začal se vytáčet, ale nebylo už zbytí. Předstíral různé nehody a neduhy a odkládal odjezd na jaro, pak na léto, ale arcibiskupovi nakonec došla trpělivost a vzkázal písaříkovi, že na den Stětí svatého Jana ho chce mít buď v sedle někde mezi Prahou a Třeboní, anebo v kládě za arcibiskupskými mřížemi, ať si vybere. Johánek si vybral a spakoval si svou chudou bagáž. Cesty byly nebezpečné, dali mu s sebou dva zbrojné pacholky. V sedle by se neudržel, dali mu vůz. Prostičký vůz; na dně byl ještě od hnoje.

Trochu se porozhlédl, prodal arcibiskupský hnoják i arcibiskupskou klisnu, přece ji tu nebude živit, doptal se, kde je univerzita a kde pekařská ulička a rybný trh a kde je sídlo rodu Carrara a sídlo biskupovo, našel si pokojík u paní Beaty, neútulný, vlhký pokojík s oknem do dvora, ale přišlo to laciněji než v nejhorší hospodě, vdova Beata si přivydělávala vařením obědů pro kameníky

a pro trhovce, domek od rána páchl spáleným olejem a párou z nudlí, zato ale nájemníkovi často zbylo něco omaštěných fazolí nebo kuřecích drůbků k večeři, a vdova byla stará jak prorokovy sandály, nájemník se nemůže dostat do řečí, že bydlí u ženské, ačkoli je kněz, a nebude muset poslouchat její žárlivé lamento, když si jednou za měsíc utrhne od úst dva grošíky a zajde k mostu přes říčku Bacchiglione, za děvečkami do lázně, aby si užil horké vody a mýdlové pěny i jistého tělu nezbytného obcování, jemuž jemnější vzdělanci říkají láska.

Ale o vdovina nového nájemníka se sousedé nijak vtíravě nezajímali. Byl říjen, do města Padovy se sjížděli žáci klerikové i žáci urozenečkové, žáci kanovníci i žáci faráři, ze Skotska a z Uher, z Trevíru i z Palerma, dychtiví vědy právní a doktorských titulů z veleslavné padovské univerzity a hlavně prebend a papežských provizí, které se na červa takového titulu daly ulovit; město se scholáry jen hemžilo.

Odvahu k návštěvě Jenštejnova příbuzenstva sbíral Johánek skoro tři neděle. Tušil, že svou choulostivou výzvědnou misi nedokáže zahájit jednáním dostatečně vybroušeným a nenuceně familiárním; že to zpacká jako učedník těsto na velkonoční mazanec. Pak si ale dodal kuráže, u vdovy na dvorku si vyprášil sutanu, v poledne nejedl cibuli ani česnek, aby se mu s krajany dobře povídalo, až se s nimi spřátelí, a vydal se za nimi. Bydleli na kraji města, u mnichů poustevníků řehole svatého Augustina. Poustevnu jim ovšem mniši k pobytu nepronajali. Pronajali jim dům v zahradě, kamenný, patrový, s okny skleněnými, s osmi železnými kruhy v průčelí, aby bylo kam uvázat koně, když přijede návštěva.

Johánek si koně uvazovat nepotřeboval, Johánek přišel pěšky. Přede dveřmi stál vyparáděný sluha ve špičatém klobouku a žlutočerveném kabátci, v ruce třímal dlouhou hůl, blyštivě kovanou. Johánek užuž hodlal krajana sluhu pozdravit, ale bodré slovo mu zaskočilo v krku; ten cerberus byl v obličeji celý černý. I ruce měl černé. Jako by si je namočil do inkoustu. Johánek se ho lekl, couvl a zpovzdáli si ho prohlédl a potom se uklonil. Asi muřín. Neboli mouřenín. Slyšel už, že jsou takoví tvarové. Potomci ďábla.

Pokřižoval se.

– Dominus tecum! Já hledám pana ze Škvorce. Mouřenín jenom ukázal zuby. Měl je bílé, jako posmaltované. Johánek si vzpomněl na písaříky z pražské arcibiskupské kanceláře. Tohle mu věřit nebudou.

– Urozeného Čecha Volbrama ze Škvorce hledám. Hörst du mich an?

Syn pekel mlčky zavrtěl hlavou. V levém uchu měl lesklou, měděnou náušnici. A znovu ukázal zuby. Johánek se otočil, nadzvedl sutanu a přikrčil se. Neskočí-li mi teď ďábel na hřbet, vyrazím a uteču. Uteču do kostela. Tam si vydýchnu a rozmyslím, co dál. Vtom se shora ozval hlasitý smích. Johánek tam opatrně pohlédl, v okně seděl mladík a smál se, div nevypadl.

– A co chceš panu ze Škvorce?

Byl jen v nohavicích a v košili, prostovlasý. A bos. Tlemil se a obíral hrozen vína. Nějaký slouha, odhadl ho Johánek. Ten černý je asi něco víc, komoří, hofmistr, a ten v okně je sluha, právě tam doutíral prach nebo nádobí a lelkuje a neumí se chovat ke služebníku božímu a žere panské ovoce.

– Tobě se z toho vyzpovídám až na svatou Prcílii. Řekni tady tomu mouroví, ať mě ohlásí.

– U pana ze Škvorce? Ty se s ním znáš?

– Je to můj přítel.

– Ecco!

Mladík se znovu rozchechtal. Johánek znejistěl, rozhlédl se po ostatních oknech, neposlouchá-li někdo, a pak se radši poopravil.

– Můj přítel to není, ale brzo bude. Posílá mě za ním pan z Jenštejna.

– Arcibiskup? Až z Prahy tě posílá?

– Z Prahy.

– Copak máš vyřídit? Ty jsi kostelník?

– Farář!

– A žebráš, viď? Tumáš, a nacpi se!

Mladík hodil dolů zbytek hroznu. Johánek zlostně sevřel pěstičky a neodpustil si ukázat pacholíkovi, kdo z nich dvou je důležitější osoba.

– Natáhni uši, pasáčku. Mám se porozhlídnout, jak tady žijete, víš? Co tady všecko tropíte, víš? A potom dát do Prahy zprávu, víš? Na tebe taky nezapomenu. Oni už ti natřesou bachor, tlamo telecí!

Chlapík v okně se přestal smát, vyplivl zrníčko a křikl cosi na mouřenína. Asi italsky, Johánek mu pořádně nerozuměl. Johánek ani neměl čas přemýšlet o významu slov. Mouřenín ho hnal přes zahradu a kolem ambitů až na plácek před kostelem. Vřískal při tom jako opravdovský čert. Síly v něm bylo jako ve čtyřech čertech. Hůl o Johánkova záda málem přerazil.

Mise tedy nebyla zahájena nejšťastněji. Ten mladík v okně byl sám syn vyšehradského purkrabího a Kateřiny, sestry Jenštejnovy, Olbram ze Škvorce. Hned zítra ho Johánek potkal na chodbě univerzity, už obutého, a draze obutého, už s hedvábným biretem na hlavě, navoněné a nakadeřené, obklopeného podobnými urozenečky a rozmlouvajícího dosti spatra s rektorem. Poklepat mu po přátelsku na rameno si Johánek netroufl; měl dosud ruce od těsta. A taky záda ho bolela. Proklouzl hezky při zdi, až si zabílil sutanu. S Olbramem ze Škvorce už nepromluvil nikdy v životě.

Nezbývalo mu vlastně, než se s hanbou vrátit domů. Co ještě v Padově? Byla to vlastně jeho povinnost, vrátit se, předstoupit před svého arcibiskupa a hlásit neúspěch.

Ale Johánek se nevrátil.

A ne že by se omeškával kvůli panu z Třebovle. Kvůli těm jeho dopisům, na nichž snad závisela budoucnost císařské koruny, papežské tiáry, církve, Svaté země a bůhví kterého ještě herberku. I s dopisy už bylo všechno nazadrmo.

Kde je palác rodu Carrere, na to se Johánek snadno doptal. Že nejspíš tam zastihne pana Petra, opata od Svatého Štěpána, přítele pana z Třebovle a dvorního rádce Františka Prvního de Carrara, to si u kleriků z padovského dómu zjistil. I sutanu si znovu vyprášil a cibulový salát si odepřel a tajný, do plátna zašitý, zapečetěný dopis ze dna vaku vyhrabal a nehty si ořezali a šlapal si to přes ovocný trh rovnou čárou k paláci. Pod schodištěm se ale zastavil a chvilku postál a řekl si, že je sobota, panstvo se možná strojí na procházku nebo spí po přemaštěném obědě, příhodnější bude zajít sem v

pondělí. V pondělí znovu postál pod schodištěm, pršelo, promokl a odešel. A pak už tom nechodil. Věděl přibližně, jak by to dopadlo. Nedohovořil by se ani se sluhou. Nebo by uklouzl v mázhauzu po voskované podlaze. Nebo by mu dali okousat skopové žebro. Holí by nakonec dostal zcela nepochybně. Uložil dopis zpátky do vaku a udělal nad ním kříž, třeba na něj pan z Třebovle zapomněl. Nebo časem zapomene. Nějak už se to vytříbí.

Pan z Jenštejna čekal na zprávy o svých nevychovaných příbuzných marně. A že se nyní téměř bez ustání snažil přemýšlet o smrti a takměř nikdy o životě, usoudil, že písařík si někde v širém světě srazil vaz, loupežníci ho podřezali, zahynul na peteče v bažinách při řece Pádu. A ani se nepřesvědčil, posílá-li či neposílá za havelským farářem jeho náměstek nějaký podíl z obročí, což by jistě byla neklamná známka farářova naživubytí, protože podíl z obročí není mise víry a lásky a neposílá se nikam nazdařbůh. A vypravil do Padovy novou oddanou a prohnanou osobu, a to s rozkazem, ať se příbuzní rozžehnají s Padovou a navrátí se domů, nechtějí-li na sebe přivolat hněv svého arcibiskupa, studií a ostud už bylo do omrzení, je čas věnovat se práci, odříkání, poslušnosti a myšlenkám na smrt.

A pan z Třebovle se občas zadumal, není-li cosi v nepořádku, když na své přátelské pozdravy nedostává z Padovy a z Mantovy a z Modeny odpověď, překulily se tři měsíce, překulily se čtyři, poslat aspoň slůvko křesťanské odpovědi by byla slušnost. Císařská korunovační jízda těžko může nevést přes Padovu, přes Mantovu nebo Modenu. Znamenalo by to nemilou překážku, kdyby tam pan z Třebovle ztrácel přátele. A papež Urban urputně volal krále na cestu do Říma a na pomoc proti stvůrám pekla, povykujícím už nablízku jeho trůnu, přirozeně, že jazykem francouzským; Antikrist Ludvík z Anjou vedl své vojsko Itálií, jako by mu už patřila. A králi Václavovi se tam urputně nechtělo. Přepracovaný, stále zklamanější pan z Třebovle se poté doslechl, že Jenštejn posílá do Vlach dalšího zvěda a strážce rodové cti, a proklínaje své vlašské přátele dal jim napsat nové dopisy se srdečnými a vřelými pozdravy. Havelského plebána Johánka z Pomuku na pražském arcibiskupství povypustili z paměti.

A havelský plebán si žil v Padově, skromně žil, ale nestěžoval si,

cpal se dosyta cibulovým salátem, bez bázně si dopřával kozího sýra i česneku, i pod univerzitní střechu si někdy zaseli a s bratry scholáry tam chrounil v lavici, jeho náměstek mu s podzimkem i s jarem poslal po formanech částečku svatohavelského obročí, nebyl to žádný pytel peněz, byl to jen měšeček, kněz Kunc, svatohavelský náměstek, se samozřejmě nepřetrhl poctivostí a něco si jistě odsypali i formani, ale pro člověka skromné mysli a malého žaludku to stačilo.

Nastal mír a duše si oddychla. Pročpak se vracet? Za rodnou hroudou? Hlínou otčiny? Johánkovi jí tam doma nepatřil ani suchý sáh.

A všechno bylo najednou pokojně a bezpečně daleko. Královský hrad. Zdi arcibiskupství. Strašidelný žebřík s oslizlými příčkami. Puchníkovo břicho. Křik, hamonění, svůdné chloupky prebend, strach. Taková dálka, že někdy zapochybuješ, jsi-li ještě vůbec mezi živými. Nesedíš-li už na břehu olejnaté řeky, ušed všemu, lidem, kteří jsou zlí, světu, na kterém není místa vlídného. A tma řídne, svítá, voda klesá a ukazuje se brod. A na protější straně je hájek plný drobné zvěře a vlídných pelíšků, vystlaných stepní trávou a ověnčených hnědou cibulí.

– Usnuls, faráři?

Johánek sebou trhl a protíral si oči. Usnul. Spal vsedě na kamenném schodě před univerzitou, v pravé poledne, na přítulném májovém slunci. Probral se, vzhlédl, ale oči si musel protřít ještě jednou.

– Kde se tu bereš, pane?

Chtěl říci, který vymiškovaný starý prašivý čerchmant tě sem přivedl, ale v posledním okamžiku to nahradil rozpačitým úsměvem a zahanbeně si setřel slinu, jež mu ve spánku stekla na bradu. Nad Johánkem stál Mikuláš Puchník v lehkém aksamitovém cestovním plášti a smál se, až se mu nadouvalo břicho.

– Cestuju. Do Říma. S kardinálem Pileem, hrabětem de Prata. Už jsme tady třetí den. Ale ty nevypadáš dobře, Jane Pomuku. Myslel jsem, že si tu žiješ po pansku, když tě vyslal prý sám král. Jsi kost a kůže. Obědváte?

– Žiju si po svém. Jsem člověk chudobný.

– Jako bys ani nebyl rád, že mě vidíš.

– Nejsem moc rád.

Ale Puchník se nedal odbýt. Když už se stalo a na krajana narazil, nebude neužitečné oťukat si, na jakých vejcích tady krajan sedí. Po Praze se říkalo všelicos, když loni odjížděl. Neposloužilo by Puchníkovi, kdyby byl ve při s mužem, který sice podle zevnějšku nemá cenu ani kardinálovy tripolitánské opičky, ale uvnitř nosí klenot tajemného poslání a důvěry, říkalo se, i královské. Nevyzpytatelný špinaveček. Smrdí žebráckou kuchyní a čtrnáct dní nošeným prádlem, i stát s ním na ulici je hotový očistec. Puchník pozval Johánka na oběd. Stoloval obvykle s kardinálem. Ale obětoval se a pozval nečistého Johánka k sobě do pokoje na biskupství a poručil přinést z taverny to nejlepší, co mají.

Měli pečené mušle, měli nudle s jarními houbičkami, měli dva umbrijské holuby a římský sýr s medem a skořicí. Johánek jedl a nezdržoval se darmým mluvením.

Po obědě navrhl Puchník procházku a modlitbu u hrobu světcova. Johánek by si byl raději lehl, škoda protřepávat tak vzácné pokrmy. I Puchník by se byl rád svalil a leže dočkal večeře, ale Puchník neměl času nazbyt, byl v Padově už od předvčerejška a u hrobu divotvorcova se ještě nedal vidět a nebylo únosné, aby projel zemí italskou a dušené lesní holuby sice ochutnal, sladké milosti však, stoupající z ostatků svatého mnicha Antonína, ani neokusil. Pomalou procházkou došli k bazilice a Puchník hned u vchodu zakoupil pět půllibrových svící, aby na sebe upozornil a aby ta svízelná, přeplněné útroby sužující pouť k posvátnému hrobu nevyzněla naprázdno.

Potom Puchník poklekl před schránkou se svatými kostmi, hlavu sklonil na prsa a pohroužil se do modlitby tak hluboké a dlouhé, až se prostí poutníci, okounějící kolem, zastyděli a uznali, že je to spravedlivé, když jim za jejich prťavou zbožnost uštědřuje il Santo jen prťavé milosti, zatímco tomuto velebnému a v pokoře ducha po krk ponořenému prosebníkovi jich určitě v nebi nakládají vrchovatý fasuněk.

Johánek si taky klekl, sepjal ruce a poprosil svatého Antonína, ať

ten kardinálský průvod i s Mikulášem Puchníkem už je o zítřejším poledni někde co nejdál na cestě k Mantově nebo k Modeně, on by se rád vrátil na schod před univerzitou a dosnil si tam v klidu jeden sen, který byl ještě měkčí a rozplýval se na patře ještě chutněji než maso z holuba. Pak už na něho šly mrákoty, jak byl přejedený, a tlačilo ho to do kolen, vstal a prohlížel si oltář, ověšený dárky vděčných vyslyšených světcových prosebníčků, musí to být krušné přebývání v nebesích, když tě udělají svatým, ve dne v noci abys poslouchal nářky scvrklých bab a žadonění bledých paniců a sesílal jim útěchu a zapisoval si jejich petice a chtivé skuhrání a chodil s tím budit dřímajícího, omrzelého Boha, se studem v srdci mu číst nestydatá přání svých pozemských klientů, suplikujících o nové oko nebo nohu, jako by v nebi měli nohou a očí plné jarmary, prosících, aby jim Árón lichvář počkal s placením, jako by si milý Pánbůh už za onoho času nepořídil zkušenost, že před zámožnými Hebrejci neochrání ani syna svého jediného, natož zadluženou padovskou mydlářku. Johánek ze samého soucitu se světcem nakonec odvolal i svou žádost o uspíšení Puchníkova odjezdu, pusť to z hlavy, svatý dobrodinče, i tak ji máš jako věrtel, není třeba této milosti, Johánek už se nějak o sebe postará sám a v nejhorším to vydrží i do pozítřka, sen není hrnek mlíka, sen nezkysne, sen počká.

A Puchník klečel a neumdléval v modlitbách. Jeho kolena byla asi lépe přizpůsobena této kající poloze těla. Také jeho zrak byl lépe cvičený; Puchník nepadl halabala na dlážku, nýbrž klekl si rozvážně na kobereček. Modlil se, rozjímal, až konečně sklonil hlavu co nejníže a vydal mocný vzdech a pokřižoval se a ztěžka povstal. A nepřítomně se rozhlédl, jako by se jeho duše jen pozvolna navracela z pomezí věčnosti. A našed Johánka, vztáhl k němu ruku, aby se o něho opřel, neboť byl vysílen. Veliký mistr, pomyslil si uznale Johánek. Histrión. Kejklíř nad kejklíře. Ale Puchník měl v očích skutečné, horké slzy.

– Často sem chodíš, drahý Jene?

– Někdy.

– Přelíbezný světec. Slyšels o jeho jazyku?

– Ano. Něco se povídá.

Puchník zalomil rukama nad tou netečností. Něco! Jako by to byla ošatka mrkve na trhu! Zalomil rukama a zahovořil hlasem slavnostním, všecek doposud rozechvěn mystickým průvanem a všecek u vytržení. Poutníci zatajili dech, přesvědčeni, že do cizince vstupuje oheň pravdy a proroctví. I chrámoví klerikové a sakristáni zbystřili pozornost. To už bylo únosné.

– Něco? Zázrak, bratře Jene! Přenášeli ostatky a našli v nich jeho jazyk živý! Neporušený! Svatý Bonaventura byl u toho a podal svědectví! Tělo práchnivělo a jazyk zůstal čerstvý a červený! Lingua rossa! Modleme se!

A závrať z božího tajemství podlomila Mikuláši Puchníkovi kolena a on znovu klesl na kobereček. A vyplázl jazyk a palcem si na něj nakreslil kříž, snad aby i sám sobě vyprosil krůpějku podobné milosti, a snad také aby poutníci a klerikové, neznalí české mluvy, pořádně porozuměli, o čem byla prve řeč.

Johánek se opřel o sloup a čekal, až bratra Mikuláše přejde extáze. Postříbřené paže se leskly na zdi vedle oltáře, omalované hliněné oči hleděly do prázdna. Chudák svatý! Ještě i jazyk mu vyšťourávají z lebky. Oč příhodnější je žít skromně, zticha, daleko od všeho! A umřít a býti potichounku zahrabán, nahoru na hrob si poručit malou desku, na ni nápis podkomoří hraběte hennegavského Johánek nebo písař královské kuchyně Johánek, kdopak by takového Johánka vyhrabávali a sahal mu ještě po smrti na jazyk?

Puchník skončil, nenápadně říhl, postavil se na nohy a špičkou boty urovnal kobereček. Kleriky a sakristány podělil pražskými groši, stříbrnými, i v zemi vlašské bernými. I tentokrát měl v očích slzy. Svatému Antonínovi nasypal do kasičky dvě hrsti mincí; podle zvuku rozpoznal Johánek, že světec na rozdíl od kleriků dostal jen denárky, kterých se do jednoho pražského groše vešlo čtrnáct. A Puchník se poznovu opřel krajanovi o rámě a dal se vyvést z baziliky. Venku se protáhl a zazubil se na Johánka.

– Nemáš rád svaté hroby? Ke dvoru chodíš častěji? Johánek, nevinný jako jehně o velikonocích, to považoval za drsný žert.

– Častěji. Tam jsem jako doma.

– Poselství jsi už vyřídil?

– Neposmívej se mi, pane z Černic. Nejsme v Praze. Jaképak poselství?

– Neboj se. Co řekneš mně, jako bys řekl mrtvole.

– Nerozumím ti. Odjíždíš zítra?

– Zato já rozumím. Já tobě, Jene, rozumím. Odpřisáhls mlčení? Odpusť. Na nic se neptám. Jako hrob! A nevzpomínej na mě křivě, Jane. Nezasloužím si to od tebe. Mnohé jsme spolu prožili, pamatuješ? Pořád bereš pětadvacet ze sta? Ne, neškareď se. U mne je to jako ve studni. Odjíždím zítra ráno. Ty budeš ještě dlouho v Padově?

– Nevím. Asi dost dlouho.

– Nepotřebuješ něco poslat do Prahy? Vzkaz? Dopis? Mohu zajít i za králem.

– Ne.

– Rozumím. Kéž ti Pánbůh požehná!

Teplým květnovým ránem odjížděl pak Puchník k Mantově. Svatý Antonín, přestože nemusel, Johánka vyslyšel. Za poledne už Johánek seděl na schodě před univerzitou a dosníval si sen. A Puchník už vjížděl na území rodu della Scala, před sebou v dálce gonzagovskou Mantovu a ještě dále Pisu a Sienu a Řím.

Puchník se rozhodl, že nezdarů a suchých let už bylo víc než dost. Vemluvil se v Praze do průvodu kardinálova a rozejel se k prameni živé vody. Když si obyčejný Mates z Janova vyprosil na papežské kurii svatovítský kanonikát, byl by v tom strupatý čert, aby si Mikuláš Puchník nevyprosil a nevysloužil a nevyžaloval prebendu jako stodolu z másla a ze žloutků. A dva nové kanonikáty. A faru k tomu. Nebo dvě fary. Papež je v úzkých, papež bude povolný. Papež rozevře náruč vstříc srdci bezvýhradně oddanému a všeho schopnému a ochotnému splnit v českém království jakékoli jeho rozkazy; nehoří pro něho těch srdcí v Čechách zase tolik, aby si mohl příliš rozmazleně vybírat. Konec ústrků! Konec žabaření! Avanti!

Také kardinál Pileus pospíchal do Říma. Rozkazy papežovy v českém království už splnil. Co se dalo vydražit, vydražil. Odvážel si nejen hrdé vědomí o utuženém poslušenství Čech k římskému papeži, ale i na dvacet tisíc poctivých zlatých mincí, dukátů českých,

uherských a rýnských. To stačilo. Pospíchal zpátky do Říma a jeho mysl byla nepokojná. Z Říma chodilo poslední dobou nadmíru mnoho zpráv o veliké tísni papeže Urbana. A papež v tísni, to je ovšem vždycky papež nevděčný; nedokáže své věrné spravedlivě odměnit. Pileus pospíchal do Říma, aby se na vlastní oči přesvědčil, jak sedí knězi Urbanovi tiára. Sedí-li mu křivo, nastane rychlá jízda, při které hrabě de Prata nesmí zůstat pozadu. Možná už, nedej Bože, nastala. Jízda, úprk, vozatajský závod římských kardinálů, ven z věčného města, do Pisy a přes Janov a přes Mont Cenis, přes hory a skály do sladké krajiny provensálské, slíbit poslušenství papeži avignonskému.

A Johánek prostě zůstal v Padově. Žil zticha, dojídal fazole, šetrně hospodařil s obsahem svatohavelského měšečku, někdy si i přivydělal, sepsav pro počestného peněžníka Áróna žalobu na úskočnou dlužnici babu mydlářku, anebo složiv pro počestnou Benignu mydlářku obhajobu proti lichváři a smrdutému židu Árónovi, žil potichu a poskromnu a vzdálen světu, a pokud ho zrovna nepřemohla lenost a spavost a potěšení z nicnedělavé samoty, uchyloval se pod střechu staroslavné univerzity a poslouchal tam učená čtení doktorů obojího práva a věhlasných kanonistů. S nevalnou pozorností poslouchal, bez valné píle studoval, ale vytrvával. Pobyt ve zdech tak proslulého učiliště, byť i nedovršený zkouškami a promocí, může velice prospět uchazeči o úřad podkomořího někde v poklidné krajině při řece Rýnu, pod vrchy Pyrenejskými nebo spánembohem třeba až u hyrkánských vod. Přešlo jaro, přešel čas letních vagací, sprchly podzimní deště a Johánek se domů nevracel. Možná, že už nikdy se do Čech nevrátí. Je to krajina nevlídná a neklidná. Co tam?

První hubená nesnáz vystrčila čenich, když do Padovy v listopadu dorazil pražský forman bez měšečku od havelského místoplebána. Zato se vzkazem od něho, že se již cítí být spíše skutečným svatohavelským farářem, nežli co do kněžských úkonů přetíženým, co do prebendy však ukřivděným a vysávaným pouhým náměstkem, a že tedy krátce a dobře Johánkovi podíl z obročí do oněch kdovíjakých pekel dále posílati nemá v úmyslu.

Johánek zatratil duši svého místoplebána a rozhodl se podat stížnost k pražskému arcibiskupovi. Už ji sepisoval, ale v polovičce přestal. Připomínat se panu z Jenštejna by asi bylo neprozřetelné; i pan z Jenštejna má patrně důvody k stížnostem, a to na Johánka z Pomuku.

Ale už stejně bylo pozdě. Panu z Jenštejna už připomněl zlotřilého, bezúčelně v Padově trčícího, ani slůvko zprávy nedodavšího havelského faráře někdo jiný. Olbram ze Škvorce, nechtěje na sebe zatím ještě přivolávat hněv svého arcibiskupa, objevil se zjara poslušně v Praze a ohlásil se u Jenštejna a položil mu otevřeně a čestně otázku, co tím získá, když v Praze zůstane. Jenštejn synovce pochválil a oznámil mu, že získat by pro začátek mohl svatovítský kanonikát a časem i proboštství kapituly u Svatého Apoláře na Novém Městě, až tamější probošt dozraje k smrti. Olbram ze Škvorce, jehož tajné jednání s papežskou kurií se nevyvíjelo nijak zdárně, vyjádřil hlubokou vděčnost milovanému strýci, odložil zkázu Jenštejnovu na dobu příhodnější a zůstal v lůně otčiny. Na podzim pak, když se zatrpklý a truchlivý Jenštejn vrátil z Norimberka, z říšského sněmu, zastihl Olbrama na Roudnici. Mladý muž tam pobýval u zbožných otců augustiniánů. Modlil se s nimi a poslouchal jejich rady a naučení. Navštěvoval poté pilně i nudného strýce arcibiskupa; a jednoho dne si usmyslel ho rozveselit a vyprávěl mu žertovnou příhodu ze studií o jakémsi kostelníkovi nebo faráři, který se vydával za zvěda pana z Jenštejna a dostal za to holí, protože i jen pomyšlení, že by strýc arcibiskup dal svého synovce tak nízce a přitom tak neobratně špehovat, čestného Olbrama pobouřilo tehdy v Padově a pobuřuje i teď na Roudnici. Jenštejn odvětil, že po světě i po roudnickém hradě se potuluje mnoho falešných lidí, tvářících se jinak, než jací vpravdě jsou. A že byl rozmrzelý, že i jemu se letos lepily na podešve jen chmury a nesnáze a že ho mrazila zoufalost a křivil vztek, rozpomněl se Jenštejn na vizáž i jméno toho mizerného zvěda a nadiktoval dopis pro padovského biskupa s prosbou zadržet zběhlého kněze pražské arcidiecéze Johánka řečeného z Pomuku, pobývajícího pravděpodobně v Padově, a odeslat ho do Prahy.

Poslední listopadovou středu roku 1383, na den svaté panny Kateřiny, škrabala se vzhůru úzkým, do skal vyhlodaným údolím ode vsi Chiusaforte k městečku Pontebbě osamělá trojice. V čele, na koni, ozbrojený pacholek padovského biskupa. Za ním na mezku nápadně malý člověk, před každým výmolem zatínající zuby obavou, že vypadne ze sedla. A vzadu druhý jízdní ozbrojenec, oděný do kabátce v biskupových barvách. Z koryta říčky Felly vystrkovaly čenichy rozličné hubené můry a chmáry, věrné naše průvodkyně na cestách života. Vé, hvězdy bludné, vé, moje neštěstí! Johánek z Pomuku se navracel do Čech.

_____

– Jde o budoucnost Čech! O jejich spásu! Velikost! V krbu dohoříval strakatý vycpaný panák s přibarveným obočím, loutka v krátkém francouzském kabátku, ve špičatých botách a v nohavicích levé modré a pravé do stříbřita šedivé, odpuzující, dvorská, pitvorná figura. Před krbem stál Jan z Jenštejna v černé sutaně. Zažloutlý ve tváři, neklidný, popudlivý, s těkavýma očima a s ústy, v jejichž koutcích to uraženě a zlostně cukalo. Jiný Jenštejn.

Nepodařilo se nic. Přes zelené pahorky a háje přecválaly tlupy zbrojenců a přešla s monstrancemi procesí prelátů a písaři napsali do arcibiskupských urbářů jejich rozlohu a peněžní i obilní dávky z nich plynoucí a papežská kurie si z nich vybrala desátek a napadal na ně popel ze spálených kacířů a z emisarů mocižravého lžipapeže Klimenta a jednou k ránu si dal Jenštejn osedlat kastilského koně a vydal se hledat zelené háje, sjezdil křížem krážem roudnické okolí až za horu Říp a zpátky přes řeku až k městečku Ouštěku a pod hrad Helfenburk, ale nebylo tam už nic, v noci se ve snu vydal do Míšně a do Wormsu a do Magdeburku, ale ani tam nebylo nic, mnoho dní potom přestál u okna ve věži a hledal v dálce aspoň hrubé napodobeniny zelených pahorků, aspoň obrys, aspoň stín, ale nikde nebylo nic. Jenom pan Kuneš z Třebovle přijel tehdy na Roudnici a zoufale si stěžoval do urputné liknavosti královy; a Jenštejn věděl, že král, ať chce nebo ne, vší silou bude donucen k jízdě do Říma ve jménu příštího osudu Čech a své dynastie a k záchraně moci

papežovy, přestože je to všechno marnost a šílené konání. Sám Jenštejn se už tak zapletl s mocižravým papežem Urbanem, že kdyby zítra Urbanovi spadla s hlavy tiára, Jenštejn může rovnou skočit z okna roudnické věže; přestože ví, jak pochybná je pravost i svatost toho papeže.

A nemusel by skákat z okna věže. Kdyby ještě byly někde zelené pahorky. Ale je jenom stolec arcibiskupský a je mocný úřad kancléře a jsou kacíři v ohni a preláti v diplomatických jednáních a jsou činy, činy rázné, činy jakékoli, činy pro budoucnost, slávu, velikost Čech, pro moc církve a majestát papežský, činy pro dávky peněžní a obilní a pro prebendy biskupů a pro obročí farářů a sakristánů, činy pro zdar kněžských mlýnů a hampejzů, činy bez konce a bez lidského důvodu, ale činy skvostné a lahodící panské duši, která miluje boj, pocty, vděk dějin a moc.

A jediná krajina, kde lze žít bez činů, rozprostírá se mezi čtyřmi zdmi cely v klášteře roudnických augustiniánů. A mezi stejnými zdmi stejné cely, kterou si dal Jenštejn zřídit i ve věži na roudnickém hradě. I na hradě Helfenburku. I v pražském sídle. Aby mohl kdekoli, kdykoli opustit sezení konzistoře, oběd v kapitule, kruh konzultantů, zástup notářů a uprchnout. Pahorky ani háje nejsou. Montes atque nemora spásly kobylky. Ale je cela. S koutkem na bičování. Metlami i trním. S malbami, jež znázorňují hrůzy pekla. S holými prkny na spaní.

Jenštejn proklečel celé hodiny ve svých kamenných kobkách, kam nedolehl lidský hlas a kde může být člověk dokonale sám, sám se svým děsem ze smrti. Dílo Petra Clarificatora bylo téměř dovršeno. Jenštejn trávil čas četbou Dionysia Areopagity a jiných ortodoxních mystiků, bos šlapal přes kameny tří mystických cest, cesty očištění, cesty osvícení a cesty splynutí s Bohem, a toužebně vyhlížel cíl, jímž je střemhlavý pád v Boha jako v propast, usilovně umrtvoval své smysly a učelivě se přiváděl do stavů zbožného blouznění. V askezi a ve vizionářských meditacích hledal únik ze strázní svého boje a své činorodosti. A v boji za vítězství církve a záchranu světa hledal únik z asketické trýzně a z mumraje svých vizí. Jenštejn se stával vzorným dvořanem božím. Trubačem spásy. Ozdobou českého,

navěky katolického království.

Jen světlo v temnotách Jenštejn dosud nespatřil.

A jednou za čas, když procházel opuštěnými komnatami, kde se dříve hříšně veselil, a nevolky se zahlédl v drahocenném, od benátského dóžete darovaném skelném zrcadle, viděl tam nemocného, zažluklého panáka v černé sutaně. Odpuzující figuru. A nepoznával se.

Strakatá loutka dohořívala, král Václav si jí ovšem nevšiml, král si něco kreslil prstem po stole, také nějakou figuru, která je i není, každý máme svoje bláznovství.

– Já, pamatuj si, nemám rád velikost. Měl bych raději menší Čechy. Líp by mi padly k tělu, když jsem nejmenší Lucemburk. I k duši, arcibiskupe.

Byl advent, venku mrzlo, Jenštejn přiharcoval po zledovatělých cestách za králem až sem na Karlštejn, Václav stále častěji ujížděl z Prahy, stalo se, že i za rozbřesku dal sedlat koně a budit kohoutky ze své družiny a ujížděl a nevracel se, prchal ozlomkrk a na všechny možné strany. Do Písku, do Kutné Hory, jen aby nemusel poslouchat rady a varování zkušených prelátů. Na Křivoklát, na Žebrák, jen aby unikl snídani s papežským nunciem Raimundem de Capita, vyslaným do Prahy namísto hraběte de Prata hlídat českého krále, připravuje-li se k jízdě do Říma. Na Karlštejn, jen aby upláchl arcibiskupovi, který se právě po umrzlých cestách blížil z Roudnice s uraženě cukajícími koutky úst, napěchován popudlivými výklady o boji andělů světla se satanášem a výkřiky o slávě božích Čech; jako by Václav netušil, že to z Jenštejna mluví jen zloba, závist, samota a vyhublá beznaděj. Jenštejn harcoval až na Karlštejn, král se dal slyšet, že tam stráví zbytek adventu a oslaví i boží narození a možná i Nový rok, pospolu s nejvěrnějšími kohoutky a s milovanou chotí Johanou, při krbu, při poslechu písní a drnkání na harfu, při četbě z nově opsaného pokračování eposu o rytíři Rennewartovi a při pohádkách mistra Vojtěcha z Ježova o vánoční hvězdě lidského smíření, při svíčkách, při ohřátém víně, Václav bude držet za ruku svou choť, mistr Vojtěch bude vzpomínat na doby, kdy Čechy byly jedna hostina duše, kohoutci budou potajmu zívat, a až si Václav

odvede Johanu na lože, rozkážou přivést zdola kurvy a zpijí se do podoby zvěře a král bude vedle v ložnici snít na kulatém rameni své Bavoračky a prosit ji, aby mu opakovala, že nevadí, když prohrá bitvu se Saracény. Zatímco svět je roztržen jak opona chrámová a na střechu hradní věže rozestřel křídla noční pták, jehož jméno je smrt, a všechno všudy je nejisté.

– Dějiny se neptají, co máš rád. Dějiny poroučejí, králi. Boží vůle ti káže… však dobře víš, co.

– Nevím. Co?

Jenštejn to v nejtajnějším skrytu srdce taky nevěděl. Mluvil a nevalně myslel na význam slov. Ale včas si teď vzpomněl, co se sluší, aby kázala boží vůle.

– Spojit svatou církev se svatým impériem.

– A vládnout, že? Šetři si dech. Tuhle řeč já už umím nazpaměť.

– Vládnout! Ne bavit se a pelešit. Kdy pojedeš do Říma? Vzpamatuj se! Bůh tě chce mít císařem! Pánem světa! Zdál se mi sen. Viděl jsem tě s císařskou korunou na hlavě. V levé ruce jsi držel kříž a v pravé meč. U nohou se ti válel Robert Ženevský a všichni synové Belialovi.

Václav se zadíval na arcibiskupa, snaživě třeštícího oči, buďto jako by zaháněl spánek, anebo jako by přivolával zázračné vidění. A přišlo mu ho líto.

– Zvlčils, drahý Jene. Mluvíš jako apoštol. Říkají o tobě, že se i bičuješ. Ale tomu já nevěřím.

– Jsou horší bolesti než trýzeň těla.

– Bolest lásky?

– Život v hříchu. A boží trest.

– A bičovat se, to není hřích?

– Bůh je spokojen, když teče hříšná krev.

– Divný Bůh. Ty se tedy opravdu bičuješ? A jak? Prý trním. Doufám, že aspoň trním z růží. Přeskočilo ti? Roudničtí augustiniáni jsou mazaní mniši, pane z Jenštejna. Víš, kdo je Petr Clarificator?

– Příkladný muž. Učený mystik.

– Možná, že učený mystik. Možná i příkladný muž. Ale papežův náhončí je to docela určitě. Zvolil sis ho za duchovního rádce?

Zatřepal ti hlavou a máš tam od té doby svatou kaši? Ale že už v Římě vymohl pro mladého měšťana ze Škvorce exspektanci na pražské arcibiskupství, s tím se ti asi nesvěřil. Dobře mu služ. Anebo spěchej umřít. Nový arcibiskup je připraven. Čeká, až umřeš nebo přestaneš být poslušný. Nezapomeň zpráskat svoje zvědy. Buď jsou neschopní, anebo ti je někdo podplatil. Běž. Je pozdě. Musíš se ještě před spaním bičovat, ne? A dej si o mně zdát. Jak se válím u nohou tvého paskřivého papeže.

– Zakazuji ti urážet Svatého otce!

Král sáhl ke krbu a popadl březové poleno, na jednom konci právě rozhořelé. Jenštejn zadrmolil vlašskou nadávku, dal si dlaně před obličej a proklel svou úzkou sutanu. Dvě dogy vyskočily zpod stolu, aby dorazily zasaženou kořist. Ale král jenom napřáhl ruku, pak se ušklíbl a nehodil. Psi přičapli a čekali. Václav upustil dřevo na podlahu a pozoroval, jak zhasíná a čoudí a jak pod ním doutná růžek koberce. Potom přistoupil k Jenštejnovi a kloubem ukazováku mu zaťukal na čelo.

– Ty mně nic nezakazuj, arcibiskupe. Já tobě zakážu chodit s nosem mezi očima, až se mi jednou zachce. Dám ti ho přišít mezi nohy, u kněze je to přece jedno, co tam dole má. Třeseš se? Ale vzteky, viď? Bůh je spokojen, když se pění vzteklá krev. Tvůj Bůh. Ten můj je mírný. Uklidni se. Nevztekej se na svého krále. Je ještě mladý, nenaučil se lhát. Uklidni se a poslouchej mě. Já nepojedu do Říma. Nikdy tam nepojedu. Nezajímá mě svaté impérium a nestarám se o to, jak válčí papež s panem z Anjou a jak se hádá s druhým nebo kolikátým dalším papežem. Já, abys věděl, nemám chuť být pánem světa. Vyřiď to v nebi. Ať si najdou jiného blázna. Kterého omrzelo žít, a tedy se rozhodl panovat. Mne, pamatuj si, neomrzelo žít. Slyšels? Závidíš mně?

– Slyšel jsem. A co bude s církví? A s Čechami?

– Církev si slepte sami. Já jsem ji nerozbil. S Čechami? Nevím. Je mi líto Čech, ale nevím. Třeba mě Čechové vyženou. Najdou si lepšího. Pomůžeš jim?

– Král se obvykle nevyhání.

– Pravdaže, král se zabíjí. Pomůžeš jim?

– Ne. Pomohu ti vést Čechy ke slávě. Bůh tě ustanovil vladařem všeho světa a prvním ochráncem římské církve. A mne tvým kancléřem. Světskou moc uděluje Bůh! A běda králům, kteří si o boží meč oškrabují střevíce! Probuď se!

Václav si sedl a začal znovu kreslit prstem po stole.

– Vladařem, říkáš? Všeho světa, říkáš? I vodstva? Trávy? Chánů a chalífů? A slunce taky? Poručím, aby zhaslo, když jsem vladař. A tohle ty mně závidíš?

Vládnout, to jest nemít čas na hrůzu ze smrti. Poroučet, vést ke slávě, nosit císařskou korunu, vstávaje lehaje myslet na nepřátele, na vítězství, na impérium, to jest nemyslet na hořkost žití a nermoutit se nad sebou dlícím v samotě a vyhublé beznaději.

– Závidím.

– Nudíš mě. Míval jsem tě rád, pane z Jenštejna. Ale to byl asi nějaký jiný Jenštejn. Takhle tě neznám. Nechci tě!

– Jsem ti přisouzen vyšší vůlí. Nezbavíš se mne.

– Zbavím. A nevěšti mi tady, nejsme v kostele. Než uzrajou třešně, zbavím se tě jako bláta na botě. Nevěříš?

– Dáš mě zabít?

– Nebuď drzý. Ještě jsem nikoho nedal zabít, apoštole. Krom toho kancléř se obvykle nezabíjí. Kancléř se vyhání.

A rozešli se, každý po svých. Noční pták tiše harašil křídly na střeše karlštejnského donjonu. Voda v kádích promrzala až ke dnu. Pak zasvítávalo, karlštejnští kanovníci klopýtali po schodech do kaple Panny Marie, kašlali, podupávali, rozsadili se v kapli do lavic a odříkávali jitřní hodinky.

A Václav Lucemburk a Jan Jenštejn, dva odloučení bližení, doposud bděli na svých ložích, upravených podle jejich vkusu a k jejich libosti.

Václavovo bylo měkké. Vystlané polštáři a vrstvou kožešin. A ozdobené ženským tělem. Obtloustlým sice, ale bylo to tělo mladé, teplé a laskavé. A duše v něm sídlila šťastná. A mysl veselá.

– Usínáš, rytíři Willehalme?

– Usínám, princezno Arabelo. Zlobíš se?

– Vykonáte četné rytířské skutky, statečný Willehalme. Dobyls

kláštera svatých panen a vyhnal z něho stádo démonů.

– Všechny jsem vyhnal?

– Skoro všechny. Zbylo pár seschlých čertisek.

– Do rána pookřejí.

– Pookřejí. A rozmnoží se. Spi. Posilni se spánkem, rytíři. Arabela tě bude hlídat.

– Hlídej. Vojska jsou blízko. Saracéni. Johanko, mám se stát císařem?

– Proč by ses nestal císařem? A kdy?

– Teď hned. Chvíle je rozhodná.

– Teď nemůžeš. Teď usínáš.

A Václav si lehl na břicho a zavřel oči. Ale snažil se neusnout. Musel si ještě něco promyslet. Chvíle je svrchovaně rozhodní. Český král prohrává. Český král utíká z boje. Český král Václav Čtvrtý kraluje už pět let, aniž vykonal cokoli dobrého či zlého pro lidské pokolení a pro další osudy Čech. Uvadá, aniž dozrál. Soli a šťávy jeho panovničího génia se rozpouštějí ve vodě. Anebo v slzách? Ubohá duše, vé, duše hubená! Jenomže svět praská v krovech a dějí se dějiny. Chalífové a chánové a papežové už bodají koně do slabin, celí modří, v šišatých přílbách, a brzy do sebe mocně narazí. A uprostřed vřavy se bude zmítat jakási nahé tělo. Genus humanum. A český král se na to bude dívat. Z postele.

Král Václav se velice snažil neusnout. Ale karlštejnští kanovníci ještě nedořekali první žalm a on už blaženě oddychoval. A Johana ho hladila po světlých vlasech, zpola šťastná a zpola se strachující o krále českého, jak si tu spokojeně spí a venku pod hradbami jsou Saracéni. A papežové. A páni a kurfiřti a preláti. Mnohem víc Saracénů nežli si on umí představit. Mnohem strašnější Saracéni nežli se on domnívá.

Lůžko Jenštejnovo bylo tvrdé jako boží soud. Polštáře, kůže, přikrývky, všechno poručil arcibiskup vyházet, sotva sem poprvé vstoupil.

A Jenštejn ani neležel. Seděl na posteli, v sutaně, vztekle poslouchal kanovníky, jak za zdí drmolí hodinky, bezbožně, líně, bez přestávek ve verších, přitáhl si svícen a pokoušel se číst, ale písmena

jako by na něho vyplazovala jazyky, Clarificator je jenom návnada, volavá drůbež, nalíčili past, svatou past na Jenštejna, aby byl ještě pokornější a ještě poslušnější, ne, proč by to Clarificator dělal, to je pomluva, Václavovi napovídají jeho kohoutci cokoliv, jenomže kdoví co by na tom ostatně bylo tak podivného, lidé jsou verbež, člověk je stvoření odporné, ať si se jmenuje i Clarificator, dám toho převora pálit svíčkou do boku, však on vyzná, kdo ho poslal a co mu za to slíbili, když mě zmátoří na pobožného blba, ochotného uvařit si ve svatém oleji svou vlastní ruku a maso z ní předložit papeži, Bože blesků a plamenů, pak ovšem veškeré ty krvavé modlitby, vidiny ďáblů a andělů světla, spaní na prknech, všecko to bylo ubohé šaškovství, ano, co by na tom ostatně bylo tak neuvěřitelného, lidé jsou verbež a blázni s rohy a nikde není psáno, že Jan z Jenštejna do lidského rodu nepatří. Ale co dál?

Nikoho nepovede Jenštejn ke slávě. Nikam nikoho nepovede. Slunce ani nezabliká, když on poručí. Svět pukne, církev se rozpadne a jemu nezbude než nadále dlít v zármutku nad sebou. Nic se nepodařilo. Ani šílené konání. Ani skvostné dílo marnosti. Ještě nezačal a už je poražen. A žít?

Seděl na pelesti, usnout se nepokoušel, třásl se zlobou, samotou a vyzáblou beznadějí. Před snídaní odejel. Do Prahy. Vykonávat arcibiskupský úřad. To jediné mu zbývalo. A smrt.

Pacholci paskovského biskupa odevzdali prostydlého provinilce mistru pražské arcibiskupské věznice, jak bylo zvykem. Prospali se pak, nechali si pozaschnout opruzeniny, od písaře arcibiskupské komory obdrželi po šesti zlatých žoldu, v naději si ještě zašli na mši do kaple svatého Antonína v arcibiskupově dvoře, hrob svatého mnicha tam nebyl, ale byla tam ve stříbrné schránce jedna jeho kostička, i kostička musí vyslechnout lidské přání a orodovat u Všemohoucího, hodili do pokladnice po vlašském penízku a upozornili světce, že mají před sebou svinsky veselé vánoce někde v závějích mezi Třeboní a Kremží a tepla jeho lásky jim bude naléhavě zapotřebí, aby dojeli bez omrzlin aspoň někam do kláštera při

Dunaji, dál se do oblevy nehnou, i kdyby padovský biskup steskem po nich zcepeněl.

S Johánkem se nerozloučili, Johánek úpěl v arcibiskupském vězení, dožadoval se slyšení u arcibiskupa, neboť mu musí cosi vysvětlit, ale vyzvěděl jen to, že arcibiskup odjel na Karlštejn a oslaví tam svátky vánoční a možná i Nový rok pospolu s králem.

Starého čerta oslaví, arcibiskup nastydlý a vzteklý přiharcoval vzápětí do Prahy, Johánek zburcoval všechen svůj dar řeči, a slíbiv mistru vězeňských biřiců půl příjmu altaristy ve svém farním kostele, byl vypuštěn a pospíchal poprosit o audienci u svého dobrodince a trýznitele. Slyšení se mu nedostalo. Dostalo se mu nevrlého arcibiskupova vzkazu, ať podá počet ze svých skutků hofmistru rytíři z Roupova.

Arcibiskupův hofmistr, obstárlý a počestný rytíř Něpr z Roupova, byl do rodinných nesnází Jenštejnových zasvěcen dost důvěrně, ale Johánkovo horlivé hlášení o průběhu a výsledku jeho padovské mise mu připadalo nesrozumitelné.

– Sledoval jsem ho, prosím, krok za krokem. Spřátelil jsem se s ním. Žil, Bůh je svědek, zhýrale. Doma chodil bos. A jedl víc, než je třeba. Mnohem víc! Ovoce i v čas nešpor jídal. A služebnictvo držel cizokrajné. Muřína, potomka ďáblova, si stavěl ke vratům! To jsem si zjistil, prosím. Po městě se procházel draze obutý a nakadeřený. Byli jsme přátelé. Na jistá místa jsem ho ovšem doprovázet nemohl. Hříchu se štítím. S rektorem zapadal večer co večer do krčem. A do lázní. Za děvečkami. U mostu přes řeku Bacchiglione, prosím. Sledoval jsem ho. O mein Gott! Zjara mi ale zmizel. Odejel z Padovy. Do Říma, hlásím poslušně. Do Říma k papežské kurii. Pomlouvat Nejctihodnější Jasnost pana z Jenštejna. Vystrnadit ho z úřadu arcibiskupského, Bůh nás netrestej! Sledoval jsem ho až do Říma římoucího. Nedozírné město, pane! Babylón! Ztratil se mi tam. Když začalo padat listí, řekl jsem si, vrátím se. Co v Římě? Vrátím se, abych oznámil Jeho Nejctihodnější Jasnosti, kolik jsem vypátral. V Padově mě chňapli a převezli mě do Prahy jako sele v pytli, prosím. Nevím proč. Musím podat panu z Jenštejna zprávu. Nechlubím se, ale trvám, že mě pochválí. Pan ze Škvorce je v Římě a

pracuje proti nám!

– Olbram ze Škvorce?

– Olbram, prosím. Syn Olbramův. Toho, co má vzadu na starém rynku dům.

– Mladý Olbram ze škvorce je od jara v Praze. Je kanovníkem pražského kostela. Nevěříš?

Lieber Gott!

– On se vrátil?

– Můžeš ho navštívit, když jste přátelé. Chceš na to půjčit škorně? Máš je děravé.

– Ano. Jistě, navštívím ho. Jenomže, vzpomínám si, rozkmotřili jsme se. Pohádali jsme se, prosím. U říčky Bacchiglione. Jednou v noci. Byla tma, horko, ve vlašské zemi je immerwährend horko, a smrděl tam hřích. Vytýkal jsem mu zhýralý život. Zamiloval se do lázeňské děvečky, do té zrzavé. A odmítal se napravit.

– Pokud vím, žije ctnostně. Pobývá dlouhé hodiny u otců augustiniánů a modlí se.

Schrecklicher Gott im Dunkeln! Kterak se vymotat?

– Díky Bohu! Tedy se napravil? Bůh ho učinil kanovníkem a on se za to napravil. Tušil jsem, že se napraví. Vždycky měl zbožné srdce. Pod kůrou hříchu. Mladý člověk. Nezkušený. Pánbůh ho osvítil. Smím se odebrat ke svým farníkům, pane z Roupova? Čekají na mne. I mně se po nich stýská.

– Pročpak mi lžeš, faráři?

– Namouduši, stýská! Patnáct měsíců jsem své stádečko neviděl.

Rytíř Něpr byl muž obstárlý a dobrosrdečný. A taky už neměl sílu poslouchat tlachy toho skrčka faráře.

– Co řeknu panu z Jenštejna?

– Že jsem jeho nejservilnější služebník. A kdyby potřeboval někoho někam poslat, osobu dostatečně oddanou a postradatelnou, například do Říma…

– Běž, kněžku. Panu z Jenštejna se radši neukazuj. Běž si, kam chceš. Utíkej, než tě ztřískám, nedělám to rád!

A Johánek ochotně utíkal. Bylo poledne, vánoce přede dveřmi, mrzlo a nebe jako by vymetl a čerstvě na svátky pomodřil, Johánek

spokojeně utíkal v děravých škorních, živ, volný, neztřískán, pelášil jako ušatý matěj z mlází, jako drobná zvěř, přes most a kolem Svatého Jana Na zábradlí a kolem Svatého Jiljí a na malý ryneček a na krásné, širošíré tržiště svatohavelské, zdravím vás, rozmilí farníci, pastýř se navrací domů, cesta byla hrbolatá, chystejte sýr a chléb a lože, pohladil očima chrám, pohladil školu i zeď hřbitova i rychtu a podsíně a kotce a krámky koláčníků a voskářů, daří-li pak se živnostem, přičinliví farníci, jistěže daří, zpívejme gloria, křesťané z havelské čtvrti, i hlava svatého opata Havla jako když uvnitř v kostelíčku tenounce zpívá na uvítanou, slyšte, křesťané, pastýř zaklepá na dvířka ovčína a ozvou se mu píšťaly varhan a vstříc mu vyběhne vůně vánočního pečiva. Sláva Bohu a konec bloudění!

Johánek vzal za rukojeť klepadla na dveřích fary a zabušil. A znovu. A ještě jednou, už netrpělivě. V okně se objevila hlava místoplebána Kunce. Objevila se, zašklebila se a zmizela. A bylo ticho. Johánek začal mlátit na dveře. Nic se neozývalo. A farníci byli zalezlí, neboť každý poctivý křesťan z havelské čtvrti tou dobou obědval a nezajímalo ho, jaká spřež to kope farářovi do dveří. Mimoto měli farníci okna svědomitě ucpaná. Advent byl toho roku mrazivý.

– Co chceš?

Hlava se zas objevila, navlékla si na to čepici.

– Přijel jsem.

– Ale já tě neznám.

– Johánek! Jan z Pomuku. Farář, aby tě mračnové drbali!

– Neznám. A nehřeš, jsi u domu božího!

Okno zaklaplo a už se neotevřelo, i když Johánek bil do dveří kamenem. Situace věru zašmodrchaná. Že by ten kozojed Johánka nepoznal? I poznal! A hloupou lest si vymyslel. S tím úskokem nevydrží ani do večeře. K večeři si dá Johánek usmažit čtyři vajíčka na špeku. A polívku si poručí uvařit, rozhodně polívku, aspoň z krupek nebo z hrachu, kdyby doma nebylo nic lepšího. Spíž určitě zanedbal, vyžral, zamyšit nechal, strupatec místoplebán, duše ouskočná! Johánek ho na tu polívku nepozve, požene ho pryč ještě před večeří, a dá si usmažit šest vajíček, na šunce, kdyby šunka ve

spíži nebyla, pošle si pro ni k Jílkovi řezníkovi, a hned zároveň pro pivo, pro lepší, bílé, dva klerikové pro ně slavně poběží přes rynk naproti na rychtu.

Johánek prolajdal odpoledne v uličkách kolem náměstí, hlady div nekničel, neměl u sebe ani penízek, a kvečeru vzal znovu za klepadlo. Náměstek už nepochybně přišel na to, že marně vzdoruje. Že si takhle vyvzdoruje nanejvýš půhon ke kněži korektoru diecéze. Nepochybně už se umoudřil.

Ale náměstek se neumoudřil. Neotevřel. Neodpovídal. Škvírou pode dveřmi ucítil Johánek vůni vánočního pečiva. Nezdálo se však, že mu ta vůně nějak nadšeně běží vstříc.

Pozdě večer se štvaný Johánek přiblížili k faře potřetí. Pojala ho hrůza, že bude muset noční mráz přečkávat někde za pekařským krámkem v koutě toho nekonečného, větrného, pustého tržiště. Už sahal po klepadle, vtom mu hodili na hlavu pytel a povalili ho a Johánek z Pomuku, farář svatohavelský, byl toho dne přece jenom ztřískán. A pádnějšími pěstmi, než byly pěstě starého Jenštejnova hofmistra. Nic by za to byl Johánek nedal, že to jsou posvěcené pěstě svatohavelských podjáhnů, pracující ve službách bratra Kunce, místoplebána.

K půlnoci se Bůh probral ze spaní a seslal anděla spásy s kouzelnou laternou. Celou tu Johánkovu kalvárii sledoval už odpoledne zpoza okna vedlejšího domu krejčí Elblín, krátil si tím dlouhou chvíli, pastýře havelské farnosti samozřejmě poznal, houbec mu do toho kněžského sporu ovšem bylo, ale když se teď před půlnocí šoural z rychtářova pravovárečného šenku k domovu a před farou o cosi zakopl a posvítil si svou chlívskou lucernou a poznal svého faráře, sebral ho, a že byl po třech pintách piva uznalejší, dovlekl ho k sobě domů. A tam Johánek při ohřáté chlebové polívce musel připustit, že místoplebán svou lest nevymyslel tak docela hloupě. Po farnosti se už rozkřiklo, že milý farář se vrátil z cest, ale sedí na arcibiskupství ve věži, neboť upadl z neznámých příčin v nepřízeň arcibiskupovu, je v zlé nemilosti, trčí v louži, předávat mu faru by bylo neuvážené a zbrklé. Pomuk, vyleze-li vůbec z vězení, na faru si už jistě nesmí ani pomyslet.

Rozkošné vánoce! Vetřelec místoplebán sloužil mše a shraboval dary a oběti. Zloděj místoplebán převlékl dva kleriky za pastejře a jednoho za anděla a dal jim před oltářem zpívat antifony Quem vidistis, pastores, jako histriónům na trhu, a vybíral po mši zvlášť od každého farníka po pěti denárcích za ten špektákl. Lupič Kunc se zpěváčky a s nůší chodil koledou, z fary vonělo máslo, muškát, oříšky. A pravý farář? A pravý farář bloudil po své parochii jako mláďátko, skrývající se před vojáky krále Heroda. Přespával u soucitných vdov. A ví Bůh, že skoro žebral, uondán a ponížen. A ani Bůh snad neví, jak nevděčně ho hnali od prahu mnozí katoličtí měšťané z havelské čtvrti, přesvědčení, že už přestal být jejich otcem duchovním a proměnil se v toulavého kutňáka, kterých po Praze běhá a žebře víc, než je měšci křesťanovu prospěšno.

Po vánocích se Johánek s pokorou v srdci vydal hledat Mikuláše Puchníka. Ale nenalezl ho.

Mikuláš Puchník se koncem vánoc vydal hledat po Čechách papežského legáta Raimunda de Capua. Nový legát byl povaha neklidná, perzóna v Praze téměř nepolapitelná, cestoval v jednom kuse mezi Římem, Norimberkem, Prahou, Paříží a znovu dokola, byl to pracovitý legát, na útrapy těla nehleděl a jeho snahy byly všestranné. Na den božího narození přijel z Bamberka, zaskočil si tam v tajné věci za biskupem Lamprechtem z Brunnu v naléhavé věci, Jenštejnův pád z úřadu králova kancléře se čekal ze dne na den a bylo v zájmu Říma a papeže a církve, aby se jeho nástupcem nestal žádný Králík nebo Jíra nebo jiný samolibý kohoutek, bamberský biskup by byl vhodným nástupcem, starý pan Lamprecht z Brunnu sloužíval už císaři Karlu, zkušeně a v souladu se zájmy církve sloužíval, učený legát a teolog a mystik Raimund byl sice blízkým přítelem pana z Jenštejna, vlídným jeho učitelem z dob páně Jenštejnových vlašských studií, ale tady šlo o osudy Čech i církve a přátelství muselo stranou, Jenštejnův pád z kancléřského úřadu se už stejně nedal zadržet, králi se Jenštejn znelíbil a s libostí i nelibostí královou se ani papežský legát do boje nepouští, není-li to nezbytné.

Legát Raimund jel tajně vyjednávat s bamberským biskupem, to bylo nezbytné, a na Hod boží se opět objevil v Praze, bamberské

jednání dopadlo uspokojivě, ale sotva si rozmrazil kolena, už zase pro změnu pádil na vizitaci českých klášterů řehole dominikánské, Raimund de Capua byl krom všeho jiného i generálem kazatelského řádu svatého Dominika. Odejel za bílými mnichy do Nymburka, z Nymburka do Budějovic, a když mířil z Budějovic do Klatov, setkal se v Horažďovicích s Mikulášem Puchníkem, jenž ho hledal a nalezl. A přesvědčiv ho, že do Černic je z Horažďovic jen co by smrkovou šiškou dohodil, odvezl si Puchník polapeného legáta na otcovský statek, alespoň na noc a na skývu nábožného hovoru. Byl den svíček, den božího křtění, svátek Tří králů, první středa v měsíci lednu roku 1384, Johánek z Pomuku marně obcházel v Praze kostel svatého Jiljí a přeptával se na kanovníka Mikuláše, příznivce svého nejlaskavějšího a poslední svou naději.

Kanovník Mikuláš právě vybaloval nejlaskavějšího příznivce Raimunda na černickém dvoře z kožichů. Potom ho usadil do vytopené světnice, představil mu své bratry Dobrohosta a Wolfarta i své švekruše a neteře, také černické kohoutky mu představil, ale na másle pečené, legát jedl a hřál se a po všem tom trantlování se mu náhle klížily oči, říše čekaly na jeho rady, křesťanstvo na jeho teologické spisy, čeští dominikáni na jeho přísné rozkazy a on, zpovědník svaté Kateřiny, přítel a ctitel svaté Brigity, usínal nad hromádkou kuřecích kostí, u okna s vyhlídkou do dvora, kde na jeho počest pařili prase, v jakýchsi Čechách, v jakýchsi Černicích, s jakýmsi tučným knězem, který mu do polosna vykládal o své loňské pouti do Říma a o příslibech, žel jen ústních, jimiž ho obšťastnila papežská kurie, a prosil ho, aby ze své legátské moci proměnil přísliby v něco hmatatelnějšího; prebenda kanovníka olomouckého, kterou Puchník na kurii vyloudil, stačí tak nejvýš na zaplacení výloh, spojených s vykonanou poutí. Puchník mluvil a mluvil, jeho latina byla bídná, kuchyňská, prase už viselo za nohy na trámě a už je kuchali, legát dostane k snídani ovar a s sebou horké jitrnice, a Puchník nepřestával mluvit. Nakonec legát uznal, že nárok žadatelův je spravedlivý, a rukoudáním slíbil obstarat Mikuláši Puchníkovi nějaké přední beneficium sine cura, jen jak se něco v Praze uprázdní. Psi tahali po dvoře cár prasečího střeva a jemného mystika Raimunda

de Capua přepadla děsivá představa, že sedět tu u okna svatá vdova Brigita a poslouchat toho břichouna, dostala by asi tak nenáležité vidění, že by se v legendách o jejím životě muselo zamlčet. Puchník oddaně poděkoval, oddaně se usmíval, vymámil slibný slib, a zadarmo ho vymámil, přidal několik snaživých žalob na lakotného kardinála Pilea, jenž při jejich společné loňské pouti do Říma vedl mnohé podezřelé úvahy o římském papeži, a přidal posléze i zmínku o nedávném úmrtí pražského kanovníka arcijáhna Pavla z Janovic, po němž se uprázdnilo líbezné beneficium. Legát na to unaveně přikývl, Puchník se bystře zeptal, znamená-li přikývnutí jeho výslovný souhlas, legát vyčerpaně odvětil, že znamená, bratři Dobrohost i Walfart to slyšeli, Puchník se usmíval, má svědky, legát se zvedl, utřel si pot, potlačil dávivé pohyby útrob a odpotácel se do své ložnice. Ráno odmítl ovar a tryskem odjel do Klatov. Na voze za ním přidržovali klerici kouřící se koš domácích českých jitrniček. Puchníkovci obojího pohlaví mávali hostům ze vrat a budoucí pražský kanovník arcijáhen se usmíval.

Ale co Johánek?

Šel si stěžovat na konzistoř; ale shnilou figu si tam na nich vystěžuješ. Ani písaři se k němu najednou nechtěli znát. Byl v nemilosti. V nepřízni lidí, úřadu i osudu.

A pan z Třebovle, jediná duše, která by ho snad byla mohla vyslechnout s roztržitou náklonností, už nebyl generálním vikářem. Arcibiskup ho sesadil. Arcibiskup od jisté doby nepotřeboval kolem sebe preláty, kteří se, byť sebeopatrněji, domnívali, že myslet člověku nikdy neškodí, ba ani tehdy, když je nablízku osobnost, stojící na podstatně vyšší příčce v církevní hierarchii. Generální vikariát spravovali Matěj z Chrasti, farář škramnický, a zderazský probošt božehrobec Jan řečený Čert. Škramnického Johánek neznal ani podle podoby. S proboštem už jednou čest měl, bylo to ovšem jen letmé setkání a hned po něm ho hnali přímo dolů do arcibiskupského žaláře; po opakovaní této příhrobní scény Johánek netoužil

Až v sobotu před první postní nedělí potkal šťastně po dlouhých týdnech živáčka, kterého vůbec nezajímalo, co je to arcibiskupská nemilost a jestli se v ní Johánek brodí po lýtka, po pás, nebo až po

bradu. Živáčka rodáka. Z městečka Pomuku. Mikšíka, syna Lorencova. Z dolního konce, z chalupy Lorence bečváře, z uličky pod Svatým Jakubem.

Potkal ho, když k polednímu bloudil po rybném trhu, rozhodnut koupit si za pět penízků, vydělaných včera přepisováním závěti vdově Langwanerovně, aspoň párek špatnějších herynků. Potkali se a poznali se, ačkoli to bylo skoro k nevíře; neviděli se už nějakých třicet let. Mikšík ztloustl, byl jako hrom, ale nos měl pořád stejný, rozpláclý, a na levou nohu kulhal, už třiatřicet let, od té doby, co spadl z klášterní hrušky a noha praskla a pak sice sama srostla, ale o něco jinak, než se patřilo. Poznali se a spořádaně se navzájem poptali, co je nového v rodné vsi, jenomže to jeden ani druhý nevěděl. Johánek tam byl naposledy na otcově pohřbu, ještě jako scholar. A Mikšík ani na otcově pohřbu ne. Mikšík z domova utekl, odkulhal co nejídal od rodné chalupy a od klášterního šafáře, byl až v Horní Falci, v Bavořích a v Míšni, protřelý světem se potom šel podívat, není-li v Čechách přece jenom líp, a uchytil se hned při cestě od zemské hranice na Házmburku, dělal tam kočího a špižíře a nakonec ho pan Vilém Zajíc, dědičný truksas krále českého, po jednom lovu v házmburských lesích z rozmaru daroval králi Václavovi, jemuž se ten člověk zalíbil, že kulhá jako ďábel a tvář má přitom bodrou jako boží pes. Udělali ho zprvu královským honcem, ale chodil po lese moc pomalu, strčili ho do kuchyně a Mikšík, znalý světa i devatera řemesel, vypracovali se na královského kuchaře. To už se dávno nejmenoval Mikšík Lorencův, sám král mu jednou, ještě při lovu, vynadal do pařezů a už mu to zůstalo.

Mikeš Pařez, královský kuchař, byl v Praze s vozem. Přijel až z Karlštejna. Král se tam zdrželi mnohem déle než přes Nový rok, nadešel půst a hradní kuchyň se musela zásobit přiměřenou, církví pro dny postní povolenou potravou.

– Vypadáš jako krmený šindel, Johanes. A to jsi kněz?

– Mám vysoko do žlabu, Mikšíku. Upadl jsem v nemilost.

– Jakou?

– Velikou. Arcibiskupskou.

– Na voze pod šejtrakom je kus špeku. Jdi, omasti si tu svou

nemilost.

Johánek sedl ke špeku a Mikšík šel nakoupit ryby. Naložil baltské sledě, astracháňskou vyzinu, uzené úhoře a lososy, pro hradní čeleď štoudev slanečků a náruč sušených tresek, aby bylo co žvýkat za postních večerů. Zaplatil, dva poctivě usmlouvané groše proměnil v láhev ohnivé vody s sebou na zahřátí, stáhl s valachů houně a vylezl si na šejtrok k Welflínovu Hanýskovi, ve kterém mezitím zmizel všechen královský špek.

– Však ona se fortuna obrátí.

– Neobrátí. Nechce.

– Když nechce, ať nechá. Pojeď se mnou, Johanes.

– Na Karlštejn?

– Musíš se drobet vyfutrovat. Takhle tě ženská pod peřinou ani nenajde.

A tak si Mikeš Pařez přivezl na Karlštejn s rybami i svatohavelského faráře. Prezentoval ho kuchmistrovi jako posla z Míšně, který byl u vyšehradského probošta se vzkazem od biskupa míšeňského a teď nemůže přes ty kopce zpátky, jsou tam závěje. Kuchmistr předstíral, že tomu věří, byl rád, že má moníka do kuchyně, vařilo se tam denně jako o svatbách a dvůr ne a ne se s Karlštejnem rozloučit.

A tak se z kněze Johánka stal kuchařský pomocník. Co platno jest proti větru močiti? Střela osudu hvízdla vzduchem a Johánek pouhnul. Takový už byl jeho způsob. Pouhnul a zahrozil pěstičkou za letící šipkou, spoléhaje, že i příště bude vždycky kam pouhnout.

Pozalezl do klenuté, teplé, parnaté karlštejnské kuchyně, loupali cibuli, drhl pánve, futroval se, sudice dovedou ušít ubohému člověku i daleko nepodařenější kazajku, než byla tahleta.

Sepsal pro pořádek ještě i stížnost, jazykem latinským, vylíčil v ní, jak byl úskokem a hrubým násilím vystrčen ze své fary a připraven k dnešnímu dni nejméně o jedenáct a půl kopy grošů ze svého obročí a též o radost sloužit svým farníkům a vést je k věčné spáse, zatímco lotr Kunc je žene poskopečka do pekla. Poslal stížnost do Prahy na konzistoř, ale odpovědi se nedočkal. A ani ji vlastně nečekali.

Futroval se jako Noe před potopou, kdopakví, může být zítra i hůř, v kopcích nad řekou Ohří už možná tají závěje, s Mikšíkem vždycky večer poklidili, vytřeli podlahu a pak se umyli a Mikšík vykouzlil zbytek račího závinu nebo postních kobližek a vysypali na rošt zbytek dřevěného uhlí a seděli a povídali si, dokavad uhlíčko žířilo.

– Je to štěstí, být knězem, Johanes?

– Jak pro koho, Mikšíku. Pro někoho štěstí, pro někoho pech.

– Tady na hradě je teď knězů víc než kuchařů. Dokonce jeden probošt se nám tady motá. I nahatý běhává, když přebere a honí po chodbách fraucimor. V rochatce se zatím neukázal. Hádám, že ji ani nemá. Ale pít umí, Jezukrist požehnej. Když všichni usnou, on sedá s králem poslední. Sluníčko svítí, děvečky jdou na ranní a oni dva si ještě pošlou pro žejdlík. Nejspíš za to ho udělali proboštem. Lubušským. To je v Brambořích, já jsem tam byl. On asi ani neví, jestli se tam jede šífem nebo na sáních. Hlavně že mu posílají obrok.

– Někoho už tak potká štěstí. Někoho pech.

– To není štěstí, Hanýsku.

– Mám skočit pro pivo?

– Seď a jez, já přinesu. Staré nebo bílé?

– Staré. Ječné.

– Jde ti líp na sádlo?

Vypili džbánek, uhlíčko prohořívalo a stydlo do bělošeda, z kanálku vykoukla krysa, nadcházel její čas.

– Takových proboštů už jsem viděl tucet, Mikšíku. Abys věděl, já jim to závidím.

– Na věčnosti se budou smažit jako grundle. Stihne je boží pomsta.

– Nestihne. Oni si koupí rozhřešení, víš? Třeba i papežské. To se jim vyplatí. Já jsem rozhřešovával zloděje koní za patnáct grošů. A kůň stojí okolo pěti kop. Církev ti prodá i nebe, Mikšíku. A Bůh neruší, co církev sjednala. Kam by to vedlo?

– Tvá církev je jen lidský nálezek. A tvůj papež je Antikrist. Ďábel ve zlatém ornátě.

– I kuš! Tos někde četl?

– Neumím číst.

– Tak slyšel. Povídá se, že král má v korunní radě kacíře. Ale on je má i v kuchyni. Dones ještě džbán. Smrdí tady hranice, musíme ji uhasit.

Mikeš donesl ještě dva džbány. Dávno už si takhle nepoklábosil jako o letošním postě se směšným, ale študovaným Welflínovým Hanýskem.

– Když jsem upláchl z domu, z Pomuku, byl jsem přes první zimu v Praze. Schovával jsem se. Na Starém Městě, v Benátkách. Tam, co bydlely křepelky mandalénky, pamatuješ?

– Pamatuju, Ale teď už tam je mužská osádka. Bratří řádu cistercienského. Nevím, jestli by ti poskytli stejnou útěchu.

– Počkej! Chci ti něco povědět. Chodil jsem odtamtud ke Svatému Jiljí, bylo to blízko. Kázával tam kněz Milíč. Říkali mu druhý Eliáš. Znals ho?

– Z doslechu. Byl dvorním písařem. A kanovníkem. Pak asi upadl v nemilost. Jinak bych si to neuměl vysvětlit.

– Ne! On se všeho vzdal. A kázal pravdu a žil v chudobě.

– Ale proč?

– Aby poučil spodní lid. Chodili jsme tam každou neděli. I holky chodily. Káral je kvůli neřádnému životu, ale přece chodily. On káral i arcibiskupa. I císaře. Nebál se nikoho.

– Asi to byl blázen.

– On měl pravdu, Johanes!

– A vykládal ji z kazatelny! Blázen, jinak tomu neporozumíš. Špatně to s ním nakonec dopadlo. Předvolali si ho papež. A on tam šel a už se nevrátil. Ba ne, Mikšíku. Arcibiskupa já bych nikdá nekáral. Ani císaře. Já nechci, aby to se mnou špatně dopadlo. Už takhle sedím holým zadkem v jehličí.

– A víš ty, jak žije král?

– Dobře si žije. Jak jinak by si žil? Král Václav prý je laskavý. Nesnáší křivdu a krev.

– Nikdy ji asi neviděl.

– Co kdybych před ním klekl, až půjde po dvoře? Přece mě nekopne, když je laskavý. Co kdybych mu celou tu svou křivdu

vyprávěl? Nikdo jiný mě neposlouchá.

– Mně ji vyprávěj.

– A ty mi vrátíš faru?

– Ne. Budu tě poslouchat.

– Co z toho mám? Slyšíš? Co mně z toho vzejde, že tady sedíme a žvaníme? Aspoň kdyby sem přiběhli ten nahatý probošt. Klekl bych i před ním, co mně to udělá? A vyložil bych mu to, hezky po pořádku, i latinsky, já jsem člověk vzdělaný!

– Mluvíš hloupě, Johanes.

– A co bys chtěl? Abych žil v chudobě a kázal pravdu? Ne, Mikšíku. Měj se tu dobře. Já už budu muset jít. Závěje už roztály. Tak jako tak mě odtud brzo vyženou.

– Neboj se. Nějak to zařídím. Kdo by tu za tebe loupal cibuli? A spi. Pivo ti plete rozum. Do rána se ti všecko zase rozleží.

– Nic mi neplete rozum. Ale omrzelo mě loupat cibuli!

Johánek se zlostně svalil na lavici a usnul. Mikšík ho přikryl starou ovčinou, postál nad ním, porozmýšlel, vysmát-li se mu nebo ho litovat, pak mu strčil pod hlavu pytlík sušených hub a odkulhal do své komory.

Do rána se to Johánkovi samozřejmě rozleželo. Všecko sice ne, ale tolik přece, aby byl s to uvážit, že závěje roztály, zato bláta je až po kůtka.

Jenže neúnavný osud si na Johánka vymyslel další pazourstvo. Nestačilo, že na hrade Karlštejně bylo kněží víc než kuchařů; i písařem královych kuchyní byl kněz. A to kněz nikoli nevýznačný. Kanovník pražského metropolitního kostela. Václav ze Stříbra, syn Kolmanův. Před velikonocí se ukázal na Karlštejně a vizitýroval kuchyni. A do oka mu padl mužík směšného vzezření a nápadně neobratných pohybů, který stahoval beránka. Kanovník se nad ním zastavili, snad s úmyslem, že si počká na staženou kůžičku, byla pěkná, osm takových by vydalo na pohledný ženský kožíšek. Johánek se mlčky, trpělivě páral s dílem, ale trvalo to příliš dlouho a kanovník příliš neomaleně dával najevo svou nespokojenost. Johánek zaťal zuby, vztekle polkl a kůžičku přitom prořízl. Písař kanovník se rozkřičel, vzal v koutě koště a přetáhl škůdce přes záda.

A Johánkovi naneštěstí Mikšík ráno jen tak letmo ohlásil, že přijel Václav ze Stříbra, písař královské kuchyně. Neřekl mu jeho církevní tituly. Kdyby je Johánek znal, byl by mlčky, trpělivě snesl tu ránu koštětem. Ale neznal je, a jak byl své křivdy a své bídy plný až po kořen jazyka, a jak mu přišlo k zoufalosti, že ho tu bije jakýsi puchejř škrabácká, vytrhl kanovníkovi koště a hnal ho ven a hulákal za ním, že tak daleko snad ještě zkaženost světa nedospěla, alby si písař dovoloval na pomazaného kněze, ba co dím na faráře, ať puknou nebesa a padají mramorové boží škrpále!

Kanovník, ačkoli utíkal o překot, Johánkovy výčitky nepřeslechl. A hned ten den se zeptal dvorských kaplanů, a také děkana karlštejnské kapituly, a také na korektora diecézního kněžstva hned nazítří v Praze vznesl ten dotaz, vědí-li páni bratří, že na hradě Karlštejně v kuchyni dlí a nemotorně stahuje beránky a za kuchařského pomocníka se vetřela osoba, jež má kněžské svěcení, jak sama přiznala.

Nebyl to případ tak docela neobvyklý. Po Čechách bloudil nejeden hladový kněz a zapomínal slova svaté mše a živil se i hůř než stahováním beranů. Kaplani ani děkan nevěnovali kanovníkovu dotazu zbytečnou pozornost. Ale korektor kněžstva Jakub z Paběnic svůj úřad samo tamo vykonávat musel, a tedy při nejbližší příležitosti vypravil na Karlštejn konzistořního notáře, aby věc prozkoumal a provinilce, najde-li ho, dostrkal do Prahy.

To už byla třetí neděle po velkonoci. První den měsíce května, svátek svatých Filipa a Jakuba. Bláto vyschlo a kvetly třešně.

To už byl Johánek za Příbramí a šinul si to kolem Březových Hor k Rožmitálu. Nespěchal, nebylo proč, cíl jeho pouti nevoněl nižádnými dálkami, za pět šest dní se tam nedalo nedojít, i kdyby se poutník loudal ještě leniveji; a taky nebylo jisté, jestli je to vůbec nějaký cíl. Ale špeku v pytli zbýval ještě hodný kus, i křížal hodná hrst, a chleba se dá vždycky vyžebrat, předvedl-lis latinsky Pater noster a přiznal se venkovskému plebánovi, žes kající kaplan biskupa lubušského a putuješ z Branibor do Říma vyprosit si odpuštění svého devaterého cizoložství s matrónami tichého města nad Odrou.

Špek byl od Mikeše Pařeza. Johánek, když zjistil, koho spral

koštětem a komu vyzsvonil tajemství svého kněžství, rozloučil se s Mikšíkem kvapně, leč po dobrém. A bylo znát, že neodchází právě nejradši. Že by si možná s chutí stáhl z bidla svazek cibule a zeptal se, moc-li se jí má dnes oloupat a nadrobno pokrájet a vysypat pod hovězí kližku na pánev.

– Ale kam půjdeš, Johanes?

– Domů, Mikšíku. Navštívím rodný kraj. Nerozumně jsem se dral. Jdu zpátky domů. Patřím tam.

– Jsi člověk vzdělaný.

– To je marnost. Jsem člověk nuzný. Nízký od přirozenosti. A v arcibiskupském vězení je teď v dubnu vlhko od země. Navštívím rodnou náves. Už se tam skoro těším. Potřebuju si zahřát duši a chodidla.

– Mejlíš se, Johanes. Ani to tam už nepoznáš.

Johánek spočinul smutným okem na cibuli. Je jí málo. Měl by se přinést nový svazek odvedle z komory. Hovězí kližka chce kopec cibule. A pepř. A marjánku.

– A taky jsem asi překročil bludný kořen, Mikšíku. Sbohem. A děkuju ti.

– Sbohem, Johanes.

O neděli Cantate, čtvrté po velkonoci, dorazil Johánek do městečka Pomuku. Přišel od horního konce, nespěchal, šrekou přes rynk se doloudal k rychtě. Poznával to tam. Bylo před polednem, lidé šli z kostela. Mnohé z nich poznával. Byli zestárlí, utrmácení, ale některé by byl ještě mohl oslovit jménem. Připomínali mu Welflínova Hanýska. A všechno dávné a přívětivé a dálkou let do hladka omleté a uvnitř žluté jako vajíčko.

Jenomže oni ho nepoznávali. Míjeli ho, nic jim nepřipomínal. Leda snad toulavého mnicha, kterého onehda vyvedli z městečka, protože kradl. Bude potřeba hlídat slepice.

Johánek však neklesal na duchu. Jeho láska k domovu byl silný cit. Tím silnější, že se mu v širém světě nepodařilo najít nic lepšího; a tedy zanevřel na širý svět.

Usadil se na rychtě v šenku, počkal, až sousedé dostanou doma po obědě žízeň, a pak se jim představil jako kající notář braniborského

kurfiřta, putující do Říma skrzevá své pozoruhodné cizoložení.

Nezajímalo je to. Zeptali se jen, zač je teď na jaře v Brambořích korec žita a pěstuje-li se tam taky konopí.

Popsal jim poměry v pražské konzistoři, vyjmenoval nejdůležitější preláty, vylíčil podobu i povahu arcibiskupa nynějšího i předešlého, přidali i několik veselých historek ze života a práce písařů a notářů, prozradil dokonce, že se čeká sesazení svatojirské abatyše Kateřiny z Lipoltic pro neřesti a nevázaný život.

Nezajímalo je to. Vzpomněli si jen, že nějaký Mikuláš Hanzlův odtud z Pomuku byl v Praze u Svatého Jiří kanovníkem. Ale už dávno. A dali se do hovoru o tom, že doma v kádích je sladu po dně a do žní daleko.

Johánek nepopouštěl. Vysvětlil jim krátce a prostými slovy příčinu a zhoubnost papežského schismatu.

Vůbec je to nezajímalo.

Vyprávěl tklivý příběh jistého faráře, kterak se navrátil z cizokrajného města Padovy a klepal na dveře své fary a byl povalen a ztřískán.

Zasmáli se tomu faráři, zaplatili za Johánka pivo, jež vypil, a požádali ho, ať si sedne vedle ke stolu, oni nejsou přivyklí cizincům a nemají na jeho městské řeči uši ani náladu. Prohlásil se, že není cizí, není městský, není ani z Branibor, je odtud z Pomuku, nebožtíka Welflína jediný syn Hanýsek.

Prohlédli si ho, napili se a znovu si ho prohlédli a zeptali se ho, jestli si ve světě polepšil. Jestli polepšili, chvála Bohu, dobře udělal a v Pomuku se jistě nezdrží, v Pomuku se žije taktak z ruky do huby. Jestli si nepolepšil, už je stejně pozdě, když po nebožtíku Welflínovi nezůstal ani flok, Hanýskovi by teď nezbývalo než jít žebrotou, nebo snad se dát za konvrše k cisterciákům, ale na to už je dost přezrálý.

Namítl, že by si troufl vykonávat úřad městského písaře. V Praze je to slušné živobytí, i menší písař staroměstský bere za rok dvacet kop. Vysvětlili mu, že v Pomuku tu trochu toho psaní sesmolí po večerech farářův střídník a má za to všeho všudy něco dřeva na topení a něco mouky na placky.

Užasl nad jejich zatvrzelostí, odhodil larvu přetvářky i opatrnosti

a dal jim na srozuměnou, že je kněz, šafář duší, pomazaný Páně, a že patří k povinnostem křesťana, starat se o své otce duchovní a milovat je, jako ovce milují svého pastýře, skýtajíce mu mléko, vlnu, sýr et cetera.

Otočili se k němu zády a utrousili jen, že duchovních otců mají tady zaplať pámbů v městečku i v okolí už takhle jako much a už talkhle že je po krk všeho toho milování, sýra, kuřat, mandelů a ostatního ouroku, co o svatém Jiří a o svatém Havle odvádějí pomuckým cisterciákům. Pán nechť si svého pomazance chrání a zalejvá, ale jim je teď najednou líto i piva, které tu na jejich vrub vysosal. Schluss damit!

Johánek se však nevzdával. Kvetly jabloně, po humnech se batolila housata a jiná zajímavá drůbež, v patřičném čase vhodná na pekáč, rodná hrouda Johánkovi učarovala; rozhodl se, že se jí bude držet jako žížala. A kam jinam taky měl jít?

Seznámil se s farářovým náměstkem. Poptal se po jeho příjmu na faře, byl to příjem hanebně malý, pět kop do roka, ale na vsi se žije lacino. A dříví i mouku si střídník vypíše. Sedal s ním v šenku a pil na jeho vrub a povídali si.

Potom zašel i do kláštera. Navštívil převora. Oznámil mu, že je syn Welflínův z Pomuku, kněz, vysvěcený před lety v Praze, ještě za pana Očka blahé paměti, poté a až donedávna byl na Moravě, kaplanem markraběte Prokopa a oltářníkem v olomouckém kostele. Z Moravy prchá. Na Moravě, jak převor zajisté ví, zdržuje se a bludy šíří svržený vyšehradský děkan Konrád z Veselé, klimentovec a kacíř, kletbou stižený. Markrabě Prokop, ale i olomoucký biskup Petr Jelito ho živí a mu přejí, jsouce sami potajmu upsáni ďáblovu papeži v Avignonu. Johánek prchá, jelikož ho pro jeho věrnost Urbanovi šestému připravili nejenom o moravská obročí, ale bezmála i o život.

Byly to žvásty, poskládané z toho, co Johánek jedním uchem v Praze občas zaslechl. Ale venkovský převor z nich ucítil divoký vítr světa a uvěřil. Mimoto se cisterciácký převor kdekoli v Čechách musel tvářit dvojnásob mile a důvěřivě na každého, kdo metal oheň a síru po francouzském papeži. Neboť kolébkou i hlavním sídlem cisterciáků byla Francie.

Johánek tedy pokračoval, že pochopitelně je na cestě do Prahy, se stížností k arcibiskupovi a papežskému legátu. V Pomuku uvázl jen na pár dní, ze stesku po rodném kraji. Hrou náhody se seznámil s farářovým střídníkem. Sedá s ním už po tři večery pod lipou u fary a hrůza ho obchází z toho, co musí vyslechnout. Střídník zastává scestné učení o nutnosti každodenního svatého přijímání; ba zdá se, že k tomu už i vede zdejší farníky. Střídník hlásá škodlivost úcty ke svatým obrazům a ostatkům a podezřelost svatých zázraků. Střídník potají věří, že římský papež je vtělení satanovo. A to všechno, otec převor ať bedlivě uvažuje, to vše jsou bludy, které rozséval nebožtík Milíč z Kroměříže. A tajných milíčovců je dosud v pražské arcidiecézi jako chroustů.

Byla to nepravda a sprostota; ale Johánek v nouzi jen napodoboval, co slýchal od kněží, kteří byli mnohem vznešenější, mnohem vyšší nežli on, a nehnala je nouze.,

Převor nevycházel z údivu, ale Johánek ho jen požádal, aby se někdy zastavil ve farním kostele a přesvědčil se, v jak ubohém stavu jsou tam svaté obrazy a zdoba kolem relikviářů. A aby si na faře dal předložit účet od dolního pekaře a spočítal si, kolik mu bylo v letošním roce už zaplaceno hostií. Otec převor snadno zjistí, že množství placených, a tedy dodaných a spotřebovaných hostií, porovnáno s počtem pomuckýoh farníků, vydá cifru, jež svědčí o velmi častém přijímání svátosti oltářní. Ne-li již každodenním.

Byla to špinavost, střídník měl jenom dohodu s pekařem, že vyúčtují faře víc hostií, než pekař upeče a dodá, a o výnos toho čachru se dělili, vynášelo jim to do roka sotva deset grošů, i Bůh jim to pravděpodobně odpouštěl; ale Johánek to ze střídníka při pivě vytáhl a odpustit mu to nemohl, neboť na rozdíl od Boha nebeského byl u veliké pozemské nouzi.

Převor se zastavil u Svatého Jakuba, dal si předložit i pekařovy účty a zachmuřil se. A že nebyl dost zběhlý v odstínech a záhadách českého kacířství a nebylo mu pořádně jasno, co činiti, poslal podezřelého střídníka k přezkoumání za pomuckým opatem, který bydlel v Praze.

I pomucký farář bydlel v Praze. Měl takových prebend víc a všude

náměstky neboli střídníky. Fara u Svatého Jakuba osiřela. A tu se Johánek ještě jednou přihlásil u přetvora a nabídl se, že prozatím vypomůže, vždyť služby boží, křty, pohřby nelze zarazit. Převor souhlasil. Johánek si vybral ze zádušních peněz předem půlku ročního střídnického příjmu a na rychtě i krbové dřevo a mouku na placky. A nastěhoval se na faru.

A o neděli svatodušní sloužil u Svatého Jakuba mši nový prozatímní farářův náměstek, Johánek z Pomuku. Za motiv kázání si vybral větu z evangelia svatého Jana, které se četlo toho dne: Jdu, a zase přijdu k vám. A kázal o Pánu, jenž odchází a opět se navrací, a dobrý křesťan čeká na jeho návrat, a dočkav se, pokloní se Pánu a uctí jej vším, co má nejvzácnějšího. Zatímco křesťan nedobrý ani svého kněze, jenž se navrátil, neumí uctít chlebem, sýrem a vlnou ze svých ovčiček. A ukázal prstem na některé sousedy a vyzval je, alby zpytovali svědomí, protože jednat proti slovům evangelia je smrtelný hřích a každý farník takto hřešící a skutku svého účinně nelitující budiž vyvržen z chrámu i ze shromáždění počestných rolníků a řemeslníků a mléko od jeho krav budiž vylito a krpce z jeho dílny pohozeny na hnůj a dluh za ně nebudiž zaplacen.

Sousedé kázání vyslechli a pokojně šli domů. Kněz pouští hrůzu, tráva roste a kaše se nemá jíst vařící.

O příští neděli se četlo z evangelia svatého Lukáše. I tam byla věta jako stvořená k důraznému poučení farníků: Dávejte a bude vám dáno.

Johánek pronesl kázání řečí prostou a šťavnatou, řečí bab z havelského trhu. A opět si přísným zrakem našel zatvrzelé sousedy a nebál se je i jmenovat. Bylo jim líto piva, a prosraného ráje jim líto nebude?

Pak si je pozval za oltář k oběře. Potřeboval vybrat aspoň půl kopy, aby si pořídil nové střevíce a bečičku soli a hrnek omastku, ze zádušních peněz už zase neměl ani denárek, převor mu hned zatepla vzkázal, ať nezapomene na starý obyčej a polovičku své roční prebendy složí do jeho dlaní, dřív než poprvé usrkne mešního vína ve farním kostele. Pozval hříšné sousedy do úzké uličky za oltářem a postavil se jim do cesty s talířem v ruce.

Dávali málo. Štrachali se ve svých umaštěných tašvicích a lovili nejdrobnější a nejošoupanější monetky.

Navzal nic Hodil jim tu droboť zpátky a vykázali je z kostela. A oznámil věřícím, že služby boží neobnoví, dokud nebude rouhání proti evangeliu zastaveno a hřích vykoupen. Postačí, sdělil pro přesnost, jedna kopa grošů. Ale bez průtahů a planého mluvení.

A propustil farníky a zamkl kostel. A čekal. Ale nic se nedělo.

Služby boží pak samozřejmě obnovil. Takový nepořádek, a hned v začátcích, by převor asi nesl nelibě. Dál ale couvat nehodlal. Na den Božího těla kostel odemkl, mši řádně zahájil, přečetli introit, epištolu, evangelium a přistoupil ke kázání. Zopakoval slova evangelia: Kdož jí tělo Kristovo, tedy chleb svatý, živ bude navěky. A oznámil shromážděným pomuckým křesťanům změnu svého ultimata: Dokavad nebude kopa grošů, nebude ani tělo Kristovo. Přistupovat ke svaté zpovědi a natahovat jazyk po svatém chlebě ať se nikdo ani nepokouší. Zároveň se staví i vykonávání svátosti křtu a oddavek. A božítělový průvod rovněž odpadá. Taktéž zvonění odpadá. Pomucká farnost se pohrouží do ticha a do zármutku. Sluha boží to klidně vydrží. Pomučtí křesťané ať ovšem počítají s tím, že bez božího chleba mohou nakrásně i umřít navěky. A to vše pro mrzkou kopu grošů, pro svou lakotu a zadubělé trucování. A Johánek, rozhorliv se, křičel na ovečky řečí drsnou a šťavnatou, řečí bab z havelského tržiště.

Ve svatohavelské farnosti by se byla taková bouřka záhy přehnala a nedorozumění mezi pastýřem a jeho stádcem snadno urovnalo. Pro měšťany z havelské čtvrti kopa grošů nebyl žádný majlant, hravě by se na ni složili, plebán si přilepší a dá pokoj. V Pomuku byl ovšem český groš vzácnější pták. Pomučtí museli vymyslet něco chytřejšího. A vymysleli.

Přestali chodit do kostela. Uvidí se, kdo to déle vydrží, zda pomučtí křesťané, nebo přivandrovalý sluha boží. Vyhrožuje, křičí, vydírá, gut, macht nichts, ale ať si tam ode dneška straší sám. Johánek v neděli vyšel ze sakristie a div nezaklel. V kostele byly jen ženské a děti. A i těch bylo málo. Chlapi nepřišli.

Rozneslo se to ještě ten den, zvěst o tom došla i do kláštera a

mniši si při večerní polévce vyměňovali ustarané pohledy. Mniši měli s pomuckými křesťany zkušenosti všelijaké. V kláštеře se uchovala i vzpomínka na jistou velikonoční neděli asi před šedesáti roky, kdy na pomuckém rynku hořela hranice a v ní se škvařil heretik. Z ciziny přiběhlý, z hor, z Rakous. Emisar kacířů valdenských. Přes panství pánů z Hradce se tehdy táhli, prosákli až na horažďovické zboží a na lnářské a jeden proklouzl až do Pomuku a zdržoval se tam celou zimu a šířil bludy a pomuckým křesťanům se prý ty bludy líbily. Člověk byl upálen, ale kdoví kde všude dodnes roste koukol z jeho semene.

Mniši se ráno vypravili do městečka, postávali na rynku, vcházeli do chalup, popřáli dobrého zdraví, poptali se na děti, na ourodu, na živnost, poptali se i na příčinu nedělního zanedbání božího kostelíčka. Ale chlapi mlčeli.

Mniši si sedli na rychtě do šenku a poručili pivo. Všem. Co kdo vypije. Otec převor žehná svým poddaným a chce je uctít. Pomučtí křesťané větřili zradu a první džbánek pili opatrně. Ve druhém ale opatrnost utopili a při třetím poradili mnichům, aby si takového sluhu božího, jako je ten mrňavý Welflínův Hanzl, strčili v refektáři za obraz. Když na to přijde, pomučtí křesťané dokážou být i bez kněze. Jsou dobře pobožní a mohou si kázat slovo boží koneckonců i sami a zpovídat se sami a křtít si nemluvňata sami, už se to tu prý za dávných dob jednou dělalo a může se to zavést znovu, všechen pomucký lid si mniši na rynku nespálí, kdo by jim pak sklidil ječmen a nosil do kuchyně holoubata.

Otcové cisterciénští zaplatili pivo a utíkali do kláštera a nedočkavše ani večerní polévky sešli se v refektáři a převorovi zděšeně popsali své setkání s potomky valdenských kacířů.

Otcové cisterciénští, toť se ví, měli jen velké oči. V městečku Pomuku neřádila hereze a to, co jim pomučtí sousedé napovídali, byly spíš bludy z piva. A trošinku i z matných vzpomínek na pohádky o jisté zimě asi před šedesáti roky, kdy za městem ve mlýně snad přebýval nějaký stěhovavý poustevník a vykládali něco o křesťanské chudobě a o tom, že je-li kněz hříšný a hledí si víc majetku než Boha, mohou poctiví křesťané dojít spásy i bez kněze;

přesně si to ovšem už nikdo v Pomuku nepamatoval a nikdo by po tom ani nevzdechl, nebýt toho Welflínova prskouna.

Převor by byl do takového mráčku z houfnice nestřílel. Ale mniši se neudrží a vyslepičí všecko opatovi, jen co sem na léto zavítá. A co řekne opat? Koho ztrestá opat? Převora. Kdo mlíčko rozlil? Kdo posadil na faru toho potřeštěnce? Převor.

Převor se zavřel v cele, ukrojil si kus chleba, ulomil si kus sýra a přemýšlel. Ztrestat pomucké křesťany? Vyšetřovat? Vypátrat hnízdo hereze? Vykoledovat si rychlý příjezd opata? Ne-li i pražského inkvizitora? Kam by se poděla pověst pomuckého kláštera? A kam by se poděl pomucký převor, který ten koukol tady nechal růst a všiml si ho až po šedesáti letech, a to jen dík potulnému, leč horlivému kněži? Převor dojedl a rozhodl se pro řešení smírné a uvážlivější. Vyžene toho kněze. Pomučtí křesťané to uznají a umoudří se. A bude klid.

Bylo to prozíravé řešení. Jeho správnost se potvrdila už druhý den, když se z Prahy vrátil střídník, poslaný k opatovi na přezkoumání. Byl přezkoumán a shledán bezúhonným. Co ho to stálo na darech, věděl jen on sám a opat. Vrátil se, vyřídil převorovi požehnání otce opata a výsledek své pouti a zeptal se, smí-li se odebrat rovnou domů ke Svatému Jakubu. Převor ho nepustil, po tak daleké cestě se musí něco mastnějšího sníst, usadil střídníka do refektáře, poručil mu jídlo a pití a spěchal na faru. Tam si zavolal Johánka a dal mu lhůtu půl hodiny. Do té doby ať po něm není na faře ani smrad. A do večera ať je z městečka pryč, jinak si ponese důsledky pomluv, jimiž očernil nevinného, pravověrného, přezkoumaného střídníka. Ať táhne, ať se klidí, konec vydírání a pobuřování pomucké farnosti. Schluss damit!

Pomučtí křesťané to pak uznali a umoudřili se. Spásy lze možná dojít i bez kněze, ale pokud kněz nekřičí a nekrade, je to s ním jednodušší. Kněz vede k spáse a křesťanům zbude víc času na ourodu a na živnost. Všecko bylo pak zase v pořádku.

O třetí neděli po svatém Duchu už byl Johánek za Horažďovicemi a šinul si to ke Strakonicům. Vajíčko domova puklo a ukázalo se, že je to záprtek. Obešel Strakonice, opustil řeku Otavu a přidržel se řeky

Volyňky. Neznal to tam. Pozvolna mírným údolím stoupal do lesů a do kopců. Kloudného smyslu v tom nebylo. Ale kam tedy měl jít?

(Kapitola čtvrtá, v nížto bloudění Johánkovo usvědčuje z nemoudrosti výrok o životní sudbě, že je-li tato nestálá, in effectu jest příznivá. Též líčení jistých proměn a vražd v české církvi a českém království, in effectu nehrubě příznivých.)

Údolím řeky Volyňky doputovali poutník Johánek k Volyni, vstupoval do městečka s nadějí, Volyně bylo sídlo děkanství, dalo by se tam možná i něco vyjednat, o úprku z kacířské Moravy barvitě povyprávět; ale odešel z městečka bez naděje. Nebylo komu co vyprávět. Volyňský farář a správce děkanství se ve svém venkovském sídle a úřadě naposledy ukázal na svatého Jiří, a to jen vybral obrok a desátek a odspěchal zas do Prahy, ani mší svatou nepotěšil volyňské křesťany, ačkoli ten den byla neděle a Volyňští už od vánoc neslyšeli slova božího. Nic jim, sirotám, nepomáhalo, že jejich vrchností byl sám vyšehradský probošt. Veliké zpuštění zachvátilo českou církev.

Johánek, neboť z Volyně vedlo mnoho cest, ale na žádné mu nekynula naděje a nikde v širém okolí neznal živou lidskou bytost, přidržel se i dále říčky Volyňky, jejíž vodu alespoň znal a zdála se mu přátelštější lidských bytostí. Šel, černým hvozdům a bílým oblakům své hoře sděloval, děravým škorním za své puchýře nadával, šel, po vsích a samotách i žebral. Ztěžka, lesem, horou i dolinou doputoval k Vimperku, leč ani tam se jeho fortuna neobrátila, jen tak přes rameno na něho štěkla, ať hergot přemůže svou vrozenou lenost a pospíší si ještě kousek do kopců, horský vzduch čistí krev i dech, ať jde až na rozcestí za říčkou Vltavou a tam si dřepne a čeká, od Volar právě vyrazila karavana kupců a soumarů a krosnářů a míří k Pasovu, půjde se mu s ní veseleji a Pasov je město biskupské a pohostinné, Pasov není špatný cíl.

Johánek poslechl pohanskou bohyni a škrábal se vzhůru nad

Vimperk a ještě výš, krev už měl čistou jako z potůčku, všechno karlštejnské sádlo vypotil a vypostil, živ byl skoro jen o jahodách, přebrodil říčku Vltavu, našel rozcestí, svalil se do trávy a odpočíval. Už bylo léto, tři dny po Janu Křtiteli, čtyřiačtyřicet roků a tři dny už se Johánek z Pomuku plahočil v tomto nehostinném zemském povětří a teď seděl a odpočíval a díval se na vysoké nebe nad sebou a na běhutou vodu pod sebou a pomalounku polehounku se propadal do beznaděje a do ticha, až uslyšel vlastní duši, jak zavadila ochablým křídlem zevnitř o žebra. A najednou si bůhvíproč vzpomněli, že už třetí den nepromluvil se živým člověkem. A že je sám. A kdyby dole na světě, mezitímco on tady sedí v trávě, odbyli poslední soud a všechno živé se odebralo mimo svět a země zůstala pustá, že by se pro něho málo změnilo. A přišlo mu to k smutku a k lítosti. A zamyslel se nad svým životem a shledal ho neutěšeným a nepodařeným a nevelmi vhodným k tomu, aby se v něm pokračovalo.

Dole na světě se k poslednímu soudu prozatím nechystali. Svět nebyl ještě zralý k volbě mezi peklem a rájem. A ti, kdo v Čechách něco znamenali, kdo se neoddávali jen bezúčelnému truchlení nad zpižlaným životem a sbírání lesních jahod, ti neměli na peklo a na ráj čas ani myšlenky.

Jan z Jenštejna, od jisté doby vykonávající svůj arcibiskupský úřad se zavilou a vyzývavou svědomitostí, dal před letnicemi do klatby Jana Soběslava, který byl nejenom litomyšlským biskupem, což by ještě při vynášení klatby tak nevadilo, ale on to byl i pokrevný bratranec českého krále.

Jenštejn měl na tu klatbu jakés takés právo; litomyšlský biskup se vůči němu, šlechtici nižšího sice řádu, avšak knězi hodnosti vyšší, provinil neposlušností a drzou neúctou, ba poslal proti němu, kněz proti knězi, i svoje zbrojné oddíly. Ale uvalit jen tak z osobní píle klatbu na člena panujícího rodu, to byla od pana z Jenštejna nehoráznost a od pražského arcibiskupa neprozřetelnost. Král Václav, ať chtěl nebo nechtěl, musel si to vykládat jako újmu na své

cti a jako urážku svého majestátu. A on si to tak vykládat chtěl, protože zavile svědomitý arcibiskup mu byl čím dál méně po chuti. A patrně to byl i výklad správný, protože arcibiskup k lehkovážnému a životem nemravně nadšenému králi Václavovi rovněž plál citem čím dál kalnějším.

Záminku k zábavné pomstě poskytl svému panovníkovi věrný pan Čúch ze Zásady a na Lobkovicích; nelenil a na svém panství na Labi, hned v sousedství arcibiskupova neratovického zboží, dal vystavět jez a poručil tam pilně lovit štiky, kapry, karasy, cejny, tlouště, podoustve a jiné sladkovodní ryby. Pan z Jenštejna o tom dostal zprávu a okamžitě pochopil, že takto pan Čúch za pomoci jezních kůlů a kamenů a proutí nedovoluje rybám svobodně plout dále po Labi vstříc čeřenům a vršům a sítím arcibiskupským, a tedy nejenže šidí svého arcipastýře o štičí a jiné sladkovodní maso, ale že přímo krade ryby církve, ergo ryby boží. Jan z Jenštejna si to vyložil jako újmu na svém majetku i na své cti a jako zhanobení říše Kristovy, a zalykaje se zlostí, povolal si hofmistra rytíře Nępra a přikázal mu okamžitě vyslat arcibiskupské pacholky a hříšný jez ve jménu trojjediného Boha rozbořit, a pakli se tomu někdo protivil, zutínat takovému bohorouhači prsty i s rukama a uši i s hlavou. Jez byl dle jeho rozkazu zdárně a vkrátku rozkotán a ryby opět svobodně pluly do církevních sítí. Nad čímž se zlostí téměř zalkl pan Čúch, skloněn nad vlající koňskou hřívou se přiřítil na Karlštejn a žalovali králi. A málem by se byl i on dopustil urážky královské cti, chybělo totiž malounko a byl by se neudržel a hodil po panovníkovi sprostým slovem, vida, že král se na jeho vzteklé žalování jen potěšeně usmívá.

Král však měl dobrý důvod se usmívali. Král měl výbornou příležitost pomstít se panu z Jenštejna a přitom sobě a svým věrným připravit i kratochvilné divadlo. Trestat Jenštejna kvůli oné klatbě nebylo snadné; papež by mohl plivat jedovaté sliny a papežovo plivnutí letí daleko. Ale kvůli jezíku a rybkám to bylo zcela nasnadě. Král si pozval Jenštejna na Karlštejn, aby i jeho spravedlivě vyslechl v té při, přijal ho blahovolně, hostil ho, nad jezem i rybami mávl rukou, titěrnosti, drahý Jene z Jenštejna, rozmlouval s ctihodným

hostem dlouze o božím milosrdenství, rozvláčně o svaté Brigitě, bez konce o otázce nesporné moci kněžstva in spiritualibus atque temporalibus, avšak ještě předtím si povolal podkomořího Jíru z Roztok a nejvyššího hofmistra pana Škopka z Dubé a přikázal jim okamžitě vyslat královské zbrojence a pacholky do žírné krajiny polabské, k Lobkovicům, aby se tam spojili se zbrojnými lidmi pana Čúcha a vtrhli kárně na arcibiskupovy statky, do Kyjí, do Neratovic i k Roudnici, a plenili a odháněli skot i brav a odváželi seno a obilí a snědli, co je k jídlu, a rozdupali, co se dá rozdupat.

Pan z Jenštejna volky nevolky pobyl na Karlštejně celých deset dní. Král stále nebyl syt náboženských rozmluv a na Jenštejnovo přání projet se karlštejnskými lasy odvětil, že pro arcibiskupa i jeho bohumilou družinu je snad důstojnější rozjímat a modlit se uvnitř karlštejnských hradeb nežli honit se čertvíkudy přes kořeny a mokřadla.

A tak si v Čechách pořádali kratochvíle. Učený Jan Viklef už dopsal všechny své traktáty a umíral na faře v Lutterworthu. Jan z Husince si na prachatické škole opakoval slovesa první třídy. Flammo, flammare, flammavi, flammatum, hořeti. Trocnovský zemánek Jan se rozhodoval, že opustí svůj nuzný dvorec a zkusí štěstí někde na poli válečném. Pocestný člověk seděl v lesích nad Vimperkem a bezúčelně přemítal o své samotě a o svém hladu a nedopřemítal se útěchy ani léku, ba ani nějakého spásného všiváctví, pod jehož stříškou by přečkal průtrž sudby. A dole v Čechách se bavili ctí a podoustvemi a plenem. Královští zbrojenci se po týdnu navrátili z úrodného Polabí, za nimi vozy s medem a lojem a stáda dobytka. A u snídaně všichni chválili králův čerstvý med a pilné včelky, které mu jej nosí. I Jenštejn chválil. A král se nabídl, že mu dá soudek nebo dva s sebou do Prahy. A Jenštejn děkoval, že není třeba, má na svém roudnickém panství medu dost. A snídající královská družina se smíchy zakuckávala.

Byla to drsná kratochvíle. Vhodná jen pro statné a ošlehané muže. Ale král Václav už vyrostl z jinošských kabátků. Líce už neměl tak hladké a jeho kadeře ztrácely lesk. Václav už kraloval šestý rok. A kralování je drsné řemeslo. Propustil posléze Jenštejna a ani tu trochu

medu mu nedal s sebou na cestu.

– Dostalo se ti spravedlnosti, arcibiskupe.

– Potrestals pana Čúcha? Posavad s tebou sedá u stolu.

– Ty se nestarej o můj stůl. Ty se starej o to, abys nezapomínal, že jsem tvůj král. A od krále že se ti může dostat jenom spravedlnosti. Nikdy na to nezapomínej, arcibiskupe. Ani dnes v Praze při večeři. Běž. Jeď si do Prahy. Kliď se mi z Karlštejna, nevidím tě rád.

V Praze při večeři ohlásili panu z Jenštejna, že mu královi zbrojenci dílem pobrali a dílem pobili na pět set kusů hovězího dobytka, zpustošili vinice, zkazili na Labi všechny mlýny, potopili loď naloženou solí, zapálili sedm špejcharů, dva ovčíny, ve kterých zašlo šest set patnáct ovcí, a dvě vsi, kde patrně uhořelo i několik poddaných. Škody je summa summarum asi za dvacet tisíc českých zlatých. Rozbořený jez už lidé pana Čúcha vystavěli znovu a pilně tam loví ryby. Štiky, kapry i karasy, cejny, tlouště, podoustve.

Jenštejn v prvním vzteku nepostřehl duchaplnost té kratochvíle a hned za úsvitu vypravil ke králi rytíře Něpra s dotazem, co je to za krutý omyl anebo za podivnou náklonnost českého krále ke hlavě české církve a k nejvyššímu kancléři. Za soumraku byl důstojný rytíř Něpr zpátky se vzkazem, že český král neví o žádném svém omylu a též neví nic o kancléřství pana z Jenštejna. Pan z Jenštejna kancléřem byl. Avšak už není. A nikdy nebude. A kdyby snad ve své zpupnosti toužil zvědět i důvod svého sesazení, nechť nezkoumá planety ani konstelaci sil v Evropě, v církvi, v říších, v dynastiích, nýbrž třešně. Dozrávají.

Pan z Jenštejna už další dotazy nečinil, svazky s královským dvorem zpřetrhal, práci ku prospěchu Václavovy říše i lucemburské dynastie skončil a dál svědomitě vykonával svůj arcibiskupský úřad. Není a nebude kancléřem. Nevadí, bene est. Zato je arcibiskupem. A český král teprve pozná, co je arcibiskup. Až mu oči vylezou navrch hlavy, jak to pozná. I kdyby měly vyschnout vody Vltavíny a Čechy lehnout popelem, pražský arcibiskup se za své ryby pomstí. I českému králi se dostane spravedlnosti. Drsné. Přísné. Arcibiskupské.

Král Václav nechal arcibiskupa arcibiskupovat, přízeň Boha

nebeského mu sjednají i dvorští kaplani a papež snad za Jenštejna palec do ohně nestrčí, došily ostatně i zprávy o nových papežových půtkách s kardinály, i válečná hvězda Urbanova spíš čadí nežli svítí, papež možná na Čechy i na Václava prozatím pozapomene, polívka se nemá jíst horká a Václav už byl tím náhlým přívalem panovnických povinností unaven.

A koneckonců král Václav, aby měl klid, vyhověl papežskému legátu Raimundovi a Jenštejnovým nástupcem v úřadě nejvyššího kancléře jmenoval Lamprechta z Brunnu, bamberského biskupa. Papež se snad spokojí a pozapomene. Všichni mocní tohoto světa by udělali dobře, kdyby na Václava Lucemburka pozapomněli. Václav Lucemburk je unaven kralováním, svět mu připadá jako lvová jáma a chce být sám.

Lamprecht z Brunnu si arci kancléřského úřadu neužil. Mnohé z Václavových chvályhodných vlastností mívaly jen krátké trvání; a trpělivost mezi ně věru patřila. Uplynuly sotva čtyři neděle a král si v kruhu svých kohoutků postěžoval, že ten plesnivý německý dědek není k potřebě, neumí tančit, nerozezná verše od prózy a vlka od srnce, nebaví ho kostky, filosofie ani astrologie, bylo by přisámbůh nejlepší hnát ho, odkud přišel, do Bamberka, ať si tam louská žaludy a zapíjí je vodou.

A král, jak pravil, tak občas i konal. A jeho konání bylo vždy jen spravedlivé. Vyhnal Lamprechta jako čeledína. Toho dne večer pak uspořádal hostinu s hojným pitím, aby si od panování konečně oddechl. Hostina se protáhla, a když už všichni usnuli, poslední zůstal s přiopilým Václavem kohoutek z nejvěrnějších, Hánek Brůnův, probošt lubušský a králův nejvyšší písař v jedné osobě. Vesele se přehoupla noc, vesele se vyhouplo sluníčko, dole po dvoře šly děvečky na ranní a ti dva si ještě poslali pro žejdlík. A když dopili, jmenoval Václav neurozeného Hánka, syna Brůnova, nejvyšším kancléřem svým, království českého a Svaté říše římské německého jazyka. Legátu Raimundovi to ve stavu dosud podroušeném vzkázal s dodatkem, že svět je jáma prasečí a v Čechách že je zvykem rozeznávat biskupy od lidí, a kdyby měly Čechy i lehnout popelem, unavený český král si bude své kratochvíle

pořádat, jak se mu zlíbí, a žádný ploskonohý Němec ani vlašský dominikán mu do toho čenich strkat nebude.

Papežský legát Raimundus de Capua, jemuž cestování nepůsobilo obtíže, dal balit zavazadla a vyslal rychlého jezdce do Říma ke kurii s oznámením, že svou pražskou misi končí a raději půjde za legáta do říše Kumánů nebo Berberů, než by setrvával v Čechách, kde nejvýznamnějším výsledkem jeho úsilí a pracovitosti byl koš jitrnic. Nato se uchýlil do kláštera bratří dominikánů u Svatého Klimenta za mostem a vyčkával tam, až budou naloženy jeho povozy, nehodlaje se dotknout české půdy už ani podešví svého kardinálského střevíce.

A to byla ještě krátká chvíle pro Mikuláše Puchníka. Tvář zfialovělou obavami a rozhořčeným údivem, přispěchal za most k dominikánům.

– Odjíždíš, Eminence?

– Proč se ptáš? Posílá tě arcibiskup? Přijít sám nemá čas? Chytá ryby? Odjíždím.

– Neposílá mě arcibiskup.

– Co chceš?

– Zapomněls?

A legát si tlustého kněze prohlédl pozorněji a jeho pěstěný, obrazům zbožných vizí přivyklý vnitřní zrak mu jakoby na rozloučenou s Čechami zpřítomnil otevřená vrata stodoly a bílé, opařené, rozříznuté prasečí tělo, visící za nohy na trámě.

– Ano. Dal jsem ti nějaký slib. Na tvém statku, nemýlím-li se. Někde u Budějovic.

– U Horažďovic. Slíbils mi hodnost kanovníka arcijáhna.

– Ano. Odpusť. Přijede jiný legát. Napraví mou chybu. Bůh ti dá, co ti patří. Já už odjíždím.

A kardinál si s bolestným výrazem přejel jemnými prsty po spáncích, aby český kněz viděl, jak ho trýzní a o paměť připravují hlubší a závažnější myšlenky a jak je mu petentova přítomnost obtížná.

Ale český kněz něco takového vidět nebyl ochoten. Mikuláš Puchník už držel za rohy příliš mnoho býčků, kteří se mu nakonec vykroutili anebo se řízením pekelných sil proměnili v pouhé slípky,

kachny, kapouny. Drůbeže už měl plné stavení. Byla to masitá drůbež. Přítulné sinekury. Četná a rozmilá beneficia. Ale Mikuláš Puchník tušil, že se tím dosud nenaplnilo jeho životní poslání. A nemínil lehkověrně čekat, že Bůh člověku dá, co mu patří, a že nový legát bude snímat hříchy starého. Pevně se rozkročil a sevřel býčkovy rohy, až mu naběhla žíla na krku. Věděl, že legát je bytost jemná a mystická, a tedy že těžko odolá řeči přízemní a prosté a způsobům zrna hrubšího.

– Čechy ochabují ve věrnosti papežovi Urbanovi, Eminence. I král ochabuje. V Čechách jsou mnozí, kdo by papeže rádi podřízli a vyudili v komíně. A arcibiskup si chytá ryby. Věrných je v Čechách míň a míň. Eminence.

– Co chceš?

– Sloužit věrně papeži Urbanovi.

– Něco ti v tom překáží?

– Hodnost kanovníka arcijáhna už není volná. Nástupcem pana z Janovic jmenovali pana z Benešova.

– Arcibiskup ho jmenoval.

– A tvoje slovo v Čechách neplatí jako papežské? A arcibiskup si jmenuje preláty proti vůli papeže?

– Pan z Jenštejna je můj přítel, kněže. Mluv opatrněji.

– Tvůj přítel nemá čas se s tebou rozloučit?

– Přestaň. Nezajímá mě, na co má čas arcibiskup. Odjíždím. Co chceš?

Puchník přistoupil blíž, naklonil se až téměř k legátovu uchu a ztišil hlas.

– Svěř českou církev do věrných rukou, Eminence. Prve než odjedeš.

– Do čích rukou?

– Do mých!

Legát se jemně a smutně ušklíbl a zahleděl se na Puchníkovy ruce. A představil si v nich nůž, řeznický nůž, rozřezávající bílé břicho visícího zvířete. A zakrvavená ruka hází do necek játra, srdce, je mráz, z necek se kouří, psi dorážejí, za oknem sedí svatá Brigita a zpívá, není ji slyšet, ale zpívá žalm o tom, že se bouří národové a lidé

přemyšlují daremné věci a syn Hospodinův je roztluče prutem železným. A veliká marnost přepadla legáta Raimunda, marnost a obtížnost a touha uniknout ihned a kamkoli; touha jemná, pěstěná a zbabělá.

– Snad bys nechtěl být arcibiskupem? Co chceš?

– Jmenuj mě generálním vikářem.

– Své vikáře si jmenuje arcibiskup sám.

– Nemá čas. Chytá ryby. Poraď mu. Slovem papežským. Poraď mu a potom si klidně odjeď, Eminence. A nemusíš se bát o Čechy. Ani papež se nemusí bát. Spolehni se na Mikuláše Puchníka.

Legát Raimundus dobře věděl, že by se měl velice bát o Čechy. A že se na tohoto kněze nemůže spolehnout ani on, ani papež, ani Bůh. Ale jeho touha uniknout byla tím silnější, čím déle před ním Puchník stál a mžoural chtivýma a lstivýma očima.

– Pokusím se.

– Nadiktuješ dopis pro pana z Jenštejna?

– Možná.

– Mám počkat?

– Přijď zítra ráno. Nebo ne! Už sem nechoď. Nadiktuju dopis. Počkej si v refektáři. Zmiz!

Ráno přijely přes most ke Svatému Klimentu legátovy povozy a před polednem už byl Raimumdus de Capua šťastně a navždy za Prahou.

Jenštejn se dovtípil, jak zanedbal úctu k příteli a učiteli a papežskému vyslanci, až když se k němu o polednách dostavil Mikuláš Puchník s legátovým dopisem. Aby alespoň něco napravil, rozmnožil počet svých generálních vikářů a vedle probošta Čerta a škramnického faráře jmenoval i Puchníka. Třetí vikářský plat arcibiskupskou pokladnu do vánoc neožebračí. A legát to snad uzná jako omluvu a jako pozornost namísto daru na rozloučenou. A o vánocích arcibiskup Puchníkovi poděkuje a požádá ho, aby úřad dobrovolně složil a platil si denní chléb opět z výnosu svých dosavadních obročí, má jich prý i tak víc, nežli je slušno.

Jenomže arcibiskup míní a Pán Bůh mění. A schopní křesťané Pánu Bohu pomáhají, usmyslí-li si arcibiskup něco pošetilého.

O vánocích pan z Jenštejna generálnímu vikáři Puchníkovi poděkoval. Pozval ho na božíhodový oběd ke své tabuli a poděkoval mu veřejně a nahlas. Za píli, za svědomitost, za přesné plnění arcibiskupských přání a příkazů, za obranu arcibiskupových zájmů proti škůdcům církve a útokům světské moci. A nato požádal Jenštejn Puchníka, aby v úřadě setrval. Puchník odmítal, nepotřebuje tak vysoký úřad, stačí mu ke skromné obživě výnos jeho dosavadních obročí, ale nakonec se podvolil a setrval. Při témž obědě vyzval Jenštejn probošta Jana Čerta a škramnického faráře Matěje, aby tíhu povinností arcibiskupova generálního vikáře ze svých beder dobrovolně složili. Mikuláš Puchník ji unese sám, je zbytečno mu pomáhat. A pro arcibiskupskou pokladnu to bude úspornější.

Mikuláš Puchník, třeba přiznat, arcibiskupská přání vskutku svědomitě plnil a příkazy nezanedbával. Zájmy arcibiskupovy dravě hájil, nelituje při tom námahy a nevyhýbaje se ani nízkostem a trapnostem, šlo-li o zájmy rázu poněkud malichernějšího.

Mikuláš Puchník se ovšem velmi záhy naučil rozpoznávat sám, co je arcibiskupské přání; co by mu arcibiskup přikázal, kdyby o to byl požádán. Sám odhadoval, co je a co není v zájmu arcibiskupově, a sám vedl i kroky arcibiskupské spravedlnosti.

Zajisté, že tak činil obezřetně. Do otázek liturgických se arcibiskupovi nepletl. Svěcení svatých olejů přenechával podle předpisu biskupům. Když po vánocích přijel posel z Říma se zprávou, že Urban posadil pět kardinálů do vězení a chystá se vyzkoušet i mučením, měli-li v úmyslu svého papeže zabít, nebo jen svrhnout z trůnu, tehdy Puchník Jenštejna nešetřil a prosil o pokyny podrobné a nejednou i písemné.

Ale pokud se vedl pouhý spor s litoměřickými měšťany o nárok na clo z arcibiskupského obilí, pracoval Puchník samostatně a pana z Jenštejna tím neobtěžoval, přestože musel jeho jménem dát Litoměřické i do klatby. Byla to všechno špína, jež nesmí potřísnit arcipastýřovy svaté prsty. Na stole ovšem leželo při té hře třicet tisíc zlatých. Spor to byl naprosto nezbytný.

I k ozbrojeným šarvátkám arcibiskupských vojáků s knechty panoše Hesa z Makova dal Puchník popud sám, uhádnuv, že to bude

Jenštejnovi milé. Boje se vlekly po mnoho měsíců a vycedilo se při nich nemálo křesťanské krve; bylo by se nehodilo, alby podnět k takovému zabíjení vyšel od arcibiskupa. Hes z Makova byl ovšem panoš českého krále. A peníze na to válčení poskytl Hesovi král. Bylo naprosto nezbytné vyslat arcibiskupské vojsko, aby pustilo nepřátelům církve krev a odhánělo jejich skot i brav. Jenštejn byl s Puchníkem i tentokrát spokojen.

I jiné lapálie vyřizoval Puchník z vlastní horlivosti a na vlastní účet. Vyslýchal cizoložné kněze a trestal je, uznal-li to za vhodné. Vymáhal desátky. Udělovali dispenze a rozhřešoval zločince. Přiděloval obročí, zprvu jen drobná, později i šťavnatější. Jmenoval sakristány, kaplany, venkovské děkany a později i některé kanovníky. Byla to úmorná práce, ale Puchník se mohl zanedlouho pochlubit, že se v české arcidiecézi jen máloco děje bez jeho souhlasu. A mohl se pochlubit i tím, že se s jeho souhlasem neděje nic, s čím by arcibiskup nebyl spokojen. Pokud se o tom ovšem arcibiskup včas dověděl. Maličkostmi ho Puchník neobtěžoval. Ani nudnými součty grošíků, které mu tu a tam při té úmorné práci zůstávaly za nehty.

Všichni někam utíkali, nikdo na nic neměl čas, všichni byli unaveni, zamyšleni, zklamáni, roztroušeni a mdlí. Puchník stál pevně a držel býčka za rohy.

A tak pozvolna poposedával k veslům české církve Mikuláš Puchník. Vzhledem ke starobylosti, slávě a velebnosti Čech i jejich církve to bylo nedůstojné. Vzhledem k památce svatého Václava i svatého Vojtěcha to bylo ostudné.

Ale bylo to jednoduché. Pohodlné. Praktické.

A vítaně úlevné pro povznesenou a vzdělanou osobnost, která tajila ve svých prsou hořkost neúspěchu a zpižlaného žití, nepomstěnou urážku a zavilou zášť. Jenštejn nepochyboval o tom, co je Puchník zač. Štítil se ho. Pohrdal jím. Ale byl s ním spokojen.

A vesla českého království, korábu lehýnce už puchřejícího, svízelně proplouvajícího hustými vodami Evropy a oceány lidské historie, tato těžká vesla, uzpůsobená pro silné ruce Karla Čtvrtého, Arnošta z Pardubic, Jindřicha z Lipé, Petra z Rožmberka, nedbale

držel v nejistých a neurozených rukou jakýsi Hánek Brůnův. Hned po svém jmenování nejvyšším kancléřem vypravil se s českým králem a s královnou Johanou na dlouhou cestu po říši, až za Rýn do Lucemburka a zpátky přes řadu hrabství, vévodství a měst. Zpizdili mnoho panovnických úkonů a povinností. Poskytli německým pánům a kurfiřtům mnoho námětů k pomluvám a mnoho důvodů k soudu, že Václav Lucemburk je vlády v říši neschopen a nehoden, Schluss damit! Vypili mnoho vína elsaského, rýnského i moselského a užili si mnohé zábavy. Vrátili se až po vánocích.

A lodě pluly váhavě a šejdrem vstříc budoucím dějům. Proud byl zrádný a voda hluboká.

Po vánocích se Mikuláš Puchník sešel s Hánkem Brůnovým. Sešli se tajně. Na Starém Městě. V domě mladého, bohatého, k dvořanům i prelátům úslužného i štědrého měšťana a konšela Zikmunda Hulera. Pilo se drahé řecké malvazí, pinta za šest grošů. Puchník do sluníčka ani do ranní mše nevydržel. Usnul, padnuv do hostitelova náruči, při prvním kuropění. Ale předtím stačil ještě poprosit kancléře Hánka, aby vzal na vědomí a ve vhodné chvíli to i králi pošeptal, že on, Puchník, je králův poddaný nejvěrnější z nejvěrnějších. Přestože lidí věrných králi je, jak známo, v Čechách míň a míň. On, Puchník, kdyby se měl rozhodnout mezi papežem a králem, i tehdy rozhodne se pro krále. A dělají-li některé jeho činy dojem opaku, nechať se král nemýlí; Puchník tak jedná pouze z donucení páně Jenštejnova a proto, aby Jenštejna přelstil, ukolébal, získal si jeho důvěru a tím užitečněji pak mohl pracovat ve prospěch králův. Nic za to samozřejmě nežádá. Jen slib, že to zůstane v tajnosti. A královu vlídnou vzpomínku, kdyby se s panem z Jenštejna časem něco nadejžbůh stalo a kdyby se arcibiskupský stolec uprázdnil.

Měšťan Huler dal Puchníka donést do svého lože, nedbaje nebezpečí, že mu je prelát zašpiní. Co všechno té noci vyslechl, stálo za dvoje nové peřiny. Kancléře Hánka vyčastoval vydatnou snídaní a poručil připravit mu s sebou domů výslužku, maso, koláče i cizokrajné ovoce, a na dno košíku s jídlem nenápadně položit váček s rovným stem zlatých, alby se nejvyšší kancléř, až vystřízliví, rozpomněl, u koho strávil noc a komu se svěřil s nejedním cenným

státním a dvorským tajemstvím. Měšťan Huler důmyslně šperkoval a cídil svou hvězdu, než jí rozkáže, aby vyšla na nebi nad českým královstvím. Díval se na Hánka Brůnova, jak nejistými prsty strká do úst špek a vajíčka, vedle v ložnici chrápal Mikuláš Puchník, nahoře za řekou, pod pozlacenými střechami hradních věží, tiše spal český král a dával si jako obvykle zdát sen, že se všechno změní, kurfiřti a papežové pomřou, vyslancové odjedou domů, pukne zem a pohltí vojska a Václav Lucemburk se vytratí zadní bránou a sejde dolů k Vltavě a posadí se na břeh mezi rybáře a stane se člověkem. A měšťan Huler si nalil náprstek pálenky a vypil a zajedl ovčím sýrem a napadlo ho, že si ještě trochu našetří a trochu si ještě počká, až tito jeho dva hosté popracují na duchovní i světské správě, a pak si koupí české království. A koupí lacino.

_____

Po vánocích, v lednu roku 1385, na den Šťastného kněze, v pondělí, putoval Johánek podél řeky Dunaje, po proudu, zemí bavorskou, mezi Štraubingem a Deckendorfem. O svém životě už nepřemýšlel, jednak že myšlenky mu nezadržitelně zalétaly k vidině různých teplých jídel a nápojů, a také proto, že v přemítání o svém životě už dospěl ke konečnému názoru. Byl to život k utopení. Jediné, co se tu dalo udělat rozumného, bylo vstoupit do řeky, tiše kráčet travinami a řídkým bahnem, níž a níž, ponořit se po pás, po krk, po obočí, konec.

Ale prozatím to nešlo. Řeka byla zamrzlá.

Mrzlo, jen praštělo. Údolí, křoviny, pelíšky drobné zvěře, všechno všudy bylo zapadané sněhem, sypkým a jiskřivým.

Johánek si arci nevyšel ,pro radost ze zimní krajiny. Johánek počítali, že zimu přečká ve Štraubingu, když už tam hrou náhody uvázl. Ani prst že pokud možno nevystrčí ze dveří.

Tehdy v létě, na rozcestí nad říčkou Vltavou, se Johánek kupecké karavany dočkal; fortuna nelhala. Kupci, nosiči a soumaři táhli ke Zlaté stezce a po ní k Pasovu. S nákladem koží kuních i jehenčích, husího peří, nožů i hliněného nádobí. Johánek se kupcům nabídl, že jim bude předříkávat ranní modlitby a stříci blaho jejich duší,

vezmou-li ho s sebou a nenechají po cestě umřít hlady. O Pasovu toho věděl málo, ale byl to aspoň nějaký cíl. Město biskupské, město obchodu a hříchu, nejeden toulavý kněz tam jistě došel štěstí. Kupci jeho nabídku přijali, ale k břemeni péče o duše mu přidali na záda i krosnu s hroudami včelího vosku.

Dokud se karavana škrábala průsekem v pralese vzhůru do hor, zdálo se všecko celkem v pořádku. Popruhy krosny řezaly Johánka do ramen, ale bylo co kousat i čím sousto zapít, ráno i večer, u ohně před spaním. Když se však pěšiny začaly zase svažovat dolů, na bavorskou stranu, a když už se soumarům mohlo něco na hřbet přihodit, oznámili kupci žravému kněžkovi, že teď už se do Pasova půjde pěkně poskopečka, a tedy jejich náklad i jejich duše už se obejdou bez flanďácké posily, a vyhnali ho od sebe.

Uplivl si nad tím nevděkem a odvětil, že s pomocí boží se už do Pasova dobelhá sám; zatímco oni v matoucí moci ďábla blouditi budou šumavským hvozdem zaživa i po smrti.

Ďábel sebou potom mrskal, seč byl, aby se vyplnilo Johánkovo prokletí; ale kupci Pasov neminuli ani o vlásek. Asi proto, že přece jenom znali cestu.

Zatímco Johánek s pomocí boží zabloudil jako ovečka v zemi Filištínů. K řece Dunaji nakonec dorazil, ale na podstatně jiném místě, než bylo záhodno. Dunaje se potom už držel, jenomže si nebyl jist, jestli to není chyba, když jde proti proudu. Byla to chyba. Poblíž jednoho brodu potkal živé bavorské křesťany a zeptali se jich, blíží-li se Pasovu. A křesťané mu prozradili, že se Pasovu vzdaluje. Že je od Pasova dobrých deset mil. A že se blíží Štraubingu. Štraubing pak že je město vévodské a pohostinné, město hříchu, nebývá neužitečno projít se jeho uličkami sem a tam. V teplém srpnovém odpoledni vstoupil Johánek do města Štraubingu.

A došel štěstí hnedlinko ten večer. Až skorem zaváhal, není-li v tom další léčka mrzáckého osudu. Proběhl uličkami sem a tam, nakoukl, jak se slušelo, do chrámu svatého Jakuba, chrám byl prázdný, žádné štístko mezi lavicemi nešmejdilo, ale nakoukl poté i do krčmy za Svatým Jakubem, na celou ulici tamodtud voněly česnekové bavorské uzenky, nakoukl, oběma dlaněmi si stiskl kručící

břicho a zalapal po dechu, že zkusí zažebrat, kdopak tu v dálné cizině pozná pražského svatohavelského faráře, a vtom spatřil na lavici u sloupu holbu čerstvě napěněného bavorského piva a po boku té holby krajana.

A proč by to byla léčka? Češi jsou lid slavný a vezde hudbou i tancem vítaný. Chrabří a skvostně vystrojení Čechové nechyběli v bitvě u Crécy ani na Kulikovu poli. Čechové v ornátech nikoli chudě vyšívaných sedají při dvoře papeže římského i avignonského a ani cařihradský patriarcha nemá rád svou patriarší radu bez preláta z Prahy, z Kutné Hory nebo aspoň z Prachatic. Proč by tedy nemohl ve štraubinské krčmě U apoštola, hubené tělo přioděné ušmudlaným hábitem potulného klerika, sedět Jetřišek Erhartův? Půl Čech, půl Němec, osoba toulavá, v městečku Kasejovicích rozená, kam je to z Pomuku pěšky slabé tři hodinky.

– Piskoř Hanýsek! Vurmajzl Hanýsek! Luciper letěl okolo a vypadls mu z huby? Nebo tě pomucký svatý Kuba posílá za zdejším? S dárečkem? Neseš mu svíčky? Zlatou monstranci? Naser mu, apoštolovi, má všeho dost. Pojď. Prodáme to a penízky propijem. Kam táhneš, boží halapartníku?

– Nikam. Dej mi napít.

Dal. I teplou uzenku mu zaplatil. Klerik Jetřišek měl tělo hubené, suknici ušmouranou, ale pivo a uzenku si vždycky mohl dovolit. V Praze i v Olomouci. A tady ve Štraubingu si mohl dovolit vědro piva. Kopu uzenek. Nepřištrachal se sem pěšky a s břichem kručícím. Přirajtoval na jednookém ryzáku. V družině rytíře Markvarta z Pořešína, hofmistra královny Johany. Sloužil u něho jako písař. Předtím sloužil jako písař olomouckého biskupa, pak jako písař u papežského legáta Pilea, u papežského legáta Raimunda a po odjezdu Raimundově, když legátský úřad zůstal opuštěn, spokojil se službou u královnina hofmistra. Klerik Jetřich nebyl co do svých pánů vybíravý. Sloužil už u mnoha a neměl iluzí. O pánech, o službách i tužbách, o čemkoli. Marná naděje, jak praví básníci.

Hofmistr Markvart z Pořešína přijel pozdravit jménem královniným štraubinské Wittelsbachy, vladařskou rodinu. Vyřídit jim Johaninu stálou příchylnost a lásku, a také vymáhat zbytek

královnina štraubinského dědictví, splatný už před čtyřmi roky, vymáhat tvrdě a pohrozit i válkou, kdyby se příbuzní neměli k placení. Johana byla rodem ze štraubinských vévodů. Její vévodský otec Albrecht vládl sice hrabstvím holandským a hennegavským a přesídlil do lepšího města, do rozkošného, vzdělaného Haagu, ale kořeny jeho urozenosti tkvěly v Bavořích. Jeho kolébka stála ve venkovském, po česneku čpícím Štraubingu. A hlavně peněžní pohledávky měl on i jeho královská dcera ve Štraubingu, a Albrechtův haagský dvůr byl nákladný, také pražský Václavův dvůr byl nákladný, poslala tedy česká královna svého hofmistra s nevelkou a naschvál značně šmízovou družinou a se vzkazem, že počká Štraubinským do švestek a potom vyšle vojsko.

Johánek popil piva, pojedl uzenice, popřál odpočinku znaveným nohám, znovu popil piva a ještě na dobrou noc něco maličko pojedl. Klerik Jetřísek se zájmem sledoval, jak mu chutná.

– Půjdeš spát nebo navštívíme fraucimor?

Jetřich, bezděčný syn kasejovického plebána Erharta, sloužil u hofmistra jako písař i jako předčitatel; hofmistr neuměl ani psát, ani číst. A tady ve Štraubingu i jako poradce v otázkách dědičného práva; studoval kdysi v Praze nejenom rok na fakultě svobodných umění, ale též půl roku na fakultě právnické. Mimoto sloužil rytíři Markvartovi jako pořadatel zábav. I jako kuplíř; a to zejména.

Co se týče fraucimoru páně hofmistrova, ten byl ovšem taktéž poněkud šmízový. Družina vyjela z Prahy velice špatně vybavena. Ženskou obsluhu si musela shánět až na místě. A kromě dvou lázniček u Dunaje a hampejzu za Svatým Jakubem nic spolehlivějšího ve Štraubingu nastálo k mání nebylo. Klerik Jetřich najal celý dotyčný hampejz. A přišlo to vlastně levněji, než kdyby s sebou vlekli z Prahy počestné manželky a panny svého srdce.

Jetříšek Erhartův uměl všechno. Když se družina přesmíru napila a styděla se v tom stavu na veřejnost do chrámu, dokázal v mázhauzu odsloužit i mši. Aniž se zbytečně sháněl po oltáři. A aniž měl vyšší svěcení. Všecko dokázal. Všichni ho znali. Všichni ho potřebovali. Nikdo si ho nevážil. Ani ve Štraubingu, ani v Olomouci, ani v Praze. Ani doma v Kasejovicích. Klerik Jetřich, panchart Dietrich,

vagabund Theodoricus Casseiowicensis, byl hnusný parazit.

– Spal bych. Kdyby bylo kde.

– Lehneš si k tlusté Bärbel a usneš. Je na to zvyklá od hofmistra. Pojď.

To bylo v srpnu. A do prosince se na tom nic nezměnilo. Planety konečně zase rejdily po zvěrokruhu trochu spořádaněji.

Jednou spali u holek, jednou v hradním čeledníku, někdy i v ložnici samotného hofmistra, když hofmistr spal u holek, poselstvo české královny si ve štraubingu žilo zvesela a nevázaně a nestěžovalo si, že uvízlo v dálné cizině. Někdy sháněli pištce, někdy zvěřinu, někdy novou děvku. Někdy skládali a psali láskyplné dopisy do Čech počestné manželce páně hofmistrově a jeho milovanému, pobožnému a úspěšnému synu Přibíkovi z Pořešína, děkanu svatovítské kapituly, i manželkám a zbožňovaným pannám přítomných panošů a zemanů; nikdo z urozených členů poselstva neuměl psát a číst. Občas dali i hlavy dohromady a vymýšleli repliky na explikace štraubinských dvorních juristů a dupliky na jejich repliky, rytíř Markvart si zjevně přál, aby se jednalo bedlivě a důrazně, ale s jednáním aby se přitom nepospíchalo, zašmodrchávali tedy dědický spor s vydatným přispěním Štraubinských tak zdatně, že už pomalu nikdo ničemu nerozuměl, v tom byl Johánek, arcibiskupský kdysi notář, docela užitečný. Jinak byl ale užitečný pramálo. Parazit Jetříšek ho živil, u ševče za něho platil, chránil ho, když se u Apoštola seprali s bavorskými křesťany, dokonce s farářem od Svatého Jakuba ho seznámil a vyjednal mu několik výnosných zádušních mší, oslazených bohatými oběrami od místních vdov.

Hofmistr Markvart z Pořešína zjevně rád ve Štraubingu pobýval. Štraubinští pacholíci už dávno otrhali švestky, štraubinské kuchařinky už z nich i navařily povidel, a české poselstvo se nemělo k odjezdu a spor byl stále zamotanější. Neboť Johana dlela s královským chotěm na cestách po říši a svému hofmistrovi vzkázala, aby ji čekal v Praze až po vánocích. A rytíř Markvart tedy dospěl k náhledu, že úplně stačí, když jeho poselstvo rázně přeruší své mírumilovné jednání a s hrozbou brzkého vpádu českých vojsk opustí Štraubing až ke konci adventu. Svátky vánoční je zajisté

příjemno trávit v kruhu rodinném. Ale do té doby se zdál rytíři Markvartovi i nečistý hampejz za štraubinským Svatým Jakubem příjemnější nežli manželská ložnice.

Zkrátka vypadalo to, že nejmíň do vánoc je o uzenky a o střechu nad hlavou postaráno. Ale pak na jednu z planet asi sedl střeček nebo jí ovád zabzikal u ucha a ona se splašila. A po ní i ostatní začaly kličkovat jak zajíci a skončilo to hvězdnou konstelací, jež by i odsouzenému pod šibenicí naznačovala, že se tu náhle cosi mění k horšímu.

Kromě střečkujících planet to zavinil zčásti i Jetřich Erhartův. Uměl všechno. A bohužel i krást. Doprovázíval Johánka, který už u Svatého Jakuba výpomocně i zpovídal, prohlížíval si vyzdobený chrám, obrazy, svaté kosti i zámky od pokladniček. V sobotu navečer před třetí nedělí adventní se jakoby pozdržel s Johánkem v sakristii a pak si vlezl do skříně a nechal se v kostele zamknout. Noc neprolenošil. Zkušeným okem vybral nejpěknější kousky kostelního nádobí i rouch, naskládal kořist do pytle, pytel si uložil pod schody na kůr, potom zhasil svíčku, prospal se maličko, a když se báby hrnuly na jitřní, proklouzl mezi nimi i s pytlem. A než si kostelník povšiml změn ve stavu chrámového inventáře, seděl už milý panchart Dietrich u tlusté Bärbel na pelesti a cloumal spícím Johánkem a upozorňoval ho, že v tom pytli pod postelí není zabitý amant, nýbrž obsah mnohem cennější, bratru přinejmenším za tři sta českých zlatých. A je teď na Johánkovi, aby zakoupil staršího valacha a naložil naň pytel i sebe a schnell und presto odcestoval do Čech, přes Pasov a přes Linec a na Budějovice se protluče i v zimě, hofmistrův písař Jetřich rovněž pojede do vlasti už brzičko, hofmistr a jeho družina už chtíce nechtíce pomýšlejí na odjezd, ale plný pytel kostelního zlata a brokátu jen tak snadno mezi bagáž královnina poselstva nestrčíš, přepravu kořisti musí obstarat Johánek. A sejdou se po vánocích v Praze a lup v Židech zpeněží a penízky si rozdělí a o masopustě to roztočí, až holky v Krakovské ulici budou prosit o milost, a ještě zbude Johánkovi na půlkorcovou vinici za Koňskou bránou a vyvrheli Jetříškovi na panský kabátec, obšitý kuninou.

Zčásti pak byl neslavným koncem štraubinského zastavení vinen i

Johánek. Vidina půlkorcové vinice za Koňskou bránou se mu zamlouvala. Ale vidina osamělé jízdy s chrastícím pytlem plným misek, cilboří a kropáčů? Skrz osm měst, a v každém městě mají rynek a na každém tom rynku už byl nejeden zloděj kostelního zlata a stříbra a brokátu bez dlouhých štráchů upálen. Ne. Tolik odvahy by se do Johánkovy drobné hrudi ani nevešlo.

– Bojíš se?

– Chytnou mě nejdál na pasovském rynku. A je to hřích!

– A kdybych našel kupce tady, nebyl by to hřích?

– Kupce tady? Trefflich! Zbožná idea. Předměty zůstanou ve své farnosti. To by byl menší hřích. Najdeš?

– Nenajdu. Celý Štraubing už teď ví, co se ztratilo.

– Škoda. Holt těžká rada. Odnes ten sak pryč.

– Ty bys mě zradil, Hanýsku?

– Já bych tě asi zradil. Zlobíš se?

– Jsi mi dost dlužen. Krmím tě už od léta.

– Bůh ti to vynahradí.

– Není potřeba. My oba jsme paraziti, slyšíš, Hanýsku? Profanum vulgus. Bez vážnosti a vlivu, jak praví básníci. My musíme držet pospolu. Chystej se na cestu.

– Ale já se bojím!

Pohádali se. Křičeli na sebe. A tlustá Bärbel si pomaloučku domyslela, oč jde. A jaké bohulibé předměty se v pytli k sobě tulí. A chtěla podíl. Jinak prý nemůže slíbit, že přestojí tu hrůzu z pekelných muk a nepoběží honem za farářem vyzpovídat se.

Zfackovali ji. Potom si uvědomili, že to z ní asi hrůzy pekla nevyhnalo, a dali jí jednu stříbrnou paténu a jeden sametový pluviál.

Druhý den se vytasila s úvahou, že k paténě nutně potřebuje i předmět, jenž jí bývá přikryt, tedy kalich, a k pluviálu ještě aspoň kapuci. Neudrželi se a zbili ji znovu.

Třetí den ji zahlédli, jak obchází kostel s úmyslem neklamně jidášským.

Skryli se u šenkýře od Apoštola. Řekl si o pozlacený kalich a o dva ubrusy. Přesto ho ve středu po nešporách zahlédli, jak chodí kolem fary a váhá, má-li či nemá zaklepat.

Skryli se při Pasovské bráně u jirchářе. Vlekli pytel tmou a proklínali satanáše, který je svedl k hříchu a teď dělá obtíže.

Jirchář si řekl o tepané ciborium, kříž posázený perlami a všechny čtyři ornáty. Zalezli mezi kůže a usnuli, zaskočeni smolnou sudbou a uštvaní, ale ještě tu noc je jirchář vzbudil, ať se seberou a vypadnou, neboť v něm se, na rozdíl od nich vagabundů, pohnulo svědomí. Kříž, ciborium ani ornáty jim samozřejmě nevrátil.

Skryli se u zahradníka, v dřevěné kůlně nad řekou. Krčili se tam pospolu na hromádce loňské natě, venku přimrzávalo a padal sníh. Báli se z kůlny vylézt, že je najdou a chytnou podle stop. Tetelili se tam den a noc. K ránu vyběhli, zbytek nepožehnané kořisti hodili do Dunaje, pytel už byl poloprázdný, ani se pod ním neprobořil mladý led. Prokleli nehostinný Štraubing a utíkali pryč.

V pondělí na den Šťastného kněze byli před Deckendorfem. Brodili se sypkým sněhem, křovinami, závějí, vepředu klerik Jetřich, za ním Johánek. Nešťastný kněz Johánek. Mrzlo, jen praštělo. Mířili k Pasovu.

– Vezmem to přes Linec a na Budějovice?

– Můžem i přes Linec Ale v Salcburku je taky dobře, Hanýsku.

– Nikde není dobře. A co si počnem v Salcburku?

– Ze Salcburku na Inšpruk.

– Ve sněhu? Do hor? Štvát se a zmrznout? Leda po smrti!

– Na jaře, Hanýsku. V Salcburku dočkáme jara. Je to město pohostinné. Arcibiskupské. Přečkáme chumelení a dočkáme psích fialek. A půjdem do hor. Profanum vulgus nezmrzne. Parchanti mají duši chlupatou. A tělo nesmrtelné. Zapomeň na Štraubing.

– Co v Inšpruku?

– Z Inšpruku na Trident, město biskupské. Z Tridentu k řece Pádu. A proti vodě Pádu směrem západním. Já jsem se na tu cestu vyptal, Hanýsku. Já se tam chystám už fůru let.

– Nerozumím ti. Kam?

– K zeleným břehům rhônským. Do krajiny provensálské. Do města Avignonu k ďáblovu papeži. Udělá z nás kanovníky. A tam už zůstanem.

– Tlacháš jak děkanova tchýně.

– Tlachám, abych tě zahřál. Je drobet chladno. Tlachám, abych tě pobavil. Jsi dneska hrozně smutný vurmajzl. Ale do Avignonu půjdem, Hanýsku. K parchantu papežovi.

– Ne. Je to daleko.

– A do Salcburku? V Salcburku jsme za týden, když sebou hnem. A dočkáme tam jara. Pospolu. A pak se uvidí.

– A co se o mě staráš? Proč nejdeš sám?

– Není správné jíti sám pustou nocí, praví básníci.

– Najdi si někoho.

– Našel jsem.

– Jiného. Já tě asi zradím.

– To máš jedno. Člověk jako člověk, nevybereš si. A ty jsi vurmajzl brabenec. Já tě budu chránit. Mečem a kopím. V kabátci obšitém kuninou. Chceš?

– Nechci.

– Stejně budu. Přebal si onučky. Jdeme k Salcburku.

———————

– A co zachrání Čechy, mistře z Ježova?

– Oprava církve, králi.

Václav byl v jezdeckém úboru. Vysoké boty měl z teletinky, úzké, přiléhavé, kabátec povycpávaný a pošitý knoflíky málem i na zádech, cípy kuklice si dal ovinout kolem hlavy a přichytit stříbrným spinadýlkem, pořád ještě se to tak nosilo.

Mistr Vojtěch se odíval stále touž beraní šubou, jako před šesti lety. Šetrnému učenci vydrží šuba půl života. Z rukávů by už byla špitální polívka, kdyby se vyvařily; ale učenec ukládá své příjmy do brků a inkoustu. Do křivulí, herbářů a do rytin, znázorňujících akliptická znamení i symboly boží trojjedinosti. A do knih, v nichž je pravda. A ne do tkanic a knoflíků.

– O církvi přede mnou radš nemluv. Nebo se rozkřičím a splaší se mi stáj. Já, pamatuj si, mistře scholastiku, já jsem poctivý křesťan. Já neděle světím. I svaté knihy někdy čítám. Já si i zpovědníka živím u dvora. A lituju svých hříchů, když se zpovídám. Ale co je to za církev, kde papež má víc brnění než ornátů? Papež se má modlit. Na

válčení stvořil Bůh jiné příšery.

– Říká se, že papež není zdráv.

– Mluv přesněji. Říká se, že zešílel. Pět kardinálů dal pověsit na žebřík a strhnout, říká se. A pálit do boku. A vyslýchat. V mučírně! Pomazané kněze! Tobě se z toho neobrací žaludek, učený křesťane? I pana de Prata, říká se, dal dřít na hřbetě. Kardinála Pilea, ondy našeho rádce a přítele. Byl to zloděj, já vím, ale byl to hrabě. Pěknou hlavu má ta tvoje církev! A jak já ji mám opravit? Jak by se ti to líbilo? Učesat? Přikrýt šlojířem a navonět? Co se směješ? Nenávidím toho papeže!

– Není řeč o papeži.

– A pražský arcibiskup? Kyše jak loňské pivo. Počítám, že dá do klatby i moje psy. Nenávidím ho! Pojď sem blíž.

Krásný kůň, jen se podívej! Arab! Beduín! Ty nemáš rád koně? Kůň je lepší než člověk, pamatuj si to. Kůň by nedokázal vzít svíčku a pálit koně do boku.

Procházeli se konírnou. Král se procházel. Mistr Vojtěch tlapal za ním a obezřetně se držel zpátky, pamětliv, že tvor zvaný equus caballus svíčku uchopit nemůže, ale vyhodit zadníma může jaksepatří a způsobit tak tvoru zvanému homo sapiens úraz nemenší, i když patrně beze zlého úmyslu, neboť kůň na rozdíl od člověka není sapiens.

Král se přišel potěšit do konírny. S ním Kuník z Pardubic, ochotný jeho druh a konzultátor, když šlo o koně, o cípy kuklice a o kůži na boty. Momentálně však šlo o problémy církve, Kuník tedy zůstal stranou a mlčel, nevyznal se nijak zvlášť v argumentech církevních oprávců ani v důvodech, proč nepodrbat katovým hřeblem kardinála, jestliže si podrbání zaslouží.

Král si přišel prohlédnout dva nové arabské koně, které mu, zatímco dlel na cestách, sehnal za hříšný peníz jeho věrný podmaršalčí pan Čúch ze Zásady. Až do Uher pro ně snaživý Jan Čúch poslal, do Budína, kam přicházeli kupci ze zemí saladinů, sultánů a chalífů, byli to překrásní koně, malí a divocí, takové bezpochyby neměl žádný panovník a kurfiřt od Krakova po Barcelonu.

A mistr Vojtěch musel za svým králem až do těch maštalí. Václav se vrátil z říše, odjel tam v nevhodný čas a byl tam nevhodně dlouho, a učený kanovník už byl jako na trní. Potřeboval mu sdělit své obavy. Svou úzkost. Své lamento o stavu církve v českém království. Nějaký Puchník, až tam to došlo, králi, tlamatý Puchník nějaký! Jako by vezl tvaroh na trh, tak řídí církev svatého Vojtěcha! A Čechy tancují, podobny talíři na kejklířově prstu. A kdo je zachrání?

Mistr Vojtěch už králi Václavovi mnohé odpustil. I s jeho vycpávaným kabátkem se smířil. I s oboječkem kolem jeho hrdla a s cípatými rukávy. Už ale také věděl najisto, že Václav Čechy nezachrání.

Kdo však je zachrání? A nač je tedy v Čechách král?

A za kým měl mistr Vojtěch se svou lamentací jít? Kdo poslouchá starého muže v usmoleném kožichu? Bývalí dvorští přátelé se téměř všichni někam vzdálili. A smrt se přiblížila. A lhostejnost, sladké mléko starců, ne a ne rozmočit kůrky paměti a rozumu.

– Přemýšlel jsem o papeži. Není vyloučeno, že papež je Antikrist. Ale křesťan může věřit a dojít spásy i bez papeže. V bibli o něm nic psáno není. I církev může být bez papeže. Kupříkladu česká církev. Vypověz poslušnost papeži.

Václav se maně ohlédl. Kuník si vzadu prohlížel hřebí kobylu. A ani beduíny ten smělý teologický výklad nezajímal. Byli to koně mohamedánští.

– Urbanovi?

– I Klimentovi. Všem papežům.

V maštali bylo šero, koně podupávali a naráželi stehny do přívor, bujní a odpočatí. Už dávno nevytáhla česká jízda do války.

– Zůstali bychom sami jako tetřívek v černém lese, ctihodný teologu. Sami na světě.

– Nedokážeš být sám?

– Já? Vidíš, ještě jsem to nezkoušel. Ale není řeč o mně. Řeč je o Čechách.

– A Čechy nejsou tetřívek. Ať si přitrhne i křížové vojsko. Nedojde ani do Chebu.

Vojsko. Ovšem. V šišatých přílbách. Hrdinové. S vyceněnými

zuby. S krví za nehty. Nic nevíš, teotogu. Český král seká do masa. Slepý, a ještě seká. A supí péra vlají a on padá s rozpáraného komoně do bláta. Ale k čemu je to dobré? Nikdo neví. Nic nevíš, teologu. Nic netušíš o slastech válečných.

– Ne. Jdi domů. Já, pamatuj si, nebudu válčit s papežem. Nikdy. Se žádným papežem. Jdi si číst, drahý mistře. Umřeš a nestihneš to všecko přelouskat. Jdi, neobtěžuj krále, když se laská se svými hřebečky. Co na mě mžouráš? Co je mi do církve?

– Nenastane-li oprava církve, nastane v Čechách zmatek a potýkání. Vzbouří se tvoji národové, králi. Nemohou to už snést. Pošlapou knihy i hřebečky.

– Kvůli církvi?

– Kvůli pravdě. Kdyby jim někdo v ní bránil.

Václav ohrnul pysk, ale nehádal se. Učeným starcům nelze vysvětlovat, že pravda není. Je to jejich poslední důvod žití. Avšak co když ani národům to nelze vysvětlit? A jak se vůbec hovoří s národy? Jak se jim objasní, že není vkusné šlapat po knihách a hřebečcích? Jak se zastaví jejich daremné přemyšlování? Jejich zmatený běh? Vojskem?

– A kdo jim brání?

– Zkažená církev. Antikrist.

V maštali bylo šero, srst arabů se leskla, byli to nádherní koně, Václav se těšil, že si dá jednoho osedlat a projede se aspoň do ovenecké obory, ale najednou ho přešla chuť. Všecko je pokažené. Církev, potěšení z hřebečků, klid v českém království. A proč? Proč se lidské pokolení zanáší daremnostmi? Někdo snad lidem ukřivdil? Zrudly snad potoky jejich krví? Plují snad po Vltavě jejich těla, zezelenalá a napuchlá? Už dávno ne. Jejich král je laskavý. A země bohatá. I střechy hradních věží dal slavný císař pokrýt pozlaceným olovem. Genus humanum to nemůže snést? Lidské pokolení je, zdá se, nevděčná čeládka.

– Co naplat, mistře z Ježova? Já nejsem pastýř oveček. Čekám na tvé rady. Ty asi lépe rozumíš mým národům. Vyčetl jsi to z hvězd? Nebo ze snářů? Co mi radíš? Ale nechtěj, abych vylezl na kazatelnu a káral mnišskou kuchyň a lakotnost kněze Puchníka. Nezajímá mě,

kolik račích ocásků spořádal strahovský opat dnes k obědu. Mluv. Zpívej! Poučuj!

– Dej volnost oprávcům církve. Dej jim svou vlídnou podporu.

– A oni církev zlepší?

– Zlepší.

– Že bude taková, jaká byla za dnů Kristových? Zpívej. Odpovídej.

– Taková už nikdy nebude.

– Ale trochu se zlepší, říkáš. A papež?

– Je chorý. Zemře. Snad nastoupí rozumnější Svatý otec.

– Sváděls mě, abych papežovi vypověděl poslušnost. Všem papežům.

– Jenomže ty se toho bojíš.

– A ty ne?

– Zapomeň, že jsme o tom mluvili.

– Už jsem zapomněl. A co ty vlastně chceš? Aby byla církev aspoň snesitelnější? Aby nám naši milí křesťané nerozšlapali knihy a hřebečky? Taky se bojíš mých národů? My dva se bojíme všeho, viď? Moudře mi radíš. Jsem s tebou spokojen. Ano. Budu podporovat oprávce. Ale vyřiď jim, aby opravovali opatrně. Chytře. Aby zmatku předešli; a ne aby ho šířili. Mým národům stačí málo, teologu. Dám zavřít dva tři kněžské hampejzy. A pozveme nějakého mravného kazatele se silným hlasem a sličnou postavou. Národové budou spokojeni. Správně jsem tě pochopil? Tváříš se, jako bys polkl hada. Poděkuj mi. Splnil jsem tvoje přání. Jdi domů. Jmenuju tě vrchním oprávcem. Smělejšího už bych viděl nerad, na to pamatuj. Já miluju klid. A hřebečky. I knihy. Ty se mi zamlouváš. Ty jsi přiměřeně zbabělý. Běž mezi národy a opravuj mi církev.

– Jsem starý člověk.

– Proto se bojíš, že jsi člověk. Já jsem mladý člověk. A oba dva jsme zbabělí. Běž. Ctím tvé stáří. Najdeš si statné náměstky. A všichni budou česat a zlepšovat. Najdeš si mravné vikáře oprávce a fešné kaplany oprávce. Jeden už u tebe bydlí, žalovali mi. Pařížský mistr. Nebezpečný oprávce, žalovali mi. Vyřiď mu, že může dojít mé vlídné podpory. Doufám, že i on miluje knihy nebo hřebečky. A že

se dostatečně bojí mých daremných národů. Bůh s tebou, teologu. Poděkovals mi už? Asi jsem to přeslechl.

– Nepoděkoval.

– A nic podobného nemáš na jazyku?

Mistr Vojtěch smutně svěsil hlavu a hluboce se panovníkovi uklonil. Podlaha stáje byla vlhká, špinavá a čpěla koňskou močí. Ve žlábku plavali chumáč chlupů, černých jak vlasy nočního slunce, jež stálo druhdy nad Babylónem.

– Děkuju ti, králi.

A ještě jednou se poklonil a odcházel. A Václav najednou znovu dostal chuť projet se na arábkovi, přestože se už stmívalo, projet se alespoň po dvoře a kolem stájí, když už ne do zasněžené obory. Zadíval se k vratům, hledaje Kuníka, aby si ho poslal pro sedlo. Mistr Vojtěch tam tlapal po mokré cihlové podlaze, zachmuřen, zklamán, sklíčen. Václav si neodpustil křiknout za ním přes celou stáj.

– Shnilá maštal se neopravuje, teologu! Shnilá maštal se zboří! Dřevo se rozseká a spálí. A postaví se jiná maštal. Děkuju ti, žes na to zapomněl!

Stařec se neohlédl, tlapal ke vratům, Václav se smál, i Kuník se po jeho boku objevil, v náručí sedlo a na rtech úlevu, že problémy církve už jsou šťastně probrány, a smáli se oba.

– A pravda není, teologu! Naštěstí není! Ty to taky víš! Běž a prozraď to národům!

Mistr Vojtěch dotlapal domů, snědl misku prosné kaše, ani se k jídlu nevysvlékl ze šuby, v domě byla zima, byl leden, doba žertů a maškar, masopust, vylízal misku a dal si přinést plecháč žitavského piva a šel se s ním schovat do bibliotéky. Když míjel dvířka komory, kde už na podzim ubytoval nuzného hosta, kanovníka bez prebendy a přístřeší, svého krajana od Vožice a svého bývalého pařížského fámula a žáka Matěje z Janova, nedalo mu to a strčil do dvířek a nahlédl dovnitř.

Mistr Matěj seděl při svíčce a překládal si do české řeči citáty z apokalypsy pro nedělní kázání. Byl to mladý muž. Sličné postavy a mravného života. A hlas měl silný. A knihy, ať psané na pergamenu

či na papíře, vázané do kůže hnědé, bílé i růžové, bral do rukou s něžným dojetím. Dojde-li pak u svého krále vlídné podpory? Přičísne-li pak českou církev a vyčerpán tím činem a obtížen hodnostmi zestárne a s plecháčem žitavského odejde skrýt se mezi regály, sklíčen a zahanben? Plamínek svíčky se zachvěl v lehkém průvanu, muž u stolu se ohlédl a protřel si bolavé oči.

– Mluvil jsi s králem, mistře Adalberte?

– Přislíbil nám svou podporu.

– Proč? Tys ho o ni žádal?

– Žádal, Matthias. Je to český král.

– V Kristově říši není českých králů.

– A touží po opravě církve. Ale bojí se papeže. Opravu chce jen mírnou. Chce mít v Čechách klid. Co o tom soudíš, Matthias?

– Nic. Nepřemýšlím o papežích ani o králích.

– Čteš si v knihách? A o čem přemýšlíš?

Mistr Matěj vzal popsaný list papíru a mlčky ukázal na větu ze Zjevení.

„Neboť jest přišel ten den veliký, den Beránkova hněvu; a kdože před ním obstojí?“

– Nezdržuj se řečmi s králem, mistře Adalberte.

– Jsem vetchý stařík. Rád si potlachám. A kdo mě poslouchá?

– Tvé svědomí. A Hospodin, Bůh zástupů. A zástupové a národové, kteří přežijí potopu.

– Mluvíš vznešeně, Matthias.

– Mluvím pravdu.

– Kéž tě potěší nebesa. Dobrou noc. Žízeň nemáš?

– Dobrou noc.

A mistr Matěj se sklonil nad Písmo, lemem kutny očistil brk od pozaschlého inkoustu a tiše pokračoval v hledání a nalézání pravdy, jak bylo jeho zvykem. Mistr Vojtěch zapálil ještě jednu svíci a přilepil mu ji na roh stolu a odešel, aby ho v jeho práci a žízni nerušil. Král se nemoudře směje. Král se mýlí. Král nebude spokojen. A jeho útroby rozežere strach. Strach strašnější nežli je bázeň před korouhvemi papežových vojsk. Daremní zástupové rodí daremné kazatele. A pravda jest. A přebývá mezi nimi a jako oni je

bez přístřeší a jako oni přežije potopu. A v Čechách nepotrvá klid.

Král zatím provětrali sebe i koníčka, pak se vykoupal a dal se zabalit do pláště z bílého sametu, pak povečeřel kapouní křídlo, rýži z Cejlonu a kyperské oranže, pak zaplašil pana Škopka z Dubé, nejvyššího hofmistra, který mu přišel připomenout poslední evropské události a svrchovaný čas ke svolání korunní rady, od Všech svatých se nesešla, a požalovat na pány z Rožmberka, vytrvale snují úklady proti svému panovníkovi, zaplašil i podkomořího Jíru z Roztok, který přinesl stížnost královského města Stříbra na svárlivý a hamižný klášter kladrubský, k šípku s korunní radou, s událostmi a s Rožmberky a s hamižnými Stříbřany, vzkázal i Hánkovi Brůnovu, ať dopřeje odpočinku svému chřtánu a neláká krále do mázhauzu ke konvici ani dnes večer, ani zítra nad ránem, zavřel se v ložnici, vzal s sebou jenom psa, sedl si k oknu do arkýře, roztřásl ho chlad, ale setrval, seděl a snažil se přemítat jen tak hebounce a hlaďounce, o arabských koníčcích, o modrém nebi nad Kyprem, padla však na něho tíha a bezradnost a opuštěnost, nikdo nemá rád laskavého krále, nikoho nezajímá, čím se trápí laskavý král, seděl a žíznil a připadal si jako ten pes na prahu a v duchu začal vyčítat panu Škopkovi, že po první mrzuté odpovědi poslušně zmlkl a odešel, a Jírovi z Roztok, že po Kladrubech nezavedl hovor na zvěř, na turnaje, a Hánkovi Brůnovu, že ho ani nenapadne podplatit sluhu a poslat lákavý vzkaz, ačkoli král na jeho vzkaz čeká a pil by jako velbloud, neblahé panování, všichni si šli po svých, všichni se baví, nikdo se nestará o laskavého krále, nikdo nepřemítá o truchlivém zítřku českého království, a jejich král se trápí a nemá kouska potěšení, jímž by se rozptýlil a při němž by na své trudy zapomněl.

A to byla ta hodina, kdy se pozná, vstoupil-lis ve stav manželský křepkou pravou nohou anebo levým hnátem, křivým a nešťastným.

Johana zdvořile vystrnadila Kateřinu z krve lucemburské, vdovu markrabinu braniborskou, která jí přišla vylíčit svízele svého těla, podléhajícího zkáze a stárnutí, vystrnadila i svatojirské jeptišky, jež si v čele s pannou Kunkou Kolovratovnou přišly postěžovat na průtahy s vyhnáním neřestné abatyše panny z Lipoltic, spěšně propustila hofmistra rytíře Markvarta i všechen svůj fraucimor a

vzala s sebou jenom loutnistu a odebrala se ke komnatám královým a chlapce s loutnou posadila na chodbu a přikázala mu něžně drnkat, konejšivě hrát, a odstrčila klímajícího ozbrojence ode dveří královy ložnice a bez ohlášení tam vešla.

Pes vyskočil, postavil se jí do cesty a nelibě vrčel. Byla to anglická doga, hnědá, s černou tlamou, cvičená na poraněné a rozdivočelé medvědy; když zvedla hlavu, dosáhla čenichem Johaně téměř až ke krku.

Ale král hned psa okřikl. Král už ve svém arkýři ze samého bezútěšného přemítání zatínal nehty do dřeva lavice a v uších mu zněl křik pravověrných křesťanů, zralých pro písek cirku a pro zuby lvů, a na jazyku měl poušť. Nyní však přicházel anděl míru za zvuků strunného nástroje. Václav přistoupil ke své širokoboké a těžkoprsé choti a vzal ji jemně za konečky prstů a odvedl si ji k lůžku a posadil ji na pelest a sám se uvelebil u jejích nohou, na levhartí kožešince, a ona ho pohladila po vlasech a po tváři a položila mu chladivou dlaň na oči a králův sinalý a vzteklý strach, krev ze žil sající a vysoušející, měnil se vlhce v cosi obvyklejšího a příjemnějšího, v ubohou úzkost a slzy sebelítosti.

– Všichni tě opustili, statečný rytíři?

– Nejsem statečný. Nechci být statečný. Je mi líp nestatečnému.

Stírala mu slzy a její prsty byly bezstarostné a chlácholivé. Ale kolem úst, kam on zdola ze své kožešinky neviděl, měla stín a v tom stínu trpkost a usoužené tušení, že si osud pro plačícího rytíře nachystal četná překvapení a málokteré z nich bude rytířovi k potěše.

Johana, dcera z rodu vévodského, princesa z domu vládce holandského a hennegavského, Johana, kvítek ze zahrádky haagskeho dvora, veselého, galantního, náruživě nyjícího láskou i náruživě cizoložícího, leč dvora nezřídka i chutě myslícího, uměny a obratnost diplomatickou pěstujícího, Johana královnička, milovaný klenot dvora pražského, malovaná lútečka císaře Karla slavné paměti, Johana nebyla obdařena rozumem slepičím a nebyly jí tak docela skryty příčiny, proč nejeden muž ulehl večer jako imperátor a ráno byl nalezen jako bezectná figura, nemající už cenu ani toho nože, který jí trčel z vnitřností.

– Já vím. Ale snaž se to uchovat v tajnosti.

– Všichni čekají, až padnu někam do trní. A pak mě dobijou. Ne, nedobijou, oni mě tam prostě nechají. Ať leží. Ať sebou cuká. Ať barví, škemrá, dodělává, a hezky pomalu. Budou stát okolo a dívat se. Papež. Němci kurfiřti. Páni z Rožmberka, z Hradce, z Kunštátu, panstvo mi nezapomene, že jsem radši jídal se zemánky a s měšťany. A pan z Jenštejna, jak by ne, s veškerým prelátstvem. A páni bratranci, Morava je jim malá, je to prý hanba, být Lucemburk a vlastnit jen Moravu. A možná i pan bratr Zikmund se zastaví a počká si. Proč by utrácel grošíky za uherskou korunu, když může českou dostat zadarmo? Jdou na mě mdloby. Nechci se prát!

– Ale musíš mít sílu. Prát se budou stateční zemánci. Platit jim za to budou pracovití měšťané. Ty musíš být chytrý a silný král.

– Nechci být silný!

– Silný a chytrý. Kterého milují jeho vojska a jeho národy. Král se zprudka nadechl, setřásl její ruce, klekl si a zíral na ni a rty se mu chvěly. A pak jí hurtem stáhl s nohy střevíc a rozpřáhl se a skoro to vypadalo, že jí rozmanžíruje obličej jako švec své zákonité choti, jež připálila večeři.

– Vojska? A národy? A co ještě? Co ještě poroučíš svému králi?

– Že nesmí být sám!

– Já chci být sám! Nikoho jsem se o nic neprosil! Co ty tu děláš? Nevolal jsem tě. Jdi pryč!

Pes v koutě se pohnul, zívl a pozoroval ji. Zvedla se, usmála se na něho a klidně, o jednom střevíci, odcházela.

– Vyspi se, imperátore. Já přijdu zítra.

A došla až ke dveřím a tam se zlehka opřela čelem o kamennou zárubeň a úsměv se jí ani drobátko nezkřivil. Johana byla chotí Václavovou už patnáctý rok. Do jeho ložnice chodila už sedm let. Věděla, co teď bude dál.

Václav k mí pokorně přispěchal a chvilku u ní zamračeně postál a ona se sama otočila a vrátila se tam, kde přestali, na pelest, a nastavila dlaně, aby jí do nich mohl vložit horkou tvář. A rozmilý a nestatečný Lucemburk, nežli tak učinil, sklonil se k její oblé nožce a obul jí střevíček a pak tu tlustou nožku objal a přitiskl k hrudi.

– Mám jenom tebe. A nedokážu být sám.

Bylo to dosti hloupě řečeno. Ale bylo to upřímně řečeno. Zaklonila hlavu, aby nespatřil usoužený stín kolem jejích úst, a chlácholivými bříšky prstů našla jeho oči. A loutnista na vymrzlé chodbě jim k tomu konejšivě hrál. A jinak všechno zmizelo. A oni byli šťastni. Téměř šťastni. Téměř a do času. Ale čeho není do času?

A tak svým přirozeným pořádkem přišlo do Čech jaro a tak nadešla i letní pohoda, obilíčko žloutlo, za stodolou v chládku zobali a rostli noví kapouni, král se uklidnil, král pozapomněl na nesnáze, král hodil starosti a strachy za hlavu.

Docela všechno se ovšem nezanedbalo. K opravě české církve se přikročilo. Obezřetně a po špičkách přikročilo. K velice mírné opravě. K velice opatrné opravě. Nápad mistra Vojtěcha byl v jádře pozoruhodný. Musel se jen řádně domyslet. Bez vášně a zbrklé zaujatosti. Korunní rada se sešla a promrskala ideu s nezaujatostí takřka příkladnou; rádci byli spořádaní křesťané, neděle světili a zpovědníky si platili a biskupům by byli návrat k apoštolské chudobě ze srdce přáli, ale spirituální úvahy, citáty z apokalypsy, hledání ryzího a ztraceného Kristova učení, nic takového je nevzrušovalo. Královu touhu po klidu a po upokojení zástupů však ochotně vzali na vědomí. Klid v zemi prospívá obchodu a pilné práci poddaných. Klid v zemi je potřebný i tehdy, chceme-li s vojskem válečně nebo jenom tak za drobným plenem a lupem vytrhnout do Uher, do Bavor, kamkoli. Obezřetné provedení onoho pozoruhodného nápadu se ovšem nedalo svěřit nějakému směšnému učenci. Na to byly v českém království osobnosti obratnější a zkušenější.

Jíra z Roztok, královský podkomoří, dal koncem jara na Novém Městě v Krakovské ulici s velkým tartasem zavřít dva hampejzy. Zbylo jich v té Erótově uličce i pak ještě sedm; takže slušní měšťané a řemeslníci se mohli mírně radovat z červánků městské mravnosti, zatímco neslušní tu změnu ve svém hříšném moudí ani nepocítili. Sám Jíra z Roztok a jeho přátelé ostatně nečistou Krakovskou ulici poctívali návštěvou jen zřídkakdy. Pokud někdy dostali chuť poveselit se jako sprostí konváři a kolebečníci, zašli raději k řece do lázně, kde byly holky lépe umyté, anebo za klášter svaté Kateřiny, do

domu zemana a vyšehradského kanovníka Ludvíka Kojaty, který choval nevěstčí stádce sice malé, ale znalecky vybrané a pečlivě cvičené.

Na přátelskou radu Hánka Brůnova vykonal i Mikuláš Puchník opatrný opravný skutek. Vybral si k tomu Mikuláše Maříkova řečeného Kollekta, faráře u Svatého Vojtěcha v Podskalí; sesadil ho a zbavili obročí. Mikuláš Kollekta kradl přespříliš zběsile a neomaleně. Za pouhou přímluvu brával pět šest kop, i z peněz papežských si nakradl tak neobvykle mnoho, že už loni na rozkaz kurie přestal být papežským výběrčím a arcibiskup mu z trestu odňal hodnost i prebendu kanovnickou. Kollekta se už loni zřítil ze žebříku úřadů a titulů. Visel už jenom drápkem. Na dolním špruslíku. Puchník ho skopl s rozkoší. Farářem u Svatého Vojtěcha se pak stal kněz Hroch z Kamenice a Puchník si od něho vzal za přímluvu šest kop.

Staroměstský rychtář Martin Rotlev dal začátkem léta lapnout a na rynku zmrskat dva mnichy, kteří o čtvrté neděli po svatém Duchu, popivše nalačno piva, tropili před farním kostelem svatého Linharta výtržnost. Obecenstvu se to mrskání líbilo. Na rozšvihaný mnišský zadek patřilo pražské obecenstvo odjakživa s povděkem. A že to byli pouzí benediktini, a dokonce potulní, nemusel se rychtář Rotlev příliš obávat pomsty církevních úřadů. Arcibiskupská konzistoř sice uznamenala s nevolí, že byly světským ramenem potrestány osoby duchovní, nepodléhající jiné soudní pravomoci nežli arcibiskupské, i pan z Jenštejna se při té zprávě rozkřičel, tvrdě, že ty šlince na zádech nevinných mnichů měly určitě podobu písmene W, iniciály jména Wenceslaus, neboť jde nepochybně o další svinské dílo královo, ale český král ještě pozná, co je to arcibiskup, až mu červi zaživa polezou z očí, jak to pozná. Přesto však nakonec konzistoř i arcibiskup přešli tu příhodu mlčením. Benediktinská zadnice není dost vhodné východisko úspěšného konfliktu církve s králem. Sláva řehole svatého Benedikta už v Čechách pohasínala.

Jenom Mikuláš Puchník uznal za prozíravé nemlčet a zavítal do domu Zikmunda Hulera, aby se tam sešel s královskými dvořany; vtíral se do toho domu a do té společnosti stále častěji. Hned při večeři pošeptali co nejhlasitěji kancléři Hánkovi, že i on, Puchník,

rozpoznal ve spleti šlinců písmeno W, avšak navzdory náhledům pana z Jenštejna s tímto královým počinem souhlasí a bude souhlasit, i kdyby král poručil zpráskat v Čechách všecky všude benediktiny, spánembohem třeba k smrti je upráskat. Nic za ten souhlas samozřejmě nežádá. Jen upozorňuje, že pan z Jenštejna je kreatura papeže Urbana, kdežto on, Mikuláš Puchník, by ze stolce pražského arcibiskupa i poslušnost papežovi milerád vypověděl, kdyby ho o to český králi požádal, a ani papežského vojska by se nebál, kdyby si český král usmyslel střetnout se s křižáky na poli válečném, jak jistě ve svých rytířských prsou touží.

Hánek Brůnův si Puchníka jen přeměřil a odsedl si od něho. A Zikmund Huler mu tentokrát, zpitému, své lože nezapůjčil. Dal ho vyvést dolů a vystrčit před dům. Mikuláš Puchník zklamal jeho důvěru. Mikuláš Puchník zřejmě nebyl ten správný host, jehož by se vyplácelo napájeti a krmiti.

Korunní rada dospěla k obdobnému závěru. Vysoký arcidiecézní hodnostář, svolný zaplést českého krále do válek s papežem a s jeho spojenci, je nemístný blb. Anebo podplacená stvůra papežská či kurfiřtská. Proč by Čechy válčily s papežem? Čechy jsou země kvetoucí a šťastná. A k válčení jsou toho času příhodné daleko spíš Uhry a Horní Falc; je to blíž a tamní soupeř se zdá povolnější.

A navíc, když už se tak o dotyčném prelátovi rozhovořila, dospěla korunní rada i k názoru, že Mikuláš Puchník by byl nadmíru vhodnou obětí na oltář kýženého zlepšení církve v českém království. Je to prelát neoblíbený. Pro svou hrabivost, pro své koberce, pro své tučné tělo, budící pohoršení a závist. Obecenstvo by přijalo s povděkem, kdyby byl popostrčen na cestu k apoštolské chudobě. A je to prelát zabedněný a nepřející novotám, oprávci české církve přijmou jeho pád s uspokojením a s nadějí, že je to začátek oprav dalekosáhlých.

Snadné to nebylo. A bez přispění Mikuláše Puchníka by se to bylo asi ani nepodařilo. Ale Puchník se znovu sešel s Hánkem Brůnovým a kancléř mu prozradil, že jeho bylinka na záhonu přízně královy od listu schne a od kořene hnije a smrdí náramně; ctihodný kněz Puchník by udělal nejlépe, kdyby složil úřad a někam se uklidil, do

ticha, na své statky, na venkov, dokavad hněv vrtošivého krále nevychladne. Puchník se musel hodně přemáhat, aby neodvětil zlostnou a sebezničující zmínkou o královských rtech a o své prdeli, ale ovládl se, pomlčel, ověřil si pak pravdivost té zvěsti a uznal, že Hánkova rada stojí za uváženou. Události se stávaly poněkud nepřehlednými. Královy úmysly nesrozumitelnými. Nezaškodí počkat si časek ve stínu. Zahrabávat se na venkově ovšem Puchník nehodlal, ale zajel na Roudnici za arcibiskupem a požádal ho, aby směl dočasně a dobrovolně odložit tíhu povinností generálního vikáře, protože se stal terčem nenávisti královy a obětí bezbožných oprávců, a aby se směl ujmout uprázdněného úřadu o stupínek nižšího, úřadu arcibiskupského oficiála neboli soudce.

Jenštejna ta žádost nevhod vyrušila. Byl cele zaujat úvahami o zavedení nového svátku v české církvi, slavnosti Navštívení Panny Marie. Šlo možná o malichernost v době natolik vážné a uprostřed církevních poměrů natolik neutěšených, ale papež Urban to pražskému arcibiskupovi doporučil dopisem tak vřelým i tak popudlivým, jako by oslava Mariiny návštěvy u Alžběty Zachariášovy měla vyrvat katolické křesťanstvo ze spárů temných spikleneckých sil; Urbanova duševní choroba se zřejmě kvapem zhoršovala.

Ale Puchník se nedal odbýt, Jenštejn tedy povolil, zbavil ho povinností generálního vikáře a jmenoval ho oficiálem a znovu se zabral do svého neveselého přemítání.

S osobou Puchníkova nástupce však vznikla potíž, vleklá a pro přemítajícího arcipastýře neméně rušivá. Nikdo najednou o úřad generálního vikáře nejevil zájem. Rozneslo se, že v té kaši má prsty korunní rada, ne-li sám král. A prelátům se do krmě takto rozpatlané nechtělo. I synoveček Olbram ze Škvorce arcibiskupovu nabídku s díky odmítl. I Přibík z Pořešína, děkan Svatovítský, prelát mladý, chtivý a úspěšný. Jenštejn nakonec nemohl pominout Kunše z Třebovle, nepohodlného a nedost poslušného. Nabídl mu osiřelý úřad a spoléhal, že i on odmítne. Leč pan z Třebovle byl pozván do sezení korunní rady a tam požádán, aby k té zajímavé kaši zasedl a pustil se do ní v zájmu králově a s vervou sobě vlastní. A slíbena mu podpora

královy rady, králova dvora i krále osobně. Pan z Třebovle nijak přesmíru těm slibům nevěřil; ale že v lucemburských službách zestárl a že měl každou státní kaši rád, poděkoval králi za stálou důvěru a odjeli na Roudnici a poděkoval Jenštejnovi za důvěru obnovenou a úřad nastoupil. Arcibiskup mu s kyselou tváří popřál zdaru a vrátil se k úvahám o novém mariánském svátku a k obavám, že se bojem o jeho zavedení v Čechách zesměšní.

A to byla veškerá ta oprava české církve. Veškeré ovoce únavného úsilí. Obilíčko dozrálo a kosy se zablyštěly v paprscích božího slunce.

Avšak národové se neshromáždili zástupem u bran Pražského hradu, aby dali najevo svou spokojenost a věrnost svému laskavému králi.

Lidské pokolení je nenasytná čeládka.

Mikuláš Puchník zasedl v úřad arcibiskupského oficiála, vyšetřoval a rozhodoval pře, suspendoval nevhodné kněze, vylučoval z církve, zajímal a věznil v arcibiskupském žaláři duchovní osoby, zprvu jen scholáry a kostelníky, později i některé faráře a děkany. Jeho pád trval krátce a skončil na měkkém. A úděl apoštolské chudoby přenechal kněz Puchník i napříště učedníkům Kristovým i jiným budižkničemům.

Přesto však se Mikuláš Puchník zařekl, že své přestálé příkoří králi Václavovi nedaruje. A na jeho nevděk a věrolomnost co živ nezapomene.

A mistr Matěj z Janova dál chodil o nedělích kázat na Staré Město ke Svatému Mikuláši, kde mu to farář Renker, kněz nedost bojácný, dovolil.

Posluchačstvo míval mistr Matěj přehojné. A kázával nejčastěji o tom, že oprava církve dosud nenastala a nastat musí, stůjž to, co stůj. Neboť zlořádů a podvodů je více, než mohou spravedliví lidé snést. A kdo by se pokusil bránit pravdě, bude smeten, ať si je oděn v kytli, v pluviálu anebo v plášti z nachového hedvábí. Beránek dlouho trpěl; den jeho hněvu nadchází.

V Pasově se rozloučili s vodami Dunaje a přidrželi se řeky Innu. Přešli Schärding a Braunau a poté svěřili péči o směr svého putování řece Salzachu. Zima byla milosrdná. Selky a faráři též. Zájem selek válbil mladší z obou pocestných, Jetříšek Erhartův vzdor své vyzáblosti byl pohledný vagabund, počestným křesťanským selkám připomínal černého, nosatého, dlouhoprstého čerta, který má v pekle na starost duše chlípných žen, a Jetříšek Erhartův uměl všechno, uměl se po večerech na seníku postarat i o sirá těla počestných křesťanek z minského a salzašského údolí. Zájem farářů upoutával skromný, úslužný, latiny znalý Johánek. Všude se nějak ohřáli a prospali a patku chleba s plátkem uzené beraniny dostávali i ráno na cestu. Procházejíce Oberndorfem, kráčeli již po půdě svaté, po rustikálu salcburského knížete arcibiskupa. Na Hromnice je jejich poutnické podešve donesly do města chrámů a zázračných obrazů, varhanních bouří i dešťů boží milosti, do města Salcburku. Hned za bránou vyhledali nejbližší dům hříchu a nejbližší dům modliteb. V hambinci Jetříšek zařídil noclehy a v klášteře vyloudil Johánek na minoritech první splátku peněžité výpomoci pro dva české kněze, spěchající do Říma s důkazy o kacířských rejdech a o utrpení zbožných mnichů ve svém království.

Dočkat v Salcburku jara nebylo jim však přáno. Pokazil jim to ubrus. Z jemného plátna. Oltářní ubrus v zešeřelé postranní kapli, kolem nebylo človíčka a plátýnko by se bylo hodilo na košilku, možná i na šlojířek, už byl čas něčím za noclehy zaplatit, parazit Jetříšek dbal na čest a nerad zůstával dlužen těm, kdo sami neměli nazbyt. Poklekl, stáhl ubrus, složil ho a podal za záda Johánkovi, Johánek si ho schoval za ňadra a potichounku couvali ke kropence, aby se řádně přežehnal svěcenou vodou, nežli v míru opustí boží příbytek.

Ale že se to stalo v samotném metropolitním dómu, při mši, v neděli, vševědoucí Bůh porušil mír a kvůli čtyřem loktům kmentu seslal ozbrojeného anděla. A že ani šero v kapli nebylo jaksepatří šeré, anděl vzal na se podobu kostelníka a viděl vše a jeho zbraní byl neúhledný, zato těžký velkopáteční svícen a z jeho hrdla vycházel

mocný křik, mše nemše hnal se za svatokrádci a v uličkách za dómem se k němu přidali i dva městští biřicové, panenko skákavá, kvůli mizerným čtyřem loktům batistového plátna s obyčejnou výšivkou.

Upláchli. Uličky za dómem byly klikatější, než na jaké jsou zvyklí přímočaří andělé. Pro jistotu však ještě téže neděle dali sbohem nehostinnému Salcburku a vkročili do údolí, jež stínem Alp a Taur vede k Inšpruku. Fialky dosud nekvetly. Jen za poledne tálo; šli, zmáčení až po kůtka. A kvečeru zas přimrzlo. Zuli se, roztrhali ubrus a nadělali si z něho onučky.

– Kdy už ti zchromnou pazoury? Proč jsi to bral?

– Aby sis měl čím zahřát nožky, Hanýsku.

– V hrobě si je zahřeju. A kam teď?

– Teď do Inšpruku, Hanýsku. V Inšpruku je dobře.

– Kuš!

Šlo se jim bídně. Šli pomalu. Teprve nazítří po páté neděli postní, na den svatého Benedikta, zchváceni a hladoví, usedli na schody před františkánským kostelem inšpruckým a připomněli Bohu, že by jim ten ubrus už snad mohl odpustit, stejně nebyl kdovíjaký, onučky už jsou nadranc, otče náš.

V Inšpruku jara šťastně dočkali. Nedlouho po velikonocích vtáhli do biskupského města Tridentu, vpolou dubna pak vkročili na panství rodu Gonzagů, prošli Mantovou a spatřili řeku Pád. A jali se postupovat proti její vodě směrem západním. K zeleným břehům rhônským. Do krajiny provensálské. Do Avignonu, kde už je vyhlížel ďáblův papež, nemoha klidně spát, dokud je neozdobí kanovnickými pláštíky a neobdaří polnostmi, sady, dvorci a drůbeží a nejedním vinohrádkem. Krajina provensálská je visutá terasa, napůl země a napůl už ráj, krajinu provensálskou obtéká potok makového odvaru, v krajině provensálské roste myrta a vavřín a kvetou olivy a hřešit se tam smí, jelikož ani Bůh tam není bez hříchu, a písně trubadúrů se tam dosud zpívají a kdoví zda se tam vůbec kdy umírá.

Začátkem května, když minuli Cremonu a Piacenzu a do provensálské krajiny už to bylo sotva třicet českých mil, seděli na břehu řeky a vagabund Jetřich otáčel rybou nad ohněm a vagabund

Johánek zvedl třísku a píchl do ryby a ryba už byla měkká, položili ji na list lopuchu a rozpůlili ji a vyndali kostřičku, z masa se kouřilo, snědli rybu a lehli si naznak do trávy a usínali, i z řeky Pádu se kouřilo a z vody vylezl mokrý žlutý měsíc a Johánek se v polospánku převalil a ohlásil svému druhu a ochránci, že jít do krajiny provensálské nikdy neměl v úmyslu a že tam taky nepůjde, konec a dost.

– Je to už jenom kousek, Hanýsku. Já jsem se na tu cestu vyptal. Teď bude město Turín a pak se jde ještě do hor, ale už naposled. Neboj se, já tě budu chránit. Mečem a kopím. Rybka ti chutnala? O Božím těle uvidíme v dálce město Avignon.

– Chcíplou kočku uvidíme.

– Ztratil jsi naději, Welflínův Hanýsku? Za těma horama ji najdeš, vydrž do Božího těla, kvetou tam olivy. A vurmajzlům tam každou noc spadne do postele nahá holka. Sedí jako moucha na stropě a spadne, když jdeš spát. Na cecíčkách má jahody.

– Chcíplá kočka spadne. Chcíplou kočku najdu. Bolí mě nohy. Netěší mě takhle putovat.

– Ani do krajiny provensálské? Kvete tam mák a co si smyslíš, to se ti tam zdá.

– Ani do krajiny makové, ani do krajiny povidlové! Ráno mě nebuď a jdi si sám!

– Tobě se stejská? Po stromoví rodné vlasti, jak praví básníci?

– Chcíplou kočku se mně stejská. Natěší mě tejcit a harcovat. Zůstanu tady, tak jak ležím. Nehnu se.

– A co tě těší?

– Nic mě netěší.

Usnuli, ale Johánek se z toho trucu nevyspal. Ráno si Jetříšek obul škorně, sežvýkal tvrdou ječnou placku, vstal, zašel za křoví a vrátil se, sbalil uzlík, hvízdal si, podupával, a Johánek pořád nic Ležel a nehýbal se. Zacloumal jím, Johánek ho kopl do kolena a zas nohu natáhl a ležel, otevřel jen oči a civěl do nebe a mračil se a zřejmě trval na svém.

– Už zamala jsi byl trdlo, Wellflínův Hanýsku.

– Když trdlo, tedy trdlo. Táhni si k Turínu.

– Myslel jsem, že půjdem pospolu. Zatím se nám pospolu šlo pěkně. Nemáš hlad?

– Chcíplou kočku pospolu. Jdi pryč!

A Johánek zavřel oči a překulil se a ukázal kasejovickému Jetříškovi záda. Není třeba, aby krajané přihlíželi, když člověk dokonal pouť a jeho tvář ztrácí barvu i podobu. Vagabund Johannes quondam Welflini je u konce sil, propadá se do vyschlého říčního bahna a odmítá se hnout.

Vagabund Theodoricus Casseiowicensis měl tisíc chutí šlápnout nevděčníkovi na krk, když tu chce zůstat, ať si tu zůstane na věky věkův, špinavec, ale pak jen položil do trávy vedle zemdleného druha zbylou placku, a že nebyl vychován v úsměvné trpělivosti, v dvorném taktu ani v přemrštěné lásce k bližnímu, sebral uzlík a zahleděl se k zelenému obzoru směrem západním.

– Je mi tě líto, Hanýsku. Neúhledně skončíš, jak praví básníci. Ale já na tebe počkám v Turínu. Do boží Trojice tam na tebe počkáni. Kdyby sis to rozmyslel.

Johánek se jenom nadlehčil a pustil vítr. A Jetříšek se tedy vydal na cestu, protože krajina provensálská bylo to poslední, več mu ještě zbývalo doufat a věřiti, a on se potřeboval přesvědčit, zda je to pravda nebo taky klam. Brouzdal se trávou, nevesele a sám. Před zátočinou se zastavil a ohlédl. Johánek seděl na břehu, tetelil se, z ranního vlhka prostydlý, a žmoulal placku.

– Dávej na sebe pozor, Hanýsku! A kdybys mermo nechtěl do Turínu, obrať se na jih. Za dva dny budeš u moře. V Janově. Tam je teplo. A je tam dobře, Janov je město dožecí.

A ještě ho napadlo, že možná nikde není dobře, pancharti a nižší čeládka i Šlarafií projdou, aniž pochopí, že je to země hojnosti, ale o tom už Johánkovi neřekl, Johánek o tom taky už asi věděl. Zamával mu a odešel směrem západním, hledat Šlarafii nebo aspoň důkaz, že žádná není, aby měl nadosmrti klid.

Johánek poseděl, popřemýšlel, proschl a pak se vydal nazpět po proudu řeky Pádu, směrem k domovu.

Za dva dny se vrátil na totéž místo, odkud vyšel, a lehl si do trávy. Co doma?

Poležel, podřímal, popřemýšlel a vydal se k Turínu. Za půl dne se vrátil, slehlá tráva se dosud nenarovnala. Kůrové nebeští, a co v Turínu?

Obrátil se k jihu. Týden před svatodušními svátky stanul v janovském přístavě, na hrázi nad slanou vodou, a přihlížel, jak z lodí vynášejí koše cyperských oranží, pytle pepře a zázvoru, pušpánové dřevo a baldekýny z tajemného Bagdádu. A pokoušel se ujasnit si, co v Janově.

Nic si neujasniv, lehl na hráz, pěstičky si dal pod hlavu, slabounce zanaříkal a čekal, jaké pokračování si na něho lstivé fátum vymyslelo. Zda vystoupí anděl z mořských vln a uvede do pořádku jistá nedopatření v knize jeho života. Anebo zda jenom černý pavouk mu vleze do ucha se vzkazem, že všecko bylo v pořádku, všecko bylo, jak mělo být, a kamení této hráze je cíl, odměna a lože úmrtní.

Mořské vlny ovšem nevydaly anděla. I pavouk smrti prolézal kdesi jinde, významnějšíma ušima. Johánka si nikdo nevšímal. Johánek se ve městě Janově ztratil a i sám milý Pán Bůh by bývali byl na rozpacích, kde ho tam hledat, kdyby se náhodou rozhodl přepočítat si své nejmenší.

Anděl se neukázal ani později. Zato se začátkem podzimu ve městě objevil Mikuláš Puchník. Nepřicházel od moře, nýbrž vjel bránou svatého Ondřeje, neboť přijížděl z Pisy. Navštěvovat vlašská města nebylo pro české preláty nic neobvyklého; papež, kurie i rozličtí vlivní kardinálové se stěhovali po zemi vlašské tam i sem a bývalo nutno je hledati.

Mikuláš Puchník hledal až v Pise papeže Urbana. Nenašel ho a dověděl se jen, že papež, potupně prchající z Říma před vojsky neapolského krále, došel mezitím útočiště ve městě Janově.

Nedlouho po Puchníkovi dorazil do Janova i Kuneš z Třebovle. Přicestoval přímo z Prahy, okliky přes Pisu byl ušetřen. Pan z Třebovle měl lepší zprávy o papežově pohybu.

To už byli v Janově i preláti uherští, teologové polští, opati z Kastilie a mniši z Anglie, vyslanci německých kurfiřtů i zvědové

krále francouzského.

Bylo třeba vidět papeže. Přesvědčit se, nakolik je ještě živ. Jak přestál svůj dobrodružný útěk. A jak mu v tomto počasí sluší tiára. A mnoho-li kardinálů s ním přijelo ve slavném průvodu, mnoho-li jich pak bylo neslavně přivezeno, svázaných na rukou i na nohou a s boky očouzenými. A je-li milý otec Urban ještě s to, rozdávat statky duchovní, obročí a diecéze. Jeho válečné vyhlídky byly prašpatné.

Kuneš z Třebovle mínil pobýt v Janově co nejkratčeji, chovat se co nejnenápadněji, do ničeho se neplést a nic neslibovat, nevrlost ani přízeň nikomu najevo nedávat. Přijel hájit zájmy královy; a český král se i nadále chtěl jen zdálky dívat na mordšpíl papežský.

Mikuláš Puchník necestoval na útraty královské komory, téměř všecko si platil ze svého, rovněž tedy nezamýšlel svůj pobyt marnotratně prodlužovat, v Janově bylo draho. Pozornost však na sebe toužil strhnout co možná největší. Přízeň toužil získat co nejmocnější. Byl hotov plést se do všeho. Do čehokoli. I slibovat. I činem pomáhat. A hlavně sliby přijímat, vyprošovat je i vymáhat; a činy po nich vzápětí, činy, jež mění slib v hodnota použitelnou.

A lásku toužil vyznat. Před shromážděným výkvětem církve Kristovy. Lásku a věrnost papeži, který je v úzkých. Ale který vše přemůže a vzpomene si pak, kdo při něm vytrval a kdo úskočně váhal.

Též soucit papežův a jeho kurie doufal Puchník patřičně vzbudit. Soucit se sebou, trpícím a pronásledovaným. Jenž z vůle papežových nepřátel sesazen byv z úřadu je nyní pouhým oficiálem, zatímco podle zásluh, podle věrnosti by mu příslušel nanejmíň prsten biskupský.

A stěžovat si hodlal Puchník. Stěžovat na českého krále. Přítele oprávců a kacířů. A zlehýnka i na pražského arcibiskupa. Kněze přitrpklého a zakyslého, nedostatečně čilého.

Mikuláš Puchník, tak jako vždy, přijel hájit svoje zájmy. Zblízka. A bez nedůtklivých starostí, vychází-li nebo nevychází ze sklepů pod papežovým sídlem nějaký ten sten, čmoud či chropot, obvyklá to hudba z podzemí, ať už se morduje zloděj koní nebo kardinál. A ubývá-li kardinálů, je to pro zbylé preláty vždycky okolnost příznivá.

Kde je psáno, že by se Mikuláš Puchník nemohl vrátit z Janova s příslibem kardinálského klobouku? Bože štědrý! Bože zrádcům strašlivý!

První Puchníkovy kroky, jen co se zotavil z útrap cestování, vedly jako vždy k Bohu. Do katedrály svatého Vavřince. Poklonit se Všemohoucímu a uctít světce mučedníka, v Římě potupeného, na rožni upečeného. Byl pátek, den svatého Václava, patrona země české. Ulicemi města Janova, přes rynek, kolem dóžecího paláce kráčel mohutný, břichatý český prelát v nádherném oděvu. Za ním jeho panoše Jezovec. Za panošem klerikové z prelátova cestovního průvodu. A před prelátem nevinné dítě. Vypůjčené dítě. Od ševce z domu, kde Puchník ložíroval. Vystrojené jako k biřmování. Na rukou neslo polštářek. A na něm skříňčičku. A ve skříňčičce kus kožešiny. Veverčí. Staré, pelichavé, vybledlé. Ale převzácné. Z čapky svatého Václava. Byl to dar Mikuláše Puchníka janovské katedrále. Kůžička původu poněkud nejasného, za dvacet grošů v Praze koupená, ale kdo se na to bude ptát ve městě Janově? Puchník už včera vzkázal do katedrály, že přinese dar. Ostatek světcův. Památku na knížete Václava, zbožnějšího a lepšího panovníka, nežli je Václav nynější.

Spokojen pozorností, kterou vyvolal, dokolébal se Puchník ke katedrále. Vlídným okem spočinul na hloučku zvědavců a žebráků a pokynul panoši Jezovcovi, ať rozhodí část almužen. Stanul před portálem, pokřižovali se a měřil si výšku schodů, jež mu bylo zdolati. A vtom se zarazil.

Vsedě na schodech, opřen o patu pilíře tam spal mužík, směšně malý, zanedbaného vzezření. Puchník přimhouřil oči a chtěl jít k němu blíž, aby si ho prohlédl. Aby do něho strčil prstem. Aby se přesvědčil, nakolik je živ. Usnuls, faráři? Anebo má snad už Mikuláš Puchník vidění? Ve kterém se mu zjevuje prašivý Johánek, postava směšná a zakrslá, toulající se městy vlašskými? Ale z chrámových vrat už vyšel klerik ostiář, vyslaný uvítat přišedšího preláta, přinášejícího zajisté kromě oné kůžičky i peněžité oběry, jimiž žádný cizí hodnostář při návštěvě chrámu skrblit nemohl.

Návštěva se vydařila, veverčinu obřadně zanesli do klenotnice, Puchníkovi klerikové při tom pěli píseň Svatý Václave, oběry byly

předány, almužny rozdány, ale Puchník opouštěl katedrálu roztržit a všecek ustarán. Mužík venku na schodech už neseděl. Kam zmizel? A co tropí v Janově? Dál šmejdí po zemi vlašské? Plní své tajné poslání? Ve službách královských, proslýchalo se. Slídí snad za Mikulášem Puchníkem? Žaloval kurii na Mikuláše Puchníka? Má příkaz zabít Mikuláše Puchníka? Zjevuje se jako smrt. Vyhublý. Nečistý. Přestrojen. A tvářil se, že spí! Puchníka zastudil na zádech pot a jeho nevelmi bystrá mysl nebyla v stavu proniknout touto spletitou záhadou.

A ke všemu zmatku dorazil příštího dne do Janova pan z Třebovle, prelát o stupínek vyšší hodnosti, a Puchník tedy, jak kázal mrav, dostavil se vyjádřit potěšení z jeho příjezdu. A s neomaleností sobě vlastní stočil ihned hovor na vrahouny a pekelníky, jimiž se to zde hemží jak o pohřbu Pontského Piláta, a zeptal se, platí-li si i pražský dvůr takové smrduté stíny, slídící za poctivými preláty, a divil-li by se dvůr, kdyby postižený prelát chňapl stín za krček a toho, kdo stín vyslal, případně též. Třebovle, překvapen dotazem tak rozhorleným a prostomyslným, vzal věc žertem a ubezpečil Puchníka, že inu každé světlo má svůj stín a stínům chňapat po krčku že samozřejmě lze dle libosti; popřál panu bratru mnoho úspěchů v tomto snažení a navrhl bavit se o něčem zajímavějším.

A Puchník už ani krapánek nepochyboval, že to včera na schodech před Svatým Vavřincem seděl Johanes Welflínův z Pomuku, stvůra králova, a v rukávě měl nůž.

Uprostřed těchto radostí a rušných zábav plynuly dny. Moře zchladlo a zešedlo a spustily se deště. Angličtí mniši z Janova odjeli, v Anglii se Stavové opět chystali sesadit, popřípadě i zavraždit krále a to je vždycky povyražení, při kterém mniši chybějí jen neradi. Uherští preláti dostali zprávy o českých přípravách k tažení do Uher, i odcestovali rovněž, nikoli do Uher bránit otčinu, nýbrž do Prahy, poptat se na sílu českých vojsk, aby dokázali včas odhadnout, na čí straně bude tentokrát vítězství, a tedy pravda, a tedy i srdce uherských prelátů.

Kdo v Janově zůstali, postávali u oken a hleděli do lijáků a plískanic. Jejich pobyt se protáhl a na návrat to zdaleka ještě

nevypadalo. Papež jako by se ve svém útočišti zabydloval nejmíň na celou zimu a perspektivy byly jaksi nejasné. I velký dóže Antonio Adorno nejednou postál u okna ve svém paláci a ospale se díval ven, jak prší ona kamení a na kříže kostelů, a nejednou zhřešil myšlenkou, že by snad bylo líp přestoupit na víru machometánskou a nezvaného Urbana přivázat ještě té noci krávě k ocasu a otevřít bránu svatého Ondřeje a hnát dobytče i s papežem k Pise, až by za mimi voda stříkala. Papežský host a tyran a zoufalec už byl prvnímu muži janovské republiky psovsky na obtíž. A pršelo a Benátčané potopili u Malty další dvě janovské lodě s bavlnou a třetí, sotva doplula, zapálili v přístavu sami věrní janovští poddaní, hořela jako fakule i na dešti, a dříví v palácových krbech čadilo a mocnému dóžeti z vlhka otékaly klouby a návyk nemírného pití mu chorobu denodenně zhoršoval a ani v poslechu něžných kancón nenalézal vládce útěchy.

Jen milý starý papež Urban byl při síle a při chuti a nemarnil čas v tesknotách. Pil střídmě, medem kancón si póry nezalepoval, zábavy si vymýšlel břitké a neplytké.

Na den Všech věrných dušiček, když v katedrále odsloužili černou mši a vítr od hor rozfoukal mraky, dal se papež posadit na přenosný trůn a rozprostřít nad sebou baldachýn a ve městě se rozezněly všechny zvony a z katedrály vyšel průvod a zatočil se ke hřbitovu. V čele, hned za krucifixem a za houfem kleriků, nesli papeže.

Průvod se vlekl hanebně. Preláti rozmrzele pokašlávali, k výkropu městského hřbitova by úplně stačil farář s ministranty, proč ksakru hnát na ten pekařský krchov biskupy a infulované opaty a zpovědníky vévodkyň, proč se k sakrovatým sakrům před obědem prodírat řadami chromců a nevábných vdov a proč snášet před celým městem papežovy pošklebky, ohlíží se a pitvoří se, jako by si vybíral, koho ještě dnes dá strčit mezi spiklence proti církvi a Svaté stolici, není věru čas vhodný na procesí ani na žertování, je chladno a je větrno.

Jen dobrý starý papež Urban se rozplýval božskou náladou a čiperný byl jako rorýsek. A co teprve když se došlo mezi hroby! Králové mají turnaje; kněz má svou kavalkádu alejí stínů, stromořadím světské marnosti. Papež Urban miloval hroby. Zděné i

prosté travnaté. S honosnými kapličkami i s chudým křížem ze dvou prkýnek. Hroby z šera věků, v jejichž hlíně už se drobí křehké kosti, dávno olízané od červů. I hroby čerstvé, z nichž je skoro slyšet, jak to uvnitř kvasí a začíná téci, hnít. Pomře a shnije, genus humanum! Mystérium smrti blažilo a hřálo duši papeže Urbana. Dnem nocí myslel na smrt. Dnem nocí četl traktáty o smrti. Otvíral relikviáře s kůstkami umrlých svatých. S vášní navštěvoval krypty klášterů, ložnice umírajících, pohřby a popravy. A s vytříbenou dokonalostí si uměl představit, jak sám spočívá v cypřišové rakvi a jeho kůže tmavne a puká a z jeho útrob prýští žlutý, lepkavý mok. Stařec Urban se šíleně bál smrti.

Trůnil pod baldachýnem, hlava se mu kývala na tenkém krku jako na stopce scvrklý plod, mával kropáčem, bez přestání skřehotavým hláskem opakoval Asperges me, Domine, preláti tupě dodávali Miserere mei, Deus, a Urban kropil rovy věrných shnilých Janovanů a zkušeným okem rozpoznával, kde leží dítě a kde panna, přednedávnem pohřbená, kde tělo opilce opuštěnce a kde rychtářova choť s poprsím obloženým perlami a vzdouvajícím se až k nádhernému prasknutí.

V koutě hřbitova, kde už rostlo trní a jenom porůznu se hrbilo pár hrůbků bez kříže, v rohu u rozpadlé zdi, čekalo na průvod překvapení. Zpestření nudně ponurého špektáklu. Papež své nosiče netrpělivě popoháněl do těch míst. Vyčerpaní preláti klopýtali za ním. I klerikové, knížata republiky a zvědaví měšťané. Vdovy a chromci též. A najednou vše zmlklo a zůstalo stát.

U zdi zela jáma. Hrob. Nový, prázdný, toho dne ráno vykopaný. Nad hrobem stálo pět kardinálů, pět papežových nejvzácnějších vězňů. Kteří se spikli proti jeho moci i životu, spikli se neobratně a nemohla je minout odplata. Oděni byli v kněžská roucha a v třesoucích se rukou svírali mešní kalichy. Schýlené hlavy jim zdobily purpurové kardinálské klobouky, svědkové jejich bývalé moci i jejich života, také už téměř bývalého. Pohledy upírali do tmy hrobu a jejich tváře byly popsány útrapami a v jejich očích byl strach.

Urban odložil kropáč, nedočkavě zadupal a o překot se hrabal dolů z nosítek. Lokty odehnal své kleriky a strážce, pěstmi rozrazil

kruh biřiců a sápal se na kardinály. Jenže jak v tom divém rozběhu ztratil míru věcí, náhle uklouzl a upadl do jámy. Klerikové strážci přiskočili, přiklekli a podávali mu ruce. Biřicové obrátili hroty pík proti davu. Ale Urban se nedal vytáhnout. Dupal po dně hrobu, ponořen v něm až po bradu, a křičel.

– Odsvětit! Ty mrchy svléknout a odsvětit!

Příkaz to byl jasný. Slušelo se, aby nejvyšší z prelátů neprodleně přistoupili k obřadu odsvěcení pěti kardinálů, od kterých se odvrátila štěstěna. A nehnou-li se nejvyšší, nechť se hnou nejposlušnější.

Nejvyšší preláti vskutku zaváhali. Sluší se poslouchat papeže, jenž křičí z jámy hrobové? A k tomu takového papeže? Jehož válečné vyhlídky jsou tak prašpatné? Nebylo by jednodušší ho tam zaházet? Ale kdo hodí první hrst? V nastalém váhání hnulo se odzadu několik prelátů nižších a poslušnějších. Byl mezi nimi i syn vzdálené Čechie, Mikuláš Puchník, prelát nejposlušnější. Protlačili se k zrádcům a pronášejíce drsné proklínací formule servali z nich kněžská roucha a odebrali jim kalichy a jejich kardinálské klobouky si strčili do podpaží a pevně je tam stiskli.

Ale to už se konečně pohnuli i nejvyšší z přítomných hodnostářů a vyškubli svým nižším bratřím purpurové klobouky a strčili si je do svých podpaží, zajisté povolanějších. Neobešlo se to bez nepořádků, ba ani bez štulců. Široké městské publikum stoupalo na špičky a mručelo nadšením z nenadálého diváckého zážitku. Papež poskakoval v hrobě jako medvěd v pelechu, když hoří les.

– In flammas! In flammas rubras! Do ohně!

In flammas, to už se prelátů netýkalo. Věnovali se tedy dále své strkanici, vyřizujíce si v tom příhodném zmatku rozmanité účty státní, peněžní i teologické. Brokáty povolovaly ve švech, trhalo se hedvábí a rozpoutala se vzájemná výměna urážek, slin i kopanců.

Pět ztracených mužů stálo uprostřed té vřavy, v rozervaných spodních kytlicích, a možností už jim tento svět mnoho neskýtal. Buď budou naházeni do jámy a zasypáni, snad s podřezanými hrdly, možná i zaživa. Anebo se rychle navrší hranice a oni budou k chvále církve a moci papežské upečeni jako selata.

Jenomže jáma nebyla volná, v jámě se zalíbilo Svatému otci. Měl

hroby rád a mimoto, dokavad trvala prelátská rvačka, zůstával v té díře nepovšimnut a celkem v bezpečí.

A s hranicí se tady na hřbitově nepočítalo; sláma, roští, nic tu nebylo po ruce.

A proč by si koneckonců vrchní biřic Svaté stolice třísnil prsty krví kardinálů? Hlavy seká, živé zahrabává, hranice podpaluje vždy jen hrubá moc světská. Velitel dal odsouzence obstoupit oddílem kopiníků a vyvedl je neutuchajícím zmatkem ze hřbitova a dopravil je na nádvoří dóžecího paláce a tam je odevzdal biřicům dóžecím, vyřídiv jejich veliteli papežovo přísné přání.

Mezitím se preláti unavili a rozptýlili se po hřbitově ve zbožném rozjímání, vztekle oddychujíce. A papež se dal uprosit a vytáhnout z jámy. A hned hledal své oběti, aby se mohlo v makabrózním divadle pokračovat až k vítěznému konci; jáma už byla volná. Ale klerikové strážci mu požalovali, že sám papežský birro superiore, velitel zbrojenců a biřiců, umožnil kardinálům únik do náručí janovského dóžete, který nanejvýš přikáže milosrdně, takměř bezbolestně je stít, neboť je to křesťan změkčilý a liknavý.

Papež zasténal a vyhrkly mu slzy. Vzali mu jeho nejmilejší kardinály. Jeho vězně nejoblíbenější! Ovečky, se kterými si chtěl ještě hrát! Byl okraden. Ošizen o radost, bůhví ne-li o poslední, vždyť kolik radosti zbývá starcům, jejichž kůže už teď tmavne a rozpraskává a v noci voní cypřišem? A vylezl do nosítek a rozhlédl se po zástupu svých kněží a svých v Kristu shromážděných křesťanů, lelkujících po hřbitově, jako by ani nevěděli, že maličko a půjdou pod zem, roztékat se, hnít. A popadl dech a začal řvát. Proklel chromce. Vdovy. Panny. Měšťany a knížata janovská. Biřice, kleriky, opaty, vyslance kurfiřtů i polské teology. A biskupy. A celou svou kurii. A trávu. A ptáky nad hřbitovem. Všechno živé. Všechno lidské pokolení, neochotné zemříti. A vstal a nasadil si tiáru a znovu se nadechl, aby na celé město, na celý okršlek zemský vykřikl řádnou a neodvolatelnou papežskou kletbu. Anathema sit! Ale už nevydal hlas; jen chropot a sípění. Zhroutil se zpátky na zlacený trůn a jeho vytřeštěné oči znehybněly a jeho ústa zůstala dokořán a vytékala z nich pěna a bylo vidět jazyk, suchý a nafialovělý.

Přespolní kněží se pokřižovali a pozorně přihlíželi; je to vzácná podívaná, spatřit umírajícího papeže.

Preláti z papežovy kurie tomu valnou pozornost nevěnovali. Viděli to už mnohokrát. Papež neumírá. Má jenom záchvat, zachrčí a poslintá si ornát a pak se probere, nic zajímavého, raději ho ale rychle odnést pryč, není vhodné, když křesťané janovští okukují Svatého otce, jak mu kape z úst.

Anebo nechť, ať si okukují. Kuriálním prelátům už tohle všechno bylo lhostejné. Hlavně se Svatému otci neukazovat, až zase přijde k sobě. Pak bývá nejmstivější. Nejkrvelačnější.

Kruh kolem nosítek se tiše rozestupoval. Papež sotva znatelně pohyboval rty, hvízdavě sípěl, vyvalené oči mu zrudly a šel z něho děs. I nosiči se vytratili; také už věděli, co milý starý Urban umí, když se probere.

U nosítek, na rozšlapané a čvachtavé hřbitovní hlíně, setrvaly pouze dvě osamělé postavy. Dva neohrožení bojovníci Kristovi ze vzdálené Čechie, kteří před příšernou hlavou církve necouvli.

Mikuláš Puchník dokonce i poklekl do bláta. Ani ho nenapadlo, že by papež umíral. Papež přece nezemře, dokud nedořekl své poselství. Papež je u vytržení. U svatém šílenství. Puchník se ho nebál. Puchník byl oslněn. Papež mu připadal krásný. Hrozný, mocný a vznešený. Poklekl co nejblíže, aby na sebe přilákal paprsek jeho pohledu, až dohasne svatá extáze. V tom okamžiku Mikuláš Puchník vztáhne ruce a poprosí nejmocnějšího z mocných, ať dořekne. Ať dokončí poselství, jež spasí Měšťanský lid. Prokletí veškerenstvu! Anathema sit! A papež dokončí a Mikuláš Puchník zanotuje Tedeum. A obdrží klobouk, purpurový klobouk, a odjede do Prahy a dá se tam na rynku vysadit do nosítek a svolá chromce, vdovy, knížata, biskupy a bude na ně řvát.

Johánek z Pomuku se u těch már spíš trochu zapomněl. Stál v hloučku žebráků, kteří se prve cpali k papežskému trůnu v domnění, že už je po slavnosti a průvod se už bude rozcházet a na závěr by mohlo dojít k rozhazování almužen. Když ale papež spustil křik, zkušení janovští žebráci ustoupili. Dokud se křičí, almužny se obvykle nedávají. Johánek tam zbyl sám.

A to před ním, chroptící na trůně, s krhavýma očima, to tedy byl papež. Hlava církve veškeré.

Johánek ještě nikdy neviděl papeže. Nikdy po tom ani netoužil. Ale tohleto bylo poutavé.

Poutavé a odporné. Jaký jazyk! Přátelé chromci, jaký ohavný jazyk! Ďábel ve zlatém ornátě!

Ano, Mikšíku. Měls recht, Mikšíku. Dost možná, že je to i ďábel. Kuřátka nebeská!

Ale co níčko, přátelé chromci? Co níčko nyníčko, ptáčátka z nebes? Ďábla jsme spatřili. Jeho tvář odhalili. A co s tím, Johanes?

Jít mezi marody a kázat pravdu? Kárat papeže? S pravdou je hrozná potíž, Johanes. Pozor, Johanes! Musí ,se žít.

Žít s ďábly? Neboť pase-li ovečky ďábel, kam se podíti? A več věřiti?

V nic, Johanes. V čiré nic věřiti. Co ještě platí? Co je pravda? Nic.

Být chytrý jako liška, Johanes. Jako papež, Johanes.

Ne, Mikšíku. Není lidské kázat pravdu. Lidské je žít. Ďábel se probere a všichni se mu budou klaněti.

A taky není lidské žít v chudobě, Johanes. Člověk by měl prožít svůj úděl důstojně. Důstojně, tedy blaze.

Žij blaze, Johanes!

A ďábel zatáhl jazyk.

Poutavé. A poučné.

Papež se otřásl, sklapl ústa, zamrkal a zahleděl se kolkolem na své věrné. Nikdo nepřistoupil blíž, ale všichni se mu klaněli. I Johánek se uklonil.

Na Mikuláše Puchníka papež paprsek pohledu neseslal. Ani na Johánka z Pomuku. Přehlédl oba smělce. Přivolal nosiče a ti ho kvapem odnášeli pryč.

Puchník zhrzeně povstal. A vtom uviděl Johánka. A honem si připravil pěst, aby ji vrazil stvůře mezi oči, kdyby zalovila po noži. Ale Johánek se usmíval.

– Jak si žiješ, pane z Černic?

Puchník mu neodpověděli, odstrčil ho od sebe a spěchal za papežovým průvodem.

Johánek za ním plivl a nechal ho spěchat. A šel vyhledat svůj hlouček chromců a žebráků.

Ale ještě toho odpoledne si uvědomil, že to byla chyba. Když žít, tedy žít. Není chytré plivat po Mikuláši Puchníkovi a večeřet s chromci a žebráky. Copak asi blahého večeří Mikuláš Puchník? Půjdeme se přeptat, Johanes?

Večeřel jezerního úhoře na česneku a na šalvěji; byl pátek. Pil slámově žluté víno ligurské. A pozval Johánka.

I Puchník si uvědomil, že není chytré strkat do krajana, jenž došel přízně královy a pracuje v jeho službách. Objal ho, ohmatal ho, nemá-li u sebe nůž, a pak ho pozval k večeři.

– Šmejdíš zemí vlašskou, Johanes? Kam přijdu, tam tě potkávám.

– Přeje mi náhoda.

– Náhoda? Líbezný úhoř, což?

– Líbezný. Kolik jsi platil?

– To je dárek. Od tridentského biskupa. Byls někdy v Tridentu?

– Letos. Po velkonocích. V Tridentu je dobře.

– Hodně cestuješ?

– Hodně.

– Po Čechách se ti nestýská?

– Proč? Byl jsem v Čechách. Loni.

– V Praze?

– Taky v Praze. Taky v Horažďovicích. A na Karlštejně. Puchník vzrušeně poposedával. Gloria! Výslech se daří.

Ještě pár loků ligurského a stvůra vyzvaní vše.

– Dopíjej. Krále viděls?

– Kdy?

– Loni.

– Na Karlštejně? Baže viděl. Je laskavý. Jedl jsem jeho račí závin. A jeho pivo jsem píval. Ječné. Šlo mi na sádlo.

– A pak tě poslali zpátky do Vlach?

– Kdo by mě posílal? Já chodím sám. Kam si zamanu. I ve Štraubingu jsem byl. Kvůli Johaně.

– Královně?

– Baže královně. Potom jsem to vzal přes Pasov a zastavil jsem se

v Salcburku. Přečkat zimu. V Salcburku je dobře.

– Tobě je teď všude dobře, viď?

– Všude a nikde. Je to život toulavý. Vstoupil bych k tobě do služby. Nepotřebuješ sekretaria? Nebo správce důchodů? I kuchaře bych zastal. Ne?

– Jsi v lepších službách, faráři.

– Neposmívej se. Jakýpak farář bez fary?

– Pomalu piješ. Král má lahodnější víno?

– Nevím. Víno si sklepmistr zamykal.

– Říká se, že jsi ve službách královych.

– Byl jsem. A kdo to říká?

– Pan z Třebovle. Je neopatrný. Říká to kdekomu.

– Neměl by. Vzali mě tam tajně, víš? Jako že jsem posel z Míšně. Ale pak to vyžvanil ten škrabák. Ten kanovník.

Puchník stříhal ušima, čerta rozuměl, o jakého posla z Míšně jde. A o jakého škrabáka. Ale s tím se musel smířit; všechny tajnosti proniknout nelze. Výslech se zato kvapem blížil k jádru.

– Pan z Třebovle říká, že i tady jsi ve službách královych.

– Bodejť. Já tady loupám cibuli a posílám ji za králem na Karlštejn. Po jízdním poslu. Vždycky v sobotu.

– Rozumím. Taky papežskou cibuli loupáš?

– Každou. Jen když je pěkně štiplavá. Aby voněla na pánvičce. Se špekem.

– A mou cibuli taky loupáš, Jene z Pomuku?

– Tvou? Co máš pořád s cibulí? Vstoupil bych k tobě do služby.

– Ke mně? Loupat cibuli?

– Přinejhorším i loupat cibuli.

– Ale co král?

– A co máš pořád s králem?

Stačí. Dále pátrat už bylo zbytečné. Puchník už věděl vše. Ba věděl i něco navíc. Něco nečekaného. Johánek se službou u krále není spokojen. Nabízí se, že krále zradí. Krysa. Že přeběhne do služeb protivníkových, prašivec. Má Puchník krysu koupit? Bude drahá.

– Kolik chceš?

– Ročního platu?

– Nevydírej, Johanes. Roční plat nedám. Dám ti pět kop. Ale jednou provždycky.

– Abych ti nadosmrti dělal kuchaře? Za pět kop? To je málo, pane z Černic. A nejsem valach, aby sis mě koupil jednou provždycky.

– Jsi opilý? Dám ti pět kop, když přestaneš loupat mou cibuli a posílat ji za králem. Nechápeš?

Johánkovi už z toho šla hlava dokola. Kuřátka boží, jakou cibuli? Ale pak se podrbal na bradě, zamhouřil oči a zkusil střelit naslepo.

– Dáš deset kop?

Puchník zavrčel a praštil do stolu.

– Osm.

– A postaráš se, aby mi vrátili svatohavelskou faru? Je to moje fara. A ty prý jsi teď arcibiskupský oficiál. Postaráš se?

– Postarám. Když se mně přiznáš.

– Přiznávám se.

– A už to neuděláš? Přísaháš?

– Neudělám. Přísahám.

– Dobře, Johanes. Já ti věřím. A odpouštím. A faru dostaneš.

– Děkuju, pane z Černic. Já ti taky věřím. Plácnem si?

Plácli si. Aniž měl Johánek ponětí, k čemu se přiznal a co odpřisáhl. Vzhledem k vyhlídce na svatohavelskou faru to však bylo nedůležité.

Dopili a vzali se kolem krku.

– Budeme přátelé, Johanes?

– Přátelé, pane z Černic. Těch osm kop mi dáš hned?

– Hned ráno. Zůstaň tady na noc. Uložím tě líp než král.

– A fara?

– Fara je tvá. Jen co se vrátíme do Prahy.

– Budu ti věrně sloužit.

– Vidíš. A chtěls mě zabít. Víš, že jsem se tě bál?

Johánek zůstal u Puchníka na noc. Když žít, tedy žít; a spát v peřinách. Spaní na hadrech za masnými krámy je krušný úděl. Nelidský.

Na mnoho nocí zůstal Johánek u Puchníka. Ubytoval se v komoře

za jeho ložnicí. Skoro jako přítel. Přešly vánoce a nebylo důvodu komoru opouštět. Venku se lily chladné lijavce, někdy i padal sníh. Zebavý. Nelidský.

Slíbených osm kop Johánek samozřejmě nedostal, to by byl příliš hustý déšť nebeské many najednou. Puchník nabídl do zástavy svou duši, že osm kop vysolí v Praze; v Janově nemá, v Janově je draho, v Janově i papežský fortnýř peníze jakoby polyká, když chceš proklouznout třeba jen na chodbu, kudy Svatý otec chodívá a pleše svých nejvěrnějších tam sčítá.

Johánek po Puchníkově duši nelačnil. Zatím byl v Puchníkově spíži dostatek jadrnější potravy. Vyjídal si co nejsvědomitěji svých osm kop, necinkají-li v měšci, ať aspoň hřejou v žaludku. Přešly Hromnice a Johánek se pomaloučku dovtípil, díky jakému omylu ho Puchník vzal pod svá křídla a zahrnul láskou. A dovtípiv se, s pravdou ven zbrkle neutíkal. A neměl-li se někdy Puchník dost účinlivě k tomu, aby mu zaplatil krpce, koupel v lázni, dluh v šenku za Svatým Vavřincem, zadumal se Johánek a prohodil, že z královské pokladnice odsypávalo štědřeji.

A Puchník si zajatce své lásky hlídal. A časem dospěl k názoru, že z královské pokladnice asi tak moc neodsypávalo; neboť Johánek všeho bývalého zanechal. Slídit přestal. Kromě jídla a pití se o nic nestaral. Obden si zašel do šenku za Svatým Vavřincem. Každou poslední sobotu v měsíci za holkami do lázně. A jinak seděl v kuchyni anebo na sluníčku před domem, už začínalo jaro, a vypadal, jako když oddychuje po dlouhém putování a sbírá síly k novému žití. Po žádném jízdním poslu se nikdy nesháněl. Když se pan z Třebovle navracel do Prahy, neposlal po něm králi dopis ani vzkaz. Puchník byl na sebe pyšný. Chytře tu past nalíčil. Toť se ví, stvůra se třeba jen tak tváří. Mlčí a odpočívá. Zametá stopy. Vyčkává. Ale Mikuláše Puchníka podruhé nezmate. Mikuláš Puchník ji zpod svých křídel nepustí. I kdyby ji tam měl láskyplně udusit.

A týdny míjely a bylo záhodno myslet na návrat. Vše, co se skýtalo, Puchník na kurii už vyžadonil. Do čeho dosáhl, do toho už se zapletl. I pozornost vzbudil nemalou. Ba i závist; nejeden prelát si musel přiznat, že by nebyl schopen poslušnosti tak vzorné a činů tak

otrlých. Obzvláště po jisté události z konce března si to mnozí biskupové lítostivě přiznali.

V sobotu koncem března, pozdě večer, vraceje se z lázně, ubíral se Johánek kolem dóžecího paláce a v postranní uličce, kterou vroubila zeď palácové zahrady, potkal kumpanii podivných temných bratříků. Bylo jich dvanáct jako apoštolů, urostlí byli jako řezníci a zahaleni byli do černých plášťů s kapucemi, bezmála jako individua úmyslů nečistých. Šli po vojensku ve dvojicích a mezi sebou nesli žebřík. Johánka ani ve snu nenapadlo jejich úmysly zkoumat; ale jak přeběhl uličku a přikrčil se do výklenku, aby nechal své černé bližní i se žebříkem pokojně přejít, stal se bezděky svědkem jistého jejich počínání, patrně nepočestného. Mužové se na tichý povel zastavili, opřeli žebřík o zeď, a než bys doříkal otčenáš, vylezli nahoru a seskákali dovnitř do zahrady, všech dvanáct apoštolů, jen žebřík po nich zůstal. Johánek o hlubším významu té podívané nijak zbytečně neuvažoval. Bůh s apoštoly, asi dostali chuť na dóžecí salát nebo na zahradníkovu neť, do takových zábav Johánek zásadně prsty nestrká. Žebříček by se ovšem hodil; dal by se zítra ráno někde v koutě na trhu vyměnit za pár vajec k snídani. Ale potom se Johánek upamatoval, že zítra se trh nekoná, jelikož je neděle, a v Puchníkově spíži že lze vajíčka brát a vysrkávat dosyta a zadarmo.

Zaspal tedy svůj večerní zážitek, ráno posnídal bílého chleba a mlíčka se žloutky a vydal se ke Svatému Vavřinci na mši.

Služby boží v katedrále, u hlavního oltáře, celebroval té neděle Mikuláš Puchník. Dostalo se mu té cti.

A k tomu i druhé, větší cti se Puchníkovi dostalo. Na mši zavítal sám papež. Ačkoli neděle to byla jen obyčejná, třetí postní, neděle Oculi. Papeže vnesli do chrámu a usadili na pontifikální stolici. Výraz jeho tváře byl zpola slavnostní a zpola škodolibý. Sotvaže dosedl, ze sakristie majestátně vyplul Puchník a kráčel k oltáři.

A ještě než se přežehnal křížem, ještě než políbil oltář, vyslal Puchník krátký pohled ke Svatému otci. A papež na něho přívětivě kývl. A to už byla čest přímo trojitá. Preláti v lavicích se na sebe podívali, naklonili se k sobě a něco si šeptali.

I lidé v chrámové lodi si něco šeptali. Celý kostel si šeptal. I

Johánek vzadu u kropenky nastavil ucho katedrálnímu klerikovi a dověděl se to. Papež se přišel ukázat věřícím, aby jim dal příležitost popatřit na hlavu církve ve chvíli vítězné. Ve chvíli dokonané pomsty. Ve chvíli, kdy se nebesa otřásají jásotem. Neboť včera pozdě večer vnikli papežovi mužové, ozbrojeni a zahaleni, do paláce janovského dóžete. Přelezli zahradní zeď, přemohli stráže palácového vězení a udělali tam práci, kterou je pověřili sám Urban Šestý. Liknavý a v kancónách si libující dóže Antonio Adomo se totiž neměl k vykonání hrdelního trestu na pěti zrádných, ničemných a peklu propadlých kardinálech. A na výzvy, aby je Svatému otci aspoň poctivě vrátil, neodpovídal. Co jiného tedy Urbanovi zbývalo? Mužové se pozdrželi v dóžecím vězení jen po dobu co nejkratší a hluku nadělali co nejméně. Našli si kardinály a uškrtili je. Potom spořádaně opustili palác, salát nekradli, zahradníkovu neť neznásilnili, záhony pošlapali jen nejnutnější měrou. Zvedli si závoru zadní brány a ve vší slušnosti vyšli ven, ve vší počestnosti svůj skutek v blízkém šenku zapili, v klidu a míru si tam na lavicích zdřímli, a když svítalo, posnídali a odebrali se do katedrály, rovnou za knězem, jemuž se dostalo cti toho dne sloužit mši a který je už v sakristii očekával. Jeden po druhém se mu vyzpovídali. Řečí vlašskou. Kněz byl Čech a vlašsky rozuměl pramálo. Věděl však, o jaký hřích tu běží. Věděl už včera odpoledne, o jaký hřích té noci poběží. Vyslechl dvanáct stručných zpovědí a udělil dvanáct rozhřešení. Poněkud nakvap; klerikové ho už museli oblékat do bohoslužebných rouch. Papeže už vnášeli do katedrály.

A Puchník tedy vypjal hruď a vyplul ze sakristie. A mši sloužil klidně, zvolna, důstojně.

Proměniv chléb a víno v tělo a krev Kristovu a požív nejprve sám této duchovní potravy, sestoupil pod oltářní stupně, aby podal svatý pokrm i věřícím, kteří jsou očištěni od hříchů a přistoupiti ku přijímání si troufají.

Troufalo si jich dvanáct. Samí urostlí mužové. Klekli před oltář, sepjali upracované truce a Puchník na ně přátelsky zakýval a jal se je svatě krmiti.

A Johánek se prodral zástupem a tiše hleděl na boty těch

duchovně očištěných mužů, boty velice špinavé, ještě olepené přischlou hlínou z dóžecí zahrady, a na jejich černé pláště, ještě zabílené od dóžecí zdi.

A Puchník dokonal své dílo a znovu vyslal důvěrný pohled ke Svatému otci, jehož si konečně zavázal trvalou vděčností.

Papež však tento pohled nezachytil. Seděl vzpřímen na svém trůně, oči vytřeštěny a zrudlé, ústa dokořán. A bylo vidět jeho jazyk, suchý a nafialovělý.

Puchník se odvrátil a nedbale dokončil bohoslužbu. Svatému otci už zájem nevěnoval. Už to znal. Odnesou ho a on se potom probere.

Ale na to, jak Mikuláš Puchník sloužil o neděli Oculi v janovské katedrále mši, a hlavně proč ji sloužil, a koho při ní zprostil hříchu, a hlavně jakého hříchu, na to papež Urban nezapomene. Nesmí. Puchník se už postará. Puchník je schopný prelát, jemuž mnozí budou závidět.

Ani Johánkovi z Pomuku neušlo, jak papež civí rudým okem do prázdna a jak mu kape z úst. A ani Johánek z Pomuku se tím už nijak nevzrušil. Ďábel ve zlatém ornátě. A co má být, ó křesťané? Je hojně ďáblů a hojně ornátů. Hojně šelem, jež číhají. Ale my už víme, co níčko nyníčko. Na světě olepeném zaschlou hlínou. Kupředu, Johanes!

Začátkem léta prohlásil ještě Urban za kacíře kardinály Pilea a Petramalu. Svěřit je do péče svých černých apoštolů ovšem už nestačil; oba včas proměnili v čin i v zlaté mince osvědčenou kardinálskou ideu, že upadneš-li v nemilost jednoho papeže, tím větší milosti dojdeš u papeže druhého, uplatili své strážce a prchli do Avignonu.

A dóže Antonio Adomo stále nepokrytěji častoval Svatého otce projevy svého změkčilého nesouhlasu s počtem mrtvol, ledabyle zahrabávaných ve sklepě dole pod papežskou ložnicí. Papež pojal posléze podezření, že dóže přemůže svou liknavost a vykáže mu k dalšímu pobytu jiné, studenější komnaty; i pod ložnicí dóžete byl jistě nějaký ten sklep. Svolal tedy ubohý Urban své nejvěrnější a oznámil jim, že se horempádem odjíždí, vše, svatá kurie, svatý dvůr i Svatý otec sám, možná do Pisy, možná i zase na skok do Říma, jak

Bůh dá, být papežem je nyní živnost dosti kočovná.

Na rozloučenou byl Puchník pozván k papežskému slyšení. Přijat byl jako nejhodnější syn. Vyznal Urbanovi lásku a slíbil věrnost, děj se co děj. Postěžoval si na své hořké živobytí v Čechách, na krále a zlehýnka i na arcibiskupa. Urban ho ujistil, že ví, jak bezbožný je v Čechách král, a že zarazí ty ústrky. A uložil Puchníkovi, opoře své nejpevnější, bránit v Čechách církev, množit její moc a umlčet kacíře i potměšilé oprávce. Puchník se zapřisáhl, že to všechno vbrzku a zostra vykoná, neboť se vrací do Čech osvícen příkladem svého papeže a už je mu jasno, jak se množí moc a umlčují kacíři. Urban pak srozumitelně, ale zatím nezávazně naznačil, že odměnou za vytrvalou věrnost bývá někdy i stolec arcibiskupský. Puchník políbil papežův střevíc a pohlédl na svého dobrotivého otce pohledem vlhce oddaným.

V pátek před letnicemi, časně ráno, vyjel Mikuláš Puchník z Janova. S ním panoše Jezovec, dva klerikové a vzadu za bagážními vozy služebnictvo, vše na svých místech a v pořádku.

O jednu osobu se dokonce prelátův cestovní průvod rozrostl. O Johánka z Pomuku. Johánek ležel na voze, na otýpce sena, odpočíval a kodrcal se vstříc novému žití.

Před Cremonou překročili řeku Pád, potom projeli Mantovou a zamířili k severu. Do Čech. Spěchali. Doma čeká práce. Čeká blahá budoucnost.

Puchník dorazil do Prahy, střásl prach cest, vypeskoval šafáře svých statků a správce důchodů, svolal si kleriky a písaře a poručil jim vyhotovit seznam všech kacířů a oprávců a také seznam všech českých prelátů, kterým jejich úřady a beneficia svého času udělil zrádce řečený Pileus, dokavad byl v Čechách papežským legátem. A pak, ježto se přiblížil den letní pražské synody, vypravil se za arcibiskupem a požádali, aby mu na tomto sněmování bylo uděleno slovo; přivezl poslední zprávy od Svaté stolice a rozkazy Svatého otce, jichž pan z Třebovle pohříchu v Janově nevyčkal. Jenštejn upozornil, že hlavním smyslem synodálního jednání bude jeho

vlastní zpráva a arcipastýřské nařízení v jisté nábožné záležitosti, nad kterou nemůže být nic důležitějšího, čas ke stručnému oznámení však Puchníkovi povolil.

Mezitím Johánek bydlel u Puchníka, vyjídal jeho pražskou spíž a dával si platit koupele v lázních i útraty v šencích. Nebylo důvodu Puchníkovo pohostinství odmítat. Venku udeřila vedra a poutníkům bez přístřeší hrozil úžeh a jejich žízeň byla nelidská.

Shromáždilo se arcidiecézní kněžstvo z blízka i z dáli a synoda zasedla, jak kázal obyčej. Kuneš z Třebovle bratry přivítal, vyřídil jim přání zdaru od krále českého a připomněl nutnost neustálé a neochvějné, leč opatrné opravy církve, aby se předešlo nespokojenosti národů a zmatkům v lidu. Jenštejn ho však netrpělivě přerušil, povstal ve vší nádheře rouch a slavnostně ohlásil, že úvodní synodální kázání pronese tentokrát sám.

Mezitím Johánek okouněl u vchodu do Svatovítského chrámu, kde seděla synoda, a čekal. Měl od Puchníka slib. Puchník vylíčí synodě křivdu, jež se stala faráři od Svatého Havla, knězi horlivému a trpícímu. Vylíčí-li, a Bůh ví, že musí vylíčit, bude možná Johánek ještě dnes v ráji; pro poutníka, který po čtyři roky nuzně bloudil světem, je fara učiněný ráj.

Jenštejn vystoupil na kazatelnu a mluvil dlouze o Panně Marii, blahoslavené a přečisté. Tak jak si to přál papež Urban. Preláti na něho netečně zírali jako ryby a on mluvil a mluvil. Po vroucím úvodu přešel k vylíčení jistého příběhu, jejž popisuje svatý Lukáš. Kterak Panna Maria navštívila Alžbětu Zachariášovu a kterak obě velebily Hospodina a kterak to bylo s nemluvňátky v lůnech obou žen. Preláti zírali a nechápali, proč se jim to povídá. Přešel tedy Jenštejn k výkladu a nastínil hluboký význam vylíčeného děje. Tak hluboký, že se až vymyká lidskému rozumu. Preláti vzdychali nudou a Jenštejn kázal, volal, zaplétal se, varoval a slzel. Tak jak si to přál papež Urban. Nebylo vhodné rozhněvat si papeže, Jenštejnův arcibiskupský kahánek i bez toho už nehezky blikal. Urban by ovšem uvítal ráznější důkaz oddanosti pražského arcibiskupa, slušelo by se aspoň zahřímat proti zrádným kardinálům a pochválit jejich psí smrt, ale to Jenštejnovi připadalo nevkusné. Urbanovi musí strčit jemný důkaz,

Jan z Jenštejna je šlechtic a ne řezník. Prelátům poklesávaly brady a prsa se jim dmula jako blaženým spáčům, poulit rybí oči však nepřestávali, byli to zkušení hodnostáři, a Jenštejn radostně a hlasem velikým vyhlásil zavedení nového svátku ve své arcidiecézi, slavnosti Navštívení Panny Marie, zasvěceného dne první třídy, s oktávem a hodinkami a čtením z evangelia svatého Lukáše, tak jak si to přál papež Urban. Snad to Urbanovi zatím postačí. Doba je napjatá, církevní poměry neutěšené, život fádní a prohraný, všecko je ubohé šaškování a z Jenštejna už vyprchala síla hledat si jiné bydlo, nežli arcibiskupské. A být arcibiskupem je živnost dosti truchlivá.

Mezitím se Johánkovi podařilo vklouznout do chrámu a skryt za sloupem naslouchal a užasl, jakou malicherností se synoda tak dlouho zabývá, když přece smyslem jejího jednání je fara dole na havelském rynku a ne, pros za nás hříšné, Panna Maria.

A proč si to papež Urban vlastně tolik přál? Nedostává se mu jiné zábavy? Zavalen čmoudem z kostí, ovívá se mariánskou lilií? Nevkusný papež. Řeznický. Jenštejn se kysele ušklíbl a skončil. Nyní byl na řadě souhlas, chvála a ukázněné ano celé synody.

Vtom se však z lavice zlostně vyřítil stařík se svraskalou a jakoby plesnivou pleší a v olezlém, usmoleném kanovnickém pláštíku. Doklopýtal na kazatelnu, vycenil žluté zuby a předvedl na úvod košaté latinské souvětí, zahájené odvážným genitivem. Jenštejn ochable obrátil mysl k bohorodičce a měl co dělat, aby jí trpce nevyčetl, jaké kvůli ní musí snášet trapné trápení. Vojtěch Raňkův z Ježova si teď určitě neodpustí nějaké neřádstvo. Nějaký výsměch a jízlivost. Příležitost je k tomu věru výtečná.

Ale mistr Vojtěch, přestože to bylo nasnadě, nevěnoval svůj projev uštěpačnému nadšení nad hlubinami arcibiskupských mariánských idejí a nad ryzostí a bezelstností jeho náhlé lásky k Panně a Matičce. Mistr Vojtěch promluvil se vší vážností a s patosem. Horlil proti neustálému zavádění nových svátků a slavností. S tím spojená okázalost rozličných průvodů a obřadů ošálí možná lidský zrak a sluch. I kněžský měch a teřich se bezesporu při oběrách libě naplní. Leč duše lidská, pravil, duše jen hladoví. A vysychá. Svátků mariánských, pravil, už máme rovných sedm. K čemu osmý?

Z lásky k Panně? Anebo k papeži? K mastné a pošpiněné tváři církve, pravil, nepřilákáš národy párem zlatých oringlí. A čím že je tedy přilákáš? Medem a solí zákonů Kristových. Vírou a zbožností prvotní, věčnou, biblickou a apoštolskou, dodal, malounko se přitom chlubě cizím peřím, neboť to byla oblíbená slova zaníceného a sličného mistra Matěje z Janova. A ovšemže i myšlením je přivábíš, dodal pak už slovy pouze svými. A myslet, jak je bohdá známo, ještě nikdy nikomu neuškodilo. Ba ani arcibiskupům. Nic, pravil, nic by se nemělo vymykat lidskému rozumu. A co se vymyká, s tím ať si hrajou blázni. Anebo šelmy ouskočné.

Domluvil a usedl. Jenštejn se opovržlivě mračil. Kuneš z Třebovle pobaveně špulil pysky a těšil se, jak tou Jenštejnovou mariánskou šlamastykou pobaví krále a korunní radu. Ostatní preláti povětšině předstírali, že jejich zájem právě upoutal vrabec, poletující nahoře mezi žebrovím, anebo kostelní myš dole na dlážce. Jen vzadu několik postojačky naslouchajících chudých kněžků, odrbanců z hladových zapadlých far, zvedlo hlavy a někteří i povykročili dychtiví něco říci. Ale těch si nikdo nevšímal. Jeden z nich, opřený o poutnickou hůl, ryšavý a zarostlý jako Ezau, zlobně ukázal na dřevěnou sochu Panenky Marie, oblečenou do drahých hedvábů a brokátů, ověšenou šperky a jinými dárečky vděčných mohovitých křesťanů, a netázán ani nevyvolán drsně vykřikl.

– Máte tu modly, bratří preláti! Boha šidíte, ale dřevu se klaníte? Rozštípej to, arcibiskupe, a uvař si na tom hrách!

Mikuláš Puchník zlověstně povstal, aby křiklouna vyvedl z chrámu a zjistil si jeho jméno i farnost, jež mu skýtá obživu.

Mezitím Johánek skomíral únavou a přemítal o pomstě. Přečistá matka, ano, ale spals někdy na zakrvaveném pytli za masným krámem, otče arcibiskupe? Biblickou víru, zajisté, ale víš ty, jak chutná zkažené hovězí, mistře scholastiku? Pečené v popeli, až do černa, aby se spálily jedovaté šťávy a puch? Střezte se, bratři preláti. Johánek na vás může vyvalit krhavé bulvy. Vypláznout jazyk, fialový a ohavný. Johánek už ledaco umí. Jíst shnilé maso a přejinačit se na ďábla v ornátě. Johánek viděl svět. In flammas rubras, bratři preláti! Pak ale spatřil Puchníka, jak drapl za krk

nějakého ryšavce a vleče ho ven. Nechal tedy ďábla ďáblem, pomstu pomstou a uháněl za dobrodějem, aby se mu připomněl.

Dostihl ho v chládku u kašny. Puchník ryšouna nemilosrdně vyvedl, i jeho jméno si zjistil, Jakub z Kaplice to byl, kazateli prý od pražského Svatého Mikuláše, ergo jistě přítelíček Matesa z Janova, vykutálená sebranka; ale Puchník teď neměl náladu na takové malé ryby, uvnitř v lavicích seděli a poulili oči větší lososové, zahnal zrzavého Jakuba a šel si oddychnout do chládku, k šípku s bohorodicí i s Alžbětou Zachariášovou, preláti ať se zatím vypovídají a Puchníkův čas pak nadejde.

– Čekám, kdy promluvíš, pane z Černic Celá synoda čeká na tvé spravedlivé poselství.

– Dočká se, Johanes.

– Šel bych tam ještě dnes večer. Dáš mi s sebou dva biřice? Vypráskáme ho až za Svinskou bránu, zloděje.

– Jakého zloděje?

– Kunce. Místoplebána. Co mi ukradl faru, ne? Koukáš jak jezulátko na betlémský rathauz. Zapomněls? Já čekám, kdy promluvíš k synodě o mé faře, rozumíš?

– Dej pokoj s farou. Vydrž to do zítřka.

Johánek se zarazil, nahrbil se, chvilku se rozmýšlel a potom povyplázl jazyk. Zatím ještě růžový, ale na samé špičce už jakoby lehce měňavý. Do fialova.

– Zejtra už nepotřebuji.

– I potřebuješ. Nebuď drzý, Johanes. K žebrotě patří skromnost, to si zapiš za uši.

– Zapíšu. Já si všecko píšu, pane z Černic.

A Johánek se otočil na patě a vykročil napříč přes prašný plac ke královskému paláci.

Bylo to smělé vykročení. Co když budou Johánkovy kroky rychlejší nežli Puchníkův strach? Co když královy dogy zaštěkají dřív než Puchník zavolá? Horký prach pálil skrze tenké podešve a Johánek drze kráčel.

Puchník zaváhali. Kam jde, krysa mrňavá? Prašivá? Král není v Praze. Král se navrátili z Uher, skončiv kvapně a smírně válečné

tažení, a už od Božího těla je někde na lovu. Starosti vládní přenechal pro ten parný letní čas markraběti Joštovi. A markraběti Prokopovi. A panu Škopkovi. A panu z Třebovle. A komukoli, kdo má chuť a zájem a komu vládní starosti nevadí při jídle, při pití a při hrách manželských. Kam se to šine, vozhřivec? Odevzdat, co zapsal? Dát znamení, aby chytili Puchníka a spálili mu boky a poté ho uškrtili ve sklepě? Král nemá rád, když se pálí a škrtí. Král je změkčilec, miluje pískot na flétnu a kancóny. Ale král není v Praze.

A Puchník na Johánka zavolal. Krysa zvolnila krok a pak se zastavila a netrpělivě podupávala do prachu.

– Co je ti, Johanes? Nedomluvili jsme. Stůj!

Bratr prelát pokorně valil své mocné tělo za mrňavcem k paláci, až se mu pod nohama prášilo.

– Já jsem domluvil, pane z Černic.

– Ty faru nechceš?

– Dnes nebo zejtra?

– Dnes!

Johánek tedy vykročil zpátky. Ale jako by ho párem volů tahali. Nevlídně. Jen ze starého přátelství a jen s ohledem na Puchníkovu zoufale brunátnou tvář.

– Je ti horko, bratře Mikuláši?

– Synodu nech spát. Pošlu ti dva arcibiskupské vojáky. Fara je tvá.

– Já vím. Neměl bys tolik běhat, když je horko. Jsi těžký, víříš prach. Zapiš si to za uši.

Mezitím synoda bedlivě uvážila význam Mariiny návštěvy u Alžběty Zachariášovy, drtivou většinou odmítla extempore mistra Vojtěcha, zavánějící kacířstvím, sklonila se před hloubkou arcibiskupových mariánských idejí i před čirostí jeho lásky k matce Kristově a vynesla své ukázněné ano, svůj vřelý souhlas s novým svátkem, nad který nemůže být nic důležitějšího a který budiž slaven průvody, pobožnostmi, ctěním zázračných soch i obrazů. A též dle zvyku oběrami, libo-li mohovitým věřícím.

Tím byl smysl synodálního jednání naplněn. Shromáždění už roztržitě poposedávalo, když dostal slovo oficiál Puchník. Asi kvůli

nějakému oznámení. Možná i konzistoriálnímu příkazu. O nutnosti udržovati kostelní nádobí v čistotě a tělesné schránky sluhů božích taktéž. Ať si bratr prelát pospíší, ať to přečte zčerstva, venku se už stmívá a synoda vyhládla.

Ale Puchník nic nečetl. Mluvil zpaměti. Jistěže měl nějaké oznámení. Papežské. I příkaz měl. Papežský!

Oznámení, že hrabě de Prata řečený Pileus, někdejší papežský legát v českém království, přesídlil do Avignonu. Přeběhl do vojště ďáblova, jehož hejtman je Robert Ženevský, zvaný Kliment.

Kněží potřásli hlavami, vida Pilea, jaképak asi ulovil v Avignonu beneficium? A preláti už dávali Puchníkovi důvěrná znamení, že dobře, že to řekl pěkně a ať už sleze z kazatelny, Pileus je proklatec, Avignon je daleko, všem je vše jasné a všichni hlady šilhají.

Ale jen Puchník věděl, že dosud není všem vše jasné. Jistěže je Avignon daleko. Čechy však blízko. Jistěže Pileus ulovil v Avignonu beneficium. A českým prelátům se jejich beneficia začala náhle mrskat v kesírku a může být i vyskočí a uplavou.

A Puchník seznámil synodu s papežským rozkazem přísně přezkoumat všechny minulé skutky kacíře Pilea a zvážit, nakolik byly dílem ďábla v jeho duši a jsou tedy neplatné.

Preláti se rozpomněli, že Pileus vysvětil v Čechách několik kostelů. Bude nutno nelítostně přezkoumat platnost toho svěcení. Rozpomněli se dále, že kacíř udělil a prodal osobám světským mnoho odpustků. A dispenzí. A papežských požehnání. Zachmuřeně pokyvovali, ochotni vydat k přezkoumání i misky, ze kterých kacíř jídal vajíčka; taková hra nikomu z prelátů neublíží a nic nestojí.

A Puchník se opřel o zábradlíčko kazatelny, zachtělo se mu řvát, ale ovládl se a jen tak na půl huby připomněl, že zmíněný Pileus kromě odpustků a požehnání také četným českým prelátům přidělil anebo aspoň vymohl četná beneficia. Úřady a hodnosti. Spojené s obročím. S vesnicemi, dvory, lesy, vinohrady, rybníky. Tuto držbu, a teď už Puchník zvýšil hlas a udeřil pěstí do zábradlí, až zapraštělo, tuto držbu dotýkanou drápem kacířským poroučí Svatý otec přezkoumat! Tak pravil k Mikuláši Puchníkovi, když se s ním přívětivě loučil onehdy před letnicemi ve městě Janově.

A preláty přešel hlad. A pochopili, že nejde o hru a že i bratr bratru často ublíží.

Puchník je chvilenku tiše pozoroval, zkroušené, a pak je potěšil zprávou, že i seznam těchto ďáblových beneficiantů je už přibližně vyhotoven. A je, žel, předlouhý. Přemnozí bratří vděčí kacíři za své dvorce i za odznaky svých hodností. Mikuláš Puchník, soudce arcibiskupský, však všechno vzorně přezkoumá. Ani grošík mu neunikne. Ani človíček. S výsledkem poté seznámí Jeho Nejctihodnější Jasnost arcibiskupa i milené bratry preláty. A ovšemže i kurii a papeže. Protože sám papež přikázal Puchníkovi tuto povinnost.

Jenštejn Puchníkovi přitrpkle naslouchal a nakysle pak přivítal jeho činorodou píli a pověřil ho vyšetřováním. A odjel ještě tu noc na Roudnici, aby si tam promyslel další a co nejvášnivější obranu svátku Navštívení Panny Marie, neboť nebylo pochyb, že českou církev zachvátí lítá teologická polemika, v níž arcibiskup, i kdyby měl plivat krev, i kdyby měl poslat na hranici celou svou kapitulu a všechny teology a univerzitní mistry, ustoupit nesmí.

A preláti sledovali Mikuláše Puchníka, jak ukládá své těžké tělo do lavice, a konečně pochopili, že spasí-li kdo starobylou českou církev v bouřích, jež nastanou, nebude to ani knížecí duch vznášející se rozpačitě nad vodami, ani draze brněný vojvoda božích zbrojenců, ani kazatelská smečka lající a v žíních bosky chodící, nýbrž tento prostý muž se spořádanou myslí obchodníka dobytkem.

Ti nejčestnější hned ten večer Puchníka navštívili a nabídli mu svou pomoc při práci tak odpovědné a nezištné. Byl mezi nimi poctivý kněz a kanovník Ludvík Kojata, majitel nevěstince pod klášterem svaté Kateřiny na Novém Městě pražském; Petr ze Všerub, kanovník svatovítský a mohučský a olomoucký, dvorský kaplan a pilný sběratel beneficií; mistr Jan Pecník, vyšehradský scholastik, duše vždy proradná; Václav Knoblouch, pražský kanovník a probošt míšeňský, kdysi věrný nohsled, ba i vzdálený příbuzný páně Jenštejnův, nyní již nahlížející, že bude lépe upnout svou věrnost k osobě přitažlivější; Bohuslav z Krnova, doktor práv a dle řádně zaplacené exspektance nástupce svatovítského děkana, kdyby Bůh k

sobě nečekaně povolal Přibíka z Pořešína, mladého, úspěšným svým úsilím však nemoudře se vyčerpávajícího. A jiní přátelé a bratří se dostavili, preláti nevalných jmen i nevalné pověsti; budoucí stráž a spása české církve.

Mezitím Johánek se dvěma arcibiskupskými biřici dobyl fary na havelském tržišti a Kunce, zloděje místoplebána, dal vyhnat Svinskou bránou někam k Nuslím a dál a kamkoli. A poručil vyvětrat a přinést špek a chleba a zaříznout slepici a poslal si pro pivo. Bludný kruh se uzavíral, slepičí krev crčela, peří poletovalo, kudrnatí beránci se navraceli do svého ovčince.

Ale Johánkovi už beránčí rouno vylysalo. Trní světa mu je sedralo. Špek byl dobrý, pečlivě prouzený, jaksepatří očouzený; Johánek jedl a olizoval se černým jazykem.

Události se pak braly dále způsobem obzvláště nechutným.

Preláti, jimž hrozila ne snad ztráta veškeré držby, přesto však na rybnících, dvorech i lesích újma nemalá, volali o pomoc u dveří arcibiskupových. Jenomže arcibiskup na ně neměl čas. Seděl v roudnické bibliotéce a skládal učenou polemiku proti učenému traktátu mistra Vojtěcha. Spis, jehož argumenty bryskně potíral, Jenštejn doposud ani nečetl; mistr Vojtěch Raňkův s ním ještě nabyl hotov, zalit potem chodil mezi regály ve své hradčanské bibliotéce a diktoval, až písařovo brko sténalo. Ale Jenštejn to nepotřeboval číst. Předem si byl jist, že starcovy myšlenky budou nesprávné. Prolezlé skepsí, přeměřující srdce Mariino loktem rozumu, prorostlé houbou snášenlivosti a plísní úvah o svobodě. A kacířské z nedostatku úcty k autoritám, tedy i k velebnosti papežské, tedy i k Urbanovi. A za moc a slávu Urbanovu Jenštejn, popostrkován potměšilým osudem, bojoval tím zaníceněji, čím mu byl Urban odpornější. Ostatně kam bychom došli, křesťané, kdyby se dovolilo pochybovat o majestátu papeže? Kdo by pak zaváhal před pochybností o majestátu arcibiskupském? Ukazovali by si prstem, Čechové, a smáli by se: Prohrál, Jenštejn. Neví kudy a neví kam, Jenštejn. A žloutne, Jenštejn, kysne, nudí se, krásný Jenštejn, pýcha panstva, syn světa,

těkající hráč. Smáli by se, až by se za břicha popadali, Čechové. Kdejaký kazatel. Kdejaký preclikář a dvořan. Kdejaký král. Jenštejn seděl u okna a bez přípravy, spatra, v lehké a ladné latině skládal větu za větou a klerikové psali.

Preláti, vedeni čilým a vynalézavým Přibíkem z Pořešína, jenž Pileovi vděčil za všechno od komže až po mitru, hledali tedy pomoc u krále. A pomoci se dovolali. Král má vždycky čas vlídně vyslechnout prosby, jež zněly nelibě uším arcibiskupským. Když pro nic, aspoň pro zlost kněze arcibiskupa. Václav si předvolal Puchníka, dal mu najíst a napít, s vážnou tváří vzdychl nad zradou kacíře Pilea a pak projevil přání slyšet jména služebníků božích, kteří přičiněním zrádce zbohatli. Puchník se pochlubil, že král může jména nejen slyšet, ale i číst; a vytáhl zpod sutany seznam. Václav vzal list, dost hustě popsaný, a přidržel ho nad svíčkou. Byl to jen papír, vzplálo to jako fakule. A usmál se na tlustého kněze, jehož čelo se zkrabatilo usilovným přemýšlením, co ten požár znamenal.

– Nerozuměls?

– Rozuměl, králi. Kacíři patří do ohně. Přeješ si mluvit s knězem inkvizitorem?

Puchník dopřemýšlel, vyjasnil čelo a zamerčil do svého koflíku, aby se hostitel dovtípil, že vázne obsluha.

– Měls jich tam zapsáno dobrých dvacet, kněze.

– Dvacet pět.

– A všechny do ohně?

Puchník znovu pohlédl na krále. Všechny? Směšný král! Na zdi mu visí křehká loutna, ale pětadvacet bratří prelátů by dal uškvařit, že by to páchlo až dolů na kamenný most. Nezmýlil se Puchník, když k němu pojal nenávist?

– Souhlasím. Všechny.

A nedočkav se obsluhy nalil si sám.

A král se mu díval na klidné bílé ruce, na růžová bříška prstů, na odulé rty; Puchník si nalil, přičichl, napil se a mlaskl. Jaká otrlost! Jak hnusná doba, když rytíři se podobají tancmajstrům a kněz vraždí kněze, ani ho nevykuchá a už ho sází na pekáč! Jak hnusný král, jenž to vše trpí, nevěda kudy a nevěda kam! Marnost a nepořádek! Václav

vzal konvici, bylo v ní dobré víno, bílé uherské, biskupovi v Rábu kradené, jediná veselejší vzpomínka na jarní válečné tažení, pozvedl konvici a tenkým čůrkem vylil, co v ní zbylo, prelátovi na posvátnou pleš.

– Na ten seznam zapomeň, tlustý Mikulášku. Nebo půjdeš na pekáč.

Šťáva ze svatoštěpánských bobulí pěnila na pomazané pleši a stékala kolem uší až na záda a Puchník poznal, že se nemýlil, když k tomuto nepříteli církve pojal nenávist.

– Svatého otce to nepotěší.

– A copak by ho potěšilo, tlustý Mikulášku? Pečený kardinál? Je to bída, ale my teď v Čechách kardinála nemáme. Musíš se snažit. Běž, prase boží, ať už tě nevidím!

A Puchník poznal, že je jeho svatou povinností zničit tuto spanilou nestvůru, která si říká z boží milosti král.

Dlouho potom hloubal, s jakou svatou zbraní by do té svaté bitvy vytrhl, a svatý Duch ho posléze osvítil. Na osoby mocné je vhodno mířiti střelou co nejmenší. Ze zákeří. Tichounce a rovnou do oka. A má-li osoba srdce, pak samozřejmě do srdce. Bezmála jako David, líbezný mládenec; ve jménu Hospodinově kamínek z mošničky a vale, rex, nažer se bláta izraelské země, netvore spanilý!

O čtvrté zářijové neděli navštívil Puchník svatovítského děkana Přibíka z Pořešína, pochválil mu vinici za Horskou bránou a podotkl, že na děkanově révě lpí sice pileovský hřích, avšak nemuselo by to s ní být zase tak zlé, kdyby ctihodný bratr otevřel svou truhlu a podíval se, spočívá-li tam dosud někde při dně jistý kroužek ze zlaceného stříbra s rýnským karneolkem; prsten, na kterém lpí hřích nemenší. A s prstenem i jistá listina, výpověď jistého svatohavelského plebána, podrobné a vlastnoručně podepsané plebánovo svědectví o prstenu a o královně a o plavovlasém Kunikovi z Pardubic a vůbec o lecčem, co se událo zjara před osmi roky na smilném dvoře krále českého a co pilný kněz nesmí ponechat v písku zapomenutí. Mikuláš Puchník ochotně škrtne Přibíkovo jméno na svém seznamu a nechce za to dočista nic. Jenom ten prsten a ten dokument by si na časek vypůjčil, neboť Duch svatý mu seslal myšlenku, jak jich použít v zájmu

veškeré církve.

Prsten je střela drobná. Lidské srdce žádostivě naslouchá řeči prstenů. Vale, spanilé štěstí královské!

Děkan Přibík slíbil, že se podívá, ale až zítra ráno, teď už je v komoře tma. Puchník mu znovu připomněl zábranskou vinici a jaká by jí byla škoda, jelikož Bohuslav z Krnova, čekatel titulu a prebendy svatovítského děkana, víno prý nemá rád. Ctihodný Přibík však dále trval na tom, že v komoře je tma. Puchník odstrčil břichem stůl, skácel lavici, ale pak se uklidnil, v míru se rozloučil a oznámil, že přijde zítra v poledne.

Chodit ani nemusel. Děkan si ráno přispíšil. Nebál se příliš Puchníkova seznamu; seznam shořel, to už se proslechlo. Bál se však prstýnku. Po celá ta léta se ho vlastně bál. Jaképak věnné město? Spíš čepel v zádech. Prsten je věcička háklivá. A hlavně se děkan bál Puchníka, na jakou špinavost si přešupačil rady Ducha svatého.

Přivstal si, svědectví svatohavelského plebána sroloval do trubičky, omotal ji provázkem a přivázal i prsten s karneolkem, zabalil to do kusu plátýnka vložil do koženého futrálku a ještě před snídaní vyhledal svého rodného otce, rytíře Markvarta z Pořešína, hofmistra u královny Johany. Předal mu pouzdříčko, poučil ho, že uvnitř je církevní tajemství, které je třeba přísně uschovat a neprohlížet, nečíst, nerozbalovat. A oddychl si a šel se domů nasnídat. Rodný otec ať si už nějak poradí, kdyby to u něho našli.

Rodný otec na bezelstnost svého milovaného a pobožného syna nijak přehnaně nespoléhal. Tajemství hned při ranním pivě z pouzdérka vysypal, rozbalil a prohlédl, jen zákaz četby dodržel. Byl to rytíř pevných zásad a starobylých mravů a netrpěl obavami, že někdy tak zchudne, aby musel umět číst. Pozval na oběd přítele, nejvyššího královského písaře Martina Frídlova, a v domnění, že běží nikoli o mrazivé tajemství církve, nýbrž o vlahé tajemství kanovnických postelí, dal si tu škrábanici přečíst. Martin písař dojedl švestkový koláč a jal se předčítat. Začal s rozmarem, pokračoval s úžasem a skončil s hrůzou. I hofmistr Markvart, v dvorských službách protřelý, prohrábl vous a přikrčil se, jako by měly pršet hřebíky.

Leč Martin Frídlův z Olomouce, dvojnásobný kanovník a nejvyšší písař, v té době právě snil o svém povýšení na nejvyššího královského podkomořího, kterýžto úřad se uvolnil. Pozdržel se tedy i na večeři, počkal, až zdrcenému příteli hofmistrovi pivo zamží zrak i sluch, potom se počestně vytratil a zprávu o pamětihodných událostech v královnině loži i s doličným předmětem vzal s sebou. Ráno sedl na koně a ještě před večerem pozdravil krále v křivoklátském průjezdu, podal mu futrálek, cudně zašeptal prosbu o podkomořský úřad a rychle zase odejel, předpokládaje, že křivoklátská věž se co nevidět zachvěje v blescích a hromech hněvu králova.

V tom se přepočítal. Nad Křivoklátem té noci nehřmělo. Václav jen nešel spát, pálil svíčky a stále cosi četl. Pobyl pak ještě týden, řádně ukončil lov, dal rozdělit honcům maso a lovcům paroží. Byl jenom zamlklý a po večeři opouštěl družinu a pil sám. Po týdnu poručil před úsvitem všechno vzbudit a sedlat k návratu do Prahy. A Kuníkovi z Pardubic přikázal, ať jede vedle něho, že si s ním chce po cestě o něčem promluvit. Byl začátek října, listí olší žloutlo. Kuník pozorně držel svou klisnu po boku králova koně, i liščí čapku úslužně sňal s plavých vlasů, aby mu neuniklo ani slovo. Ale král si jen zamyšlen hryzal pysky a mlčel až do Prahy.

Mlčel i na Johanino přivítání, odmítl přijmout korunní radu, odmítl vyslechnout markraběte Jošta, nejvyššího kancléře Hánka Brůnova i generálního vikáře Kunše z Třebovle, všichni měli zajisté důležité zvěsti, zajisté závažné děje se děly v českém království, v říši i v Evropě i v katolické církvi, ale Václav se jen zul a lehl si na lavici a přitáhl si svícen a rozvinul ohmataný list papíru a znovu si četl.

Na druhý den přikázal zavolat Martina písaře. Chtěl se ho zeptat, kde ten papír splašil. Chtěl slyšet, že je to sprostý podvrh anebo nejapný žert.

Martin Frídlův se dostavil a přecházel po chodbě a už se viděl nejvyšším královským podkomořím, správcem měst, pánem cel, pokut, městských důchodů i popravišť. Přecházel, až ho už nohy bolely, pak se přišoural panoš a ohlásil nejvyššímu písaři, že král si

to rozmyslel, nepřeje si ho ani vidět, nic si nepřeje od něho slyšet, z písařského úřadu ho sesazuje a káže mu opustit dvůr, Prahu i české království.

Zoufalý psanec Martin běžel k příteli hofmistru Markvartovi, s pláčem se mu přiznal ke krádeži nešťastného pouzdra, s pláčem mu vyčítal, že to kvůli němu se dostal nosem do horkého loje, vždyť co je Martinovi Frídlovi po jakýchsi prstýncích a papírech, Martin Frídlův jenom jedl švestkový koláč a předčítal, neboť je z rodu chudého a umí proto číst, král ho nakřivo podezírá, král si o něm smyslel kdovíco, nebo králi kdovíco napovídali, ale Martin Frídlův přisámbůh teď půjde a všechno svému králi poví, všecko, co ví, kde se ta nemravná věc vzala a kdo mu ji zákeřně podstrčil.

Hofmistr Markvart vyhnal povykujícího přítele a spěchal za rodným synem pro útěchu a pro radu. Děkan Přibík otce vyslechl, zbožnou útěchu mu poskytl, ale radu nedal. Těžká rada těm, kdo spadli do louže tak nečisté. Pouze jistou možnost zdálky naznačil.

Martin Frídlův pak už králi nepověděl, kde ten papír a prsten splašil. Martina Frídlova našli pod hradební zdí pečlivě umlčeného sekyrkou.

Děkan Přibík se před spaním pomodlil za jeho duši a upozornil Všemohoucího, že k té vraždě asi došlo na příkaz králův. Kam vede, ó Bože, chlípná samčí žárlivost! Upozornil na totéž i pražského purkrabího, aby se o tu lapálii nezačal nemístně zajímat.

Martin Frídlův se odstěhoval mezi nebeské písaře a kanovníky a na zemi byl od něho pokoj. Ulevilo se zejména otci i synu zemanům z Pořešína; už nehrozilo, že se stanou obětí králova běsnění.

Ulevilo se také Mikuláši Puchníkovi, který dost přesně stačil zpovzdálečí sledovat, jak jde Davidův kamínek z ručky do ručky, jak bloudí a konečně jak našel cíl a zavrtává se a nikdo neví, kdo ho vystřelil.

Ctihodný děkan Přibík z Pořešína si však té radosti neužil. Zemřel ani ne za čtrnáct dní. Bylo mu šestadvacet let a zhasl, jako když ho sfoukne. Všude šla jedna řeč, že se svou pílí a chtivým snažením nemoudře vyčerpal. Ale šla i malá řeč, že se doktor Bohuslav z Krnova už nemohl dočkat. A šla dokonce i malinká řeč, že to byl

trest boží za děkanovy skutky, ne vždy ctihodné. O tom, že Bůh se vykonáváním hrdelního trestu obvykle nešpiní a vtiskne vhodný nástroj do ruky lidské, kupříkladu do ruky onoho křesťana, který tak zručně rozpoltil lebku Martina písaře a kterého se potom Přibík štítil a zdráhal se mu zaplatit, o tom řeč nešla.

A tak doběhl k cíli svého žití tento mladý prelát, závratně úspěšný, naděje církve, miláček Štěstěny. Ležel na prkně a pozdě přikvačivší medikus postál nad mrtvolou v opatrném mlčení, jelikož poznal, že preláta někdo zadusil polštářem anebo zmuchlanou košilí. Co už se dalo dělat? Jen popřát duši dobrého pořízení nahoře.

Krušný je život prelátů.

Hofmistr Markvart raději hned po pohřbu odjel domů na své pořešínské zboží a do jara se v Praze neukázal.

Zůstal toliko Mikuláš Puchník. Čekal a těšil se. Nadcházel listopad, kamínek vězel v srdci nepřítelově a bláta bylo po kotníky. A Puchník naslouchal, kdy ze sídla králova vyrazí jiskřící snop křiku, bolesti, chroptění a msty a nakonec se ozve pád bezduchého těla a dvanáct andělů nebo aspoň dvanáct věrných a chytrých prelátů vysype kvítím pěšinu od Puchníkových nohou až k oltáři metropolitního chrámu a tam už bude, kdopakví, možná mitra arcibiskupská, možná kardinálský klobouk a boží soudce Mikuláš Puchník sedne na pozlacený trůn a shlédne na biskupy, markrabata, vdovy, mrzáky a všechny všudy národy a přikáže jim lehnout hubou do bláta a začne na ně řvát.

Puchník se ve svém králi mýlili. Václav nekřičeli. Bohu i lidem se vyhýbal, ale neběsnil. Byl zamlklý jak zapomenuté vejce v hnízdě, pil téměř bez oddechu a na sklepmistrovi utkvíval pohledem srny, která má zadní běh v pasti a bůhvíproč se tomu diví. Vyhledával samotu, aby na něm nikdo nepoznal jeho nemužný a ponižující žal. Avšak došed samoty shledal, že nedokáže být sám; i toužil po lidské bytosti, se kterou by si mohl o svém žalu pohovořit. A na žádnou takovou bytost nebyl s to se rozpomenout. O svých nemužných strastech vždycky hovořival jen s Johanou. Jenomže jak jí popsat trýznivé noci s nadskakující vidinou nahé ženy, mezi jejímiž stehny se střídají přerozliční čeští, bavorští i holandští rekové? Jak se s ní

rozdělit o noční hlídku u tohoto obrazu, na kterém ona sama smilní o překot?

Už je to dávno, statečný rytíři, řekla by. Posilni se spánkem, nespíš kolikátou noc, řekla by.

Nic není dávno, chlípná figuro! Obraz je svěží, jako by ho včera namalovali!

A ponurý svědek, blbý žalobník, stojí tady noc co noc vedle lavice a drží svícen a deklamuje to všecko znovu a znovu, posté, bez konce. Kancónu z funebrálu lásky. Ortel nad Willehalmem a nad Arabelou. Předloni léta Páně 1378, nazítří po svaté Lucii já, nyní parochus u Svatého Havla a tehdáž notář arcibiskupský Johanes, prsten jsem od urozeného Kundráta z Pardubic jakožto zástavu na dluh obdržel; a přitom doznání urozeného dlužníka a cizoložníka vyslechl, které tuto svědecky vylíčím…

Jednoho pršlavého listopadového odpoledne Václava napadlo, že ponurý svědek třeba lhal. S třaslavou nadějí rozkázal sehnat muže, který byl před šesti roky u Svatého Havla farářem, a přivést mu ho na Hrad živého.

Přivedli Johánka živého a pro lepší vzhled i svázaného. Václav ležel na lavici, obrátil se na bok a prohlížel si strašlivého posla pravdy a zkázy. Posel byl mrňavý a bázlivý jako plch. Hnusná komedie, stateční rytířové!

– Jak se jmenuješ? Viděls už někdy plcha? Ve dne spí a v noci žere. Já, pamatuj si, plchy nemám rád. Svázali ti tlapky? Do smrti už se nepoškrábeš za uchem. Pojď blíž. Hni se, nebo tě dám svázat i na zadních! Psals tohle?

Johánek přečetl sotva půl věty a už věděl, proč ho drapli a táhli Prahou na provaze, až se svatohavelští křesťané sbíhali a trnuli, kdo jim už zase morduje jejich bzdinku faráře.

– Bei Gott, nein! Nepsal!

– Ale říkals to. A cos říkal, bylo zapsáno. Nezapírej!

– Nechtěl jsem! Donutili mě!

– Plch se vždycky musí donutit. Jinak by jenom spal a žral. Já, pamatuj si, plchy znám. A teď mě dobře poslouchej. Cos tenkrát říkal, byla pravda? Anebo jsi lhal?

Hle, škvírka. Díky, nebesa! Škvírečka, dírka jako pro hubenou myš; ale Johánek ledaco umí. Spokojí se. Proleze.

A co kdybych i klekl? Přece mě nekopne. Je laskavý. Hloupý a laskavý. Bude šťasten, odleví se mu na prsou, všecičko odpustí.

Johánek se vrhl na kolena a pohlédl svému panovníkovi upřímně do očí.

– Lhal jsem!

I Johánek se ve svém králi zmýlili. Všichni a nezřídka se v něm mýlili. Králi se neodlevilo. Král poznal, že lhala jeho třaslavá naděje. Zato farář že tenkrát mluvil pravdu pravdoucí. A pravda byla zapsána. A finis, amen, Arabela se nenávratně vrací do krasopisných řádek románu.

Václav se posadil a zpod kožešinky vytáhl krátký mečík. Johánkovi se rozdrkotaly zuby. A smutný panovník se dotkl špičkou zbraně jeho pupku a pak jedním šmiknutím přeřízl provaz, omotaný kolem jeho zápěstí, a tiše se rozesmál.

– Sedni si vedle mne. Čeho se bojíš? Já břicha nepárám. Já jsem neškodný Lucemburk. Já jen spím a piju. Někdy i myslím. Ale to je tajemství. Jsi ženatý?

– Jsem chudý kněz.

– Nevypadáš na kněze. Zpovídat umíš? Vyzpovídáš mě?

– Vyzpovídám. Ale nesmějí se to dovědět na konzistoři. Nepatříš do mé farnosti.

– Smrtelně hřeším, víš? Hlavně v myšlenkách. A do které já vlastně patřím farnosti?

– Řekl bych, že do žádné. Jsi přece král.

– Každý člověk patří do nějaké farnosti. Nebo ne?

– Každý.

– A král není člověk? Musíme vzkázat papeži, že to má jakési zmotané. Anebo rovnou Bohu? Ohlásíš to Bohu? Často s ním hovoříš? O svých strastech? Kňučíš mu u nohou? Jaký on je? Stará se o nás? Nestará, viď?

– Nikdy jsem Boha neviděli.

– Neviděl? A nestydíš se? Vždyť jsi kněz.

– Už jsem ti povídal, že chudý. Nejmenší kněz.

– Pověsím tě a natáhneš se. Čím to, že jsi tak mrňavý? Někdo tě jednou zašlápne. Běž domů. A neboj se. Já jsem spravedlivý král. Mám ji zabít?

– Královnu?

– A koho jiného? Co si koušeš pysk? Ty myslíš, že ji nezabiju?

– Řekl bych, že ne.

– Uhodls, bratře plchu. Já bych taky řekl, že ne. Upaluj do své farnosti. A pamatuj si, já jsem člověk. Papež a Bůh ať si to opraví v inventáři. Nebo nejsem? Co tady stojíš? Táhni, zvěstovateli pravdy! Slyšels, že nemám plchy rád!

A nadešel advent a nadcházely i vánoce. Neustále cosi takového nastává, aniž jsme se o to prosili.

Král Václav svěřil vládu v zemi markraběti Joštovi a jiným úctyhodným mužům, kteří dychtili vládnout, král Václav nedychtil, ba i donutit jej k úctyhodným vládcovským činům bylo už nesnesitelně obtížné, do Říma pro císařskou korunu se mu nadále nechtělo, ani do Avignonu pro císařskou korunu se mu nechtělo, do Uher nebo do Rakous pro vavřín bojovníka a pro trochu té válečné kořisti se mu rovněž nechtělo, na dopisy králů a papežů neodpovídal, zpráva o Urbanově dobrodružném nočním útěku z města Janova ho nezajímala, milenému bratru Zikmundovi uzmuli choť, královnu uherskou, a unesli ji až do Dalmácie, ale král Václav nesvolal své reky české, bavorské a holandské a nevysílal je bránit čest ženy, zájmy dynastie, budoucnost katolické Evropy, dal si jen osedlat mírného valáška a družinu dal shromáždit co nejmenší a nejpoklidnější a odjel na Karlštejn, proklimbat tam zimu a poslušně dočkat listu olší, nastane-li ještě jaro a budou-li stromy znovu listnatět.

Johana jela s ním. Zdálo se, že ukopnutý palec hrdinův se vůčihledě hojí a příběh může brzy běžet dále se vší dojímavou důvěřivostí, jaká sluší rytířskému románu.

Proklimbali svátky vánoční, nadešel svátek svatého Štěpána, svátek svatého Jana evangelisty, nadešel i svátek Mláďátek, den za dnem neustále nastává, aniž se to dá zpomalit nebo zarazit, na Herodesova neviňátka vybyl toho roku pátek, ospalý pátek, padal

sníh, byl čas jít na mši, Václav stál u okénka před hradní mariánskou kaplí, bylo odtud vidět dolů na zasněžené nádvoří, na vyšlapanou pěšinku ke studni, na vrátka do kuchyně, pod stříškou tam stál člověk a máčel ve štoudvi slanečky a házel je do škopíku, padali, jen to pleskalo, ze vrátek vyšla děvečka a sehnula se pro plný škopík a člověk sáhl zčervenalou rukou do štoudve a vylovil posledního slanečka a strčil ho děvečce za košili, holka ječela, člověk se smál a honem jí pomáhali košili rozšněrovat, rybka vypadla a za ní vyklouzly i dva chvalitebné prsy, člověk je chytil do dlaní, prý že je podrží, aby nespadly do sněhu, holka vzala škopík a se smíchem utekla a Václav se rozhodl, že dnes do kaple nepůjde, ať se karlštejnští kanovníci modlí bez něho, Bůh stejně asi nic neslyší, líp se vytratit dolů a posadit se někde mezi kuchaře a aspoň na jeden pátek se stát nepochybně člověkem, i král snad najde svou farnost, není psáno, že by král musel být sám.

Člověk ještě stál pod stříškou, osamělého slanečka hodil zpátky do vody a nakláněl se nad káď, jako by čekal, zda rybka poplave. Václav k němu neslyšně přešel po měkkém sněhu. Voda v kádi byla špinavá, herynek nedával žádné znamení.

– Netěš se. Neobživne.

– Kdyby se zalíbilo Bohu, obživne.

– Bůh se nestará o smradlavé slanečky.

– Proč by ne? Lidi jsou horší a stará se o ně.

– Jsi nějak pobožný. Prve s tou holkou ti taky pomáhal Bůh?

Člověk se rozchechtal a plácl dlaní do vody a konečně se podíval, s kým to vede řeč. Králi si právě rukávem utíral postříkanou tvář.

– Odpusť, pane.

Ucouvl, ale jen o krok. A odvázal si zástěru a podával ji králi; nehodí se, aby si český panovník utíral nos rukávem. Provinile sklopil zrak a očividně se svému panovníkovi vysmíval.

– Dám tě propíchnout a nasolit. A neobživneš ani holce za košilí, to si pamatuj. Kdo jsi? Kuchař? Myslím, že to znám.

– Sloužím ti už osm let.

– Ty jsi ten kulhavý, že? Vidíš, já vás všechny znám. A jmenuješ se Matěj. Já se s tebou třeba i do kuchyně posadím. Chceš? Co na

tom, že jsem král? Jak se ti daří, Matěji?

– Jmenuju se Mikeš. Mikeš Lorencův.

– No dobře. Hlavně že máš křesťanské jméno. Aby ti neříkali jenom pajdavec. Ptal jsem se, jak se ti daří, Mikši Lorencův.

– Říkají mně Mikeš Pařez. To jméno jsi mi dal ty.

– Já? A i kdyby. Koně si taky křtím. Však ty jako pařez vejráš. Co? Nelíbím se ti? Na tu Mandu ses jinak usmíval. Nahoře v kapli je mše a ty tady svlíkáš holku. Boha se nebojíš?

– Bůh nezakázal svlíkat holky.

– Protože se o nás nestará. Ale kněží to zakázali. Dej si na ně pozor, Mikši. Já ti nic nevyčítám. Já bych si třeba i sáhl s tebou. Každý na jeden cecík, chceš? Ale až po mši. A ne na dvoře. Půjdeme do kuchyně? Církev je přísná, Mikši. I na krále je přísná. Co je král? člověk. Rozumíš mně? Zato církev, papež, kardinálové, o tom ty ani netušíš. Dvouhlavý leviatan není hroznější.

– Církev je pouhý lidský nálezek.

– Kdes to slyšel? Tohle nikde nepovídej, Mikši. To je kacířství.

– Pravda je to. Bojíš se církve?

– Já? Někdy bojím.

– A Boha se nebojíš?

– Boha? Proč bych se ho bál?

– Protože se pomstí.

– Mně? Za co?

– Za krev neviňátek. Která dáš propíchnout a nasolit. A za Beránkovu krev.

– Blázníš? Jsem já snad Herodes?

– Jsi král. Boj se Beránkova hněvu. A jeho zuřivosti. Rozumíš mně?

Mikšík znovu o krok couvl a byl by už rád zase vzal zpátky, co mu ulétlo z jazyka. Ale slova nejsou slanečci; když jsi je jednou někomu hodil za košili, nazpátek do kádě už je nedostaneš.

A Václav rozuměl. A nerozšněrovával si košili. Jen tulich vytáhl z pochvičky u boku, palcem přejel po jeho lesklé špičce, podívali se na Mikše Lorencova, oči jemně přimhouřil a pak ten tulich vší silou zabodl vedle něho do dubových vrátek. A Mikšík se jen nadechl a

ucítil tu lesklou špičku mezi žebry, hluboko. Kolikpak scházelo? Buď pozdraven, Herode králi! Zčernej, pařátku krvavý!

A šli si každý po svých. Václav zklamaně, smutně potřásl hlavou a odebral se nahoru do mariánské kaple, kde ještě stihl pozdvihování. Mikšík si uvázal zástěru a šel čistit slanečky. Zbraň zůstala zabodnuta ve vrátkách. Časem pak spadla na zem, odkopli ji stranou, ale nikdo ji nezvedl a neukradl. Netroufali si. Všichni poznali, že je to dýka králova.

Nadešel i svátek svatého Silvestra papeže, pondělí, neboť dny nadcházejí vždy svědomitě po pořádku a ani pro hrdinu vyčerpaného vleklou a jednotvárnou žárlivostí nelze zařídit žertovnou výjimku. Poklidná družina poklidně strávila den, poklidně pak i povečeřela a vyčkávala, nezatouží-li panovník po troše družné zábavy. Václav nezatoužil, mlčky odložil lžíci, mlčky vstal, vzal si svícen a pokojně a sám se odploužil do své ložnice. Vstali tedy též, vzali svícny a uchýlili se do ložnic, spořádaně dbajíce, aby fraucimor nestrádal o samotě.

Zbytky jídla ještě stydly na stole. Svíce byly ještě dlouhé. A Johana už osaměla jako u svatého grálu host, kterému nechali jen kosti. Kostičky noční samoty, od konce září jediný pokrm pro srdce i tělo haagské princezny, a ani slůvko vysvětlení, v čem je příčina té náhlé manželovy nepřízně. Má se snad Johana vrátit k otcovskému dvoru? Nebo do rodných Bavor? Nebo se zavřít mezi mnišky do Frauenthalu, do Marienthalu, aby si krásný Lucemburk, nestálý a nestárnoucí její Willehalm, mohl odpočinout od Arabely, jejíž líčka ztučněla a žlutý květ mládí se záhy promění v plod, a to želbohu v dýni? Verdammt! Vrátit se není kam. A jeptiščí slzy by darmo hyzdily haagskou princesu, už tak dost ošklivou. Johana popadla nahou svíci, strhla si s hlavy perlovou síťku, až se jí vlasy rozlétly, a rázně vykročila ke králově ložnici. Král nesmí být sám.

A ani královna nesmí být sama. A jestli planety pravily opak, ať jim dvorní astrologové vyřídí, že lžou. Johana neopustí chotě mileného, pokrm srdce i těla svého, i kdyby celá smečka planet štěkala závistí.

Milený choť mezitím popil těžkého vlašského vína nad svou

obvyklou míru; a jeho obvyklá míra byla poslední dobou nemalá. Ležel na zemi, podestlal si kožešinkami, konvici měl při ruce a pil rovnou z ní, po krku i na prsou byl politý, jako zakrvavený.

A Johana vešla a na prahu ležel pes. Ne smečka. Jeden samotinký pes. Anglická doga s černou tlamou.

Zavřela za sebou dveře a čekala, kdy král psa okřikne. Pes se zvedl a vrčel na ni. Čenichem jí dosáhl téměř až ke krku.

A král psa neokřikl. Snad už mu jazyk vínem příliš naběhl. Snad i jedovatý pavouk ho pošimral na uchu a šeptal mu právě cosi zajímavého.

Může pes bránit srdci milujícímu? Johana zvíře odstrčila kolenem a vztáhla ruce k ležícímu choti. Ale pes nepochopil, kolik lásky je v tom gestu. Postavil se na zadní a přitiskl nevítanou osobu ke kamenné zárubni.

Král ležel, mlčel, díval se.

Johana stále ještě třímala svíci; a horký vosk najednou skápl psovi do oka. Pes zaskučel a přičapl a popolezl zpátky. Svíce odkapávala. A pes vtom skočil a zahryzl se Johaně do krku. Padla na zem. Ale pes nepovolil.

A král vstal a potácel se a zamotával se do kožešinek a křičel. Krev z Johanina krku tryskala. Křičel jako pominutý. Ale už to bylo zbytečné.

Křičel a vrávoral po ložnici, pak našel nůž a vrazil ho psovi do hřbetu. I to už ovšem bylo zbytečné. Pes pustil kořist, vyl a svíjel se.

Johana se nesvíjela. Ani hlásek už nevydala. I krev z ní tekla už jen pomalu.

Johana byla mrtvá.

Za oknem blikala zimní souhvězdí. Kassiopeia, Kéfeus, Andromeda. A jejich bělostný chráněnec usedl pod okno na podlahu, aby ho hvězdy nepoznaly.

Před východem slunce se někde nahoře ozval zvon a někde za zdmi monotónní, mručivý zpěv; karlštejnští kanovníci recitovali jitřní hodinky. A zdola z nádvoří bylo slyšet skřípot rumpálu. V kuchyni už jistě zatápějí. Všecko se probouzí. A každý si jde po svých. Václav seděl pod oknem na holé podlaze a tupě pozoroval

myš, jak běhá při zdi, z kouta do kouta.

U dveří ležela malovaná lútečka, milovaný klenot, jediný soucitný příteli krále českého, v černé kaluži a s rozervaným hrdlem.

Měl by jí zatlačit oči. Ale bál se jí. Ani utéci se neodvážili; musel by ji překročit. Když svítalo, vzpomněl si a otevřel aspoň okno, aby její duše mohla ven, bloudit povětřím.

Ale co duše v živých tělech, bratři plchové?

V neděli na Tři krále roku 1387, po velkých přípravách, bylo tělo nešťastně zahynuvší české královny, umyté a napuštěné mastmi a skvostně oděné převezeno z Karlštejna na Strahov a poté na královský Hrad. V úterý vyšel pohřební průvod, který trval čtyři dny, tělo neseno na Vyšehrad, ke Svatému Jakubu, ke Svaté Maří Pod řetězem a posléze ke Svatému Vítu, do hlavního kostela, kde kanovníci zpívali vigilie. V sobotu uložili Johanu do královské hrobky. Nijak zvlášť se neproslavila, dědice trůnu Čechám neporadila, manžela ani otce nezavraždila; ostala po ní světlá, ale prchavá památka.

A o její smrti se šířit nebylo záhodno. Co tropí opilý muž, osaměv se svou chotí, to soudit přísluší pouze té choti dole na loži a Bohu na výsostech. Nikdo jiný to stejně neviděl.

Král Václav na Johanině pohřbu nebyl. Do Prahy přijel, ale zavřel se, nevycházel, dny prospal, v noci pil a vždycky k ránu, zpola vystřízlivělý, sedal u zdi pod oknem, v prstech svíral kroužek ze zlaceného stříbra s karneolkem jako s kapičkou krve a neobratně jím vyrýval do omítky obrys ptáka s dlouhým zobákem. A vzlykal a slzy mu tekly po tvářích a za krk.

V sobotu večer, když už Johanu zatloukli do rakve a popřáli jí requiascat v kryptě, pozval si Hánka Brůnova a pili spolu celou noc, za svítání se hradem rozléhal zběsilý křik, to král křičel jako pominutý, křičel do ochraptění a potom padl a usnul, Hánek dostal strach a chtěl se spasit útěkem, svalil se však u dveří a usnul také, probudil se až za světla, Václav u něho klečel a lomcoval jím, ať nespí, ať ho poslouchá, a Hánek se probral a v hrůze ho napadlo, že král se chystá rozsápat další lidský krk, ale Václav jen klečel a držel se za hlavu a opakoval jednu větu jako blázen, jako pochmurný

opilec.

– Omrzelo mě žít. Pamatuj si to! Omrzelo mě žít!

Zbývá dodat, že asi po měsíci se král Václav ubíral se skvělým doprovodem do říše. Do Würzburku a do Norimberka. Neodbytný Kuneš z Třebovle tnu před odjezdem podrobně vysvětlil, jak významné a jak výhodné by bylo rozsoudit válečné spory říšských měst s říšskými knížaty a přinést říši klid a mír, králi z toho může vzejít jenom zisk a bojechtivým německým knížatům i městům jenom mrzutost. Václavovi to bylo jedno. Hlavně že se někam jede. Do jiné krajiny, do jiného města, do jiné ložnice. Kamkoliv. Kymácel se v sedle a tupě zíral před sebe. Druhý den cesty, ještě byli v Čechách, vzkázal Kuníkovi z Pardubic, že ho chce vidět. Kuník popohnal svou klisnu po bok králova ryzáka. A Václav si pevně umínil, že vydrží, že si strůjce svého neštěstí jen od hlavy k patě chladně přeměří a nepromluví, jen se bude trpce usmívat a zamyšleně si hryzat pysky a pak zas ubožáka milostivě propustí jako dobrý a spravedlivý král. Ale nedokázal to.

– Půjdeš za ní.

– Za kým, králi?

– Za paní svého srdce.

– Díky. To je příjemná rada.

– To je rozkaz.

– Poženu koně sněhem i blátem. A za kterou?

Kuník si vydechl. Nic nepříjemného. Král si nejspíš jen potřebuje potlachat o ženských. Svrbí ho vdovecká žíla. A na tlachy o ženských je Kuník jako lev. Zamžoural co nejnecudněji, zkřivil ret co nejzhýraleji a chystal se vyprávět.

Král však dál zíral před sebe, aniž cokoli viděl.

– Za Johanou.

– Nespletl sis jméno, pane? Snad za Zuzanou? Nebo za Annou? Neznám žádnou Johanu.

– Ale znals. Já, pamatuj si, já se nepletu. Kolikrát jsi mi líhal s Johanou? Mluv!

Kuníkovi se udělaly před očima červené kruhy. Chvíli jen naprázdno otvíral a zavíral ústa.

– Já ale, pane… Zvykl jsem si žít…

– Budeš si muset odvyknout. Do zítřka do rána. Dávám ti ještě celou noc. Co je ti? Máš strach? Hnusíš se mi, zmiz.

A Václav se opět klidně, tupě zahleděl na uši svého koně.

Bezectný Kurník z Pardubic se však té noci neprohodí u chrámové zdi. Ani se neoběsil na klášterní jabloni. Bezectný Kuník z Pardubic opustil tepelský klášter, kde král s družinou nocoval, a cválal nazdařbůh sněhem a blátem do tmy. Když ujel asi dvě míle, zpomalil, setřel si pot, rozhlédl se vlhkou únorovou nocí a sebral všechny síly těla i ducha, aby přestal jektat a třást se a aby si připadali jako rytíř Rennewart, jenž přemohl vášeň a odjíždí do dalekých končin, kde zešediví v bitvách a kstáru zvolí hořkou Mauzuru, životem zklamaný, hrdý a bezejmenný mnich. Anebo raději, vzhledem k urozenosti, velebný opat. Bílý, vyhublý a tajně trpící.

Jen zčásti se mu však podařilo tento sen proměnit ve skutek. Jenom z té horší části. Daleké končiny a slavné bitvy musel vynechat. Dovlekl se přes Stříbro a přes Písek až do Milevska a tam, štván bez ustání děsem, že ho stíhá rota královych vrahů, zabušil na vrata kláštera. Bylo mu otevřeno a byl přijat. Ne ovšem za opata. Dokonce ani za mnicha. Uškodilo mu, že nedost plynně a uspokojivě vyložil důvod svého náhlého příchodu. Vadilo též, že se neměl k dílu, aby převedl na klášter svůj podíl z rodového majetku. A když se k tomu začas i odhodlal, vzkázali mu urozený pan Vilém z Pardubic, že synovi tak nezdárnému, v královu nemilost tak zle a navždy upadlému nedá ani kozí loučku pod hradem. Vadilo nakonec i to, že ztrativ víru ve svou úspěšnou klášternickou budoucnost odmítal Kuník přijmout svěcení. Snad doufal, že se na něho život zase usměje.

Nebem i zemí prokletý Kuník sloužil pak ve svém útočišti bez hrdosti a bez velebnosti jako vestiarius, tedy muž pověřený péčí o kutny, košile, spodní bace, onučky a sandály milevských premonstrátů. Nakupoval ve městečku tkalouny, pospával na štůčcích plátna a namísto Saracénů zabíjel moly. Po třech letech urozený pan Vilém konečně zemřel a starší Kuníkův bratr Smil

Flaška převedl na klášter aspoň něco kop grošů, aby se neřeklo. Tehdy povýšil Kurník na mistra klášterního špitálu. A při tom už zůstalo. Život se na něho už nikdy neusmál. Život na něho civěl jako stará opice.

A byli tací, kteří by si věru více zasloužili tento mrzácký úděl. Tvorové neurození a nevzhlední. Ženského polaskání nehodní. Špína plebejská.

A co tedy Johánek?

(Kapitola z Johánkových příhod pátá. O tom, kterak se začalo nové žití. Též o tom, kterak nesnadno jest na panském koni jezditi.)

V desátém roce pontifikátu Urbanova, v devátém roce panování Václava krále, o prvním říjnovém pondělí léta Páně 1387, na den svatého Marka papeže, byl Johannes de Bohemia, plebán od Svatého Havla na Starém Městě pražském, povýšen ve městě Padově na doktora církevního práva. Promotorem, jenž obřad dosti ledabyle vykonal, předem vybrav od doktoranda osm benátských zlatých promoční taxy, byl urozený pán Antonius de Naseriis, biskup feltreský a bellunský. Padovského vládce Františka Prvního zastupoval sám opat Petr od Svatého Štěpána. Chudobnou, notářskou latinou poděkoval Johánek za vzácnou čest a vystoupiv na špičky přijal dosti štítivé políbení promotorovo a přenádherný hedvábný biret, za který složil jeden a půl zlatého, a to rovněž předem, patrně že nevzbuzova1 dostatečnou důvěru. Hospodinu buď chvála, Hospodinu dík!

Neboť Johánek začal nové žití.

Den po promoci si od padovského papežského výběrčího zakoupil přímluvu Svatého otce, aby se mu ve vlasti dostalo nějaké kanovnické prebendy. Písemnou přímluvu. Stála ho třicet zlatých. Krvavé peníze. Vdově Beatě za pokojík a za stravu už volky nevolky zůstal dlužen.

Zašel si ještě do lázně, k mostu přes říčku Bacchiglione, a pro jistotu zašel i ke svatému Antonínovi, k jeho hrobu a k jehlo věčnému jazyku, pomodlit se za zdar svého nového žití. Světec ho

vyslechl mrzutě a odebral se vzbudit dřímajícího Boha. Neveselé přebývání v nebesích! Ale tentokrát Johánek světci slevit nemohl. Jestliže jsme se rozhodli pro nové žití, pak se nelze poddávat úvahám ani náladám. Pak končí všechen soucit. I se světcem.

A Johánek se rozhodl. Johánek začal nové žití.

Cestu do Padovy mu zařídil Mikuláš Puchník. Johánek jel na dobrém voze, Puchníkově voze, obložen Puchníkovým senem a Puchníkovým jídlem. V průvodu tří jezdců, jimž velel panoše Jezovec. Panoše i s jezdci pokračoval potom až do Říma; vezl Svatému otci Puchníkovu zprávu. Puchníkovu stížnost. Puchníkovo udání. Na Kunše z Třebovle. Že přijímá potají emisary avignonského ďábla. A Václav, král z boží a papežovy milosti, že o tom ví, ba že k tomu Kunše asi navádí. Ten Václav, který zakázal potrestat spřežence Pileovy. Ten Václav, který rozsápal svou katolickou choť. A vraždí i choť Kristovu, katolickou církev, liknavě se maje ke kacířům, pisatelům traktátů a k oprávcům. To vše vzkazuje věrný kněz Mikuláš Svatému knězi Urbanovi a nic za to nechce. Jen prosí o zaplacení výloh tohoto poselstva, tak jako obvykle. A jenom připomíná, že ho týž Kuneš z Třebovle s pomocí téhož krále Václava vyhnal z úřadu generálního vikáře. Sapienti sat, jak praví břitký Plautus.

Také doporučující dopisy pro biskupa padovského i biskupa feltreského dal Johánkovi napsat Mikuláš Puchník. Dopisy s prosbou k Vlašským pánům bratrům, aby se shovívavě postarali o plebána Johánka, který padovské vysoké učení sice svého času navštěvoval, nevěnoval se ovšem studiu s patřičnou pílí a pravidelností, jelikož zároveň musel plnit i jisté důvěrné poslání, takže ho bratří examinatores možná už nepamatují; který je však doktorské hodnosti úpěnlivě potřebný. Dopisy byly opatřeny arcibiskupskou pečetí. I podpisem pana z Jenštejna. Podpisem, nemožno zapřít, padělaným. Bylo to tak jednodušší. Maličkostmi Puchník svého arcibiskupa neobtěžoval.

A také peníze na tu cestu a na krátký pobyt ve zdech padovských půjčil Johánkovi Mikuláš Puchník. Celých šedesát zlatých. A kromě slušných úroků za to nic nechtěl. Jen Johánkovu lásku. A vděčnost.

Trvalou.

Johánek pobyl od dubna do října ve městě Padově, studium taktak započaté taktak dovršil, při zkouškách taktak i obstál, Jenštejnův podpis byl padělaný zručně a bratří examinatores si u pražského arcibiskupa rozlít ocet nepotřebovali.

Bez Mikuláše Puchníka by nebylo nového žití.

A co tedy doktor Johánek?

O druhé prosincové neděli téhož léta Páně 1387 dával doktor Johánek na faře u Svatého Havla hostinu. Už se navrátil do Prahy. Už se odvážil i za panem z Jenštejna, aby ho poprosil o vymazání pošetilých prohřešků, jichž se dopustil ve starém, bývalém žití, a hlavně aby arcibiskupovi předložil papežovo písemně projevené mínění, že Johannes de Pomuk, odevždy vzorný kněz a nyní i doktor práv, tedy učenec, nemůže běhat po Praze jenom tak nalehko, bez kanovnické kápě a ostatních náležitých ozdob a odznaků, samo sebou v to počítaje i náležitou kanovnickou prebendu. Pan z Jenštejna Johánka nepřijal. Začínal právě advent a pan z Jenštejna trýznil své tělo postem a svou mysl pokáním a ani tentokráte nebyl s to dobrat se oné správné sladkosti, již křesťanovi trýzeň působí, a trávil dny v neustálém vzteku a zaměstnán ponižujícími obtížemi vyhladovělých útrob. Johánka nechal čekat na Roudnici v krčmě, jenom jeho papežské lejstro si s odporem přečetl, tucty takových slibů a přímluv prodává Jeho Svatost Urban, i pražské arcibiskupství už je jistě prodané, ačkoli Jenštejna smrt dosud pouze obchází, synoveček Olbram už jistě složil závdavek a pozoruje, v jakém kruhu obchází Jenštejna smrt, o kolik je mu dnes blíž, než byla včera, i jiní už možná složili závdavek, Jeho Svatost s chutí prodá i dva tři, i deset slibů na pražské arcibiskupství, i jiní už asi pozorují, jak Jenštejn žloutne, schne, jaké mívá po ránu křeče v útrobách, všichni se těší na Jenštejna, umytého a vecpaného do rakve, ó smrti, kdož by se tebe bál, neb tělo mé jest vazba traplivá, všechny je uvázat za nohy na trám, svině obžerné, sádelné, ať pozorují, ať se dívají, dokud jim bulvy nevytečou do kopřiv! Zajímavý advent, bratří v Kristu. Ale proč o tom přemýšlet? I přemýšlení plodí křeče v útrobách. Hle, plebánovi se zachtělo kanonikátu. Jak prosté! Plebán si zakoupil

přímluvu. A Jan z Jenštejna ani tentokráte není s to vzkázat Jeho Svatosti, že taková lejstra jsou nehodná i řiti roudnického kaplana. Proč o tom přemýšlet? Jan z Jenštejna poslal za Johánkem do krčmy čeledína s dopisem pro děkana pražské staroměstské kapituly u Svatého Jiljí. Děkane, psal, přiděl plebánovi kanonikát, je to má vůle. Nejhorší kanonikát, jaký máš.

Johánek, na hlavě doktorský biret, na ukazováku kanovnický prsten, dával hostinu.

Protože začátek nového žití dlužno oslavit veselým hovorem a zpěvem a požitím chutných krmí i jiskrných nápojů, jež pro své nejmilejší stvořil Bůh. Začátek nového žití zastihl sice Johánka zrovna v adventu, v čase vhodném spíše k pokání nežli k chlastu, ale kdo za to může? Taky Bůh.

Začátek nového žití dlužno oslavit obědem nákladným, hlučným a v kruhu dobrých přátel. Kteří nám budou oporou a příkladem.

Po Johánkově pravici seděl arcibiskupský oficiál Mikuláš Puchník. K obročím, jež se mu na tomto světě stala potěchou, získal nedávno na pokyn papeže Urbana a z potomní vůle Jenštejnovy konečně i kanonikát svatovítský; svou potěchu nejrozmilejší a bolestně vytouženou. Měl tedy už tři žírná kanovnická beneficia a k tomu úřad, za jaký se i v nebi říká zaplať pánbu. Puchník byl nade vše drahý přítel.

Po levici si Johánek posadil muže původu sice jen měšťanského, zato však též doktora církevního práva, a co víc, děkana svatovítské kapituly. Bohuslav z Krnova se dočkal. Nastoupil po ctnostném Přibíkovi, jehož si Bůh tak nečekaně záhy k sobě povolal. Děkan Přibík dodýchal pod zmuchlanou košilí loni koncem října a děkan Bohuslav už loni o Všech svatých spal v jeho posteli. A sladce se mu spalo. I děkan byl cenný a příkladný přítel.

I Ludvík Kojata z Kolešovic, kanovník a šlechtic, byl dobrý přítel. I mistr Pecník, kanovník scholasticus na Vyšehradě. I Václav zvaný Knoblouch, kanovník pražský, probošt kapituly míšeňské. A ovšemže i mistr Petr ze Všerub, který tou dobou choval pod křídlem čtyři kanonikáty a nejméně dva další se v jeho hnízdě klubaly.

Tuční holoubci na střeše domu Kristova. Stráž a budoucnost české

církve. Radujme se a nalévejme přátelům! Kupředu, Johanes! A Hospodinu dík! Johánek, pod zadkem dva kožené polštáře, aby se nezdál menší než jeho spolubratři, naléval a krájel a radoval se. Proč by se ostatně zdál menší? Není menší. Je kanovník. A doktor. A má faru, úrodnou faru, smetanové obročí. A biret má, přenádhený biret, široký, hebký, hedvábný. Krájel kapouna a šunku a naléval pivo zhořelecké a víno litoměřické, dranžíroval kachny a nalévali staré pivo pražské a víno veltlínské, krájel srnčí kýtu a porcoval zajíce a naléval hořké pivo turnovské a sladké víno bolzanské, pak poslal klerika pro soudek vína páleného a pro vědýrko medoviny, aby se hostina zakončila důstojně a po pansku. A potom, anžto domů se nikomu nechtělo, potom to pili všecko znova, ale už na přeskáčku, bez míry a řádu, hlučíce a hulákajíce.

A Johánek byl šťasten.

A Puchník ho zvedl z lavice, smetl mísy a posadil ho na stůl, v biretu a s prstenem, a přátelé se veselili, házejíce po skrčkovi mandlové kobližky a pečená jablka.

– Vyplázni jazyk, Johanes!

A Johánek vyplázl jazyk a potomek urozených Kojatů z Kolešovic mu na něj nasypal hrst tlučeného indického pepře, libra za devět grošů. Všichni přátelé se tomu vesele smáli, navzájem se ujišťujíce, že už dávno se neděle tak pěkně nevydařila.

Aby se vydařila až do samých hlubin rybníků v Ezebon, naplněných šťávou rozkoše, vyzval kanovník Kojata pány bratry, nechť zhlédnou jeho sněhobílé stádo koz na hoře Galád, jinak řečeno, ať navštíví jeho hampejz pod klášterem jeptišek u Svaté Kateřiny. A oni se s nadšením vydali na tu pouť, potáceli se přes půl Prahy, doputovali k cíli už za tmy, ale doputovali živi a svorni, jen kdesi na Dobytčím trhu ztratili mistra Pecníka, což byla okolnost vlastně příhodná, protože kurev sídlilo v Kojatově barabizně toho času pouze pět.

V kuchyni uhasili poutnickou žízeň a pak se rozešli k holkám do komor. Přítel Mikuláš, přítel Bohuslav, přítel Petr i přítel Václav, zívaný Knoblouch. Též příteli Ludvík se rozhodl dopřát si bez odkladu chvilky povyražení při sněhobílých kozičkách galádských,

přestože se patrně slušelo, aby jakožto hostitel posečkal. Ale proč by koneckonců posečkával? Má pouštět před sebou toho mrňavce? Který je, Bůh ví, skrznaskrz špinavý? Který je z rodu, Bůh ví, nižšího nežli rod kolešovických pastuchů?

Rozešli se, hampejz potichl a Johánek osaměl v kuchyni. Rozbolela ho hlava, pak vsedě usnul a nechal vyhasnout oheň, zima ho probudila, venku svítalo a z komor bylo slyšet mužné chrápání. Vstal, tiše zanaříkal, do škopku se včerejšími splašky vyzvrátil, co v něm zbylo z kapouna, ze špikovaného zajíce i z vína veltlínského a bolzanského, hunc nimbum cito transisse laetor, jak praví hbitý Cicero, Marcus Tullius ovšem nemohl tušit, že Johánka ta hostina bude stát přes kopu českých grošů, jen vína bylo za půl kopy, piva a medoviny taktéž skoro za půl, taky dost nádobí se rozšlapalo a hrůzu dřeva se spálilo, ještě že vejce a drůbež a med a zajíčky poslali zbožní poddaní z Dalova a soudek páleného byl dárek od křesťanů ze svatohavelské čtvrti, jako vinš k povýšení do hodnosti doktorské, Johánek si utřel slzy a lokl si studené cibulové polívky a usoudil, že nejlíp bude jít domů. Nic jiného mu mimoto ani nezbývalo.

Když potom v chodbě šmátral po šoupáku petlice, objevil se za ním, s lojovou svíčkou, nedospalý, nedostrojený, opuchlý přítel Kojata. Chňapl Johánka za rukáv a zavalil ho chuchvalcem nočního dechu.

– Co hledáš?

– Petlici, bratře. Svítá. Myslím, že už je čas jít domů, dělá se mi mdlo. Sbohem a děkuju ti. Líbilo se mi u tebe.

– Nic jsi tu nezapomněl?

– Ne, bratře. Myslím, že nic.

– Mně se zdá, že jsi zapomněl.

– Co, bratře?

– Zaplatit. A nekoukej jako kuře z kotle.

– Nekoukám. Ty se hněváš? Nebo se mi směješ? Vypadám špatně? To přejde, je mi trochu mdlo. A za co zaplatit?

Kojata neměl zrovna náladu na veliké rozmlouvání; i on potřeboval opici buď rychle vyhnat z těla, anebo něčím přikrmit. Opřel se o Johánka a přitiskl ho zády na dveře a tak mu pomohl

objevit petlici, byla poctivá, kovaná a řádně se zarývala vzadu do žeber, poté vzal mrňavce za ucho a stručně mu věc vysvětlil. Kdo si pozval přátele, ten za přátele platí. Hostina, to není jen jíst a pít. Je, jak známo, i hostina duše. A podobně. Tady to bude třicet grošů. Půl kopy. A bez řečí.

Co Johánkovi zbývalo? Tváří v tvář bratrovi a mezi žebry petlici?

Johánek zůstal dlužen. Děkana Bohuslava a probošta Václava vytáhl Kojata z postelí, aby měl svědky. Psací náčiní v domě nebylo, ale Johánek se zavázal přísahou, že do týdne zaplatí.

Čtyři groše za radost přítele Mikuláše, čtyři groše za radost přítele Bohuslava, tolikéž za přátele Petra a Václava. I za svou vlastní radost si přítel Ludvík připočítal čtyři groše, přestože s ní mohl jako hostitel alespoň posečkat. Dva groše za pivo, groš za otop. Dohromady třicet, aby se to líp pamatovalo. Do týdne. Jinak dvojnásob. Za každý další týden dvojnásob. Krucifix se v domě našel, Johanek odpřisáhl, rozloučil se s přáteli a klusal domů do peřin.

Časně odpoledne ho vzbudil Puchník. Seděl v mázhauzu za stolem a povykova1 na celou svatohavelskou faru, že je mu smutno opuštěnému a že má žízeň a že má hlad.

Puchník se v Kojatově chrámu lásky trochu prospal, cestou domů pak pocítil touhu pozdravit milené mnichy karmelitány u Panny Marie Sněžné a opici tam u nich přikrmil. Když se však zakrátko stal obtížným a krom pití se neomaleně dožadovali i obveselení a oběda, pokorní mniši mileného preláta s gustem vyhodili na ulici; mniši chovali k světským prelátům odedávna jistou bratrskou zášť.

Povykoval na celou havelskou faru tak dlouho, dokavad Johánek nevylezl z peřin a nesedl v mázhauzu za stůl, bledý, zpola spící, a neposlal příteli Mikulášovi pro čerstvé pivo a kus horkého ovaru a sobě pro vodu ze studny.

– Tváříš se jako salamandr. Já si ošklivím salamandry. Salamandry a mnichy karmelitány. Je to zvěř jedovatá. Slyšíš mě?

– To přejde, bratře Mikuláši. Je mi kapku daremně.

– V rozkroku? Na to nehleď. Tam visí ďábel a tomu patří všecko nejhorší.

– Ne, bratře Mikuláši. Ne přímo v rozkroku.

– A co ti chybí? Nejsi snad doktor? Jsi doktor. A kanovník. Nemáš snad faru? Máš. Ani já nejsem doktor. Nakonec řeknou, že jsem hloupější než ty.

– Kdo řekne?

– Kdo! Leckdo. Třeba naše kapitula. Až bude volit arcibiskupa. Líbilo by se ti být arcibiskupem?

– Nevím. O tom jsem neuvažoval.

– Jenom se netvař tak skromně. Tváříš se jako žebravý salamandr. A co když zauvažuješ? Já například, já už jsem uvažoval. Kapitula mně může políbit palec. Já bych si koupil exspektanci. Papežský slib. Ale je svinsky drahý. Jen závdavku chce Jeho Svatost patnáct set.

– Patnáct set grošů? Svatá Maria!

– Patnáct set zlatých, povídám. A nevyzvídej. Ještě poběžíš a budeš žalovat. Proč tys vlastně chtěl být doktorem? Ovar už není? Poruč, ať přinesou. Ale masitější kousek. Na vařenou kůži nejsem zvědavý. Co mlčíš? Skrýváš tajemství? Proč tys mermomocí chtěl být doktorem?

Mluvil a mluvil, skláněl se nad misku a srkal mastná sousta a prsty si otíral o břicho a nepřestával mluvit, přinesl si od mnichů z hory Karmal žvavou opici. A Johánek mu naslouchal trpělivě, mírně, i o úsměv se ze vší síly pokoušel, s přáteli dlužno žít v míru a přívětivosti. Přátelé nám za to budou vzorem a záštitou.

– Proč? Nevím přesně. Dodává to vážnosti.

– A peněz to dodává, viď? Zadělváš na grošíky, faráři?

– Z doktorské hodnosti žádný příjem není. Zato s ní byla četná vydání.

– A kanonikát je vosk?

– Jak který. Bohužel já jsem dostal jenom kanonikát u Svatého Jiljí.

– Taky jsem ho míval. Svatý Jiljí byl líbezný světec. Poustevník. I když, pravda, v zemi francouzské.

– Dostali jsem nejhorší kanonikát u Svatého Jiljí. Vynáší ročně devět kop. To se skoro nevyplatí, bratře Mikuláši. Jen za papežský dopis jsem vysázel třicet zlatých. Čili akorát těch devět kop.

– Mých devět kop.

– Ano. Jsem ti je dlužen.

– Jsi mi dlužen šedesát zlatých. To je osmnáct kop.

– Ano. Osmnáct.

– A k tomu úroky.

– Ano. A vděčnost, bratře Mikuláši. Já to uznávám.

– Beze mne bys do smrti nebyl doktorem.

– Nebyl.

– Ani kanovníkem. A na faru bys ani nepáchl. Co bys beze mne byl, ty zkurvydoktore?

– Já ti za to nepřestanu děkovat. Dluhy zaplatím. Ale má vděčnost potrvá navěky.

– Říkáš to hezky. Jenomže já tě znám, Johanes. Já ti moc nevěřím. Dluh splatíš? Ale kdy?

– Podepsal jsem přece, že do svatého Tomáše. Akvinského. Teď nemám. Nemám ani na kanovnický pláštíček.

– Pamatuješ? Chvástal ses, že kanovnický pláštík nechceš.

– Ano. To už je dávno. Slušel by mi. A panu z Janštejna musím složit půl ročního výnosu nové prebendy. Půjč mi ještě osm kop, bratře Mikuláši.

– Dáš pětatřicet ze sta?

– Pětadvacet.

– Třicet. Dáš?

– Dám, když to jinak nejde.

– A přines něco kloudnějšího k pití. Z piva už jsem jako měch.

– Zbylo tam trošku páleného. Pro tebe to asi postačí. Já pít nebudu.

Pro Puchníka to postačilo. Dopil, co včera nechali, lehl si na lavici, dal se přikrýt, pod hlavu si dal strčit polštářek, chraptěl, funěl, ale mluvit nepřestával.

– Dáš třicet ze sta a k tomu ohlásíš, že Mikuláš Puchník je věrný poddaný. Ohlásíš?

– Ohlásím. Ale komu?

– Oznámíš, že Mikuláš Puchník krále ctí. A že za to nic nechce. A za patnáct set zlatých z královy pokladny že by pomlčel o tom, kdo sem už od jara jezdí z Avignonu. I o jiných tajnostech by pomlčel.

Možná i za tisíc zlatých by pomlčel. Oznámíš?

– Oznámím, bratře Mikuláši. Ale komu, propána?

– Ty jsi přece jenom bulík, faráři. Králi to oznámíš! Rozuměls?

– Rozuměl. Ale jak? Napíšu mu to?

– Napíšeš nebo zazpíváš, do toho mi nic není.

– Mohu i zazpívat.

– Zazpívej. Zatluč pod královským oknem, slavíčku.

– Jen jestli mi král bude naslouchat. Pěju spíš myším hlasem nežli slavičím. Abych ti nevykoledoval pardus místo zlaťáků.

– Ty se mně, můro, vysmíváš? Já z tebe dělám člověka a ty se mně budeš posmívat? Já jsem do tebe nastrkal grošů jak do Panenky Marie a ty mě budeš tahat za nos? Pojď blíž, ať na tebe doplivnu!

– Nezlob se. Myslel jsem, že se žertuje. Copak já smím jít a stoupnout si před krále? Vždyť by mě hodil psovi k večeři.

– A žrát s ním račí závin, to jsi směl? A potloukat se v jeho službách až do města Janova, to jsi směl? Slídit za počestnými preláty, kdoví ne-li i za papežem, to ses nebál? Co? Zpívej, myšičko! Čmuchej! Hryzej, dokud je čas! Ráno půjdeš za králem a všecko ohlásíš, jak jsem ti poručil. Nebo se rozluč s touhle farou. My už dokážeme, že ti nepatřila a nepatří.

Johánek si nalil vody na dlaň a chladil si čelo. V hlavě měl kámen, v prsou ježky. Neděle se vydařila, ale pondělek nějak ne a ne prokouknout. A Puchník ležel a funěl a povykoval a už to bylo únavné.

– Nech toho, bratře Mikuláši. Nebyl jsem v královýchch službách. Jakživ ne.

– Já vím. To si jdi vykládat na dvůr slepicím.

– Račí závin jsem dojídal v králově kuchyni. Myl jsem tam nádobí a vytíral podlahu. Na Karlštejně. Když mě vyhnali z fary. Sháněl jsem tě tehdy, abys mi pomohl. Ale tys byl pryč. Honils prý nějakého legáta.

– Legáta? Počkej, nepleť mě. Už zase lapáš hubou jako zeměplaz. Ale já ti nevěřím. Zapomněls už, co bylo v Janově?

– Nezapomněl. Hlad byl ve městě Janově. Žebral jsem ve městě Janově. To ostatní sis vymyslel.

– Pročpak bych si to vymýšlel?

– Asi ses něčeho bál. To není hanba. To se stává. Já se pořád něčeho bojím. Spi, pane z Černic. Vyspíš se z toho ze všeho. Ráno je moudřejší večera.

Puchník zamručel, zahrozil na Johánka pěstí a potom usnul. Johánek ho svěřil do klerikovy péče a vrátil se do peřin. Divný pondělek. Raději spěme, přátelé. Vyspěme se z toho ze všeho. Ráno bude pokračovat nové žití. Pondělek prostě vymažem.

Úterní ráno vskutku bylo moudřejší pondělního večera. Puchník, který si ještě před usnutím umínil, že prolhaného salamandra roztrhne vejpůlky, ráno své předsevzetí pozměnil.

Johánka neztrestal a osm kop mu půjčil. Od toho dne měl u něho šestadvacet kop. Nezaplatí-li Johánek napřesrok kolem velikonoc, už to bude dvaatřicet kop. Do vánoc sedmatřicet. Dluh roste jako podsvinče.

Johánek odevzdal do arcibiskupské pokladny, co se patřilo, a dal si ušít kanovnický pláštík. Také novou rochetu si dal ušít, dole s krajkou, a nové boty a hedvábný pás. Na Boží hod hrubou mši nesloužil, ale usedl při oltáři na svou sametovou faldistoř, všemu lidu na očích, v novém pláštíku, v nových botách, s prstenem, jen biret musel nechat doma, biret se k oltáři nehodil. Seděl vzpřímen, vymydlený, oholen, přívětivě se usmívati, a když se při pozdvihování všichni sklonili a bili se v prsa, zkusil to a maličko vytřeštil oči do prázdna, pootevřel ústa a povystrčil jazyk. Pak honem ústa sklapl a zahleděl se na své věrné. Klečeli doposud a klaněli se. Bylo to příjemné. A nové boty Johánka hřály a jeho útroby byly plny naděje, neboť naproti na faře už jistě zlátla v pícce husí kůžička a vůně stoupala k nebesům. Hosana na výsostech! Hospodin je silný Bůh, přivažte beránky k rohům oltáře! Nadešlo nové žití a není se čeho bát.

Na přítele Kojatu Johánek v tom předvánočním shonu pozapomněl. Až po svátcích se za ním vypravil, v měšečku třicet grošů. Prošly sice už tři týdny, ale o to snad nebude tak zle. Co znamenají tři týdny mezi přáteli?

Tři týdny znamenají, že dluh mezitím povyrostl na čtyři kopy,

vysvětlil Johánkovi přítel Kojata. A od té cifry neustoupil. Leda že by se zvýšila na osm kop, nezaplatí-li Johánek do příští neděle. Za každý týden dvojnásob. Tak zněla přísaha. Na další rozmlouvání neměl Kojata vůbec náladu.

Přes půl Prahy, sněhem, s úzkostí klusal Johánek za Mikulášem Puchníkem, aby ho poprosil ještě o půjčku čtyř kop. A Puchník mu půjčil. Na úrok pětatřicet ze sta. V královových službách farářík není a nebyl, proč se ho bát? A nezaplatí-li, bude o příštích vánocích Puchníkovi dlužen sumu, za jakou i mnozí zbožnější křesťané prodali duši. Pak už bude lze Johánkovi jakžtakž věřit. Pak teprve snad nadejde Johánkovo žití, jaké má opravdu být.

Zplakal by nad svým dílem, Karel Imperátor. Co je to za cáry z císařského díla, Čechové? Kde je ta říše od Berlína až po Stoličný Bělehrad? Kde jsou úspěchy diplomacie? Bázeň a úcta Evropy? Proč vázne stavba chrámů? A kde je titul císařský? A kde je zbožnost? Kde je pořádek? A hierarchie? A kde jsou peníze?

Ke konci roku 1387 vyšla nad českým královstvím nová hvězda. Plechová. Nic vzácného a starožitného. V podstatě šmejd. Ale pečlivě a zkušenými prsty cíděná. Hvězda Zikmunda Hulera.

Huler byl pouhý měšťan. Obchodoval se suknem. Prodával loden i lindyš, zboží šeré i barvené, sukna česká i polská, sukna z Flander i z Bruselu. Stržený obnos nepromarňoval. Kupoval domy a vesnice, později i některé menší a zadluženější hrady. A zas je prodával. Žil přitom střídmě, na lov nevyjížděl, neúčastnil se turnajů, nečetl knihy, nevěřil na horoskopy a ve svém příbytku neživil básníky, potulné blázny boží ani hráče na loutnu. Lidé urození i lidé učení jím proto pohrdali. Ale on, kdyby chtěl, mohl si za stržený obnos koupit šlechticů a učenců plnou komoru. A zas je prodat, kdyby se mu zachtělo.

České království si nekoupil a dokonce dospěl ponenáhlu k závěru, že koupit v Praze apatyku nebo u Žatce chmelnici je zatím zajímavější. Kdopakví nebude-li vbrzku české království i s korunou a s erbovním lvem zadarmo. V listopadu roku 1387, byv na něho

upozorněn Hánkem Brůnovým a jinými předními rádci, předvolal si Hulera král Václav, prohlédl si jeho tvář i strůj a položil mu otázku, jak by si představoval budoucnost českého království. Huler si uhladil husté černé vlasy, blýskl zlatým zubem a odvětil, že budoucnost českého království by viděl v obratném obchodu se suknem a jiným zbožím, šerým i barveným, suchým i mastným, pevným i tekutým; též ve stříbru na dobré mince, jež jsou mízou obchodu, ve zdatném vojsku, aby chránilo kupce na cestách, v pracovitém lidu, aby bylo co kupovat a komu prodávat, a v prozíravém panovníkovi, který požívá výnosu z cel, mýt a jiných svých podílů na zemském obchodu, vzdálen všech ostatních starostí. Václav se ošklíbal, Čechy nejsou jarmark, kupečku, a pak zčistajasna střelil po měšťanovi otázkou, k čemu by mu byl v tom jeho jarmarečním království výkvět panstva. Páni z Hradce, páni z Rožmberka, páni z Kunštátu a jiní rekové, před nimiž je měšťanovi dáno v prachu se plaziti a kvůli nimž se i sám král musí nejednou kousnout do pysku. Huler si pohladil drzou bradu, pohlédl na dveře, zda nejsou pootevřeny, a odvětil, že takoví by bohužel nebyli celkem k ničemu. Václav ani nemrkl a přidal otázku, co s preláty a s opaty a s ostatním výkvětem církve. A Huler odvětil, že nic; výkvět církve je snad nezbytný Bohu a dejme tomu i lidem, ale obchod se bez něho velmi snadno obejde. Václav se nezdržel a dal se do smíchu. A zeptal se měšťana, má-li tolik peněz, aby si podobné mínění mohl dovolit. A Huler opět blýskl svou pýchou, zlatým řezákem cizokrajné práce, a odvětil, že má. A Václav, chtěje ho aspoň na rozloučenou ponížit, zeptal se ho, zda by od svého krále koupil za tisíc zlatých kopanec do zadku; a troufá-li si tvrdit, že i takový obchod by pro něho byl výnosný. Huler se odmlčel, zvolna si prohlédl královu tvář i strůj a potom odvětil, že by koupil. A nabízí dva tisíce zlatých. Obává se však, že ten obchod bude příliš nevýnosný pro krále. A otočil se zády a čekal. A Václav k němu přistoupil a vzal ho za rameno a jmenoval ho nejvyšším královským podkomořím.

I to ovšem bylo nevýnosné pro krále. A pro české království. Neboť Hulerovy návrhy na zvelebení Čech byly zajisté pozoruhodné. Smělé a zemi k prospěchu. Jenomže jedna věc je recepis, jak péci

tetřívky, a druhá věc je pečený tetřívek. A Huler byl v podstatě zloděj.

Královský podkomoří spravoval králova města, dbal jejich zdaru a rozmachu a dbal, aby panovníkově pokladnici nesla aspoň jakýs takýs užitek. V rukou méně schopného muže to byl úřad celkem zakrslý. V rukou muže schopnějšího a vynalézavějšího skýtal moc, jakou neměl hned tak někdo v království. Zikmund Huler byl velice schopný a velice vynalézavý muž. Odhodlaně zjednával ve městech pořádek a kázeň pracovitého lidu, počínaje kácením prastarých šibenic a stavbou nových, bytelnějších, a zaváděje i do zapadlých měst namísto prostomyslných božích soudů vlašské právo útrpné, jež spoléhalo méně na boží pokyn a více na um lidský, a tedy bylo říznější. Dbal v městech sobě svěřených o zdar obchodu a řemesel a o zvelebení mýt, cel i poplatků a o drobné mince, které se z toho všeho sypaly. Do pokladnice panovníkovy se sypaly. Sem tam některé i do pokladnice Hulerovy. Sem tam i mnohé do pokladnice Hulerovy. Dohromady jim to vycházelo asi tak půl na půl. Huller kradl a král za to byl zbaven četných starostí. Maličkostmi Huler svého krále neobtěžovali.

A tedy kupeček dbal v Čechách o pořádek, kupeček urážel a odstrkoval výkvět panstva, kupeček se chutě hrdlil s duchovenstvem a zesměšňoval učence. Kupeček stál pevně a držel býčka za rohy. Vzhledem ke slávě Čech to bylo nedůstojné. Ostudné. Ale bylo to jednoduché a praktické. A vítaně úlevné pro nejušlechtilejšího z Lucemburků, který byl smuten, který neměl sil, kterého omrzelo žít. Václav Hulerem pohrdal, ale byl s ním spokojen.

A vliv a vážnost Čech za hranicemi království nadále pěstila osoba bůhví kde a bůhví z koho zrozená, k cti a mravům netečná, jistý Hánek Brůnův, probošt lubušský a toho času již i biskup kamieňský. Kamieň byl v Pomořanech. Při moři Baltském. Ale Hánka nezajímalo, kudy se tam jede. A zda šífem nebo na sáních. Hánka Brůnova zajímalo, co se dnes večer bude pít. Sytého, hladkolícího, rudonosého Hánka Brůnova zajímalo, že se nad městem Štrasburkem daří vínům elsaským, v údolí Veltlínském utěšeně prospívá víno rivoli, pravé malvazí že se přiváží až z

městečka Malvoisie, čili ze země řecké, zatímco v Pomořanech že réva asi ani neroste, a co se týče přeslavného českého impéria, že by nebylo špatné vyměnit třeba Slezsko i s Lužicí za království Granadské, protože tamní vína jsou hustá jako smůla v jezeru satanášově a v Praze se těžko seženou. Jinak Hánka Brůnova zajímalo už máloco. A ze všeho nejmíň ho zajímalo, kam spěje říše Karla Imperátora a kde je bázeň a úcta Evropy. Nihil est, vše jest marno, jak praví nesmrtelný Horatius. Ergo bibemus, neb jest další důvod k napití, jak dodává smrtelný Hanco Brunonis.

Ale musí snad být nějaká budoucnost českého království.

Nebo být nemusí?

– Bojím se.

Mistr Vojtěch Raňkův, jak bylo u dvora dávným zvykem, přišel v úterý po neděli Cantate poblahopřát králi ke šťastnému návratu do Prahy. Seděl na truhličce při dveřích, záda si natočil ke krbovému ohni, ruce složil mezi kolena a pomaloučku si rozehříval kosti, vystydlé cestou přes hradčanský plac a přes hradní nádvoří, předlouhou pro něho cestou, skoro tisíc kroků dubnovým marastem, mistr Vojtěch už byl stařec nad hrobem. Pozdravil svého pána a krále, nevšiml si panovníkova zlého rozmaru, usedl na truhličku, a jak bylo jeho dávným zvykem, zavedl ve chvíli co nejnevhodnější řeč na budoucnost českého království.

– Neskuhrej mně tu, mistře z Ježova. I bez toho mi v hlavě skáče ropucha.

– Taky se bojíš.

– Zdechlého psa se bojím!

A opřel se bokem o stůl a vyháněl ropuchu pivem.

Král Václav se nenavrátil jen tak odleckud. Král Václav se již opět navrátil z válečného tažení. Takřka celý půst a celé velikonoce prožil v sedle a s vojskem. Trantloval se v čele vojsk až do hořejší Falce. Do boje s Fridrichem Bavorským, rušitelem míru a žhářem říšských měst.

Ne že by tam Václav táhl rád. Ale výkvět německého panstva už

se posmíval jeho říšské královské koruně, jako by to byl syreček. A Fridrich Bavorský měl ve Falci jen chatrnou brannou moc, spíš hejno lapků než brannou moc; pan z Třebovle to svému králi předem vyšetřil.

A ne že by se bylo bojovalo. Kníže Fridrich se včas ulekl, a aby se mohl lépe vyzbrojit, uznal chybu a poprosil o milost. Václav obrátil své voje a táhl domů, než si to Fridrich rozmyslí.

Ale válečné tažení to bylo. A tedy další důvod k zlému rozmaru.

– Povstanou národové a bude veliké zabíjení. Bojím se. Vyjde sedmero andělů se sedmero ranami božího hněvu. A shoří všichni hradové a ve vodách zmizí ostrovové a hory nebudou nalezeny.

– Blekotáš, praotče. Už plesnivíš i na duchu? Jdi pryč.

– Až bude hořet tvůj hrad, může oheň přeskočit. A mně shoří bibliotéka. Bojím se. Povstanou národové a krev poteče potokem.

– Proč by povstávali? Vleže je jim líp. A kdo se zvedne, toho zas položíme. Vezmem ho pěkně za krček a položíme ho.

– Pravda se nedá brát za krček. Nejsi tak hloupý, abys to nevěděl.

Václav nebyl hloupý a věděl to. Živou představu v něm však vyvolala nikoli zmínka o pravdě, nýbrž zmínka o krku. Krk lidský se sedmero ranami, jenž nikdy v žádných vodách nezmizí.

– Zdechlému psovi si dej svou pravdu, scholastiku! A svoje Čechy! Omrzely mě! I jejich král mě omrzel!

Mistr Vojtěch si poškrábal stroupek na pleši a pootočil se, aby si rozehřál ještě kolena. Šlo na něho spaní. V králově komnatě bylo teplo a šero a vonělo tam bukové dříví, narovnané při krbu.

A vedle v sále hučel sbor věrných rytířů, kteří se rovněž navrátili z válečného tažení. Sundali helmy a brněné kukly, odložili meče, odepjali prsní pláty, naházeli to všecko do kouta a s vděkem přivítali zasloužené sousto masa a doušek vína i s vodou, aby spláchli prach bitevních polí. To bylo v neděli po polednách. Od té doby snědli dva skopce a právě čekali na třetího, až se venku na rožni propeče. Vypili osm věder mělnického a karlštejnského. Bez vody. Na rozchod zatím zřejmě nepomýšleli. Občas někdo z nich přecházeje sálem klopýtl a padl na hromadu zbroje a české válečné železo zlověstně zachrastělo. Jíra z Roztok a Jan Čúch, bojovníci vždy nejstatečnější, znovu a

znovu popisovali své činy, jimiž se zasloužili o úspěch tažení. Pan Škopek z Dubé znovu a znovu radil svolat na místě korunní radu a hezky zostra přimět krále k jízdě zpátky do Falce a z Falce táhnout na Norimberk a z Norimberka na Mohuč a uřezávat uši a zabírat statky všem Němcům, ať je to měšťan, kníže anebo arcibiskup. Pan z Třebovle jen spínal ruce a snažil se Škopkovi objasnit, oč lacinější a oč chytřejší by bylo krále podruhé oženit; neboť králové jsou na světě zejména k tomu, aby byli výhodně ženěni, zemi to přináší hojné statky a není třeba upižlávat uši. Na uši oddělené od hlavy je vždycky pohled nechutný, byť to byly i uši německé. Kanovník Králík z Buřenic s vřelým smíchem podporoval ideu královy ženitby; král je zlého rozmaru a chodí v chmurách, kteréžto chmury mají původ v těžké krvi, hromadící se v podbřišku. A Králík navrhl, aby se poslalo pro pištce a libá pára ze skopového masa aby se prostřídala pachem masa ženského, jelikož i on cítí, že ho pod břichem cosi tlačí, a protože není král, alebrž Králík, nelibuje si ve chmurách.

I Zikmund Huler a Hánek Brůnův se účastnili oslavy. Ovšem poněkud stranou vší té vřavy a všeho toho chlubení. Při válečném tažení totiž chyběli. Biskup Hánek ze srdce nenáviděl prach a žízeň cest. Huler si musel hledět obchodu, na válečné zábavy mu nevybýval čas. Drželi se oba stranou ve výklenku okna, Hánek tam nalezl klid k pití a Hulerovu zraku ani sluchu aspoň nic neušlo. Poslouchal hřebečky, nejmilejší a nejudatnější z králova stáda, jak pomlouvají svého pána, jak řvou a jak se kasají; a představoval si, kterak je zanedlouho bude jednoho po druhém chytat za hřívu a strkat k sobě do stáje. A zas je prodávat, jestliže se mu zachce.

Rytířové hlučeli, opět nové vítězné tažení vešlo do dějin českého království a k ničemu to nebylo dobré.

Král Václav nebyl hloupý a věděl, že to není k ničemu dobré.

– Je mi tě líto, králi Václave. Všeho je mi líto. Ale co člověk zmůže? Potěš tě Bůh.

A mistr Vojtěch se zvedl a zapínali si šubu.

– Počkej! Hovořils někdy s Bohem, mistře Adalberte? Stará se o nás? Slyší nás? Potřeboval bych se s ním o něčem poradit.

Stařec si narazil beranici, vtáhl do nosu vůni piva z královых úst a nedokázali si odepřít malou jízlivost.

– Poraď se s církví. Ta slyší i skrzevá zeď tvé komnaty. Říká se, že vyjednáváš s avignonským papežem. Vždyť je to ďábel, milý synu.

– Ďábel jako ďábel, milý otče. A do Avignonu není o nic dál než do Říma.

– Jak myslíš. Já už bych to těžko přeměřil. Pro mne je daleko i na hradčanský plac.

– Zdechlému psovi oba papeže! Zdechlému psovi vaši církev!

– Nekřič. Pojď sem, něco ti pošeptám. I Boha je mi líto, víš? Dobrou noc. A nepij tolik. Bývávals pěkný mládenec. Oči jsi měl jako mandličky. A teď začínáš ošklivět. Omrzelo tě žít? O čempak ses potřeboval poradit?

– O zdechlém psovi. Jdi už, nudíš mě.

– Bodejť bych tě nenudil. Já i sám sebe nudím. Dobrou noc.

– Proč je ti líto Boha, mistře Vojtěchu?

Učený scholastik mávl rukou, zkřivil rty a pohlédl ke stropu, jako by tam hledal ubohého Boha, který taky nic nezmůže; ale pak raději převedl rouhání v žert.

– Protože už brzo popatří na mou duši. A v tak starém těle i duše asi bude svraskalá a plesnivá. Hrůza pohledět Rád bych se dožil ještě aspoň léta. Jinak aby si má duše na tu pouť vzala čepici. Je studeno a pořád prší. Salve, imperator! Moriturus te salutat.

A mistr Vojtěch se rozkročil na bolavých nohou a pozdravil svého pána a panovníka po způsobu gladiátorů. Při tom na něho pitvorně vycenil dásně bez zubů.

Umírá a vede hříšný disput s Bohem, ale komedianta v sobě nezapře, pomyslel si Václav. A umínil si, že dá staříkovi ušít sobolí kožich, aby se naposledy zahřál, než se odebere k disputaci s Hospodinem přímo v nebesích. Ale pak se šel podívat do sálu na své rytíře a už tam zůstal a na stařík zapomněl.

Duše mistra Vojtěcha se nemusela k nebesům prodírat dubnovými

dešti. Mistr Vojtěch se léta dožili.

Dočkal léta ve své bibliotéce, listoval v knihách, které už mnohokrát předtím přečetl, a hledal na cosi odpověď. Zdálo se mu, že předtím někde něco přehlédl. Ze mu něco ušlo a že to bylo podstatné. Odpověď však nenalézal. A přestože se tomu bránil, neboť v knihách by mělo být vše, dospěl záhy k vážné obavě, že ta odpověď v knihách není. Snad jenom v Písmě. A to ještě jen v samé látce Písma. Ve skutcích jistého života, jež evangelisté se svatou snahou a přibližným slovem líčí. Protože na vylíčení lidských skutků je každé slovo krátké, nemotorné a pouze přibližné.

Byl by se možná mohl přeptat svého krajana a chudého spolustolovníka Matěje z Janova, nezná-li onu odpověď. Ale mistr Matěj přes den musel dřepět u Svatého Víta ve zpovědnici, aby si vydělal aspoň na škorně a na brky a na papír, a večer dřepěl při svíčce a těmi brky ten papír pilně popisoval, nevstávaje od díla, A mistr Vojtěch se taky trochu styděl, že je tak stár a tak učený a unikají mu věci podstatné.

Jednoho dne se zaradoval, že je na stopě. Nehtem si zatrhl větu v evangeliu svatého Lukáše: A kdo nemá meč, prodej sukni a kup si meč. Ale dál už to vlastně nepokračovalo. Pokračování už bylo temné. O kus dál dokonce jako by si evangelium i odporovalo. Zdříml si svatý Lukáš? Nebo časem nějaký prelát, nějaký opatrný biskup, nějaký kanovník scholasticus pár vět z jeho manuskriptu vyškrábal?

Mistr Vojtěch nakonec bibliotéku opustil, odstěhoval se před dům na kamenný sedánek, vzal si tam s sebou plecháč žitavského, denně tak sedal, vyhříval se na sluníčku, sledoval je, jak se kulí nad masné krámy, nad hradčanský pranýř, nad farní kostelík a nad hřbitov, a přemýšlel. Po place chodili podjáhni, děvečky, pasáci ovcí, zloději i biřicové a on si v duchu porovnával citáty z knih a úryvky z traktátů se skutky lidského života.

Vpolou července, na den Rozeslání apoštolů, pozval si k sobě své dávné přátele, ctitele a žáky Milíčovy. Přišel ryšavý a divoký kněz Jakub z Kaplice, kazatel od Svatého Mikuláše. Přišel mírný a tichý zeman Tomáš ze Štítného, křesťan nejvěrnější. Přišel mistr Štěpán z

Kolína, přišel mnich Johlín, kazatel zderazský, i Jan Ranker, farář svatomikulášský. Přišli měšťané Janek, Jakeš, Machuta kroječ a Kříž zvaný Kramář. Narychlo vyzpovídav houfec poutníků přiběhl posléze i Matěj z Janova.

Mistr Vojtěch vyčastoval hosty špatně vyuzenou krkovicí a dobrým ležákem, sám nejedl a ani nepil, už kolik dní mu nechutnalo, už slábl, už se scvrkával. Hosté pochválili svého učeného přítele, jali je svěží a jak mladě vypadá, určitě bude žít a pivo pít a Boha velebit ještě nejmíň do sta let. Jen Jakub z Kaplice zhurta upozornil, že lež je hřích a učený přítel že je očividně půl živý a půl už nebožtík, a dřív než začnou žloutnout hrušky, bude se už bezpochyby mezi váženými bratry preláty pod svatovítskou dlažbou pomalu obracet v prach, čehož se netřeba po farizejsku báti. Bylo to od kněze Jakuba poněkud neomalené, ale nikdo se na něho nehoršil, knězi Jakubovi už zkrátka narostl takový zobák a koneckonců se proti jeho názoru nedalo nic namítnout.

Potom povzpomínali na sluhu pravdy Milíče, na jeho výklady Písma, na jeho apoštolskou chudobu, na jeho útrapy i na jeho pražský Jeruzalém, příbytek kajícnic a žebráků a shromaždiště lidu, kterému Milíč jako posel boží kázal slovem pravdivým, jazykem českým a řečí prostou.

Potom si požehrali, že Milíčův Jeruzalém mezitím drapli cisterciáci a už jim ho z pazourů nevykroutí ani svatý Barnabáš. A rozhodli se vystavět na novém místě nový Jeruzalém, vhodné přístřeší, kde se bude v hojném počtu shromažďovat lid a kde k němu bude jeho řečí mluvit kazatel, kterého oni sami vyberou. A Jakub z Kaplice se nadchl, až mu slzy tekly po tvářích, a radil nazvat tento boží stánek kaplí Betlémskou, protože jako v Betlémě se v ní narodí Logos, tedy Slovo, a to Slovo bude Bůh a v něm bude i život a život je světlo lidí, jež svítí v temnotách a tmy je nepohltí, staniž se, amen, tak praví evangelista Jan. Měšťan Kříž k tomu podotkl, že sice neví, co znamená Logos, ale o peníze na tu stavbu že se postará.

Potom ještě krátce a s trpkostí nebo s hněvem, to podle nátury, vzpomněli různých děkanů a proboštů a opatů, neušetřivše ani arcibiskupa, ani obou papežů a celé zkažené církve. A Matěj z

Janova se proti svému zvyku dlouze rozhovořil, o Písmu a o příkladu života a skutků Kristových a o svatosti všech skutků doopravdy lidských a všeho života v pravdě, litery je nade všechny řády církve a nad její ohavnou hierarchii.

To už se stmívalo. A mistr Vojtěch vstal a poděkoval svým milým za návštěvu, jež ho zahřála víc nežli veškeré peřiny a kožichy, a loučili se. A všichni ztichli, neboť pochopili, že se učený přítel loučí navždycky a že jim chce ještě něco říci.

A mistr Vojtěch jim řekl, aby se nebáli.

A aby se nic nikdy nevymykalo jejich lidskému rozumu.

A ničeho aby jim nebylo líto, až nadejde chvíle pravdy.

A aby si vážili skutků a činili je, řekl jim. Protože sama myšlenka je vích, jenž zapálen hoří, nezapálen však sloužívá přede dveřmi k utírání střevíců.

A Bůh, řekl, Bůh jim zajisté pomůže. A kdyby přece jenom nechtěl anebo váhal anebo si nevšiml, že jim je třeba pomoci, ať si pomohou sami. Neboť člověk zmůže, víc než tuší. Mnohem víc.

A znovu jim řekl, že je sice škoda Athén, je škoda knih a mozaik a klidu k myšlení, nicméně aby se nebáli a stáli za pravdou až k smrti. Kdyby se pak blížil nepřítel s mečem, ať vezmou meč. A kdo meč nemá, nechť prodá sukni a koupí si ho.

Rozešli se v tichu a užaslí a plni nové radosti.

A mistr Vojtěch zůstal venku před domem na sedátku, byl dusný večer, valily se mraky, někde za Petřínem blýskalo. Po place táhl řezník jalovici, pak přešla banda kejklířů, v šaškovských kuklicích, s píšťalami a se zvonečky, šli nejspíš ke Strahovské bráně přespat tam někde v průjezdu a hned časně zrána vyrazit k Břevnovu, k Vokovicům a dál, do Slaného, do Loun, kamkoli, třeba až do Království dánského nebo do Normandie, možná i do Paříže, pít galské, savernak, prohlížet si obrazy a mosty, spatřit klenbu a okna v Notre-Dame, Rodičku boží se zlatou korunou, malované žaltáře, kalichy ze sardonyxu, stát na schůdcích před portálem a dívat se a poslouchat, jak vagant drnká na loutnu a blázen jak zpívá verše a chechtá se a nahoře na kamenném zábradlí sedí děda Plinius a děda Platón a děda Sókrates a louskají semínka a všude voní sýr a rybky

na pánvích a po place se hemejří genus humanum a všichni jsou maloulinko opilí a nikdo nemá meč a nikomu ani nepřijde na mysl, aby si ho kupoval. Mistr Vojtěch vzdychal, žmoulal si dásně, olizoval pysky, bouřka už byla skoro nad hlavou a jeho napadlo, že ta odpověď, ta mrcha odpověď pořád ještě není celá, pořád ještě že mu cosi uniká, a jak tma houstne a vše pohlcuje a jak se zvedá vítr a jak jde prach do očí, už mu to asi unikne.

_____

Zbývalo jenom doufat v klidnou smrt.

Všichni doufáme v klidnou smrt. Přestože, přísně katolicky vzato, patrně se tím rouháme. Člověk má jednoduše vědět, že se naplní vůle boží. A z vůle boží bývají i po čertech neklidné hodinky smrti.

Jednoho odpoledne mistr Vojtěch na sedátku usnul. Když se probral a marně hledal šátek, aby si utřeli pot, zjistil zrakem od spánku ještě značně zamženým, že před ním stojí postava v černé sutaně. Myslí od spánku ještě značně zkalenou odhadl, že by to mohla být smrt. A připadlo mu to docela přijatelné; postava vypadala důstojně, ruce měla svěšené podle vyzáblého těla a na opáncích prach. Nato si učený scholasticus osušil zátylek a čelo biretem a protřel si oči a prohlédl si postavu zevrubněji a viděl, že je to Petr Clarificator, převor roudnických augustiniánů, a obešla ho předtucha, že mu klidné smrti nebude asi přáno.

– Co tu stojíš, mnichu? Nemůžeš dál slabotou? Přestaň jíst jen samou mrkev a číst mystiky a ztloustneš. Něco jsi mi přinesl?

– Jeho Nejctihodnější Jasnost ti odpouští.

– Jaká jasnost?

– Sua Reverendissima. Arcibiskup Jan z Jenštejna.

– Nemá mi co odpouštět.

– A prosí tě, abys i ty mu odpustil.

– In articulo mortis? A kdo ti řekl, že já umírám? Přišel ses na to podívat? Pojď, napijeme se spolu žitavského. A pak mi povíš, jestli umírám.

– Všichni umíráme. A pivo já nepiju.

Mistr Vojtěch zlostně poposedl a dupl na převorův stín, opět se

poutíral vetchým biretem, chviličku popadal dech a nakonec se rozesmál sám sobě, jak se tu vzteká, zatímco všecko mezi nebem a zemí jde svým vyměřeným během, o čemž nás poučil už syn Davidův zvaný Šalomoun. A přiznal si, že sám už taky pivo nepije, už mu nechutná, a převor že se ani příliš nespletl, přišel-li se do Prahy podívat na jeho smrt, učený scholasticus pražského kostela a kdysi rektor pařížský vskutku umírá a není třeba kvůli tomu dupat a se vztekati.

– Dobře, mnichu. Já se s tvým arcibiskupem na věčnosti hádat nehodlám. Já mu odpouštím.

– Laudetur Jesus Christus.

– Zdržíš se do rána? Nejlíp by bylo spát tady na place pod stromem. Bude horká noc.

– Za papeže Liberia padal té noci jednou v Římě sníh.

– Sníh? V Římě prý ani v lednu nepadá.

– Byl to zázrak. Zítra je Matky boží Sněžné. Zapomněls?

– Ty vaše zázraky!

– Boží zázraky.

– Dobře, mnichu. Když sníh, tedy sníh. Já jsem rád, když padá sníh. Já se nehádám. A posaď se. Už vyšla hvězda, podívej. Hesperus. Víš, kde je zahrada Hesperidek? V četném listoví třpytném tam jabloň zlaté má plody… Nečetls Ovidia, viď? Tvoje věc. Zato jsi četl Dionysia Areopagitu. Taky je to latina. Drobet sušší, toť se ví. Je po ní žízeň. Ale ty jsi asketa. Pohledná hvězda, co? Jenom se podívej! Věřil bys, že mně už taky pivo nechutná? A máš pravdu, umírám. Přišel jsi skoro včas. Načpak se ještě hádat? Já panu z Jenštejna odpouštím. Vyřiď mu to.

– Jeho Nejctihodnější Jasnost ti odpouští s jednou podmínkou.

– S podmínkou? To je mi ale divné odpuštění. S jakou podmínkou?

– Pan z Jenštejna je tvůj arcibiskup, mistře Adalberte.

– Já o tom nepochybuju, mnichu. Když arcibiskup, tedy arcibiskup. Nestyď se. Pošeptej mi tu podmínku. Týká se mého hříšného života?

– Týká se svátku Navštívení Panny Marie.

Mistr Vojtěch vypoulil na převora oči a pak se znovu rozesmál. Všecko jde svým vyměřeným během, večernice svítí, pařížský rektor umírá a na Roudnici se vznešený archiepiscopus nimrá se svým novým svátkem, jako by bez něho měla prasknout klenba nebeská.

– To nemyslíš vážně, otče priore.

– Jeho Nejctihodnější Jasnost ti neodpustí ani v hodince smrti, jestliže neuznáš pravost a svatost této slavnosti. A svůj blud, v kterém jsi trval, pokud jsi tento svátek hanobil.

– Bože můj!

Stařík kroutil hlavou, šklíbil se, drbal se pod košilí, přemáhal smích i chuť vzít převora za kostnatý nos a řádně mu jím zakroutit; ale vskrytu duše byl už snad téměř ochoten mávnout rukou jako po mouše, dobře, mnichu, když svatost, tedy svatost, množíte svátky jako králíky, jako lenivé a tučné králíky, ale co by starý člověk neučinil pro klidné umírání, upaluj na Roudnici a zvěstuj svému vypostěnému arcibiskupovi, že jeho bývalý otec teolog vzpomíná v slzách na Paříž, na řeku Seinu čili Sequanu a na víno savernské a uznává svou malichernost, se kterou se hádal o jistý svátek, vymyšlený jistým papežem, který je beztak šílenec.

– Jeho Nejctihodnější Jasnost žádá, abys to uznal veřejně. Zítra se dostavíš do metropolitního chrámu a budeš po mši držet kázání a všechno vyznáš. Pravost svátku a svůj blud.

A to ovšem převor polívku přesolil. Mistr Vojtěch, navzdory ješitnosti, procitající v jeho útrobách, byl by snad i ochoten svou žábu potají spolknout. Ale v metropolitním chrámě? Celé Praze na očích? Aby dal příklad? Aby dal váhajícím důvod k svinskému konání a ulehčil jejich svědomí? Chytře to vymyslela Jeho Nejctihodnější Jasnost. Chytrého rádce má Jeho Nejctihodnější Jasnost. Smrt by byla přijatelnější než takový mnich.

– Veřejně, říkáš? A hodně nahlas?

– Obvyklým hlasem. Aby tě bylo slyšet ve všech prostorách.

– Ve všech prostorách, říkáš? I v Římě, včeličko?

– V Čechách. To postačí.

– Excellenter! To postačí. A když se nedostavím? Když nic nevyznám?

– Jeho Nejctihodnější Jasnost ti to ukládá pod trestem klatby.

– Klatby, říkáš. Tvůj arcibiskup nějak často dává do klatby. Čím dál častěji. Darmo jsem mu vysvětloval, že se to nesluší.

– Církev dává do klatby.

– Když umřu v klatbě, nepřijdu do království nebeského, viď? A s kýmpak si tam bude tvůj arcibiskup povídat o řece Seině? O víně savernském? O zelených pahorcích a hájích? Co? Ať si to rozmyslí. Ať si to kloudně přežvejká. Pověz mu, běž. Odstup. Utíkej, než tě zchromím, je mi z tebe na vrhnutí, panici!

Clarificator si starce přeměřil, nahrbil se a s ošklivostí od něho odstoupil.

– Církev si nic napřežvejkává, mistře Adalberte. Čekám tě zítra v sakristii. Připrav se.

A odcházel. A byl už kdesi u hradního příkopu a mistru Vojtěchovi se teprve podařilo vyplivnout vzteklý chuchvalec, který ho dusil ve chřtánu, a nadechl se, aby za převorem zavolal své poslední slovo, své vyznání, svoje poselství, zdechlému psovi vaši klatbu, synové Antikristovi, zdechlému psovi vaši církev, mrkvanci! Ale jak se zprudka nadechl, zkřivila se mu náhle ústa. A ruka, jíž se chystal za mnichem zahrozit, mu strnula. A jeho tělo se ztěžka opřelo o zeď jako pahýl jabloně ze zahrady hesperských panen. A hlas už z něho nevyšel.

Leč zemřít mistru Vojtěchovi stále ještě přáno nebylo. Odnesli ho domů do komory, uložili ho do postele, nahýbali se, ale mžoural jedním okem a chrčelo mu v prsou, tedy žil.

Petr Clarificator doputoval nazítří pozdě večer pěšky na Roudnici a oznámil arcibiskupovi, že pražský scholasticus svůj blud neodvolal. Jednak proto, že nechtěl, a jednak proto, že je touto chvílí patrně již mrtev.

Jenštejn však, maje už i zprávu doručenou poslem jízdním a co do popisu scholastikova tělesného stavu přesnější, svolal pány a preláty, na Roudnici přítomné, dal si před nimi zopakovat vše, co mistr Vojtěch pohoršlivého prohlásil o církvi i o blahoslavené Rodičce, a jak setrvává ve svém bludu, odmítaje uznat svátek Navštívení Panny Marie. A se rty staženými bolestí i spravedlivým hněvem sdělil

Jenštejn přítomným, že klatbu na umírajícího z křesťanské lásky nevydá; zato předpověděl, že každý, kdo se rouhá Panně a svátku jejího navštívení, bude samotným Bohem potrestán v den svátku jejího nanebevzetí, aby byla dána výstraha. A proto Vojtěch Raňkův z Ježova bude žít ještě devět a půl dne a zemře od soboty za týden, na svátek Nanebevzetí Panny Marie, v čas hrubé mše. A Jenštejn poklekl a modlil se. A všichni klekli a modlili se a zachvátila je hrůza i veliké zadostiučinění, že Bůh nenechává hříšníky zemřít dříve, než na ně ukáže přísným prstem pro výstrahu všem váhajícím a pochybujícím.

A převor Petr Clarificator s tichou přejícností sledoval arcibiskupa, jak se vroucně modlí, jak je silný v svém nelítostném nadšení a jak už snad zahlédl i mystické světlo v temnotách.

Co arcibiskup předpověděl, to se pak i stalo. Mistr Vojtěch Raňkův dodýchal v sobotu patnáctého srpna léta Páně 1388, na den Nanebevzetí. Mezi prelátstvem a panstvem, oddaným panu z Jenštejna, šla pověst, že scholasticus, přestože svých hříchů nakonec litoval, zemřel smrtí velice zlou a neklidnou a že matróny, jež přišly jeho tělo připravit do rakve, zaboha nemohly zatlačit jeho jazyk, který mu hnusně visel z úst až téměř na prsa, což bylo neklamným božím znamením, jak příliš nevázaně si nebožtík tímto svým jazykem počínal proti blahoslavené Panně.

Šla po Praze též potměšilá pověst, že mistr Vojtěch nezemřel v sobotu patnáctého. Že skonal už ve středu dvanáctého, okolo oběda, a že u toho nikdo nebyl, jelikož mistrův fámulus i klerik se právě v kuchyni cpali hrachem a ohřátou uzenou krkovicí a mistr Matěj z Janova se dosud nevrátil z kostela, kde od rána zpovídal poutníky. A než se stačila ta smutná novina rozkřiknout, že do domu scholastikova vešlo mnoho arcibiskupových kleriků a mnichů augustiniánů, kteří pod záminkou modliteb u lože umírajícího hlídali mrtvolu dnem i nocí, nikoho k ní nepouštějíce až do soboty, do chvíle hrubé mše; tehdy vyšli z domu a všude oznamovali, že kanovník scholasticus právě naposledy vydechli.

Ať tak či onak, mistru Vojtěchovi už to mohlo být lhostejné. Ležel si naznak na zahradě království nebeského, čichal vzduch, provoněný

savernským z čerstvě naraženého sudu, nad ním se třpytila zlatá jablka nymf Hesperidek a u plotu blázen drnkal na loutnu a vagant zpíval verše a zpovzdáli jim vlídně naslouchala Rodička boží se zlatou korunou, podivuhodně podobná jistému sochařskému dílu z chrámu Notre-Dame. A ani si už nevzpomínal, leží-li tam od soboty anebo od středy.

———

Aby byl zavčas kverulantům stržen tipec, věnovala nejblíže příští arcidiecézní synoda mimořádně zbožný zájem otázkám pravověří a všemu, co je kacířské a co kacířstvím třebas i jen zapáchá. Hlavní řeč, sermo synodalis, trvala bezmála půl dne a pronesl ji kněz Jan z Malešic, dotavad písař papežův a nyní po mistru Vojtěchovi kanovník scholasticus pražského kostela. Mluvil správně a plynně a s protřelostí nižšího kuriálního úředníka, věděl přesně, co se letos v Římě nazývá pravou vírou a co herezí, a výroky Svatého otce citoval zpaměti. Přece jenom však bylo znát, že posledních dvanáct roků povětšině strávil nad pultíkem v papežské pisárně a v českých poměrech že dosud tápe a sliní prst a pro jistotu si zatím přidržuje plášť. A proto čeští preláti, jejichž pláště už dávno a mocně vlály po větru, doplnili jeho sermon výstižnými podrobnostmi, očitými i ušitými svědectvími a konkrétními příklady kacířství i jeho sebevzdálenějšího pachu, nerozpakujíce se udat kostely, kde se po kacířsku káže, knihy, jež jsou po kacířsku sepsány, mimo jiné jistý nedávno sesmolený hanopis, nazvaný De regulis, a nestydíce se připojit i jména bludařů nebo aspoň osob bludem páchnoucích. Nejhorlivěji, přímo jako by se na tomto vzplanutí svých srdcí předem domluvili, přistoupili k obraně přísné víry mistr Petr z Všerub, mistr Pecník, doktor Bohuslav z Krnova, probošt Václav Knoblouch a kanovník Kojata. Doporučovali rozšlapat vejce ďáblova, povolat papežské inkvizitory, připomínali, jak očistně pálí plamen hranice. Také Mikuláš Puchník si vzal slovo a upozornil rozvážně, že česká církev je ovšem zdravý a pevný úd církve Kristovy, nerozežraný morem ďáblovým, a v jádře netřeba jí změn ani rozruchu, tím méně pak dominikánských inkvizitorů, ježto v Čechách je k zavedení

pořádku sil dost; že však hluboce chápe city svých spolubratři, kteří našedše pod stolem chlup ďáblův, už planou ve svých srdcích hněvem k ďáblu celému a bijí na poplach.

Též Johánek z Pomuku, kanovník a farář, po delším váhání poprosil o možnost vyjádřit své mínění. A vystoupil na kazatelnu a hodlal se lokty opřít o její brlení a oslovit shromáždění zvučně a sebevědomě, jak to činívají doktoři církevního práva. Zjistil však, že se lokty o brlení opřít nemůže, protože je to na něj vysoko. Zrozpačitěl a stál tam a mlčel, bázlivě těkaje zrakem po chrámové lodi. A veden bezpochyby čertem, jeho pohled utkvěl na ryšavé hřívě Jakuba z Kaplice, který docela vzadu přešlapoval na kostelní dlažbě a zlobně tloukl pěstí do sloupu. A o ten sloup se opíral mistr Matěj z Janova, ústa se mu svírala v trpkém úsměvu a díval se na kazatelnu, Johánkovi do očí. Bylo ticho. Pak se i Puchník zavrtěl v lavici a zahleděl se na Johánka. Pak už se všichni dívali. I arcibiskup se předklonil na svém trůně, aby popatřil, kdo to kazí spořádaný průběh synody. Nebylo vyhnutí, utéci už se nedalo. Jenomže Johánkovi vypadlo z hlavy jeho pečlivě připravené mínění a nepoletovali mu tam ani motýleček myšlenky. Stál a pokašlával a v duchu mu bzučela poslední věta Puchníkova, podobenství o chlupu. Dotkl se tedy konečky prstů brlení a vykoktal tiše a bojácně, že co se týče chlupu ďáblova, kdyby on, Jan z Pomuku, našel cosi takového pod stolem, vzal by koště a vymetl by to.

Jakub z Kaplice si dal dlaň k uchu a posměšně se tvářil, že bez dechu naslouchá.

Anebo, pokračoval Johánek, anebo ještě lépe, naštípal bych borových třísek a navršil bych nad chlupem hranici. A zapálil bych ji.

Shromáždění s vážnou tváří a škodolibě čekalo, jak se farářík do té chlupologie zaplete. Jakub z Kaplice vzadu zařičel smíchy. Johánek si odkašlal, ukousl si záděru na palci a opakoval, že kdyby on, Johanes de Pomuk, našel pod stolem satanův chlup, běžel by pro otýpku slámy a nad chlupem by ji zapálil. A s ním i stůl. A se stolem i almaru. A truhlu. A celou světnici.

Shromáždění ožilo, jedni přikyvovali, druzí se rozhlíželi a krčili

rameny. Arcibiskup se otočil na Kunše z Třebovle a naznačoval mu, ať toho mezka stáhne dolů, než začne ponoukat k zapálení metropolitního chrámu.

Ale Johánek považoval to vše za souhlas. Líbí se jeho řeč. Líbí se bratřím. Líbí se i arcibiskupovi. Líbí se, ačkoli Johánek v tom zmatku ani kale neví, o čem klábosí. A zvolal znovu, hlasem již zvučným a sebevědomým, aby to bylo slyšet ve všech prostorách, že on, doktor církevního práva Johanes syn Welfínův řečený z Pomuku, by bez rozmýšlení podpálil celý dům! Celý dům a celou ulici! Protože kde je satanovo vejce, ba kde je z ďábla byť i jen chlup, tam musí vzplanout požár šlehající ke slávě papežů a inkvizitorů až k branám ráje!

Probošt Knoblouch se pohledem dohodl s přáteli, že dozrála nutnost zakročit. Nejenže je Puchník prve zpražil pro jejich snaživé horlení; teď navrch pošle toho zakrslého špinku faráře, aby je před synodou zesměšnil! Ale Puchník, jak se probošt kolem něho dral z lavice, natáhl nohy a nepustil ho. A sbalenou pěstí dal bratřím přátelský pokyn sedět, nevrtět zadnicemi a kušovat. Puchník si byl jist, že Johánek nikoho nechtěl zesměšnit. Že myslel svůj proslov vážně. A že pro začátek Johánkova nového prelátského žití to byl proslov výtečný. Na začátku je vždycky vhodná prostota a dravost. Rozvaha přijde na řadu později.

Jenštejn mezitím kývl na Kunše z Třebovle, že už snad bylo řečí sdostatek a že je čas synodu náležitě skončit. A dále pozoroval kružbu oken a pruhy světla a žebra klenby ve výšce, nemaje z toho nižádného potěšení.

Pan z Třebovle, doposud ještě generální vikář, zpod unavených víček pohlédl na ctihodné kebule arcidiecézního kněžstva, zapátral v duchu, co to vlastně synoda od rána přetřásá, a uvědomil si, jak je to nezajímavé. Bludy a pravověří, Hospodine všemohoucí! Kdyby tak bylo možno oženit arcibiskupa. S dcerou mongolského chána. Připojit Mongolii k pražské arcidiecézi. A za faráře tam poslat všechny české preláty, hlavě ty dravé, co povykují v synodách a na kazatelnách a jedni kážou mravy a druzí žalují na mravokárce inkvizitorům a hádají se o zázraky a o to, kolikrát za měsíc smí jít

laik ke svatému přijímání, zatímco v šachové hře s figurkami císařů a papežů a kardinálských neteří a vyslanců z Číny se vyznají jak husa ve hvězdách. Kdyby tak bylo možno vypravit poselstvo do říše nebeské. Dohodnout se s Hospodinem a smlouvou oboustranně výhodnou spojit obě království, svrchní a pozemské. Svrchu by potom byla nebesa a dole na zemi Čechy, Čechy od Madridu až po Samarkand. A vládl by onde Bůh a tady dítě z krve lucemburské a s ním sbor moudrých rádců, žáků navždy slavného Karla císaře. Knížata andělská! Ne. Nic není možno. Svět se hroutí, sláva Čech upadá a Kuneš z Třebovle už je jenom rádce, který nemá, komu by poradil, jelikož nikdo mu nenaslouchá. Ani král, ani markrabové, ani to umaštěné kněžstvo arcidiecéze. Krále omrzelo žít a kněžstvo se stará o pravověří. A císař Karel už se nevrátí. A Kuneš z Třebovle je sice aspoň generálním vikářem, ale i tyto jeho dny jsou sečteny. Přicházejí dravější preláti. Hloupí a draví. S kebulemi jako melouny.

Vzadu se hlásil o slovo mistr Matěj z Janova. Zajisté touží sdělit synodě pravdu. On určitě zná pravdu. Což je ostatně taky nezajímavé. Pan z Třebovle se tvářil, že mistra pravdy nevidí. Povstal a jménem arcibiskupovým shrnul obsah jednání a znuděně vyhlásil, že napříště žádný laik nesmí přijímat večeři Páně častěji než jednou za měsíc. Přítrž nechť se též učiní podávání svátosti pod obojí způsobou, jež tu i onde, proslýchá se, potrhlí kněží hodlají zavésti. Protože všivému laikovi nepřísluší obcovat s božstvím pod stejnou způsobou jako osobě duchovní. Lidé věřící nechť se vedou k pokorným modlitbám a ke skromné víře v milost boží, kterou jim odevždy zprostředkuje svatá církev, aby byl v království pokoj a cizí poselstva se tu necítila jako v zemi barbarů. A k pracovitému životu nechť se vedou lidé věřící, k obchodu, k řemeslům a k práci polní, aby české království bohatlo a vzkvétalo, a rovněž k cvičení ve zbrani nechť se vedou urozenější lidé věřící, aby české království ubránili, kdyby do země vtrhl nepřítel, a proslavili, kdyby se ukázalo nezbytí upevnit i vojensky moc české dynastie kdekoli mezi Samarkandem a Madridem. Bludy pak, vrátil se generální vikář s povzdechem k danému tématu, bludy je samozřejmě třeba staviti, pořádek v české církvi chrániti a v roztržkách teologických

nepřeháněti. Na víc už se pan z Třebovle ze synodálního jednání neupamatoval. A zmínit se obšírněji o Mongolii mu připadalo zbytečné. Prohlásil svatolukášskou synodu za ukončenou, oznámil, že příští synoda se sejde jako obvykle o svatém Vítě, pokřižoval se, sepjal ruce a odříkával závěrečnou modlitbu.

Někteří netrpělivější preláti byli stěží s to zatajit nespokojenost s touto nanicdobrou a vlažnou řidinou, na jakou generální vikář proměnil var jejich srdcí; ale Puchník se probral z modlitby a umlčel je krátkým syknutím. Netrpělivost preláta nešlechtí. A pan z Třebovle ať si plácá, co mu libo. Podporuje-li svou netečností kacíře, tím hůř pro něho. Jeho dny jsou sečteny.

Synoda se v bázni boží rozešla, preláti měli napilno, už bylo po svatém Havlu a věřící lid, k jejich výživě ustanovený, mnohde ještě dlužil obroky.

Matěj z Janova se odebral do své komory v domě kramáře Kříže, kam se přestěhoval, když si bibliotéku nebožtíka pařížského rektora odvezli na fasuňku břevnovští benediktini a nový scholasticus dal bílit a vykuřovat stavení a vzkázal nebožtíkovu přítelíčkovi, že to není krčma, aby tam kdekdo cizí přespával. Na rynku v podloubí si mistr Matěj za drahé peníze koupil sto archů papíru a doma rozžal svíčku a začal psát druhou knihu svého díla De regulis, již hodlali věnovat úvahám o falešném a pravém křesťanství. Neboť mistr Matěj se nebál.

Kněz Jakub z Kaplice, kněz Ondřej, mnich Johlín z Vodňan a jiní mužové si v komorách rozžali svíčky nebo aspoň kahance a připravovali si nová kázání o životu v pravdě, o tom, že věřící lid je hoden a schopen stejného obcování s božstvím a stejného promýšlení skutků Páně i slov Písma jako osoby duchovní, o zhoubném zvyku klaněti se obrazům a trouchnivým předmětům a kostem, o svatokupectví a o podezřelých zázracích a o zkaženosti církve, o tom, že se nesluší metat klatbami a vzývat plameny hranice, nýbrž člověku se sluší myslet, a o pravém a o falešném křesťanství. Neboť se nebáli.

Na Nový rok se má jíst pajšl se smetanou, kapoun, švarný kus vepřového z kýty nebo od žeber. Rok 1389 začal v pátek a křesťané museli jíst ryby. A šmorn. A žemlovku. Rok 1389 nezačínal dobře a nevyvedl se ani potom o nic líp. České království vplouvalo do mlh a do zmatků a muži u vesel se tím neznepokojovali, drek jim bylo do jakéhosi českého království.

Král Václav z celé své duše nenáviděl veškero německé panstvo a zejména bavorská knížata, nicméně se s bavorskými knížaty a s říšským panstvem toho roku smířil a zradil říšská města, kterým upřímně přál. Na vážnosti a úctě mu tím věru nepřibylo, zato knížatům přibyl další důvod ptát se, k čemu je říši takový měkkota panovník. Václav se nicméně říšské královské koruny ani tohoto roku nevzdal, přestože vládnout svaté říši nedokázal a nebyl toho ani žádostiv. Drek mu bylo do jakési říše a Evropy. Trápil se steskem po nebohé Johaně, nenáviděl veškero psí plemeno a chvílemi i sebe a trávil čas na loveckých hrádcích, kde celé noci štěkali psi, a setrvával ve zlém rozmaru.

Trápil se steskem po Johaně, nicméně si na počátku května toho roku přivezl z chebského sněmu Žofii, dceru mnichovského knížete Jana, neteř Štěpána Bavorského i Fridricha Bavorského, panského lapky odporného, s nímž se v Chebu smířil. Žofie byla mladá, krásná a pobožná. Václav si ji přivezl do Prahy jako svou nevěstu. Ani drobet mu to však v jeho zlém rozmaru neulevilo.

Námluvy byly dílem pana Kunše z Třebovle. Posledním jeho státnickým dílem. Nikterak skvostným dílem. Nevěsta přinášela malé věno a její otec byl nejbezvýznamnější z knížat bavorských. Pan z Třebovle věděl o lepších nevěstách. Ale spory bylo třeba nějak utišit a do válečného tažení se Václavovi nechtělo. Nezbývalo tedy než tažení svatební, aby se jakžtakž zpečetil jakýs takýs říšský mír.

Nelze přitom zapřít, že do představ pana z Třebovle o světovládě pražského panovnického domu se den ze dne naléhavěji vtíraly i jisté trapné obavy. Lucemburk Zikmund, ačkoli už přes tři roky ženat a dle pověsti mladík velmi chtivý žen, zůstával stále bez dětí. Lucemburk Jan Zhořelský, ženatý už také víc než dostatečný počet

měsíců, svou choť Richardu Švédskou zřejmě neoplodnil. Lucemburk Jošt Moravský se také na nic nevzmohl. Lucemburk Prokop i vstoupit ve stav manželský odmítá. Lucemburk Jan Soběslav by možná neodmítal, ale je kněz. Lucemburk Václav skoro deset let svědomitě líhal s nebožkou Johanou, aniž z toho vykynul pro zachování dynastie žádoucí výsledek. Lucemburkové nemají štěstí se svými manželkami. Či že by manželky neměly štěstí se svými Lucemburky? Ztroskotá nakonec idea české světovlády na prostém faktu, že ze znavených lucemburských údů prýští už jen syrovátka a žádné semeno? Zvěčnělý imperátore! Zploditel jedenácti legitimních potomků! O levobočcích ani nemluvě!

Umínil si tudíž pan z Třebovle, že v punktu nové Václavovy ženitby nedopustí dalšího odkladu. Tajemství lucemburské dynastie je nutno rozluštit. A zplaněla-li, jednat pak podle toho a nedbat na sliby a nehledět na city. Končí-li Lucemburkové, staniž se vůle boží; ale sláva Čech musí být věčná. Jsou i jiné dynastie.

Notabene kněžna Žofie vyniká krásou a její chování je přívětivé. S ní by zplodil děti snad i svatý Josef. I když přináší malé věno. Pan z Třebovle bude čekat. Úkradkem pozorovat břicho nové královny. Mizerné dílo státnické!

Vrátiv se z Chebu, dověděl se král Václav, že mu zbožní Pražané o velikonocích zmordovali židy. S požehnáním svých farářů vyrabovali Židovské Město, odnesli, co nebylo přibito, a zbytek zapálili. V odvetu za smrt Krista Pána pobili anebo do ohně naházeli přiměřené množství židů, židovek a žďat. Celkem asi tři tisíce.

Král, jelikož židé byli jeho majetek, nařídil viníky toho vraždění vyhledat a potrestat a pověřil tím podkomořího Hulera. Podkomoří dělal, co mohl, ale živého viníka nevypátral ani jednoho, konečně proč taky místit mrtvé, kterým to nepomůže, mrtvý žid ví svoje a nevolá o pomstu; zato nařídil Huler Pražanům odevzdat do královské komory všechno zlato a stříbro, nakradené při onom velikonočním morduňku. Král je jednou král, i král má právo na podíl, Pražané si část kořisti utrhli od huby a sešlo se stříbra a zlata dvě a půl sta centnéřů. Huler oddělil dvě sta panovníkově komoře, král je král a byl to víceméně jeho majetek, a sobě ponechal padesát centnéřů čili

tři tisíce liber. Libru za žida. I podkomoří má právo na podíl.

Potrestání, jakkoli mírné, vzbudilo u některých prelátů nevoli. Mstí-li křesťan židy, a žádat nazpátek jejich zlaté svícny je citelná msta, zeslábl tento křesťan u víře. A kdo je u víře sláb, propadne kacířství. Krále nařknouti z kacířství není obvyklé a nebývá to ani účinné; ale měšťana Hulera se vyplatí vést v patrnosti. Arcibiskupský oficiál Mikuláš Puchník uložil svatohavelskému faráři Johánkovi z Pomuku, aby svého farníka Zikmunda Hulera zpovídal osobně a důkladně. Huler se však farářovi při zpovědi vysmál a všech těch šest tisíc kop grošů, jež mu vynesla spravedlivá pomsta za židy, obrátil na zbožné účely; půjčil je na úrok dvacet ze sta arcibiskupovi Janu z Jenštejna, který se pro samé úvahy a vzteky a posty málo staral o dobré hospodaření na svých statcích a přišel do peněžních nesnází.

Král, zaneprázdněn zlou náladou z takto rozháraných poměrů, poslal prozatím Žofii i s jejími bavorskými dvořany na Mělník do péče císařovny vdovy a svatbu odložil. Nadarmo mu pan z Třebovle domlouval, že pár mrtvých židů není ještě důvod k liknavému postoji v dynastické záležitosti tak závažné. Václav zarytě tvrdil, že to důvod je. Nicméně, když už bavorští dvořané hlasitě reptali, přijel koncem srpna z Křivoklátu a s Žofií se po kvapných přípravách kvapně a takřka ledabyle oženil. Obřad vykonal proti všemu zvyku pouhý biskup sufragán Johl; Jenštejna Václav na svatbu ani nepozval Žofiina krása vábila v chrámě chlípné zraky mnoha českých rytířů a vroucnost jejího modlení vzbuzovala údiv mnoha českých prelátů. Královnin právě jmenovaný hofmistr Jíra z Roztok a z Rožmitála daroval pak při hostině novomanželům kobereček s obrazem ledňáčka, vyšitým hedvábnými i pozlacenými nitěmi. Václav se podíval na ptáka s dlouhým zobákem, potom na pana Jíru, jenž udatností v bitvách a v hampejzních randálech více proslul nežli jemným přemyšlováním, a potom i na královnu Žofii, netušící o marnosti žití dosud ani zbla. Ohrnul pysk a předstíraje nedočkavou touhu připít si na manželské štěstí, převrhl pohár a polil ledňáčka červeným vínem. Jak stékalo, potřísnilo i královninu sukni, bílou, aksamitovou. Žofie však jen letmým úklonem poděkovala panu z Roztok a tvářila se, že jinak nic nevidí. Václav, už přiopilý, ponořil

prst do kalužinky v jejím klíně, pak si prst otřel o svůj krk, vydechl, napil se z plné konvice a zadíval se, co to k němu posadili za cizí osobu.

– Jsi krásná, paní. Ani jsem si předtím nevšiml. Ale jsi nějak pobožná. Hodně se modlíš?

– Často, pane.

– Modli se. Aby tě Bůh potěšiti ráčil. Zavítalas do země bezbožné. Pojď, svlíkneme tu sukni.

A vzal ji za ruku a táhl ji za sebou do své komnaty. Z opilosti klopýtal, vlasy mu padaly do očí, ale neopomněl se škodolibě ohlédnout na bavorské dvořany, aby si uvědomili, že zpečetění říšského míru je akt pro obě strany potupný.

Žofie šla za ním, pobledlá, ale vzpřímena, a tvářila se, že nic nevidí.

Panu z Třebovle právě rozkrajoval meloun panoše v kabátci lucemburských barev a s českým lvem na rukávě. A rádce knížat i králů se pojednou nadzvedl a hanbou se celý třásl a vyťali panošovi facku, až meloun upadl a kutálel se, a nikdo kolem stolu nepochopil, proč.

I bylo tedy mnoho zmatků v českém království a nejvyšší čas zavést nějaký pořádek.

K rozmrzelému arcibiskupovi, který uražen odejel do lesů až na svůj herštejnský hrádek, přikvačil hned v příštím týdnu po králově svatbě kanovník Kojata, doprovázený Mikulášem Puchníkem. Podzimní synoda už se zase blížila a Kojata, požívající vedle kanonikátu vyšehradského i prebendy z oltářnictví u Svatého Mikuláše na Starém Městě pražském, přivezl svému arcipastýři udání. Na kněze Jakuba z Kaplice, na kněze Ondřeje a na kněze Matěje z Janova. Že držívají ve farním kostele svatého Mikuláše kázání v duchu kacířském, tvrdošíjně opakujíce bludy, jež odsoudila loňská synoda. Bylo to udání písemné, bludy v něm byly podrobně vylíčeny a dole vše vlastnoručně podepsáno Ludvíkem Kojatou a mnoha jinými oltářníky téhož kostela a mnoha akolyty a podjáhny i

několika důvěryhodnými měšťany, příslušnými ke svatomikulášské farnosti; všichni stvrzovali, že ony bludy s pohoršením na vlastní uši slyšeli a slýchati je dále nechtějí.

Mikuláš Puchník coby arcibiskupský oficiál obsah stížnosti i zbožný úmysl stěžovatelů potvrdil a doporučil, aby se s vyšetřováním neprodlévalo, jinak že na synodě z toho bude veliké pozdvižení, věrní a poctiví kněží už jsou z bludařskýoh rejdů jati úzkostí a silně zvednou hlas, aby jejich prosby o pomoc doletěly až k trůnu božímu a ovšemže i do Říma. Je už proboha načase, poznamenal Puchník, obnovit v české církvi pořádek. A vyslovil i politování, že tím vším musí být obtěžována Jeho Nejctihodnější Jasnost arcibiskupská, oddávající se odpočinku a rozjímání tady v lesním ústraní. Želbohu netečnost generálního vikáře je přílišná.

Rozmrzelý Jenštejn s pochvalou propustil Puchníka i Kojatu zpátky do Prahy a obeslal si k sobě Kunše z Třebovle. A důrazně ho upozornil na bezuzdnosti jistých kazatelů a na spoušť a zmatky v arcidiecézi a vytkl mu jeho netečnost. Neméně rozmrzelý pan z Třebovle si ohmatal svá stará kolena, napuchlá po čtyřdenním martyriu v sedle, žertem se optal Nejctihodnějšího, která kebule mu co nacintala a který hňup mu namaloval čerta na zeď, a požádal o džbánek svařeného vína a o pohodlnou postel, poněvadž je unaven. Jenštejn však odsekl, že toho hňupa si vyprošuje, neboť jemu, arcibiskupovi, není zapotřebí žádného cintání, on, arcibiskup, sám se denně přesvědčuje o zmatcích a bezuzdnostech v arcidiecézi a čertů jsou nejenom na zdech, nýbrž i ve všem povětří a v hloubi lidských duší zástupy a mraky, jak on velmi dobře ví. Svařit víno i rozestlat postel potom poručil, ale předem řekl ctihodnému hostu, ať se na dlouhé spaní netěší, zítra za svítání musí totiž být v sedle a cválat k Horšovu Týnu a k Plzni a do Prahy a tam bez prodlení zahájit vyšetřování a zakončit vše tak, aby synoda mohla už jenom vzít na vědomí pokání provinilců a uložit jim trest.

– V mé církvi bude ticho! Je už snad, proboha, načase! V mé církvi bude pořádek! Nudí mě vřískání věrných arcidiecézních prelátů, pane z Třebovle! Vyrušuje mě to! Pochopils?

– Pochopil. Vřískají odporně. A Řím má dlouhé uši. Ale já ti

poradím, Nejctihodnější. Vystěhuj ty preláty.

– Kam?

– Kam dá Bůh. Třebas do Mongolie.

– Posmíváš se mi? Tebe vyženu!

Ještě za tmy osedlali panu z Třebovle jeho valacha a za svítání už byl generální vikář i s družinou na cestě k Horšovu Týnu. Bývalý generální vikář. Na Herštejně zanechal zapečetěný list pro arcibiskupa, až ráčí přijít k snídani. Propusť mě laskavě z úřadu generálního vikáře, psal mu. Odjedu za svítání, jak sis přál. Odjedu dokonce před svítáním, aby sis pamatoval, že není slušno mě vyhánět. Ale cválat nebudu. Pojedu velice zvolna. A až přijedu do Prahy, nezahájím vyšetřování. Bylo by to přespříliš nezajímavé a já jsem člověk starý a netečný. Nudilo by mě to, Nejctihodnější. Pochopils?

Jel velice zvolna k Holýšovu a k Plzni a bavil se nápadem, že by bylo zajímavější jet někam jinam. Kam? Kam by dal Bůh. Třeba směrem jen o malounko jinačím. Přes Rožmitál a přes Milevsko ke Žďáru a ze Žďáru na Olomouc a tak pořád pryč, do krajin, odkud slunce vychází, až do Mongolie. Ve městě Samarkandu by už čekal císař Karel se svou novou chotí, dcerou Tímúra-chána, po svatebním hodokvasu žízniv a lehce uondán, a rádcové by se sjížděli a on by na ně česky volal jářku co tak pozdě, moji milí rádcové, vítejte a popijte svařeného vína, vítejte a poležte si v pohodlných postelích a pak se budem radit, zda vytrhneme do Indie anebo do Číny. A nakonec možná ani nevytrhneme, vždyť v sedle bolí tělo, ale radit se o tom budeme, to je ta pravá rozkoš, budem se radit, budeme si vymýšlet, budeme si hrát šachovou hru, kupovat kardinaláty, směňovat knížectví, hlavy sekat i korunovat, to je ze všeho nejzajímavější, všechno ostatní se posléze stejně zbřídí, všechno ostatní je posléze potupné a hodno pouze naší netečnosti, moji zvěčnělí rádcové!

Ve Stodech na faře se pan z Třebovle bídně naobědval, chvilenku se natáhl na lavici a pak jel zvolna dál. K Praze. Do Mongolie je daleko. Cesta by asi byla nezajímavá. A asi by tam pan z Třebovle nedojel. Uvázl by někde v horách mezi Olomoucí a Krakovem. Pohřbili by ho kdesi na stráni a na hrobě by se mu posléze pásly

kozy. Naprosto nezajímavé. Pan z Třebovle jel pomaloučku do Prahy, dožít si tam život v tichu a klidu a být nakonec pohřben pod svatovítskou dlažbou mezi ostatními bratry preláty.

———————

– Osiřel nám úřad generálního vikáře, Jene Pomuku.

– Však on se ho někdo ujme. Takový úřad není toulavé štěně, aby si běhal bez pána. Nechňapneš po něm znovu, bratře Mikuláši? Být tebou, pokusil bych se.

Puchník se přitrmácel z Herštejna, a než se týden sešel s týdnem, už tu byla zpráva, že se tam netrmácel naplano. Liška je venku z díry. Třebovle dochytračil. Usilovně pak Puchník uvažoval, zda chňapnout nebo nechňapnout; hrnec byl horký. A rozhodl se, že chňapne, ale že si na to vezme rukavici. Z kůže lidské. Které však nebude škoda, naskáčou-li jí puchýře. A až hrnec vystydne, rukavice se sundá. Puchník poslal pro pivo a pro dva uzené jazyky a pro Johánka z Pomuku.

– Osiřel nám úřad generálního vikáře a mne to rmoutí, Jene Pomuku. Česká církev skojíká v úzkostech.

– Je mi jí ze srdce líto, bratře Mikuláši. Vypravuj něco veselejšího. Máš pěkná jablíčka. Ale k pivu se nehodí. Jablíčka jsou k viníku. K bílému. K pivu já rád ořechy.

Johánek začínal tloustnout. Sutana se mu napínala na břiše, tváře se mu kulatily, očka spokojeně zírala na předměty i na lidi, zvláště na takové, ze kterých byl požitek a užitek. Rozvalovali se na koženém polštářku, z oken Puchníkova nového kanovnického obydlí bylo vidět přímo na masné krámy hradčanského rynku, telecí játra se tam leskla na špalcích, skopové kýtky visely dolů z háků a vzadu nad tím vším se pestřil Petřín v barvách prvního podzimu jak záře na monstranci kolem svatého pokrmu, příjemný den, a bratr Puchník byl sice pln starostí, ale byl pohostinný a nebývale vlídný a Johánek se toho dne cítil kromobyčej blaženě.

– Česká církev je v úzkostech a svatolukášská synoda bude už za čtyři neděle.

– Utíká to. I k červenému vínku se hodí ořechy. Taky fík se hodí.

– Co kdybychom tě udělali generálním vikářem?

– Skvělá myšlenka. Nebo papežem. Jedls někdy fík?

– Pomohl bys zachránit českou církev. Je to tvá povinnost. Bůh by tě za to odměnil.

– Bůh je milostivý a platí mně i za drobnější zásluhy. Někdy i za nic, musím přiznat. Měšťan Huler mi onehda zčistajasna poslali tři zlaťáky. Prý abych zapomněl na hříchy, které spáchal a spáchat ještě hodlá, dá-li mu Pánbůh zdraví. A přitom já už dávno zapomněl. Bůh je nanejvýš milostivý.

Tři zlaté, to je skoro kopa grošů. Počítám, že si koupím veverčí čapku na zimu.

– I církev by tě odměnila, kdybys ji pomohl zachránit. Posloucháš mě? Církev nás volá na pomoc.

– A co máš pořád s církví? Jaká církev?

– Tonoucí.

– Co to pleteš, bratře Mikuláši? Já nezachráním ani kočku, když se topí ve strouze. Jsem člověk malého vzrůstu. Stěží vylovím grošík z louže. Je lepší čapka liščí nebo veverčí?

– Církev by ti mohla svěřit důstojnější kanonikát. Kanovnictví u Svatého Jiljí je hodnost podřadná. Kolik že tam bereš ročního platu?

– Jako žebrák, Bůh mě netrestej. Jako podřadný žebrák. Devět kop.

– Nuzota. Můj sekretárius bere víc. U nás v metropolitní kapitule si každý přijde nejmíň na třikrát devět kop. Myslím, že se tam letos nějaký ten kanonikát uvolnil. Ale já tě k ničemu nenutím, Jene Pomuku. Skromnost ti sluší. A měšťan Huler ti možná k vánocům zas nějakou tu almužnu pošle. Koupíš si dvě čapky. Lepší je samozřejmě čapka veverčí. Z litevských veverek. Nebo z haličských. Vezmi si ještě kousek jazyka.

– Který kanonikát se uvolnil, bratře Mikuláši?

– Ukrojím ti, seď. A dej si křenu. Který kanonikát? Leckterý. Kanovník Planer kupříkladu umřel. Mistr Jan Ujčíkův umřel. Kanovník Jakub z Vratislavě taky umřel. Něco už je zas obsazené, toť se ví. I ranhojiče císařovny vdovy jsme museli zvolit za kanovníka. Ale kdo by se ujal úřadu generálního vikáře, toho by

církev na odměnu dlouho čekat nenechala. Líbezný křen, což?

– Když ono čekání je vždycky kruté, bratře Mikuláši. Radši bych měl dřív ten kanonikát. A úřad potom. Holubí prsíčka já radši vidím na talíři nežli na střeše.

– Nebuď svině, carissime. Nechytrač. Jiní chytračili a už se vezou po holé řiti z fůry dolů. Puchníka nepřechčiješ, sejkořičko. Puchník je člověk vzrůstu velkého. Přijmeš úřad a dostaneš kanonikát. Hezky najednou.

Puchník zabodl vidličku do jazyka a ukrojil si notné sousto, vzal je do prstů, vyválel v nastrouhaném křenu a nacpal do úst, až mu slzy vytryskly. A Johánek se usadil způsobněji a pod stolem si nenápadně nazul střevíce a díval se na něho, jak žvýká. Co chce? Odkud ta laskavost? Bratr Puchník ani psovi kost nedá zadarmo. Nebylo by rozumnější jít už domů? Návštěva se nemá prodlužovat do omrzení.

– A budeš chtít ves Dalov?

– Proč?

– Za ten kanonikát.

– Kašlu ti na ves Dalov.

– A co budeš chtít?

– Nic. Přijmeš úřad generálního vikáře.

– Zástupce samotného arcibiskupa? Jaký bych já byl zástupce arcibiskupa? Neumím to.

– Neboj se. Byli už i hloupější generální vikáři. A já ti budu pomáhat. Neboj se a chňapni, Johánku. Taky žatecký arcijáhen už sotva klepe nohama. I arcijáhenství dostaneš. Vynáší třicet kop. Zapijeme to?

Puchník odběhl a sám přinesl pytlík ořechů a plecháč vychlazeného a sám Johánkovi nalil, vrchovatou, že pěna přetekla. A to už byla příliš podezřelá, nerozvážná laskavost.

– Ne, bratře Mikuláši. Nezapijem. Já jsem člověk malé postavy. Myš s koněm nezapřáhneš. Myš se k tahu nehodí.

– Svatí archandělově! Jaká ty jsi svinská svině, faráři! Metropolitní kanonikát a k tomu arcijáhenství! A tobě je to všecko málo?

– Nikoli. Je mi to moc.

Mikuláš Puchník vztekle vysypal na stůl ořechy, pár se jich skutálelo na podlahu a on je rozšlapal a supěl přitom a zátylek mu temně zčervenal. Potom ale zaťal zuby, zhluboka se nadechl, zamručel, mlaskl a přisedl znovu k Johánkovi, který se bázlivě hrbil nad stolem.

– A kdy mi splatíš dluh?

A Johánkovi jen ujely lokty po stole a nahrbil se ještě víc.

– Splatím. Jistěže splatím. A co nejdřív.

– Kdy? Zítra?

– Zítra ne.

– Za týden? Vlastně se mělo splatit už loni, že? Pod trestem církevní klatby, že? Anathema sit! Náramně nemilá věc.

– Prokristapána, bratře Mikuláši! Ten dluh je nad mé síly. Posečkej mi. Smiluj se. Devětadvacet kop jsou strašné peníze.

– Jakýchpak devětadvacet? Úrok je vosk? Už je to hodně přes padesát kop a netvař se, že o tom nevíš.

– Vím o tom. Vím. O vánocích už to bude pětapadesát. Já v cifrách nezalžu. Stejně by sis to dal vypočítat do posledního penízku. Ale můj míšek je splasklý, bratře. Truhlička doma duní prázdnotou. Pro rány boží, nemluv mi tady o klatbě. Krev se mi zastavuje v těle. Svatí cherubínové! Naděl ti Pánbíček za pivo. A za jazyk. A za křen, byl přítulný. A teď už půjdu. Nebudu tě zdržovat.

– Seď a mlč. A poslouchej. Když nepřineseš do týdne dluh i s úrokem, dám tě do klatby. A můžeš si jít stěžovat až do Říma. To ti přijde dráž. Amen. Napij se, abys to spláchl, a vypadni. Pozdravuj svoje farníčky. O příští neděli jim budeš sloužit mši naposled. Dopíjej a sbírej se.

– Svatí trůnové a serafínové! A co si počnu? Co si počít, bratře? Lékaři mých neštěstí! Odevzdám ti o svatém Havle osmnáct kop. To je moje půlroční prebenda. Z fary i od Svatého Jiljí. Víc nevyškrábu ani denárek. Mé příjmy jsou hubené.

– Kdybys dostal metropolitní kanonikát a arcijáhenství, neslo by ti to kolik? Počítej.

– Ročního příjmu asi tak sedmapadesát kop.

– A fara by ti zůstala. Kolik by to bylo dohromady?

– To by bylo pětaosmdesát.

– Nenapiješ se? A rozlouskni si oříšek.

– Děkuju.

– Pětaosmdesát kop jsou líbezné peníze. Za ně už je dům na staroměstském rynku.

– Nezapírám. Líbezné. A s dluhem bys mi posečkal?

– Posečkal.

– Vida. A já už se bál.

– Neboj se, povídám ti. Zapijeme to?

– Zapijeme. Je v tom jen jedna potíž. Promluvíme si o ní? Já domů nespěchám.

– Jaká potíž?

– Že musím být tím generálním vikářem. Nestačilo by něco menšího?

– Nestačilo, Jene Pomuku. Začneme znovu? O klatbě?

– Ne, bratře Mikuláši. Raději ne. Výborně jsi to všecko spočítal. Já už mlčím. Jako myš. Ať je po tvém, pane z Černic, já už z toho mám motolici, nalej mi ještě slzu. Hádám, že dnes uvidíš ožralého generálního vikáře. Bibemus, bratře z Černic! Život je plný překvapení. Jen kdyby nebylo jedno prašivější než druhé, víš? Ať žijou myši! Koupím dům vedle rathauzu a nastěhuju tam samé myši. Ať si užijou!

A zapili to.

– Do příštího čtvrtka zařídím tvé jmenování generálním vikářem.

– A kanovníkem u Svatého Víta.

– Zajisté.

– A arcijáhnem budu taky?

– Až umře arcijáhen Linhart. Už doklepává. Ve čtvrtek budeš jmenován generálním vikářem, v sobotu o tom rozešleme cirkulář všem biskupům a kněžstvu, v neděli ráno to vyhlásíme v metropolitním chrámě. A v neděli po obědě zahájíš vyšetřování. Do svatolukášské synody už budou zbývat jen tři neděle. Musíme si pospíšit.

– Jaké vyšetřování, bratře Mikuláši?

– Pij a nebuď zvědavý. Všecko ti včas vysvětlím.

Za rozbřesku Johánek políbil na rozloučenou Puchníka a motal se kamenitým úvozem dolů z Hradčan a přes malostranské tržiště k mostu, brány města už byly otevřené, k tržišti se sjížděly vozy a káry s cibulí a s česnekem a s jablky a s makovým olejem, Johánek, nalitý pivem jako štoudev, zakoupil u herynkářky pod mosteckou věží kyselou rybičku a polkl ji a vydal se přes řeku ke své klidné a rozmilé faře a ranní chladný vítr na mostě vyfoukával z jeho bolavé lebky pivní mhu a kal a jemu se zdálo, že se mu jaksi ztěžka jde, že se mu včera šlo lehčeji, že něco táhne na noze a že je to past, že strčil nohu do pasti, a kdyby jenom nohu, celého Johánka strčil do pasti, vlekl se po mostě a byl velice nešťasten a velice sklíčen tušením věcí příštích a převelice se bál.

A Mikuláš Puchník se tedy poznovu trmácel na Herštejn, aby se arcibiskup při úvahách o svém novém zástupci necítil opuštěn. Jednání bylo však až překvapivě svízelné. Arcibiskup houževnatě namítal, že onoho doktora Jana z Pomuku nezná, nepamatuje se na něho, v životě ho nespatřil. A vytrvale opakoval, že ho nudí a vyrušuje probírat se jmény českých prelátů, ve které beztoho dávno ztratil důvěru, a že požádá Jeho Svatost Urbana, aby mu sem někoho poslal, nějakého dalšího písaře nebo biřice od kurie, ať se spánembohem vrtá v arcidiecézních registrech a prohání kacíře, generálním vikářem může být koneckonců kdokoli, jen když nebude žalovat na Jenštejna v Římě, paktovat se s Jenštejnovými nepřáteli a čekat na Jenštejnovu smrt v naději na uchvácení mitry arcibiskupské. Puchník neúnavně vysvětloval, že doktor Jan z Pomuku zcela vyhovuje těmto požadavkům, je to písař zkušený, vrtat se v registrech a honit kacíře je odjakživa jeho záliba, paktovat se s nepřáteli páně Jenštejnovými ani žalovat v Římě není schopen, jelikož v Římě nezná nikoho a v Praze nanejvýš faráře a podřadné kanovníky, a arcibiskupem být nechce za nic na světě, peníze na papežský slib by totiž nikdy nesehnal. Krom toho, na rozdíl od neblahého pana z Třebovle, není to stvůra králova. Co se pak týče nějakého toho písaře či kopiníka Jeho Svatosti, řešení je to jistě samo

o sobě dokonalé, jenomže Jeho Svatost Urban leží na smrtelné posteli; co nevidět nastoupí jiný papež, s ním jiní sluhové a oblíbenci a dokonalost zmíněného řešení se tím stane problematickou.

Po dva dny se Puchník nehnul z Herštejna. Už i zlehka zapochyboval o správnosti své ideje o rukavici a o Johánkovi. Ale postřelil-li kdy Puchník šípem své touhy kachničku, šel za ní rákosím i močálem, i kdyby ji měl nakonec najít zetlelou v bahně. Jenštejn mu nevrle naslouchal, nudili se, vyrušovalo ho to, ve středu při večeři ho napadlo, že žádného svého zástupce jmenovat nebude, s pomocí boží to všechno zvládne sám, sám v diecézi, sám v církvi, sám v lidstvu veškerém, ale odložil to rozhodnutí ještě na zítřek a ráno při snídani mávl rukou a jmenoval generálním vikářem doktora Jana z Pomuku. A přikázal Puchníkovi cvalem odjet do Prahy a zařídit vše potřebné. Puchník ani nedojedl a hnal se na dvůr, kde mu sedlali koně. Jenštejn osaměl, oddechl si a míchal svou nemastnou prosnou kaši a sledoval listí, jak padá venku za oknem, a ničím narušen, sám v lidstvu veškerém, rozjímal o pomíjivosti všeho živého.

V sobotu navečer už v Praze na Puchníkův rozkaz psali konzistorní písaři cirkulář a v neděli po první mši bylo v metropolitním chrámě vyhlášeno jmenování doktora Jana z Pomuku novým generálním vikářem.

A touž neděli před obědem už odcházel Johánek od Puchníka z jeho kanovnického obydlí, poučen, proti komu a jak vést vyšetřování.

Odcházel hořce zklamán, protože úřad generálního vikáře poslušně na svá bedra přijal, ale kanovnictví u Svatého Víta nedostal. Všechny metropolitní kanonikáty, jež se toho roku uvolnily, byly bůhvíodkdy zadané a obsazené. A Puchník o tom samozřejmě věděl. A žatecký arcijáhen Linhart byl sice letitý, ale prozatím živ a zdráv. I o tom Puchník samozřejmě věděl.

A co naplat? Co člověk může s pastí na noze? Naštěstí umřel náhle mistr Jan Pecník, věrný přítel a bratr, a osiřelo po něm kanovnictví na Vyšehradě. A odmítnout je novému generálnímu vikáři se vyšehradská kapitula neopovážila. Johánek dostal

vyšehradskou kanovnickou prebendu, jež vynášela ročně necelých dvaadvacet kop. A s dluhem mu Puchník posečkal; vždyť Puchník byl čestný muž a v slově stál. A Johánek? A Johánek musel být rád.

Odcházel od Puchníka hořce zklamán a odcházel obtížen starostmi. Vyšetřování proti mistru Matějovi z Janova a jeho spřežencům byl úkol nevděčný. Dokazuj si kacířství kněžkovi, který je mladší a asi bystřejší a dny i noci leží v knihách a Písmo umí nazpaměť a huba mu určitě jede jako mastičkáři na trhu. Puchník však na vyšetřování trval se sveřepostí svatého proroka. Mikuláš Puchník zaváděl pořádek a k pořádku se dle mínění Mikuláše Puchníka vždycky nejlépe dospěje vyšetřováním a příkladnými tresty. Začít se může u nuzných kněžků a u nerozvážných kazatelů. Skončit se může u ledaskoho; hnůj nepořádků sahá vysoko a blud je jako tráva, najde se i na zahrádkách králů a arcibiskupů. Při dobrém obědě se ovšem nenosí na stůl hned pečeně. Na stůl české církve bude nejprve podán Mates z Janova. Rybka je to malá, ale kosti má asi pichlavé. Vyšetřování je vlastně Puchníkova povinnost. Puchník je oficiál a soudce. Ale dá Bůh, že i Johánek rybu nějak vykuchá a připraví. A nepřipraví-li, tím větší ouvej pro Johánka; církvi z toho puchýře nenaskáčou. Církev musí být vždycky vítězná. A s ní i Mikuláš Puchník.

_____

Nazítří před úsvitem mistr Matěj z Janova sfoukl svíčku, protřel si zarudlé oči a seběhl na dvůr, aby pozdravil bledou jitřní hvězdu a u studny se trochu ošpráchal. Nespal celou noc. Četl a vypisoval si věty z učených traktátů a přemýšlel. Byl předvolán na konzistoř k přezkoumání pravosti své víry, pravověrnosti svých kázání i nezávadnosti svých výmyslů, jež zaznamenává písmem a sestavuje v knihy, ačkoli mu to nikdo nepřikázal. Byl předvolán pro důvodné podezření z kacířství anebo alespoň z bludů anebo alespoň z výroků, jež bludem páchnou, a z pobuřování lidu anebo aspoň ze svádění k nepravostem ve víře i v žití.

Když se rozednilo, převlékl se do sváteční sutany a vyšel do města a vydal se přes řeku k arcibiskupství. Pod staroměstskou mostní věží

si u báby krosnářky zakoupil dva koláčky, aby se posilnil, a kráčel po mostě a ranní větřík mu chladivě hladil ztěžklá oční víčka a koláčky byly chutné, povidlové, ale mistr Matěj málo dbal na tyto požitky z vnějšího světa, kráčel zachmuřen a zamyšlen a předem vzrušen učenou disputací, jež ho nepochybně na arcibiskupské konzistoři toho dne čekala, a polohlasem si opakoval některé věty a formulace a repliky, jimiž nevývratně dokáže svou pravdu a obecnou prospěšnost svého učení. Trhovci z venkova se za ním otáčeli, tak sličný mladý kněz a už je blázen; ale on ani toho nedbal.

Vešel do arcibiskupova dvora a do kamenné budovy, kde sídlila konzistoř, a vyhledal dveře do síně, kde obvykle zasedal sbor prelátů, když projednával něco důležitého. Přihladil si vlasy, vzpomněl si ještě na větu z pláče Jeremiášova, ó Hospodine, vidíš tu převrácenost, dopomožiž mi k spravedlnosti, a zaklepal na dveře. Nikdo mu však neotevřel. I představil si, že uvnitř se učení teologové a opati a biskupové sufragáni v zlatě vyšívaných pláštích už zabrali do rozhovoru a sklonili se nad své knihy, psané na pergamenu a zdobené bůhdarmými obrázky. Zmocnila se ho nedočkavost a velice si již přál s nimi disputovat o pravém a nepravém křesťanství. Zabušil znovu, ale bylo ticho. Otevřel si tedy sám a vstoupil a rozhlédl se po síni, připraven snésti s hlavou vztyčenou déšť jejich argumentů a možná i urážek.

Nikdo tam nebyl. Na velikém stole pod krucifixem se válel nakrojený bochníček chleba a hrudka sádla, zabalená do archu papíru; kniha však ani jediná. Nikde opat, nikde sufragán. Jenom v koutě u písařského pultíku dřepěl na vysokém štokrlátku směšně malý, přitloustlý člověk, v jedné ruce měl krajíc namazaný sádlem, ve druhé brk a něco čmáral po kousku papíru, asi utrženém z toho archu na stole, a mocně ukusoval z krajíce.

– Hledám ctihodnou konzistoř.

– Tady všude je ctihodná konzistoř. Od sklepa až na půdu.

– Kněze generálního vikáře hledám. Doveď mě k němu.

– Jen si poruč. Už běžím. Nejsi ty mistr Matěj z Janova?

– Jsem.

– A pozvala si tě ctihodná konzistoř?

– Pozvala. K disputaci.

– K disputaci? Svatý Školastyku! Snad ne naposledy k učené?

– Disputace bývá učená. Dělej, co jsem ti řekl.

– Dělám, co mohu, mistře Matesi. Ke generálnímu vikáři přišels? Bůh nám seslal nového, víš o tom? Včera byl slavnostně vyhlášen.

– Slyšel jsem cosi.

– Cosi! Tvá řeč je opravdu rouhavá. Taky jsem o tobě cosi slyšel. Ale nemařme čas, tobě kouká z očí nedočkavost. Těšíš se na generálního vikáře? Pojď blíž a usedni. Anebo si dřív ukroj chleba a namaž si. Vypadáš, žes nesnídal. Namaž si sádlem a pohoduj. Já si zatím tuhle něco dopíšu.

Mistr Matěj byl tak vyveden z míry, že si bez reptání ukrojil a namazal. A Johánek mu jen mlčky ukázal, kde je sůl, a pokračoval v psaní. Nepsal však argumenty proti herezi. Ani koncept rozsudku nad kacířem. Psal cifry.

Počítal, že když se i napříště vystříhá přepychu, ušetří snadno polovičku svého příjmu ze svatohavelské i z vyšehradské prebendy; mohl by tedy Puchníkovi splatit za rok čtyřiadvacet kop. Za půl třetího roku šedesát. A už by nemusel skákat, jak Puchník poručí.

Jenomže za půl třetího roku, počítal dále, nebude už dávno Puchníkovi dlužen jenom těch padesát pět kop. Úrok vskutku není vosk a Johánek tehdy v tísni přistoupil na úrok věru zlodějský. Už za dva roky bude Puchníkovi dlužen pětadevadesát kop. Pod trestem klatby. Za tři roky bezmála sto třicet kop. Do smrti smrťoucí už ten dluh nesplatí.

Stíral si pot a počítal to už padesáté. A líp mu to pořád nevycházelo. Zmačkal papírek a ze zoufalství si ukrojil ještě krajíc a tlustě si ho namazal A vzal mistra Matěje za rukáv a usadil ho na arcibiskupovu stolici, potaženou červeným sametem a hanebně zaprášenou, a sám si přitáhl stolici titulárního biskupa nazaretského. A seděli proti sobě a jedli chleba se sádlem.

– Máš děravé střevíce, mistře Matěji. To je od tebe nerozum. Je konec září, začnou deště. Nastydneš. Chutná ti sádlo? Je ho dole ve sklepě puclák. Dáreček. Od strahovského opata. Jsem tady sotva den a už se scházejí dárečky. Stačí mrknout a střevíce tu pro mne budou

do večera patery. Seď, kampak pospícháš? A nemrač se. Já jsem generální vikář, víš? Divné, co? Proč se nesměješ? Všichni se tomu smějou. Jen mně je do breku. A tobě do vzteku? Ba ne, za vztek to, bratře, nestojí. Nepošleme si pro pivo?

– Kdy přijdou ostatní?

– Jací ostatní?

– Teologové. Sbor prelátů. Pozvali jste mě k disputaci. Nebo jsem si spletl den?

– Nespletl. Ale nikdo nepřijde, mistře Matěji. Sami to musíme vyřídit. Sami dva. Nechali nás v tom jako sirotečky. Inu jakáž pomoc? Posedíme a podisputujem. Odkudpak ty jsi? Jeden Janov já znám. Město dóžecí. Viděl jsem tam papeže. Divného papeže, kuřátka nebeská! Všecko je nějaké divné. Čím dál divnější. Ale ty asi budeš z jiného Janova.

– Z jiného. Od Mladé Vožice.

– Selského rodu?

– Zemanského.

– Neříkej! Já jsem jen klášterní poddaný. A jmenovali mě generálním vikářem. Divné je to a nejspíš to špatně dopadne. Dám ti s sebou kus kůže, až půjdeš domů. V konzistorní komoře jsem našel leštěnou teletinu. Na vazby knih. Knihy počkají. Na knihách tolik nezáleží, když je potřeba spravit střevíce. A příjmy máš asi ještě děravější, co? Nechtěl bys faru? Poohlídnem se ti po nějaké pohledné faře, chceš? Aby nesla aspoň osm deset kop. V Praze to ovšem nebude.

– Chci zůstat v Praze.

– Knihy si můžeš spisovat i v Mladé Vožici. A když tě budou brnět prsty, sebereš se a půjdeš si do lesa na houby. A husí brka tam budeš mít zadarmo. Ber, mistře. Ber a nepřebírej. V Praze číhat na faru, to trvá půl věčnosti.

– Chci zůstat v Praze i bez fary.

– Kvůli těm svým kázáním? Pozdrav tě Bůh, i o nich jsem cosi Slyšel. Že prý páchnou bludem. A že vedeš lid k nepravostem. Až se mně příčí tomu uvěřit. Vždyť ty vypadáš slušně. A jsi člověk vzdělaný. Kolik dostáváš za jedno kázání?

– Nic nedostávám.

– Ale to je smutné! Já platívám i dva groše, když je mně líno kázat a najmu si zástupce. Co kdybys někdy přišel ke Svatému Havlovi? Příští neděli se tuším káže o lásce k bližnímu. A o farizejích. Ze svatého Matouše. Nezahřímáš do oušek mých farníků? Kuřátka nebo groše bych nelitoval. O lásce k bližnímu já kážu nerad. Mám s bližními dost šlakovitou zkušenost. A na káráni farizejů jsem zas málo statečný. Přijdeš? Ale bludy bys mi tam kázat nesměl. Opatrně bys musel mluvit. Trošku o lásce, trošku o farizejích, a hlavně žádné svádění k nepravostem. A žádný bludný puch.

– Vysmíváš se mi?

– A kdo by se nevysmíval, můj ty spasiteli křesťanů? Kážeš pravdu? Stojíš za pravdou? Až k smrti? Drek je mi do té pravdy, bratře Matesi. Už jsi někdy žebral v přístavu dóžecího města? Už jsi viděl papeže, jak mu při mši kape z huby? Už ses někdy bál, že tě kvůli posraným dluhům dají do klatby a odsvětí tě a zaženou tě vázat ječmen a lámat kámen, protože jsi a vždycky budeš klášterní poddaný? Ne, ty si spisuješ knihy. Ty máš pravdu. Ty kážeš bábám z kurného trhu o pravém křesťanství. Já se o tu tvou pravdu nepřu. Ale drek je mi do ní, sušený drek, zapiš si to do makovice! Co je ti? Poseď ještě. Pospícháš?

– Nech mě odejít, kněze generální vikáři. Hnusí se mi tvá řeč.

– Ty se zlobíš? To je mi líto, mistře Matěji. Ale máš pravdu, zas už máš pravdu, já jsem hnusný, uznávám. Odejít samo sebou můžeš. Odejít i přijít, kdy se ti zalíbí. A jakpak s tou farou? Přijmeš ji od hnusného generálního vikáře? Zůstat v Praze ti přece nikdo nezakazuje. Znám pražské preláty, kterým patří fary až ve Slezsku. Jaktěživi tam nebyli. Budeš si v Praze, na faru si dosadíš střídníka a dvakrát za rok si tam zajedeš. Anebo někoho pošleš. Pro peníze. Pro špek. A pro kůži. Mlč. Neděkuj. Generální vikář se musí starat o kněžstvo arcidiecéze. Aby nám nenastydlo od nohou. Poohlídnu se. Nenamažeš si krajíc na cestu? Nebo počkej, dám ti s sebou ten puclák sádla. Časem mi ho vrátíš. Až si budeš zabíjet svá farní prasata. Pojď, doprovodím tě. Jenom o takovou jednu hloupost jsem se tě na rozloučenou chystal poprosit. Ale nevím, jestli ti to přijde

vhod. Jestli se ti znovu nezhnusím. Smím ti to říct?

– Poslouchám.

Johánek se poškrábal na čele a vzhlédl k sličnému kazateli, utrápeně, prosebně.

– Odvolej, mistře Matěji. Před celou synodou. Prospěje to české církvi. Myslet si můžeš svoje, ale odvolej ty bludy. Nic ti to neudělá.

– Jaké bludy?

– Však ty víš. To, cos kázal. A to, co spisuješ.

– Kážu a píšu pravdu.

– Ano. Jistě. O tom není sporu, můj zlatoústý. Ale jsou s tou pravdou zmatky. A hrozné potíže. Ne, mně ji nemusíš vysvětlovat, já se s tebou nepřu. Ale před synodou ji odvolej. Zlobíš se? Ne, mlč, nehádej se, nekřič na mě. Jdi klidně domů a rozmysli si to. Bůh tě provázej, mistře Matěji. A pomáhej ti svatý Duch. Bylo mi příjemné s tebou podisputovat.

A za chvíli už mistr Matěj kráčel zpátky po mostě, v podpaží telecí useň, v náručí puclák sádla a v očích zděšení a hněv. U kříže vprostřed mostu stanul, hrnec postavil na kamennou zídku, poklekl k nohám Ukřižovaného a dlouho se modlil. Potom vstal a nenávistně pohlédl na puclák, přiskočil k němu, opřel se do něho, nahnul se přes zídku a s potěšením se dívali, jak odporná baňatá nádoba pleskla o hladinu a mizí ve vodě. Venkované, vracející se z trhu, sledovali to ztřeštěné divadlo a kroutili hlavami, tak učeně vyhlížející kněz a už po ránu je nadraný. Ale mistr Matěj toho nedbal. Šel domů, jíst svůj suchý chléb.

Useň si však mistr Matěj ponechal. Useň neutopil. Jeho střevíce byly opravdu zoufale děravé.

A Johánek v konzistorní síni smetl drobky se stolu a zvážil výsledek svého vyšetřování a odhadl, že to asi Puchníkovi stačit nebude a že z jeho rtů sprchne na Johánkovo témě hustá mrzutost.

Odhad to byl celkem přesný, s tím pouze rozdílem, že nesprchla mrzutost, nýbrž strhl se řev. Obšírně a z drsna hrdla řval na Johánka bratr Mikuláš, celý jeho život od samého narození mu vyčetl, žebráků a synů šilhavé kurvy mu nadal, dluh mu pádnými slovy připomněl, spočítaný do posledního penízku, i sutanu Johánkovi

natrhl, jak ho táhl dolů po schodech s vyhrožováním, že teď hned, teď rovinou beze všech cirátů ho dostrká až k oltáři metropolitního chrámu a sám tam nad ním vyřkne klatbu a strhá s něho šat kněžský i světské spodní prádlo a dá ho nahatého hnát, kam osudem i rodem přísluší, do Pomuku k cisterciákům, řezat dříví a prát mnišské kutny, anžto je pasák hus a klášterní poddaný a hovno generální vikář!

Když se dosyta vyřval a když nabyl jistoty, že je Johánek přiměřeně postrašen, vylovil Puchník z truhlice list papíru, popsaný jakýmsi latinským skládáním. Začínalo to „Ego sacerdos Matthias“, tedy „Já kněz Matěj, syn Václavův z Janova, mistr pařížský, zpovědník a pouhý titulární kanovník pražského kostela, vyznávám, že jsem zhřešil slovem i písmem.“ Bylo to doznání mistra Matěje, odvolání bludů, jež mezi lidem šířil, a prosba k synodě o příkladný trest. Stavbou vět se to podobalo půhonu na zloděje farních slepic a latina to byla vypelichaná; dílo vyhotovil dle Puchníkova nástinu konzistorní písař.

– Tohle mu dej, anebo si v tom spolu čítejte. Z těch not synodě zazpívá. Jinak, vyřiď mu, jinak ať se loučí se svatou církví.

– Vyřídím, bratře Mikuláši. Zazpívá. Postarám se, aby zazpíval. Pevně věřím, že snad zazpívá. A nebude-li chtít?

– Dělej, co umíš, Jene Pomuku. I bez tebe by se svatá církev už nějak obešla.

I dělal Johánek, co uměl. A moc toho neuměl. A co uměl, to svaté církvi k velké slávě být nemohlo. Svatá církev by se byla bez Johánka z Pomuku dozajista obešla.

Anebo neobešla?

Anebo mohly rozmnožit její slávu skutky Johánka, syna Welflínova, klášterního poddaného z městečka Pomuku?

Nevyzpytatelné je všechno příští v lidské sudbě. A boží vůle jest nám záhadná.

Johánek dělal, co uměl, a tudíž vymyslel nízkou lest. Byla to lest tak ubohá, že se musela podařit. A podařila se.

U konzistorních písařů si zjistil, že na panství pana Jindřicha Škopka z Dubé, nejvyššího komorníka zemského a nejvyššího králova hofmistra, je farní obec Veliká Ves a že tam loni umřel farář

a nového dosud není, poněvadž se o tu faru handrkují nebožtíkův střídník a páně Škopkův kaplan. Sešel se proto Johánek s klerikem Janem z Dohalic, kdysi veřejným písařem a nyní sekretářem pana Škopka, a důvěrně mu namluvil, že obsazení velikoveské fary už nesnese odkladu; střídník je totiž klient Jenštejnův a kaplan si koupil přízeň papežské kurie a z obou těchto stran je cítit značný tlak. Pan Škopek nechať se co nejdřív tam či onam přikloní, čili nechať se rozhodne mezi arcibiskupem a dvorem papežským.

Netrvalo ani dva dny a Dohalický vyhledal Johánka se vzkazem, že pan Škopek, jak známo, je věren pouze svému králi, na vděčnosti papežské mu kozla záleží a arcibiskup mu taktéž může být ukraden. Faru ve Veliké Vsi ať si ctihodná konzistoř obsadí podle své vlastní volby mezi arcibiskupem a papežem, pana Škopka na takovou volbu nikdo nenachytá, pan Škopek si myje ruce. Johánek pochválil hlubokomyslné rozhodnutí páně Škopkovo a vzkázal mu, že i konzistoř by do tohoto nevonného vřídku nerada řezala a navrhuje proto úhybný pohyb a diplomatické řešení podle filozofického principu triády neboli podle poučky, že když se dva perou o sukni, třetí vezmi tělo, z té sukně vysvlečené, a zahřej se s ním ve své posteli. Tělem pak míní ctihodná konzistoř farnost ve Veliké Vsi a tím třetím míní mistra Matěje z Janova, kněze bezúhonného, čtení i psaní znalého, zcela žádné přízně na tom božím světě nepožívajícího a fary úpěnlivě potřebného. Pan Škopek odpověděl stručným vzkazem, že je dobře a ať mistru Matějovi fara slouží ke zdraví.

To už byla sedmnáctá neděle po svatém Duchu, v kostelích se četlo z evangelia apoštola Matouše o lásce k bližnímu a o farizejích, do svatolukášské synody zbývalo patnáct dní. Johánek se však neunáhloval. Předl svou nitku pomalu a vydatně slinil palec.

V pondělí dal sepsat listinu, jíž se Matěj z Janova stvrzoval za faráře ve Veliké Vsi na podacím pana z Dubí a z Liběšic. V úterý listinu podepsal. Ve středu poslal klerika k mistru Matějovi s výzvou, aby se ve čtvrtek dostavil na konzistoř. Mistr Matěj polehával, byl nastydlý, a požádal odložit to na pátek. Johánek mu poručil vyřídit, že není spěch a že ho očekává v sobotu.

V sobotu mistra Matěje objal a všecek zářil, šťasten jeho štěstím.

– Vynáší jedenáct kop!

– Jakých jedenáct kop, kněže generální vikáři?

– Ročních. Rok co rok! Můžeš si pořídit střevíců, že je neunosíš, i kdybys byl čtvernohý.

– Nerozumím ti. Co vynáší jedenáct kop?

– Fara! Neslíbil jsem ti, že se poohlídnu? Fara jak vajíčko!

– Daleko od Prahy?

– Ani daleko, ani blízko. Právě uprostřed. Byl o ni silný interes. I preláti se drali. Musíš se tam co nejdřív ukázat. Aby tě mohli instalovat. Pak už si dosadíš střídníka. Koně máš?

– Nač koně?

– A jakpak se tam dostaneš?

– Chodívám všude pěšky.

– Inu jakáž pomoc, půjdeš pěšky. Taky jsem chodíval. Člověk pozná kraj a lid. Ale to abys zítra vyrazil. Víš vůbec, kterým směrem ve Veliká Ves?

– Nikdy jsem o ní neslyšel.

– Nevadí, uslyšíš. Půjdeš na Slaný anebo na Unhošť. Jdi hezky zostra a stihneš to na noc do Ročova k augustiniánům. Nebo do Loun. K dominikánům.

– Nesnáším mnichy. A ze všeho nejmíň dominikány.

– Ale bratře Matesi! Spát na mezi je mnohem horší než spát u mnichů. Říjnová noc na božím trávníčku je vlhká. Nezapomeň, Ročov nebo Louny.

– A pak se jde ještě dál?

– Ještě kousíček dál. Ptej se pak na Žatec. V Žatci je děkan. Odevzdáš mu stvrzovací listinu. A on už tě doprovodí do tvé farnosti. A bude tě tam instalovat.

– To všechno může trvat možná i tři dny.

– Tak asi. Snad bude děkan doma.

– A potom cesta zpátky. A synoda je už od pondělka za týden. Nezmeškám ji?

– Synodu? A i když zmeškáš. Já tě omluvím.

– Ale co disputace?

– Jaká zas disputace?

– Synodální. O pravosti mé víry. O pravém a o nepravém křesťanství.

– Až na svatou vránu, mistře Matěji! Synoda se ničím takovým zabývat nehodlá.

– Říká se, že hodlá.

– Neposlouchej klevety, poslouchej svého generálního vikáře. Na mou čest, že nehodlá. Přesvědčíš se sám. Jenom neotálej a vyraz. Abys nezmeškal a nedával mně vinu. Šťastnou cestu, bratře. A šťastné pořízení. Přeju ti vršitou sejpku pšenice. Požehnej za mne svoje farníčky. A na shledanou od pondělka za týden!

Mistr Matěj nicméně vyrazil až pozítří. V neděli ještě kázal u Svatého Mikuláše proti zákoníkům a mnohoobročníkům a nepravým křesťanům a zbytek dne strávil přemýšlením, je-li či není dobré usilovat o faru, o střevíce, o konec starostí, čím platit za brky a za papír, a o vršitou sejpku pšenice; nebylo-li by spíše dobré chodit bos. Dokonce se i zul a celý večer tlapal bosky po cihlové podlaze své komory, aby se vyzkoušel. V pondělí ráno vyrazil.

Zabloudil už za Unhoští. Noc přetloukl v lese pod dubem, bylo sychravo, zadřímával a probouzel se, zuby mu cvakaly. V úterý odpoledne prošel Řevničov a dal si vysvětlit, kudy do Ročova, ale Ročov potom minu1 a byl nakonec velice rád, když se za tmy v Lounech doklepal na fortnýře u dominikánů. Pranic mnichům nevytýkal, s povděkem pojedl a vyspal se jako zajíc v remízku. Ve středu dorazil do Žatce, vzdal díky Bohu a spěšně vyhledal děkanství. Děkan nebyl doma. Byl už přes týden v Praze, prý kvůli jakémusi řízení na konzistoři. Mistr Matěj zpřísněl a pohledl, ale hned na druhý den se jeho podezření rozplynulo, děkan se vrátil a srdečně u sebe přivítal bratra nového faráře a bez průtahů zavedl řeč na jeho instalaci a na bohulibou velikoveskou farnost a vzápětí i na hodnotu daru, kterým je bratr nový farář jistě ochoten svého děkana za instalační námahu odměnit. Mistr Matěj pronesl krátkou úvahu o hříchu svatokupectví a děkan si ji natolik vzal k srdci, že ho náhle potrefilo bolení v útrobách a loupání v kříži a naříkal nad sebou i nad novým farářem, kam se teď chudák v Žatci vrtne, aby počkal, až se děkan uzdraví. Po celé páteční dopoledne se pak dohadovali o

přípustnosti úplatku, po celé odpoledne o jeho výši. V sobotu, na den svatého Havla, zavítali konečně spolu do Veliké Vsi a od rána do večera obcházeli farníky a děkan z nich ždímali, co se dalo, a mistr Matěj to bezradně a mlčky dopouštěl, dohodl se s děkanem na úplatku ve výši jedné kopy grošů a vyždímat ji ze sedláčků nebylo snadné, sedláčci se tvrdošíjně bránili a bída ve farnosti byla očividně třeskutá. Zda kvetlo ve farnosti křesťanství pravé nebo nepravé, to už tak očividné nebylo, farníky jako by daleko víc zajímalo, co budou na jaře sít, nežli kolikrát za měsíc přijmou tělo Páně, kterémužto obřadu téměř odvykli, od loňska se ve farnosti už ani nekřtilo a pohřbívalo se jako za starodávna, bez kněze a s mističkou medu v hlavách mrtvoly.

V neděli byl mistr Matěj konečně instalován a nato sloužil mši; nikdy dosud nezněla velikoveským kostelíkem tak čistá latina. Po obědě neodolal a dal se provést farským hospodářstvím. Sýpka byla prázdná. Chlév a kurník jako když vymete. A přece od humen až k lesu se táhla úrodná pole, na kterých mohla růst pšenice a ječmen a patrně i chmel. A všechna ta pole byla farská. A všechna neosetá. A mistr Matěj pocházel ze zemánků od Mladé Vožice, z kraje, kde půda ztěžka rodí i žito a len; ale rodí, když člověk nelení. Procitla v něm selská duše a přemohla ho lítost nad takovými rozsáhlými a krásnými polnostmi a nad výnosem, který by mohly nést a nenesou, a nad sýpkou, která by mohla být vršitá a není. A protože bývalý farářův střídník neopustil ves, spoléhaje, že faráři přicházejí a odcházejí a střídník zůstává, pozval si ho mistr Matěj na faru a jmenoval ho svým náměstkem se všemi požitky, jaké pobírali předtím, a přikázali mu vydlužit si zrní a vybrat od sedláčků ještě něco peněz a bez otálení zasít ozimy a koupit seno a šrot a dvě krávy a krmníka a prořezat stromy na sadě a posílat chlapy do lesa na dříví, zima je na krku a hospodářství valem pustne, když člověk zleniví. Též o křesťanskou víru ve farnosti přikázal dle možnosti lépe pečovat, tedy obnovit alespoň pohřby a křty a vyspravit kostelní střechu aspoň nad oltářem, aby nepršelo na svatostánek.

Bylo už kvečeru, když se mistr Matěj vypravil na zpáteční cestu. Šel ostře, aby to stihl na noc do Loun k dominikánům, a v hlavě se

mu honily starosti, není-li už vlastně pozdě na setí ozimů a stačí-li se vykrmit prase a neměly-li se vlastně krávy koupit až na jaře; a jeho zbožná duše se zmítala vtom víru marností a volala, že to není dobré a že Ježíš Kristus neměl krmníka ani šrot a posílal své věrné po všem světě učit národy a kázat evangelium, a nikoli do lesa na dříví.

Do Prahy se mistr Matěj navrátil až v úterý. A to už bylo po synodě.

A to byla ta Johánkova lest.

Synoda zasedla v pondělí ráno, jak se patřilo. Zasedla u veliké nejistotě a u napjatém očekávání; preláti neustále upírali zraky na chrámová vrata a jenom těkavou pozornost věnovali svému nevrlému arcibiskupovi a novému generálnímu vikáři, přestože to byl vikář neobvykle směšného hlasu i postavy. Preláti vzrušeně hlídali vrata, kdy už se otevřou a o kamenný práh škrtnou ostruhy a do chrámu se vřítí jízdní posel se zprávou, že umřel papež; ta zvěst se v Praze čekala každým dnem.

Nikdo se do chrámu nevřítil, papež Urban Šestý už sice ležel na márách, ale posel byl s tou zprávou teprve pár mil za Římem. Synoda seděla jako na jehlách a snad by tak bez užitku i skončila, nebýt Mikuláše Puchníka a Jana z Pomuku, kteří jí předložili mimořádně přitažlivý námět k jednání. Navrhli zabývat se nápravou a potrestáním kněží, podezřelých z omylů, z bludů, ne-li z kacířství. Doktor Johánek povstal a otázal se, zda někdo z provinilých bratří chce sám a dobrovolně bludy odvolat. Synoda ztichla a Jenštejn se jen kysele pousmál, jakého osla si to nechal vnutit za vikáře. Johánek vyzval kněze Jakuba z Kaplice a kněze Ondřeje, aby nezalézali za sloup a nedomnívali se, že se jich to netýká. Kněz Jakub a kněz Ondřej však neodpověděli.

Kněz Jakub a kněz Ondřej nemohli odpovědět. Na synodě nebyli. Toho dne brzy zrána je v jejich příbytcích navštívili arcibiskupští biřicové a jménem generálního vikáře je odvedli na konzistoř a tam zavřeli. Večer pak jim otevřel sám generální vikář, omluvil se jim za nedopatření, způsobené tupostí biřiců, a oni oba se zase v pokoji odebrali do svých příbytků, aniž jim kdo zkřivil vlas na hlavě. Na synodě však nebyli.

Kněz Jakub a kněz Ondřej neodpověděli, Johánek se ušklíbl nad tou zbabělostí a oznámil synodě, že nyní jedno odvolání přečte. A vyňal list papíru, zamával jím nad kazatelnou a ohlásil, že je to přiznání a odvolání bludů, sepsané titulárním kanovníkem mistrem Matějem z Janova, kazatelem a pisatelem knih. Mistr Matěj není přítomen a vyznává se tímto písemně. Shromáždění zklamaně zahučelo; když je někdo žalován z bludů, bývá synodě ukázán a zapírá a hájí se anebo prosí za odpuštění. Avšak Johánek podotkl, že mistr Matěj byl přednedávnem ustanoven farářem a odcestoval na venkov a faru i s farním hospodářstvím a farními důchody tam právě přejímá; a shromáždění vyjasnilo líce a chápavě přikývlo. Přejímá-li se fara s hospodářstvím, musí stranou bludy i synoda.

A generální vikář uhladil papír, odkašlal si a přečetl skládání, které dle Puchníkova návodu vyhotovil konzistorní písař. Některým mistrům z vysokého učení připadalo poněkud podivné, že by se jejich vzdělaný druh zostudil tak nedbalou latinou. Některým pochybovačům to vůbec bylo všechno podivné. Ale co a kterak namítnout? Obvinit ze lži arcibiskupova náměstka? A co když přítel Matěj prodal boží pravdu za lehčí život? Za farní obročí? Nebyl by první. Vivere humanum est. Žíti a faru míti je lidské.

Johánek dočetl, řekl, že neví, co by k tomu dodával, a vyzval shromážděné bratry, aby sdělili své mínění.

Mikuláš Puchník sdělil, že případ je jasný a volá do nebes. Rovněž Bohuslav z Krnova sdělil, že případ je jasný a volá do nebes. Stejně i Václav Knoblouch a Petr ze Všerub. Také Ludvík Kojata zatoužil sdělit, že případ je jasný a že volá do nebes, ale Puchník natáhl nohy a nepustil ho z lavice, rozličných mínění už bylo proneseno dost a netřeba přepínat.

Dále už nikdo nic nesdělil. Vzadu se sice hlásil mistr Štěpán z Kolína, ale bylo tam šero, jeho ruka trčela vzhůru nepovšimnuta a mistr Štěpán ji dal zase dolů. Žíti je lidské.

Doktor Johánek povzbuzen úspěchem pokračoval a upozornil synodu na případ kněze Jakuba a kněze Ondřeje. Kteří se schovávají za sloup anebo ze strachu už i odešli a jejichž provinění jsou ještě mnohem horší prohřešků mistra Matěje; zatímco mistr Matěj, muž

vzdělaný a rodu zemanského, má na svědomí zejména bludy z přílišného myšlení, tito dva jsou vinni sprostým rouháním a kacířstvím a popouzením lidu proti naší církvi. Kněz Jakub, jak je doloženo svědectvím, i nejednu sochu svaté Panny rozštípal a do ohně házel a vařil si na tom ohni, kůrové andělští, vařil si na něm hrách!

Preláti s hrůzou sepjali ruce a nahlas odříkali modlitbu k Panně. A nikdo se ani neobtěžovali, alby k tomu něco dodal; případ byl dokonale jasný. Jen mistr Štěpán v šeru u zdi zvedl ruku a pak ji zas dal dolů. Kněz Jakub a kněz Ondřej se neukázali, nezapírali, neprosili za odpuštění. Doktor Johánek tedy vstal a hlásil Jeho Nejctihodnější Jasnosti, že konzistoř doporučuje vystříhat se krajností a rozruchu, postupovat mírně a zapovědět knězi Ondřejovi a knězi Jakubovi veškerá kázání na dobu deseti let. Knězi Matějovi pouze na dobu pěti let, přičemž ať se mu však navíc poručí předložit konzistoři k přezkoumání všechny své knihy dopsané i dosud nedopsané; a mimoto i neprodleně přesídlit do Veliké Vsi a řádně, sám tam vykonávat své povinnosti, křtít, pohřbívat, sloužit mše tiché i zpívané, uvádět šestinedělky et cetera a zbytečně z farnosti nikam neodcházet, zejména ne do Prahy.

Jenštejn roztržitě přikývl, poposedl a zahleděl se ke chrámovým vratům a nehtem malíčku se poškrábal v hustém, znatelně prošedlém obočí, papež Urban už asi vjíždí do brány pekelné, k ničemu už je všechna věrnost papeži Urbanovi, všechny slizké projevy oddanosti, všechno lepkavé ponížení, bude nový papež a celá písnička začne znovu, marnost a maškaření, šplhání po noze trůnu, temnotný Bože, rozštípat ho a uvařit si na něm hrách, arcibiskup zvedl lokty a klerikové mu pomohli pokleknout a on se jal odvzdychávat závěrečnou modlitbu.

Když potom velebně opouštěl chrám, přitočil se k němu doktor Johánek, žádostiv jeho rozkazů. Jenštejn zvolnil krok a prohlédl si svého nového vikáře zblízka.

– Už jsem tě někde viděl.

– Ano, Nejctihodnější. Moje figura utkvívá v paměti. To že je tak ošklivá.

– Nežvaň. Kde jsem tě viděl? Ostatně co na tom? Z jakého jsi rodu?

– Nízkého, Nejctihodnější.

– Vypadáš jako idiot. Ale nejsi. Chytře jsi připravil synodu. A trvala krátce, tak to má být. Koukáš jak osel, ale spíš jsi krysa, viď? Pět let pro mistra z Janova je mnoho. Četl jsem jeho knihu. Nudné. Ale latina čistá. Půl roku postačí. A tamtěm dvěma rok. A uhni, nebo tě zašlápnu.

Johánek uhnul a vtom na rameni ucítil měkkou dlaň a na temeni teplo přátelského dechu. Mikuláš Puchník nad ním stál a vlídně mhouřil oči.

(Johánka z Pomuku k moci a slávě vyzdvižení. Též o jiných nepřístojnostech v českém království.)

Léta Páně 1392, ve středu po neděli Oculi, jinak a posprostnu řečeno Kýchavné.

To už bylo po půli března, dvacátý den Martova měsíce, čas rovnováhy mezi tmou a světlem, jaro se dralo ze škvír a zemních průduchů, jinak a posprostnu řečeno svlékejme šuby, lide křesťanský, vyhrabme z truhly roucho lehčí, protřepejme je u okna a pohleďme, myši-li nám neohryzaly podolek, o polednách už připaluje sluníčko a pod šubou je horko, svrbivo, taktéž čepice a kukly odložme, lide pokojný a křesťanský, nastavme slunci kadeř i pleš, i duši poodhalme, ať se prohřeje, a srdce ať se pokochá, stráně už osychají, vyráží tráva, rostou pampelišky, pannám na věnec a matrónám na salát, olejem pokapaný, vajíčkem ozdobený, hosana, utop se, Morano škaredá, a ty vítej, nový líto, vítej a ukaž, co jsi nám medle přineslo pěkného, čiperného, kropenatého.

Ve středu po neděli Oculi, neboli mezi svátkem svatého Josefa, který toho roku připadl na úterý, a svátkem svatého Benedikta, který se toho roku slavil ve čtvrtek, dnes bychom asi jednoduše řekli na den svatého Joachyma, ale tehdy se ještě podle světce Joachyma v Čechách nedatovalo a dvacátý březen byl pro písaře a letopisce den prostě bez jména.

Tedy ve středu po neděli Oculi vezli doktora Johánka z Vyšehradu, kde bydlel, na Malou Stranu, kde seděl úřadem. Slunce už bylo došit vysoko.

Denně ho takhle vozili. Pěšky by šel půl dne. Měl to teď do úřadu daleko. A byl teď vypasený. Břicha těžkého. A nohou odjakživa krátkých. Vezli ho. Vepředu seděl kočí, vzadu dva klerikové. Johánek trůnil uprostřed.

Vezli ho na voze. Koňmo jezdit se Johánek nikdy nenaučil. A mezek by bylo zvíře Johánkově vysoké církevní hodnosti nepřiměřené.

Vůz, na němž trůnil, byl možná donedávna hnoják. Ale teď už by to nikdo nepoznal. Loukotě svítily, natřeny nažluto. Přes postranice visely černé koberečky s vyšitým stříbrným křížem. Nahoře se kymácela košatina, ověšená střapci, skoro jako baldachýn. A pod košatinou byla široká lavice a na lavici polštář z peří a na polštáři si hověl Johánek. Doktor dekretů, kanovník kostela vyšehradského, arcijáhen žatecký, generální vikář pražského arcibiskupa.

Naložili ho před jeho vyšehradským kanovnickým domem, když byl předtím bohatě posnídal, a kočí šlehl koníka koncem opratě po zadku a velebná archa, dávno už ne hnoják, hnula se k bráně v hradbách a poté vyšehradskou osadou dolů k Botiči. Johánek si rozvázal tkanici u krku, Zhluboka nabral dech, vlídným pohledem sesílal požehnání na dřevěné a hliněné chatrče vyšehradských poddaných a usoudil, že i tato středa bude den boží a den dobrý a slibuje leccos příjemného.

Neboť život dozrál a ovoce se vyvedlo dužnaté a chutné. Dvaapadesát kop ročního příjmu, vyjádří-li se to solidně a cifrou. Z prebendy vyšehradské skoro dvaadvacet, ze žateckého arcijáhenství něco přes třicet. A k tomu všeliká výroční nadlepšení peněžní i naturální, dary a úplatky dle běžného způsobu, potřeby pro kuchyni ze vsi Píště a ze vsi Smolnice, dům k bydlení, dva klerikové k obsluze a vůz a kůň a kočí k převážení těla z místa na místo, tělo ztloustlo a pohyb se stal obtížným. Dobrý život. Lidský.

Po lávce přejdi Botič a zvolna se kodrcali vzhůru, kolem kláštera slovanských mnichů na Dobytčí trh. Obyvatelé novoměstští,

cibulníci a pernikáři, konváři a kolomazníci, holky u studny, žebráci na schodech k Emauzům, nikdo se po nich už ani neohlédl. Všichni už to znali. Vepředu líná popská kobyla, vzadu dva otlemení klerikové a uprostřed pod střapečky prelát, mrňavý a důležitý, jako by seděl na vejcích; už přes dva roky ten vyšňořený hnoják tudy drkotal, ráno přes Dobytčí trh ke staroměstské Zderazské bráně a večer zase nazpátek, den co den, kromě nedělí a zasvěcených svátků. Jen přespolní vozkové a honáci se někdy zastavili při cestě a někteří i smekli, a těm Johánek požehnal, a někteří se smáli a na ty Johánek klidně vyplazoval jazyk, uznávaje, že leccos může na tom božím světě být i směšného, zdaleka ne všechno směšné však vynáší padesát dvě kopy ročního příjmu, dvaadvacet z prebendy vyšehradské, třicet ze žateckého arcijáhenství, buď věčná sláva svaté Trojici.

Zderazskou bránou vplul jako vítězný, zamyšleně se kymácející koráb do uliček staroměstských. Bylo tam tmavo a mokro, ve stružkách hnila voda, lenivý komoň uklouzával po trusu všech komoňů, co jich tu přešlo během zimy, a chřípí koňské i lidské se plnilo odporným pachem z kysaného zelí a z vařených jáhel a z tresek, máčených ve sbíraném mlíče, byl týden mezi nedělí Oculi a nedělí Laetare, bylo středopostí, dny vycmrndlé, strava skrovná a nemaštěná a špás i radost, všecko zakázáno; ale Johánek spokojeně trůnil a hleděl vlídně a myslel zpola na povinnosti, jež ho v úřadě dnes čekají, a zpola na račí závin, který si poručil doma k večeři, svůj vlastní račí závin, z pěti žloutků, politý smetanou, lepší než jídá český král.

Míjeje rozestavěnou kapli zvanou Betlém, dostal Johánek sto chutí zavolat na kočího, ať se vyhne té kacířské peleší, ať zabočí doprava a ať to vezme oklikou, ať hezky krokem Objede svatohavelské tržiště, bývalý farář pozdravuje své bývalé stádce, jdou-li pak čile obchody, ovečky svatohavelské, jistěže jdou, daří-li pak se řemeslům, jistěže daří, rodiny jsou jistě v pořádku, manželky máčejí tresky ve sbíraném mlíce, synové se učí řemeslům a čilému obchodování a dcery sedí doma a nekurví se u panovničího dvora ani ve křoví za stodolou, Bůh žehnej vašim právovárečným domům,

měšťané svatohavelští, Bůh si vaše stádce zamiloval a setrvává v těchto laskavých citech a zamýšlí je prý ještě rozmnožit, i když dopustil, že z moci podkomořského úřadu vámi a všemi královskými městy vládne Zikmund Huler, šelma bezbožná, a i když vaše duchovní správa je teď asi taky vepsí, faráře máte vetchého, farář Linhart už sotva plete nohama, upadla farnost svatohavelská, ale to vy zajisté pochopíte, ovečky, Johánek se vydal za lepším, Johánek povýšil, Johánek řídí arcidiecézi, kde by vzal čas křtít vaše haranty a pohřbívat vaše vejměnkáře, Johánek vyměnil svatohavelskou faru za žatecké arcijáhenství, protože nerad si připomíná své zkušenosti s čekáním na smrt spolubratři, kteří začasté neumírají, jak by se slušelo, a tedy zaživa směnil s bratrem Linhartem, arcijáhenství vynáší o dvě kopy víc a je to úřad pohodlnější, v Žatci Johánek dosud ani nebyl, co by tam taky dělal, peníze i uzené šunky i bečičky medu se za ctihodným Johánkem posílají do Prahy a na církevní dohled je tam v archidiakonátu pět děkanů, kde by vzal ctihodný Johánek čas potloukat se po vsích, ctihodný Johánek řídí českou církev, popatřte, křesťané, jak povýšil, jen vyvalujte oči, pekaříci a mazanečníci, kloboučníci a hřebenáři, člověk malý, klášterní poddaný, a jak ztloustl a jak povýšil!

Ale nakonec si to potěšení odřekl, slunce už stálo příliš vysoko a aspoň něco málo povinností je třeba vykonat před obědem, neboť líp se obědvá, je-li vykonána povinnost. Zavolal jen na kočího, ať popožene kobylu a jede rovnou k mostu, posupně odvrátil pohleď od kaple zvané Betlém a s láskou se zadíval na kostel svatého Jiljí a poklonil se tamějšímu světci poustevníku i obročím, jež pod jeho svatým pláštěm cvrlikají, nevelká obročí, pouhých devět kop pobíral Johánek ze svatojilského kanonikátu, nežli ho pustil k vodě, aby chytil rybu vzrostlejší, ale nevzpomínejme ve zlém kuřátek, držíce mezi koleny slepici, lidský život se spořádaně ubírá od pramínku k řece, od kolouška v zeleném háji k srnčímu cemru na míse, v červeném víně a v bobkovém listí. Hosana, tak to zařídil Bůh a Johánek se tomu neprotiví, Johánek by byl osel, kdyby se tomu protivil, teď, kdy nastala doba dužnatého ovoce, Johánek pokorně přijímá tuto štědrou boží vůli, Johánek je křesťan mírný, Johánek

nedrancuje Svatou zemi a nevraždí vdovy ani sirotky pro kus kmentu nebo pro poplužní dvůr, Johánek by mouše neublížil, bližnímu neukřivdil, vždyť moucha se dá v klidu odehnat a s bližním se dá rovněž sjednat směna oboustranně výhodná. Johánek je křesťan mírný a kněz vlídný. Johánek vždycky jenom bystře přiskočí, když padá švestka ze stromu Hospodinova, a chňapne ji a rozloupne a pecku vyndá a švestičku sní. I jazyk Johánkovi už zase hezky zrůžověl. Z Johánka se stal člověk dobrý. Těla tučného a duše pokojné. Dvaapadesát kop ročního příjmu a úřad, jenž nám dává sílu nebát se bratří kanovníků, bratří kapitulních děkanů, ba téměř ani bratří biskupů, to duši uklidní.

Vjeli na most a Johánek s blaženým úsměvem pozoroval vodu. Plynula, spanilá a jarní, ještě nažloutlá, jak někde u Zbraslavě spláchla břehy a bláto na lukách, ještě chladná, jak někde nad Krumlovem rozpouštěla kry a měkký sníh, ale už zmalátnělá, už pokrotlá. Nebe bylo modré a vody bylo bez konce. A člověk se zvolna sunul z místa na místo, pod sebou polštář z peří, nad hlavou košatinu skoro jako baldachýn, v myšlenkách zpola u svých povinností a zpola u račího závinu. Bohudíky! Zdravím vás, nebesa!

Lze snad omluvit, že jak se blížil levému břehu Vltavínu a už mohl i počítat šindele na arcibiskupských střechách, myslel Johánek o něco méně na závin a o něco soustředěněji na povinnosti svého úřadu. Johánek si svěřeného úřadu vážil. Zvykl si na něj. Vykonával ho svědomitě. S přesností zcela vzornou diktoval cirkuláře a svolávali synody, schvalovali a odebírali obročí, rovnal spory, vizitoval kostely, přezkoumával a potvrzoval zvolené opaty i kapitulní preláty, vydával pokyny v duchu církevního práva i podle čichu, jímž rozpoznával nálady svého arcibiskupa i svých mocných bratří, jichž netřeba se báti, ale netřeba je ani proti sobě zbůhdarma popouzeti. I vyloučit z církve Johánek mohl. I vyhlásit interdikt měl pravomoc. Ale k těmto krutým a přílišnou pozornost budícím opatřením nesahal nikdy, I k jiným, nevděčným a nelibost vzbuzujícím, sahal jen málokdy. Miloval klid, všeliká výroční nadlepšení a zjevnou úctu podřízených písařů, kleriků a kněžků.

Též skromnou práci Johánek miloval. Mnoho sil i času kupříkladu

věnovali rozličnému a zevrubnému vyšetřování. Vyslýchal, káral a napravoval drobné bratry. Byla to spíše práce arcibiskupského oficiála a soudce, tedy práce Puchníkova, ale Johánek ji ochotně a často zastal sám. Celou minulou zimu se tím chutě obírali. Bylo mu příjemno sedat opřený o teplou zeď u komína, přes ramena kožíšek, na hlavě doktorský biret, při ruce ošatku s křížalami nebo s ořechy, a předvolávat si kaplany, oltářníky i bulíčky vesnické faráře a poslouchat jejich zkroušená přiznání. Kaplan Kuba a jeho plebán Blažek z Černilova mu vypověděli běh svého nudného veského života, zpestřeného obcováním se dvěma souložnicemi, které je v úmoru dlouhých let rovněž znudily, a proto si je aspoň mezi sebou vyměňovali. Klerik Řehoř, řečený House, odcizil v klášteře mnichů karmelitů u Panny Marie Sněžné breviář a prodal ho za osm grošů ševci Janovi, od kteréhožto ševce jej poté koupil za dvacet čtyři groše kněz Filip, ačkoli dobře věděl, že jde o předmět kradený. Jiřík, plebán ve Vepřku, ukradl ve svém vlastním kostele kalich a misál a prodal to obojí za půl třetí kopy Linhartovi, plebánovi u Svatého Havla na Starém Městě, který už sotva plete nohama, ale šidit vepřeckého bratra a dát mu jen tak málo za pozlacený kalich a za krásně psaný misál s barevnými iniciálami, na to má síly dost.

Zajímavá práce. Zajímavé zprávy z nitra a z hlubin svaté české církve. Ale co s tím, Johanes? Upálit ševce Jana i plebána Jiříka? Vyhlásit interdikt nad vsí Černilovem? Která je zbožím královským? Odebrat se do vsi Vepřku a kázat tam na návsi pravdu? Odejet do Říma žalovat na kaplana Kubu, na kněze Řehoře, jemuž říkají House, a na českou církev veškerou? A komu žalovat? Papežovi? Dalšímu ďáblu ve zlatém ornátě? Musí se žít, Johanes.

Johánek uděloval tresty mírné. Někdy i pytlík mouky postačil. Nezřídka se s hříšníkem i zapovídal, postěžovali si navzájem, popřáli si zdraví a božího požehnání a rozešli se v pokoji.

Potíž byla s knězem Jakubem z Kaplice. Kněz Jakub seděl málem půl roku v arcibiskupském vězení, protože Johánek s vyšetřováním váhal, Johánkovi se do té šrůtky nechtělo. Až po vánocích, když už bratr inkvizitor ten soud křikem vymáhal, poslal si Johánek pro ryšavého Jakuba a zasedl s ním o samotě a zkoušel to s ním po

dobrém. Kněz Jakub byl vinen čtrnácti bludy, ve kterých sveřepě setrvával a které už opět šířil při svých četných a sprostým lidem houftně navštěvovaných kázáních ve svatomikulášském kostele. A bylo tu i udání, písemné, kanovníkem Kojatou, městským děkanem Bernardem a mnoha oltářníky a akolyty a podjáhny i několika důvěryhodnými měšťany podepsané udání, že kněz Jakub loni na Květnou neděli, když se v kostele svatého Mikuláše pálily ratolesti, jak pominutý se vrhl k přenosnému kotci, v němž děkan Bernard, řádně pověřený, prodával papežské odpustky, děkana povalil a pobral mu z nůše hrst odpustkových cedulek a hodil je do ohně. Což opakoval poněkolikrát, až v nůši nezbylo zhola nic. Vznikla tím újma na nebeském blaženství svatomikulášských farníků, neboť jim v plamenech vzala zasvé možnost zkrátit si pobyt v očistci úhrnem zhruba o sedm tisíc let, vznikla i citelná újma papežské kurii, anžto papež si počítal za jeden rok v očistci dvanáct českých penízků, čili za zničené cedulky by se bylo vybralo zhruba sto kop pražských grošů. A to bylo příliš, aby se mohla ryšavému Jakubovi jeho výtržnost tiše prominout a Uložit mu za pokání, ať přivalí soudek ležáku. Nikdo by se nesměl divit, kdyby byl kněz Jakub na pokyn generálního vikáře a v duchu církevního i světského práva hned loni o velikonocích svlečen do košile a svěřen plamenům.

– Božínku, bratře Jakube! Já nemám rád, když se peče lidské maso. Jehněčí, to je jiná. Ale lidské páchne. A člověk při tom strašně vyvádí. Nepříjemno pohledět. Co si počnem? Vezmi si oříšek. Bludy, toť se ví, odvoláš. Ale kde splašíš těch sto kop?

– Nic neodvolám.

– Tobě se život nelíbí?

– Jaký život?

– Lidský, Jakube. Lidský. Jedls už někdy kyperské oranže? Nebo šneky na víně? Ale ty radši žmouláš pravdu, viď? Pravdu a kořínky. Co koukáš? Hnusím se ti?

– Hnusíš se mi, kněze.

– Táhni! Předám tě inkvizitorovi. Ten se ti dlouho hnusit nebude. Nanejvýš do příští neděle. Dá tě spálit jako škorni. I s tou tvou pravdou. Vrať se do věže a čekej! Zmiz!

Inkvizitorovi ale Johánek ryšavého Jakuba nepředal. Inkvizitorovi jenom napsal rozklad, že zmíněný Jakub si života neváží, jelikož pranic o životě neví, ergo smrt by pro něho nebyl žádný trest a církev ani bratr inkvizitor by si tím žáhu nezchladili. Pak poručil vyvést Jakuba bez meškání z věže a pod ochranou dvou zbrojenců ho vystrkat pryč z Prahy, směrem jižním, až do Vyššího Brodu, s průvodním listem pro převora tamního cisterciáckého kláštera, ať nuzného bratra Jakuba ubytuje a drží ho k pilné práci, nejlépe na zahradě nebo v kuchyni, a ať ho nikdy nikam nepouští. Když už vyhnance vyváděli na dvůr, poručil Johánek přidat k němu i kněze Ondřeje, kterého věznili spolu s knězem Jakubem a pro jakési obdobné kacířství, jenže se mezitím pozapomnělo, o jaké kacířství přesně šlo.

Poslové pravdy, střeženi jízdními pacholky, opustili Oujezdskou bránou Prahu a neohlédnuvše se kráčeli po zbraslavské cestě vstříc svému údělu, aniž věděli, kam vlastně jdou, a aniž se o to zbytečně zajímali. Neboť řekl Ježíš: Jděte po všem světě a kažte evangelium všemu stvoření. Ježíš neřekl, že by snad zbraslavská cesta k tomu byla nevhodná. Svět je všude a všude jsou lidská stvoření. Kněz Jakub a kněz Ondřej, s ranečky v podpaží, kráčeli kázat evangelium a učit národy a mluvit pravdu, buďsi to kdekoli. Vyšehradského převora čekalo neveselé povyražení.

A Johánek byl spokojen. Kacíř v plamenech neumírá, bratře inkvizitore. I po smrti s ním pak bývají svinské potíže. Spálený kacíř vchází do legend. I světce z něho mohou udělat, paměť lidí je šálivá. Zato kacíř v cisterciáckém zelništi, na tiché zahradě mezi šumavskými kopci, to je pro arcibiskupskou konzistoř načisto mrtvý muž.

A papežových sto kop? Nevídáno. Napíšou se nové cedulky. Sice bez papežské pečeti, ale oddaný křesťan i bez ní v spásu uvěří. Děkan Bernard si už dávno mnohé cedule píše sám, aby nejenom papež, ale i on měl slušný výdělek.

A že se u staroměstského Svatého Mikuláše podobné nepřístojnosti už nebudou opakovat a pobuřujícím kázáním tam bude učiněna přítrž, toho záruka je tu nyní nad jiné spolehlivější. Jan

Renker, kněz málo bedlivý, u Svatého Mikuláše dofarářoval. Zemřel a pohřben jest počátkem minulého adventu. A faru obětavě převzal kněz velice bedlivý, kněz rázný a zkušený, zhoubce kacířů, metla kazatelů, Mikuláš Puchník. Dosadil si tam samozřejmě střídníka, ani on nemá kdy křtít a uvádět šestinedělky a bdít nad pořádkem při pálení ratolestí, ale to už Johánka nesvrbí. Pořádek ve svatomikulášském kostele, svatyni bludem načichlé, je nyní už věc bratra Mikuláše. Johánek mu až dost pomohl, odeslav ryšavého Jakuba do zelí.

Bohudíky! Chválím vás, nebesa! Škrtli kolem o patník v mostecké bráně, košatina se zatřásla, střapce se rozhoupaly jako rolničky na šaškově kuklici. Kočí se probral z polospánku a šmátral po oprati, aby připomněl kobylce, že už jsou za mostem a že se bude zahýbat doprava, ale to ani nemusel, kobylka znala cestu nazpaměť. A klerikové seskočili a běželi zabušit na vrata arcibiskupského dvora, zvedejte závory, otvírejte brány dokořán, zametejte dlažbu v průjezdu, vybíhejte před dům, písaři, notáři a kněžkové, Jeho Ctihodnost pražský generální vikář vjíždí do sídla svého velebného úřadu, jinak řečeno hni sebou, dědku fortnýři, je tu náš prťavý Johánek ve svém hnojáku jako obvykle.

Dovezli ho až před dům konzistoře, bylo kluzko a blátivo, přistavili mu štokrlátko, aby neseskakoval z vozu jako opice. Kleriky si hned poslal na rynek pro uzenou rybu a pro půl tuctu žemliček, žaludek cítil poledne a silně reptal a vzpouzel se i stoupat do schodů, natož vykonávat povinnosti úřadu.

Pod schody potkal Mikuláše Puchníka. Už na odchodu, už rozveseleného, že si povinnost odbyl a může jít za prací důležitější. Puchník pospíchal a jeho tvář byla sváteční a záhadná. Puchník měl tajemství. Nový papež Bonifacius je v tísni, jak papežové zhusta bývají, jeho válečné vyhlídky jsou čím dál chmurnější, dokonce o jeho útěku z Říma se opět cosi proslýchá, i vzpomněl si papež Bonifacius na věrného Mikuláše Puchníka, jehož zprávy a rady a žaloby dosud nepřijímal s patřičnou vděčností, ba ani pozorností, ba i na odměny nejvěrnějšímu českému sluhovi kurie zapomínal, jeho jízdní posly vítal u sebe opatrně a výlohy poslů hradil nedostatečně.

Konečně se však na Puchníka rozpomněl. Ráčil si vzpomenout, opatrný papež, když mu kape za límec. Vyslal tajného legáta, prý na zapřenou, přestrojeného, aby vyzkoumal, co to král Václav už zas vyjednává s avignonským poselstvem, a aby požádal pražské preláty o rázný zákrok, stůj to co stůj, třebas i kapku královské krve to stůj, a bojí-li se Čechové krve, ať se královská koruna Václavovi aspoň trochu pošoupne do očí nebo spíš na chviličku sundá a půjčí bratříčku Zikmundovi, bratránku Joštovi, spánembohem i panu Jindřichovi z Rožmberka, pročpak by si nemohli ozkusit, jak by jim seděla, a hlavně české vojsko ať se pošle do Itálie, vojsko v každém případě, vojsko královské, vojsko pánů z Růže, vojsko markraběte Jošta, bez průtahu, kvapem, okamžitě, papež je v úzkých, papežovi doutná tiára. A co bylo nejpozoruhodnější, první legátovy kroky v Praze nevedly za arcibiskupem. Ani za bratry kapitulními probošty či za mocnými opaty. Legát přijel navečer z Krumlova, rožmberští jezdci ho doprovodili skoro až k pražským hradbám, přespali jako prostý poutník na Karlově u augustiniánů a časně ráno se objevil u Mikuláše Puchníka. A vyřídil mu, že si papež připomněl jeho dávné a smělé služby Svaté stolici a přál by si, aby se v započaté spolupráci se stejným úsilím a podobným způsobem pokračovalo. Papež Bonifác musel být pořádně v úzkých. A jeho úmysly musely být zpropadeně nečisté. Puchník legáta vyslechl, pak se mu omluvil, že si vkrátce odbude povinnosti svého úřadu, dal mu k volnému užívání celý svůj dům včetně spíže i ložnice a odkvačil na konzistoř, protože ho z papežových návrhů přece jen zamrazilo a potřeboval si to promyslet.

A promyslel si to a něco malého už i v zájmu rázné spolupráce zařídil. A nyní s tváří povznesenou a záhadnou pospíchal za zbožným legátem, aby se v klidu domluvili, co a jak a zač.

– Jdeš pozdě, Jene Pomuku.

– I svatí někdy zaspí, bratře Mikuláši. Pěkný den, co? Jako pstroužek. S petrželkou. Na másle. Je jaro, vzácný příteli! Kaštanům už se nalévají pupence.

– Vyspal ses do veselíčka?

– Vyspal. Jenomže svatí neposedí u snídaně, viď? Svatí snídají

vstoje. Misku vody a kořínek. A víš, co já jsem toho dneska spráskal k snídani?

– Nevím a spěchám. Povíš mi to kvíčerou. Sbohem, carissime!

– Sbohem! Ať ti chutná oběd! Já se spokojím rybičkou, je půst. Už jsem si posílal. Vyhládlo mi. A cos to říkali? Co bude kvíčerou?

– Uhlídáš. Přijď na rynek. Teď o tom nemluv, před jídlem.

– Něco ošklivého?

– Přijď při slunce západu. Na staroměstský rynek.

– Budeme zpívat žalmy?

– Ale ne! Jenom se budem dívat.

– Na copak, bratře Mikuláši? Nenapínej mou zvědavost.

– Na podkomořího Hulera.

– Na jeho zlatý zub?

– Taky. Možná jím bude vzteky skřípat. A taky na jeho biřice. Až vyvedou z rychty čertova emisara. A taky na jeho mistra kata. Až pod emisarem zapálí hranici. Povedlo se, Jene Pomuku! Chytli jsme emisara, víš? Avignonského. Člena poselstva, které tu tajně vyjednává s králem. Paseme po něm už několik dní. Chystal se zprznit svatou hostii. Užívat jí k čarám a pekelným kouzlům. Vyobcovali jsme ho dnes dopoledne z boží církve. Jeho duši jsme odevzdali ďáblu. A jeho tělo světské moci k náležitému potrestání. Co může měšťan Huler dělat? Co mu zbývá? Byla to svatokrádež. Emisar ukradl tělo Páně. U Svatého Michala. A přiznal se! Na to jiný trest není nežli smrt v plamenech. Přijď včas. Bude tam lidu jak o jarmarce. Povedlo se, ne? Líbezně se povedlo! Pozvali emisara a teď si ho sami upálí. Nahoře je zápis o té exkomunikaci. Potvrď ho svým velebným podpisem. Já o tom jdu podat zprávu do Říma. Svatému otci. Svatý otec je teď s Mikulášem Puchníkem ve stálém spojení. Ale to je tajemství!

– Božíčku milý! Počkej, bratře! Plameny já mám rád jen pod kotlem. Když je v kotli kus hovězího. Nebo rejže k ledvinkám. Kde je ten člověk? Ještě bych si ho vyslechl.

– Načpak? Už jsme ho vyslechli. Já a kněz inkvizitor.

– Je to mé právo, ne? Jsem generální vikář. Zkusil bych to s ním po dobrém.

– Ale Jane Pomuku! Z tohohle puclák medu nebude. Emisar je osoba přivandrovalá. A nezámožná, jak se zdá. A už tu ani není, už si ho odvedli. Na rychtu do šatlavy. Trošku tam navlhne a bude dlouho hořet.

– Já na tom trvám! Z moci úřadu!

– Nevříškej. Běž si sníst rybku a pak podepiš zápis. A ne abys přišel pozdě na rynek.

– Nic nepodepíšu! Nikam nepřijdu!

Puchník se poškrábal za uchem a pak popadl Johánka oběma rukama v pase a s úsměvem ho vysadil do výklenku ve zdi, kde bývala soška svatého mučedníka Šebestiána, nežli ji konzistorní písaři ve chvíli nouze vyměnili za džbírek mešního veltlínku.

– Špisuj uši, Johanes. Vzkázal mi Svatý otec, že uvažuje o pouti do města Janova. Nechceš se tam taky vypravit? Už jsi tam dávno nebyl. Zažebral by sis v přístavu, ty to tak pěkně umíš. Co? Nebo do Pomuku že by ses odebral? Pole osychají, bude třeba zasít klášterní pšenici. Generální vikariát je úřad propůjčený, Johanes. Některým ho propůjčil Bůh. Tobě ho propůjčil Mikuláš Puchník. Tobě všecko propůjčil Mikuláš Puchník. Dnes je tvé všecko, zejtra může tvého nebýt nic. Přemýšlej o tom, pstroužku, přemýšlej.

– Já budu žalovat! Dle církevního práva! Pusť mě! Budu žalovat Nejctihodnějšímu!

– To sotva. Těžko bys tam k němu došel, víš? Musel by ses nejdřív zastavit ve vězení dlužníků. A tam si časek počkat. Myslím, že až nadosmrti, co říkáš? Nebo ty peníze seženeš? Krom toho bych tě dal samozřejmě do klatby. To by byly smutné konce, Johanes. Zapomínáš splácet dluh, víš? Už pět let zapomínáš. Jsi mi dlužen sto deset kop. Kdybys žil dva roky o chlebu a o vodě, nezaplatíš to. Co? Mám tě sundat? Už ti přišla chuť na rybku?

– Sundej mě.

– A pozor na kosti. Aby ses mi nezakuckal, carissime. Sbohem.

Johánek se sklíčen došoural nahoru a zalezl do kamrlíku, kde odpočívával, když ho znavily povinnosti úřadu. Přinesli mu rybu, pustil se do ní, že snad jídlem zažene mrzutost, ale ryba byla přesolená a žemličky byly jakési navlhlé. Dlouho by hořely, napadlo

Johánka. Prašivé živobytí! Zavolal do chodby na klerika, ať mu přinese onen zápis o exkomunikaci a inkoust a brk. A ať ho vzbudí půl hodiny před slunce západem. A lehl si na lavici a přikryl se starou potrhanou králičinou a začetl se do zápisu, aby snáz usnul.

Zápis byl jako každý jiný, přelouskal úvodní formuli a už se mu oči klížily. Vtom mu ale připadlo cosi divné, přeskočil pár řádek a četl o tom, jak exekut uvádí své jméno a svůj původ. Jméno Johánkovi nic neříkalo. Carolus clericus de Avenione neboli z Avignonu. Bůh s ním. Pater incognitus. Ovšem. Nadarmo to s ním zkoušet po dobrém. Panchart je to nějaký. U jména matky se však Johánek zarazil. Barbara, vulgo Dicke Bärbel, kuchařka na faře u Svatého Jakuba ve městě Štraubingu. Zbláznil se, panchart? Tlustou Bärbel ze Štraubingu Johánek znal. Věru že to nebyla kuchařka. Ale nešť, Bůh s tlustou Bärbel, třeba ji kstáru potkalo štěstí, už je to fůra let, co Hanýska svou kyklópskou zadnicí tiskla ke zdi, když u ní přespával. Svatý Tadeášku! Jak se ten život směšně kulí! Johánek usínal. Smotal ještě list, že si ho dá za hlavu, aby ho nepomačkal. A jak ho smotával, padla mu do oka věta, v zápisech o exkomunikaci nezvyklá. Exekut měl přání. Exelcut drze uvedl, že téměř nepochybuje o své blízké smrti na hranici, téměř však nepochybuje ani o citech křesťanské lásky v srdcích ctihodných pražských prelátů a žádá je, aby mu opatřili kabátec obšitý kuninou. V tom kabátci že by rád vykročil na svou poslední pouť. Důvody udat odmítá. A předal za účelem zakoupení kabátce oficiálu Puchníkovi dva florentské zlaté, prý jediný svůj majetek. Po straně zápisu bylo Puchníkovou rukou připsáno: Non licet, 2. zl. fl. věnovány na zvelebení kostela sv. Mikuláše staroměstského.

Johánka naráz přešlo spaní. Vstal, oblékl se, nikomu nic neřekl a spěchal pěšky, blátem až na havelské tržiště, na staroměstskou rychtu. A vyžádal si rozmluvu s vězněm pana podkomořího, protože v zájmu církve potřebuje upřesnit některé body jeho výpovědi. Mistr biřiců zavedl Johánka do sklepa a otevřel mu vlhký kumbál, kam se sázeli odsouzenci před popravou, kterým už může být jedno, jestli nastydnou. Na otepi slámy, s nohama v kládě tam seděl kasejovický Jetřišek.

– Vurmajzl! Však už se mně tu o samotě skorem stejskalo! Pojď dál a posaď se. Tobě nedají nožky do klády? Salve, Hanýsku! Taky se chystáš vzplanout na roští svaté církve? Ke chvále pražské konzistoře a Boha trojjediného? Co se šklebíš? To je roztomilá smrt. I svatý Barnabáš tak umřel. I svatá panna Juliana. Pojď dál, pojď. Jaký jsi krásně tlustý! Nezazpíváme si? Ó králi nebeský, uslyš svůj lid český, zbav nás nouze této, dej nám dobré léto, kyrieleison!

– Mohl bys chvilku mlčet?

– Nemohl. Mně už moc času nezbývá. A musím ti to všecko povědět. Kdypak tebe budou pálit? Dneska už sotva, dneska už je zadáno. Pro parazita Jetříška. Pro oběť ukrutného osudu, jak praví básníci. Co je ti? Netrap se. A nepřemejšlej, to je nejhorší. Zpívej! Léto bude tenhle rok určitě rozkošné! Nejrozkošnější ze všech! Kytky! Komáři nad rybníkem! Zpívej, Gottt im Himmel! Uslyš naše hlasy, dej pokojné časy, dej nám pro svou dobrotu svaté církve jednotu, kyrieleison! Do horoucí pizdy se svatou církví, Hanýsku!

– Maria Panno, mlč!

– Nezlob se. To je jen taková písnička. Posaď se a vyprávěj.

– Proč by mě pálili? Já jsem generální vikář.

– A ty myslíš, že generální vikář nehoří? Já o tom vím, žes povýšil. A prebendy že máš, ani se ti prý groše do chalupy nevejdou. Ale generální vikář taky hoří, Hanýsku. I kardinála už jsem viděl hořet. Škaredé spectaculum! Pošli pro pivo.

– Ty jsi emisar? Člen poselstva?

– Jakého poselstva?

– Avignonského.

– Ale Hanes! Na to jsou přece jinší páni. Profanum vulgus nemůže být členem poselstva.

– A co jsi? Co v Praze pohledáváš?

– Co bych byl? Písař, jako vždycky. Písař pana ze Stvolenky, ctihodného kapitulního děkana, jenž vede poselstvo.

– Zapisovals jednání s králem?

– Co bych zapisoval? Ani mě s setou na Hrad nebrali. Sedím na hospodě a sháním pro poselstvo kurvy. Skromné zaměstnání. Všecko při starém.

– Říkals, že tě udělá kanovníkem.

– Kdo by mě udělal kanovníkem?

– Ďáblův papež. V Avignonu je dobře, říkals. Že tě obdaří polnostmi a nejedním vinohrádkem. Nepoštěstilo se ti?

– Nepoštěstilo. Všecko je při starém.

– Neklameš mě? V zápise stojí, že jsi člen poselstva.

– On papír snese ledaco.

– Tys vypověděl jinak? Zápis lže?

– Počkej. Seď. Proč bych vypovídal jinak? Člověk líp vypadá, když je člen poselstva. I polena možná dávají hladší, když se pálí člen poselstva.

– Třeba by tě neupálili. Třeba by se to podařilo pozdržet. Obnovit vyšetřování, slyšíš mě? Začneme znova, slyšíš mě? Nebo aspoň to zkusíme.

– Upálili by mě, Hanes. Upálili tak jako tak. A pozdržet já nic nechci. Začít znova já nechci. Všecko je marnost. Pošli pro pivo.

– Rád bych ti pomohl.

– Opravdu, Hanýsku?

– Opravdu.

– To by mě moc těšilo. Pomoci mně už asi není, ale stejně by mě to těšilo. Že jsme nakonec drželi pospolu.

– Pomohl bych ti, ale nevím jak.

– Až se tomu bojím uvěřit. Že by se mi přece poštěstilo? Na sám konec pozemského putování, jak praví básníci? Já bych věděl jak.

– Povídej.

– Zašel bys pro vrchního biřice, aby mi tuhle kládu odemkl? Dejme tomu, že mě budeš zpovídat. A že se to musí vkleče.

– A pálí?

– A pak se otoč a chvilenku se nedívej. Aby ti nepřišlo mdlo.

– Z čeho?

– Jak ho budu škrtit.

– Splašil ses? Škrtit! Kriste na nebi!

– A napadá tě něco rozumnějšího? Přiškrtím ho a vale, staroměstská rychto. Snad se mně poštěstí. Spadls mi jako hvězda z nebe. Křivdil jsem ti, vurmajzl.

– Ale co já? Co potom já?

– Ty nic. Ty půjdeš domů. A já na tebe budu věrně vzpomínat.

– Prozradí se to. Že jsem ti pomáhal.

– Vždyť říkáš, že bys mi rád pomohl. Co? Nebo nepomohl? Promluv, anděli můj strážný. Darmo jsme se zapovídali, viď? Nevadí. Zapomeň na to. Zazpíváme si?

– Nějak jinak bych ti pomohl. Nějak jako generální vikář. Třeba v tom najdeme háček. Já jsem i doktor dekretů, rozumíš?

– Nerozumím.

– Církevní právo nosím tuhle v malíčku.

– Ten malíček si můžeš někam strčit. Církevní právo není pro parchanty. Pro parchanty je škrtit vrchní biřice. Nebo zdechnout v podpáleném roští. Tertium nan datur, čili člověk nemá tři nohy, proto se tak snadno překotí. Bláhově jsem se domníval, že je to jinak, Hanýsku. Už se nedomnívám. Putoval jsem k zeleným břehům rhônským, pamatuješ? Že mi tam rozkvetou uši, jsem se domníval. Prd mi tam kvetlo. Všecko je při starém. Mně nepomůžeš jako generální vikář. Mně pomůžeš leda jako perzóna všivá. Bez vážnosti a vlivu. Ale ty už, hádám, ani vešku nepohostíš v rukávě. Krásně jsi ztloustl! Netruchli. A nepřemejšlej. To by mě mrzelo, kdybys měl kvůli mně zármutek. O čempak rozjímáš?

– Nějaký háček se snad najde. Pak obnovíme vyšetřování. Odvoláš se spánembohem i k papeži. Že tě ďáblovi sluhové svedli na scestí. A já že jsem ti ukázali cestu pravou. Nebo by tě mohl pan ze Stvolenky i vyplatit. Dali bychom tě lacino. A budeš volný jako zajíc. Možná už o příštím jaře. Obnovené vyšetřování dlouho netrvá. Já zařídím, aby tě pustili z téhle ošklivé klády. Aby tě zatím jenom přikovali za ruku. Kam jsi schoval tu hostii?

– Vlez mi na záda. Do příštího jara si tady seď sám. Kasejovický Jetřich na to není zvědavý. Kasejovický Jetřich je osoba toulavá.

– Nerozčiluj se. Netrpělivost vede k hříchu. Kde je ta hostie?

– Jaká hostie?

– Kterou jsi ukradl. Prý ses ji chystal zprznit. Užívat jí k čarám a kouzlům. Odevzdej mi ji. Na důkaz, že to byla pomluva. A že se toužíš vrátit na cestu pravou.

– Neklábos, Hanýsku. Hostie tom žádná nebyla.

– Kde nebyla?

– Přece v té monstranci. Proč by dávali do truhly monstranci s hostií? V postě! Aby jim zplesnivěla? Nic tam nebylo.

– Vida! A máme háček! Připusťme, žes ji hledal. Ale nenalezls. Ona tam nebyla, čin nebyl dokonán, byl jenom úmysl. A kdoví jestli byl. Úmysl se dá zdatně zapírat. Kde že se to stalo?

– Na Menším Městě. U Svatého Michala. A nemluv o tom. Mluvme o pivě.

– Farář od Svatého Michala ti to dosvědčí! Je tam teprve krátce, je to chudý kněz. Pošleš mu selátko a on ti to milerád dosvědčí. I za slepici ti to dosvědčí. Ale proč ses teda přiznal, propána? To byla chyba. Já tě dám předvolat k oficiálu Puchníkovi a ty žalobu protestuj. Podej excepci. A popros, aby se obnovilo vyšetřování. Že byla monstrance prázdná jak děravý sud. To klidně odpřisáhni. Zvlášť jestli je to pravda. Proč ses přiznával, když u tebe nic nenašli?

– Našli, Hanýsku. Našli u mne. Měl jsem ji zrovna v ruce, když mě čapli. Prodávali jsem ji.

– Tu hostii?

– Ale ne! Tu monstranci.

– Rány boží! Už zas?

– Nemluvme o tom.

– Ale to byla svatokrádež! Tím je to všecko ztracené!

– Hlavně smůla to byla. Tenkrát ve Štraubingu jsme potkali lepší štístko, pamatuješ? Pojď si povídat o Štraubingu. O poselstvu královny Johany. Prý vám ji tedy sežral pes. Špatně se chováte ke svému fraucimoru, Čechové! A ke svým vagabundům ještě hůř. V Plzni před rathauzem jsem viděl viset čtyři kejklíře. Pod hradem Přimdou pálili potulného božího proroka, protože kázal bez kněžského svěcení. Kde by vzal svěcení, když se toulá po lesích a rozmlouvá s ještěrkami a s Hospodinem? Ani monstrance se u vás už nedá ukrást a vyměnit za něco člověku prospěšnějšího. Svatý Theodoricus, patron můj milený, vám za to naštije do studní! Pojď si povídat o Štraubingu. O tlusté Bärbel. Mrcha, co? Často na ni v slzách vzpomínám.

– Je to tvá matka?

– Matka? Hanes! Beránku boží! To by mě musela porodit ve věku dětském. Tak asi tříletá. Vypadám snad, že jsem vzešel z hříchu nemluvňat?

– Proč jsi lhal bratřím prelátům?

– Ze zvyku, beránku. Pro zábavu a ze zvyku.

– Je mi tě líto.

– Děkuju ti. Jsi duše útlocitná, to já vždycky věděl. A pročpak líto?

– Že tě čeká taková strašná smrt.

– Mohla by se pozdržet, pravils.

– Když jsi ukradl monstranci? A když ses k tomu přiznal? Jak bych to bratřím vysvětlil? Oni jsou mocní, rozumíš? Mocní a zlí.

– A ty? Ty nejsi mocný? Vždyť jsi generální vikář. Ty se jich bojíš? Proč?

– Ze zvyku, beránku. Smutný život. Aby ho satanáš rozdrápal! Pomáhej ti Bůh. Pošlu ti pro pivo. Přál by sis ještě něco?

– Přál. Běž pro vrchního biřice, aby mi tuhle kládu odemkl. Že mě budeš vkleče zpovídat.

– Ježíšku na křížku! To už jsme přece dohovořili. Nechce se ti umírat, viď?

– Nechce, Hanýsku.

– Ničemný život! Aby ho ryby spolykaly! Něco jiného si přej.

– Jiného už nic napotřebuju. Neužil bych si toho. Ale víš co? Sežeň mi nějakou medicínku. Zajdi do apatyky a kup extractum conii. Stačí malounko. Nebo tincturam aconiti. Budeš si to pamatovat?

– To jsou nějaké mlsnoty?

– Mlsnoty. Osladím si koneček ničemného života. Utíkej. Vyzrajem na ně, na bratry preláty!

– Nelži. To nejsou mlsnoty.

– A co by to bylo? Už se mně sliny sbíhají.

– Gift je to. Jedové šťávy. Uhádl jsem?

– A kdyby. Nestarej se.

– Musím se starat. Sáhnout si na život je hřích. Prozradilo by se

to.

– A spálit mě jako špejli není hřích? Nebuď svině. Utíkej do apatyky.

– Proklaté živobytí! Nežádej to po mně. Přej si něco možného.

– Nic si nepřeju. Jsi mi protivný, mrňousi Welflínův. Jdi pryč.

– Nenadávej. Přej si něco.

– Jsi směšný mrňavý vurmajzl. Svině vurmajzl.

– Přej si něco do třetice. Uleví se mi. Prosím tě o to.

– Je to k nevíře, ale já tě mám rád. Vzpomínáš? Slíbil jsem ti, že tě budu chránit. Mečem a kopím.

– Vzpomínám. V kabátci obšitém kuninou. Tak vidíš. Pomoz mi. Co kdybych ti koupil kabátec obšitý kuninou? Úhledný nápad, ne? Slunce už asi bude dost nízko.

– Hodně nízko. Děj se tvá vůle. Zelené břehy rhônské už jsou dávno ve stínu. Úhledný nápad. Kup mi ten kabátec. Nech mi ho u mistra biřice. Oblíknu si ho, až půjdu na procházku. Sbohem, Hanýsku.

– Už se neuvidíme?

– Uvidíme se. V ráji. Budem tam pospolu krást hostie. Slibuješ?

– Slibuju. A monstrance. A ubrusy.

– A schovávat je pod postelí.

– U tlusté Bärbel. A k ničemu se nepřiznáme.

– Sbohem.

– Měj se dobře, Jetříšku.

Slunce už rudlo a zalézalo do par nad petřínským Svatým Vavřinečkem, Johánek chvátal na havelský tandlmark. A zamlžené slunce se teprve dotklo petřínského lesíka a Johánek už kvapil zpátky a nesli žlutý sametový kabátec, obšitý tmavou, uherskou kuninou. Byl to nádherný kousek oděvu. Střihu francouzského. Muž ctěný a urozený se jím bezpochyby obláčel, když se strojil k panovníkovu dvoru anebo do chrámu Páně o slunné jarní neděli. A nebyl drahý, ten kousek oděvu. Vzadu v něm ovšem byla díra, neuměle zašitá. A kolem díry rezavá skvrna zvíci talířku. Ctěného muže v něm asi zapíchli. Ale jakápak cavyky s dírou, Jetříškova procházka bude beztak nedlouhá a povede jen tam a už ne nazpátek a co nevidět se i

zešeří, díry si nikdo ani nevšimne. Johánek zaběhl na rychtu, kabátec předal mistru staroměstských biřiců, s kabátcem i grošík na pivo pro vězně a dva grošíky na pivo pro ty, kdo o vězně pečují, a zašel vedle do rychtářova šenku a také si dal nalít piva a vzal si korbílek ven před stavení a sedl si tam s ním na převrácenou štoudev a oddychl si, že to tak pintlich všecko stihl a že snad chudáka Jetříška dárek potěší.

Ale neulevilo se mu.

Popřemýšlel, dopil, vstal a rozhlédl se. Tchoře smradlavého vy víte o lidském živobytí, rozmilí svatohavelští farníci. Starou čubu vy tušíte, jak žije vulgus profanum. Jak se žebrá v přístavu města Janova. A jak se parchanti vracejí od zelených břehů rhônských. A jak se z parazitů stávají vikářové i škvarky v plamenech. Nascat vám do těsta, pekaříci. Zatáhnout vaše dcery tamhle na hřbitov a povalit je hned za vraty a sukně jim vyhrnout a olízat jim počestný panenský kep černým jazykem, napuchlým jazykem, morovým jazykem, hrom do všeho vůkol, do povinností úřadu, do závinu se smetanou, do božího stvoření!

A vrátil korbílek a spořádaně zaplatil a dal křesťanské pozdravení havelským měšťanům, i oni už pospěšmo dopíjeli, a sklíčen vykročil ke staroměstskému rynku, aby nezmeškal Jetříškovo upálení. Neboť kde se pálí kacíř, svatokrádce, parchant zlodějská, jehož duše byla konzistoří odevzdána ďáblu, tam musí na viditelném místě stát konzistorní prelátové a s nimi ovšemže i generální vikář, aby nebylo pochybnosti o tom, že se koná skutek zbožný a církvi i nebesům příjemný. Tchoře smradlavého ví o dětech božích konzistoř!

Puchník už tam byl. Vystavoval na odiv svou důstojnost pod radničním arkýřem, přemítal, kam se mu mohl ztratit papežský legát, a překvapeně přitom zíral na křižovatku pěšin uprostřed rynku.

Na křižovatce stály dvě hranice.

A opodál seděl na koni Zikmund Huler, rozmlouval se staroměstským rychtářem Ješkem Ocasem a s vrchním městským písařem Janem z Widy a něčemu se smál. V posledních paprscích zapadajícího slunce do daleka zářil jeho zlatý zub.

Puchník na stupínku pod radničním arkýřem důstojně zosobňoval svatou církev, pošilhával po panu podkomořím, jenž zosobňoval

české království, a tušil nějakou všivárnu.

– Málem ses opozdil, Jene Pomuku. Děje se něco nekalého. Běž to vyšetřit.

– Sláva Bohu! Dali jsme upálit nesprávnou osobu, že, bratře Mikuláši? Už jsem to taky prozkoumali. Věc velmi nekalá. Sláva Bohu na výsostech, snad ještě není pozdě. Běžím to napravit.

– Spadl jsi do vajec? My jsme dali upálit osobu správnou. Nemůže být osoby správnější. Ale koho se to chystají upálit oni? K čemu dvě hranice? A proč se ten kupeček tak tlemí? Pospěš to vyčmuchat.

A Johánek, poznovu sklíčen, to hbitě vyčmuchal. Nevyptával se pana podkomořího. Mužů ctěných a mocných se Johánek trochu ostýchal a hlavně se jich bál. Vzal si stranou podkomořského sekretária a vyčmuchal vše. A věru, že to nebylo nic vonného.

Zikmund Huler, vyčenichal Johánek, písaře avignonského poselstva zachránit nemohl a ani se o to nepokoušel. Šibeničníka, který se nechal chytit s kradenou monstrancí, by marně zachraňoval i svatý Gabriel. Huler si jen zjistil, že avignonské poselstvo ztrátu svého písaříka bez velkých námitek oželí, slušně se panu ze Stvolenky omluvil a poté přikázal rychtáři Ješkovi, ať je při západu slunce na rynku připraven dostatek paliva, řádně navršeného, vězeň pak ať je v patřičnou chvíli přiveden z rychty, přivázán ke kůlu a obyčejným způsobem spálen. Před zažehnutím ohně může být nenápadně uškrcen, bude-li o tu milost pokorně žádat.

Mezitím ovšem Zikmund Huler usilovně přemítal, jak zbožné konzistoři nezůstat dlužen tuto hořkou pečínku. A brzy něco příhodného vypátrali. Od Svinské brány dostal už předtím relaci, že tudy včera navečer prošel muž, který se strážím lámanou řečí představil jako prostý pěší poutník ke hrobu svatého Vojtěcha, ale na botách měl ostruhy. A režný hábit se mu na břiše nadouval a pod hábitem, poklepalo-li se v ta místa, chrastil měšec nebývalých rozměrů a lákavého obsahu. Mistr branské stráže tedy poutníka, lépe řečeno jeho měšec, houstnoucím šerem sledoval. Na poutníka však kousek od brány čekal jakýsi mnich, proběhli spolu úvozy a zahradami a na Karlově vklouzli do vrátek augustiniánského kláštera.

Zklamaný strážce brány potom ze msty podal o cizinci relaci.

Zikmund Huler, vyčenichal Johánek, dal poutníka sledovat obratněji a hned po ránu získal zprávy natolik zajímavé, že se vypravil za karlovským opatem, a zabodnuv mu do stolu svůj kordík, dověděl se v přátelském rozhovoru, že Praha hostí vnitř svých hradeb legáta římského papeže a poslání legátovo že je asi poněkud záludné. A to byla Hulerova příležitost, jak oplatit milované konzistoři její kopanec.

Dál už se události jenjen kmitaly. Ještě před polednem byl legát vylákán z Puchníkova domu až dolů na Staré Město, prý na faru ke Svatému Mikuláši, kde ho prý Puchník seznámí s pražskými preláty, ochotnými k jakýmkoli rázným službám Svaté stolici. Po cestě, poblíž rathauzu, přitočil se k legátovi mladík v panoším oděvu a zčistajasna mu plivl do tváře. Legát, jenž byl stavu urozeného, nesměl to přejít mlčením; i vychrlil na panošíka něco vlašských nadávek. Panošík mu opětovně plivl mezi oči. To už se lidi zastavovali a panošovi jakoby na pomoc přispěchali tři jiní rytířkové, objevivší se za rohem.

Ctidbalý legát si vykasal hábit a vytáhl kord. Tasil i panošík. Ale jen co zbraně o sebe cinkly, panošík padl na zem, skrz naskrz probodený. Legát na vlastní oči viděl, že bodnutí šlo odzadu a že to bylo dílo jednoho z těch rytířků. Ale platné to legátovi nebylo nic. Z rathauzu jako na povel vyběhli městští biřicové, legáta chňapli a předvedli před pana podkomořího, který čirou náhodou právě dlel na rathauze. Podkomoří Huler si přivolali za soudní přísedící přítomné konšely, ukázal jim mordýře, jenž dle ošacení je bezpochyby poutník anebo ještě spíše vagant, šelma potulná, bezejmenná, obchodu a živnostem nebezpečná, smilování nehodná, a otázal se konšelů, je-li smrt upálením pro takovou chátru dost přísný trest. Konšelé mínili, že je to trest dostatečně přísný. Exekut se zaklínali před Bohem, že nebožtíka ani neškrábl, byli však předvedeni všichni tři rytířkové a dosvědčili opak. Exekut si stahoval režný hábit, pod nímž měl skvostné odění, ale Huler na něho křikl, ať se hříšně neobnažuje, jelikož nikdo není zvědav, nosí-li vaganti hábit na nahé tělo, anebo pod ním mají podělanou košili. Exekut se zapřísahali, že je šlechtic a

biskup a legát papeže Bonifáce, ale Huler se mu vysmál řka, že takovéhle legáty si pražská města napříště usmaží všecky, kolik jich proklouzne bránou Svinskou, Horskou, Koňskou, Špitálskou či liboli i Oujezdskou. Exekut se úpěnlivě dovolával všech svatých, Krista Ježíše i arcibiskupského oficiála Mikuláše Puchníka, ale byl zkrocen holí a odveden do sklepa s poznámkou, že Puchníka možná spatří ještě při slunce západu, až stane u kůlu na hranici, odkud je utěšená vyhlídka. Krista a svaté nebešťany že však už stěží uvidí, protože jeho mordýřská duše padne záhy do hlubin pekelných a tamodtud se do nebe málokdy dohlédne. Potom přikázal Huler rychtáři Ješkovi připravit na rynku dvojnásob paliva, dva kůly a tohoto vražedníka před upálením neškrtit, i kdyby o to škemral sebevíc. Ať hezky stojí a škvaří se pomalounku od nohou, aby měla zbožná konzistoř pokdy uvědomit si, že Zikmundu Hulerovi není radno do piva šváby házeti.

– Chytili nám, bratře Mikuláši, legáta.

– Spadl jsi do hnoje? Jakého legáta?

– Zdá se, že papežského. Bůhví kam ho sem čerti nesli. Pomodleme se za jeho duši, nic jsoucnějšího už se pro něho nedá zařídit. Aspoň já bych si, bratře, netroufal.

A Puchník se ztěžka opřel o rathauzní zeď a pohlédl na šmejdíře Hulera, na praporečníka království, slunečního jezdce, ženicha české země Hulera, který zrovna dával svým lidem znamení, že spectaculum dlužno započít. Puchník sepjal ruce, aby mohl nerušené přemítat o pomstě. O budoucí pomstě. Někdy příště. Někdy jindy. Někdy podruhé. Na rynku se objevili, v plechových kloboucích, se zbraní pečlivě cíděnou, Hulerovi kopiníci. Ani Puchník si netroufal.

Rozezněly se zvony, rozhořely se pochodně, rozbrečely se děti, odstrčené od mateřských boků a marně lapající po cípu sukně, jenž by je dovedl zpátky k rodnému prahu, až skončí divadlo; neboť tlačenice byla náramná, doma zůstali jen starci, které už nic nezajímalo. Trubači na věži zatroubili a ze vrat rathauzu vyšel hlouček městských pacholků a uprostřed nich se potácel papežský legát v uváleném hábitu. Už se nezaklínal, nezapřísahal, už nic nevysvětloval. Jen tiše naříkal, protože už pochopil. Někde nablízku je hranice a na ní on teď shoří. Proč vlastně, už se nedoví. A to je

vše. Žalostný byl pohled na papežského legáta.

A uličkou od havelského tržiště přicházel hlouček rychetních pacholků a uprostřed nich Jetříšek. V kabátci, obšitém kuninou. Šel zpříma, čněl nad pacholky jako křestní svíce. Žlutý kabátec mu padl k černým vlasům, jako by mu ten samet vybírala nejkrásnější a nejparádivější mandalénka z města Salcburku. Anebo z města Turínu? Anebo z nábřeží u chrámu Notre-Dame ve městě Paříži? Všude je jaro. Kytky už lezou ze země. Nejdražší sukno mu vybrala. A kožešinku nejměkčí. Na nejskvělejší kabátec. Aby ji Jetříšek chránil. Aby chodili stále pospolu. Mezi lidmi. Oni dva rovněž lidé.

Johánek byl pyšný, jak to Jetříškovi sluší. Tak švarně nešel na smrt jistě ani svatý Barnabáš. Panny si tiskly dlaně na ňadra a matróny se lítostivě drbaly pod pupkem. Škoda takového syna pekel, mohl být ještě dlouho užitečný bohabojným farnicím.

I Johánkovi bude chybět, kmotřenec chlupatého ďábla, hubenec Theodoricus. S kýmpak teď bude Johánek jídat ryby na břehu řeky Pádu, kdyby znovu nastalo nezbytí prchat a těkat krajinou? S kýmpak bude krást ubrusy? Kdopak za Johánka zaplatí poslední večeři, až nastane nezbytí překročit potok Cedron a odebrat se do Getseman? Není Johánkovi souzeno jíti tam s někým pospolu. A Jetříškovi to taky není souzeno. Papežský legát je pro Jetříška společnost příliš podřadná.

Johánek si utřel slzu a vzpomněl své bídy, své ustavičné hořkosti. Kterou neosladí slasti úřadu a úcta podřízených kleriků. Aniž ji osladí střapce a polštář z peří. Někomu fortuna na rameno ne a nesedne, i kdyby jí tam dával třešničku. Zvedl ruce, jako by vzýval Boha v nebesích, a konečky prstů mával Jetříškovi na rozloučenou. Mával a mával a přestal, teprve když ho Puchník rýpl do žeber a doporučili mu, ať si krátí chvíli nějakým tajtrlíkováním méně nápadným. Ostatně Jetříšek Johánka neviděli. Jetříšek jeho prsty nezahlédl. Už bylo šero. A hranice dříví, z které vyčuhuje kůl, bývá zraku přitažlivější než lidský prst.

Jetříšek, Dětřich, syn Erhartův, Theodoricus Casseiowicensis, panchart bez vážnosti a vlivu, parazit a osoba toulavá, nebyl před zažehnutím ohně uškrcen. Nežádal o toto milostivé polehčení.

Přestože byl vyzván, ať žádá, žádat odmítl. V sametovém kabátci, obšitém kuninou, se totiž o nic nežádá. A neprosí. V kabátci obšitém kuninou se pohlédne přes katovu ohyzdnou kápi kamsi do daleka, například na arkýř rathauzu, na okno zasklené jakoby rybíma očima, které se do zelena a do zlatova lesknou v záři pochodní. Též na ptáky se může pohlédnout, kterak si létají nad radniční věží. Ptáci si létají a člověka přivazují ke kůlu řetězem. Naděje naše! Chýro hrbatá! Jetříšek nepoprosil. A když k němu po otýpkách roští lezl kněz se svatou svátostí, poradil mu, ať se darmo nenamáhá, ještě mu spadne škrpál do proutí, Jetříšek z jeho umaštěných pracek brát svatou krmi nehodlá a o jeho modlitby nestojí. Protože s Bohem si Jetříšek, zachce-li se mu, rozmlouvá sám. Bože všemohoucí, podívej se na ty ptáky nad věží a uznej, že život Jetříška Erhartova se dal zakončit výjevem chutnějším. Jetříšek Erhartův ovšem o polehčení nežádá. Neprosí. A nemá-li Bůh zájem o svého syna přivázaného řetězem, Jetříškovi postačí lidé. Lidé Jetříška neopustili. Lidí je kolem jako makovic.

A Jetříšek se zahleděl do tváří usedlých staroměstských kožešníků a pekařů, bečvářů a pasířů, na čela zámožných mužů, na rty lakomých stařen a matek, na líčka rozmazlených dcer. Vzhlíželi ke kůlu, kde trčel jejich bližní, přivázán řetězem. A pomrkávali nedočkavostí. Kdy už plameny olíznou kotník. Lýtko. Kdy se bratr bližní vzepne a vydá neslýchaný řev, jelikož spravedlivý oheň mu ožehne moudí. Kdy začne černat. Páchnout. Rozpadávat se.

Jetříšek sklopil hlavu a zavřel oči. To mu stačilo. Bůh se už nemusí obtěžovat, aby Jetříškovi oznámil, že plije na jeho sudbu a že ho dávno vymazal ze seznamu svých stvoření. Lidé to za Boha zastanou.

O první hodině po slunce západu, ve středu mezi svátkem svatého Josefa a svátkem svatého Benedikta léta Páně 1392, hořely na staroměstském rynku dvě hranice. Dva pocestní, neprozřetelně zabloudivší do města Prahy, odevzdali ohni kůži na chodidlech, pak na kotníku, na lýtku, potom vydali neslýchaný řev a pak už černali a páchli a kroutili se ve výhni a posléze se rozpadávali. Vše proběhlo ve slušnosti a pořádku. Publikum bylo spokojeno a po skončeném

divadle vyslechlo modlitbu Credo in unum Deum, již zvučným hlasem přednesl inkvizitor pražské arcidiecéze, a zapělo píseň Svatý Václave. Jen vzadu u týnské školy, pod podloubím, klečelo pár potulných mnichů a s nimi dva tři odrbaní vesničtí faráři a odříkávali tiše a soucitně litanii za umírající; ale to byl pouze drobný stín při okraji peřestého obrazu. Konzistoriální preláti stáli na svých místech a pokyvovali a usmívali se. Nebylo tudíž pochybnosti o tom, že se vykonal skutek církvi prospěšný. Na svém místě byli i podkomořští kopiníci i plavohnědý valášek a pevně v jeho sedle Zikmund Huler. Nebylo pochybnosti o tom, že se skutek vykonal i v zájmu koruny.

Huler se neusmíval. Huler se smál nahlas. Na celé kolo. Ze sedelní torby si hrstmi nabíral sušené granadské meruňky a žvýkal je a plivali pecky na plechové klobouky svých zbrojnošů, až to zvonilo, a poté smekl čapku a obřadně pozdravil po pořadě všechny arcidiecézní preláty, Mikuláše Puchníka nejokázaleji, a pobídl koně a odjížděl a smál se a nadskakoval v sedle jako hasačert.

Puchník se zachmuřeně díval na valáškův zadek a na zadek pana podkomořího, jak bujně cválají do Svatovalentinské ulice, a cítil v kostech, že se blíží rozhodný okamžik. A boj že bude lítý a mužové i nejkřesťanštější střetnou se jako kanci v ječmeni.

A Johánek se krčil a dýchal si na prsty, večer byl sychravý, blázen, kdo si vyšel bez čepice a bez šuby, v noci možná ještě i kaluže zamrznou a co je kde zeleného, všecko spálí mráz, dýchal si na prsty a domů se mu nechtělo, rozloučil se tedy s Puchníkem, zavázal si tkanici u krku a ztěžka se vydal přes malý ryneček k mostu, kalužemi, tmou, šel nazpátek na konzistoř věnovat se povinnostem svého úřadu, které toho nešťastného dne silně zanedbal.

A parazit Jetříšek ležel v řeřavém popeli, sám pouhý popel, a anděl s ďáblem se tahali o jeho duši tak dlouho, až jim praskla. I velmi zrozpačitěli. Nicméně dohodli se nakonec, že v onom těle žádná duše nebyla.

– Něco tam dole hoří. A už je skoro tma.

– Tma. Vylézají myši. A plchové.

– Jsi ke mně dnes laskav, rytíři.

– Neříkej mi rytíři. Jsem král.

– Jsi ke mně dnes nadobyčej laskav, můj králi.

– Jsem jako jindy. To se ti jen zdá.

– Už je skoro tma a tys tu ještě se mnou. Ani koně sis ještě neporučil osedlat. Možná ses i rozhodl, že strávíme večer my dva pospolu. Nebo se mi to zdá?

– Hřeju se. I králové si někdy rádi lehnou ke krbu. Nejenom psi.

– Podložím tě kožešinkou, chceš?

– I lehnout by sis ke mně mohla. Ne? Královnám se nesluší ohřát si hřbet? Posmíváš se mi? Co stojíš? Zavři okno. Modlíš se? Tvůj král se možná rozhodl proležet s tebou večer. Pospolu na kožešinkách. Ale ty se modlíš! Zavři okno a svlékni se.

– Něco tam hoří. Jakoby na rynku.

– Toho si nevšímej. Kde něco hoří, tam bývá nablízku svatá církev. Asi zapálili nějaký bludný traktát. Nebo loňské oleje. Pomodli se a odlož sukni, ohřejem si kolena.

– Olej se pálí až na Bílou sobotu. A z papírů by nelítaly jiskry vysoko nad rathauz. Proč tu byl při obědě podkomoří Huler?

– Huler? Při obědě? Nevzpomínám si.

– Ani jsi nedojedl. Běželi jsi za ním. Křičels na něho.

– Třeba mně nechutnalo. To se stává, že člověku nechutná. Postní krmě jsou nudné a vodnaté.

Václav, král římský a český, tupě mžoural do ohně a na čele mu naskákaly puchýřky potu. Hned po obědě si dal přinést džbán červeného, chvilenku počkal, až se prohřeje, a lehl si k němu a pil a nepřestal.

Ležel na břiše před krbem a najednou se převalil a rozepjal si pás a zul se a jeden střevíc hodil do krbu. Kůže se zkroutila a vzplanula. A Václavovi vyhrkly slzy a začal bít oběma pěstmi do podlahy.

Žofie stála u okna, krásná, klidná, pohublá, a tvářila se, že nic nevidí.

Snažila se tak tvářit.

Už třetí rok byla českou královnou. Už po třetí rok se snažila tvářit, že nic nevidí, kdykoli se kolem ní děly věci, jimž se oko brání

přivyknout a srdce při nich sténá a plachá duše před nimi ulétá do hájů samoty, jen se jí křidýlka třepetají.

Snažila se, ale už to bylo příliš obtížné.

– Koho tam dole upalují, králi Václave?

Král se opřel o loket, utřel si slzy i pot a přitiskl si dlaně na spánky. V hlavě mu hučelo, po stěně komnaty uháněli jezdci v šišatých přílbách, v rukou drželi provazy a karabáče, vedl je Zikmund Huler, byli to městští biřicové, v rukou třímali nože a ocílky, byli to řezníci a prsty měli křivé, špinavé, já, pamatuj si, já nerad beru lidi za krk, já, pamatuj si, já jsem spravedlivý král, na jaře by se neměly pálit oleje, nic by se nemělo na jaře pálit, jaro je na to škoda, král Václav vyšel na svět, aby si pobyl v akantovém listí, mezi svěžími lovci a přívětivým fraucimorem, uprostřed něžných obrazů, i lišky se za ním ohlížejí, koníčci, sokolové, veškera ušlechtilá zvěř se ohlíží, hle, jaký sličný jinoch, jaká okrasa člověčenstva, jaký obzvláštní rytíř a světlonoš a král! Ale biřicové uháněli a za sebou, na dlouhém provaze, vlekli měch a v měchu bylo všechno, co si bláhově a sličně vyšlo na svět. A mizelo to v dálce, po zemi, prachem, navždycky.

– A mám si vypíchat oči? Nebo se dát k benediktinům? Co stojíš jako zemský sudí? Štítíš se svého krále? Svého chotě jediného? Co? Nenaříkej, nejsi sama. Já se ho taky štítím. Co si počnem? Lehni si ke mně. Nestůj. Jak budeme žít?

– Sluší se žít vstoje, králi Václave.

– No arci! Vstoje! Mort de Dieu! Jaká ty jsi moudrá, svíčko mnichovská! Vleže žijou jen vepři, že? A taky v pravdě se sluší žít! Na pravdu zapomnělas! Nemrač se. Já vstanu. Já se polepším. Od zítřka. Dnes už je pozdě, nohy by se mně podlamovaly. Taky na pravdu už je trochu pozdě. Až ráno. Pravda je ryba jitřní. Ozdoba mladosti. Pojď aspoň blíž. Sundej si škorně, upálíme je. Jsi krásná, paní. Jako namalovaná. Ale radši kdybys byla ošklivější. Není s tebou veselo.

Žofie škrábla nehtem po okenním skle, pak sobě do rtu, až to zabolelo, pak prudce okno zavřela a přešla ke krbu a klekla si tam na kožešinu. A zvedla ruce, nahmatala si sponu na šíji a škubla jí. A

přelomila ji. A bezradně klečela s kusem zlaceného plíšku na dlani a po ukazováku jí stékala kapička krve.

– Snažím se, rytíři.

– Snažíš! A jsi krásná, když se snažíš! Dojemná! Ale co mně to pomůže? Jdi pryč! Já ještě neumírám! Nekleč nade mnou!

– Je ti smutno, rytíři?

– Neříkej mně rytíři! Tak mi říkala Johana. Nechci vzpomínat na Johanu!

– Johana byla veselejší.

– Ale je mrtvá. S mrtvými vůbec není veselo. Bojím se na ni vzpomínat! Všeho se bojím! Všecko je odporné a já se toho bojím. Všecko mě trestá a já nevím zač. Já za nic nemohu, pamatuj si. Já jsem nejmenší Lucemburk. Já jsem o to nestál, aby mě udělali králem. Mně je stydno, že jsem panovník! Nezajímá mě rozkvět dynastie! Ani sláva říše! Ani rozmnožení církve Kristovy! Pamatuj si to! Bojím se, to je poslední, co mně zbývá. A podle čeho poznám, že jsem naživu. Směšný král, že? I Bohu směšný. I plchům, že? Ale Hulera dám zabít. Huler se mně smát nebude. Hned ráno ho dám uškrtit.

– Proč? Pošli ho někam. Prodávat vosk. Nebo nakupovat kůže. To přece postačí.

– Nestarej se. Já ho nedám uškrtit. Já i škrtit bych se bál. Já, pamatuj si, nezabíjím. To mně taky ještě zbývá. Huler nejspíš i zabíjí. Kdopak ho uhlídá? Pořád to tam dole hoří? Ne, nechoď k oknu, kleč. Modli se. Kam bych ho posílal? Stejně by mě neposlechl. Nikdo mě neposlouchá. Posmívají se mně a nikdo se mne nebojí. A já se bojím všech. Je mně smutno. Nejraději bych někam odjel. Prodávat vosk. Nebo kupovat kůže. Bůhvíco teď v mých drahých Čechách nastane. Upálili jsme papežského legáta, představ si. Svatá panno! Pojď ke mně. Vezmu tě aspoň kolem krku. Počkej, ne, kolem krku ne, ale aspoň mi dej ruku na čelo. Slyšíš mě? Musíš věčně šilhat do okna? Když s tebou mluví král? Jsme sami, paní. Sami jak díra ve střeše. Mívával jsem tu psy. Ale i psů se bojím. Víš ty, jak z ní stříkala krev? Z lútečky? Z klenotu českého? Nic nevíš. Co s tebou bude? Vyhýbej se psům. Jsi krásná, jenže psovi je vrána krásnější.

Pojď, zkusme to my dva. Já ti nebudu král. Já ti budu člověk. A ty mně taky člověk. Chceš? Co se třeseš? Je ti zima? Nebo se bojíš? Taky se bojíš? Všeho? A všech? Podívej se na mne. A řekni pravdu. Ještě snad není pozdě. Na pravdu nemůže být pozdě. Čeho se bojíš? Svěř se mi, budem se bát pospolu.

– Tebe se bojím, králi Václave.

A Václav ji odstrčil, až upadla, a přestože se mu nohy podlamovaly a pysky ho od přemíry pití brněly, vypotácel se do chodby a svolal panoše a poslal je pro Hánka Brůnova a pro Jíru z Roztok a pro pana Čúcha a pro pana Škopka a pro jiné své milé přátele, též honem sedlat koně poručil a za chvíli už z hradní brány vyjížděla chrabrá družina a s veselým povykem šťastně mířila k pražským krčmám a hampejzům.

Královna Žofie, když jí švadleny přišily novou sponu, zašla do hradní kaple a modlila se ke spravedlivému Bohu a ke svaté Sofii, mučednici trpělivé. Zbytek večera proseděla u okna se svým bavorským zpovědníkem. Venku už byla čistá tma a Žofie tichým a teskným hlasem rozjímala o svých povinnostech manželky i české královny. A lítostivě uvažovala o své nestatečnosti a netrpělivosti, umiňujíc si, že stůj to co stůj musí setrvat při choti Václavovi, pochopit jeho rozmary, odpouštět mu jeho viny a být mu věrnou oporou, když už Bůh ve své nekonečné moudrosti tak podivně zašmodrchal nit jejího mladého života. Kněz Burghard, zpovědník, proti tomu vznesl námitky, a to i námitky veskrze rozumné. V Čechách, namítal, je odjakživa výhodnější mít v hrsti klacek než lilii. Krásná a urozená krajanka, namítal, by si byla zasloužila za manžela panovníka slušnějšího, méně rozverného a hlavně úspěšnějšího. Například falckého kurfiřta Ruprechta. Anebo Jindřicha Lancasterského. O těch se nyní mnoho nadějného proslýchá. A když už mermomocí Lucemburka, tedy daleko spíše Zikmunda. A také manžela mohoucnějšího si zasloužila; měsíc jde za měsícem a břicho královnino jaksi neroste. Kterážto okolnost už nejednou posloužila chytrým papežům, aby nedobrého panovníka zostudili před světem a zrušili mu manželství. Ruprecht Falcký, podotkl zpovědník, by se zajisté s potěšením ujal Václavovy choti i jeho koruny. Ergo nechť je

královna rad božích jinak ve všem všudy poslušná, ale prodlužovat pobyt v Čechách jí krajan zpovědník nedoporučuje, je-li tu tak příhodná i záminka Čechy opustit. Co se tkne královniných manželských předsevzetí, kněz Burghard kurz und gut nevěří, že je nepotká onen obecně známý osud hrachu, házeného na stěnu.

Žofie se tiše usmála a odvětila, že věří v Boha a věří v svého chotě Václava a že se bude snažit.

Mezitím král Václav táhl od hampejzu k hampejzu a setrval při té kratochvíli tři noci a tři dny. V sobotu večer se vrátil, ale ne proto, aby dal Žofii příležitost odpouštět viny a chápat rozmary, nýbrž jen proto, aby se vyspal v maštali a vyměnili si koně. Ráno vyrazil na Žebrák. Tam pobyl tři měsíce. Při lovu, při radovánkách, při pití, uprostřed hlučné družiny. Sám jako díra ve střeše.

Na Žebráce ho zastihla zpráva, že si pražská konzistoř předvolala podkomořího Hulera, aby se zodpovídal ze svých kacířských řečí i skutků a také z mordu, jehož se úskočně dopustil na papežském legátovi, po kterém se Svatý otec Bonifác už popuzeně shání, a bylo by svrchovaně trapné vzkázat do Říma, že díky královskému podkomořímu nezbyly z legáta ani kostičky. Sám arcibiskup Jan z Jenštejna, pravila zpráva, vložil se do té ošidné záležitosti. Na naléhavou prosbu Mikuláše Puchníka. Huler se však arcidiecéznímu půhonu jen vysmál a odpověděl, že přijde milerád, ale s ním i tři kopy zbrojnošů v plechových kloboucích a se zbraní pečlivě cíděnou i broušenou a Bůh buď potom konzistoři milostiv. Konzistoř užasla nad tou drzostí a na radu Mikuláše Puchníka a na pokyn arcibiskupův a v duchu slov kánonu Si quis suadente diabolo vyhlásil generální vikář doktor Johánek z Pomuku nad královským podkomořím Hulerem klatbu a vyloučil ho ze svaté katolické církve; se zkormoucenou myslí přistoupil doktor Johánek k tomuto úkonu, ale tentokrát už nebylo vyhnutí.

Král Václav neméně užasl nad tou drzostí a vzkázal generálnímu vikářovi, prelátu Puchníkovi i panu z Jenštejna, že je dá pověsit za palec u nohy a kůži na břiše jim dá pěkně koldokola nařínout a přetáhnout přes hlavu jako košili. Jelikož, vzkázal, už má po krk prelátstva pražského i římského i všelikého, i s panem z Jenštejna a

Svatým Otcem Bonifácem, čert vzal římského papeže a jeho vykutálené legáty, český král si ještě rozmyslí, kde rostou zelenější olivy, zda v Římě nebo v Avignonu, český král věrnost Římu neslíbil a hodlá-li ji kdy slíbit, to ví jen on a Bůh.

Hned na druhý den si Václav uvědomil, že poněkud přehnal. Rozčilil se a poslal další dva jezdce do Prahy. Prvního za Zikmundem Hulerem, ať se umyje a oholí a přijede za svým králem na Žebrák; zbrojnoše a nevymáchanou hubu ať nechá hezky doma. Druhého za panem Jindřichem ze Stvolenky, ať si posbírá po pražských šancích a hanbincích své vypráskané poselstvo a klidí se s ním z Prahy i z Čech, už tu byli dost dlouho a českému králi už je z nich na vrhnutí, český král avignonskému papeži trny z hýždí tahat ani věrnost slibovat nehodlá, i kdyby mu za to Kliment nabízel Pannu Marii za ženu a s ní půl tiáry věnem.

Hned nazítří si Václav spočítal, že nyní proti sobě nakrásně poštval oba dva papeže a že se takto panovat vskutku nedá a českému králi že se kvůli tomu budou posmívat i kuchařové ve všech panovnických domech od Sevilly až po Novgorod. Rozkázal tedy skončit lov i radovánky a harcovat do Prahy, protože bylo načase přece jenom zachránit alespoň nějakou budoucnost říše i dynastie a alespoň někam do koutka se směstnat v lůně církve Kristovy.

Po cestě, když už tato jiskérka jeho panovničí vůle zase zdárně pohasínala, potkal Zikmunda Hulera. Podkomoří se v malém hloučku kopiníků spokojeně rozhlížel po úrodné podbrdské krajině a na plavém valáškovi beze spěchu klusal směrem k Žebráku. Král se na něho rozkřičel, pokřičel si, až se unavil a až mu v hrdle vyschlo. V Berouně v rathauzním šenku popili bílého pšeničného a dál už pak jeli svorně vedle sebe a Huler svému králi pro pobavení rozpřádal rozličné návrhy, jak zvelebit polní hospodaření i chov dobytka, jak pěstit řemesla a obchod i ve venkovských městečkách, rozmnožit trhy, zavést pořádek do cel i berní a erbovní reky, výkvět panstva, vytlačit z polí, pastvin, lesů i rybníků. A jak šlápnout na pazoury prelátům a opatům, neboť opatové a preláti jsou od toho, aby se modlili, a ne aby po venkově kšeftovali v sádle a v dříví; tuto hrubou práci zastanou schopní měšťané podstatně líp a král i celá dynastie z

ní bude mít, na rozdíl od nynějška, nemalý zisk. Václav se bavil a popobízel Hulera, ať ještě dál něco rozpřádá o tom, jak by se duplo božím sluhům na palec. Huler se chvástal, že možností je spousta. A navrhl zřídit v Čechách nové biskupství. Prelátovi nejprelátštějšímu, panu z Jenštejna, to palec notně pochroumá. Biskupství ukousne od Jenštejnovy diecéze nejmíň tři arciděkanství. Čili na šest set far. I s desátky. A s podíly na prebendách. A s poplatky i úplatky. A se vším ostatním. Jenštejna přejdou chutě dávat královské úředníky do klatby, Jenštejn bude skučet jako psík na větvi. A nadarmo. Protože papež ten nápad přijme vlídně. Papež ho přijme jako důkaz, že český král myslí na církev. A rozmnožuje její vliv. I její majetek. Vybavit pozemskými statky nové biskupství, to by byl od českého krále bohulibý čin. A důvtipný čin.

Václav zklamaně pokrčil nos a rozkázal Hulerovi, ať nechá toho pustého žvanění. Český král žádné nové biskupství vybavovat pozemskými statky nebude. Kde by ty statky vzal? Má si snad utrhovat od úst a krmit nějakého zkurvybiskupa? Huler pohoršeně odvětil, že něco tak hloupého by si on svému králi jakživ poradit nedovolil. On ovšem ví, kde by český král patřičné pozemské statky vzal. A snadno vzal. Vzal by je mnichům. Jen ať se český král rozhlédne po kraji. Tamto na západ mezi kopci je klášter v Teplé. Onde bohaté Kladruby. Vzadu za Vltavou Milevsko. A nad Sázavou Želiv. Klášterů jako husí. Jedna druhé tučnější. Proč by si král nepočkal, až tu či onde umře opat? Proč by pak osiřelé mníšky nedal svižně přestěhovat k jejich bratřím nejblíže sousedním? A na opuštěné pozemské statky kvapem nedosadil za biskupa někoho z mužů sobě milých? Pozemského majetku potřebných? Anebo někoho z mužů zasloužilých, v Praze však nepohodlných? Kdo už tam jednou bude sedět, královskými kopiníky řádně obklopen, toho papež rád potvrdí. A přítel Hánek Brůnův by kupříkladu zajisté byl vzorný biskup tepelský. A panu z Třebovle by se na pestrý život bezpochyby líbě vzpomínalo v biskupském sídle zlatokorunském.

Král jenom zažertoval, že je to nápad hodný kupečka a zloděje a Huler že asi pomýšlí na biskupskou mitru pro sebe, aby se v ní o nedělích procházel po havelském rynku na zlost ostatním měšťanům.

Ale Huler jako když to přeslechl A Václav dobře věděl, že Huler biskupem být nechce a ani nepotřebuje. A nápad že je to výtečný. Jenštejn by zezelenal až za ušima.

Zvesela a pln představ o Jenštejnovi, vzteky brčálově zeleném, a pln klidné důvěry, že i budoucnost se nějak takhle žertovně upraví, dojel král Václav do Prahy. Byl červen, pátek po Božím těle, den jako kuřátko.

Veselost a důvěra nevydržely Václavovi ani do večeře. Seděl u tmavého krbu a smutně si prohlížel své bosé nohy, podložené kožešinkou.

– Oddychl sis od starostí, můj králi? Ráda tě zase vidím. Dám přinést džbán červeného. Napijeme se pospolu?

Žofie se snažila, seč byla. Dala přinést červeného. A vypila naráz půl džbánu. A zatočila se jí hlava. Sedla si na lavici u okna a opřela se o zeď a snažila se neztratit krále z očí, jež se jí zavíraly.

Václav džbán dopil a potom vypil další. Pak vstal a zahleděl se na svou mladou choť a klekl si k jejím nohám, že ji poprosí, aby mu byla stálou oporou a medem do jeho hořkosti a lékem na jeho ponurou samotu. Vzal ji za ruku a odhrnul jí pramen vlasů, spadlý do tváře. A ušklíbl se a vrátil se na stoličku u krbu a kopl do kožešinek a poslal si pro třetí džbán. Žofie spala.

_____

V sobotu, před polednem, jen co si odbyl nejnutnější povinnosti úřadu a vydal pokyny svým notářům a rozkazy svým písařům a trochu prohnal svoje kleriky, poručil generální vikář doktor Johánek znovu zapřáhnout a vylezl si pod košatinku a usadil se na péřovém polštářku a švihl bičem kočího po zadku.

– Probuď se, jelito! Na velký rynk! K domu kramáře Kříže, vedle rathauzu! A trapem!

Návštěva v domě kramáře Kříže vlastně ani tolik nespěchala. Ale doktor Johánek byl pozván na slavnostní oběd ke knězi Prokopovi, novému faráři u Svatého Haštala. A cestou si chtěl vyřídit tu jistou lapálii.

Tu jistou lapálii s mistrem Matějem.

Mistra Matěje z Janova už před třemi roky vyzvala svatolukášská synoda, aby neprodleně předložil k prozkoumání písemné plody svého ducha, své knihy dopsané i nedopsané, svá mudrování, jež tak horlivě spisuje, přestože mu to vůbec nikdo nepřikázal. Mistr Matěj však dosud nepředložil zhola nic. A do Veliké vsi, kam se mu nakázalo přesídlit, přesídlil jenom napolo. Dál si tam platí střídníka a mnohdy i celé dlouhé týdny pobývá v Praze, zalézá do své komůrky v domě kramáře Kříže na velkém rynku, pálí svíčky a píše a píše, jako by mu skládání traktátů bylo milejší nežli uvádění šestinedělek, svěcení kočiček, vybírání desátků a jiné úkony, Bohu a církvi příjemné a venkovskému plebánovi příslušné. Proslýchá se dokonce, že mistr Matěj ve svém kamrlíku překládá Svaté písmo do české řeči. Ačkoli je to přísně zakázáno. Vždyť potom by si mohla v bibli číst i kdejaká verbež nepomazaná. A kdoví co by tam ještě vyčetla. Sluší se podezírat z bludů i vlastního koně. Natožpak onoho vyličprda učeného. Tak pravil Mikuláš Puchník. Musí se hlídat, i když chrní v posteli. A pobrat mu všecko, knihy, papír, inkoust, ať si píše prstem po zdi prevétu! V mé církvi bude pořádek! Tak pravil Mikuláš Puchník, když si při sezení kapituly vzal slovo a s neodolatelnou samozřejmostí udílel pokyny arcijáhnům a rozkazy bratřím kanovníkům. Generálnímu vikářovi řízně doporučil neváhat a zařídit, aby se stalo, co se už dávno mělo stát. Doktor Johánek si tiše povzdechl, poděkoval bratru Mikulášovi za příkladnou horlivost a rozhodl se, že za mistrem Matějem zaskočí, aby byl pokoj.

Vylezl zpod košatinky, rozhlédl se po rynku, zvedl ruku a malounko zamával konečky prstů, neboť uličkou od havelského tržiště spatřil přicházet kasejovického Jetříška, v kabátci obšitém kuninou, už trošku porozpadlém, ale pořád mu slušel. A potom se rychle odvrátil, aby to vidění dál už radši nepokračovalo, a doprovázen dvěma kleriky vešel do vrat domu Křížova. Potichu prošli průjezdem, jelikož netoužili vzbudit pozornost. Mistr Matěj, hlásili klerikové, bydlí až vzadu za dvorkem. V hliněném přístavku. Má tam jen kuchyňku a kamrlík. Myje se u studny. Večeřívá na záhrobni. Okno má v kamrlíku jako dlaň, i ve dne psává při svíčce. Píše a píše, ven skoro nevychází. Bibli prý umí nazpaměť. Celou.

Latinsky i česky, říká se. Johánek okřikl kleriky, ať hříšně netlachají, zatvářil se nemilosrdně a vešel do dvorka.

U studny na kameni tam seděl chlap jako pořízek a loupal vařená vejce. Vedle něho na prkýnku se rosily čerstvě oprané jarní byliny. Byl bos a jenom v režné košili, loupal vejce a zpíval si cosi o štípeném stromě a o tekutých vodách a o šťastném živobytí, připomínalo to první Davidův žalm a bylo to česky.

– Bydlí tu mistr Matěj? A je doma? Vstaň, když se s tebou mluví! Slyšíš mě?

Chlapík se otočil, ale nevstal, jenom se usmál a podrbal se na zátylku. Potom dal vejce na misku a natáhl se pro kotlík s vodou a shrnul do něho z prkýnka ty byliny.

– Slyším tě, Johanes. Přišels k nám na polívku? Vaříme dobrou. Cibulka, řebříček, petrželka, kmín. A vajíčko.

– Rány Ježíšovy! Spadl jsi ze střechy? Mikšík Lorencův!

– Neboli Mikeš Pařez, kdyby se tě ptal český král.

– Co tady děláš?

– Já? Budu vařit polívku. Vypadáš pěkně, Johanes. Už máš dost nízko do žlabu?

– Dost nízko. Chválabohu.

– Zahlédl jsem tě. Předevčírem, o Božím těle. Jel jsem si za Strahovskou bránu pro chrastí.

– O Božím těle?

– Už tu nebylo čím zatopit. Pro pár těch skolků se Bůh nehněvá. Bůh vidí rád, když je oheň pod kotem. Zahlédl jsem tě v průvodu. S mitrou na hlavě. Tlemil ses málem jako papež. Těší tě to?

– Někdy se mně i stejská, Mikšíku.

– Po karlštejnské kuchyni?

– Taky. Teď jsi byl na Žebráce?

– Co bych tam pohledával?

– S králem, ne? Včera se vrátil, vítali jsme ho na hradním nádvoří. Byl na Žebráce od polou postu, ne?

– Možná byl, možná nebyl. Od králů se radši držet co nejdál.

– Moudrá řeč. Ty se jí řídíš?

– Pokouším se o to.

– Ale kuchyň nebývá od paláce daleko.

– Nebývá. Někdy jsme s králem i slanečky máčeli. A Bůh to neviděl rád.

– Co Bůh vidí a co nevidí rád, to člověk nemůže poznat. Ledaže mu to církev vysvětlí.

– Může to poznat, Johanes. Já už jsem ledaco poznal. A bez církve. Bůh nevidí rád, když jeho ovečky bydlí blízko paláce. Ale nesmíš mě prozradit, jestli někdy chodíš ke králi na račí závin. Nechodíš? Utekl jsem králi, víš?

Johánek se zamračil, přešel sem a tam po dvorku, pak se opřel o roubení studny a s úšklebkem se zadíval na Mikšíkovy bosé nohy. Klerikové postávali ve stínu průjezdu, zívali, ale naslouchali.

– Mluvíš divně. Co je to, bez církve? Nic není bez církve. Mluvíš tak, že se mi to nelíbí.

– Třeba mně nerozumíš.

– I rozumím.

– Netlem se jako papež, Johanes. Já se tě nebojím. Chceš si prohlídnout mou novou kuchyňku? Pojď se mnou. Musím pověsit kotlík nad oheň.

Kuchyňka byla těsná, začouzená. Mikšík zavěsil kotlík na hák nad ohněm a ještě nakrájel do vody kus chleba a připravil si džbánek smetany. A přiložil hrst borového roští a na pryčně odhrnuli hubenou peřinu.

– Sedni si, Hanes. Tady nás ti tvoji pacholíci nebudou poslouchat. Počkáš na oběd?

– Vyvařuješ si jako pro nemluvně.

– Copak to vařím pro sebe? Já k obědu nejraději herynka s pivem.

– A pro koho vaříš? A co tu vůbec tropíš? Kdo tě sem povolal?

– Já tady přece bydlím. Tohle je moje truhlička. A moje střevíce. Můj svícínek, když si chci něco přečíst. Tadyhle spávám. Už od loňského podzimka.

– A tyhle dveře vedou kam? Tam je komora mistra Matěje, co? Matěje z Janova. Nebo ne? Zavedli mě jinam?

– Ty hledáš mistra Matěje? Dobře tě zavedli. Ale on není doma. Přijde až nejdřív o polednách. Psal skoro do rána, potom si

schrupnul, napil se mlíka a někam šel. Bude unavený. Proto mu vařím tu polívku. Aby se posilnil. A po polívce mu dám chleba s tvarohem.

– Ty?

– Čemu se pořád divíš, Johanes?

Ne, Johánek se nedivil. Johánek se už máločemu divil. Za dvaapadesát roků pozemského trantlování se člověk odnaučí lapat po dechu, když usne v posteli a probudí se v neckách. Pokývali hlavou, poškrábal se na bradě a pomaloučku si prohlížel truhlici, pytlíky s kořením, otlučené pánve, svícínek.

– Neuměls číst.

– Mistr Matěj mě naučil.

– On si tě koupil od krále?

– Nekoupil si mě. Já jsem šel k němu sám.

– To se nesmí.

– Před lidmi možná. Ale před Bohem? Poprosil jsem mistra Matěje, aby si mě vzal k sobě.

– Za kuchaře?

– Za všelico. Někdy mu i sukni zalátám. I do Veliké vsi zajdu, podívat se, jestli už posekali louku. A tady vzadu nám měšťan Kříž vyměřil zahrádku. Na sluníčku a za větrem. Zejtra už budu tahat ředkve. A držím si dvě slepice.

Voda se začala vařit, po kuchyňce se řídce rozplynula pára, voňavá po řebříčku a po petrželce. Mikšík zvedl poklop od sklípka, lehli si na břicho a vytáhl z chladné prohlubně hrnec chlebového kvasu a podal jej hostovi. Johánek popadl hrnek za uši a s chutí se napil, až si do kvasu namočil nos, a Mikšík se mu smál a pak se smáli oba a podávali si hrnec a mlaskali a vzdychali rozkoší, jak je to krásně chladilo v útrobách.

– Nemáš tu špatný chleba. Ať ti dlouho chutná, Mikšíku. Našel sis měkký pelíšek?

– Mně chutná chleba všude. Já jsem nehledal měkký pelíšek. Ten já nepotřebuju.

– A copak hledals? Zahrádku za větrem?

– Ani zahrádku. Já jsem hledal mistra Matěje. Chodil jsem na jeho

kázání. A lekalo mě, jak je vyhublý. Poprosil jsem ho a on si mě k sobě vzal. On mě potřebuje, víš?

– Pomáháš mu krmit bludy?

– Pij a neklábos. Jaké bludy? Blud je nálezek církve a nálezky církve já nekrmím. Mistra Matěje musím trošku vykrmit. Je jako šindel. Hanba pohledět.

– Mistr Matěj je asketa. A mystik. Následovník Šimona de Cassia. A kacíře Milíče. Tak se to říká na konzistoři.

– Co že je?

– Asketa. Jako svatý Jiljí. Přemáhá svět a tělo. Žije v odříkání. Dal jsem mu puclák sádla a on prý ho utopil ve Vltavě. Farní prase prý celé vyudí a rozdá mezi věřící. To je nerozum. Aspoň jednu šunku by si měl nechat. Nebo dvě.

– Letos si nechal, já jsem mu ji schoval. Musím ho vykrmit.

– Přemáhat svět a tělo je ovšem asi zbožné. Svatý Arsenius odešel od prostřeného stolu rovnou na poušť a už tam zůstal do smrti. Když pocítil hlad, klekl si a andělově mu šeptali do ucha. Tak učí hagiografie. A církvi se to líbí.

– Ale Bohu ne! Já mistra Matěje zbůhdarma hubnout nenechám. Musí být silný. Kdovíco ještě přijde. Co ještě v Čechách nastane.

– Neposkakuj a hlídej si polívku. Co by přišlo?

– Beránkův hněv. A krev poteče potokem.

– Že krev? A potokem? Co ti to straší v palici? Našel sis pelíšek a zlenivěls. Ležíš, svítíš si svícínkem a zbytečně přemejšlíš. Kolik ti platí mistr Matěj? Pojď ke mně. Dám ti víc. Budeš mi opatrovat zahradu.

– Nic mi neplatí. Já to po něm ani nežádám. Mistr Matěj zná pravdu. A proto já mu budu sloužit až do smrti.

– Jako svatý Arsenius? Dej mi ještě kvasu.

– Nedám. Nemám.

– Zlobíš se?

Mikšík si rukávem utřel čelo, odkulhal k ohni, postál nad kotlíkem, hodil do něho špetku soli, vzal lžíci, zamíchal a ochutnal. A přiložil na oheň už jen pár kousků borové kůry, pootevřel dveře, aby viděl svého mistra, až bude přicházet, a opřel se o futro.

Klerikové seděli v průjezdu na zemi, zívali, ale nespali.

– Proč bych se zlobil? Jenomže si už nerozumíme, Johanes. A rozuměli jsme si. Škoda. A co ty tu vlastně děláš? Něco jsi chtěl?

– Přišel jsem se na tebe podívat.

– Nelži. Nevěděls, že tu bydlím. Věděls, že tu bydlí mistr Matěj. Co mu chceš?

– Nemrač se, Mikšíku. Třeba si nakonec porozumíme. Polívka už je hotová? Líbezně voní. A pročpak do ní nedáš smetanu? A vajíčka?

– Až potom. Co mu chceš?

– Nic zvláštního. Jde o nějaké knihy. On na to asi zapomněl. Synoda mu uložila, aby je přinesl na konzistoř. Už dávno. A on nepřinesl. Určitě zapomněl. Darmo si přivolávat mrzutost. Ty bys nám nepomohl? Je to jen v zájmu mistra Matěje. Pusť nás do jeho komůrky. Porozhlídnem se tam.

– Knihy? Které knihy?

– Všecky. Dopsané i nedopsané.

– Abyste je spálili?

– Ale Mikšíku! Na konzistoři se topí dřívím. A ostatně je červen. Jaképak pálení?

– Víš ty, kolik mu daly práce? Sedí a píše, s nosem na papíře, na oči už skoro nevidí. Noc co noc! Víš ty, kolik je v nich pravdy?

– Nevím. Ale dovedu si to představit. Do knih se vejde spousta pravdy. Do knih se vejde všechno. Ale když teče krev potokem, pak už se o pravdě spíš mlčívá.

– Hromovým hlasem se hlásat bude!

– No dobře, dobře. Pojď. Já zavolám svoje kleriky, aby mi je podávali z regálu. Knihy jsou to těžké, co? Nebudeme je brát, když nám nevěříš. Jen se tak podíváme.

A Johánek se přitočil ke dveřím a kývl na kleriky. Klerikové povstali a přistoupili blíž, ochotni vykonat, cokoli se jim poručí. Mikšík položil Johánkovi ruku na rameno a otočil si ho k sobě.

– Ty by ses, Hanes, nestyděl? Ty bys to dokázal?

– Copak?

– Pálit pravdu.

– Co říkáš? Nerozumím ti.

– V těch knihách je pravda. Neslyšíš?

– Neslyším. Já jsem ty knihy nečetl, Mikšíku. A ani je louskat nehodlám.

– Je tam i kus bible! Po česku! Že to může číst všechen spodní lid! I klášterní poddaný to může číst!

– Tím hůř, Mikšíku. Tím hůř. Tohle mi, marjápanno, nepovídej.

– Zapomněls, že jsi klášterní poddaný?

– Právě že nezapomněl. Prašivá věc, viď? Klášterním poddaným je souzen krušný život. Však víš sám. Půjdeš s námi k těm knihám nebo radši dovaříš polívku?

– Nechoď tam, Johanes.

– Musím. Proto jsem tady, ne?

– Běž domů. Dej si říct.

– Bože můj, Mikšíku! Nebuď mezek. Otoč se a hleď si kotlíku. Pošlu ti pytel hrachu. A špek. Pro mistra Matěje. Aby byl tlustý a silný, kdyby něco v Čechách nastalo. Platí?

– Kašlu ti na tvůj hrách.

– A na faru? Co? Myslíš, že faru máte přirostlou k zadku? Ba ne, pařízku. Jenom přišitou. Tenounkou nití přistehovanou. A když si církev zamane, fara se zas odpáře. A zbude holá řiť. Nezdržuj mě. Míchej polívku.

– I na faru ti kašlem.

– No bodejť. K čemu je vám fara, co? A hrách, co? Vy jste bytosti vyšší, co? Prorok Eliáš a jeho věrný fámulus! Oba už napůl v nebi! Po zemi chodit se jim už zajídá! Oni už lítají! Oni zobou třešně rovnou na stromě! Oni povedou na Hospodinovy třešně spodní lid! Jako špačky! Oni znají pravdu! Oni a boží Beránek!

– Kuš, Johanes. Seber se a jdi pryč.

– Just nepůjdu!

A Johánek znovu kývl na kleriky a ti vstoupili dovnitř a obhlédli si tmavé a začouzené místo, kde jim bude nyní bojovat za slávu církve. A Johánek jim bílým prstem ukázal na dveře do kacířova doupěte.

To už ale před těmi dveřmi stál Mikšík, rozkročený, rozezlený, a v ruce držel kotlík s vřelou polívkou, připraven opařit bojovníky církve

jako pašíky.

První utekl Johánek. Nezastavil se ani na dvorku, proklouzl průjezdem a vyšplhal pod košatinu a velel kočímu trapem ujíždět.

Klerikové taktak stihli vyskočit si vzadu na vůz. Sláva církve běžela kousek za nimi, ale potom se zakuckala ve zvířeném prachu a bezmocně se rozvzlykala, opuštěná na rynku, zhanobená, a hrozila tlapičkami za vyšňořeným hnojákem.

A před domem měšťana Kříže stál Mikšík, zadýchaný, bos, v ruce ještě ten kotlík s polívkou, a smál se a smál a volal na celý rynek, na celé širé povětří tak hlasitě, že snad i boží Beránek by si byl pohoršené zacpal uši, kdyby měl dlaně a ne kopýtka.

– Pomalu, Hanes! Opatrně, Hanes! Hoří ti prdel, Hanýsku!

Také mistr Matěj se dosti pohoršil, neboť právě přicházel od Karolina, slyšel to bohaprázdné volání a rozpoznal, z kterého hrdla vychází.

Mlčky došel domů, mlčky spolykal důkaz Mikšíkova kuchařského umu. Ani slůvkem ho nepochválil.

– Ještě jednou a propustím tě od sebe.

Seděl na zápraží a jedl chleba s tvarohem. Mikšík mu zrovna dovyprávěl svou patálii s konzistorním poselstvem a už si chystali hadr a písek, že začne mýt nádobí, ale mistr Matěj ne a ne se porozveselit a obměkčit.

– Měl jsem ty krtky pustit, aby se ti ryli v regále? Šli s hříšným úmyslem a já je zastavil.

– Polívkou!

– A čímpak jiným? Šikovnějšího tu nic nebylo.

Mistr Matěj polkl poslední sousto, potlačil nevrlost a trpělivě se zahleděl Mikšíkovi do očí.

– Pravda je silnější než kotel polívky. Zapamatuj si to. Argumentum letí mnohem dál než střela z balisty. A řádek v knize zmůže víc než mračno temných zbrojenců.

– A k tomu nám dopomáhej Bůh. Ale víš to jistě, mistře Matěji?

– Vím to jistě.

Mikšík si chvilku starostlivě třel palcem pysk a hledal potřebné argumentum, pak pokrčil rameny a dal se do nádobí.

A mistr Matěj se ještě to odpoledne na konzistoř dostavil. S knihami. Ne se všemi, všechny by neunesl, vzal jen dvě, jednu psanou latinsky a druhou v řeči české, a vzdor Mikšíkovu reptání se s nimi klidně vydal k mostu, nešťastný Mikšík pajdal bos za ním, ale mistr se neohlédl a bez obav vkročil za mostem do sídla Antikristova.

Vzal jen dvě knihy, ale byla v nich stejná pravda jako v těch ostatních, pravda tak pravdoucí, že i nejzpustlejšího preláta, až se začte, polije stud a on přinejmenším pošle manuskripty mistru Matějovi zpátky se vzkazem plným uznání a úcty. Je dobré vyjít vstříc každému, kdo dychtí přečíst si pravdivý spis. I v šeré mysli se pravda skrčí, drápkem se zachytí a ďáblové už ji nevystrnadí.

Vzal jen dvě, ale snaha tu byla. A mistr Matěj netoužil pouštět se znovu do potyček se slavnou konzistoří. Věděl, že by z tohoto kola marnosti opět spadl a hanbě by neušel. Pravda je silnější, ale jsou i jisté výjimky, jsou chvíle, kdy posel pravdy, zahleděn do nebeských výší, fatálně padá hubou do louže. A mistr Matěj neměl kdy čvachtat se v bůhvíjakých loužích. Musel psát knihy.

Vzal jenom dvě, snad jim to na konzistoři postačí. A i kdyby na mistra vysokého učení a pisatele knih cenili své hřišné zuby, nešť, ať si je cení, ale snad aspoň faráře z Veliké vsi propustí vlídně. Mistr Matěj v hloubi duše uznával, že Ježíš Kristus nepožíval fary ani farního hospodářství, nechoval krávy a netěšil se z krmníka a nepočítal, co stojí forka prken anebo kopa husích vajec, neboť Ježíš Kristus přemýšlel o pravdě boží i lidské vstávaje lehaje. Mistr Matěj však přechovával tam v hloubi duše i tajnou skrýš, nevelkou, zvíci tak oříšku, a v té skrýši číhal docela malý zemánek od Vožice, chudý zemánek a sedlák, a ten to všecko způsobil, ten si vyžebronil, že se vpodvečer sedalo na záprsni s Mikšíkem a rozprávělo o ředkvi, o Veliké Vsi, o senách, o tom, že málo prší, i o tom, že prší nějak přespříliš, o tom, že forka prken tolik nestojí a neškodilo by přistavět kus chlívka a krmit pašíky dva. Mistr Matěj pobýval ve Veliké Vsi zřídka, neměl na to kdy, musel psát knihy; ale pobýval tam rád. Svěcení kočiček ve svém farním kostele často propásl. Dožínky na svém farním hospodářství nepropásl nikdy. Obilí potom spotřeboval

a rozkradl bratr střídník, a co zbylo po setí, téměř všechno mistr Matěj rozdal farníkům. Co taky s obilím? Ale ten pohled na vršitou sýpku, když bylo vymláceno a ječmen nasypaný zvlášť a pšenice zvlášť, strych co strych nejmíň za deset grošů, aspoň ten pohled si nedokázal odepřít. Až přijde stáří a zrak se mu zamží úplně, odstěhuje se mistr Matěj na faru a bude poslouchat, jak v dálce hřmí a jak chrastí suché zrní ve větrýlku. A napije se mlíka, zkyslého za bouřky, a půjde spát. Po zemansku, v botách. Ať padá bahno s krví, když se Bohu zlíbí. Ale fara s vršitou sýpkou je útočiště trpících a unavených. Faru ve Veliké vsi by mistr Matěj těžko oželel.

Přestože i v tom byla marnost. Pro koho sázet švestky a klučit les, jsi-li sám jako měsíc na nebi? Jsi-li sám, můžeš leda sepisovat pravdu. Pro lidstvo veškeré. Ale sázet švestky nemůžeš pro nikoho. Příští farář je stejně dá vykácet, aby bylo čím topit v udírně. Pro nikoho, jen pro svou tesknou potěchu. Sedláček v skrýši duše je bytost pitvorná a bůhví, ne-li pupenec z pekelné ratolístky. Mistr Matěj se vracel po mostě a sám sebe málem nepoznával, stísněn nejistotou a pochybami o své statečnosti tváří v tvář prelátům a konzistoři a církvi, pochybami o pravé zbožnosti svých činů, jež by měly být jednoznačné, tvrdé jak rána do zubů, jasné jako boží pravda, a jsou tak zmatené a váhavé. Mistr Matěj stárl a oči už mu nesloužily jako dřív, jeho zrak kalněl a obrysy předmětů a událostí, hříchů a idejí, zamlada tak přesné, najednou se mu rozmazávaly. A on cítil, že je převýborně schopen pravdy. Ale činu že schopen není. A že je směšně sám.

– Ředkve jsou jako bejčí kulky, mistře Matěji. A seno už je jistě na rasochách. A pršet nebude. Co to povídáš o marnosti? Marnost je Bohu nemilá.

Seděli na záhrobni, už bylo po klekání, Mikšík si přiřezával proutí na nový košík a mistr Matěj jenom tak zakláněl hlavu, jako když si něco zdálky prohlíží, ale oči měl zavřené.

– Ječmen už brzo začne žloutnout. U vás doma se selo hodně ječmene?

– Hodně. Hlavně mniši. Kvůli pivu. A když začal žloutnout, nosili jsme největší klasy do kostela. Zastrkávali jsme je za obrazy. Někdy

holky i věnce upletly. A dávaly je sochám kolem krku.

– Ano. Pohanský zvyk.

– Ale vypadalo to hezky.

– Do kostela nic takového nepatří. Ani sochy do kostela nepatří. A obrazy teprv ne.

– Vždyť by tam bez nich bylo smutno.

– A má tam snad být veselo?

– Bohu se líbí, když je veselo. Co je s tebou, mistře Matěji? Není ti zima? Přikryl bych tě něčím, chceš?

– Nic mi není. Hleď si svého. Půjdu psát. Byls ráno na mši?

– Byl. Vzadu u Svaté Maří Na louži.

– A poslouchals dobře evangelium? Dnes je svatého Víta. Co se na ten svátek čte v evangeliu? Myslels přitom na ředkev, viď?

– Křivdíš mi. Ale nevzpomínám už, co se čtlo. Asi jsem špatně slyšel. Kněz je tam huhňavý.

– Za onoho času řekl Pán Ježíš učedníkům: Nedomnívejte se, že jsem přišel dát mír této zemi. Nepřišel jsem dát zemi mír, ale meč.

– Amen. Proč zrovna meč? Rozporkou po hřbetě by leckdy stačilo.

– Nerouhej se. Už chvíli o tom přemýšlím. K čemu meč? Je to obtížná pasáž. Zřejmě jde o meč duchovní. Rozumíš mně? Meč pravé víry. Proti víře nepravé.

– Zkoušels to někdy s mečem, mistře Matěji?

– S jakým mečem?

– Obyčejným. Ne duchovním. S takovým, co se bere oběma rukama, protože je těžký jak tele. Nezkoušete?

– Takhle žvástat si běž na rynek. S městskými biřici.

– My jsme to zkoušívali. Když se nějaký rytíř opil a upustil ho na dvoře. Já, mistře Matěji, meč unesu. Třeba se to hodí, ne? Když se o tom čte i v evangeliu. Kdovíco ještě nastane.

– Mlč. Hleď si kuchyně.

– Kdyby ti spálili knihy, ne? A vzali faru. Kdyby tě dali do klatby. A kdyby ti zrak už nesloužil. Ať si. Můžem se sebrat a jít. Netrap se. Jakápak marnost, ne? Šli bychom po všem světě a ty bys kázal pravdu a já bych mával mečem, když by bylo potřeba. Jenom tak pro

výstrahu. Aby nás nechali jít v pokoji. Nechceš? Mečem ne? Tak aspoň rozporkou!

– Ne. To je hloupá idea, Mikši. Ale jsi hodný. Věrný. Dobrou noc. Jdu psát.

– Proč jsi jim odnesl knihy, mistře Matěji? Proč sis je nebránil?

– Knihy jsou možná taky marnost.

– Marnost? Když je v nich pravda? A oni je spálí!

– Nevadí. Napíšu jiné.

A Mikšík ještě hledal nějaké další a vhodné argumentum, ale to si už mistr Matěj v komoře zažehli svíčku a očistil brk a zamíchal inkoust a s očima u samého papíru psal a psal. Mikšík potmě zametl dvorek, pak si navážil vody, umyl si nohy a šel na kutě. A nezdálo se mu o meči. Nezdálo se mu o boží bitvě, v níž by kráčel proti mračnu zbrojenců a máchal mečem ve jménu pravdy a evangelia. Zdálo se mu o ředkvi. Byla čerstvá, růžová a uvnitř ani červíček.

Doktor Johánek se na konzistoři objevil až po neděli. Oběd u kněze Prokopa se příjemně protáhl, zůstali tam i na večeři a byli by snad s pány bratry k ránu družně navštívili i sněhobílé stádo koziček v rozkošném přístřešku přítele Kojaty, jenomže se včas rozpomněli, že přítele Kojaty už není, duše pohostinného bratra Kojaty v úterý po Květné neděli vzlétla k nebesům, zanechavši dole mrzké tělo i hampejz pod klášterem kateřinek, pýchu svého majitele a tvůrce. Kterýžto hampejz poté propadl rychlé zkáze, neboť holky spořádaně umyly mrtvolu, spořádaně pobraly v domě, co se dalo, a rozešly se za novou prací do nových smrdutých přístřešků. Opuštěný dům nato koupily jeptišky. Tak se v prach rozpadá lidské dílo, tak nám Bůh dokazuje pomíjivost pozemského snažení.

V pondělí, jen se Objevil Johánek na konzistoři, hned mu hlásili, že mistr Matěj poslušně předložil dvě své knihy k prozkoumání. Jednu psanou česky, na pergamenu, druhou psanou na papíře a latinsky, čtení to zajisté bude zajímavé, mínili písaři. Bludů zajisté jako blech.

Doktor Johánek si poslal pro libru uzeného boku a pro žemličky. Knihy poručil odnést na půdu. Nečetl je. Nespálil je. Nic. Ležely na půdě. Kapitule Johánek oznámil, že je zkoumá. A byl svatý pokoj. I

spálená kniha vchází občas do legend. Zato kniha ležící na konzistorní půdě, to je jen bláhově pokažený papír nebo pergamen.

Faru Johánek mistru Matějovi ponechal. Dokonce mu i maloučko zlepšil prebendu. Fara teď příslušela pod jeho žatecké arcijáhenství a Johánek svým kněžím chleba i sádla přál.

Do klatby mistra Matěje nedal. Prostě na něho zapomněl. Koneckonců vědělo se, že mistr Matěj už těch svých knih mnoho nesepíše. Že se v Karolinu už někdy ani do dveří kloudně netrefí. Že je poloslepý. A celý po těle chatrný. Může mu blázen Mikšík vařit polívky z telecích mozečků, z kuřecích srdíček, všecko marno, mistr Matěj už umře hubený a umře asi brzo. Přejž Bůh mír jeho duši. A bude svatý pokoj.

S létem se takřka všichni přestěhovali na zdravý vzduch, do stínu lip a dubů, pod venkovský krov, každý dle svých zálib a možností. V Praze bylo dusno.

Mikšík Lorencův řečený Pařez odešel do Veliké Vsi. Pomáhat při žních a dohlédnout, aby střídník nerozkradl všechno a neprodal obilí už na stojatě a aby něco zbylo na výživu mistra Matěje, který poslední dny postonával a čím dál častěji opouštěl své manuskripty a sedal na záhrobni s hlavou zakloněnou, jako když si cosi v dálce prohlíží, ale oči měl přitom zavřené.

Král Václav svěřil vznešenější povinnosti panovnické svému bratránku Prokopovi, který ovšem hned nato rovněž odjel dýchat zdravý vzduch; povinnosti méně vznešené, a tedy důležitější, ponechal v péči kancléře Hánka Brůnova, pokud snad bude někdy střízliv a mocen činu, a podkomořího Zikmunda Hulera, jenž byl střízliv a mocen činu vždy. A odcválal zpátky na Žebrák se slibem, že se vrátí, až se mu bude chtít. Královna Žofie lítostivě přikývla, když jí to oznámili, a pravila, že o tom ví a že je všechno v pořádku. A vypravila se tam za ním. Aby mu byla věrnou oporou. Pan z Třebovle, když se dvořanstvo i prelátstvo loučilo s královnou na hradním nádvoří, zahleděl se úkradkem na její břicho. A nezjistil nic, co by rozptýlilo jeho dávné obavy, že dynastie Lucemburků svou

jízdu dějinami nenávratně končí. Zasáhnout radou do této choulostivé situace však tentokrát už neusiloval. Byl už velice stár a bylo mu to náhle lhostejné. I Lucemburkové, i sláva Čech. I celé ty nudné dějiny.

Pan Jindřich Škopek se vydal do Liběšic, pan Hyncík Pluh na Orlík, pan Jíra na svůj přepychový Krakovec. Pana Čúcha král od sebe nepojistil, aspoň jednoho z kohoutků si odvezl s sebou na Žebrák, a tak pan Čúch, kohoutek již značně opelichaný, trávil letní večery u lokna v hradním přístavku a omrzele hleděl do zhaslé krajiny a čekal, kdy si ho král k sobě povolá na trochu toho pití, zpěvu, radovánek nebo jakékoli zábavy. A když se dočkal, býval nakonec ještě omrzelejší, protože bavit krále byla práce úmorná a pít s králem znamenalo býti ráno vytažen zpod stola víc mrtev nežli živ.

Urozený pan Jindřich z Rožmberka se odebrali na Krumlov. Kam bylo celkem blízko od hlinitých břehů řeky Nežárky, kde dlel urozený pan Jindřich starší z Hradce. A za den ostré jízdy se tam dalo dojet i z Lipnice, kde užíval léta urozený pan Vilém z Landštejna. I ze Skály, kde se kochal přírodou urozený pan Břeněk Švihovský. A možná i z moravských zboží pana Jošta, kdyby snad samu markraběti přišla chuť pohovořit si se skutečnou, starobylou českou šlechtou o panování královského bratránka a jeho usmolených drabantů; nebylo těžko uhodnout, že pan Jošt už na to panování v zemích české koruny číhá jak liška na slípku. Kdo lišce slípku podrží, dostane kousek masíčka. Urozená šlechta masíčko a pan Jošt krásné peří. Jen ať se pan Jošt ozdobí.

Také z Černic se to dalo za den stihnout na Krumlov. V Černicích odpočíval od celoroční tíhy svého úřadu ctihodný Mikuláš Puchník. A u Puchníka pobyli občas na návštěvě ctihodný svatovítský děkan Bohuslav z Krnova i ctihodný probošt Václav Knoblouch a ctihodný Petr ze Všerub a biskup Johl a inkvizitor Petr Zwicker a jiní nikoli nevýznamní preláti, s nimiž jistě též nebylo zbytečno pohovořit o tom, že církev by neprodělala, kdyby starobylé šlechtě přispěla svou ochotnou pomocí v případě nějaké té svády s králem liknavcem a s jeho kupečky a zemánky. A naopak, že by nad výdělkem hořce zplakala, kdyby se odvážila šlechtě pomoc odmítnout. S

arcibiskupem hovořit je zbytečno, arcibiskup je zlostný a pyšný, arcibiskup by si nejspíš chtěl krále chytit za křídlo sám. Ale preláti zlostní nejsou. Preláti vědí, že člověk sám na zemskou svádu nestačí. Preláty by možná starobylá šlechta dokázala zapřáhnout. Je třeba skutků. Nadchází čas. Čechy jsou tučná slípka. Zabít ji, oškubat, uvařit a sníst.

Puchník byl na Krumlově toho léta dvakrát. A dvakrát vysvětlil panu Jindřichovi, že by šlechta neprodělala, kdyby svaté církvi ochotně vypomohla v případě očekávané svády o moc v českém království. A naopak, ani kůže na plotě že v Čechách po šlechtě nezbude, kdyby se odvážila nebýt církvi k prospěchu. Je třeba skutků a církev není zvyklá být jen o víně a o chlebě. Církev je zvyklá na maso.

A ječmen dozrál a pracovití Čechové ho pokosili a odvezli do stodol, něco do svých, do selských, aby bylo dost krup na kaši, něco do panských a do klášterních, aby bylo dost sladu na pivo. Lípy odkvětaly, voněla mateřídouška, faráři zaháněli bouřky po křesťansku křížem a modlením, sprostý lid po pohansku křikem a kamením.

Arcibiskup se zatím soužil na Roudnici. Neužíval si stínu lip, nekochal se pohledem na řeku, neprocházel se po jejím břehu a neposlouchal, jak v hájku za bránou tlukou slavíci. Seděl u stolu, zády k oknu, a soužil se touhou po rodném hradu Jenštejně. Tam je krov jeho srdci nejdražší. Tam je stín dubů tmavší. A tráva zelenější. A voda v rybníčku mokřejší. A vrabci v křoví tam zpívají líp, sladčeji než slavíci. Arcibiskup už po kolik roků na svůj rodný hrad takměř nejezdil. Po jeho krovech ani nevzdychl. Ale letos se soužil touhou po něm. Protože už ho neměl. Vzal mu ho nepřítel. A kdyby to byl alespoň nepřítel; ale on to byl kupec Zikmund Huler. A kdyby alespoň dobyl hradu vojákem, střelbou z bombard, útokem chrabrých rytířů; ale on si ho jen tak sebral, kolébku Jenštejnovu, památku po zvěčnělých předcích, sebral ho za kus papíru počmáraný číslicemi, anžto dluh páně Jenštejnův letos o velikonocích přerostl deset tisíc kop. A kdyby si ho alespoň vzal na úhradu toho dluhu; ale on si ho vzal jenom na úhradu úroků. Dluh zůstal a za čtyři roky bude opět

takový. Arcibiskup se zlostí otřásl a rozkázal, ať mu pošlou písaře. Dá Hulera do klatby. Nebo ne, Hulera už do klatby dal, ale dá do klatby krále. Neboť král toho kupečka bezpochyby ponouká. Kupeček by s dluhem posečkal. Kupeček nepotřebuje hrad. Ale král potřebuje arcibiskupovu hanbu. Král se nebojí svého arcibiskupa. Král se svému arcibiskupovi směje! Poplivaná tvář arcipastýřova volá po pomstě. Je třeba skutků.

Ale jakých skutků? Klatby už se v Čechách málem nikdo nelekne.

Klatbou už pomalu budou faráři plašit špačky. Nikdo se ničeho neleká. Z církve je bahnisko, po kterém rejdí blbci v opentleném hnojáku.

Doktor Johánek na venkov neodjel. Kam by se taky vláčel? Doktor Johánek pozemského putování už okusil a nechutnalo mu. Nelačnil po dalším. Seď, člověče boží, a nemusíš-li, nevstávej. Zvedneš zadek a ukradnou ti lavici. A s lavicí i faru. Zvedneš svůj utěšený lidský břich od večeře a poodejdeš za humna podívat se, jak zapadá sluníčko, a skončíš v přístavu města Janova, vychrtlejší než toulavý pes. Doktor Johánek vysedával na konzistoři, přestože veškerá zbožná obec křesťanská v tom vedru spala, plebáni spali v chládku pod angreštem, mníškové za včelínem, i Ježíš Kristus, uzdraviv po snídani malomocného, vešel do města Kafarnaum a lehl si tam hned za bránou pod fíkovník a usnul; jelikož v červenci i Bůh se věnuje svatému náboženství jenom po ránu a potom zas až kvečeru. Doktor Johánek však i za poledne seděl ve svém úřadě. Klimbal, odháněl mouchy, rozepnutý byl bezmála do pasu, ale seděl tam. Všecko spí, jenomže fátum, bestie neblahá, má oči s uřezanými víčky. Kdovíco kvasí ve zdech. Kdovíco leze po stromě a cpe se fíky a chystá zkázu slabým ovečkám. Plebáni a mníškové funí ze sna a nic netuší. Ani Ježíš Kristus asi nic netuší. Johánek sice také nijak zvlášť netušil, jaké skutky to zrají vůkol po Čechách, nicméně v potu tváře hlídal svůj úřad, svou košatinku, svou mitru a svá beneficia a seděl na své fortuně jak na vajíčkách. Kampak se ještě štvát, rozmilí křesťané?

I mistr Matěj zůstal v Praze. Obával se, že do Veliké vsi nedojde. Mikšík mu ve sklípku nechal tvarohu, homolek, špeku i piva na celý

týden. A v sobotu se vrátí, ustaraně vykládal, přitáhne ranec jídla, kolik unese, a znovu sklípek naplní. Ale mistr Matěj do soboty sklípek neotevřel. O hladu sedal na záprsni, o hladu chodil spát. Ráno sežvýkal kousek chleba a zapil to vodou s octem a dostal z toho takové bolení, že se už po zbytek dne neodvážil na jídlo pomyslet. V pátek mu to už bylo divné a napadlo ho, že by měl zajít na rynek do apatyky, anebo do Karolina, snad tam bude nějaký mistr medikus, ale pak si s úzkostí uvědomil, že by už do Karolina nedošel, i na rynek že by už stěží došel, a že je to s ním zlé. Dovlekl se do komory a lehl si a usnul. Probrali se uprostřed noci a zdálo se mu, že na dvorku u studny kdosi pláče. Chvíli poslouchal a poznal, že je to kněz Milíč. Světec a sluha pravdy Milíč, posel boží a nebožtík. Chtěl vstát a běžet tam, leč vtom si všiml podivné osoby na truhle u dveří. Byl to stařec ve špinavé šubě, dřepěl na truhlici, škrábal se na pleši a mžoural do okna a také poslouchal ten pláč.

– Proč pláče?

Ale ta stará osoba si pořád jen podrbávala scvrklou pleš a neodpovídala.

– Kvůli mně?

Stařec dál mlčel, mistr Matěj však už dobře věděl. Že zklamal naděje. Že měl prodat sukni a koupit si meč. A ne jim nosit knihy. Že i těch jeho knih bylo příliš, dopsaných i nedopsaných. Že si měl odříkat potěšení z inkoustových čar, kroužících zcela nepřesný obrys myšlenky. Ze měl zapomenout na vršitou sýpku, vrátit faru prelátům a vyjít mezi lidská stvoření a učit národy a mluvit pravdu, nahlas a řečí sprostnou a kdekoli. A až by někdo pravdě bránil, že měl být silný a napřáhnout meč. A nikoli meč duchovní. Meč takový, co se bere oběma rukama, protože je těžký jak tele. A nebyl-li by po ruce meč, bít je po hřbetě rozporkou.

Jenže už bylo pozdě. Nebožtík Vojtěch Raňkův se krčil na truhle u dveří a žmoulal si dásně a trochu vzdychal a trochu se usmívali, neboť tomu rozuměl. Vanitas vanitatum. A stále nám cosi uniká. A perzóna, která dáví i chleba s octovou vodou a která kolébá smrt v útrobách, ta perzóna nemůže zvedat meč.

Světec Milíč tomu nerozuměl. Nechtěl tomu rozumět. Stál venku

u studny a plakal a plakal. Nad učedníkem, který poznal mnoho pravdy a sepsal o tom mnoho knih, který však přesto zklamal naděje.

V sobotu, už za tmy, dorazil Mikšík ze vsi, na zádech ranec a v ranci máslo, mladou husičku, dvě hlávky zelí, jablíčka ječnišťata, hrachové lusky, všecko čerstvé a všeho dost. Zapálil svíčku a našel mistra Matěje v komoře, vyhublého, zarostlého, polomrtvého.

Utíkal do Karolina, vrátil se s mistrem medikem, potom utíkal do apatyky k Loysu Florenťanovi a vrátil se s lahvičkou čehosi hustého a hnědého, otevřel lahvičku a lízl si, čím to jeho mistra hodlají krmit namísto zeleného hrášku a mladé husičky, bylo to hořké, odporné, ale ten, jehož přitáhl z Karolina, byl prý nejlepší pražský medikus, Mikšík v slzách přihlížel, jak učený doctor medicinae ohmatává jeho mistra Matěje, svlečeného takořka donaha, jak mu dává klystýr a jak ho nutí k dávení, až vycházejí zelené šťávy a po nich krev, jak mistr Matěj, umdlený a zesláblý jako posečená tráva, polyká ten hustý hořký dryák a jak potom usíná a jen Bůh milý ví, není-li to navěky.

– Umře?

– Incertum est.

Medikus si opláchl ruce a přikázal dávat nemocnému třikrát denně lžíci toho lékařství, v pondělí zkusit navrch hrnek heřmánku, v úterý misku indické rýže, ve středu žemli s medem, ve čtvrtek znovu klystýr a půst, v pátek rýži, v sobotu žemli, v neděli klystýr, a tak pořád dál, dokavad se to nezlepší.

– A zlepší se to?

– Incertum est. Modli se. Ta rýže ať je nemaštěná.

Mikšík spráskl dlaně nad představou drahých, bledých a suchých indických zrníček, zatímco on chtěl svého mistra konečně už vykrmit, a husu dal eskulapovi s sebou, poněvadž jinak by ji ze zoufalství musel hodit do žumpy.

Mistr Matěj spal pak celou noc a celý den a ještě celou noc, neprobudil se, ani když polykal lžíce lektvaru, až v pondělí ráno otevřel oči a ležel a poslouchal, venku u studny už bylo ticho, na truhle už taky nikdo neseděl, zato na zemi u postele dřímal Mikšík, hlava mu klesla na pelest a v prstech svíral lahvičku s medicínou. A mistr Matěj položil vyzáblou ruku Mikšíkovi na hlavu a rozhlédl se

po komoře a v mlze spatřil své knihy, jež jsou patrně marnost, a dveře, jimiž kromě mistrů mediků patrně už nikdo k němu nevstoupí, aniž on sám kdy ještě vyjde ven mezi lidská stvoření, a vdechl svou zatuchlou a šedou samotu a svůj smutek, že zklamal naděje, a pokorně sčítal, co mu zbývá a co po něm zbývá, a nevycházelo mu nic jiného nežli tento Mikeš Lorencův zvaný Pařez, tento blahoslavený chudý, který přišel nezván a setrval a setrvá, který nikdy neslyšel o traktátech Šimona de Cassia ani o spisech Marsilia z Padovy, který se však naučil aspoň číst a který žije v pravdě, a až by mu v tom bránili, nenapřáhne na ně sice meč, ale bude je výborně bít rozporkou.

———————

Dozrál i oves, mák, pracovití Čechové otrhali hrušky a co hned nesnědli, dali usušit na křížaly, kukačky a jiní opeřencové odletěli z království českého do království sicilského a aragonského i do říší všelikých sultánů, začervenalo se jeřabí, lípy ztrácely list, kapouni tučněli, příroda v patřičné harmonii konala svůj věčný koloběh, nastával podzim, čas chladnutí, čas klidu. Bůh dejž klidu i českému království!

Tím tichým podzimkem, byl už říjen, byla právě neděle, devatenáctá po svatém Duchu, keře se barvily do fialova a za nimi pod mezí už houstl odpolední stín, tou podzimkovou krajinou, mělkým úvozem od Bílé hory, mezi lulkami a lány břevnovských benediktinů, putoval Mikeš Pařez. Šel pomalu, ztěžka napadal na levou nohu, ale šel, přes rameno hůl a na holi přivázaný soudek medu. Byl by si mohl naložit víc, ranec jako stodolu by si byl mohl naložit, jídla, až by doma sádlo z kotlíku přetékalo, ale co s tím, když mistr Matěj smí jen v pondělí rýži, v úterý žemli s medem, ve středu klystýr a tak pořád dál, zbůhdarma za farou zesládly švestky, zbůhdarma tloustne krmník, pro smích kačkám je celé farní hospodářství, snad by se mělo vrátit prelátům a jít, jít po všem světě a kázat pravdu, Mikšík by si svého mistra naložil na záda, už bude brzo lehčí než ten soudek medu, a šli by a šli podzimkovou krajinou, ode vsi ke vsi, a za nimi by táhli zástupové a nad nimi by letěl boží

Beránek a oni by brali pyšným a tučným a dávali hubeným a učili by národy číst Svaté písmo a milovat bližního svého a nakládat zelí a vařit raky v pivě a to by teprve bylo pravé křesťanství. Mikšíkovi až zašumělo v hlavě z té zbožné vidiny, postavil opatrně soudek, sedl si na něj, natáhl bolavou nohu, zahleděl se dolů ke klášteru, jak se tam na záhonu žlutají benediktinské tykve, a odpočíval.

Jen malou chvilku odpočíval. Najednou zaslechl za zády lidský křik a frkot koní a ohlédl se a honem se klidil, se soudkem v náručí vylezl do stráňky a skrčil se za šípkový keř a pozoroval, jak se nahoře v úvoze zdvíhá prach a jak z toho prachu vyrážejí korouhve a kopí a železné klobouky a barevné panské čapky a hlavy koní v lesklých postrojích, vznešená, hlučná, skvostná jízdní družina.

Korouhve byly bílé a vprostřed měly rudou růži. Řeč jezdců zněla podivně; ani slovo jim nabylo rozumět.

Prach se zas usadil, korouhve se už jen třepetaly v dálce, krajina znovu utichla, stmívalo se. Mikšík připevnil soudek na hůl a vykročil, aby to stihl, než zavřou Strahovskou bránu. Nezajímalo ho, s kým se to potkal pod mezí a kam ti skvostní jezdci míří. Šel do Prahy uvařit mistru Matějovi na noc hrnek heřmánku.

Skvostní jezdci mířili rovněž do Prahy. Jako pestrý průvan propluli Strahovskou bránou, lid se sbíhal, hradčanští krejčí obdivovali samety a harasy, sedláři sedla se stříbrným kováním, koníři těžké hřebce normanského plemene, paní a panny pak obdivovaly ztepilé jezdce na těch hřebečcích, ryšavé i plavé, kostnaté i bradaté, vznešená knížata i drsné zbrojnoše, od brány po rathauz jezdci a jezdci, a bez fraucimoru, českých paní a panen byla plná okna i dvířka ve vratech.

Ze všech nejvíce se líbil mladý jezdec v čele, hned za trubačem a za korouhevníkem, nejztepilejší a jistě nejurozenější, snad falckrabě anebo, svatý Bože, arcibiskup, snad někde od Rýna anebo snad až z Brabantu, snad jede navštívit pana purkrabího, snad pana metropolitního probošta, tím víc se líbil, že si ženských nevšímal, ničeho si nevšímal, hrdě upíral pohled na nejnádhernější z korouhví, jistě to byla jeho korouhev, rudá růže hořela v soumraku a kapala z ní krev, mladý muž držel uzdu zlehka malíčkem a zlehýnka, trošku

pohrdavě se usmíval a lehkým klusem přejel kolem oken a dvířek, jako sen, a na hradčanském place zvedl ruku a družina za ním se vzorně seřadila, jezdci vypjali prsa pod brněním i pod sametovými kabátci, kopyta zvonila, plech řinčeli, trubač troubil a skvělý průvod zamířil k můstku a k Bílé věži a do Hradu a tam rovnou čárou k paláci, neboť mladý muž přijel navštívit českého krále.

Král nebyl doma. Před palác, když jezdci vzorně sesedli, vyšel Hánek Brůnův. Pohlédl na korouhve, ale nic mu to neříkalo. Nějaké namyšlené panstvo z Růže. Z nějaké divné růže. Rožmberkové to nebyli. Vyšel hostům vstříc o jeden schod a pokynul jim rukou. Rožmberkům by rukou nepokynul. Rožmberky by jen přeměřil chladným okem a šel by si dojíst večeři.

Mladý muž zůstal v sedle. Snadno odhadl, že ten tlusťoch na schodech není český král ani kdokoli z královské rodiny, a že tedy nejde o uvítání slušné a přiměřené. Poslal ke schodům svého hofmistra a dál hrdě upíral pohled na korouhev a hrál si s řemínkem rukavice.

Řemínek nakonec vzteky přetrhl. Hofmistr bez úspěchu vystřídal řeč anglickou a francouzskou, tlusťoch německou a českou, posléze se oba uchýlili k lámané latině a zjistilo se, že český král své vzácné hosty nemůže přivítat, jelikož není v Praze. Přestože se mu hosté předem řádně ohlásili, vyslavše od zemských hranic herolda. Ale jsou-li snad velevzácní hosté hladoví, naznačoval tlusťoch, v kuchyni by se ještě něco našlo. Kuchyň a sklep českých králů jsou místností útulné.

Tlusťoch byl očividně opilý. Mladý muž zahodil přetržený řemínek, podotkli, že coquina regis ho nezajímá, tím méně že ho zajímají královi dvorní ožralci, a poručil hofmistrovi, ať se přeptá na dům pánů z Rožmberka. Hánek Brůnův si hofmistra přeměřil chladným okem, jeho otázku chladným hlasem zodpověděl a šel si dojíst večeři. Cizozemská knížata i zbrojnoši otočili koně a vydali se zpátky na hradčanský plac, neskrývajíce nevoli.

Pan Jindřich z Rožmberka v Praze byl. Moudrý velmož přečká parné léto ve svém venkovském tuskulu, ale s prvními podzimními dešti se navrátí do metropole. Obzvláště nadešla-li doba skutků.

Pan Jindřich z Rožmberka dokonce vyšel před dům osobně, neboť už okem rozpoznal, že ten květ na korouhvích je růže lancasterská a uvítání že tedy musí být co nejpřiměřenější. Tré sluhů rožmberských třímalo zapálené pochodně, čtvero štolbů se ujalo hřebců normanského plemene i zbrojnošů v železných kloboucích a odvádělo si je zadem na dvůr, dát němé tváři ovsa i vody a těm ostatním tvářím piva i uzenic, šestero rožmberských panošů se svižně uklánělo před domem, když hosté v panských čapkách vcházeli dovnitř, uvítáni panem Jindřichem slovy zdvořilými a řečí francouzskou. Moudrý velmož ví, co se sluší, byť prozatím vlastně nemá zdání, koho přesně si to vede pod střechu a co tu vlastně u něho ti dvořané jacísi lancasterští pohledávají.

Vysvětlení se mu dostalo hned v mázhauzu. Pozdraviv vlídně přítomné pány a rytíře a rožmberský fraucimor a odloživ si plášť i zbraň i ostruhy a usrknuv z kalíšku páleného a přijav opětné ujištění, že je vítán pod starobylou rožmberskou střechou, mladý muž se zlehýnka, trošku přezíravě usmál a prozradil českým pánům a rytířům a užaslému fraucimoru, že jeho jméno je Henry a že se mu mezi blízkými přáteli říká Bolingbroke, to podle rodného hradu, jenž leží od města Londýna směrem zhruba severním. Pro ty ostatní že je ovšem hrabě z Herefordu a rodu že je královského, ze staroslavných Plantagenetů, ze slavné větve lancasterské, vnuk krále Eduarda Třetího, syn Johna z Gentu, vévody z Lancasteru, bratranec krále Richarda Druhého anglického. Nato se znovu zlehýnka usmál a dodal, že nebude obtěžovat milé hostitele ceremonií svých titulů a přeje si, aby se mu zde říkalo prostě lord Henry.

Nastalo ticho. Pan Jindřich z Rožmberka poté ještě zdvořile připomněl, že lord Henry je spřízněn i s panovnickým rodem českým, neboť šťastnou chotí krále Richarda je Anna Lucemburkovna, kterou sám nebožtík jeho otec, pan Oldřich z Rožmberka, s četnými jinými pány a s jedním kardinálem provázel do Londýna k svatbě a ke korunovaci, buď jméno boží pochváleno, už je tomu víc než deset let.

Lord Henry opáčil, že o pánech z Rožmberka slyšel už mnoho povzbudivého, jinak se však na tu zmínku o Lucemburcích zatvářil

poněkud kysele a poznamenal, že dosud neví, navštíví-li i českého krále; že tomu sice chtěl, leč okolností se mezitím vyvinuly dosti nevhodně.

Pan z Rožmberka usilovně přemítal, jak si tuto pozoruhodnou poznámku vyložit, ale lord Henry už věc přešel lehýnkým úsměvem a jal se představovat pány ze svého doprovodu. Pak stručně vylíčil, jakou měli cestu, že do Čech zavítali jenom nakrátko, že přijíždějí od Magdeburku, kde byli hosty arcibiskupa, a pokračovat že budou na Norimberk a na Mohuč, kde je očekává kardinál legát, který zajisté bude doma a nepošle k nim na schody pouze opilého kancléře. A znovu se lehýnce usmál a dodal, že čeští pánové budou snad i zvědavi, co tu v Čechách on a jeho družina vlastně pohledávají.

Čeští pánové byli zvědavi nadmíru a čím dál víc, ale lord Henry přerušil rozhovor dvornou otázkou, zda ctné paní a panny rožmberské z toho stání tady ve studeném mázhauzu ještě nerozbolely nohy. Pan Jindřich pochopil a položil ctným hostům neméně dvornou otázku, zda už večeřeli čili nic. Lord Henry odvětil, že počítali s večeří v královském paláci, leč okolnosti se pak vyvinuly dosti nevhodně, a že by tedy kus rožmberského chleba a hlt rožmberského vína neodmítli. Panu Jindřichovi už ta záhada s králem a s nevhodnými okolnostmi vrtala v hlavě jako červ, ale spolkl dotaz a pozval hosty ke krbu a k tabuli.

Podávalo se maso pstruží a račí a křepelčí, kančí a daňčí, rozličné konfekty a jiné pamlsky. Vína a piva, až mysl pěnila. Jenom pan Jindřich pil opatrně. Byl velmi zvědav, co mu ten Lancasterský přišel zazpívat, a slova jeho písničky si hodlal poslechnout s rozvahou a odpovědět na ně moudře. Pan z Rožmberka v posledním čase mnoho přemýšlel o sobě a o Čechách a o skutcích, skrze které by v Čechách mohl vlásti, a o Václavu Lucemburkovi, který je vlády nehoden a starobylé šlechtě na obtíž. Pan z Rožmberka spoléhal na dobré příznivce v Uhrách i na Moravě, v Míšni i v Rakousích; rozmnožit je o růži lancasterskou, to už by byl trnitý a sukovitý svazek, jakým se statečný šlechtic i přes královské hradby snadno probije. Pan Jindřich si prohlédl ztepilého Bolingbroka, jeho studené světlé oči, jeho ruce s dlouhými a kloubatými prsty, jež by nejeden královský krk asi uměly

zlehýnka sevřít a pak stisknout a dostatečně dlouho podržet; dolil mu korbílek krumlovským ležákem a kývl na panoše, ať přivede pištce a loutnisty, a na rožmberský fraucimor, ať nechá pití a jde si máznout za uši vonného oleje a připraví se k tanci.

Rozlinula se vůně, rozrokotaly se loutny a sladké flétny, rozdrkotal se bubínek, sluhové poodnesli stoly, anglická hrabata a hejtmani zbrojných oddílů a dvořané lancasterští, dech ztěžklý krumlovským pivem, uklonili se paním a pannám z rožmberského domu a vše se řadilo do párů a zvolna se tančila starobylá estampida a po nahém těle svící stékal horký vosk a stíny se míhaly po kostrách na stěně a vyšívaná paní tam korunovala vyšívaného rytíře vyšívaným věncem a lord Henry, který si ženských nevšímal, s povzdechem trošku posměslivým povstal a překlopil svůj prázdný korbílek a číši pana z Rožmberka na znamení, že nadešla chvíle dokončit rozhovor.

Sedli si vzadu do nádvorního arkýřku. Dole štěkali psi. Nad hradbami vycházel měsíc. Lord Henry se úvodem letmo zmínil, že mají v Anglii krále, který je nestatečný a liknavý a výkvětu panstva na obtíž. Udatný výkvět panstva, není tomu tak dávno, skřípl krále do kleští a převzali vládu v zemi, poradiv králi, aby si hleděl lovu anebo knih anebo šachové hry, dychtí-li zachovat si nos mezi očima a hlavu na krku. A panstvo vládlo po své chuti a zemi k prospěchu a Bohu k potěše. Až potom zrádný král, penězi kupečků a pletichami židů a lstí svých rytířů a dvořanů, družinu jeho Anny Lucemburkovny k nim počítaje v řadě zdaleka ne poslední, uchvátil opět moc a vládne Bohu k hanbě, zemi ke zkáze a výkvětu anglického panstva k hněvu spravedlivému.

Pan z Rožmberka to poslouchal, bylo to pozoruhodné, bylo to poučné, poslouchal to a sledoval měsíc na jeho osamělé pouti a čekal, neboť stále ještě se neobjasnilo, co tu anglické panstvo pohledává.

Lord Henry se zarazil a prohlíželi si podsaditého Rožmberka, jeho vysoké čelo a úzké oční štěrbiny, jeho ruce s krátkými a silnými prsty, jež by asi nejednu královskou hlavu dokázaly drapnout za vlasy a dostatečně dlouho otloukat o dlažbu mázhauzu. Potom sbalil

svou staroslavnou lancasterskou pravici v pěst a praštil do pažení pod oknem a vykřikl bledé luně do tváře, že výkvět anglického panstva se nikdy nevzdává, a třeba v krvi, znovu šátrá po meči a prosí Matku boží o požehnání a chystá novou vzpouru.

Pan Jindřich rozvážně přikývl, že je to samozřejmé, každý Rožmberk by tak učinil a ani by o tom tolik nemluvil. A promnul si svými krátkými prsty oči a poposedl a mlčel. Ledaskde mají liknavého krále. Ledaskde chystají vzpouru. Český výkvět panstva je neméně udatný. Ať si ten hrdopýšek pospíší. Co chce?

Jednání šlo jak z rosolu.

Lord Henry zaťali zuby, potlačil touhu ještě jednou sbalit pěst a vrazit ji Rožmberkovi do brady, ze vší síly se usmál a pak oznámil, co chce. Chce, aby výkvět českého panstva stál při panstvu anglickém, až Bůh zavelí skřípnout krále Richarda znovu do kleští, tentokrát kleští rozžhavených pěkně doběla, a trhat mu z těla úd po údu. Předpokládá se, že Bůh takto zavelí už záhy, už o příštích velikonocích, jenom co přejdou mrazy a na pastvinách vyrazí nová travička a bude možno přistát v ústí řeky Temže s vojskem, nasbíraným ve Flandrech a ve Frísku a kdekoli podobně a spojit se s přátelskými vévody a s jejich oddíly a táhnout přímo na Tower. Proto lord Henry objíždí Evropu. Na Boží hod velikonoční se dá provolat anglickým králem a splatí, co bude komu dlužen. Vděkem anebo mstou, to nechť si každý už teď vybere. Teď chce lord Henry peníze. Aspoň sto tisíc českých zlatých. A chce vojsko. Aspoň čtyři sta českých mužů s plnou výzbrojí. Jim v čele ať je někdo z rodu rožmberského. Odjedou ihned. Přezimují v Calais. Koncem března se nalodí.

Měsíc už mizel za okenní rám, noc byla tichá a průsvitná, v sále už tanec ustal a ti, co ještě nešli spát, sesedli se u krbu a dopíjeli víno v konvicích. A někde v chodbě kdosi tiše zpíval, snad u zavřených dveří a snad i u pootevřených, zpíval starý a toužebný minnesang, zpíval noční píseň. Zart libste frau in liber acht, wünsch mir aim liblich, frölich nacht.

Ale zkušený velmož ví, že nelze myslet na radost srdce, blíží-li se radost klání a sekání, tedy nadchází-li doba skutků. Pan Jindřich,

popřemýšlev, ujistil lorda Henryho, že předsevzetí anglického panstva je čestné a zbožné a výkvět Čech bude při anglickém panstvu pevně stát a přát mu válečného štěstí i boží milosti. V té kaši je ale moucha, připomněl, opět popřemýšlev. Rozum radí, aby se události braly po pořadě. Nejprve v Čechách, potom v Anglii. Bohu se zamlouvá, když jdou události hezky po pořadě. I výkvět českého panstva trvá na tom pořádku. Nejprve v Čechách. V Anglii až pak. Čtyři sta mužů by v Čechách povážlivě chybělo; doba skutků je blízko. Sto tisíc zlatých by ještě povážlivěji chybělo. Bůh už brzy českým pánům zavelí. Čeští pánové věří, že výkvět anglického panstva bude stát pevně při nich. Ani anglické peníze by čeští pánové neodmítli. Řekněme sto tisíc zlatých. A druhých sto tisíc namísto anglického vojska. Až zvítězí a ujmou se vlády podle své chuti, čeští pánové dvojnásob splatí, co budou komu dlužní. Dvojnásobným vděkem, dvojnásobnou mstou.

– Dobrou noc, hrabě. Při snídani mi odpovíš. Nespěchám na tebe. Těšíš se domů? Máš syny, slyšel jsem.

– Dva.

– A já mám dceru. Rožmberská růže s lancasterskou, to by byl zajímavý erb.

– Jsou ještě malí.

– Já na ně nespěchám. Jen ať jdou události hezky po pořadě. Nejprve trhání královských údů a potom svatba růží. Dobrou noc.

Při snídani lord Henry neodpověděl. Pojedl, pochválili rožmberské sýry, rožmberské máslo i smetanu, zalitoval jen, že v misce rožmberské kaše byla moucha, a dal rozkaz k odjezdu. Pan Jindřich ho políbil na obě líce a popřál mu příznivého počasí, nyní i o příštích velikonocích. A věnoval mu na památku dva hřebce uherského plemene a obraz svatého Jiří v přílbici a v úplné brni, vyšívaný hedvábím a zasazený do rámu, pozlaceného a zdobeného granáty, ametysty a safíry. Lord Henry s lehýnkým úšklebkem poděkoval a přeptal se na dům kněze arcibiskupa a dověděl se, že pan z Jenštejna meška na roudnickém hradě. I zahleděl se hrdě na svou korouhev a zvedl ruku a jeho družina se vzorně seřadila a zamířili k Roudnici. Uražený a znechucený Bolingbroke usoudil, že

jeho poslední nadějí v Čechách je svatá církev.

Kněz arcibiskup seděl u stolu, zády k oknu. Lord Henry vstoupil a hned pojal podezření, že je tady zbytečně. Tato nažloutlá nehybná tvář, tento vyrudlý a pomačkaný pontifex není s to rozehřát se prostou lidskou radostí, jakou je jarní plavba k ústí řeky Temže anebo drcení nehtů v palečnicích, zejména jsou-li to nehty královy. Pan z Jenštejna seděl u stolu, zády k oknu, a soužil se vším, na co pomyslel.

Přesto lord Henry zlehýnka poklekl před velikým a ošklivým krucifixem, přesto se arcibiskupovi zlehka uklonil a uznale děl, že o zbožnosti pražského metropolity jde pověst všude po všech zemích, kudy jeho družina nyní projíždí. Kterak mu nezávidět, děl, jeho usmíření a jeho klid a jeho spočinutí v Bohu, vzdálené radostem i strastem. A vzápětí poručil přinést vyšívaného světce v pozlaceném rámu a jiné svaté obrazy, které dal kvůli tomu narychlo v Praze přikoupit, a požádal otce arcibiskupa, aby mu tuto nábožnou upomínku na pobyt v Čechách posvětil; jsouť i Lancasterové rod zbožný, římskému papeži věrný a kacíře viklefisty házet do ohně vždy ochotný.

Pan z Jenštejna si prohlédl svatého Jiří, vyšitého barevným hedvábím, a přívětivě pohnul koutkem úst; poznal, že ten obraz světil kdysi Rožmberkům, a že tedy host si našel v Čechách společnost nikoli nejhorší.

K svěcení obrazů se však neměl. Svěcení zajisté počká, namítl. Lancasterové jsou zajisté rod zbožný, ale jen s touto zprávou se hrabě z Herefordu až do Čech asi nevydal. A nažloutlý pontifex kázal přinést hostu galského vína, sobě vody a usedl zády k oknu a sevřel úzké, bezkrevné rty a čekal. A lord Henry si musel přiznat, že si mezi výkvětem českého panstva začíná připadat jako drůbež mezi liškami.

Přesto naráz vypil svou číši a dal si nalít druhou a i tu do sebe obrátil, aby setřásl rozpaky, a zkusmo prohlásil, že v tomto od prasat rozrytém, od lidí zakrváceném slzavém údolí byli Lancasterové vždy pro vládu církve. Světskou i duchovní. Pouze mužové církve, nechť vládnou světu. Nechať poroučejí. A vedou ke slávě. K vítězství.

Nechať nosí pod mitrou císařskou korunu. Mužové ostatní jsou stvořeni jim sloužit. I šlechtici. I král.

Pan z Jenštejna s nechutí sledoval, jak host neumí pít víno, a s údivem krabatil čelo nad jeho hloupou řečí. Ale pod čelem, pod přivřenými víčky jako by se zaleskla špička nože; nedokázal docela skrýt, že se mu ta hloupá řeč líbí.

– Jsem rád, že nemluvíš o Čechách.

– Mluvím i o Čechách!

– Nerozuměls mi? Jsem rád, že o Čechách nemluvíš.

Lord Henry sbalil pravici v pěst, ale pak si jen rozpačitě přihladil vlasy a potřetí si nalil do hrdla galského vína, až se rozkašlal.

– Nevěříš mi? Proč? Že jsem příbuzný tvého krále? Utopit všechny krále! I lucemburského!

– I tebe?

– Jsem snad král?

– Budeš. Všecky dáš utopit a budeš králem. Ty to umíš, viď? Seď a neurážej se, rozliješ víno. Nesmíš se prát s mužem církve. Slíbils mu sloužit, ne? Seď a vypravuj o Anglii.

A lord Henry si přejel prstem po tváři a setřel si kapičku potu a vyprávěl o Anglii. Slavní arcibiskupové a preláti, pravil, skřípli nedávno krále do kleští a rozehnali jeho radu a jeho dvůr, samé kupečky a zemánky, a převzali vládu v zemi. Výkvět panstva jim při tom pomáhal. Leč zrádný král, jehož jméno je Richard, obklopen kacíři a ďábly, uchvátil poznovu moc a vysmívá se církvi a plive po spravedlivých. Není však daleko den, kdy slavným anglickým arcibiskupům Bůh opět zavelí a oni pozvednou z prachu korouhve a zvednou i meč a napřáhnou kříž a smyjí svou hanbu a skoncují s odporným králem a budou navždy Vládnout Anglii. Usednou na trůn v ornátě, pod ornátem těžkou zbroj, a požehnají šťastným zástupům a nebude nikoho, kdo by se jim neklaněl a kdo by k nim nezahořel láskou. Výkvět panstva jim bude při tom pomáhat a sloužit. A král šlechtic, jenž nastoupí po králi kupečků, tento král bude sluhou církve, jak bylo zapradávna a jak bude zas a navěky.

A Jenštejn dobře věděl, že je to všechno lež, drzá a hloupá lež. Ale líbilo se mu to.

A Bolingbroke zadoufal, že konečně svitla jeho naděje; že arcibiskup, nehybný a nažloutlý, přece jen alespoň naslouchá a pod víčky jako když mu přece jen cosi bliká a bezkrevným pyskem jako když mu cukla žilka, nepochybně žilka přízně, žilka úcty, žilka důvěry v nádherný zítřek Anglie, v nádherný zítřek krále Henryho z pokolení Lancasterů. Victoria! I drůbež někdy přechytračí lišku. Bolingbroke vzal metropolitu nadšeně za rukáv a pošeptal mu, že zítřek Anglie potřebuje sto tisíc českých zlatých a čtyři sta českých mužů s plnou výzbrojí.

Ale to už ho Jenštejn neposlouchal.

Jenštejn seděl a zíral na svůj arcipastýřský prsten a špička nože v očích se mu třpytila a pak už se tam leskl celý nůž a svírala jej pevná ruka a pak se objevil muž církve, slavný, mocný, v ornátě a pod ornátem těžkou zbroj, a ten muž byl Jenštejn a seděl na trůně a klaněli se mu zástupové a kupečci a zemani a klaněl se mu výkvět panstva a nebylo nikoho, kdo by se ho nebál. A tento Jenštejn přísně pohlédl na své poddané u paty trůnu a oni ho prosili, aby jim odpustil, on jim však neodpouštěl, on je posílal od sebe pryč a rozkázal je všechny utopit, císaře, krále, krále především, krále českého, jehož jméno je Václav, a panstvo, podkomoří, kupečky a všechny zástupy. Až nakonec byl sám, veliký, mocný a jediný. Jan z Jenštejna se napil vody a jeho oči zvlhly lidskou radostí.

A Bolingbroke ho držel za rukáv a rozpačitě opakoval slova svého vznešeného poslání, kvůli nimiž objížděl Evropu, svou výzvu lidstvu, volání příští starobylé Anglie. Sto tisíc zlatých. Nebo aspoň padesát tisíc, čtyři sta chrabrých vojáků. Nebo aspoň nějaké pacholky a lůzu z krčem, která se umí rvát. Přezimují v Calais. V březnu se nalodí. Zapálí břehy Temže. Londýn. Tower. Rathauzy a stodoly. Anglické zemi k potěše.

Ale Jenštejn ho už neposlouchal. Jenštejn už ucítil svoje vznešené poslání. Vstal, pohlédl shůry na Bolingbroka a přežehnal ho křížem.

– Rád jsem si s tebou pohovořil o Čechách.

– Mluvil jsem o Anglii.

– Ale já jsem s tebou pohovořil o Čechách. Nerozumíš?

– Ne.

– Není třeba, alby nám někdo rozuměl. Hlavně aby se nás báli. Kdy odjíždíš?

– Hned.

– Peníze ti nedám. Nemám peníze. Dám ti své požehnání. V chrámě. Kanovníci budou zpívat. Zvony zvonit. Chceš?

– Nechci.

– Líbíš se mi.

– Není třeba, abychom se někomu líbili. Hlavně aby se nás báli.

– Správně. Kam odjíždíš?

– Na Norimberk.

– Až budeš sedm mil za Prahou, uvidíš hrad Mendicus. Neboli Žebrák. Je tam český král. Navštiv ho. A řekni mu, že se ho nebojím.

A tedy Bolingbroke, nedošed valného úspěchu, seřadil své jezdce a odjel na Norimberk. K prvnímu noclehu se ještě stavil v Praze. U pana Oty z Bergova, nejvyššího purkrabí. Uvítání se mu tam dostalo co nejpřiměřenějšího, pivo se pilo svatotomášské. Po večeři mu pan z Bergova vyjádřil svou vřelou náklonnost a navrhl mu, aby se události braly po pořadě. Po snídani ho políbili na obě líce a věnoval mu jednoho hřebce andaluského plemene a sošku Panny Marie. Bolingbroke už ani nepoděkoval a seřadil své jezdce.

Přes Beroun cválali k Norimberku. Bylo pondělí, den svaté Voršily, před polednem, když se jim míli za Zdicemi ukázala vysoká okrouhlá věž zářící bílou omítkou. Upozornili lorda Henryho, že podle všeho je to hrad Mendicus. Lord Henry odtrhl zraky od korouhve a zahleděl se na pyšný helm věže a dostali chuť poměřit si ostří pohledů s králem, byť prozatím jen českým. Zvedl ruku a družina odbočila k branám Žebráku.

Před novým palácem jezdci sesedli, jen Bolingbroke zůstal na koni a čekal, až vyjde král, a připravoval si ostří pohledu.

Král nebyl doma.

Před palác vyšel omrzelý pan Čúch, rozpoznal lancasterskou růži na korouhvích, ale přiměřené nadšení z návštěvy neprojevil, poněvadž z únavy po přestálé noční zábavě s králem sotva vládl nohama. Lord Henry k němu poslal hofmistra, jemuž pan Čúch s politováním vysvětlil, že král je od božího rána kdesi na lovu. K

obědu se nevrátí. Nevrátí se ani k večeři. Český král se z lovu vracívá nejdřív tak po dvou, po třech dnech. I kdyby ho přijel navštívit sám papež.

Bolingbroke už zvedl ruku a chtěl otočit koně. Ale neotočil ho. A ruka mu trčela vzhůru jako ratiště kopí z prsou sličného pretoriána. A on, s bradou lehýnce pokleslou, upíral pohled nahoru do okna, pohled bez pýchy a ostří, pohled spíš poněkud tupý, pohled plný údivu a pokorného obdivu.

V otevřeném okně tam stála žena tmavých vlasů a světlé tváře a drobné, štíhlé postavy. Lord Henry, s rukou stále vztyčenou, zašeptal hofmistrovi, ať se zeptá, kdože to je. A pan Čúch popošel do dvora a vyvrátil hlavu a poté hofmistrovi pošeptal, že je to česká královna.

Lord Henry vysílal k oknu pohled ještě udivenější. Ale okno už bylo zavřené. I sbalil pravici v pěst a praštil do hrušky sedla a jeho srdce vzpurně vykřiklo pod klenbou jeho statné hrudi. Výkvět anglického panstva, vykřiklo, neodjíždí od hradu, kde bydlí žena takové krásy, že všechny ženy anglické jsou vedle ní jako oškubané krůty, hraběnku z Herefordu nevyjímaje. A lord Henry slezl s koně.

Pobyl na Žebráce tři dny. Pondělek strávil tím, že rozprostřel před královnou paví chvost svých titulů a zásluh, vyjmenoval své předky až po Henryho Prvního, jenž panoval Anglii v dobách, kdy Lucemburkové ještě přisluhovali u stolu vévodům lotrinským, popsal své činy minulé, přítomné i budoucí, vroucím slovem vypodobnil příští Anglii, jitřní hvězdu, a sebe na té hvězdě v podobě zlatého jezdce, držícího uzdu zlehka malíčkem. Královna postávala u okna a dívala se ven, do chladného, slunečného podzimního dne, na kožich bukových a habrových lesů, a přemítala o šťastných lovcích a záviděla jim. Zda vlá nad Temží praporec Richardův, či tam zavlají praporce Mortimerů anebo Lancasterů, bylo jí zřejmě lhostejné. Po večeři vstala a odešla spát.

Bolingbroke proseděl zbytek večera s panem Čúchem, ponořen v pochmurné mlčení.

Úterek strávil tím, že navlečen do jemných nohaviček a zručně nakadeřen zaváděl hovor na prsteny a na šlojíře a na svou sbírku vyšívaných obrazů, přivíral oči, vzpomínal na moře a na strmé útesy

a na zpěv sirén ve vlnách, lovil v paměti verše, pochlubil se, že má ve své družině i hráče na loutnu a na sladkou flétnu, a navrhl, až bude po večeři, poodnést stoly a poveselit se tancem. Královna se co chvíli vracela k otevřenému oknu, nedbajíc chladu, a pátrala v dálce, neozve-li se troubení loveckých rohů. Zdálo se jí však, že slyší jenom nářek a pištění štvané zvěře. A přišlo jí líto té zvěře. Po večeři rozkázala poodnést stoly, nanosit zásobu pití a krbového dřeva, ale sama šla spát.

Bolingbroke odmítl tančit a veselit se, seděl v koutě, vraštil čelo a mlčky tloukl pěstí do stolu.

Ve středu po obědě zastihl královnu samotnou u okna a padl před ní na kolena a zajíkávaje se a strkaje si klouby prstů mezi zuby vyznal se ze své lásky k ní, zběsilé a hříšné lásky, kterou je vzat jak do kleští a nemůže se jí zbýt, přestože si ženských jakživ nevšímá a z hraběnky herefordské je mu úzko a nevolno a z důvodů dynastických s ní zplodil dva syny, kteří musí po něm panovat Anglii, až výkvět panstva znovu sáhne po meči a jeho vojska přistanou v ústí Temže a vyrazí na Tower, což je vše nesmírně důležité a je to smyslem jeho žití, ale on si najednou nemůže pomoci a trčí tady na tom hradě a není s to otočit koně a je mu náhle pro smích všechna Anglie a všechen smysl jeho žití a hnusí se mu náhle představa ústí Temže a věží Toweru a zapomněl na hraběnku z Herefordu, jako by vůbec nikdy nebyla, i na své dva syny zapomněl a na Boha zapomněl a na svou dynastii zapomněl a na veškeré svoje činy minulé i budoucí a hodlá tady zůstat na kolenou ve výklenku hradu, jehož jméno rovněž zapomněl, klečet a prosit o dovolení, aby směl aspoň prstem pohladit střevíc nejkrásnější bytosti ze všech, co jich je na zemi, na nebi i v pekle, a pak už jenom jít na dvůr a opřít se o vrata a čekat, až se vrátí král a vrazí mu lovecký tesák do břicha.

Královna Žofie se tiskla do výklenku a třásla se ponížením a strachy, kdy už tento lovec zanechá hry, kdy ho omrzí rozkoš z vábení a štvaní a kroužení kolem bezbranné zvěře a on po ní skočí, aby ji uchvátil. Ale Bolingbroke ztichl a pohlédl vzhůru a slzy mu tekly po tvářích a kadeře mu zplihly a v očích mu stál údiv nad dosud nepoznanou trýzní, proti níž útrapy války a běs mocichtivosti jsou

jenom svědivé vyrážky. Zmatena prosmýkla se královna kolem klečícího a plačícího uchvatitele a odešla do své ložnice a toho dne už se neukázala.

Bolingbroke, nevyslyšen, vyvrácen z kořenů svého životopisu a k smrti zoufalý, provzdychal odpoledne ve výklenku, kde ona předtím stála, hlavu opíral o zeď, jíž se ona dotkla, dlaněmi nabíral a ke rtům přihrnoval vzduch, kterým ona prošla a ve kterém ještě cítil vůni jejího šatu a chvění tajemných harfových strun, o něž zavadila její duše, vzdalující se navždycky.

Pít začal kvečeru. Zprvu tiše a sám. Potom s celou svou družinou. Povykoval, míchal víno s pivem, rozbíjel nádobí, chvástal se, rval se. K půlnoci si zapálil smolnou pochodeň a ohánějе se jí vyhnal ze sálu všechny, kdo tam byli, sluhy i panstvo, pištce, kaplany i pana Čúcha. Když osaměl, uhasil pochodeň ve džbánu s vínem a víno vypil. A rozběhl se po schodech ke královnině ložnici. Přede dveřmi však upadl a už se nezvedl. Ležel na cihlové podlaze, chrčel a chroptěl. Pak usnul. Sluhové byli rádi, že konečně zkapal, a nechali ho tam.

Královna Žofie mezitím dlouho přemítala a posléze pochopila to, co se jí dosavad zdálo nemožné a co jí v krátkém a královském jejím živobytí nebylo dopřáno poznat. Že nejsou na božím světě jen lovci a zvěř. Že jsou i synové a dcery člověka, kteří se mohou setkat, aniž jeden piští a naříká a druhý šťasten dobíjí svou oběť. Ze jsou urození muži, kterým stékají po tvářích slzy a v očích jim stojí údiv nad trýzní lásky. A zatoužila ještě jednou popatřit do oněch očí, vidět slzy a slyšet zajíkavá slova o nejkrásnější bytosti na zemi, na nebi i v pekle a dovolit ztepilému prosebníkovi, aby jí prstem pohladil střevíc.

Ztepilý prosebník, zoufalý do němoty, ležel před jejími dveřmi, zalit potem a přeplněn pivem a spal a z úst mu kanuly páchnoucí sliny.

Za svítání se vrátil z lovu král Václav, osvěžen podzimním povětřím a spokojen, jak blaženě pozapomněl na trudy a strázně života i panování a jak listí v lese dosud padá a voda v potocích jak dosud teče a jak stojí za to žít. V bráně mu ohlásili, že na hradě pobývá anglická družina s rudými růžemi na korouhvích. Pokrčil

rameny, zul si v kuchyni boty, dal si ukrojit a posolit kus chleba a vyběhl do schodů, že se nejdřív prospí. Opatrně šel šerou chodbou, aby nevzbudil královnu. U dveří její ložnice o cosi zakopl. Zavolal sluhy se světlem a zjistil, že je to muž. Živý. Zpitý. Spící na jejím prahu jako pes. Rozrazil dveře, zdvihl opilce, dovlekl ho k Žofiině posteli, odhrnul peřinu a položil ho vedle vyděšené královny.

– Hodilas vyždímaný hadr za dveře? Vystydl ti tam venku, zahřej ho!

Seděla na pelesti, bezbranná, trpká, ztracená.

– Spal s tebou?

Neodpovídala.

Král zprudka sáhl po tesáku, ale nakonec ho jen vytáhl z pošvičky a zahodil. A pomalu vyšel z ložnice a sešel po schodech dolů, až do kuchyně, dal si ukrojit nový kus chleba a přisedl k peci, ještě teplé, žvýkal chleba a hřál si záda a netečně vzpomínal trudů a strázní života.

Ráno, místo snídaně, přišel se Bolingbroke poklonit králi. Musel za ním do kuchyně. Český král se opíral o pec, bos a nemytý, a už téměř pochopil, že co bylo doposavad k pláči, začíná teď být k smíchu. Neboť je toho jaksi příliš. Prohlédl si Angličana, jak je mladý, jak je urostlý a jak je znaven po té noci a jak úpravně mu bradýř zapudroval modřiny.

– Nesedneš si? Ukrojím ti chleba. Kuchař je na mši, ale já ti ho ukrojím sám. Ne? Lezou ti v břiše netopejři? My tady v Čechách ráno po chlastu pijeme pivo. To pomáhá. Chceš pivo?

Ale Bolingbroke se jen lehce zakymácel a co nejstručněji krále pozdravil a sdělil mu, že Anna Česká, Anna Lucemburkovna se těší úctě celé Anglie a s láskou myslí na svého královského bratra.

– Vyřiď jí, ať se nedá. Kdyby se ji zas nějaký Glostr nebo Lenkestr ze samé úcty chystal vsadit do věže. Prý ses chlubil, že se vylodíš v ústí Temže. Už o velkonocích. Povídej mi o tom něco. Neostýchej se.

Ale Bolingbroke se omluvil, že se necítí zdráv a krom toho že spěchá, protože odjíždí.

– Jakáž pomoc? Opravdu nechceš pivo? Běž si, běž, já už to tu

bez tebe nějak přežiju. S královnou se nerozloučíš? Ona asi ještě spí. Je unavená, nediv se, byla to namáhavá noc. Ani škopek nechceš podat? Že by sis před cestou ulevil. Abys mi nepozvracel českou zemi, urozený velmoži. Na to si čeští velmožové stačí sami, víš? Před panem z Rožmberka ses neostýchal? Panu z Rožmberka jsi vyprávěl, co budeš tropit o velikonocích? Líbilo se mu to? Panu z Jenštejna se to taky líbilo? V Čechách nic neutajíš. V Čechách ani pod peřinou nic neutajíš. Běž, ujížděj. Ať už se za tebou práší, synáčku.

A tedy Bolingbroke opustil českou zemi, aniž jeho návštěva byla Čechám i jemu k valnému prospěchu. Choulil se v sedle, taktak že s koně nesletěl. Ale jakkoli zesláblý, už všecek hořel touhou vyprávět německým velmožům o březích řeky Temže a o příští, starých zvyků dbalé Anglii. A taky o tom, že i český a římský král Václav dozrál, aby byl utržen a uložen někde na stinném místě, nejlíp ve věži.

– Teď už jsou jistě za Plzní, jeli zostra. Viděl*as*?

– Neviděla.

– Tos ještě spala?

– Byla jsem na mši. Jak ses měl na lovu?

– Jako vždycky. Na noc to mohou stihnout do Brodu. To už by byli šťastně venku z Čech. Ujížděl, až se za ním prášilo. Říkal*as* něco?

– Nic. V lese bylo příjemně?

– Jako vždycky. Nebo že by dnes přenocoval v arcibiskupské posteli? V Horšově Týně? Nezmínil se?

– Nezmínil. Neškodilo by zatopit.

– Mně zima není. Ty se třeseš? To je od nevyspání.

– Spala jsem dost.

– Já vím. I na Herštejně by mohl přenocovat. Arcibiskup mu s radostí půjčí postel. To je skoro zadarmo. Nejvýš se ráno převlíknou peřiny.

– Je mi chladno.

– Ale ta arcibiskupova bude tvrdší než na Žebráce. Arcibiskup spává na holých prknech. Odříká se pohodlí. A radovánek. My na Žebráce jsme chytřejší. My se neodříkáme.

– Vrátím se do Prahy.

– Kvůli teplu? Pravdaže, je vlhko. Nějak se kazí počasí. Zatopíme si. A můžeme si prostřít kožešinky. Podložil bych tě. Ne? Zprotivil se ti český král? Nebo se ho bojíš? Žalovali ti, jak to bylo s Johanou? Modlili jste se ráno za Johanu? V Čechách ani pod krucifixem nic neutajíš. Neboj se. Nebude to jako s Johanou. Už by to bylo k smíchu.

Seděli u oběda, sami dva v čele stolu. Ostatní dvořané, pokud k obědu přišli, sesedli se na druhém konci, co možná opodál. Dalo se předpokládat, že průběh stolování bude neklidný. Že Václav propukne v hněv a v kdovíjaké běsnění. Psy už zrána pro jistotu zavřeli. Královnin kaplan Hereš, přestože byl obyčejný čtvrtek a den svatého Columbana, mnicha irského, vskrytu vložil do své ranní mše modlitbu za duši nebohé Johany, lútečky nebeské, klenotu navždy drahého, i za duše všech českých královen, jež byly, budou anebo jsou v nebezpečí nenadálé smrti. Všichni, kdo byli na mši, porozuměli té modlitbě. Podle toho, jak kaplan, šeptaje jméno Johanino, upíral oči na bledou, ztrápenou Žofii. Všichni se modlili za duši lútečky Žofie.

Ale Václav nepropukl v hněv. Opustili kuchyň, umyl se, oblékl se do čistého a zasedl k obědu. Jako by se nic nestalo. Jenom poslal panoše na Křivoklát. Vyřídit, aby tam čekali krále. Král bude bydlet na Křivoklátě. Dokavad se královna nepřestěhuje ze Žebráka do Prahy.

A Žofie nemohla odložit lžíci a sepnouti ruce a proboha se zapřísahat, že necizoložila. Královnám se to nesluší. Královny neprosí, aby se jim věřilo. Žofie věděla, že od tohoto dne mají tedy v Čechách další cizoložnou královnu. Že bude vykřičena i milována, ana konečně trpí za svůj lidský hřích. V Čechách se radují, když se podaří nějaký ten skvrnitý hřích. Nedůstojný slavných dějin této země. Nijak se tomu nedalo zabránit. Ostatně na to ani nemyslela. Myslela na to, jak stojí v okně a dole před palácem je ztepilý jezdec na koni, s očima uplakanýma a rukou vztyčenou a z té ruky mu visí chuchvalec prasečích střev.

– Prší tam.

– Prší. Vidíš, a křídla nám stejně nenarostla. Budeme ještě dlouho žít?

– Říkals něco?

– Nic. Už je podzim. Nestěžuj si. Na podzim pršívá.

– Nestěžuju si.

– Víš, co tu dělal?

– Kdo?

– Sháněl peníze. A vojsko. Proti svému králi. Upeče si ho jako rybu. Bude to vonět až do Říma. I papež si s potěšením čichne. Posloucháš mě?

– Poslouchám.

– Nelži. O čem jsem hovořil?

– O rybách.

– Ano. Ale o pečených! Taky si mě upečou! Pan z Rožmberka. A pan z Jenštejna. A kurfiřtové. A svatá církev římská. Už shánějí rožeň. A vojsko. A peníze. Za tebou nebyli?

– Nemám vojsko.

– Ani peněz moc nemáš. Zato máš měkkou postel. Čemu se směješ? Pověsí mě od stropu! Za nohy! A pode mnou to všecko zapálí. Postele. Kožešinky. A svíčky s krucifixem. A koně. Hrady. Štěňata. A naposled i genus humanum. Ubohé lidské pokolení bude hořet jako chrastí na kopci. Aby si papež užil ohně a nachytal si dušiček. Co je? Posloucháš?

– Ovšem. Poslouchám tě.

– Ale proč mne? Jsi snad zpovědník, abys mě poslouchala? Poslouchej, jak prší. To zpívá Bůh.

– Musíš se bránit.

– Bohu?

– Svým nepřátelům.

– Jak? Shánět vojsko?

– Jsi tady skoro sám.

– Jako vždycky. Mně se uleví, když prší.

– Musíš něco dělat.

– Když prší do trávy. Nebo na řeku. To se mně vždycky uleví.

– Musíš se modlit.

– Teď hned? Klekneme si? Spolu?

– Sám.

– Tobě se nechce? Bývalas pobožná. Založím ti klášter. Ustanovím tě abatyší. Budeš se tam modlit. A bránit proti nepřátelům. Proti mně. Abych tě nedal sežrat psům. Ty se mě nebojíš?

– Ne. Pojedu do Prahy.

– Víš ty, jak z ní stříkala krev? Až si Bůh radši vyhrnul sukni, aby si ji nezmáčel! Ale oni se mě taky nebojí.

– Odjedu zítra ráno.

– Ani arcibiskup se mě nebojí. Kam se díváš? Už je nedohlídneš, už jsou dávno za Plzní.

– Poslouchám, jak prší.

– Do trávy?

– Nebo do srdce. Sbohem. Jdu se připravit na cestu.

– Přijedu za tebou.

– Ne.

– Odpustím ti to. Zapomenu na to. Popros mě, abych ti to odpustil.

– Ne.

– Potřebuju tě! Pověsí mě! Slíbilas mi být věrnou oporou!

– Potřebuješ vojsko. A milost boží.

– Nenávidím vojsko! Nestojím o milost! Lidskou ani boží!

– Čeho se bojíš?

– Všeho! A hlavně lidí! A samoty. Samota je hrozná, ovečko. Lepší být uškrcená než být sama. Pojď. Nikdo jiný ti nezbývá. Už jsou daleko za Plzní.

Odstrčil stůl, vzal ji za ruku a táhl ji za sebou. Nevzpírala se. Nahoře v ložnici ji dovedl k posteli a rozkázal jí, ať se svlékne. Svlékla se. Rozkázal, ať si lehne. Lehla si. Naznak, ruce podle těla, a dívala se do stropu. Stáhl si boty a nohavice, vysoukal se z košile a vylezl k ní na postel a rozkázal jí, ať si lehne, jak se patří. Skrčila nohy, jak se patřilo. A dívala se do stropu, na tmavý trám, prasklinou v dubovém dřevě tam jako vyschlým korytem pádila štvaná zvěř. Zaťal zuby, popadl ji za krk a stiskl. Dál se dívala do stropu, zvěř

tam naříkala a pištěla, pobíhajíc vyschlým korytem, jež nikam nevedlo a z něhož nebylo úniku. A lovec už tiskl hrdlo kořistí a jeho pohled byl bojácný a dech přerývaný a on připomínal psa. A prasklinou pádily laně a pobíhali jelínci a kůzlata a holčičky ve svatebních závojích a chlapečkové v mitrách a dvorní šašci a bastardi a pěvci kancón a královny a za nimi pestré kohorty lovců, šťastných lovců, rychlých a svalnatých a vycvičených lovců, byla to bujná panská hra, divoká hra, byla to kormutlivá hra. A Bůh jen přihlížel, jak se jeho dílo daří a jak se naplňují zákony. Zavřela oči a zmalátněla v naději, že se lovec bohdá už unavil hrou a stiskne konečně, jak se patří.

Ale on, jelikož nikdy nebyl pevný ve svých předsevzetích a jeho vůle byla slabá, povaha nespolehlivá a vrtkavá a mysl odpudivě váhavá, povolil stisk, s údivem zvedl ruce od jejího těla, zmalátnělého smírem se smrtí, a převalil se naznak vedle ní a zadíval se do stropu a sledoval tu štvanou zvěř a sebe mezi ní, v podobě ryby s královskou korunou.

A leželi tam nazí bok po boku a jeden o druhém nevěděl a jeden druhému nerozuměl, přestalo pršet a oknem na ně hledělo vlhké zapadající slunce a ještě dál za sluncem, už ze tmy, hleděli na ně nebožka Johana s rozervaným krkem a plavý jinoch Václav, spokojení milenci, kteří jim už nemohli poradit, jak prostě žíti a umírati, přirozeným pořádkem vášně, pláče, hlouposti, krutosti a mladosti lidské.

Leželi tam bok po boku, on narozený ve znamení Ryb a ona ovečka bavorská, ztracená v českých lesích, on vyvržený na břeh do suchopáru jakýchsi událostí, do písku jakýchsi dějin, ryba štíhlá, ryba vzácná, ale ryba bez vody, a ona ovečka prchající lesem, kde není listů, kde není větví, ba ani toho stromoví, on sám a ona sama a jeden o druhém nevěděl a nic nebylo prosté a nic nešlo svým přirozeným pořádkem.

Ráno při mši kaplan Hereš vroucně poděkoval Bohu, že je královna zdráva a živa, přál jí štěstí a klidu v požehnaném svazku manželském a přál jí nadále jako dosud svrchované boží milosti. Potom odjela Žofie do Prahy. Jenom v bráně přikázala kaplanovi, ať

se vrátí a zůstane na Žebráce. Nebo ať si koupí faru někde ve Slezsku. Nebo ať se spřáhne s čertem a kluše, kam ho nohy ponesou. Jeho modlitby jsou sice vroucné, ale kaplan je osel a královna si jeho klábosení oškliví.

Václav zůstal na Žebráce. Živ. Jako by se nic nestalo. Jenom přikázal vozit z lesa dřevo, kolik se ho vejde do všech kůlen a pod všechny stříšky na dvoře, dřevo březové, dřevo bukové, dřevo borové, a řezat pilně polena, půl druha lokte zdéli, aby se vešla do krbu, český král stráví zimu na hradě Žebráce a už teď je mu chladno, je vlhko, mlhy potáhnou údolím a neškodilo by zatopit.

Tak si český král s českou královnou pořádali kratochvíli; zatímco v českém království kvasila i voda ve studnách, slimákům rostla křídla, holubům kopyta a na švestkách dozrávalo kamení.

Pan z Rožmberka si k sobě o svatém Martině pozval pana staršího z Hradce, pana mladšího z Risenburka, pana z Landštejna, pana Švihovského, pana z Kunštátu i pana z Bergova, popili krumlovského a dohodli se svorně, že česká země valem upadá, nářek jejích vdov a sirotků že volá do nebes a výkvět českého panstva že trpěl dost a dál už nic nestrpí. A že by se slušelo přispěchat králi Václavovi ku pomoci, nejlépe v doprovodu rázného a početného houfu zbrojnošů, a při té příležitosti zavřít krále Václava na časek někam do věže. Například do krumlovské. A pustit ho, až by změkl. Až by zposlušněl. Král Václav, summa summarum, budiž přiskřípnut mezi dveřmi, aby si odvykl lézt v Čechách českým pánům do zelí.

Markrabě moravský Jošt a uherský král Zikmund se na svatou Alžbětu mimoděk setkali ve Znojmě, pojedli kvíčal a zapili je muškátem a dohodli se, že sláva a moc lucemburské dynastie kvapem upadá a útisk vdov a sirotků že nelze dále snášeti, čímž vším je vinen milovaný bratr a bratranec, nepřičinlivý Lucemburk Václav, a přičinlivým Lucemburkům nezbývá než přispěchati mu ku pomoci a zbavit ho útrap a starostí, nejlépe ve spolku s okolními přičinlivými vládci, Albrechtem Rakouským a Vilémem Míšeňským, aby se Praha sevřela ze všech stran a aby se i české panstvo udrželo v uctivé vzdálenosti od korunovačních klenotů. Králi Václavovi, summa

summarum, budiž přišlápnut ocas a výkvětu českého panstva se slíbí něco statků a něco dvorských hodností. Korunu Říše římské zamlouvá si Jošt, korunu českou Zikmund. Branibory Jošt. Slezsko Zikmund. Vyšehrad Jošt. Nádobí Zikmund. Koně Jošt. Žofii Zikmund. Jako sudy naliti moravským muškátem a jako zvony duníce vědomím svého vznešeného úkolu odebrali se na lože, ještě jednou se ujistivše vzájemnou láskou. Přede dveře si potom každý postavil spolehlivou stráž a pod polštář si oba dali ostrý tulíšek; nebylo docela jisté, nevzpomene-li si v noci pan Jošt, že by mu na hlavě i česká koruna pěkně seděla, nebylo jisté, nenapadne-li Zikmunda, že by po nebožtíku Joštovi s chutí zdědil k Čechám i Moravu, aby to z Budína do Prahy nemusel objíždět až bůhvíkudy přes Budějovice. Spali jak na jehlách a sny měli jen krátké. Ale vznešené.

Na svatou pannu Barboru, ve středu po první neděli adventní sešli se odpoledne v domě kanovníků svatovítských preláti Václav Knoblouch, Bohuslav z Krnova, Petr ze Všerub, s nimi dvé pražských opatů a nuncius římského papeže Ubaldin. O schůzku je požádal jménem české církve Mikuláš Puchník. Aby se v úzkém krabu projednali úpadek zbožnosti v Čechách a útisk vdov i sirotků. Postavili přede dveře spolehlivou stráž a pomodlili se. Pak rozjímali a četli si v breviářích, čekajíce, kdo promluví první, aby jeho slova uvážili a rozhodli se, bratra-li zradit či se k němu přidati. Když už bylo toho rozjímání přespříliš, sklapl Mikuláš Puchník brevíř a hodil ho na stůl a zamručel, že takhle by církev mohla v Čechách pást leda kozy, a ještě jen ty hubené. Míšeňský probošt Knoblouch si zvolna, rozvážně založil stránku hedvábnou šňůrečkou a pozeptal se Puchníka, jak to myslel s těmi kozami, zda doslova anebo obrazně. Petr ze Všerub naslinil odlouplý zlatý lístek na hřbetě knížečky, lísteček přilepil a vyzval bratry, ať zanechají planých řečí, kvůli domácímu zvířectvu se tu snad výkvět české církve neshromáždil. Maje na paměti, že je Všerub dvorní kaplan, ergo osoba výborně schopná denunciace, optal se ho svatovítský děkan Bohuslav z Krnova, kvůli čemu se tedy dle jeho mínění květ české církve takto shromáždil. Všerub se na děkana roztomile zazubil a nadzvednuv

malounko půlku své ctihodné zadnice ukázali mu na ni prstem a našpulil při tom významně rty. Načež sepjali ruce a šeptem odříkával Ave Maria. Opati se mračili a ohrnovali pysky. Biskup Ubaldin se proklínal, že sem vůbec chodil, a přemítal, má-li dát o tomto nemotorném punktování pochvalnou zprávu papeži Benediktovi, jehož je výběrčím a nunciem, anebo výstrahu králi Václavovi, jehož je tajným rádcem. Bylo ticho, jen podzimní moucha se motala po stole, patrně rozjímajíc, vzlétnout-li ještě anebo už chcípnouti. Mikuláš Puchník plácl dlaní do stolu a zabil ji. A pravil hrubě a velmi nahlas, že Čechy jsou jeden hampejz plný blech a zkaženého masa a s trámovím ze dřeva naveskrze shnilého. Páni bratři vzhlédli a opatrně kývli, že tomu asi je tak. Puchník též kývl, že je tomu určitě tak, a dodal, že je to dobré. V hampejzu Čech, pokračoval a nedal bratřím se vzpamatovat, sedí porůznu rozličtí mužové a v rukávech skrývají ostré tulíšky. A nože. A pod stolem sekyřice. A u pasu mečíky. A cože hodlají? Hodlají se prát. Lucemburkové s Rožmberky. Zemánci s velmoži. Města proti hradům. Mistři s doktory. Lucemburk s Lucemburkem, kámen s cihlou, otec se synem.

Páni bratři smutně vzdychli a opatrně kývli, že je tomu přibližně tak. Puchník též kývl, že je tomu přesně tak, a dodal, že i to je dobré. Bratří přestali kývat a zadumali se, protože názor to byl poněkud smělý. Ale Puchník už se rozkurážil a pokračoval oblíbeným podobenstvím o dvou kancích, kteří se na mýtině perou, a o třetím, který mezitím v křovíčku čile obskočí bachyni a drbe ji, jen se mu od pytlíka kouří. Bratří se zatvářili rozpačitě, naznačujíce, že jde o přirovnání přesmíru složité. Puchník též cítil, že mu huba uklouzla v kaluži, ale jak už byl v ráži, otřepal se a bral to dále kupředu bláto nebláto. Páni bratři, pravil, ať se neošklíbají, knedle jsou to mazlavé, leč mastné. Pro českou církev, pravil, je chvíle vhodná a kdoví ne-li rozhodná. Kdoví co mohou ještě spískat kacíři a kazatelé a kam mohou vést národy. A kam se mohou sprostí národové sami pohnouti, posedne-li je ďas, drzost nebo nedej Bože myšlenka. Česká církev nechť vyrazí a neprodleně spasí Čechy. Nechať vyrazí šturmem a práská kolem sebe bičem ohnivým a sežene do svého ovčína velmože i zemánky, měšťany i mistry, Lucemburky, zplozené

řádně, i bastardy, a seřadí je u žlabů a dá jim nažrat sladkého požehnání božího anebo hořké klatby, to podle jejich zásluh a chování. A král Václav budiž jako krček límcem obklopen preláty a opaty, odeslán budiž do Říma, aby se pokořil před Svatým otcem, vysvětlena mu budiž blahodárnost pokání, půstu, mrtvení těla i ducha a výhoda, která nás nemine při posledním soudě, jestliže jsme sdostatek rozdíleli své pozemské jmění, dvory, vsi i peníze mezi sluhy boží, najmě preláty a opaty a papežské nuncie. Zkrátka král Václav budiž chycen za žílu a tažen za svatou archou církve jako na konopném provázku. A Čechy, žírná farnost, doprovázejtež ten výjev pokornou modlitbou a hranice k tomu hořtež, vesele spalujíce kacíře a bludné kazatele a svítíce na cestu sprostým národům.

Bratři preláti uznale vyslechli tu výstižnou řeč a probošt Knoblouch, žmole vyčuhující koneček hedvábné šňůrky a zasvěceně a ironicky přimhuřuje jedno oko, pochválil Puchníka, že tak stručně a jadrně tlumočí pokyn hlavy české církve, arcibiskupa Jana z Jenštejna; neboť v tom, co právě slyšel, probošt Knoblouch názory arcibiskupovy dokonale poznává. Bratří sborem vyprskli a zadívali se na Puchníka, jak se z této potměšilé připomínky vykroutí. Puchník ani nemrkl, nahrnul se k proboštovi a pohladil ho po tváři a pravil, že zajisté jsou to názory arcibiskupovy. Kterého probošt tak dojemně miluje a si váží. Bodejť by si ho totiž nevážil a nemiloval ho, když za svou míšeňskou prebendu i kanonikát svatovítský vděčí pouze jemu, štědrému a spravedlivému panu z Jenštejna. Zajisté, pravil Puchník, zajisté jsou to názory arcibiskupovy. Zcela pravděpodobně, pravil Puchník, zcela pravděpodobně jsou to názory arcibiskupovy. Snad, pravil Puchník, snad jsou to i názory arcibiskupovy. Modleme se, pravil Puchník, aby to byly i názory arcibiskupovy. Ale arcibiskup, želbohu, nemá čas. Arcibiskup rozmlouvá s Pannou Marií. Arcibiskup čte knihy. Arcibiskup spí. Věrní preláti a opatové musí spasit Čechy i bez arcibiskupa. Anebo s jiným arcibiskupem, kdyby pan z Jenštejna i nadále smutně kráčel v čele svého stádce jako abatyše zapařená v rozkroku.

Preláti protáhli obličeje a ctihodný děkan Bohuslav upozornil Puchníka, že ve svém svatém nadšení drobátko přehání. Puchník

odsekl, že nepřehání a svaté nadšení ať sem nikdo neplete, když jde o budoucnost katolických Čech a mimoto i o pěkných pár zlatých z toho plynoucích. Děkan se o to nehádal a vrátil se k otázce stolce arcibiskupského a projevil zájem, která jiná osoba by na něj měla dosednout; není-li snad tou osobou proboha Mikuláš Puchník. Bratři preláti se tomu nápadu upřímně zasmáli. Puchník zrudl, vyskočil, nadechl se a mnoho nescházelo, byl by na ně začal řvát. Ale pak se jen otočil, vyhrnul si sutanu až do pasu a vystrčil holý zadek. A znovu si sedl a prozradil bratřím, že uhádli; právě ta prdel, kterou spatřili, by si zasloužila dosednout na stolec arcibiskupský. A dotyčnému stolci by to bylo ke cti a prospěchu.

Bratří zastrčili své breviáře do rukávů a do tašvic a zapnuli si u krku knoflíky. Břevnovský opat Diviš šel ke dveřím a zavolal na svého novice, ať mu přinese šubu a dole ať sedlají valacha. Probošt Knoblouch nadhodil, že ještě dnes mínil navštívit na Roudnici pana z Jenštejna, jenomže už se tmí, nechá to asi na ráno. A sbírali se všichni k odchodu. Na Puchníka se nikdo ani nepodíval. A Puchník už tušil, že je konec jeho písničky. A v hloubi duše uznával, že si to sám vykoledoval. Že tu hru zmrvil hůř nežli koktavý farář kyrie.

Ale biskup Ubaldin se k odchodu nesbíral. Seděl a pokojně si cvrnkal českým půlgrošíkem a prohlížel, co padlo, zda korunka či lev. A obojím byl zřejmě spokojen. Bratří ztichli a znovu usedli. Nuncius, vypadá to, chce pronést závěrečné slovo. Aby ukázal, oč je Řím víc než Praha. Ukazuj, bratře nuncie, usedli preláti, ukazuj a nepárej se s tím. Umane-li si Řím šlápnout Puchníkovi na palec, bene est, jen šlapej, bratře nuncie. Čeští preláti s Puchníkem od počátku nesouhlasili. Svému arcibiskupovi ani stýblo nepřeložili. Co takhle uštípnout Puchníkovi za trest nějaké to obročí? A svěřit je poslušnějšímu? Uštipuj, bratře nuncie. Puchník je skvrna. Puchník je vřed na české církvi. Řízni do něho, bratře nuncie.

A Mikuláš Puchník složil hlavu do dlaní a jeho duše byla zkormoucená a jeho srdce se tetelilo úzkostí. Líbezně to měl vymyšleno. Včas a do vysoké trávy si políčil. A chytila se mu vrána místo zajíčka. Zlé, škodolibé jsou paňáty osudu. Sij třeba prorokovy bobky, stejně sklidíš jenom nevděk. Po tolikerém usilování takový

nenadálý pád! Mikuláš Puchník náhle zatoužil vrátit se domů. Do rodných Černic. Chodit bos. Pást krávy. Daleko od nunciů, kteří nedokážou ani zadek vystrčit, kteří jen hulákají svá závěrečná slova a kradou lidem obročí.

Ale nuncius nehulákal. Nuncius si počkal, až preláti zvědavostí vykynou jako bochánky na prkně, a potom poděkoval bratru Puchníkovi za jeho moudrou řeč a za jeho péči o blaho církve i o budoucnost katolických Čech. Řím, pravil, bude spokojen. I papež, pravil, bude spokojen. České stádo, ledabyle vedené, zesláblo ve víře a v poslušnosti Římu a volá po biči.

Mikuláš Puchník je uzlovatý bič církve. Bič Říma. Bič papežův.

Puchník pozvolna procital z chmur a nakonec poklekl před nunciem a vděčně políbil ruku, třímající bič. A slíbil, že bude ještě bystřeji šlehat a do krvavá bít, kamkoli se Řím rozpřáhne.

Preláti a opatové pak družně doprovodili Mikuláše Puchníka až do metropolitního chrámu, k oltáři, kam se odebral, aby vzdal Bohu díky za úspěch svého usilování a aby se pomodlil za zdar svých velikých činů, jež záhy pro Řím, pro církev a pro papeže vykoná. Poklekli všichni za ním, o stupeň níž, a modlili se jeho modlitbu. Setmělým chrámem se nesl souzvuk mužných hlasů, prosících spravedlivého Boha o požehnání bratru Puchníkovi i všem těm, kdo na sebe vzali vznešené poslání. Po modlitbě se důstojně a vážně rozešli. Kráčeli chladným večerem do svých příbytků, znaveni, ale pevni u vědomí, že v jejich rukou je příští sláva Čech.

Jenom na vdovy a na sirotky v tom zmatku jaksi pozapomněli.

Nuncius Ubaldin hned po večeři nadiktoval zprávu do Říma. Byla pochvalná. Chválila zejména prozíravost nuncia Ubaldina, jenž ve zmatených a nepřehledných českých poměrech, zrajících k všeobecné pranici, vsadil na kartu nízkou, špinavou, ale dobře poznamenanou.

Mikuláš Puchník večeřel u probošta Knobloucha. Přijal jeho pozvání, protože se po tolikeré námaze potřeboval osvěžit. Pobavit se tím, jak se bude probošt snažit, jak bezoddyšně bude pomlouvat pana z Jenštejna. Povečeřel dosyta a osvěžil se, jako by se v mlíčku vykoupal. Probošt se snažil ze všech sil. A ač byl zkrušen, zbývalo

mu jich ještě dosti. Než dojedli a dopili, byl pro ně pan z Jenštejna k smíchu jako uvařený psík.

Na den svatého Mikuláše se panu z Jenštejna dostalo o schůzce v domě pražských kanovníků důvěryhodného udání. Od roudnických augustiniánů. Mniši augustiniáni věděli vždycky vše. Udání bylo podrobné, neštítilo se ani výjevu s obnaženými Puchníkovými půlkami, ba ani domněnky, že měl Puchník předem tajnou dohodu s nunciem, nuncius pak že měl předem tajný pokyn od papežské kurie a kurie sama že učinila tajnou a skrytě jízlivou laskavost českému králi a předem obětovala pana z Jenštejna a zamýšlí vbrzku dodat Čechám nového arcibiskupa, jak si to král už dávno žádá, jenže tím arcibiskupem bude Puchník a Puchníka ať si král Václav věru nežádá. Byla to ohavná domněnka, ale mniši augustiniáni se neštítili nikdy ničeho.

Té ušmudlané podlosti! Pan z Jenštejna, blízek mdlobám, jak jím cloumal démon vzteku a hnusu a nicoty, poslal si pro převora Clarificatora.

– Víš, co se dělo v Praze?

– V kapitulním domě?

– Kde jinde nežli v kapitulním domě? Kde jinde bydlí krysy a zemani se špatně vyholenou pleší? Příště ať ho svatým křižmem pomažou na zadku! Víš o tom?

– Vím.

– A co mi radíš?

– Nic. Překroč to jako holubí trus.

– Pracují proti mně!

– Ano. Ženou se do neštěstí.

– Na můj trůn se ženou! Na můj stolec a úřad! Na moje statky! Do mých sklepů! Klenotnic! A nuncius je ještě pobízí! A papež mlčí, papež mě zapřel a ani kohout mu k tomu nemusel kokrhat! Za to, že jsem sloužil papežům, až mně kosti zchromly! Vyschla krev! Srdce opuchlo! Duši a tělo jsem za papeže dal! To je celý můj život, mnichu! To se nedá překročit!

– Každý život se dá překročit.

– Můj život není holubí trus!

– Každý život je holubí trus.

– Mluv se mnou uctivěji! Mluv se mnou jako se svým arcibiskupem!

– Mluvím, jak myslím.

– Ne! Tys odjakživa jinak mluvil a jinak myslel! A hlavně činil, co? Čiperně ses činil, co? Mně jsi nosil knihy učených mystiků a papežům mé tělo a mou duši za pokrm! A králi všecka moje tajemství! Pálit tě dám! Svíčkou do boku! Pliju ti na tvoje mystické cesty! A na tvou bránu smrti! A na tvé světlo v temnotách! Lhals, můro! Odjakživa jsi mi lhali! Ale já si vyšetřím, jak často se teď vídáš s Puchníkem! Zachtělo se vám jinšího arcibiskupa, mníškové? Táhni! Nesnáším učené mystiky, kteří hledají světlo v temnotách, ale kradou přitom hrušky! A úřady církve!

Převor se smutně pousmál, nahrbil se a odcházel.

– Pošli si pro mne, kdybys potřeboval. Máš to k nám do kláštera, co bys kamenem dohodil.

– Zabedni si okna! Dost možná, že bude padat i kamení!

– Ale ty jím radši neházej, arcibiskupe. Neumíš to. Smáli by se ti. A ty jsi ješitný.

– Táhni pryč!

A Petr Clarificator bez hněvu, bez námitek vyšel z arcibiskupské falce, seběhl z příkrého svahu, pohlédl na řeku, tekla dál, ale při březích už zamrzala, byl prosinec, všechno v svou určenou dobu pozvolna zamrzá, i lidé chladnou a zarůstají ledem a jejich tvář je čím dál škaredější a jejich život nesmyslnější. Převor Clarificator se vracel ke klášteru a bylo mu Jenštejna líto.

A Jenštejn ho od sebe vyhnal zbytečně. Clarificator před lety nejednou vstal od učených knih, když ho zavolala církev, a obul opánky a opustil roudnický klášter a putoval vyřídit tajný vzkaz, navštívit tajinou schůzku prelátů, předat něco církevních peněz anebo něco církevních hrozeb; v Praze, v Salcburku, v Římě, kdekoli v křesťanstvu zařídili mniši augustiniáni vždycky vše. Ale poslední roky už Petr Clarificator neputoval nikam. Neopouštěl Roudnici. Nevstával od knih a zapomínal jména velmožů i biskupů a nevnímal zprávy ani domněnky mnichů augustiniánů a bylo mu lhostejné, kdo

má zálusk být v Praze arcibiskupem a kdo kostelníkem. Probíral se úvahami učených mystiků i úvahami svými, úvahami o šerednosti lidského života a o jakémsi vyšším jeho smyslu, který zná jen Bůh a nám jej nelze poznat ani pochopit a lze nám v něj pouze věřiti, což je nekonečně obtížné. Tentokrát převor Jenštejnovi nelhal ani smítkem. Tentokrát mohl Jenštejnovi prospět mnohou radou. O božím světle v temnotách, světle, ve které jest nám věřiti. A zvláště pak o těch temnotách.

Lidských. O poznaném světě plném chmur, žab, kobylek, biskupů, králů a šelem požírajících Beránka. V Římě, v Avignonu, v Praze, na Roudnici. Kdekoli. I o tom, kterak je na tomto světě pošetilé pouštět se do boje. Obzvláště do boje o život, o stolec a úřad. Clarificatora už dlouho nezajímalo, kdo je vybrán být v Praze po Jenštejnovi arcibiskupem. Přitom věděl, že Mikuláš Puchník to není. Že arcibiskupem bude Olbram ze Škvorce. Jenom co Jenštejn uklouzne a padne. Olbram ze Škvorce, kterému Petr Clarificator prospěl mnohou radou a pomocí, aby ho vychoval pro radost Bohu a pro ozdobu církve. Špatně ho vychoval. Šelmu vychoval. Ctihodný probošt Olbram už nepotřebuje rady učených mnichů. Umí si poradit sám. Pracuje obratně. Potichounku. Papežský souhlas už si koupil. A nebavil se s kurií. Přímo od svatého otce si ho koupil. Za drahé peníze. Bude arcibiskupem. A jestli Jenštejn včas a jaksepatří neuklouzne, nastaví mu nohu. Dny Jenštejnovy jsou spočítané. Těch ušmudlaných příprav k boji! Všady po Čechách! Velice obtížno je věřiti ve vyšší smysl událostí, jež se nazývají životem a pobožnými skutky pomazaných sluhů Páně. Zoufale obtížno. Převor Clarificator vstoupil do své cely a otevřel okno do mrazivého povětří. Byl večer, nikde světlo v temnotách. A převor stál u okna a čekal, kdy se v nebesích probudí noční anděl a začne házet dolů kamením.

Spát nešel, předvídal téměř najisto, že si Jenštejn pro něho pošle. Jenštejn bezpochyby potřebuje rady a pomoci. Nebo aspoň útěchy. Jeho síly jsou spočítané a on si nedokáže poradit sám.

Ale Jenštejn si pro Clarificatora neposlal. Clarificator už jenom hvězdám mohl předat své poselství, součet svých půstů a trampot, svého myšlení; a ani ty hvězdy ho neposlouchaly.

Jenštejn si poslal pro dva písaře. Jenštejn se rozhodl, že si poradí sám. A že se pustí do boje. Sám.

Dal přinést svícny, takže hned bylo dost a dost světla v temnotách, dal zavřít brány hradu, aby k němu nepronikli nepřátelé ani utěšitelé, aby měl klid a aby byl dočista sám. A dal se do boje.

Nejprve nadiktoval dopis Mikuláši Puchníkovi. Puchníku, vzkázal mu, kliď se mi z očí. Zbavuji tě úřadu u sebe, kanonikátu ve svém kostele a kdoví jestli tě nevyobcuji z církve. Poněvadž jsi sud všeho neřádstva a psice vypelichaná.

Písař dopsal, Jenštejn si dopis přečetl a roztrhal ho. Puchníkovi ne. Se smradlavými Puchníky se pražský arcibiskup do boje nepouští.

Nadiktoval dopis nunciovi. Šlápls do bláta, nuncie. A strkáš prsty, kam ti nepřísluší je strkati. Uvaž to všecko ještě jednou. Jinak bych musel žalovat Svatému otci. Rozpomeň se, že jsme spolu bývali zadobře, bratře nuncie.

Písař dopsal, Jenštejn si dopis přečetl, vzdychl a roztrhal ho. Pražský arcibiskup nežaluje. Pražský arcibiskup se nerozpomíná, s kým kdy býval zadobře. Nunciovi ne.

Nadiktoval dopis panu z Rožmberka. Milený pane Jindřichu, zajisté tě trápí, jaké nepořádky zmítají Čechami a jaké úklady strojí nejlepšímu panstvu rytířkové královi, měšťané, zemani a kdejaká psice vypelichaná. Tvého arcibiskupa to trápí neméně. Jsem svolný stát se tvým spojencem. A ty budeš spojencem mým. Upřímně ti k tomu žehnám, pane Jindřichu.

Už bylo k půlnoci, písař dopsal, Jenštejn chvíli stál s dopisem u svícnu, pak chvíli chodil z rohu do rohu a posléze dopis roztrhal. Jan z Jenštejna, pražský arcibiskup, nepotřebuje spojence. Rožmberkovi také ne.

Ale komu tedy?

Což není v Čechách živáčka, který by za to stál? Se kterým ztratit slovo by nebylo ostudné?

Nakonec si však Jenštejn vzpomněl.

Vzpomněl si na krále Václava. Na blížence Václava Lucemburka. Na osobu zrozenou pod stejným nebem, provázenou do turnaje žití stejným hlaholeni trub a stejným jarním vánkem, protkávaným

zlatými nitkami, na osobu, jež nyní, když turnaj končí, skryla se ve stejném kamenném přístřeší, kam neproniknou nepřátelé ani utěšitelé a kde lze jenom chodit z rohu do rohu, zatímco venku je tma a mráz a nikde živáčka.

Písaři se střídali, svíčky uhořívaly, noci ubývalo a Jenštejn diktoval dopis svému bližence.

Králi český, tvůj arcibiskup je zhnusen úřadem i životem a vinen jsi tím ty.

Jsi vinen zmatkem v Čechách, jsi vinen, že upadla vážnost, že je vysmívána moc i urozenost a nízká havěť že leze na trůny.

Jsi škůdce církve, králi, v tvém uchu sídlí ďábel a ve tvém nitru Antikrist.

A nepros, abych ti tvé hříchy odpustil. Protože já, arcibiskup, já ti neodpustím nic.

A napros, abych se rozpomněl na naše přátelství, protože já jsem tvůj nepřítel. Protože já tě nenávidím. Protože já, arcibiskup, já se s tebou pouštím do boje.

Písaři dopsali. Za okny šedlo nebe. Jenštejn dopis už ani nečetl, přikázal ho zapečetit a vypravit s ním bez prodlení rychlého posla na Žebrák. A vyhnal písaře a dlouho chodil z rohu do rohu a v jeho duši se rozhostil klid a důstojné očekávání věcí příštích. Jež budou nesnadné. Avšak veškero vznešené poslání je nesnadné. A boj arcibiskupa s králem o blaho církve, o budoucnost Čech, to je nepochybně poslání vznešené. I kdyby měly při tom církvi praskat švy a Čechy lehnout popelem.

Jenštejn sešel na nádvoří, dal si osedlat koně a otevřít brány hradu dokořán. Byla sobota před druhou nedělí adventní, šedivým svítáním vyjel z roudnického hradu ponurý jezdec v sobolím plášti a s těžkým mečem po boku. Vážně, s hlavou vztyčenou obejel městský rynek, pak se vydal na most a zastavil koně přesně uprostřed a mlčky, pevně hleděl proti proudu.

Řeka však byla zamrzlá.

A trhovci, kteří vezli do města kozí sýr, peří, vosk a cibuli, smekali čepice a zírali zbožně na svého arcibiskupa. Ale on je neviděl. On pevně a odvážně hleděl do divokých vln, hleděl a v

myšlenkách se vrhal proti proudu řeky, jež byla ovšem zamrzlá. Pokrčili tedy rameny, dali si čepice zpátky na hlavu, stáhli si je přes uši a jeli dál, alby obsadili dobré místo na trhu a prodali, co vezou, a stržený peníz poté propili u žida a vrátili se za světla zas domů; takové bylo jejich poslání.

Ale co Johánek?

Kam se v té tlačenici poděl Johánek?

Bůh ho za to netrestej, ale o Johánkovi nelze nic pozoruhodnějšího zaznamenati.

Johánek nepomýšlel na Branibory ani na úřad nejvyššího maršálka. A pražský stolec arcibiskupský nebyl věžicí ani přístavem jeho snů.

Johánka z té duše nezajímalo, jaké veliké skutky zrají vůkol po Čechách.

Johánek neměl žádné poslání.

(Doktora Johánka z Pomuku slavné umučení a smrt. Ergo člověku konec a svaté církvi začátek.)

Po bohatém a plodném životě sluší se, aby přišlo pokojné umírání. Tak je to příjemné i Bohu spravedlivému.

Dulcissime Domine! Svatí proroci a patriarchové! Jáhnové a nemluvňátka!

Ale co Johánek?

Bohu je protivno, umírá-li se nepořádně a s křikem. V křiku i ledaco nepřístojného může z huby uklouznout. A nepořádná smrt hyzdí stvořitelovo dílo, křesťané.

Sluší se umírati skromně. A nenápadně, křesťané. V peřinách nebo na lučním seně. Přinejhorším někde v klášterním špitále.

Mějte to na paměti, dobří křesťané.

Bůh spoléhá, že to dokážete. Že svého Boha nezklamete, věrní křesťané.

Ale co Johánek?

Dokáže-li to Johánek?

O Popeleční středě onoho roku 1393 došla do Prahy zpráva o milostivém létě.

Došla před polednem. Johánek právě seděl v metropolitním chrámě. V chóru. V prelátské lavici. Mezi výkvětem české církve. S hlavou pochýlenou a úpravně zachmuřen.

U chrámových dveří, zastřených smutečními závěsy, se vtom objevil zablácený jízdní posel a pošeptal cosi sakristánovi. Sakristán se přitočil k prelátským lavicím a pošeptali to ctihodnému kanovníkovi a dvorskému kaplanovi Petru ze Všerub. Petr ze Všerub vstal, přitočil se ke králi Václavovi a pošeptal mu to. Král potěšen zvedl obočí a poposedl a rozverně píchl kaplana palcem do břicha. Ale hned se zas odvrátil a znovu se úpravně zachmuřil. Nelze projevovati potěšení, pohřbíváme-li císařovnu vdovu. Kyrie eleison!

Sakristán se mezitím přitočil i k Mikuláši Puchníkovi, který si ho tichým hvízdnutím přivolal, takže novina se rychle roznesla i po kněžských lavicích a bratří preláti, nepočítaje v to výjimky králi oddané, zkřivili rty a svorně, byť na rozličný způsob, zakleli. Ale hned zase pochýlili hlavy a stulili se do kožíšků a pokračovali v úpravném polospánku. Nelze si odplivovat ani jinak projevovati zlost, pohřbíváme-li poslední manželku posledního Bohem povolaného vladaře v Čechách, Elišku Pomořanskou, vnučku Kazimíra Třetího Velikého, krále polského, choť imperátora Karla Čtvrtého, který ji předešel na věčnost téměř o patnáct let, zanechav ji zde péči a lásce jejích dcer a synů vlastních i nevlastních, a tedy ona v ústrcích a v ponížení dožila své trudné vdovství na věnných hrádcích, až konečně spočinula v rakvi na smutečním Jesenicku před oltářem metropolitního chrámu, k úlevě své duše a zejména k úlevě všech svých synů a dcer vlastních i nevlastních, protože císařovna vdova je vždycky svému rodu na obtíž, kyrie eleison, zlatá koruna se matně leskla na truhle a pohřební kněz zavyl Pater noster a naposledy mávl kropáčem a rozkymácel kadidelnici, aby se už hnulo rakví ke schodům do krypty.

Kriste, smiluj se!

Pohřebním knězem byl pouhý biskup. Pouhý titulární biskup a

králův zpovědník, Mikuláš z Unhoště, františkán, osoba v církvi málo vážená. Pan z Jenštejna se do Prahy nedostavil.

Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.

Ale na rozdíl od otce našeho na nebesích, jenž nám prý viny víceméně odpouští, král Václav to viníku Jenštejnovi odpustit nemohl. A ještě před obřadem, když se dověděl, že si Jenštejn pohřeb nepohřeb zůstal na Roudnici, poručil měšťanu Hulerovi, ať proti arcibiskupovi vymyslí tentokrát už něco kromobyčejného.

Et ne nos inducas in tentationem, Johánek to všechno pozoroval, i zprávu o milostivém létě od souseda kanovníka vyslechl, ale nevzbudila v něm potěšení ani zlost. Přemítal si ještě o včerejšku, o masopustním úterý, dni plném pohody a štěstí, totiž jitrnic a kobližek a všeho ostatního náležitého, co Bůh stvořil stárnoucím kněžím, aby je odškodnil za to, že si odříkají dědičný hřích, přemítali také o nastalém postu, bude-li dost ryb, představoval si kapra na roštu, pod ním dřevěné uhlíčko, mřínky na pánvi si představoval, osolené, pomoučněné a do horkého oleje potopené, i půst je doba boží, doba pohody a štěstí, chce to ovšem v kuchyni o trochu víc fištrónu, sed libera nos a malo, všichni povstali a hnuli se za rakví ke schodům do královské krypty, král Václav se ohlédl a škodolibě se usmál na bratry preláty, bratři preláti křivili rty a zlostně krčili nosy, s tím milostivým létem to byla prašivá historie, zatracená a zlořečená historie, Johánek taktéž povstal a hnul se za rakví, aniž se ohlížel a usmíval, aniž křivil ret a krčil nos, Johánka historie s milostivým létem valně nezajímala, jeho úřadu se valně netýkala, jeho tělu a duši nemohla přivodit nic dobrého ani zlého, Johánek poklidně kráčel v zástupu za rakví, zpola ponořen do rozpomínek na různá postní jídla a zpola do modliteb za všechny drahé zesnulé, na drahou zesnulou císařovnu se sice už takřka nepamatoval, ale za rakví a při zpěvu žalmů a ve vůni páleného vosku a schnoucích rozmarýnových snítek je možno věnovat tichou vzpomínku i jiným drahým zesnulým, člověk jako člověk a smrt je vždycky smutná a ve vůni rozmarýnových snítek vzpomínky všelijak těkají, dlouhými bledými prsty všelikams do dávna sahají, na otce Welflína si vzpomněl

Johánek, na otce Welflína, který byl klášterní poddaný a tlí za kostelem svatého Jakuba ve městečku Pomuku už asi čtyřicet let, taky na Jetříška si vzpomněl, na kasejovického Jetříška, který byl parchant a parazit a neměl na rakvi zlatou korunu, přestože si ji vlastně zasloužil, zlatá koruna by mu byla slušela, zrovna tak jako mu slušel kabátec obšitý kuninou, jenže on ani tu rakev neměl, nic neměl přítel Jetříšek, shrabali ho hráběmi a lopatou ho naložili na káru a pak ho vysypali někde do Vltavy, popel a neshořelé kostičky přítele Jetříška, nebylo by příhodné takto umřít, takto znáhla a bezútěšně skončit u dna Vltavy, ab omni malo libera nos, Domine, oč lepší jsou dny plné pohody a štěstí, klášterní poddaný Johánek z Pomuku poklidně kráčel za skvostnou rakví, mezi výkvětem české církve, z povinnosti svého úřadu účasten pohřbu, který se ho valně netýkal, uprostřed historií, které nebyly jeho historiemi a které mu byly upřímně cizí.

O nějakém pražském milostivém létě Johánek do toho dne pranic nevěděl. Pražské milostivé léto si nevymyslela arcibiskupská konzistoř. Ani kterýkoli druhý úřad církevní. Ani sám arcibiskup si je nevymyslel. Pražské milostivé léto, a to byl počátek té prašivé historie, pražské milostivé léto si vymyslel král Václav. S měšťanem Hulerem. Napadlo je to loni v listopadu na Žebráce, když venku pršelo a mlha táhla údolím a bylo chladno a vlhko a oni marně pálili v krbu březová polena, vymysleli si tuto posvátnou církevní slavnost, měšťan Huler, který byl stále ještě v klatbě, a král Václav, který svatou církev i s jejími slavnostmi miloval jako třísku za nehtem. Pozvali Mikuláše z Unhoště, aby jim ten žert poopravil z hlediska kánonu i liturgie, popili karlštejnského a sestavili dopis papeži Bonifácovi.

Vymysleli si to na vztek panu z Jenštejna. Aby se ukázalo, že i hříšný český král, když si zamane, může svým poddaným otevřít vrátka do ráje. A třeba i z nudy a žertem. A bez arcibiskupa. Byla to zábavná idea. Václav ten večer hnedle pozapomněl na trudy a strázně života. A Huler si k tomu bystře vypočítal, že jde o žert výnosný. Navrhli Svatému otci, aby polovička peněz, jež při té zbožné slávě zaplatí poutníci za odpustky, plynula do pokladny papežské. A zbylá

polovička do pokladny českého krále. České církvi, konzistoři, arcibiskupovi se samozřejmě nedá ani groš. Českou církev idea neosvítila. Král s papežem se po křesťansku rozdělí. A Zikmund Huler při tom taky zkrátka nepřijde.

Papeži se idea zalíbila. Milostivé léto Čechám povolil. Dal o tom sestavit bulu a poslal ji do Prahy. S rozdělením peněz vyjádřil souhlas. Úkoly stanovil poutníkům obvyklé; posedmkráte pouť do čtyř pražských kostelů, tam předepsané modlitby, posléze zpověď a po řádném odevzdání poplatků svaté přijímání a udělení plnomocných odpustků, čili v případě náhlé smrti očistec se odpouští a vstupuje se rovnou do ráje. Kde a v jakém pořádku se bude přijímat, poutníci od velebných otců tělo Páně a velební otcové od poutníků peníze, to ať si domluví král Václav se svým arcibiskupem a s preláty české církve. Aby český král Svatého otce nešidil, na to dohlédne nuncius Ubaldin. Amen. Papež Bonifác si držel velké a nákladné vojsko, aby si byl alespoň trochu jist před pařáty některých vznešených katolických křesťanů, a proto každý peníz vítal.

Nejmíň osmdesát tisíc benátských zlatých by uvítal, upřesnil ve zvláštním listě, přiloženém k bule. Král Václav by se měl za tuto částku zaručit. Zástavou budiž díl vévodství lucemburského východně od řeky Mosely. Propadne-li zástava, smí ji papež prodat arcibiskupovi trevírskému. Anebo kolínskému. Který dá víc. Papež Bonifác žehná českým národům, kéž je milostivé léto přivede do nebeské říše k přemilostivým nohám Spasitelovým, amen.

Panu z Jenštejna hned večer o Popeleční středě donesli mniši augustiniáni opis buly i přiloženého papežova listu. Jenštejn se nazítří objevil v Praze, na koni, v sobolím plášti a s mečem po boku. Vyspílal své konzistoři i svým arcijáhnům a biskupům, vzkázal králi, že se s ním o ničem domlouvat nehodlá a milostivé léto že nedovolí, nepřipustí a zakazuje. Démon vzteku jím cloumal ještě v neděli, když z kazatelny metropolitního chrámu hřímal proti odporné, psovské, ušmudlané simonii neboli svatokupectví.

Král Václav na té mši nebyl, ale při obědě si s chutí vyslechl obsah Jenštejnova kázání a poprosil Petra ze Všerub, až bude nejjasnějšímu arcipastýři žalovat, o čem se dnes u královské tabule

rozprávělo, ať mu též vyřídí, že by si o svatokupectví a vůbec o psovské hanbě církve měl potichounku pohovořit se svým ušmudlaným papežem a ne to vykřikovat na celý kostel. Načež král oznámil, že ani on se s tímto arcibiskupem o ničem domlouvat nehodlá a že si přeje, aby milostivé léto začalo o neděli třetí příští, tedy o neděli Laetare, to jest šestnáctý den měsíce března. Totéž si přejí nejznamenitější preláti české církve Mikuláš z Unhoště a Hánek Brůnův, což jsou, jak známo, nejen ožralci, ale i biskupové, item Králík z Buřenic, který je nejen lucemburský bastard, ale i děkan vyšehradské kapituly, item Václav ze Stříbra, jenž je užitečnou částí své bytosti písař královské kuchyně a neužitečnou částí kanovník. Kdyby snad tento počet prelátů nestačil, může se pár dalších královských písařů a kuchmistrů ještě do ornátů navléknout. Místem udělování svátostí a odpustků milostivého léta, oznámil dále, nebudiž pražský metropolitní chrám, nýbrž kostel na Vyšehradě, kde nechť přijímání Těla i peněz řídí pan z Buřenic jménem církve a měšťan Huler jménem královým. U Svatého Víta nechť si mezitím klidně hospodaří a hřímá a do boje se pouští jistá osoba, jež si říká arcibiskup. Kterážto osoba nedostane ani groš. Amen. A jestli se to české církvi nelíbí, český král si spánembohem může dát do kupy i jinou českou církev.

Václav se otřepal, dojedl rybí klobásku, zapil ji mělnickým a ohlásil, že odjíždí na Žebrák a vrátí se o neděli Laetare, aby svědomitě splnil úkoly, uložené zbožným poutníkům o milostivém létě. Že už se na to těší. Ze si milerád dá za nepřemrštěný obnos odpustit hříchy i časné tresty, aby vplul rovnou do ráje jako holoubek. A doporučuje to i svým dvořanům. Život kvapí a kvapem se krátí, je záhodno pěstovat nejenom chlupy na prsou a ostatních hrbolech i proláklinách ohyzdného těla, ale i pel na duši a peří křídel. Také své urozené choti že to doporučuje. Pokud ovšem urozená choť nějaké hříchy kdy páchala, páše a hotoví se páchati. Urozené královské choti se už možná v ráji ani dočkat nemohou. Svěří jí tam možná dozor nad svatými pannami. Bude je pást na nebeských nivách a poučovat, co je to pravá ctnost.

Dvořané se sklonili nad talíře a pan Čúch málem pozřel špejli, jak

si honem nacpal do úst celou půlku postní uzenice, aby utajil smích.

Žofie seděla v čele stolu, po levici svého chotě, přes ramena hranostajový pláštík, ozdobena šperky, sponami a prsteny. Urážlivá slova slyšela. Tvářila se však, že je neslyší. Úšklebky viděla. Tvářila se však, že je nevidí.

Královna Žofie, když Václav dbal už víc i o krysy v maštalích než o svou zákonitou choť, pojala úmysl odstěhovat se zpátky do Bavor. Anebo aspoň přes Vltavu, ke Svatému Františku, k hnědým klariskám. Václavovi se to zprvu velice zalíbilo, potom si to ale rozmyslel a takové nápady jí přísně zakázal. Dost na tom, co se trousí o českém králi a o jeho moudí, ve kterém prý nebylo a není semeno. Ještě aby se trousilo, že český král propustí choť a obcuje na lože s mníšky a ve chlívě s ovcemi. Český král nepřipustí, aby byla špiněna jeho urozenost! A ohryzávána jeho moc! Český král nedovolí sahat na svou čest! Český král to zakazuje! Všechno zakazuje! Všechno ať praská ve švech! A lehne popelem!

A kromě toho, Čechy musí mít královnu. Patří se, aby ji měly. Na trůně, na sametovém polštáři, ozdobenou zlatým řetězem, když se dostaví poslové chalífů a sultánů. Tak velí moc, urozenost a čest. Třeba cizoložnou. Třeba i němou. Třeba beznohou. Ale královnu.

A tedy Žofie, cizoložná královna, seděla na sametovém polštářku, krk obtočený zlatým řetízkem, a už ani netoužila sepnout ruce a proboha se zapřísahat.

Nebylo před kým sepnout ruce. Nebylo proč. Mlčela a tvářila se, že nikoho nevidí.

Žofie, cizoložná královna, nebyla v Čechách dokonce ani milována, ačkoli takový byl zvyk. Nikdo nemohl totiž dosvědčit, že by za svůj hřích trpěla. Aniž se kdo mohli potěšit pohledem na její pokání a její pozdní stud. Aniž politovat ji kdo mohl. Žofie mlčela a tvářila se, že o to nestojí.

Pokřižovala se a odcházela. Vzduchem zavanula vůně jejího šatu. Šperky na ní tiše chrastily. Poslové sultánů a chalífů by zajisté vzdychali úctou a obdivem. Čeští dvořané se jen ušklibovali. Král Václav se za ní díval, jako když sleduje cizí vojsko, mizející za obzor, a pak si trpce a z hloubi postěžoval Hánkovi Brůnovu, jenž

byl biskup, a proto musel lidské duši rozumět.

– Ona se nepodobá člověku. Dokážeš to.pochopit? Já, pamatuj si, já nevidím rád, když se někdo nepodobá člověku.

– Modleme se, můj synu. Zohavil ji asi hřích.

A Hánek Brůnův, kterého taje lidské duše věru nedojímaly, pohlédl zasmušile na krále, a namočiv prst do vína, nakreslil na stůl srdce a znovu namočil prst a přes to srdce udělal kříž.

A všichni propukli v smích a ulevilo se jim.

Kvečeru odejel král Václav na Žebrák. S sebou si vzal měšťana Hulera. Milostivé léto králi stále ještě nepřipadalo jako dostatečná pomsta na Jenštejnovi a dostatečně spravedlivý trest. Museli vymyslet něco nového. Pamětihodného. Kromobyčejného.

A Johánek naslouchal, jak šly zvěsti o svárech a zlostech, o boji za slávu a moc a čest, a nebudilo to v něm radost ani žal. I času se mu nedostávalo, aby to všechno jak náleží uvážil. Povinnosti úřadu nedopřávají mnoho času k úvahám o slávě a cti. Muselo se určit, komu připadne osiřelá fara ve Psářích. A fara u Štěpána Ve zdi. U Svaté Anny Na Oujezdě stonala převořiše a ostatní nevěsty Kristovy, lačny té hodnosti, běhaly na konzistoř jako posedlé. Taky ctihodného děkana Králíka z Buřenic by se slušelo navštívit, upozornit ho, že dle rozhodnutí arcibiskupova milostivé léto neplatí, i když o neděli Laetare nakrásně začne, stejně nic neplatí, modlitby neplatí, pokání neplatí, odpustky neplatí, neboť Svatý otec byl podveden a jde o milostivé léto neřádné, důrazně ho na to upozornit by se slušelo, doktor Johánek je vikář pana z Jenštejna a nemůže než do úpadu a doposledka hájit jeho zájmy a jeho rozhodnutí, zapeklitá věc, líp zřejmě bude poodložit tu návštěvu, nespěchat do té bryndy, vymluvit se na spoustu práce a starostí, ostatně taky za panem z Jenštejna by se slušelo zajet na Roudnici a upozornit ho, že dle mínění pana z Buřenic milostivé léto začne ve vyšehradském kostele přesně za dvacet dní a bude to slavnost působivá a řádná, odpustky budou samozřejmě platit, modlitby budou platit, pokání i rozhřešení, všecko bude platit a nezabrání tomu ani svatý Michael, i poutníci budou platit, po hřivně i po kopě, osmdesát tisíc papež, osmdesát tisíc král a zbytek měšťan Huler a pan z Buřenic, arcibiskup ať se do toho

nemíchá, pan z Jenštejna ať se do ničeho v Čechách raději už nemíchá, pan z Jenštejna by si měl uvědomit, že česká církev už není hrad nedobytný na skále, když ji i papež za ubohých osmdesát tisíc kdekomu prodává, pro pana z Jenštejna by bylo nejmoudřejší, kdyby se vydal pěkně s klidem a rozvahou podle Labe a jel a jel, do Míšně a do Branibor a dál, život i úřad se mu prý stejně zprotivil, přes pahorky a lesy dorazí šťastně k moři a v tom moři ať se třebas utopí, slušelo by se zajet na Roudnici a nějak opatrně ten vzkaz vyřídit, doktor Johánek je vyšehradský kanovník a pan z Buřenic vyšehradský děkan, kanovník těžko může nehájit děkanovy zájmy a neplnit jeho příkazy, zapeklitá věc, čertův pes aby se v tom vyznal, chtělo by se navštívit je jednoho po druhém a honit je kolem stolu s vyplazeným černým jazykem, až by dali pokoj a přestali skákat po pěšinách božích, že i čertův pes na nich pak zabloudí, ale ne, nejlíp zřejmě bude prostě a zpolehounka poodložit i tuto návštěvu, práce je příliš a starostí ještě víc, nejdřív se musí obsadit fara ve Psářích, potom převorství u Svaté Anny, potom připravit průvod na Květnou neděli, a taky vyšetřovat se musí, neustále je co vyšetřovat, proč se opili klerikové, kdo krade svaté oleje, naučil-li se už onen plebán číst a onen-li se odnaučil nadzvedávat podolek a ukazovat holkám nástroje ďáblovy, Johánek, opřen o teplou zeď u komína, někdy až do soumraku chmuřil čelo a vyptával se a káral i odpouštěl a venku po pěšinách si mohly skákat Alfa i s Omegou. A na vizitaci do žateckého arcidiakonátu bylo potřeba zajet, prošmejdit to tam od Chomutova po Tachov, veliké nepořádky tam zajisté panují, velikou úhonu tam zajisté svatá církev trpí, ale to zatím Johánek odložil na léto, až budou zrát jablíčka a švestky, mnohem dřív bylo potřeba zajet do vsi Piště, vybrat dlužné obročí a sehnat špek a hrách a cibuli, jenomže do Piště je z Prahy daleko a cesta při řece Sázavě teď v únoru nepohodlná, do Piště se dá jet, až opadne voda a vyschnou koleje, zatím by se dalo zaskočit do Nuslí a do Modřan, i tam pobíral Johánek drobné požitky, požitek v podobě štandlíčku zelí a libry sádla a pytle mouky by rozveselil srdce, určitě nanejmíň do Modřan a do Nuslí se musí Johánek vypravit, určitě dřív nežli na Roudnici a za děkanem, mnoho práce a starostí měl Johánek, práce a starání na

celý život, až do bílého stáří, a ani ždibec času mu nezbývalo k úvahám o slávě a cti.

A taky už bylo po svatém Matěji. Vltava už rozmrzla, plavaly po ní poslední kusy ledu, poroztálé a děravé, podskalští rybáři spravovali vrše a sítě, od mlýnů a od jezů stoupala ráno pára a za poledne se na nebi zlehka kymácelo chlupaté sluníčko, jako když zkouší chodit po provaze. Kýž dá Bůh teploučkého jara! Březen jak kuřátko, duben jak housátko a v máji hodně kvítí pro včely! Johánek se po obědě někdy už i odvážil na dvůr, nechal všeho a jen tak prostovlasý, v nohavicích a v kleričce se vybatolil a pomaloučku se procházel, obešel kapličku svatého Antonína, od báby fortnýřky si dal políbit ruku a pochválil jí palice česneku nade dveřmi anebo nový pušpánový růženec, protáhl se a rozhlédl se a začichal a pak si to potajmu šinul až k vrátkům v zadní zdi a tamtudy vyklouzl ven a slezl dolů po kamenitém břížku a posadil se na tlustý kořen dubu nad řekou a hřbet nastavil slunci a nos voňavému větříku a odpočíval. Klerikové věděli, že tam chodí, škrábali se na zeď a ukazovali si ho, jak se tam usmívá, vypasený prťavý Johánek, a jak si něco sám sobě povídá, Johánek je ale nevnímal, Johánek si odpočíval tichý a sám, už si dávno zvykl být sám, už dost zestárl, aby uměl být sám, po vydatném obědě a při zaslouženém odpočinku mezi četnými povinnostmi úřadu není člověku zatěžko být sám, hlava se mu drobátko točila a ani dech už nesloužil, jak sloužíval, ale spokojená duše se mu třela zevnitř o žebra jako Davidův psík o řemínky jeho opánků, když pomazaný král Izraele za vlahé jitřní chvíle ladil citaru, ochraňuj mne, ó Hospodine silný, rozkošného dědictví se mi dostalo, nebudu se bát ničeho zlého a moje tělo v bezpečí přebývati bude, Johánek si přidržel břich a nahnul se k vodě, která tak rychle splaví veškeren popel a veškery neshořelé kostičky, jaképak sváry a zlosti, jaképak úvahy, a pohladil mokrý zelený kámen a už se těšil na březen a na duben a na květen a na všecko, na všecičko, co se ještě stane a přihodí a přítulně přihopká po všechny budoucí jitřní i polední i večerní chvíle až do bílého stáří.

– A ty budeš arcibiskupem!

Královský podkomoří Zikmund Huler se překulil na záda a rozesmál se, až mu zlatý řezák smyrnenské práce, jeho pýcha a odznak jeho majetnosti, vypadl. A podkomoří se v smíchu rozkašlal a zrudl a dusil se a poté spolkl slinu i zub.

Pili. Leželi na zemi, na kožešinkách, sami dva, už bylo přes půlnoc a začali brzy zvečera, protože si usmysleli vést úvahy o věcech závažných a probrat otázky varovné, neodkladné a dějinné, leč opět již poněkud zanedbané. Jak povznést Čechy ke slávě a síle. Jak zušlechtit révu, skot i poddaný lid. Jak zlepšit panování. Jak ukázniti církev.

Měšťan Huler pil s mírou. Král Václav bez míry. Měšťan Huler měl dobrou náladu a pocit uspokojivě vykonané spolupráce na vladařské líše, jelikož ani nepředpokládal, že by se mohlo probrat něco závažného. Král Václav vyhlížel zavile. Zarudlé oči poulil do ohně, kořínky vlasů mu ztmavly potem a ztěžka dýchal, jako by ho opékali. Proč si sem toho kupečka zval? Aby si spolu hráli na pomstu? Zatímco království odspodu puká a svrchu plesniví a život lidský jakbysmet? Aby spolu vymýšleli nesmyslné činy, směšné a nudné? Proč? Nic není. Naděje není. Na ničem nezáleží. Člověk je sláb a roven hovadu. Král Václav ležel u ohně a čekal, kdy už se zpije do němoty a do hluchoty. A že ta spásná proměna tak dlouho nenastávala, snažil se z trucu a z justamentu, aby pamětihodný čin, který vymysleli, byl co nejnesmyslnější.

– Královnou vdovou bych nemohl být?

– Nemohl. Čím by pak byla má drahá věrná Žofie, až mě pan z Rožmberka dá uškrtit? Arcibiskupem budeš! Neodmlouvej! Co je ti? Nepozvracej mi hrad Žebrák, bratře kupečku, nejsi lord. Vezmi si okurku, to pomáhá. A styď se. Tvůj král vypije rybník a pořád ještě vidí a slyší a napravuje církev. Byl už někdy v Čechách takový nešťastný král? Co je s tebou?

– Spolkl jsem zub. A najdi si jinou zábavu. Arcibiskupem já nebudu.

– Zub? Bůh tě potrestal. Ze jsi drzý na svého panovníka, škoda

zubu. Kdekdo ti ho záviděl.

– Škoda. Stál tři sta florenů.

– A víš ty, kolik vynáší v Čechách arcibiskupství?

– Mluvili jsme jen o biskupství.

– A tobě je to málo? Mně je to taky málo. Můj drahý otec založil v Praze arcibiskupství. Bude se zlobit, když ponížíme jeho dílo.

– Mluvili jsme o kladrubském biskupství. A že je dostane Hánek Brůnův.

– Skvělá idea. Už mě nech spát.

Huler odešel a Václav zůstal ležet na kožešinkách, nespal však, neusnul, ležel a poulil oči do ohně a pořád ještě viděl i slyšel, dokonce i to, co vidět ani slyšet nebylo, biskupové k němu přicházeli ohněm, králové, kancléři i arcibiskupové, usedali na hořící polena a rozpřádali úvahy a kladli neodkladné otázky, na které nejedna panovničí hlava odpověděla až dole pod špalkem, kde jsou vítězné bitvy, králi Václave, kde je ta říše od Štětina po Stoličný Bělehrad, králi Václave, a titul císařský, kde je zbožnost, hierarchie, a kde jsou peníze, kde je kořist, polnosti a ciboria, králi Václave, maso, pivo, panny v seně, židi na skřipcích, králi Václave, kde je vážnost, psí králi, kde jsou rytířské ctnosti, králi kupečků, lev na korouhvi, supí hlavy, péra na helmu, a kde je kříž, králi pištců a kejklířů, kde jsou hřeby, kde je tvůj nářek a koruna trnová, králi nemilý Bohu i lidem, nanic králi, zmiz králi, nebuď králi, trůnili na polenech a pošklebovali se z ohně, mrtví a budoucí, pod nimi v popelu dohoříval hadrový panák, lútečka dychtivá žití, jinoch Václav oválné tváře, s velikýma očima a ústy skoro ještě dětskými, dohoříval a z kožešinek na něho netečně poulil opuchlé oči opilý muž Václav, jeho vzdálený příbuzný, nevzrušen touto smrtí upálením, touto přece jen krutou popravou, naštěstí ale už dávnou popravou, už to snad ani pravda není a kupodivu stále to dohořívá, směšně a nudně si to hraje na pomstu, nanic lútečka, zmiz lútečka, nebuď lútečka, král Václav si klekl, uklonil se, potom nemotorně vstal, utřel si slinu na bradě a znovu se uklonil do ohně, biskupové ho nevzali na vědomí, ale panák vyšel, oklepal si popel se šatů, prohrábl si ohořelé vlasy, uklonil se též, pištci se nadechli, loutnista si povyhrnul rukáv a hrábl nožkou a

jinoch s mužem se vzali za konečky prstů a tančili provensálskou estampidu, laškově při tom rozmlouvajíce.

– Už bojuješ se Saracény?

– Ne, chlapče, ne. Ukázalo se, že Saracéni nejsou ti nejhorší.

– A kdo je nejhorší? Kumáni? Karakitajové? Chánové mongolští?

– Tolik se nerozhlížej, chlapče. Nerozhlížej se tak daleko. Ti nejhorší bydlí blíž.

– Při Pontu? Nebo v království leonském?

– Ještě blíž. V Krumlově. A na Roudnici. V Praze. A třeba i tady na Žebráce, ty se tomu divíš?

– Bojíš se jich?

– Bojím. Ale já, pamatuj si, já je možná utopím. Všecky je možná utopím. To se ti nelíbí?

– Nelíbí.

– Zvykneš si. Budeš muset. Nebo ne?

– Nebo ne.

A panák vklouzl zpátky mezi oharky a dál si dohořával. Václav zesmutněl, minutku ještě tančil sám, ale pištcům došel dech, loutnista si odskočil do kuchyně na kus uzeného platejza, bylo najednou ticho a král se zapotácel a upadl.

Ze však už byl dospělý, a tedy zkušený v přemáhání životní tísně a v nabírání nových sil k statečné cestě žitím, sáhl po konvici a vypil, co v ní zbylo. A hned se mu líp poulily oči do ohně a na rtech mu vykvetl úsměv, mdlý sice, vínem rozplizlý, nicméně úsměv to téměř byl. A po špičkách plamínků šly k němu teď už jen postavy přívětivé, jako by se duše živlu nad opilcem slitovala, tušíc, že už má dost. I přešla kolem Anna Svidnická, v náručí novorozeně, a půjčila je Václavovi, aby si je pochoval, rozmlouvali však jenom krátce, protože ona pospíchala.

– Nesu tě do Cách. Slíbili jsme Bohu, že vykonáme slavnou pouť. Já i tvůj císařský otec. Na poděkování, že ses narodil. Celý svět jásá a plesá.

– Teď už ne, matko. Teď už neplesá.

– Proč se hádáš? Nedělej mi bolest. Jásá a plesá. Opakuj to po mně.

– Jásá a plesá.

– A děkuje nebesům.

– Můj císařský otec jde s tebou?

– Nehodilo se mu to. Musí krotit kurfiřty. A uherského krále. Aby nezeslábla bázeň a úcta Evropy. Posílá místo sebe do Cách šestnáct hřiven zlata. Všichni mu budou děkovat.

– A plesat.

– A jásat. Sbohem, císaři.

– Já nejsem císař.

– Ještě ne? Bože milý! A co jsi?

– Říká se, že opilec.

– Utiskují tě nepřátelé? Jsi nějaký zchřadlý.

– Utiskují.

– Musíš vytrhnout do pole. Se svými urozenými věrnými.

– Já nemám urozené věrné. Já mám jenom ty nepřátele.

– A bojíš se jich?

– Bojím. Ale já, pamatuj si, já je možná utopím. To se ti nelíbí? Mně se to taky nelíbí. Ale já je možná všecky utopím. Jinak to nejde. Opakuj to po mně.

– Pospíchám. Nevidíš, že tě nesu do Cách? Celý svět tone v nadšení.

– Jinak to nejde. Opakuj to po mně. Bude mi lehčeji.

– Tomu já nerozumím. Já jsem umřela, když ti bylo sotva šestnáct měsíců, víš? Poraď se s císařským otcem. Až se mu bude hodit. Zatím snad abys to zapil, když jsi opilec. A my všichni budeme děkovat nebesům.

A už míjela, ještě se zaleskl zlatý lem její sukně, pak se za ní zavřelo akantové listí.

Václav to zapil a nabral nových sil. I ozvalo se troubení rohů a ze žároviště vyšla královna Johana, s krásným a krotkým psem na řemínku, její hrdlo bylo bílé a na něm ani jizvička, vyšla si na procházku, její hrdlo bylo hladké a bílé a její hled byl laskavý.

– Všechno je v pořádku, můj rytíři. Usmíváš se? Pils?

– Pil. Zalívám tě, aloe má. Abys mi neuschla.

– Mé díky, rytíři. Uchoval sis mě v paměti?

– Uchoval. Ale já nejsem rytíř.
– Už ne? A co jsi?
– Ani nevím.
– Copak že nespíš? Přemýšlíš?
– Probírám otázky. Rozhoduju se.
– Že povedeš Čechy ke slávě?
– Ne. Že je všecky utopím.
– Všecky Čechy?
– Všecky biskupy. I s arcibiskupem. A Rožmberky. A pana Jošta. A knížata. A převory.
– Kvůli spravedlnosti?
– Jaké spravedlnosti? Kvůli sobě je utopím. Usilují o moje panování. Usilují mi o život!
– Vypadalo to, že tě panování netěší.
– Netěší.
– A život omrzel.
– Omrzel. Ale umřít se mi nechce. Umřít je ošklivé. A panování je můj úděl. To si vyvzpomněl Bůh.
– Bůh? Ale rytíři! Můžeš se někam odebrat. Kde tě nenajdou. Do křivoklátských lesů. Do Brabantu.
– Sám? Neumím být sám.
– S panem Čúchem. Nebo s Žofií.
– Proč se mi směješ? Co jsem ti udělal?
– Mně? Nic, rytíři, nic. A utopíš je sám?
– Sám. Jdi už. Já, pamatuj si, já nenávidím otázky.
– Myslela jsem, že si je tu probíráš.
– Starého čerta tu probírám. Jdi už. Budu spát.
– Spi. Spánek je to nejlepší. Ničím se nedej rušit. Všechno je v pořádku.
– Všechno je v nepořádku!
– To se ti jen zdá. Zapomněls, že máš na stole ještě jednu konvici. Já ti ji radši podám. Sám bys ji rozlil, viď?
– Podej mi ji.
Johana vzala se stolu konvici a úkradkem, rychle se napila.
– Karlštejnské?

– Ze stráně nad ovčincem.

– Škrpálové andělští! Umřít je opravdu ošklivé, rytíři.

A podala mu konvici a lítostivě pohlédla na kožešinky, pak pohladila psa, pes jí poslušně olízl ruku a oba míjeli.

A z ohně přicházeli mnozí další, postavy dobré vůle, postavy přívětivé, ale Václav usínal. Svítalo.

Svítalo a měšťan Huler se už oblékal, jak bylo jeho zvykem. Nelze prohnipat půl života, hodláme-li již záhy získat české království. Teple se navlékl, dal si přinést kalíšek pálenky a hrudku ovčího sýra, napil se, zajedl to, vzbudil v přístěnku svého sekretária a hodil mu na pultík jakýsi pomačkaný a vínem politý kus papíru, ať ho usuší a uhladí a zamkne do truhlice, vykonav to ať posnídá a vypraví se neprodleně do Prahy a tam zařídí prodej hradu Jenštejna, brzy a komukoliv, ale nanejmíň za dvanáct tisíc kop grošů čili za čtyřicet tisíc zlatých. Potom se teple obul a vydal se ven, před bránu, přes louku do bukového lesa, aby se provětral a aby si pečlivě srovnal v hlavě, co si tam včera večer jen tak nahonem a mezi pitím naskládal.

Především bylo nutno ještě jednou pečlivě uvážit tu koupi milostivého léta. Přesněji řečeno králova podílu na výtěžku milostivého léta. Zikmund Huler ho včera večer od krále koupil za šedesát tisíc zlatých. Ba ten kup i sepsali a podepsali, byť na podlaze a v loužičce karlštejnského a písmem dost roztřeseným. Byl to do jisté míry smělý obchod. Milostivé léto se může i nevydařit, mohou přijít chladna, deště, může přijít i mor a poutníci se nepohrnou, jak by se patřilo, může se i stát, že popuzený arcibiskup ve svém stádci víru v tuto milost a v tuto zkratku na cestě do ráje nahlodá. Proto král, čím výhružněji naladěn, tím méně schopen doufat v úspěch svého střetnutí s knížaty české církve, svůj podíl prodal ochotně. A celkem lacino. Byl to smělý obchod, ale nebyl to zbrklý obchod. Šedesát tisíc, uzavřel Huler úvahu, šedesát tisíc se vybere vždycky. I kdyby se měl život věčný nebeský prodávat dům od domu a ode vsi ke vsi. Při troše snahy se vybere i sto tisíc. Čechové jsou hříšní a očistec je místo nevábné.

Dále bylo nutno uvážit tu šlamastyku s novým biskupstvím. Král

si připomněl dávný Hulerův žertovný nápad s vystěhováním nějakého kláštera a svižnou přeměnou statků mnišských na statky biskupské. Zavolal si na radu Mikuláše z Unhoště, znalce liturgie a kánonu, a ten ho poučil, že nejnadějnější by to asi bylo v Kladrubech, kde otec opat jménem Racek právě umírá. I nadchl se král tou ideou a pověřil Hulera jejím uvedením ve skutek. A to trapem. Jenom co opat vystydne a než si mniši stačí zvolit nového, dosadí se tam biskup a všecko se to nějak provede, však Zikmund Huler je muž obratný a Svatý otec v Římě je svolný k lecčemu, když mu z Čech kyne letos obstojný výdělek. Je to ovšem, podotkl král, špinavost. Lotrovství, na jaké může připadnout jen měšťan Huler a špindírové jemu podobní. Ale je to idea velice zábavná. A pan z Jenštejna zezelená vzteky od vlasů až po pupek. Takže huš, bratře kupečku, a už ať je rybka na pánvi. Biskupem bude třeba Hánek Brůnův. Jako nejvyšší kancléř se neosvědčil, příliš zřídkakdy bývá střízlivý. U biskupů to tolik nevadí.

Dokonce se Hulerovi zdálo, že král má ještě cosi za lubem. Ještě nějakou větší špinavost. Že to nebylo z pouhé opilosti, když se pletl a mluvil o arcibiskupství. Že se patrně ani nepletl. Že dostal nápad nepřestěhovat jen mnichy. Přestěhovat i arcibiskupství. Do Kladrub. Do lesů. A Jenštejnovi nechat v Praze, bůhví, snad jen faru. A to už byl nápad málo žertovný. Arcibiskupství není štěně, aby se dalo odnést v koši někam na břeh potoka. A tam je položit a utéct od něho. Na úřad arcipastýřský se musí chytřeji. Jinak nám arcipastýř zlomí krček. Když ne zrovna králi, tedy určitě Zikmundu Hulerovi, který to všecko uvádí ve skutek. Z toho, uzavřel Huler úvahu, z toho nic užitečného nekouká. Jen svízele. Čistého výnosu ani groš.

Křepce rázoval královský podkomoří bučinou, obcházel tající závěje, přeskakoval potůčky, krev se mu rozproudila a ranní větřík ho profoukal, Zikmund Huler byl připraven započít nový den, plný radostné práce, smělého usilování a výnosného obchodu. Na čistém modrém firmamentu mezi větvemi se ukázalo předjarní slunce a svítilo mu do kroku. Ráznému smělci i to slunce rádo slouží.

Král Václav seděl před palácem na lavičce, nevesele pil pivo a slunce mu svítilo do očí. Mhoural, vraštil pobledlou tvář, ale

neshledal sílu někam si přesednout. Ani dost málo se mu nechtělo započínat nový den. Ráno bylo studené, kdesi nahoře vítr mlátil okenicí, sníh už slezl, tráva ještě nevyrážela. Na holých černých větvích se objevili první drozdi. Co v Čechách pohledávají? Co bude s Čechami?

A co genus humanum, ctný rytíři? Nic? Ani vzdechu? Vymyslel sis jinou zábavu?

Kočičí slunce! Fakule odporná!

Co bude s Čechami? Zapálíme je, abychom si ohřáli záda? Aby tady aspoň něco hořelo? Když i ta duše nasákla a studí?

– A v Brabantu mě nenajdou? Do Brabantu bych se pro mne za mne i odebral. Jak to víš, že mě tam nenajdou?

Ale Johana mu neodpovídala. Johana už se neukázala. Ani pes. Už bylo ráno.

A bránou vcházel Zikmund Huler, provětraný, červený a nadit mužnou bujarostí jako kroupami.

– Je jaro! Kytky lezou ze země!

– Když lezou, tak je nech. A netlem se. Dáš si pivo?

– Nedám. Mizerně jsi spal?

– Mizerně jsem se probudil. Živá hrůza mně nahlížela do okna. Už se ti to někdy stalo? Co čumíš? Nikdy se ti to nestalo. A nestane. Věříš ty vůbec v ďábla? A věříš, že mívá lidskou podobu? Ale to by muselo být strašně moc ďáblů, rozumíš? Protože lidí je strašně moc. Živých lidí, rozumíš? Mrtví jsou někteří i laskaví. Ačkoli se nám taky smějou. Divné theatrum. Bitva bude nelítostná a my budeme slavně poraženi, rozumíš? Nebo spíš neslavně. Zlomí nám krčky. Ve věži. Ve křoví za kostelem. Rozumíš? Dáš si pivo?

– Dám si podmáslí.

– Fuj! Pojedeš dnes do Prahy?

– Zatím jsem poslal sekretária.

– Kvůli biskupství?

– Kvůli penězům. Prodals mně milostivé léto, křesťanský králi. Nezapomněls?

– Nezapomněl. Dostanu od tebe šedesát tisíc ve zlatě. Ale co biskupství?

– Dostaneš ode mne pětatřicet tisíc.

– Jsi ještě opilý? Běž se prospat, vzbudím tě k večeři.

– Pojedu do Zdic. Čekají tam na mne kupci. Vezou plátno z Rakous. Vrátím se k obědu.

– Není ti hanba kupovat plátno? Do smrti nedojdeš urozenosti.

– Nestojím o urozenost.

– A o co stojíš? O peníze? Šedesát tisíc dostanu! Nešiď svého krále, nebo tě utopím!

– Pětatřicet. Zbytek později. Částečně ve zboží.

– V plátně? Ty nemáš peníze?

– Proč bych neměl? Prodávám hrad Jenštejn.

– Komu?

– I židovi, když zaplatí.

– Izák z Jenštejna! Roztomilá idea! Ale co Kladruby?

– Nekvaltuj tak, dobrodinče církve. Aby se to nevyzradilo. Opat je dosud naživu.

– Ať se s tím umíráním neloudá. Zdržuje nás.

– Třeba se mu nechce. Je jaro. Myl jsem si prve oči v potoce, jak panna o Kejchavné neděli. Taky zub jsem umyl, nevidíš?

Neurozený podkomoří se hlučně a zdravě rozesmál a pod masitým pyskem mu jako šperk zazářil znovu nasazený zub.

– Jsi prase, kupečku.

Huler se neurazil, poseděl s králem, popil podmáslí, mezitím mu osedlali koně a on si nechal opětně vynadat do handlířů a zvesela odklusal.

Nejel však do Zdic na tržiště. Jel na opačnou stranu, do nedalekých arcibiskupských Rokycan. Do tamějšího kláštera. Za mnichy augustiniány. V zájmu svého krále. Zhatit ten jeho ztřeštěný nápad. Zabránit hrozícímu neštěstí. A taky ochránit neurozený krček Zikmunda Hulera; to v řadě zdaleka ne poslední. Navštívil augustiniány a zkrátka jim vypověděl, co se na jejich kladrubské bratry v Kristu chystá. Zajisté jenom pan z Jenštejna může tu zkázu zažehnat. Nechť se tedy pan z Jenštejna snaží. A to honem. Zikmund Huler, přestože v klatbě, tak úplně a zcela nepřestává být české církve věrný syn. Obzvláště pokud by to byla církev vítězná.

K obědu dojel Huler včas. Srkal čočkovou polévku, představoval si, jak dole po pražské cestě cválá od Rokycan k Roudnici mnich v černé kutně a ve špičaté kapuci, a chutě rozpřádal s králem hovor o budoucím kladrubském biskupství. Všechno bylo v pořádku.

Minula neděle Reminiscere, už byl březen, trvalo příjemné počasí. Na pražské konzistoři dostali v pondělí zprávu, že ve starobylém a bohatém klášteře kladrubském, řádu svatého Benedikta, umřel smířen s Bohem ctihodný opat Radslav, řečený Racek. Doktor Johánek si to poznamenal na proužek papíru a dál se o to nestaral. Truchlivá ani nečekaná zpráva to nebyla, dnů opatových se nedovršilo o mnoho míň nežli dnů Metuzalémových a takovým stařečkům je prostě dáno umírat.

Jen se pak ještě Johánek rozpomněl na džbán picího medu. Na dávný dárek od nebožtíčka. A jak ho tenkrát tady vedle v notářském kamrlíku vycucali s Mikulášem Puchníkem. Už je tomu sto let? Tři sta let? Tenkrát byl Johánek pro opata myš. I pro Puchníka byl myš. A dnes je roven opatům. Ne-li víc, než opatům. Zdola od Svatého Antonína si k sobě zavolal kaplana a dal mu čtyři groše. Na modlení. Za duši v Pánu zesnulého kladrubského opata. A zadíval se přes Petřín do nebeských dálek, tím směrem, kde asi mohla být opatova duše, jestliže letěla bez oklik a okounění vzhůru nad Kladruby.

– Jsme si kvit, ctihodný otče opate? To je za ten džbán. Johánek dluhy platí.

Byli si kvit. Džbány tehdy sice poslal opat Racek dva, ale ona zase modlitba je při jistých příležitostech mnohem cennější. Džbánem, plným medu svařeného s chmelem, se na bránu nebes neťuká.

V úterý dostali na konzistoři zprávu, že ostatky opata Radslava byly po slavném rekviem uloženy v klášterním kostele Nanebevzetí Panny Marie, do opatské krypty pod jižní apsidou, jak je v Kladrubech obvyklé. A že mniši, shromáždivše se k řádné a kanonické volbě, zvolili novým opatem bratra, jehož jméno jest Olen.

Den před pohřbem, a to už zpráva nedodávala, přijel do Kladrub kvapně a nečekaně až z Roudnice sám arcibiskup, což bylo ovšem neobvyklé. Doprovázel ho převor rokycanských augustiniánů s několika svými mnichy, což kladrubští benediktini přijali rovněž s podivem. Hned po svém příjezdu, ačkoli byla neděle, sešel se pan z Jenštejna s proboštem a s převorem a s podpřevorem kladrubských benediktinů v opatské světnici, poručil zamknout, a o čem se uvnitř jednalo, nikdo jiný nevěděl. Vědělo se jen, že kladrubští otcové představení odtud zakrátko vyšli s očima navrch hlavy a rychle sezvali zvoníkem své mnichy benediktiny do refektáře, kde jim přikázali bez prodlení a bez dlouhého mluvení zvolit nového opata, přestože nebožtík starý opat doposud ležel v chrámě na márách, což bylo silně neobvyklé. Překvapení mniši se chvíli zmateně rozhlíželi a podrbávali a nebyli s to tak našup se rozhodnout, neboť volba nového opata se konává nejdříve den po pohřbu opata starého a oni byli nepřipraveni. Vtom vešel náhodou anebo z vůle boží do refektáře bratr Olen, jenž se opozdil, jelikož opravoval v kostele varhany a zvonění neslyšel. Popletení mniši se upřeně zahleděli na svého varhaníka a snad z vnuknutí božího, snad dílem té náhody, buď jak buď, zvolili ho bez dlouhého mluvení opatem. Probošt Lev, který zřejmě s opatskou hodností najisto počítal, rozčileně protestoval a žádal, aby se volilo znovu a teď už doopravdy. Avšak do průběhu události se vložil sám arcibiskup a okřikl probošta, řka, že v takto svrchovaném nebezpečí je lhostejné, kdo bude opatem, hlavně že opat jest. A rozkázal učinit bez meškání o této řádné, kanonické volbě zápis a dát o ní zprávu do Prahy na konzistoř, do Říma kurii i generálovi řádu svatého Benedikta. A opustil refektář. A opásal se mečem a oblékl si sobolí plášť a opustil i Kladruby, pohřbu opatova nevyčkav, přímo jako by se bál, že ho někdo v Kladrubech zastihne.

Zatímco tedy arcibiskup opatův pohřeb svou přítomností nepoctil, v pondělí ráno uprostřed pohřební mše přijel do Kladrub královský podkomoří Huler. Mši sloužil s nápadnou rozpačitostí a neobratností tlustý a zlacenými rouchy ozdobený kladrubský varhaník, nyní již, k všeobecnému veselí mnichů a nevrlosti jejich představených, opat. Podkomoří dočkal konce obřadů a po nich si v chrámové lodi

zastavil probošta a tázal se ho, mají-li už nového opata. Probošt zbledl a přitakal, strachy se chvěje tak, že mu břicho poskakovalo. Huler se však jen ještě pozeptal, dá-li se dle církevních předpisů taková volba bez většího hřmotu odvolat, anebo chtěl-li by a směl-li by se takový opat přestěhovat někam jinam, třeba na Břevnov, kde by se snad spokojil s hodností převora, anebo na Křivoklát, kde by si jako purkrabí taky pohodlně žil. Probošt Lev užasl nad tím dotazem a s hořkou upřímností vyložil panu podkomořímu, že on sám by uvítal, kdyby se tento nový opat, jehož hanebný kněžský výkon u oltáře pan podkomoří právě ráčil viděti, kdyby se odstěhoval dejžbůh až někam do země ejiptské a opatská roucha i příjmy předal osobě pro onu hodnost vhodnější. Ale žel a třikrát žel, podle kánonu církve a podle předpisů svatého Benedikta z Nursie je to věc naprosto nemožná a dřív by se musel generál řádu oběsit na tkaničce od hací a papež porodit ježka, než by se toto mohlo stát. Jakmile arcibiskupská konzistoř tu volbu písemně potvrdí, a ona ji dozajista potvrdí, pak už se ničím hýbat nesmí, pak už zbývá jen znovu čekat na opatovu smrt. A nový opat, jak ho pan podkomoří ráčil viděti, bude žít nepochybně tak dlouho, že se možná i mši sloužit naučí. Kdežto chudák probošt aby raději z Kladrub odešel, kamkoli ho vítr požene, příkladně na poušť anebo na Břevnov, pakliže se tam uvolňuje hodnost převora, jak pan podkomoří ráčil poznamenati. Huler však proboštovi uťal řeč, poklepal ho po rameni a nevyčkav ani oběda ujížděl spokojeně do Prahy. Všechno bylo v pořádku. Založit kladrubské biskupství se nepodařilo. Někdo asi svaté církvi ten nápad prozradil. A církev byla rychlejší. Zikmund Huler lituje, ale král Václav by si měl dávat lepší pozor, komu o svých nápadech vypráví. A kdo s tím pak zatepla bůhvíkam běhá. Co je kupříkladu Mikuláš z Unhoště? Biskup. Kněz. A kněz, jak známo, je především sluha církve. Všechno bylo v pořádku.

Žebráku se Huler přesto raději vyhnul. Ať tu trpkou zvěst králi donesou jiní, v motanicích církve zběhlejší. Kupříkladu Mikuláš z Unhoště. Huler už zabil příliš mnoho času těmito žertíky. Nelze marnit dny zábavou s králi a s arcibiskupy, čekáme-li z Flander náklad lodenu, z Benátek vůz lindyše a z celých Čech už od

přespříští neděle zástupy poutníků, obtížených hříchy i grošíky a kvapících svěřit je za dunění zvonů a za zpěvu chorálů perzónám k tomu povolaným, hříchy zpovědníkům a grošíky Zikmundu Hulerovi. Ještě nikdy se Huler na dunění zvonů a na zpěv chorálů tak netěšil.

_____

V pátek ráno, když se Johánek vykutal z houně a vylezl zpod košatinky a přistavili mu štokrlátko a on na ně opatrně sestoupil a už si kýval na klerika, aby si ho poslal pro kousek štičího sulcu a pro půl tuctu postních preclíků, přistoupili k němu dva mniši v kutnách řehole svatého Benedikta a uctivě ho upozornili na žebřiňáček, přikrytý plachtou a stojící opodál. Johánek chtěl nejprve dotěravce odehnat, byli to mníši nižší, obyčejní, se špínou za nehty, vtom se mu ale vloudilo cosi libého do chřípí a ta vůně nepochybně přicházela od žebřiňáčku, i slitoval se a šel blíž a poodhrnul plachtu a pod ní, nastojte, pod ní spatřil dvě očmoudlé šunky, navrchu jak odalisky tam ležely, oči slastně přivíraly, ruce k Johánkovi natahovaly a se šunkami další členové toho poselstva, sud piva, med a mák, škvarky a vajíčka a docela vespod jedna kůže medvědí a liščích pět anebo šest. Pozdravil Johánek poselstvo, pochválil poselstvo a otázal se, od koho a kam se ubírá. Mníši se uklonili a odpověděli, že to všecko je pro ctihodnou konzistoř od ctihodného kladrubského opata, tuto neděli zvoleného, který se jmenuje Olen. A který už je na cestě do Prahy, hodlaje taktéž spatřit a pozdravit a potom všude chválit ctihodnou konzistoř. Johánek pravil k mníškům, že opat bude vřele vítán, a ty dary boží přírody ať odnesou dovnitř pod střechu.

Mníši nelhali, ještě před polednem dorazilo další kladrubské poselstvo, ne ovšem už tak svůdné, samá hrubá zimní kutna, zastříkaná blátem až na záda, a pod kutnami benediktini. Vecpali se k Johánkovi, v jich čele nový opat, který si na rozdíl od mešního rituálu obřad převzetí opatské pokladnice, opatských sklepů i opatské pýchy osvojoval hbitě a se zanícením.

– Vezu zápis o svém zvolení, vikáři.

– Vítám tě, mnichu. Posaď se.

– Já jsem kladrubský opat.

– Vida. A já jsem arcibiskupský vikář. Co že mi vezeš? Dobře jsem tě neslyšel.

– Zápis o svém zvolení, důstojný otče arcibiskupský vikáři.

– Výborně, už tě slyším. Pánbůh ti to zvolení požehnej. Měls krušnou cestu, že? Bláto, že? Podruhé se oklep, když jdeš na arcibiskupskou konzistoř. Teď už ne, teď už je pozdě, seď. Oni to klerici zametou. Ale šunky poslals vzorné. Urostlé. Škoda, žes přišel takhle před obědem. Popovídali bychom si.

– Musíš tu volbu potvrdit.

– Nemusím. Ale potvrdím. Proč bych nepotvrdil? Sepíšeme o tom listiny. Bude s tím kupa práce. Přijď si po velkonocích.

– Kalupem ji musíš potvrdit! Něco se proslýchá.

– Kalupem? Frater carissime! My tady na konzistoři nic neděláme kalupem. Církev je věčná. Církev nechvátá. Škoda, žes přišel takhle nevhod. Když už je čas k obědu. Popovídali bychom si o církvi.

– Ale arcibiskup chvátal! Byl v Kladrubech a chvátal. Oni mi nic nevysvětlili. Převor s proboštem. Oni se hněvají. Ale něco strašného se proslýchá.

– Neděs mě, bratře, neděs mě. Já vím líp než ty, kdy a kam chvátá arcibiskup. A není mi známo, že by byl chvátal do Kladrub. Asi jel kolem. Do Horšova Týna. Na svoje statky. Jel kolem a zastavil se nakrmit koně. Co by u vás jinak hledal? Nenaparuj se. Nezajímá mě, co se v Kladrubech proslýchá. My tady na konzistoři víme všechno. Ani blecha nám neujde. Dám tu tvou volbu vyhlásit v diecézi, aby se mohl ozvat každý, kdo má případné námitky. To trvá čtyři neděle. Tak je to předepsáno. A je s tím kupa práce. Pak sepíšeme listiny. Přijď týden po velikonocích. Dřív to nejde, i kdybys mi platil.

Opat konečně pochopil, otočili se k mnichům, kteří ho doprovázeli, mrkl na ně a poslal je za dveře. A přitáhl si stoličku blíž k Johánkovi.

– Zaplatím tři kopy grošů.

– A písařům navíc, co jim náleží?

– Co jim náleží. Tobě tři kopy.

– Inu, tři kopy jsou milé peníze. Za to je osm prasátek. Přijď si po Květné neděli.

– Přijdu pozejtří. A dám ti šest kop.

– Pozejtří? Copak já do pozejtřka stačím volbu vyhlásit? Jak je předepsáno? V celé arcidiecézi? Od Žitavy až po Hohenfurth? Co když má někdo námitky?

– Proslýchá se, že námitky má král! Chce v Kladrubech zřídit biskupství!

– Opate! Duše ušatá! Zdálo se ti o krhavých obludách? Co je králi do toho, kdo je tam u vás opatem? Krále hryžou jinší starosti. A nač by zřizoval biskupství? O tom bychom tady na konzistoři něco věděli, ne? V Kladrubech a biskupství! Kousl tě had? Nebo bys rád byl biskupem? Bulíčku boží! Pobavils mě. Škoda, že už je nejvyšší čas posilnit se obědem. Je s tebou veselo, ani na to nevypadáš. Dobrá, přijď si pozejtří. Vyhlásíme to jenom v Praze. Tady na konzistoři. Na vratech. Ale je to hřích. Je to proti všem předpisům. Dáš dvanáct kop. A navíc písařům, co jim náleží.

– Matko Ježíšova, kde bych vzal dvanáct kop?

– Jsi opat, nebo nejsi? Prodej něco. Kousek lesa. Nebo varhany. Nebo mi zůstaň dlužen, jestli tě nic chytřejšího nenapadá. Na pětadvacet ze sta. Do roka zaplatíš?

– Do roka zaplatím.

– S úrokem to vyjde na patnáct kop. Pod trestem klatby. Pozejtří mi dluh podepíšeš. A já ti tu tvou volbu potvrdím. A budeš mít po strachu. Do smrti tě už nikdo z Kladrub nevyžene. Ani císař. Ani Panna Maria. Za rok na svatého Tomáše mi přineseš patnáct kop. Co tomu říkáš, otče opate?

Co mohl opat říkat? Vzdychal, na pleši se škrábal, ale přikývl.

Pozejtří byla neděle, Johánka na konzistoři nezastihl. Hned v pondělí ráno však podepsal dluh a slavnostně a před třemi svědky mu byla předána listina o potvrzení volby a listina o pravomoci opatské, vše dle pravidel sepsáno a doktorem Johánkem čitelně podepsáno, též do knih vtěleno.

Když Johánek sháněl svědky, aby se opatovi za těch dvanáct kop dostalo úředního výkonu okázalého a nikým kromě Boha

nezrušitelného, zašel i za Mikulášem Puchníkem. Ale Puchník účast odmítl. Tohle mlíčko, vymlouval se, je jakési zdrclé. Cosi se proslýchá.

Johánek spráskl ruce a útrpně si Puchníka přeměřil.

– Taky ses poplašil, bratře Mikuláši? Fama it per urbes, praví božský Virgil. Nebo Horác? Fáma se valí jako smrad! A víš, kdo to po Praze roznáší? Sám ten opat! Moulá pyskem a naparuje se! Že prý u nich byl arcibiskup! A že se chruje něco strašného! Smíchy jsem uscával. Ledaskde zdrclo mlíčko, bratře Mikuláši, ledaskde. Ale v Kladrubech mají hedvábné. Slaďounké. A šunky tam mají, že takovou nejedli ani svatebčani v Galilejské Káni. Jedna tě čeká dole v chodbě. Ta větší. A škvarky, dej si chutnat. Za svědka nechoď, když tě to nudí. On opat na penězích skoro nic neslíbil. Já už to nějak stačím sám.

– Jak myslíš, Johanes. Nechám to na tobě.

– Nech, bratře Mikuláši. Směle to na mně nech.

A Puchník si vzal dole šunku a škvarky a přibral si mák a medvědinu. A jinak to směle nechal na Johánkovi. Všechno bylo v pořádku.

Trpkou zvěst vskutku donesl králi Mikuláš z Unhoště. Teprve v pátek před nedělí Laetare mu ji donesl. Požehnal králi u snídaně, v klidu a míru si přisedl, nabral si kaše, postěžoval si na své utrpení v hradní kapli, jaro co jaro se tam potí stěny jako v jeskyni, pokapal si kaši medem, pokřižoval se a dal se do jídla. Když vyjedl půl talíře, olízl se a plácl si dlaní do čela, on si tu sedí, mlčí a chlemtá kaši, a vlastně má už od včerejška velkou novinu. V Kladrubech umřel opat. Jenže s tím biskupstvím to nepůjde tak snadno. Mniši, zčubkysyni svatého Benedikta, zvolili si nového. S náramným spěchem ho zvolili. Přijel k nim arcibiskup a šlo to horempádem. Předminulou neděli. Před dvanácti dny. Boží vůle je nevyzpytatelná. Smůla! S tím biskupstvím to byl samozřejmě nápad šprýmovný. Ale někdo ho asi Jenštejnovi prozradil. Proč kupříkladu měšťan Huler zmizel ze Žebráka? Že musí být v Praze? Kvůli obchodu? Když tak mermo

musí být v Praze, ergo proč jezdí do Kladrub? Byl tam předminulé pondělí. Boží vůle je záhadná. Smůla smůloucí! Jen Bůh vždycky ví, co bude. Ale v Kladrubech biskupství určitě nebude. Ctihodná konzistoř už opata i potvrdila. S náramným spěchem potvrdila. Před čtyřmi dny. Nápad to byl šprýmovný, skončil biskup a s plnými ústy bodře zamrkal na krále, šprýmovný a kratochvilný, ale teď už je s tím halt ámen. A v klidu a míru se naklonil nad stůl, aby si přitáhl mísu a přidal si kaše.

Václav jen přivřel oči a stiskl rty a sledoval sluhu božího, jak marně chňape po míse, protože je líný vstát.

– Nenamáhej se, Osvícenosti. Podám ti ji. Můžeš si to dojíst. Mě už přešla chuť. A pamatuj si, moje nápady nejsou šprýmovné. Ani kratochvilné. Bývaly. Ale už nejsou. A nebudou.

A popadl mísu a převrátil ji biskupovi na hlavu.

Bědný Mikuláš z Unhoště si vytíral kaši z očí, polykal kletby a nadávky a sbíral sílu ujistit pokorně krále, že právě toto byl naopak šprým všech šprýmů a kratochvíle vpravdě královská a že by bylo nejmoudřejší pokračovat v snídani.

Když konečně prozřel, bylo však už málo vhodné zavádět řeč na jídlo. Král Václav chmurně chodil z rohu do rohu a u dveří stál pan Čúch a za panem Čúchem dvé panošů a za panoši čtvero jízdních pacholků, nedostrojených, tak jak přiběhli z maštalí, a ticho bylo tísnivé a na stole místo mis a hrnků ležel nahý krátký meč a ve vzduchu, z něhož vyprchávala vůně kaše a medu, vztyčil se náhle přísný černý prst a psal, že český král se pouští do boje.

– Pošli posla k Jenštejnovi. Ať přijede do Prahy. Zítra. Utopím ho. Rozuměls?

Pan Čúch mužně zvedl bradu, neboť pouští-li se český král do boje, není tu čemu nerozumět.

– Rozuměl.

– A k panu z Rožmberka. Ať přijede do Prahy. Zítra. Utopím ho. Rozuměls?

– Rozuměl.

– A k panu Joštovi. Ať přijede zítra do Prahy. Utopím ho. Rozuměls?

– Rozuměl.

– A k Hulerovi. Ať sedí v Praze a čeká na mne. Utopím ho. A k papežskému nunciovi. Utopím ho. A biskupy sufragány taky utopím. A metropolitního probošta. I s děkanem. Všichni ať jsou v Praze. Zítra. Utopím je. Co stojíš jako nevyjebený?

Pan Čúch vyběhl ven, za ním panošové a pacholci a nakonec i Mikuláš z Unhoště, zděšen a zapatlaný od kaše. Václav zůstal sám a dlouho chodil z rohu do rohu a v jeho duši se rozhostilo prázdno takové, že bylo slyšet mouchu, kterak zpívá neblahou věštbu, vyčtenou z trusu hvězd.

K Praze a k Roudnici a na Moravu a do Krumlova ujížděli poslové s rozkazem pro urozené pány a preláty, aby se zítra dostavili do Prahy, tak si to přeje král, a král jim vše ostatní vysvětlí. Že budou utopeni, jim pan Čúch prozíravě zatajil.

Posel, který jel na Roudnici a musel tedy přes Prahu, zastavil se u mostu před arcibiskupovým dvorem. Co když je arcibiskup v Praze? Štvát se lán cesty nadarmo není žádná rozkoš. Uvázali koně a s rukou na jilci vkročil do průjezdu, pamětliv toho, že začal boj; jaký přesně boj, to ovšem nevěděl, ale pouští-li se jednou český král do boje, není tu nezbytno všecko přesně věděti. Vnikaje mužnou ztečí do šerého průjezdu, narazil na cosi měkkého. Byl to člověk. Zbrojnoš uskočil, kryl se loktem a sevřel pevně jilec, hotov vytasit zbraň. Člověk však promluvil, jako když máslo krájí.

– Něco hledáš, bratře soldáte?

– Arcibiskupa.

– S rukou na jilci? Přišels ho ztrestat?

– Král.

– Král ho ztrestá?

– A všecky preláty.

– Zbožný úmysl. Líbezný. Můžeš se vrátit. Arcibiskup je na Roudnici. Ale já mu to vyřídím.

– Aby se dostavil.

– Ke králi?

– Ke králi.

– Na Žebrák?

– Do Prahy. Král mu to vysvětlí.

– Co mu vysvětlí?

– Co je potřeba vysvětlit. Ty jsi arcibiskupský sluha?

– Sluha. Král se hněvá?

– Král se pouští do boje.

– S arcibiskupem?

– A se všemi preláty.

– Zbožné konání. Líbezné. Budu se za tvého krále modlit. Sbohem, bratře soldáte.

Mezi tou řečí vystrkal Mikuláš Puchník zbrojnoše z průjezdu ven. A nyní, čileji než se dalo vzhledem k jeho tělesné schránce očekávat, s pomocí fortnýřovou přirazil vrata a zaklesl závoru.

Královský posel postál, podumal, pak zabušil na vrata a opět postál a podumal a nakonec se rozhodl, že svůj úkol splnil dostatečně. Arcibiskupský sluha rozkaz vyřídí. Štvát se až na Roudnici není žádná lebeda. Pouští-li se české vojsko do boje, není tu nutno trvat na malicherné přesnosti. Hlavní je mužný zor a krok a nadšení.

– Štvát se až na Roudnici? Teď za poledne? A kvůli plkům ožralého soldáta? Co tě to posedlo, bratře Mikuláši? Plašíš se jako hříbě v ječništi. Dej pokoj.

– Jak myslíš, Johanes. Opatruj úřad. Já musím na Roudnici.

– Ale proč?

– To je tajemství.

– Církevní? Jaké může být církevní tajemství, abych já je neznal? Já jsem tady generální vikář! Neponižuj mě!

– Pusť, Johanes. Roztrhneš mi rukáv.

A Puchník se dal vysadit do sedla, poslal fortnýře před vrata, zda je tam čisto, a pak už ujížděl.

Opouštěje Prahu, za Píseckou bránou, ještě se zastavil. Co když se dopouští chyby? Kam se vrtnout? Kudy se ubírat? Odkud nejlíp vyrazit k šturmu s bičem ohnivým? Co když měl opustit Prahu bránou Oujezdskou? Neplazit se k Roudnici. Letět do Říma! Jenomže leť si do Říma. Lapnou tě už na Zbraslavi. Král míní schytat všecky preláty. Co když vůbec neměl Mikuláš Puchník z Prahy

odjíždět? Co když se měl jen vydat pěšky, zítra, až se navrátí král, pěšky nahoru na Hrad, pokleknout před králem a osvědčit mu věrnost? Jenomže klekej před králem, nestvůrou spanilou. Dupne a půjdeš na pekáč. Ďas aby se v tom vyznal. Puchník švihl koně a pokračoval k Roudnici. Stihl to před setměním. Byl rád, že přijel včas. Poklekl před arcibiskupem a požádal ho, aby mu směl osvědčit věrnost. V těchto podivných dobách, kdy se neustále cosi proslýchá. Jenštejn byl v sobolím plášti a po boku se mu kýval krátký meč, celé to tajemství znal Jenštejn už půl dne, koně i mysl mnichů augustiniánů se pohybovali bystřeji. A vysmál se Puchníkovi, že skuhrá jako abatyše zapařená v rozkroku. Ale za věrnost mu poděkoval a poslal ho mezi ostatní. Mikuláš Puchník se zarazil, jací proboha ostatní, a vešel do sálu, kde se už shromáždili četní preláti a opatové, kteří rovněž přispěchali osvědčit svému arcibiskupovi věrnost, a též skrýt se, kdyby po nich pásli královští, a též podívat se zblízka, jak se arcibiskupovi v tom kladrubském zdrclém mlíčku poplave. Puchník si podal ruku s bratrem Bohuslavem z Krnova, s bratrem Knoblouchem, sklonil hlavu před biskupy, pokynul opatům a byl rád, že alespoň přijel. Osvědčit věrnost nikdy neškodí. V Praze je horko. Roudnice je stinnější. Není zdrávo čekat v Praze, až tě dají na pekáč. Bude zdrávo přimět arcibiskupa k cestě do Prahy. Za králem. Co si navařil, do toho ať si namáčí prstíky sám. Nač by si jiní dělali puchejře? Bůh jim nevelí dělat si puchejře. Bůh jim velí v pravý okamžik mocně vyrazit a spasit Čechy. A církev. Šturmem. Bičem ohnivým. Puchník se vměstnal na lavici mezi výkvět církve, schovaný tady jako kvočny před deštěm. A mrzutě uznamenal, že nejenom nepřijel včas. Ze asi přijel poslední. A co když nejchytřejší ze všech byl Johánek z Pomuku? Který se nesplašil. Který klidně vytrval. Který si vždycky může zalézt někam do sklepa nebo na půdu a tam přečkat, kdyby na konzistoř vtrhli královští. Tam přečkat a tam si rozmyslet, co dál. Tam počkat, až se vyjasní. Až bude lépe známo, kudy se ubírat. Puchník se zavrtěl a mrzutě uznamenal, že se tou dlouhou jízdou zapařil v rozkroku. Čuně aby se v tom vyznalo.

Johánek zatím klidně doobědval, po obědě se prospal, klidně se probudil, když mu do okna šikmo padlo odpolední sluníčko, napil se

piva, přivolal písaře a vleže mu nadiktoval stvrzovací listinu pro nového faráře ve Psářích. To už se zvonilo k odpoledním hodinkám, Johánek ještě poslal klerika naproti přes dvůr za pražským arcijáhnem Františkem z Benešova, přeptat se ho, povede-li i letos průvod na Květnou neděli. Klerik se vrátil s nepořízenou. Arcijáhen tam není, odejel na Roudnici. Johánek ho tedy poslal ven přes ulici k johanitům, za převorem Petrem, poprosit ho, aby se ujali průvodu. Květná neděle na spadnutí a nikdo se o nic nestará. Klerik se ale znovu vrátil bez pořízení. Převor tam není. Ani komendátor tam není. jeden jel do Strakonic, druhý na Roudnici. Johánek se podivil, avšak tím víc se potom zabral do práce, dal si přinést matriku svěcenců a pozorně zkoumal zápisy o těch, kdo žádají být povýšeni na kněze, už v sobotu před Smrtnou nedělí mají nahoře v metropolitním chrámě přestoupit práh sakristie a řadit se čelem k oltáři, se svící v ruce, na sobě kleriku a přes ni albu a na ramenou lněný humerál, jenomže kdo je vysvětí, jestli i biskup Johl upláchl na Roudnici, Johánkovi se posunula písmena a najednou viděl sám sebe v takové řadě, viděl se, jak padá tváří na zem a přijímá moc, právo i povinnost vykonávati oběť mešní, s hubou přitrpkle křivou, byl to matný obraz, potažený nažloutlou mázdrou, výjev zasutý v paměti, počátek čáry žití, jež vynesla Johánka naroveň opatům, leč kdopakví, kdopak zná konec počátků, na chodbách konzistoře bylo ticho, na dvoře ticho, i zvonek prve k hodinkám klinkal jaksi kratčeji, bylo by potřeba zaskočit do Nuslí, bylo by potřeba zajet do vsi Piště podívat se, jak raší tráva, jak rostou pstroužci v řece Želivce, na celé jaro se tam nastěhovat, do svého, do samoty, tam nejsou církevní tajemství, nepotloukají se tam soldáti, to už se stmívalo, všude bylo ticho, Johánek zavřel matriku a popadla ho úzkost, vyběhl na dvůr, ale dvůr byl pustý a prázdný, jen fortnýř zíral na Johánka, co tu ještě hledá za štěstí, všichni už odjeli, museli odjet, ale proč, Johánkovi úzkost stiskla chřtán, vyběhl ze dvora a zabočil do uliček Menšího Města, proběhl kolem Svatého Tomáše a dal se vzhůru, stráněmi a výmoly se vydrápal na jižní pěšinu ke Hradu, zablácený až po kolena, brankou v jižní věži se dostal na královské nádvoří a další brankou ke chrámu a k proboštství, zatloukl na dveře, ale přišel jenom klerik, probošt tam

nebyl, ani děkan tam nebyl, ani jediný kanovník, u Bílé věže hořel oheň a hřáli se tam královi jízdní pacholci, Johánek potichu obešel proboštství a přeběhl ke zdem chrámu a odzadu železnými dvířky vklouzl do sakristie a přibouchl za sebou. Sakristán právě vysypával popel z kadidelnice, bylo po prvních nešporách. A od něho se konečně Johánek dověděl, co se proslýchá. Že král poručil schytat všechny preláty a zítra přitrhne se svými zbrojenci do Prahy, zapálí kostely, kláštery přemění na hampejzy a preláty utopí.

V chrámě bylo tma. Jen u oltáře blikalo pár svící. Pod schody k oltáři klečela jakási ženská osoba. S hlavou hluboko skloněnou, s tváří přikrytou dlaněmi. Ale Johánka beztak nezajímalo, kdo to je. Došel k prestolu arcibiskupovu a sedl si. Bolely ho nohy. Seděl a civěl na své zablácené střevíce. Všechny preláty? I ty neověnčené slávou? Nevelké postavou? I klášterní poddané? Z městečka Pomuku? Ba ne. Ty až naposled. A to už bude v řece takových kadávrů, že se dá přejít suchou nohou od arcibiskupství až ke Svatému Františku. Nebo nedá? Matičko nebeská! Co teď?

– Ty jsi kněz?

Ženská osoba zvedla hlavu a prohlížela si Johánka. Její oděv byl drahý, plášť lemovaný levhartem. Kolem krku měla zlatý řetěz. Byla to královna.

– Kněz, paní.

– Prelát?

– Ale nevelký.

– Můžeš mi požehnat?

Johánek k ní horlivě přistoupil a už ji chtěl přežehnat křížem, když tu ho náhle osvítil Duch svatý a poučil ho, že by se hodilo něco lepšího. I šel Johánek a otevřel tabernákl a vyňal monstranci a zvedl ji, co mohl nejvýše, a nechťsi to bylo proti pravidlům liturgie, udělil královně požehnání, a dokonce se pokusil ozdobit je i zpěvem.

– Agnus Dei, ora pro nobis!

A políbil monstranoi a dal ji políbit i královně a pak už ji rychle odnesl zpátky do tabernáklu, aby se náhodou neobjevil sakristán a neužasl nad tím prapodivným obřadem.

Ale kostel byl pustý a prázdný, jen svíce zbůhdarma blikaly.

– Špatně zpíváš, kněže.

– Beránek boží slyší i špatný zpěv.

– Ale věřící lid neslyší.

– Stejně je to latinsky.

– Jaká je tady tma! Blíží se konec světa, kněže? Spadne oheň a spálí všecko zlé? Píše se o tom v apokalypse. Přijde Beránek? Aby založil království pravdy? A spravedlnosti? Na tisíc let?

– Těžko říct. Bratr Pecník vždycky vřískal, že tohleto je kacířství. Tyhle řeči o tisíciletém království. Já tomu ale tak moc nehovím. Kacířství já si tolik nevšímám.

– Kdo je bratr Pecník?

– Náš scholasticus. Z vyšehradské kapituly. Jenže on už je po smrti.

– Ty jsi kanovník?

– Taky. A generální vikář. A žatecký arcijáhen. Bůh se nade mnou slitoval.

– A nebojíš se? Že tě utopí?

– Mne? K čemu by to bylo? Mne až naposled. On to opravdu poručil?

– Proslýchá se.

– Přimluv se za nás, paní. Beránek ti to nezapomene. Pohladí tě, až přijde. Pozlaceným kopýtkem. Přimluv se, jsi královna.

– Nic by to nepomohlo. Já jsem přece cizoložná královna. Ty o tom nevíš?

– Ne. Toho já si nevšímám.

– Čeho si vlastně všímáš? Žiješ jen Bohu? Modlitbám? Nezdáš se takový.

– Sobě žiju. A je s tím nějakého shánění! Já žiju rád.

– Není ti stydno, kněže? Jdi si už. Jdi a schovej se. Aby tě neutopili. Když žiješ tak rád.

– Ty tady zůstaneš? Sakristán musí zamknout kostel. Aby mohl jít na kutě.

– Nikam nepůjde. Já se tady ještě budu modlit.

– Za nás?

– Za Čechy. A za spravedlnost. Za království pravdy. A za to, aby

Vltava tekla čistá. Bez utopenců. Za pravé křesťanství. Já sobě žít neumím. Já ani nesmím, víš? Královny nesmějí. Jdi a schovej se.

Johánek přespal u sakristána. Stěží by ho v té komoře byli našli, on ale přesto ležel oblečený, obutý, třásl se pod vypůjčeným kožichem a neusínal. Upokojovalo ho jen, že královna se vedle v chrámě modlí. Nebyl v tom ani kloudný smysl, že ho to upokojovalo, ale ta představa mu visela na zdi jako obraz. Malovaný zlatem. Na lipovou desku. Očouzený od svíček. Že tam klečí a že se modlí. Ne za nás; vždyť je to královna. Modlí se za něco svatého. A za to, aby voda tekla čistá, bez utopenců. Sice mu to přišlo i směšné, ta Němka se tam modlí za Čechy, ta cizoložnice za pravé křesťanství, ta králová, a za spravedlnost! Ale modlí se, plášť má lemovaný levhartem. A svíčky čadí. A ví o tom jenom Johánek. Johánek jí požehnal. České královně. A Beránek boží skočí dolů z kruchty a ona už ho nějak přemluví. A Beránek všechno zachrání.

Nicméně člověk si nikdy ničím není jist a obrazům ani nočním vidinám neradno na slovo věřiti, Johánek časně ráno přispěchal na konzistoř a dal zapřáhnout a naložit košík jídla a vlezl si pod košatinku a nemeškaje neotáleje odejel. Na Roudnici.

Přijel tam po poledni. Poklekl před arcibiskupem a oznámili mu, že nesehnal nikoho, kdo by vedl průvod na Květnou neděli. Jenštejn jen skřípal špičkou boty o trnož.

– Do Květné neděle je daleko.

– Patnáct dní. A nikdo se o nic nestará.

– A o co ty se staráš?

– Snažím se, Nejctihodnější. Plebán ve Psářích už se ujal farnosti.

– To nám pomůže! Kliď se do kaple mezi ostatní.

– Neobědval jsem, Nejosvícenější.

– Zmiz. Ne, počkej. Stůj. To tys potvrdil kladrubského opata?

– Já. Už v pondělí. S tím je všecko v pořádku. Nebo není?

– Ano. V pořádku.

– Proslýchá se, že nás utopí. Král. Ale proč?

– Máš strach? Naobědvej se. V kuchyni.

Johánek pojedl a ubírali se do kaple. Ale modlení právě skončilo. Stál v chodbě a bratří preláti se kolébali kolem něho, zraky dosud

vnořené do tůně otčenášů, zatímco on si ještě vyšťourával ze zubů vařenou tresku. Úkosem na něho shlíželi, dávajíce mu najevo, že v čas nouze a nebezpečí není slušno osvědčovat věrnost s tak trapným zpožděním. Stojí a zažívá. Zaspal. Kdoví kde byl.

V sobolím plášti, po boku krátký meč, přijížděl toho dne král Václav do Prahy. Projel Oujezdskou bránou, ponurý, nasupený, nevrle nespokojen se světem, s lidmi, se sebou. Trhovci, kteří opouštěli město, smekali beranice a oddaně uhýbali z cesty svému panovníkovi. Ale on je neviděl.

Z kraje rynku zahnul náhle doprava, ujel překvapené družině a vydal se na kamenný most. Tam zastavil koně a mlčky, vytřeštěně hleděl do proudu. Zdálky to bylo malebné, jako z iniciály v žaltáři, ten osamělý jezdec uprostřed mostu, po jeho pravici kříž, nad jeho hlavou březnové slunce, hřebeček ušlechtilého plemene strnul a zkameněl, jezdec se dívá do vln, bez hnutí, zamyšlen, o čem to asi přemítá? O slavné minulosti? O jasných zítřcích svého království? O lidském pokolení, jež hodlá vésti přes poušť do zaslíbené země, kde ze skal prýští máslo i med? Nebo o panně nejkrasší mezi pannami, jejíž podobu zří plynout po vlnách a ostýchá se ji oslovit?

Poklid té žaltářové malby však brzy porušil jiný jezdec, ženoucí svého valacha po mostní dlažbě od staroměstské věže.

Hulerovy námluvy s českou církví se nevyvíjely k jeho spokojenosti. Za zprávu o Kladrubech mu arcibiskup ani nepoděkoval. Poslal k němu jen dva mnichy augustiniány se vzkazem, že je dobře, podkomoří se může dostavit na Roudnici a poprosit za odpuštění. Zikmund Huler nebyl ovšem zvyklý prosit za odpuštění. Nabídl, že by si nanejvýš mohl svůj návrat do lůna církve koupit. Dluh páně Jenštejnův od loňského léta už zas bujně obrostl úrokem. Osm set kop. Ten chlup by Huler pustil; co vy na to, svatí otcové? Mniši se ošklíbli a odešli. A to Hulera zamrzelo. Zbožný křesťan nenabízí osm set kop dvakrát. Zikmund Huler teprv ne. Osud chce tomu, aby Zikmund Huler prozatím zůstal věrným manem svého krále. A musí to tedy být prozatím král vítězný.

Hnal valacha po mostě, neozbrojen a bez obav. Ze stínu za věží ho hlídal tucet jeho pacholků. S kopími a kušemi. A Václav byl sám.

Král se ohlédl a hmátl po uzdě, ale Huler už zarazil valacha přímo u něho.

– Díváš se na vodu?

– Dívám se do vody.

– A co tam vidíš?

– Ptej se líp.

– Koho tam vidíš?

– Hádej.

– Všechny nás neutopíš.

– Cos dělal v Kladrubech?

– Zahrabával vejce. Byl to záprtek.

– Byl to tvůj nápad.

– I já mohu občas dostávat hloupé nápady.

– Utopím tě. Všecky vás utopím!

– Dívej se ještě. Dívej se hloub. Rožmberkovo vojsko vidíš? Rožmberkovo vojsko s vojskem páně Joštovým? A s vojskem uherského krále? A s papežovým požehnáním, kdybys utopil nuncia? Všechny nás neutopíš. A někdo ti při tom taky musí pomáhat.

– Zikmund Huler?

– Zikmund Huler ti vždycky pomáhá. Jenomže hnusí se mi to. Taková mokrá smrt! A voda je v březnu studená. Vymysli něco suššího. Dva tři by se dali i koupit. Ostatním slíbíš věčnou lásku. Nebo Dolní Lužici. Utopenec napuchne a smrdí. Cizí kupci by se pozastavovali. Vadilo by to obchodu.

– Těšil jsem se. Jak se budete převracet. A potápět a zase vyplouvat. Kdo se bojí, je krutý, kupečku. A já se bojím. Všecko je marnost a trápení ducha. To je z bible, nečetls?

– Nečetl.

– Pomůžeš mi? Aspoň arcibiskupa!

– Dají tě do klatby.

– A mám utopit sebe?

– Kriste na nebi! Napil ses loje? Spolehni se, králi. Zikmund Huler je tvůj věrný man. Zikmund Huler ti arcibiskupa utopí. Někdy

v noci. Za Roudnicí v potoce. A pak budeme putovat do Říma. Aby nám svatý Petr odpustil.

– Ne! Nic v noci! Ani v potoce! Já sám! A za bílého dne! A tady z mostu!

– Zbláznil ses?

– I král se občas může zbláznit. A putovat není třeba. Od zítřka je milostivé léto. Všecko se odpouští.

V sobolím plášti, po boku krátký meč, přijel král Václav nazítří na Vyšehrad. Byla neděle čtvrtá postní, neděle Družebná, neděle Laetare. Šestnáctý den měsíce března.

Mši v kapitulním kastele sloužil Mikuláš z Unhoště. Přál si to král. Veliký zájem o tu poctu ostatně ani nebyl. Kapitulní děkan Králík z Buřenic mši sloužit nemohl; neměl kněžské svěcení. Probošt je taktéž neměl. A prelátské lavice zely prázdnotou. Nebýt Hánka Brůnova, jediná biskupská mitra by tam nezasvítila. Vedle Hánka se rozvaloval už jen Petr ze Všerub. I vyšehradských kanovníků se dostavilo poskrovnu. Výkvět české církve netoužil spatřit svého krále. Výkvět české církve čekal, až jak se vyjasní.

A četlo se z evangelia svatého Jana, kterak Pán vystoupil na horu a za ním zástupové a nebylo co jíst. I nasytil ježíš pěti ječnými bochníčky, veškeré ty zástupy.

Mikuláš z Unhoště proměnil pak chléb a víno v tělo a krev, požil těla a vypil krev, vypláchl kalich, umyl si prsty a pomodliv se zazpíval Ite, missa est. A odpověděli mu Deo gratias, ale neodcházeli. Protože jenom kvůli mši sem nikdo nepřišel. Přišli kvůli milostivému létu. Které se nyní slavně vyhlásí. Aby se otevřela cesta do ráje.

Ze sakristie vykročil jáhen a na podnose nesl papežskou bulu. Všichni povstali. Jáhen poklekl před Mikuláše z Unhoště. Ten listinu vzal, zaváhal, rozmotal ji a zase stočil a předal ji Králíkovi z Buřenic. Pan z Buřenic pohlédl na biskupa a pochopil, políbil bulu a předal ji panu z Dubé, proboštovi. Pan z Dubé ji políbil a předal ji Hánkovi Brůnovu. Hánek ji ani nepolíbil a vrazil ji Petrovi ze Všerub. A Všerub, který už neměl kam ji odložit, klekl si s bulou před krále a rozpačitě mu ji nabízel.

– Nejde to, králi. Zapomněli jsme.

– Co zapomněli? Proč si tím házíte? Ať se zvoní! A číst!

– Tišeji, můj králi. Aby se nepoděsil věřící lid. My to nesmíme číst. Milostivé léto smí vyhlásit jen arcibiskup. Anebo jeho vikář. Anebo nuncius. Jinak by bylo neplatné a my bychom neušli trestu.

Václav se sklonil ke svému dvorskému kaplanovi a drapl ho za ucho tak, aby to neviděl věřící lid. A zakroutil.

– Vstaň, krůto! Vstávej! Já rozhoduju, co v Čechách platí a co ne! A čti, nebo budeš bez ucha!

Chtě nechtě tedy roztáhl Petr ze Všerub bulu a slavně vyhlásil v Čechách léto odpuštění hříchů, léto smíru a pokoje a milosti, dobře věda, že je to neplatné. A rozehřměly se varhany a zaduněly zvony a kněží i jáhnové, podjáhni i choralisté zapěli Tedeum.

A český král odložil meč a shodil čapku i sobolí plášť a přinesli mu šedý poutnický háv a on si ho navlékl přes kabátec francouzského střihu a padl na kolena a Petr ze Všerub mu chtě nechtě předříkával předepsané modlitby a on je po něm opakoval. Preláti přejícně sledovali mazaného dvorského kaplana, jak se do té louže namáčí.

A lidé v chrámě rovněž poklekli a modlili se a jejich srdce se slastně plnila vírou v odpuštění hříchů, pokoj, smír a dar boží milosti.

Jen Zikmund Huler se prodíral ven. V kostele už si to zhruba spočítal. Circa tisíc oveček. Chudé zaplatí míň, bohaté víc, každý den se jich taky tolik nesejde, ale do letnic by osmdesát tisíc zlatých mohlo být pohromadě. Do žní skoro dvojnásob.

Do polou září trojnásob. Bohu buď chvála. Zikmund Huler byl spokojen. A prodíral se před kostel, nejsou-li i tam nějaké ovečky.

A bylo jich tam, že si Huler radostí poskočil. Faráři přivedli svá stáda z Nuslí, z Krče, z Podolí, ba až od Říčan a od Jílového. Zástupové se hemžili koldokola, chudší půl kopy, bohatší dvě i tři, Huler rozpřáhl náruč křesťanským bratrům a sestrám na uvítanou a chválil Boha, navštíven velebnou myšlenkou, oč výnosněji se dá obchodovat vírou, milostí a spasením, nežli lodenem a lindyšem, vezme-li se to zkušeně do ruky.

Vyšel i král a přivedli mu koně. A on mlčky hleděl do lidského

proudu, činilo mu to potěšení a šrámy v duši jako když mu potírá balzámem. Kam oko pohlédlo, všude mír, všude naděje. A všude věřící národové, v pokoře a bez daremného přemyšlování. Bohabojní poutníci, moudří kazatelé, rozšafní výběrčí poplatků, mrštní preclikáři. Český král je mocný. Utopit Rožmberka není s to. Ale když si zamane, může svým poddaným otevřít ráj. Přišli zástupové a nebylo co jíst a on je nasytil. Bochníčky to sice nejsou, je to spíš klam a lež a mámení, ale zástupové jsou skromní. Zástupové se utěší. Hle, český král nepanuje nadarmo. Ani se nenadál a připravil svému lidu hostinu. Genus humanum pláče štěstím. Genus humanum se modlí. Dojat a s lící zjasněnou vrátil se Václav na Pražský hrad. Cestou dal rozhazovat mezi lid malé peníze.

Odpoledne však došlo u vyšehradského kostela k nepřístojnostem. Začala to tlupa bláznů a kejklířů. Pod duby za hřbitovem si upravili tátrum a za divokého bubnování a pištění zahájili magnum et celebre spectaculum, parádní produkci s chozením po provaze, s tancem, zaklínáním vředů a bradavic, s hadím mužem a s opicí. Lidé se sbíhali, zanechávajíce modliteb, i kostel se povyprázdnil, nastala mačkanice a zmatení zástupů a rozmáhalo se bezbožné veselí.

Do davu se zároveň vmísili jacísi mniši, podle strůje augustiniáni, a porůznu povzbuzovali poutníky, aby se střídmě poveselili a poté se v bázni boží rozešli do svých domovů, ježto sem byli vylákáni pod lichou záminkou. Modlitby neplatí. Odpustky neplatí. Nic tady neplatí. A Bůh se hněvá. Milostivé léto je šalba a ďáblova past. Papežská bula je dílo falešné, sepsal ji jeden staroměstský žid a prodal ji králi, prý za třicet stříbrných. Však taky král už s hanbou odejel, poněvadž tu lest prohlédl. A arcibiskup tu vůbec není. Arcibiskup už dávno všechno prohlédl. Arcibiskup toto milostivé léto zakázal. Byly by to zkrátka vyhozené groše. Za půl kopy je džber piva. Rozumný muž si uplivne a jde domů. Anebo někam do šenku.

Poutníci mnichům naslouchali a mnozí zakolísali. Za půl kopy je i jalovice. Mělo by se to uvážit. Milost boží koneckonců není mrkvanec, do příští neděle neztvrdne. Tu i onde zástupy řídly, poutníci poodcházeli opodál a ukazovali si přes řeku, slunce už stejně

zapadá, rozumný muž jde domů krmit dobytek.

To samozřejmě znepokojilo zpovědníky a výběrčí poplatků, kteří se jali poutníky přemlouvat a strkali je zpátky. Leč poutníkům se už nechtělo, tlačili se pryč, a když proti nim sluhové církve nastavili kříže a švihali je růženci, poutníci se oháněli ranečky a čepicemi. A že byli statnější a že jich bylo víc, záhy se vesničané té dotěrné boží havěti zbavili a rozcházeli se.

Zikmund Huler tomu přihlížel z okna proboštství, kam se uchýlil s hrstkou věrných prelátů na džbáneček, a nezamlouvalo se mu to. Zvali ho ke stolu; Petr ze Všerub, žádostiv zapít žal, mával mu pod nosem uzenou rybičkou.

– Pojď, pane podkomoří. Snad by tě nemrzel ten spodní lid. Ať se perou. To je to nejmenší. Ale, co já? Zatratí mě i papež. Pan z Jenštejna se rozběsní. Střetnou se, on a král. Zbrojně se střetnou, uvidíš. A co teď já?

– Mýlíš se, Ctihodnosti. Kdo je spodní, nebývá nejmenší. Rychle jez. Nebo přijdou a snědí ti toho karáska.

– Neopovážili by se. Je to karásek církve. A už se taky zaplať Bůh rozcházejí.

Huler ovšem nemohl připustit, aby poutníčkové jen tak odešli. Dokavad nejsou hodni boží milosti. Dokavad nezaplatili. Seběhl dolů a hvízdl na své kopiníky.

A vzápětí už kroužili Hulerovi jezdci prostranstvím a hnali neposlušné ovečky zpátky ke kostelu. Zpovědníci usedli na své stolice, výběrčí si stoupli za pultíky. Poutníci ustupovali před koňskými zadky a klerikové je řadili. Neobešlo se to bez oboustranného kopání do kotníků, ale boží mír byl nakonec víceméně obnoven. V chrámě se rozezpívaly varhany.

A vtom se na hřbitovní zdi vztyčil jakýsi vagabund nedůvěryhodného vzezření, ryšavý, zarostlý jako Ezau, v odrbaném oděvu. Zdál se být z tlupy bláznů; lidé si na něho ukazovali, že asi bude chodit po rukou anebo polykat oheň. On však jen vztáhl ruce nad zástupy a křičel. Máloco mu bylo rozumět, křičel, až mu přeskakoval hlas, varhany zpívaly a on chraptivě křičel něco o tom, aby se nebáli, něco o tom, aby prodali sukně a koupili si meč, něco o

zlodějích v chrámě a o Antikristu a o římské hydře papežské a o ďáblových škartkách, sírou páchnoucích, kterým se říká odpustky, něco o tom, že boží milost se nosí v lidských srdcích, a ne na kopí. Pak se pokusil i zpívat, ale nedařilo se mu to, nadechl se tedy naposled a zhurta skončil slovy, jimž každý dokonale rozuměl.

– Na ně! A bijte je!

Tu se teprve Hulerovi bojovníci vzpamatovali a hrnuli se, že odrbance stáhnou se zdi a potom i s kůže. Ale ten utíkal po zdi a smál se jim a hlavu měl obrostlou ryšavým ohněm a tma ho polykala.

A zbožní poutníci, kterým se jeho slova zalíbila, neotáleli a několik jezdců strhli s koní a zbytek rozehnali, ozbrojivše se stoličkami zpovědníků a pultíky výběrčích, ba i pár svícnů a korouhevních žerdí si na to z chrámu vynesli.

A Jakub z Kaplice, zarostlý, otrhaný, udýchán, seskočil ze hřbitovní zdi a zalykal se rozkoší a žehnal zástupům.

Kopiníci se posléze shlukli před proboštstvím, utišili koně a hotovili se znovu vyrazit. Ale Zikmund Huler se vyklonil z okna a velel jim k ústupu. Se spodním lidem nebývá radno jíst rybičky. A už se na tom všem pro dnešek nedalo než prodělat. Obchodovat milostí a spasením je přece jenom příliš neklidné zaměstnání. Loden a lindyš jsou spolehlivější. Huler se rozloučil s preláty, popřál jim příjemného večera, u zadního vchodu sedl na valáška a chráněn kopiníky zamířil do města a z města ke Hradu, vyprávět králi, jaký vzalo jeho milostivé léto neutěšený začátek.

Preláti si uzených karásků ani nezobli. Odtáhli stůl co nejdál od oken a dívali se na okenní sklíčka, jak se barví do žluta.

Venku před kostelem hořela hromada stolic a pultíků a zpřelámaných korouhví. Odpustkové škartice, klíčky od ráje, válely se v rozšlapaném blátě.

U ohně dřepěl Jakub z Kaplice, s ním hlouček jeho apoštolů, potulných kazatelů, zběhlých mnichů a scholárů, všichni hladoví a vyzáblí a znaveni věčnou chůzí po Čechách. Hřáli se a odpočívali. Zástupové už se rozešli; už se setmělo a měli to domů dost daleko. Jakub z Kaplice jim sám přikázal, ať jdou. Napoprvé to stačilo. Boží pravda vytryskla pramínkem. Už ji nezarazí ani hejno kobylek v

železných pancířích.

Ohřáli se a sestoupili dolů do Podskalí a odtud podél řeky až k novoměstským vápenicím. Doprovázel je kulhavý Mikšík Pařez. Už ráno tam pro ně potají vyklidil kůlnu, vystlal ji pytli od vápna, nanosil chleba, špeku, tvarohu a kvasu. Pozval je dovnitř, zavřel na petlici, zapálil svíčku a krájel chleba a sytil je. Aby byli silní. Kdovíco ještě v Čechách nastane.

A oni se najedli a napili a natáhli se na pytle a hodinku si zdřímli a už se zase sbírali. Marně jim Mikšík vysvětloval, že budou slabší než mouchy a slabý člověk, jenž plane ohněm pravdy, shoří a nebude. Poděkovali mu a mizeli do tmy, ryšavý Jakub je vedl, ryšavý Jakub upláchl z vyšehradského zelniště a vodil svůj hlouček po Čechách, vedl je k Jirchářům a k Horské bráně, chtěli už za svítání zmizet z Prahy, putovat dál ode vsi ke vsi, dát lidem zprávu, že v blátě na Vyšehradě se válí podupané peří Antikristovo. Byli celí od vápna, bílí v měsíční noci, jako andělé. Nad nimi letěl boží Beránek.

Mikšík měl sto chutí utíkat za nimi. Putovat s nimi. Umějí kázat a křičet pravdu. I hejno zbrojných kobylek dokážou rozprášit. Ale jsou slabší než mouchy. Nevyspalí. Vyzáblí. Co jestli shoří a nebudou? A nenaučí národy nakládat okurky. S koprem a s trnkovým listím. A vařit raky v pivě. Nasolovat maso, aby vydrželo na zimu. Bez toho není pravé křesťanství.

Aspoň jim zamával. Neutíkal za nimi. I posloužit umírajícímu je pravé křesťanství. A mistr Matěj, syn Václavův z Janova, v hliněném přístavku Křížova domu umíral.

– Utopit! Všechny! Jsem ještě král? Nebo jen střevo zaječí? Zalezlé v lese pod kámen? Zapadlé někam do Brabantu? Ženské pod košili? Co? Ty mě z Čech nevyženeš, kupečku!

Ani bláznové pravdy! Ani Johana! Vyřiď jí, ať si jde do Brabantu sama! Já tady budu ještě chvilku panovat! Holí a řemenem!

– Nebyla řeč o Brabantu. Byla řeč o Vyšehradě.

– Nepoučuj! Já, pamatuj si, nejsem hluchý. Já, pamatuj si všecko vím. Do zítřka do večera utopit!

Huler si utřel obličej, poprskaný královskou slinou, a zastesklo se mu po nízkém kvelbu, kde se na hrubých policích bachratí štůčky

sukna, šerého i barveného, z Plzně, z Flander i z Bruselu, kde v pruzích světla víří prach, na dvoře čekají formani a v mázhauzu krejčíři, kabátníci, pláštníci a padrone Huler před nimi rozprostírá vzorky svého zboží, loden a kyrsey, turnajské a popring, krejčíři vybírají a platí v groších i ve zlatkách a padrone Huler zamyká mince do truhly a rozkazuje nakládat štůčky a nalévá krejčířům na litkup a může mu vlézt na hrb milá církev od mnichů až po arcibiskupy a mohou mu vlézt na hrb Čechy i milé království se všemi svými národy utopenými i živými. Hnusná slina i služba královská! A není návratu. Leda s čepelí mezi žebry. Královskou nebo církevní. Nebo rožmberskou? Ohavné vyhlídky!

– Ucpe to řeku. Ale proč ne? Je to tvá řeka. Pošlu ráno kopiníky, ať je sem ženou jako svině do dvorka. Snad se to do večera stihne. Musíme je hnát až od Říčan. Přeješ si je shromáždit na mostě?

– Uprostřed mostu!

– Jaképak uprostřed? Bude jich plný most. Možná se ani nevejdou.

A Václav zavřel oči a viděl most a viděl ho plný lidského pokolení, národové tam očekávali svou spravedlivou smrt, modlili se a hráli v kostky, aby se zabavili, než na ně přijde řada, zešeřívalo se, sem tam zaplápolal ohýnek, a vtom se lidé zvedli a vykročili, nikdo jim nic neříkal, nikdo je nikam neposílal, nikdo je napobízel, nepopoháněl, a už to hořelo od věže k věži, i ječné bochníčky hořely, pak už stál i most v plamenech a oni pochodovali tím ohněm, nevděční národové, a nesli hořící žerdě a košťata a na vidlích napíchnuté ornáty a hlavy Lucemburků a klenoty českého království, s hukotem a s černým dýmem to vše hořelo a oni pochodovali k Menšímu Městu, zapálili arcibiskupský dvůr a zapálili domy kolem rynku a kostel svatého Tomáše a kostel svatého Mikuláše a kostelík svatého Václava a pochodovali dál, vzhůru, ke Hradu, už hořelo křoví ve stráni, už hořely i hradby, už chytla i zeď paláce a oheň šlehl do okna, Václav se zachvěl a brada se mu roztřásla. S pošklebkem vzal Huler kožich a hodil mu ho přes ramena.

– Děkuju ti, kupečku. Je zima. Všude hoří, a stejně je zima.

– Svítá. Dám vzbudit kopiníky.

– Ne! Co tě to napadlo? Plný most! To se nehodí. Ale koho my teda utopíme, kmotře Hulere? Nebude lepší, když do vody skočím sám? Je mi smutno. Zčernala mi asi žluč. Zalezl bych si někam pod kámen.

– Lapíme ti ty kejklíře. Zatancujou a potom si je utopíš. Rozveselíš se.

– Ne! Kejklíře ne! Taky by nesli hlavy na vidlích!

– Kristovo koleno! Nech mě jít domů, králi, usínám vestoje. Co vlastně chceš?

A Václav popadl Hulera za knoflík u krku a přitáhl si ho a naklonil se k jeho uchu a tichounce, sličně mu to pošeptal.

– Arcibiskupa.

V sobolím plášti, na prsou vlašský kyrys, po boku krátký meč, vyrazil kníže arcibiskup z Roudnice.

A nechtělo se mu. Byl to podnik nebezpečný a nejistý. A obtížný. Chodit na Roudnici z rohu do rohu by bylo jistější. A přijatelnější.

Ale už se ani nedalo chodit na Roudnici z rohu do rohu. V každém koutě tam hnízdilo hejno prelátů.

A v pondělí o polednách se dostavili královi poslové, biskup Mikuláš z Unhoště a sám nejvyšší maršálek pan z Lipé, a odříkavše královy přísné vzkazy žádali poté důvěrně a co nejdůrazněji a nejuctivěji, aby arcipastýř přijel a zkrotil panovníkův hněv. Praha se souží touhou po svém arcipastýři.

A preláti, dlící už třetí den na Roudnici s duchem i tělem stísněným, po dvou i po třech ložírujíce v jedné komoře, po pěti i po šesti přešlapujíce přede dveřmi prevétu, hlasitě žehrali. A hádali se mezi sebou jak husy ve chlívku.

A oficiál Puchník při snídani, při obědě i při večeři, den co den, se žvancem v hubě, s pysky mastnými, tlachal a tlachal, že prý se stydí až do kostí, že prý mu hořkne sousto, když se zamyslí. Ze by se nemělo trčet na místě a lelkovat a jenom bohapustě spát a žrát. Že by se mělo táhnout na Prahu, s Nejctihodnějším v čele, jenž by své věrné vedl podoben archandělovi, táhnout na Prahu a rozpárat ďábla,

pomstít pohanu církve, šturmem, ve jménu zemských patronů, pro slávu bohorodice, tak velí Bůh.

Veliká kyselost se rozlila vnitřnostmi pana z Jenštejna a stoupala až k srdci a tam ztuhla v odhodlání k činům. Neboť vše ostatní už bylo nesnesitelné. Při obědě, mezi rybou a medovými koláčky, vymrštil se náhle od stolu a dal si přinést kyrys a meč. A vyrazilo se.

V čele Nejctihodnější, ponurý, smělý, s hlavou vztyčenou. Aby všichni viděli, jak je lačen činů a podniků. I nejistých. Aby všichni věděli, že zkrotí nejenom panovníkův hněv. Že zkrotí i panovníka.

Roudničtí sladovníci a vetešníci, bečváři a konváři vybíhali před domy a zbožně zírali na tu výstroj, na ty supí hlavy, hrozící z praporců, na to řemení a třepení. Arcibiskup je ale jaksi zklamal. Jeho tvář si představovali ustaranější. Když má v církvi tolika nepořádků. Takové bejlí, svatokupčení a mravů zpuštění. Jak se alespoň povídá a jak to líčí jeden ryšavec, který se, vyslán Bohem, už drahnou dobu potlouká po Čechách a je to prorok Eliáš, vtělený do blázna.

U Pražské brány stál mnich. V černé sutaně, na nohou uprášené opánky. Jenštejn zarazil koně, ten se vzepjal a zařičel. Celý průvod znehybněl v předbranské uličce, jen praporce povlávaly, prelátské kápě se nadouvaly, bylo to malebné, ale mnicha to zřejmě neokouzlilo.

– Co tu strašíš? Přišels mi popřát světla v temnotách? Nebo spočítat, kolik mám s sebou oděnců?

Petr Clarificator vzhlížel na toho, jemuž býval rádcem a příkladem a ukazatelem cesty očištění, cesty osvícení a cesty splynutí s Bohem; a jenž se tu po všem tom usilování vydává na cestu opruzených knechtů, na cestu lidskou, ověšen kusy železa.

– Kam jedeš, arcibiskupe?

– Mstít hanbu církve. Ztrestat nepřátele.

– V kyrysu? Koňmo?

– A co mi radíš ty?

– Mstít svou hanbu můžeš jít pěšky. Ztrestat sebe můžeš jít bos.

– Žebrácká rada. Já, jak vidíš, jedu koňmo. Já se nejedu mrskat trním. Já jedu vítězit.

– Ale nechce se ti, viď?

Jenštejn sevřel bičík v dlani pomazané svatými oleji, šlehl koně po zadku a odrajtoval k vítězství.

Průvod se hnul za ním a Clarificator bezděky počítal oděnce, bylo jich na tři kopy, v šišatých přílbách, v drátěných košilích, s meči, s kušemi a kopími, mezi nimi jako vajíčka v kopřivovém listí tři biskupové, osm arcijáhnů, kapitulní probošti a děkanové, opati, kanovníci, též hofmistr a maršálek, panoši, notáři a šenkové. Praporce povlávaly, kápě se nadouvaly a uhánělo to všechno do temnot. Kdo by tu ještě hledal vyšší smysl událostí? Kdo by tu vůbec jaký smysl hledal? Jest nám bažiti pouze po skončení událostí. Nic není a nic nebylo. Holubí trus. Překročíme ho a půjdeme. Kýžené smrti vstříc.

Clarificator se jal vléci své sandály prašnou uličkou, ale v ten ráz ho cosi udeřilo do slabin a on vykřikl a padl naznak a v hrůze si dal ruce před obličej a skučel a soukal se po zádech prachem, aby unikl smrti, jež na něho napřáhla své strašlivé kopyto. Úniku však nebylo, i zavřel oči a jektal zuby a chvatně prosil Boha na výsostech, ať ho ještě nechá žít, třeba jen krátko, ale žít, třeba zchromlého, zkrvaveného, ale žít, třeba už jen tady v tom prachu, pro smích vrabcům, ale žít.

Když oči otevřel, kopyto bylo pryč, smrt byla pryč, nakláněl se nad ním člověk a pleskal ho lehce do tváří. Clarificator se nadzvedl, sedl si, vydýchl a šťastně objal toho člověka.

– Zvedej se, mnichu. Nic ti není. Akorát že ses poděsil. Vzpamatuj se.

– Porazila mě smrt? Chystala se mě rozmačkat? Zahlédl jsem její kopyto.

– Houby smrt. Tuhle stojí. Moje kobylka. Ale ona tě neporazila. Šťouchli jsme do tebe vojí. Vběhls nám do cesty. Kobylka neublíží. Překročila tě. Je ti špatně? To z leknutí. Pojď, vylezeme si na vůz. Do stínu, pod košatinku.

A Johánek ho vysadil a vylezl za ním a převor jako ve snách se rozhlížel po dřevěných lomenicích, po kouři z komínů, ústa doširoka otevřená, a zhluboka dýchal.

– Motá se mně hlava.

– Nech ji motat. Hlavně že jsi naživu. Nepřišel by ti k chuti koláček? Vezu jich ranec. Medové. Arcibiskupské. Upekli je k obědu, ale už se ani nenačly. Vzal jsem si s sebou. Dokodrcáme až bůhvíkdy v noci. Ty někam jdeš?

– Ne. Nikam.

– Ty jsi odtud z Roudnice?

– Ne. Odnikud.

– Tak pojeď se mnou. Ty jsi toulavý?

– Ne. Já jsem tady cizí.

– Čili toulavý. Mně to můžeš říct. Mně je to jedno. Svezu tě. Já jedu do Prahy. Byl jsem na Roudnici u arcibiskupa. Dolehly na nás nějaké trampoty. Ale už se to snad zaplať pámbu usadilo. Jedeme domů.

– Arcibiskup jel s vojskem. V kyrysu.

– Taky jsem se divil. To on asi pro jistotu. Musí být opatrný. Co kdyby ho potkal nepřítel? Na arcibiskupovi moc záleží. I nepřátelům. Arcibiskup aby se v kyrysu i koupal. Já kyrys nenosím. Na mně naštěstí nezáleží. A ne že bych ze smrti neměl strach. Mám strach, a jaký! Ty z ní taky máš strach, co? Kvičels jak sele. A hovno se ti dohromady dělo. Inu kdopak by byl zvědavý na smrt? Co? Kam lezeš? Už ti otrnulo? Aspoň řekni sbohem. Aspoň poděkuj za koláčky. To tě v klášteře nenaučili? Co? Hele ho, mníška! Nacpal se a jde si. Že se nestydíš!

A Clarificator si šel. Do své cely. Číst si Dionysia Areopagitu. A ortodoxní mystiky. A přemýšlet si o smrti. A styděl se. Že kvičel jako sele. Že má ze smrti strach.

Šel, štípal ho do očí kouř z komínů, šel a na shrbené šíji mu jako plivník seděla radost, seděla a ostrými drápky se držela a vřeštěla, že aleluja, že heuréka, že jsou zdrávi a naživu a hovno se jim dohromady děje. A převor se přistihl, jak si na plácku za kovárnou poskočil. A styděl se.

Přesto šel do své cely, šel dále přemýšlet o smrti. Jinak už neuměl.

A nikde žádný smysl toho přemýšlení.

Johánek popobízel kočího, kočí popobízel kobylku a uháněli za

arcibiskupským průvodem, který jim zmizel v dáli.

Dohonili ho až v Čimicích. Na statku pražského probošta se tam přenocovalo. Aby se do Prahy nevtáhlo jako banda loupežníků, za šera, aby se do Prahy vtáhlo slavně a pyšně, s odlesky ranního slunce na přílbách a puklicích.

Když ale ráno projížděli Prahou, poprchávalo. Praporce plihle visely a sluhové církve divže v sedlech netloukli špačky; na proboštově statku nebylo postelí, i kanovníci spali ve světnici na slámě a vojsko jen tak posedávalo, polehávalo při ohních. A začalo mrholit a dřevo zvlhlo a hrách se musel jíst nedovařený.

Špatný nocleh a tvrdý hrách uhasí plamen bojechtivosti i v srdci božího zbrojence. Průvod schlíple projel Prahou a řeka tekla dál, jircháři dál máčeli kůže, bradýři holili brady, před Karolinem mistři svobodných umění přetřásali bludy Angličana Viklefa a chroustali přitom stroužky česneku. Jakoby nic.

Jenštejn by byl nejraději otočil hřebečka a nechal průvod průvodem a rozejel se tryskem někam jinam.

Ale kam?

Vklusali do arcibiskupského dvora. Rozestavili stráže, osadili střílny a věžice. Zbrojenci byli vyčastováni vdolky a pivem, takže plamen v jejich srdcích obživl a dvorem se záhy nesl bujarý zpěv a družný ryk. Obnovená bojechtivost poněkud rozrušila i kázeň vojska, někteří znovu osedlali koně a po skupinách vyjížděli do města, na rtech hrozbu, že potkají-li tam někde královské, pojebou je jako žid ovci o šábesu; a jak už se tak rozpomněli na ono libé obcování, pádili rovnou do nejbližších hampejzů.

Mnozí preláti se porozhlédli, porozmýšleli a potom oznámili Nejctihodnějšímu, že nehledě na nebezpečí s tím spojené odeberou se za svými povinnostmi. Do svých kapitul, chrámů a klášterů. Potřebovali se dospat. A také se jim opevnění dvora zdálo příliš chatrné. A bojelačnost vojska nemístná.

Jenštejn je nezdržoval. Kdo se domnívá, že má kam jít, ať jde. Kdo se domnívá, že má důvod strachovat se o život, ať se strachuje. Je to omyl a je to pošetilost; nikdo nemá kam jít a jenom zvěř se o tento nanicdobrý život strachuje. Ale nechmež své ubohé šťastnější

bratry mýlit se, žít v pošetilostech a po způsobu zvěře. Jenštejn může být sám. Ani nemůže nebýt sám. Nastává den, kdy vše ostatní už je natolik nesnesitelné, že osamělý muž probodne mečem knihu svého žití a hrdě odchází.

Oficiála Puchníka a doktora Johánka si arcibiskup ponechal při sobě, aby písařům diktovali klatby a pastýřské listy, bude-li toho zapotřebí. Též hofmistra pana Něpra si ponechal, aby služebnictvo nezvlčilo, v kuchyni nevyhasl oheň a nádobí se blyštělo. Také tři mnichy augustiniány, aby se nezanedbávaly každodenní pobožnosti a modlitby a aby nevázlo rozdílení poslední útěchy umírajícím, až vzkypí boj. Na Puchníkovu radu vytrvali v arcibiskupství i děkan Bohuslav z Krnova a míšeňský probošt Knoblouch. Výkvět církve se drž nyní pohromadě, vysvětlil jim jejich bratr Mikuláš. Chvíle je rozhodná. To jim radí a přikazuje Mikuláš Puchník, bič papežův. Oba preláty toho času více znepokojovala představa ohnivých šípů, vystřelovaných shora od Hradu na šindelové arcibiskupské střechy, nežli obavy z papežova biče. Jejich příbytky však bohužel byly právě tam nahoře, vnitř královských hradeb, kde jistě zní zpěv a ryk neméně bujarý a možná si tam pečou kanovníky místo beranů. Vytrvali tedy.

A to byli ti zbylí Jenštejnovi věrní. Kdo se domnívá, že spěje k podzimu žití jako do tichého háje, kde ho na pěšinkách mezi břízkami a v pršce padajícího listí očekávají přátelé, nechť se to domnívá. Ale přijda v ten háj, nechť klne pouze svému bláznovství. Břízy jsou ohořelé, pěšiny se ztrácejí v kališti a nepotkáš tam ani psa.

A ještě bylo vojsko. Věrné. K obědu se rozdávala vejce, sýr a mastné fazole. A pivo. Vojsko se najedlo a oddaně zdravilo svého arcibiskupa, který se mu ukázal na pavlači, v levici kříž a v pravici meč. Vojáků byl plný dvůr. Utábořili se v průjezdě, přičapli u střílen, lehli si do vikýřů a čekali.

S prvním soumrakem přijeli pan z Lipé a pan Škopek z Dubé, hodnostáři z nejvyšších, oba v šedých pláštích a v kapucích. Po hlučné hádce tiše uplatili stráž a byli vpuštěni. Vjeli do dvora, slezli s koní, hodili sluhům uzdy i pláště, pod nimiž skrývali odění co nejskvostnější, vhodné k návštěvě arcibiskupa a k jednání o

budoucnosti Čech.

Johánek se už dávno zavřel u sebe na konzistoři. Sesumírovat klatbu ani pastýřský list po něm nikdo nežádal, pospal si tedy po obědě, s prvním soumrakem vylezl zpod kožichu, vyvětral, zapálil svíčku a usalašil se u teplé zdi, aby rozvážil, kterými povinnostmi úřadu si ukrátit večer. Protože na spánek doma na Vyšehradě, v peřinách, nebyla velká naděje. U vrat stráž, pod oknem stráž, jako by do Prahy vtrhli Avaři. Úzkost se převalila Johánkovi v útrobě, pootevřela jedno oko a znovu padla do sna. Ale Johánek ji cítil. Přistavil si k oknu stoličku a mechem pečlivě ucpal všechny škvíry, aby neslyšel zvenčí cvakot kopyt. Pak ještě zastřel okno králičinou. A urovnal na zdi krucifix, sfoukl prach s hlavy Spasitelovy a pokřižoval se. A vzpomněl si, jak nahoře v metropolitním chrámě klečela královna a modlila se. Třeba tam zase klečí. Svíce blikají a ona se za nás modlí. Blíží se konec světa, ale ona pro nás vymodlí nějakou úlevu. Nějakou výjimku. Nějak už to snad dopadne. Johánek se přitulil k teplé zdi, nahmatal ošatku s křížalami a snažil se přemítat drobné povinnosti úřadu, koho přesadit na faru ke Svatému Petru Pod mostem, koho ke Svatému Vojtěchu do Podskalí, myšlenky se však rozutíkávaly, zabušil tedy pěstičkou do zdi a upozornil myšlenky, že by se mělo zajet do vsi Piště, nebo aspoň do Modřan, pro sádlo a pro tři pytle ječmene na mařec, na březnové pivo, a to už bylo lepší, to už se myšlenky poslušně seběhly, cucnout si hustého březňáku, a Johánek zatajil dech, nehýbe-li se v útrobě had úzkosti, nehýbal se, už byl zas v limbu, Johánek si natáhl nohy a taky znovu zadřímal. Skrz králičinu tichounce cvakala kopyta.

Budoucnost Čech viděli pan z Lipé a pan z Dubé zejména v tom, že usmíří krále s arcibiskupem. Usmíří je a pomohou rozsoudit jejich při. A přitom je i jemně poučí, jak dále vládnout království i církvi. Jak vládnout s neustálou pomocí pana z Lipé a pana z Dubé.

– Poslal vás král?

– Netuší, že jsme tady.

– Sloužívals horlivě králi, pane Škopku.

– Sloužíval.

– Teď se králi zalíbilo v kupečcích? A ty ses rozpomněl na

arcibiskupa?

– K tvému prospěchu, Nejctihodnější. Jinak prohraješ. Jsi sám.

– Spoléháš na mou vděčnost?

– Spoléhám.

– Chytře sis políčil. Do jednoho očka dva zajíce. Co stojíš? Nebolí tě nohy?

– Posadím se, když myslíš.

– Posaď se. A hbitě! Ale na svého valacha! A kliď se mi odtud! Já a král, my pro tebe nejsme zajíci! Uhni, když jdeme do boje, já a král! Nebo ti šlápnem do zubů! Mně nemusí být nikdo k prospěchu! Já z těch vašich Čech nadělám prejtu sám!

Pan Škopek se nadul a odešel. Pan z Lipé vyčkal, až jeho kroky utichly, nato mu vytkl jeho neomalenost a pokusil se naznačit Nejctihodnějšímu, že i bez vděčnosti, z vlastní vůle, sám by se měl a mohl s králem smířit. Páni z Lipé jsou rodu starobylého. Bolela by je zkáza Čech. Na prejt postačí droby. A žemle nebo krupice. Dobré maso se do prejtu nedává. I král by se už rád smířil, přestože chodí v kyrysu a tváří se. Pan z Lipé by dojednal ten smír. A nežádá vděčnost. Dojednal by to z lásky k Čechám. Aby Čechy žily a kvetly v pokoji. Žádá jen jedno menší biskupství. Pro svého syna Pertolda.

– A tváří se?

– Můj syn?

– Co je mi po tvém synu? Král!

– Jak říkám. Chodí a tváří se. Ukazuje se vojákům a tváří se. Ale nechce se mu. Spokojili bychom se i míšeňským biskupstvím.

Jenštejn pohlédl na svůj železný kyrys, pověšený u dveří, a zahořel touhou vyhodit ho na hnůj. A přivolat si písaře a diktovat knihu. O útěku před světem.

Ne. O útěku před světem už knihu napsal. A nic platné to nebylo. Je třeba utíkat. Ne o útěku psát. Uteče do Míšně.

Ne. Do Míšně ne. V Míšni bude Pertold z Lipé.

Uteče na hrad Jenštejn. Tam je tráva nejzelenější.

Na Jenštejn ne. Na Jenštejně sídlí jistý kupeček. Nebo dokonce nemytý žid.

Do tichého háje. Na svahu nad údolím. Nad posledním údolím;

kudy se kráčí do nepaměti. Je tam teskno. Už to není ten háj, co bývával. Ale prší tam žluté listí. A procházívá se tam Sancta Maria. Patronka zarmoucených rytířů.

Ne. Ani tam ne. Leda se brouzdat kalištěm. A svěřovat stínům svůj žal. Nechutné.

Jenštejn povolal stráž a přísně pokynul panu z Lipé do dveří.

– Nepřijel jsem hledat smír. Přijel jsem hledat boj. Oznam to svému králi. Vyřiď mu, že ho zkrotím jako opici. Ať se mu chce nebo ne.

A pohladil naleštěný kyrys. Před světem nelze utéci.

Johánek se probral, protáhl se, zapálil novou svíčku, stará už se roztékala, a opatrně poodhrnul králičinu. Venku bylo skoro tma. Svítily první hvězdy. Zahnal klerika dolů za kuchařem, pro něco teplého do žaludku, a za panem Něprem, povyzvědět, nepůjde-li se už propánakrále domů. A najednou se pod ním zhoupla podlaha, bylo mu slabo, z hladu jistěže, a taky asi že svíčka čadila a okno že ucpal, vypotácel se do chodby, zůstal tam ve tmě stát, tiskl si dlaně na břicho a zase viděl obraz. Had vylezl z útroby a požírá tmu, požírá smetí, podlahu olizuje, cihly ohryzává, z hladu jistěže, a už se brzo pustí do Johánka, začne od prstů na nohou, od nehtů, pro Krista svatého, a pomoci se nedovoláš, nikde človíčka, i klerikové se kdesi poschovávali, jenom královna se modlí ve výklenku, neviditelná.

– Braň se, kněže. To je ta velká úzkost, ty o tom nevíš? To je ten oslizlý had.

– Přimluv se, paní. Nemeškej.

– Přimlouvám se. A nic to nepomáhá. Sám se braň.

– Modlitbou?

– Modlitba je málo. Bůh na tebe zanevřel.

– Pro moje hříchy?

– Pro tvoje četné hříchy.

– Obžerství?

– A jiné.

– Jaké jiné? Pýchou já nehřeším. Závistí jenom drobátko. Ani smilstvem už ne.

– Žiješ jen sobě. To je nejhlavnější hřích. Bůh na tebe velice

zanevřel. Udobři si ho.

– Ale čím?

– Živou spravedlností, kněže. Dobrým skutkem. Musíš být svým bližním oporou.

– A oni mně? Oni nemusí?

– To ponech Bohu, Bůh se postará. A had se postará. Teď se běž najíst. Klerik ti nese zelnou polívku.

Johánkovi zemice už taky zavoněla, chtěl ještě královně požehnat, ale ona tam ve výklenku nebyla, vrátil se tedy dovnitř, zasedl ke stolu, objal horkou misku a dal se do jídla.

Zvláštní obraz. A nerozumné řeči. Ženské. Jalové. Byl snad někdo někdy Johánkovi oporou? Čím jsou bližní blíž, tím odjakživa hůře pro Johánka. Jazyk na ně vypláznout! Černý a opuchlý!

Ale budiž, Johánek není nelida. I v ženské řeči může být jadýrko. Hned zítra půjde Johánek na rynek a podělí všecky žebráky. Nebo aspoň některé. Ty nejubožejší. Almužna je dobrý skutek. Zítra je svatého Josefa a to se jistě Pán Ježíš dívá na zem, jak se křesťané chovají. Podívá se a udobří se. Kdo dává almužny, ten je svým bližním oporou. Nejmíň deseti žebrákům dá Johánek po groši. Nebo aspoň po šesti penízcích. To je dohromady málem pět grošů. Za pět grošů už se koupí i hubenější koza. Pěti grošů si Pán Ježíš povšimne.

Jenomže kdoví dostane-li se Johánek zítra na rynek. V průjezdu stráž, před vraty stráž, k večeři zelí s mlíkem, Johánek tady uvázl jako v šatlavě. Krom toho těžko hádat, jak by si to Bůh vykládal. Ze mu Johánek na udobřenou nabízí kozu. A to hubenou. Ale Johánek víc nemá, opravdu nemá, Panebože, potřeboval by si zajet do vsi Piště, vybrat dlužné obročí, sotva půl kopy grošů má u sebe Johánek, na Vyšehradě ovšem má, toť se ví, před Bohem ani v truhle grošík nezatajíš, na Vyšehradě v truhle má Johánek požehnanou kupku grošíků, i sloupek benátských zlatých se tam třpytí, i sloupeček českých zlatých, a florentských, jenže bůhvíkdy se tam Johánek dostane, před vraty stráž, pod oknem stráž, nějaký větší výdaj, nějaký větší dobrý skutek, s tím bude, ó Všemohoucí, nutno posečkat.

A proč by se vlastně neposečkalo? Zatím se celkem nic neděje. A smrt je daleko.

Nebo že ono to spěchá? Mluvila tak vážně. Jako by to spěchalo. Ježíšku v kožíšku! Takové zvláštní vidění!

A že nejde o groše? Grošíky že to nespraví? Ale copak může Johánek být někomu oporou? Copak by o to vůbec někdo stál?

Johánek lovil po dně zelné třásničky, klerik už natahoval ruku, že misku odnese.

– Nestrkej mi sem ten pazour, přerazím ti ho! A nepřežvykuj, když posluhuješ svému představenému! Co to molásáš? Chleba? Maso jsi už sežral, že? A mně donese, rypák, jenom polívku! Ukaž se mi. Pojď blíž, sem ke svíčce. Ty jsi můj bližní? Taková šeredná tlama? Ale jsi bližní, jsi, když se to tak vezme. Všichni jsme bližní jeden druhému. O tom je psáno v bibli. Chceš, abych ti byl oporou? Ještě si to rozmyslím. Víš ty, že jsem měl prve vidění? Třeba jsem svatý. A ty mi posluhuješ se špinavýma prackama! Dobytku! Huš, přines maso. Svatý nepůjde spát o zelňačce. Kam by to spělo? Oznam kuchaři, že svatému Johánkovi přišla chuť na uzeného úhoře!

A Johánek se rozesmál a šťastně zapomněl na hříchy i dobré skutky, na úzkost i vidění. Vyšel do chodby a z chodby na pavláčku a naklonil se do dvora. A spatřil Puchníka, jak ho dva klerikové vzpírají na koně. Ze by bratr Puchník opouštěl šatlavu? Že by jel kuchtit dobré skutky? Bratr Puchník vždycky Johánka předběhl. Vždycky byl bystřejší.

Puchník, pracně vystrkán na kůň, ohlédl se ještě po oknech Jenštejnova obydlí, není-li sledován. Pak vyjel ze vrat a zmizel v temnotách.

Bratr Puchník se neubíral kuchtit dobré skutky. Ubíral se kuchtit skutky prospěšné. Pozval ho za tím účelem měšťan Huler. Už dopoledne k němu vyslal spolehlivého mnicha dominikána a pozval ho k sobě na sousto jeseteřích jiker. A na skývu prostého rozhovoru o budoucnosti Čech.

Snědli solené jikry a vydatně je zapili. Na Puchníka šlo spaní, byl znaven a utrmácený, ale přemohl se a přiložil dlaň k boltci, aby mu nic neušlo. Chvíle se zdála rozhodná.

Čechy trpí, obchod vázne, v zemi je neklidno, mínil úvodem Huler. A vinen je tím arcibiskup. Též jiní urození rekové, ale

poslední dobou arcibiskup obzvláště.

Puchník to připustil, u mluvčího strany královské musel s takovým míněním počítat.

Pan z Jenštejna, mínil Huler, je osoba nevhodná a neschopná. Už proto, že na pole slávy přikvačil se sto sedmdesáti zbrojenci. Tolik sežene i staroměstský purkmistr. Natož král. Kdo si usmyslel pustit se do boje, měl by si na to nejdřív našetřit. Darmo vlá péro na helmu, když o tři lokte níž je holá řiť. Nebudí to důvěru. Pan z Jenštejna dozrál k tomu, aby byl sesazen. Jak, to ať si rozváží znalci církevních předpisů a podobných techtlí.

Puchník svraštil čelo, aby naznačil, že už to rozvažuje.

Čechy, mínil Huler, stůňou po novém arcibiskupovi.

Puchník mžikem čelo vyjasnil, aby naznačil, že zná lék, jenž stonavým Čechám uleví.

A není důvodu, mínil Huler, proč by ten nový arcibiskup nebyl cizinec. Čechů je všude v Čechách nastláno, až to nudí.

Puchník se znejápna uculil a naznačil, že snad není příhodná doba na žerty, tím méně na takové neslušné.

A není důvodu, mínil však dále Huler, proč by ten nový arcibiskup nebyl odněkud z daleka. Z Irska. Z Portugalu. Nebo ze Sardinie. Nějaký dejme tomu zbožný mnich. Který tráví dny čtením knih a disputováním s anděly. Papežská přízeň se mu koupí. Huler ví, jak mnoho Svatý otec bere. A Huler dá víc. Huler je ochoten vložit do toho podnikání patnáct tisíc benátských zlatých.

Puchník už pochopil, že se nežertuje, a zeptal se Hulera, nač si dělá škodu. Přišmajdá si do Čech jakýsi fráter ze Sardinie, shrábne arcidiecézi a neřekne švec. Sardinové jsou plémě zrádné. Na rozdíl od Čechů.

Huler nesouhlasil a mínil, že si škodu nedělá. A pokud jde o sardinské plémě, že se na ně vykašle. Nový arcibiskup do Čech jezdit vůbec nemusí. Ba ani nesmí; dá se mu taková podmínka. Dostane titul arcibiskupa, dostane ho zadarmo, může si běhat s arcibiskupskou berlou po Sardinii od města k městu, ze šenku do šenku, kurvy mu mohou říkat Nejctihodnější, a tím to pro něj končí. V Praze bude mít zástupce. Dva zástupce. Jeden se bude jmenovat

Zikmund Huler a ten bude pečovat o jeho majetek. Spravovat církevní statky, hutě, doly, hamry, mlýny, stáda, rybníky i prodej odpustků a far a všelikých těch dobrodiní a beneficií. Druhý zástupce se bude jmenovat Mikuláš Puchník a jemu připadne péče o liturgii a ostatní ten teátr, neboť Zikmund Huler všechno zastat nemůže a přijmout kněžské svěcení se ostýchá z té příčiny, že je toho času v klatbě, že má ženu a patero dětí a že jeho rodný děd byl jak známo v Chebu rabínem. Vida, že přítel Puchník se povážlivě škaredí, objasnil mu Huler, že by jakožto kněz pobíral samozřejmě z toho podniku desátek. Předpokládáme-li roční výnos zpočátku deset tisíc zlatých, později mnohem víc, pobíral by Puchník ročně tři sta kop grošů. Zpočátku. Později mnohem víc; byl by v tom čert, aby se nedalo z české církve zanedlouho vyždímat i dvojnásob. Huler mimoto slibuje, že zkaženou českou církev napraví a skoncuje s nepořádky a nekázní. Pochytá bludné kazatele, pozavírá huby učeným mistrům a teologům, zařídí, aby se sprostý lid o nedělích a svátcích obveseloval upalováním vhodných osob a ne pálením odpustkových cedulek, zejména těch dosud nezaplacených. Ke kázni nelze ovšem dospět pěním žalmů ani šířením evangelia. K tomu se musí najmout vojsko. Když na to přijde, postaví Huler před každou chalupu svého pacholka a dá mu do jedné ruky džbán piva a do druhé karabáč. A v Čechách bude klid. A král si může kralovat, co hrdlo ráčí. Pokud to pak ještě dokáže. Ne-li, koupí se časem i nový král. Z Portugalu nebo ze Sardinie. To je vše, co Huler míní a nabízí. A táže se, zda by se k tomu výkvět prelátstva přiklonil a přiložil ruku k dílu.

Puchník si pomnul bradu, napil se, osušil si pysky a přál, že by se k tomu přiklonil. Že je to líbezné řešení. Že je jen droboulince pozmění. Vylepší. Zdokonalí. Aby bylo přelíbezné. Arcibiskupem bude Mikuláš Puchník. Odpustky i fary bude prodávat Mikuláš Puchník. Spravovat církevní statky, doly, mlýny i rybníky bude Mikuláš Puchník. Zikmund Huler, přiloží-li ruku k dílu, může být Puchníkovým pomocníkem a chráněncem. Také Puchníkovým pokladníkem by mohl být. Pro začátek potřebuje Puchník patnáct tisíc benátských zlatých. Hned zítra ráno se s nimi v patřičném doprovodu odebere do Říma. Za papežem, který ho chová v lásce a

který mu nepochybně vyhoví. Než se Puchník vrátí, ať je v zemi kázeň a klid. A šturmem započne ta pravá budoucnost Čech. Teď žádá Puchník už jen rozestlat postel a přál by si ticho a tmu; je znaven, pití ho dorazilo, usíná. A sebrav zbytek sil chytil arcipastýřský prsten, poletující v kouři nad svícnem, navlékl si ho, a nastavil ho Hulerovi k políbení. Vpolou gesta mu však paže poklesla. Mikuláš Puchník seděl za stolem, uchvácen líbeznou budoucností Mikuláše Puchníka, a spal. A zdálo se mu, jak se vznáší nad Čechami v nosítkách a pod ním klečí a skučí chromci, vdovy, knížata a biskupové a on na ně shůry řve.

Huler se zaposlouchal, jak na radniční věži odtahují šestou noční hodinu, vztekle rozlomil žemli a vytřel prázdnou misku po jikrách. Kdyby je byl dal schlemtat svini, přineslo by to větší užitek. Vzbudil Puchníka a tlačil ho ven z domu.

– Tady mi neusínej, Ctihodnosti. Tady není bezpečno. Prozradili bychom se.

– Co si to dovoluješ? Vyháníš arcibiskupa? Ráno jedu do Říma. Jsem utrmácený.

– Do Říma pojedeš jindy. Nejdřív ti připravím peníze. Zakoveme je do železné truhličky.

– Zítra?

– Pozítří. Koně máš před domem?

– Před domem. A neříkej mi Ctihodnosti. Říkej mi Nejctihodnější. Sejdeme se zítra? Dám ti rozkazy.

– Zítra ne. Pozítří. Dej pozor, je tu schod.

– Prší.

– To pro štěstí. Sbohem, Nejctihodnější.

Huler předal hosta podomkovi, ať ho naloží na koně, přibouchl dveře a poslal na horoucí skálu všechno prelátstvo této země, kde ani ke zradě nenajdeš přítele, který by nebyl blb.

Pršelo, Puchník klímal v sedle a kůň si to pomalu šinul tam, odkud přišel, do arcibiskupského dvora.

Klerikové Puchníka sundali a odvlekli ho na lože. Nebyl to slavný návrat. Ačkoli chvíle byla vskutku rozhodná.

Přesto si Puchník na druhý den po mši k sobě povolal bratra

Bohuslava z Krnova a bratra Václava Knobloucha, poradil jim, aby ho oslovovali Nejctihodnější a s panem z Jenštejna aby se už zbytečně nezahazovali. On, Puchník, odjíždí pozítří do Říma a přiveze jim prsteny i berly biskupské. A sobě cosi ještě slušivějšího. Bratří se zajímali, kdo to zaplatí, ale Puchník je ujistil, to že je maličkost. V Čechách zavládne konečně kázeň a klid. Pan z Jenštejna se udělá někde v Třeboni nebo v Boleslavi opatem. I král bude asi nový. Odněkud ze Sardinie.

A tedy Puchník, utrmácen, stanul na vrcholu blaženosti. Rozhlédl se do dálek, pozdravil kroužící orly i cherubíny, zamával na boží slunce, nabral do chopí vlahý větřík z ráje, prosycený ambrou a kadidlem, a poručil nosit snídani.

Bratr Knoblouch a bratr z Krnova však měli najednou napilno. Nebudou ujídat. Nejctihodnější ať si o samotě vychutná své vítězství. Zčistajasna tak mnoho blaženosti? Ta slípka jim připadala nějaká pajdavá. Zvlášť když se neví, kdo ji zaplatí. Nebudilo to důvěru.

A to byli ti zbylí jenštejnovi věrní.

Toho dne se dostavil ještě pan z Rožmberka. Dal Jenštejnovi na srozuměnou, že je ochoten stát se jeho spojencem. Čechy hynou, všude rozvrat a úklady, je svatým posláním nejvybranějšího panstva vzkřísit mír, čestnost a řád. Za svoje spojenectví si pan z Rožmberka vymiňuje správu některých církevních statků, jež leží poněkud nezdvořile blízko rožmberského dominia, jde o Týn nad Vltavou a Týn Horšův i s Herštejnem, Chýnov, Pelhřimov a Červenou Řečici. A po vítězství nad králem vymiňuje si pan z Rožmberka všechny jihočeské statky korunní. Rožmberkové jsou připraveni. Za boží církev a za české království vždy cedili a budou cedit krev.

Jenštejn utkvěl dlouhým a vyhořelým pohledem na urozeném Rožmberkovi, poděkoval mu a dal mu na srozuměnou, že je to zřejmě boží vůle, aby arcibiskup šel do tohoto boje sám.

Dostavil se i nuncius Ubaldin. Upozornil Jenštejna, že zdvihnouti meč církve proti světskému panovníkovi je možno, nezřídka i nutno, ale až po dohodě s papežem. Patřilo by se vypravit do Říma poselstvo a poprosit Svatého otce, aby se za Čechy modlil a aby Čechům vysvětlil, co v Čechách Římu prospívá.

Jenštejn utkvěl dlouhým a unaveným pohledem na nunciovi a otázal se jen, slušelo-li by se snad, aby ono poselstvo vedl jistý Mikuláš Puchník, jistými vyslanci kurie zvaný bič papežův. Jestliže totiž povede poselstvo sám pražský arcibiskup, pak ta pouť bude dosti zdlouhavá. Pražský arcibiskup bude nucen volit cestu přes Hamburk a potom při březích normanských a bretaňských a bůhvíkterých dalších; utopenci putují zpravidla jen po vodě. Přistane poblíž Říma, při ústí řeky Tibery, kde si ho papež bohdá vyloví. Nuncius zalapal po dechu, ale Jenštejn ho nepustil ke slovu, poděkoval mu za porozumění a požádal ho, aby se vypravil do Říma ke konzultacím, žalobám a modlitbám. Pražský arcibiskup mezitím půjde do boje. Sám.

Po obědě přichvátal rytíř Něpr a zastihl Jenštejna, an stojí v koutě, dlaněmi a čelem opřen o zeď, a těžce vzdychá. Zarazil se a teprv opakovaně vybídnut podal zprávu, že kousek odtud, u Saského domu, přepadli královi zbrojenci zbrojence arcibiskupovy, posekali se s nimi a zase zmizeli. Jakmile byl vzduch čistý, rozeběhli se na místo seče mniši augustiniáni, aby poskytli duchovní útěchu tomu z arcibiskupských, kdo by snad umíral. Nikdo z arcibiskupských však neumíral. Všichni už byli mrtvi. Mniši vyspílali mrtvolám, zapochybovavše o jejich válečném umu. Ale když je pak táhli do dvora, uznali, že jejich zápas byl nesnadný a nerovný; mrtvoly hrozně páchly pálenkou. Teď leží na dvoře. Je jich patnáct. Měly by se zahrabat. Ostatnímu mužstvu to kazí náladu.

Jenštejn se jen podíval do kouta a zkřivil rty, jako by se komusi v koutě schovanému vysmíval; a potom se tam znovu uchýlil a opřel se dlaněmi a čelem o zeď. Něpr ho věrným zrakem sledoval. A oba tajně vzdychali.

– Nemáme sedlat koně?

– Kam bychom jeli, staříku?

– Zpátky na Roudnici. Rozmyslet se.

– Na Roudnici? Podle Vltavy? A od Mělníka podle Labe? Rozkošná projížďka. Už neprší. Můžem ale i po Vltavě. A po Labi. Když mohou chcíplé kočky, proč by nemohl arcibiskup? A copak bychom si tam rozmýšleli? Tu pranici s králem?

– Prohrajeme ji.

– Já vím. Nač si ji teda ještě rozmýšlet? Už není co rozmýšlet, staříku. Už dávno není. Jestli vůbec kdy bylo. Nestůj mi tady, unavuješ mě. Běž se připravit. Dej si nabrousit meč. A navoskovat řemení. Je lepší umřít v sedle, nežli ve vodě. Je to důstojnější. A nám přísluší umřít důstojně. Co by tomu jinak řekli předkové? A dějiny? Běž. Ti opilci ať se pohřbí na zahradě. Jako hrdinové. Zítra ráno za ně budu sloužit rekviem. Zítra bude velký den. Slavný. S rekviem na počátku. Běž, starej se. Ať se všecko blyští. Neopouštěj mě.

– Rytíři z Roupova nemají zradu ve zvyku.

– Radši umřou?

– Radši umřou. Spolehni se.

– Výborně, staříku. Ještě že jsou na světě rytíři z Roupova. Aspoň je veselo.

A aby bylo co nejveseleji, dostavil se nakonec i Olbram. Synoveček Olbram. Chlouba rodu. Políbil Jenštejna, usedl, urovnal si na hrudi křížek a oznámil, že neodejde. Bude arcibiskupem. Papežský souhlas si koupil, ale papežský souhlas si koupili jistě i jiní; papež své sliby prodává bez konce. Proto Olbram přišel a zůstane. Tady na arcibiskupství. Kdyby přišli jiní, přijdou pozdě. Olbram ze Škvorce už je sem nepustí.

– Zapomněls, že jsem tady já.

– Tebe dá král utopit. Proslýchá se, že zítra.

– A ty hledíš, abys to nezmeškal.

– Hledím.

– Bránit si arcibiskupství hodláš sám?

– Ne sám. S tvými kleriky. A mnichy augustiniány. A s tvými zbrojenci, kteří to zítra přežijou. Všechno klape. Všechno je dojednané. Už jsme obsadili i Roudnici.

– Překážím jenom já?

– Ano.

– A král?

– Králi se pokořím. V Kladrubech založíme biskupství.

Zruším klatbu na Hulerovi. Potvrdím milostivé léto. Nechám pana Čúcha, aby si v Labi lovil podoustve. A statek v Týně svěřím panu z

Rožmberka. A do Říma vypravím poselstvo. Nic není snazšího. Mrzí mě, že ty to nechápeš. Jsme přece oba žáci mystiků.

– Jsi jidáš, synovečku. Jidáš a mrchožrout.

– Ano. Zlobíš se?

A tak strávili sklonek dne. Už spolu nepromluvili. Jenštejn občas vyskočil a prudce přecházel a svíral pěsti. Anebo vyšel na pavlač a třásl se a kopal do dubového zábradlíčka. Pak se zas mlčky vrátil, sedl si, svěsil ruce a díval se do ohně. Co platno jest mrchu léčiti? Konej co konej, ale konej rychle. Ať je to odbyto.

Olbram si okusoval nehty a trpělivě vyčkával.

Písek v hodinách se sypal.

Ze zahrady bylo slyšet, jak tam kopou hrob.

Ani nevečeřeli. Jenštejn usnul v křesle u ohně. Olbram se snažil bdít. Bylo ticho, klidno, mír. Jen sluha přicházel a převracel nádobky s pískem. Prázdnou dolů, plnou nahoru. A písek se dál sypal. A všechno jako by už bylo odbyto.

Nad Prahou se neslo dunění zvonů. Zvonily na jitřní. Byl pátý den milostivého léta. Čtvrtek po neděli Laetare. Ještě se nerozednívalo. Jen mlha zhoustla na řece a lehký průvan rozvíval po městě pachy žump. V arcibiskupově dvoře ržáli koně.

Klerik zacloumal Johánkem a hučel mu do ucha, že je načase vstávat, všecko je dávno na nohou, dole v kapli už hoří svíce, Nejctihodnějšího už oblékají, chystá se černá mše.

Johánek zavrčel, posadil se a nastavil nohy, klerik přiklekl a nazul mu střevíce. Strojit ho nemusel, Johánek spal oblečený.

– Jak to, černá? Za ty ožralce? Svatá díro chlupatá, vždyť je noc! I Pánbu ještě spí. Podej mi plášť.

Vyšli na dvůr. Bylo chladno. Ze dvířek kaple se linula nazlátlá zář a rozpíjela se v mlžnaté tmě. Vzadu u studny kuchař vážil vodu. Na ranní jíchu. Zapraženou. S kmínem. Vřelou, že se taktak dá usrkávat. Johánek se zatetelil a s libostí naslouchal, jak mu kručí v břiše. Blahoslaveno vyhládlé tělo, jež v mlhách cítí horkou praženku!

Ale to už do nazlátlého světla vkročil arcibiskup v černém ornátě,

s ním jáhnové a mniši. Johánek se prodral kupředu, aby vešel hned za nimi. V kapli byla všeho všudy jedna lavice a vyhládlému tělu není zdrávo přežít celou mši postojačky.

Stulil se v lavici a padl do polosna, dřív než se arcibiskup dotkl rtoma oltáře. Černá mše nebo bílá; dokavad nebe nebledne, počestný křesťan potřebuje spát.

Requiem aeternam dona nobis, Domine. Et lux perpetua luceat nobis. Nikdo si ani nevšimli, že Jenštejn pozměňuje slova modlitby. Že se nemodlí jen za ty mrtvé na zahradě, ale i za živé v kapli a před kaplí. Jako kdyby už nežili. Anebo se to, bledý, zmořený, modlil za sebe? Sám sobě sloužil černou mši? Nechvalmý způsob, kterak nakousnout chlebík božího dne.

A nebe bledlo ještě docela slabounko, jen tak ze smolna do modrošeda, když si arcibiskup, ledvaže dosloužil mši, přivolal pana Něpra a poslal ho nahoru. Na Hrad. Za králem. Ty, králi, slyš, co ti vzkazuje církev. Vojsko Nejctihodnějšího, hned za úsvitu, jenom co z šera vystoupí hroty zbraní a barvy praporců, vytrhne do města a postaví se tam, kde je plac před Svatou Maří, kostelem svatojanských rytířů. V čele vojska budu já, arcibiskup. Dobře ozbrojen. Po mém boku nejvyšší preláti. Seber svůj zbrojný voj, nemáš-li strach, přijeď a utkáme se. Místa je tam dost. Tak si to přeju já, arcibiskup.

Bože na nebesích! Beránku růžový! Johánek to nechtě vyslechl a přišlo mu velice líto pana z Jenštejna. Muž tak učený a urozený! A chytrý, úctyhodný, v květu let! A je s ním konec. Copak se chytrý muž staví do čela vojsk? Proti svému králi? Který jistě nashromáždil zbrojenců, že musí ráno začít, jestli je chce do večera spočítat! Copak je chytré, aby arcibiskup, postava křehká, miláček svatých panen, lilie Kristova, copak je chytré, aby jezdil na nějaký plac? A ozbrojen? Arcibiskup má trůnit pod baldachýnem. Kývat hlavou. Mávat kropáčem a žehnat zástupům. V tváři zlehýnka přibarven. Volat něco latinského. Důležitého. Čemu málokdo rozumí. A když už pojme úmysl zdolat nepřítele, osobu nebezpečnou nebo nepohodlnou, copak je vhodno, aby do něho sekal mečem? Aby do něho mlátil nohou od stolu? Copak nejsou vkusnější prostředky? Prostředky církve? Tloukl snad svatý František mečem ptáky, kteříž

mu ozobávali rybíz a srali na římsu? Nasypal jim hrstičku zadiny. Naučil je zobat z dlaně. Sedat na rameno. Děkovat za dobrodiní. Zkrátka zahrnul je láskou. A bylo po ptákách.

A jacípak, u všech mourovatých čertů, nejvyšší preláti? Jacípak po mém boku nejvyšší preláti? Co je to za řeč? Božímu stvoření odpornou? Kolikpak je tady dokupy prelátů? Vytrhne snad bratr Puchník do boje? Ozbrojen kuší a zkrvaveným šaršounem? Nebo snad dokonce Johánek aby vytrhl do boje? Beránku nad vodami! Satanášové podzemští! Nebylo už toho kotrmelcování dost?

Jenštejnovi svlékli černou kasuli a oblékli mu brnění a přes ně kyrys, připjali mu ostruhy a meč. A vyvedli ho zpátky na dvůr, podpírajíce ho z obou stran, poněvadž se mu v plechových škorních špatně chodilo. A on rozkázal bubnovat a troubit ze všech věžic, vzhůru, směrem ke Hradu.

Neboť Jenštejn se rozhodl nečekat. Čekání na smrt je skličující. A potupné. Osamělý muž, i kdyby mu oděv s těla strhali, svou hrdost netratí. S ní kráčí bouři vstříc.

Troubilo se a bubnovalo. V okolí se rozštěkali psi. A Jenštejn stál na dvoře a podpírali ho z obou stran; i stát bylo v té zbroji nesnadné. Konečně se přiřítil pan Něpr. Král vzkazuje, že nezná-li arcibiskup lepší zábavu, může se i bojovat. Král se vykoupe, nasnídá, přioděje se a vyrazí. Za úsvitu to nebude, ale k polednímu by se ten tanec mohl bohulibě pořádat.

Svítalo. Mlha spadla. Nad bezlistým stromem se třepotal plátek měsíce, průsvitněl a roztával. A ranní vítr čechral vlasy lidí i řídkou hřívu naděje.

Za takového svítání opouští osamělý muž svůj příbytek a cválá pustou krajinou čemukoli vstříc. I kdyby země pukla a obloha hořela, on stane vzpřímen před jícnem osudu, v srdci hvězdu jménem Sancta Maria, v očích vzdor.

Jenomže nejdřív bylo třeba nasytit vojsko praženkou. Hrdinní žoldnéřové církve se potloukali po dvoře s povážlivou netečností. Jenštejn odtrhl zraky od jícnu osudu a vydal patřičný příkaz kuchařům.

Měsíc se rozplynul, purpurové vlny už zdola bily o nebeskou báň.

Vojáci vylizovali misky od jíchy, moulali suchý chleba a nevypadali o nic čileji než prve. Má-li vojsko čile vytrhnout do boje, nehodí se krmit je moukou rozvařenou ve vodě. Hodí se maso. A pivo. Hlavně pivo. Mimoto přišel za Jenštejnem hejtman žoldnéřů a vznesl dotaz, na kdy se s bitvou počítá. Pakliže na dopoledne, je všechno rychtyk. Pakliže až na odpoledne, nastanou šlakovité potíže. Ctihodný probošt Olbram ze Škvorce projevil totiž zájem vojsko už od oběda převzít. A projevil i zájem vojsko platit. A to štědřeji než Nejctihodnější.

Jenštejn si přitiskl prsty na skráně, nadechl se, zakroužil duší nad kalichem hořkosti, potom zas vydýchl a dal vyvalit dva sudy ležáku.

To už Johánek seděl v kuchyni na štokrlátku, v tmavém koutku za komínem, a loupal cibuli.

Vklouzl do kuchyně, jen co se strhlo troubení a bubnování. Ochutnal jíchu, tvaroh v bečičce, lízl si trnkových povidel, vyzvěděl na kuchmistrovi, co bude k obědu, a nakonec se nabídl, že s něčím pomůže. A ruče sundal z háku věnec cibule a obtáhl si na kameni nůž a pustil se do loupání. Cibule je vždycky k potřebě. Cibule se hodí skoro ke všemu. K rybě i navrch na kaši. Kuchaři na něho nejdřív vejrali, ale pak ho nechali být. Vrtochy sluhů božích se nevyplácí zkoumati. A vybídli Jeho Ctihodnost, když už tu cibuli loupe, ať ji taky pokrájí. A Johánek loupal a krájel a bubnovat si venku mohli do omrzení.

Vyšlo slunce. Zajiskřily kříže na věžích. Andělé nebeští i brouci a ostatní hmyzové zemští pozvedli svá křídla na pozdrav Bohu. Někdo kopl do sudu a sud se kutálel po dvoře a zvěstoval truchlivým rachotem, že ležáku už není ani hlt. To je ta prchavá vteřina, kdy se cesty mužů větví a mužům jsou ještě dány dvě možnosti. Buď vylomí poklop od sklepa a prožijí tento započatý den v zpěvu a chlastu a v přemýšlení o marnosti všeho úsilí sestřelit slunce z oblohy. Anebo se vydrápou do sedel a pojedou střílet na slunce. Úděl mužů je tak či onak žalostný.

Jenštejnovi nasadili helm s rudým chocholem. A pomohli mu do sedla a podali mu štít se dvěma supími hlavami, rudými na stříbrném pozadí. A on ještě pohladil koně po krku a napadlo ho, že Bůh se mu asi směje. Že shlíží dolů na něho, ponurou figuru, již tvořil, plana

svatou extází, a již by teď nejradši zmačkal zpátky do hliněné kuličky a stvořil místo ní něco zajímavějšího. Párek jehňat. Nebo šňůrku mravenců. Vojáci se sbírali, hejtman je odháněl od sklepního poklopu a křikem je pobízel do boje za katolickou církev. Alespoň do oběda. Bůh s hnusem odvracel tvář.

Koňský krk byl teplý, konejšil zoufalost i hněv i lákal k útěku.

Ale kam?

Jenštejn si poručil navléknout plechové rukavice.

– Copak to tu kutíš, Hanýsku? Zalezls do kuchyně? Jdi si po svých. Jdi si za svými.

– Pomáhám, nevidíš? Zastesklo se mně. Marná sláva, kuchyň je nejpěknější místo. Hned po ráji. Já jsem člověk obyčejný. Já patřím do kuchyně. Hříšně jsem šplhal bůhvíkam. Už toho lituju. Ty jsi tady, Mikšíku? U arcibiskupa? Kuchařem? Nech mě tu. Nikomu nepřekážím. Nech mě, ať si tu oddychnu. Od povinností úřadu.

– Arcibiskup je Antikrist. Nebudu vařit Antikristovi. A co to klábosíš? Já jsem přece obraz. Jako bys nevěděl, že vídáš obrazy.

– Obraz? Už zase? Ale to mě mrzí. Rád bych tě potkal živého. Tys umřel, Mikšíku?

– Proč bych umírali? Ještě dlouho se nechystám.

– Že se mi zjevuješ. Vždycky jsem myslel, když někomu Bůh sešle vidění; že ho navštěvujou samí nebožtíci. Panna Maria. Svatí mučedníkové. A tak podobně. Ale za mnou to chodí mrtvý, živý, hotový babylón. Taky ti Bůh někdy sešle vidění?

– Nechlub se. To není vidění.

– Jakpak že ne? Stojíš tu přede mnou!

– To leze na každého. Kstáru. To jsou vzpomínky. Mistr Matěj si v jednom kuse takhle povídá. A nahlas. Před smrtí je to asi čím dál častější.

– Před smrtí? Jaképak před smrtí? Jsem já snad před smrtí? Leda že ty bys mě chtěl zabít. Chtěl bys, viď? Ale až naprší a uschne! Kliď se odtud! Zmiz!

– Ty se kliď, Hanes. Nikdo tě sem nezval.

– Tebe se budu ptát! Žebroto! Holoto kacířská!

– Jdi si za svými. Jdi si za preláty, když jsi prelát. Do boje. Prát se

o kosti církve, jdi. Oni už tě stejně shánějí.

– Svatá jíško lojová! Je mně zapotřebí se prát? Já tady loupám cibuli. Já sem patřím. Stala se chyba. Zařiď, aby mě tu schovali. Ty se mnou nemáš soucit?

– Ne, Hanes. Vůbec ne.

Oteplilo se. Vybarvoval se modrý den. Jasný jak nová předsíň chrámová, na jejíž klenbu, do čerstvé omítky, jest nám vyrýti své ušlechtilé skutky. Vrata už byla dokořán.

Nebylo by nejhorší shodit všechen ten plech. Natáhnout si režnou kytli a odebrat se na zahradu sít mrkev nebo mák. Osamělce, jenž v kytli sije mák, i Bůh obvykle přehlédne a nechá v klidu žít.

Zejí-li však už jednou vrata dokořán, není přípustno sít mák. Přípustno je pouze vyjet vraty do modrého dne. Za zády věrný zbrojný voj. Po boku oddané nejvyšší preláty. Nad hlavou Boha, který se asi směje.

A tu si Jenštejn uvědomil, že preláti po jeho boku nejsou. Že po prelátech jako by se slehla zem. I vyslal pana Něpra, aby jim jejich oddanost připomněl. Třebas prutem, kdyby se zdráhali.

A oni tedy, zaslechnuvše zmínku o prutu, nezdráhali se. Oddaně vyšli z domu, oddaně si vyhrnuli suknice a dali se zdvihnout do sedel, oddaně stanuli po Jenštejnově boku. Bratr Václav Knoblouch, bratr Bohuslav z Krnova a bratr Mikuláš Puchník. Všichni tři.

Všichni tři beze zbraně. Všichni tři ve vyšívaných rochetách. Bezbranní a bílí. Jako andílci.

Jenštejn zaskřípěl zuby a zeptal se pana Něpra, kdeže jsou ti další. Pan Něpr odtušil, že dalších už není; to že je veškero oddané prelátstvo arcidiecéze, čerti aby je schroustali. Ale Mikuláš Puchník pana Něpra pokáral, čerty ať hříšně nevzývá, jeden další prelát tu ještě někde musí být, hledejme a nalezněme ho, aby vojsko boží bylo úplné a jeden aby nevyvázl takhle lacino. A hoře horlivostí sesmekl se s koně a uháněl hledat Johánka. Že by Johánek byl bystřejší? Ze by už cídil zlatou berlu pro nového arcipastýře, zavrtán do sena? A pro kterého arcipastýře?

Opět se tedy čekalo. Slunce mile hřálo. Plechové krunýře hřály mnohem víc. Kapičky potu stékaly Jenštejnovi po těle, kůže ho

svrběla a plech ho tlačil. I na koni se v té zlořečené zbroji špatně sedělo.

Vojáci zacouvali do stínu.

Jenštejn zůstal, kde byl, a ani se nepohnul.

– Johanes! Bratře milovaný! Hned jsem si pomyslel, že tě najdu v kuchyni. Dýcháš páry? Vymazáváš si nozdry mastnotou? Aby ti nescvrkly, když je půst?

– Odpočívám.

– Moudře činíš. Ty jsi měl vždycky za ušima. Sbíráš síly? Vojsko už tě toužebně vyhlíží. Že prý mu budeš v boji příkladem.

– Radši bych tady setrval. Je mi nějak ouzko. Běž sám, bratře Mikuláši. Popadni meč a sekej vpravo vlevo. Ty budeš zářivějším příkladem.

– Bez tebe, dušinko? Bez tebe ani ránu! Tebe poženem před vojskem. Jako syslíka pro štěstí. Budou do tebe sekat zprava zleva. A ty padneš na poli slávy, abys nás vykoupil. Je to jedna z povinností tvého úřadu. Vycedíš sádlo a krev. Církev tě zapíše do seznamu svatých martyrů. Těšíš se?

– Nežertuj! Gott im Himmel! Znechutilo se mi pole slávy, bratře Mikuláši. Znechutil se mi seznam svatých martyrů! Mně je ouzko, rozumíš? Usekají nám údy. Prošpikují nás jako srnčí cemr. Vrány nám vyklovou oči a my netrefíme do ráje. Já ostatně do ráje ani nechvátám. Mně tahle kuchyň zatím postačí. K obědu bude vařená buchta s herynkem. Běž. Ponech mě mé hanbě. Mně je tak ouzko, až mi škrouká ve střevech.

– Johanes! Nekňuč. Pro mne za mne si tady můžeš shnít. Udav se buchtou. Co je mi do tebe? Ale já jsem s tebou počítal. Že mi tu ohlídáš církev. Já zítra odjíždím do Říma.

– Ke kurii?

– Za papežem.

– Helf Gott! Máš něco pod palcem? Nějaký nový úřad?

– Mám něco pod palcem. Arcibiskupský úřad. Ohlídáš mi církev? Budeš stát při mně? Varuju tě, jestli nebudeš!

– Proč já? Jiní ji ohlídají.

– Není na ně spolehnutí. Všichni by chtěli arcibiskupský úřad.

Jenom ty nechceš.

– Nechci. Já bych radši setrval v kuchyni. Já nejsem voják, bratře Mikuláši. Já netoužím být příkladem. Já přece, rány boží, nepotáhnu s mečem na válečný plac!

– Duše má! Kam bys táhl s mečem? Utiš se. Trošku se po ránu projedem. Do oběda je po všem. My, vidíš, jedeme jen tak v rochetkách. Podezíral jsem tě, že jsi bystřejší. Ale ty se hlavně bojíš, viď?

– Já se hlavně bojím.

– Vzmuž se, carissime. Nás se to netýká. My se budeme dívat. Kdyby se schylovalo k hříchu, utrousíme modlitbičku. Jinak se nás to ani kapku netýká.

– A pan z Jenštejna?

– Dej mu Hospodin život věčný. Byl to vzorný arcibiskup. A mučedník. Pomodlíme se za něho. S panem z Jenštejna už je amen. To už nezmění ani Sancta Maria.

– Mně se to nelíbí.

– Není každé boží dílo, aby se nám líbilo. Pojď. Stejně tě odtud vyženou. Prutem. Bůh o tobě ví. Nedá se pořád klidně žít. Obleč si rochetku a drž se za mnou. Chystají se veliké události. Budeš mým pomocníkem, Johanes. Půjdeme vzhůru. Po širokém schodišti. Drž se za mnou. Podezíral jsem tě, že jsi chytřejší. Ale na tebe je spolehnutí. Vybral jsem si tě. Ohlídáš mi církev. Dám ti rozkazy. Všichni ostatní jsou zrádná sběř. Pojď.

Vyšli na dvůr. S troubením a bubnováním mizelo právě vojsko v průjezdu. Pan z Jenštejna v čele. Plech na něm řinčel, pot na něm zasychal.

Ve vratech Jenštejn zarazil koně a ohlédl se ještě, zda je vše, jak má být. A nad špicemi kopí spatřil Olbrama. Synoveček se nahýbal přes zábradlí pavlače a mával na rozloučenou.

A Bůh žehnal shůry synovečkovi, protože nebem se nesla zvěst, že ctihodný Olbram ze Škvorce bude už záhy v Praze arcibiskupem.

Také Puchníkovi Bůh shůry pro jistotu drobátko žehnal. Protože v nebi proskočila i zvěst, že v Praze bude arcibiskupem ctihodný Mikuláš Puchník.

Arcibiskup Olbram, když vojsko spořádaně zmizelo, poděkoval Bohu za požehnání a šel si ještě lehnout. Času bylo dost.

I arcibiskup Puchník poděkoval Bohu za požehnání, pobídl koně, aby dohonil bratra Knobloucha a bratra Bohuslava, a všichni tři se pak připojili ke zbrojnému houfu, všichni tři ve vyšívaných rochetkách, jako když motýlové bělásci usednou na bodlák.

Johánek se šoural za nimi. Rochetku si oblékl, nicméně motýlu běláskovi se nepodobal, jelikož kráčel pěšky.

A Bůh mu shůry nežehnal. V nebi se všeobecně vědělo, že Johánek arcibiskupem nebude. Být jím nechce a být jím ani nemůže.

Ani panu z Jenštejna Bůh nežehnal. Panu z Jenštejna se Bůh shůry smál.

Zbrojný houf dorazil na plac před Svatou Maří a rozehnal tam děti a slepice; jinak nebylo s kým se střetnout, do koho sekat a komu nastavit hruď obrněnou kyrysem. Plac byl prázdný. Po nepříteli žádných stop. Jen jarní slunce se kulilo nad svatomařskými věžemi a v korunách kaštanů se bezostyšně leskly pupence. Leč není zvykem střílet z kuší do pupenců a mečem do nich sekati. Od klášterního pivovárku se vadila těžká vůně sladu a chmele. Kdesi u Oujezdské brány hýkal osel, osaměle, zoufale. Nevhodné místo, nevhodná chvíle k hrdinnému mordování! Jenštejn kázal seřadit vojsko před kostelem. Na levé křídlo postavil trubače a bubeníky. Na pravé křídlo mnichy a jáhny. Sám potom popojel doprostřed placu a sobě po bok rozmístil své oddané preláty, tři jízdní a jednoho opěšalého. Musel je k tomu přinutit křikem a láním; silně se zdráhali.

Stáli tam tedy. Dlouho tam stáli. Vzadu za nimi střídavě bubeníci bubnovali, trubači troubili a mniši s jáhny zpívali žalm Laudate Dominum de caelis. A nic jiného se nedělo. Velmi dlouho se nic nedělo.

Bubnování časem sláblo a zpěv byl stále rozháranější. I mnichům docházela trpělivost a dostávali žízeň. Laudate Dominům de caelis! Slad voněl, kočky se vyhřívaly na sluníčku, blížilo se poledne. Requiem aeternam dona nobis, Domine! Johánek tiše sténal a záviděl těm kočkám na teplých kamenech a záviděl i těm kamenům, leží si, lebedí si, nohy je nebolí, bubny je z pelíšků nevyhánějí. Nejenom v

kuchyni měl Johánek setrvat. V městečku Pomuku měl navždy setrvat. Našťastný den, kdy prvně přelezl rodný práh! Venku je nevlídno a nedá se žít.

Probošt Knoblouch se posléze osmělil a požádal pana z Jenštejna jménem všech prelátů, aby směli sesednout a protáhnout se, jsou už z té oddanosti Nejctihodnějšímu celí dřevění.

Jenštejn mu neodpověděl. Vzpřímen vytrvával v sedle a pot mu znovu stékal po těle. Osel naříkal, v pivovárku vařili rmut, nic se nedělo. A tu se Jenštejn bezděky zahleděl před sebe. Do prachu na svůj chocholatý stín. A najednou se mu roztřásla brada a oči se mu zalily slzami. Až se slunce přeladí přes vrchol své dnešní pouti, někam nad Petřín, on, Jenštejn, už stín mít nebude. I kočky budou mít stín. I podjáhni a štolbové. I Puchník, sud všeho neřádstva, bude mít krásný širokánský stín. Jenštejn však stín mít nebude.

Probošt Knoblouch hlasem ještě naléhavějším požádal jménem oddaných prelátů, aby směli slézt s koní a zaskočit si za roh, vyprázdnit měchýře. Nemluvě už o tom, že nadchází doba oběda. Hlad škodí zdraví a způsobuje mdloby. A vařená buchta rychle osychá. A oschlá není k jídlu. Oddaní preláti by se rádi vzdálili. Zaslechnou-li bitevní vřavu, nechají všeho a vrátí se.

Jenštejn mu neodpověděl.

Stromy budou mít stín, štíhlé věže budou mít stín, i ptáci, kteří přelétají, nakreslí do prachu prchavý stín. Jenom Jenštejn se bude převracet v říčním bahně, kam slunce nesvítí. A jeho duše liknavě vystoupí z vln a sedne na topol a zaskřehotá Laudate Dominum de caelis, bledá, lysá; a pod ní žádný stín. Bože můj, Bože nedohledný, proč jsi mě opustil? Jan z Jenštejna dosud nikdy v žití nepoznal takový příval upřímné a něžné lítosti. K pláči mu bylo líto Jana z Jenštejna.

A vtom z postranní uličky, na nízkém arábkovi, vjel na plac pestrý jezdec. Boty měl z teletinky, kabátec červený a povycpávaný, na hlavě čapku s pérem a byl to český král. Za králem pan z Lipé a pan z Dubé a Mikuláš z Unhoště, pak ještě pan Jíra z Roztok se sokolem na ruce a pan Čúch s vábničkami u pasu a tlustý, růžolící Hánek Brůnův, nezcela střízlivý. A všichni v čapkách s pérem, pestří, s

postříbřenými knoflíky, všichni dle krále v loveckém. Za nimi pár panošů a pár lovčích a honců a psovodi a smečka psů. A pak už nikdo. Zvesela vjeli na plac a tváří v tvář bojovníkům církve se zastavili, barevná, jará družina.

A Jenštejn si hned povšiml, že jsou bez kyrysů. A bez přílb. I bez mečů. Že si vyjeli nalehko. Možná štvát lišku. Možná i jelínka. Ale ne, chvála Bohu jedinému, ne se bít a sekat s houfem saských zbrojenců. Ne poltit železné pláty na hrudi svého arcibiskupa. Arcibiskup, při praku Davidově, arcibiskup není jelínek. Arcibiskup zvedne paži, až plech zachrastí, a jeho zbrojný houf se pohne a rozmačká ty pestré lovčíky. Arcibiskup toho strakatého krále rozsekne vedví. I s koněm. Bohu chvála a dík!

Václav si Jenštejna prohlédl a posměšně ho pozdravil.

– Sluší ti to, arcibiskupe! Ale nepaří se ti lebka pod tím železem? Změkne ti jako tuřín v kotli! Jsi tu už dávno? Přijel jsem tě potěšit. Slyšíš mě? Odložíme to na zítřek. Dnes je hezky, škoda takového dne. Daruju ti ten den. Slyšíš? Jdi k řece, procházej se a přemýšlej. My jedem pod Karlštejn. Na tetřívky. Už tokají. Co mlčíš? Závidíš?

Jenštejn, s helmem přes uši, skoro nic neslyšel. A navíc o to nestál naslouchat králi, jenž bude co nevidět vedví rozseknut. Jenštejn zvolna, vítězně, zlověstně zvedal paži.

Nezvedl ji však. Zezadu ho za ni chopil pan Něpr a nutil Jenštejna ohlédnout se a ukazoval mu kamsi za kostel, k mostu.

Rytíř Něpr vyjel do boje prostovlasý. Rytíř Něpr slyšel. A ucho jeho bylo zkušené. Slyšel už prve, když se před nimi zapestřila králova družina, že z opačné strany, po mostě, přijíždí něco jinačího. Chmurnějšího. Těžká jízda. Mnoho těžké jízdy. Tolik, že by bylo nejrozumnější vytratit se odtud, čest nečest, sláva nesláva, Něpr z Roupova už dost dlouho rytěřoval po světě, aby věděl, že čest a sláva patří do písní a dvorských tlachů, zatímco do bitev patří zamlklé mordování; cvalem se vytratit, neváhat a vytratit se, tryskem a kamkoli.

Jenomže Jenštejn zaváhal. A potom už bylo pozdě se vytrácet. V uličce od mostu už se ježily špice kopí. A špice přílb. V řadách. Hustých a jakoby bez konce.

Oděnci v brni i v kyrysech. Kopiníci a kušečníci. Jízdní i pěší. S přílbami i ocelovými klobouky. Zaplnili celý ten prašný plac. Arcibiskupův saský houf vyhnali jako husy z jetele. Obklíčili Jenštejna s preláty. I krále s jeho družinou.

Vedl je Zikmund Huler.

Huler už včera k ránu, když vyhodil Puchníka, sešel do kvelbu a lehl si tam na stůl a pod hlavu si dal štůček plátna a přemítal. A zastyděl se, že pozval toho svěceného melouna a že s ním snoval zradu, spletitou, zašmodrchanou, jako nějaký dvorský kaplan nebo vdova po bastardovi. Když věci jsou tak prosté. Osud království i církve je prostý. A budoucnost Čech jakbysmet. Soukeníci tkají sukno, padrone Huler je od nich kupuje, loket yperského za osm grošů, loket šerky za půl druhého, a padrone Huler to sukno prodává, loket šerky za tři groše, loket yperského za šestnáct, a se strženým penízem nakládá, jak považuje za užitečné, s nikým se neradí a nedělí. Budoucnost Čech je prostá a svět kyne zdatným kupečkům. A není třeba kupovat nového krále. Z Portugalu ani ze Sardinie. Koupíš vejce, draho koupíš, a vyklube se kdovíjaký bestiáš. Ten nynější král postačí. Taky kupovat arcibiskupa by bylo nehospodárné. Ten nynější je dobrý až dost. Jak bezútěšně civí zpod helmu! Jak si je jist, že bude utopen! Proč by musel být utopen? Topit arcibiskupy je úkon spletitý. Nebude utopen, ale bude vděčen. Zikmundu Hulerovi. Vděčen a poslušen. Ničeho jiného není třeba. I topit krále by bylo dílo zašmodrchané. Není třeba zrady ani temných úkladů. Král ať si žije. Král ať se věnuje čtení knih. A lovu. I arcibiskup ať si čítá v knihách. A ať se věnuje modlitbám. Ať oba šťastně žijí, ať pustí po vodě nikoli svá těla, nýbrž všechny svoje starosti. A v Čechách? A co v Čechách? Kdo bude pečovat o Čechy? O českou církev? O statky církevní i korunní? O města? Cla? Mýta? Doly? Rybníky? I to je dokonale prosté. Padrone Huler bude pečovat. Padrone Huler Čechy zpustnout nenechá. Padrone Huler všecičko zařídí. Padrone Huler si z Čech udělá svůj kvelb. Z Čech zbožných, učených, kde kvetou uměny a život plyne v radovánkách a v rozmařilosti a svůdné paní i zamilovaní biskupové si bez oddychu dávají šít nové pláště a jupice ze sukna yperského, turnajského, z kyrseje a popringu, loket

za šestnáct grošů. Z Čech, kde je kázeň a klid. Kde je král zemi okrasou. A arcibiskup církvi okrasou. A pilní soukeníci soukají vlnu a tkají sukno. A bohabojní sedláci pasou a stříhají ovečky. A padrone Huler nakládá se strženým penízem, jak považuje za užitečné, nikoho se na nic neptá a s nikým se nedělí.

Ne že by se ti dva nemohli i utopit. Byly by z toho obtíže, ale padrone Huler se pro blaho Čech obtíží neleká. Kdyby se ti dva zpěčovali, Zikmund Huler nezapomíná, že Vltava je blízko. Oni však se nebudou zpěčovat. Oni přijmou Hulerovu pomoc vlídně. Uprostřed takového požehnaného kruhu kopiníků a lučištníků se nedá pomoc vlídně nepřijmout. Huler zamířil ke králi a smekl před ním, jak žádal mrav. A Václav stále nechápal, jde-li ho zabít anebo chránit před arcibiskupem.

– Co tu vyvádíš, kupečku? Zachtělo se ti válečného řemesla? Statné knechty sis přivedl. Přijel ses prát?

– Zachtělo se mně míru. Přijel jsem smířit svého krále se svým arcibiskupem.

– Smířit? Vždyť jsme se rozhodli ho utopit! Ale budiž, já na tom už tak netrvám. Taky už mě to omrzalo. Aspoň dnes na tom netrvám. Je hezky, spěchám na tetřívky. Ale s ním je řeč jako se scíplou kozou. On se nesmíří. Vidíš ho? Mračí se a neodpovídá. Zkoušel jsem to s ním žertem. Neodpovídá. Asi se přijel prát. Perte se spolu, když už tady jste. Já spěchám na tetřívky.

– On se smíří. A ještě za to poděkuje. On má strach. Souhlasíš, aby mě jmenoval správcem církve?

– Zdá se ti, že má strach? A jakým správcem církve? Jsi nadraný? Proč by tě jmenoval správcem církve?

– Na poděkování. Že jsem ho s tebou smířil. Že ho neutopíme.

– Ale my ho utopíme! Už se to rozkřiklo. Jak bych vypadal? Řeklo by se, že lžu. Nebo že jsem ustoupil. Před Jenštejnem Lucemburk neustupuje! Teď ale spěchám. Pro dnešek se smíříme. Ať mě tu nezdržuje. Ať jde domů. Postraš ho.

Huler si proklestil cestu k arcibiskupovi. A pokřižoval se před ním, jak žádal mrav.

– Přijel jsem tě smířit s králem, arcibiskupe.

Jenštejn mu neodpověděl. Huler v duchu zaklel, ale ovládl se a pokračoval.

– Pod jednou podmínkou. Jmenuj mě správcem české církve. Zde na místě. A budeš žít.

Jenštejn mu neodpověděl. Jenštejn ho neslyšel.

A Huler zaklel nahlas a vyrazil, až se jejich koně k sobě přitiskli, naklonili se k arcibiskupovi, vyrval mu z ruky štít a popadl ho u krku za kyrys a zacloumal jím tak mocně, jako se cloumá krejčíkem, který se zdráhá zaplatit za sukno. Tak mocně, že páně Jenštejnův rudý chochol se zakymácel a spadl i s helmem na zem, jen to zarachotilo.

– Nebo slez dolů a hybaj k řece. Utopíme tě.

A Jenštejn konečně slyšel. A zvedl paži a zadržel pana Něpra, jenž hodlal rozseknout Hulera vedví a poté v seči zemříti, neboť už bylo pozdě se vytratit.

Jenštejn slyšel a pochopil. Vezmou ho za ruce a za nohy a ponesou ho k řece. Král za ruce a Huler za nohy. A voda se rozestoupí a zavře se. A říční bahno se zvíří a usadí se. A říční červi se dají do práce. Ecce homo!

Slezl s koně. Odepjal meč a podal ho Něprovi.

– Je konec, rytíři. Umřeme ve vodě. Pomoz mi.

Něpr seskočil a odvázal svému pánu kyrys. A stáhl mu plechové škorně. A rukavice.

A Jenštejn, Hulera pyšně pominuv, prodíral se mezi žoldnéřskými valachy, onučky se mu odmotaly, šel prachem a trusem, šel bos, ale šel s hlavou hrdě vztyčenou.

Stanuli před králem a pohlédl mu pevně do očí. A slunce nabralo výšku a kulilo se od svatomařských věží k Petřínu a oni na sebe hleděli.

I kůl v plotě bude mít stín.

Bos, ale vzpřímen, hotov k smrti, stál Jenštejn před jícnem strašlivého osudu.

I tráva bude mít stín. I marné bejlí ve škarpě. A člověk zmizí v bahně a nebude.

A pod Jenštejnem se náhle podlomila kolena. A on klekl do prachu a do trusu, on pokorně poklekl před králem, hotov k prosbě,

hotov k čemukoli, jen aby ušel strašlivému osudu.

Byla to žalostná podívaná.

Pan Škopek namířil na prosebníka prst a vítězně se rozesmál. Také pan z Lipé namířil prst a rozesmál se. Nejinak Mikoláš z Unhoště, pan Jíra a pan Čúch. I Hánek Brůnův, ne zcela střízlivý.

Jenom král strnul a zatajil dech. A viděl Jenštejnovu zpocenou pleš a šedivé vlasy kolem ní. A nahrbenou šíj a skleslá ramena. Byla to smutná podívaná. Byl to smutný konec blížence Jana. Smutný konec posla naděje, že člověk přišel na svět, aby si žil, jak se mu zlíbí.

A Václav náhle sklouzl s koně, zahodil čapku s pérem a poklekl před Jenštejnem do prachu a do trusu.

– Pomátl ses, arcibiskupe? Takhle jsem si to nepředstavoval. Nechtěl jsem tě ponížit.

– Chtěls mě jen utopit?

– Ovšem. Jen utopit. Vstaň, smějou se ti.

– Vědí proč. Daruj mi život, králi Václave.

– Ty o to prosíš?

– Já o to prosím.

– Divná prosba. Smějou se nám. Tebe neomrzelo žít? Vstaň, nemůžem tu klečet jako při mši. Divná mše, Jene z Jenštejna. Směšná. Vůbec jsem si to takhle nepředstavoval. Zdechlému psovi lidský život! A ty o něj prosíš? Nehanbíš se?.

– Jsem jenom člověk.

– Nejsi člověk! Jsi arcibiskup! A já jsem král! Co by tomu řekla církev? A dějiny? A Bůh? Nedělej hlouposti. Pojď, obrátíme to všechno v žert. Tvař se, že něco hledáš. Třísku z Kristova kříže. Upadla ti a hledáš ji. A já ti při tom pomáhám. Nebo aspoň prsten. Prstýnek s karneolem. Já takový nosím. Už sedm roků. Po Johaně. Po lútečce. Pojď, hodíme ho na zem. Co je do něho? Lútečka už je vetchá. Tebe opravdu neomrzelo žít? Z lútečky už se sypou piliny. Směšný prstýnek! Byls v noci u královny a ona ti ho dala. To se stává. A teď ti upadl. A nebudeme ponížení. Budeme hledat prsten a po libosti žertovat o královnách a jejich fraucimoru. To se ještě smí. Hlavu vzhůru, poslíčku naděje!

– Proto sis na mne přivedl tolik smrdutého vojska? Abys mohl po libosti žertovat?

Václav mu zašermoval rukou před obličejem, zašilhal napravo nalevo a ztišil řeč.

– Opatrně. Ne tak nahlas. Já jsem to vojsko nepřivedl. Knechtů jak do bitvy o Jeruzalém, viď? Já nevím, nač tu jsou.

– Přivedl je tvůj kupeček.

– Ale je to můj kupeček?

– A čí by byl?

– Svůj kupeček je to. Svůj. Knechtů jak před popravou. Obklíčili nás. A jsme dočista sami. Sami dva. Není ti úzko, Jene z Jenštejna?

– Už dlouho je mi úzko. Už řadu let.

– Mně odjakživa. Odvždycky je mi v Čechách úzko. Já, pamatuj si, já se taky bojím umřít. Ale kdo mně daruje život, když jsem král? Kdybychom aspoň uměli bojovat proti Saracénům! Vést Čechy ke slávě! Každý pořádný král bojuje proti Saracénům. A vede své reky ke slávě. Přijde při tom na jiné myšlenky. Ale pro nás to není. Nám toho nebylo dopřáno. My bychom na jiné myšlenky nepřišli. Nám by se jenom zvedal žaludek. Ničeho ti není dopřáno, bratře z Jenštejna. Marně sebou mrskáš a žaluješ nebesům. Ničeho. Jsi špatný kníže církve. Všecko jsi prohrál.

– Všecko.

– A já jsem nejmenší Lucemburk. Mně ani prohrát nebude dopřáno. Já ještě něco zatančím nebo zazpívám nějakou písničku a odejdu sám. Po rukou. Jako odcházejí žertéřové z tátrumu. A vlastně ani po rukou ne. Zestárl jsem a tloustnu. Odejdu po čtyřech, jako pes. Nejsem snad k politování, bratře arcibiskupe?

– Oba jsme k politování.

– Tos řekl krásně! Plačme nad sebou. Protože nikdo jiný nad námi nezapláče, genus humanum je bezcitná sebranka. Lidi se smějou, když jejich král leze po čtyřech. Ostatně vědí proč. My dva si musíme pomáhat, bratříčku. Protože nikdo jiný nám nepomůže.

– Ano. Pomoz mi.

– A ty mně pomůžeš?

– Budu se za tebe modlit.

– Bene! Optime! Děkuju ti, můj arcibiskupe. Nic lepšího jsem od tebe nečekal. Modlitba neublíží. Jsem rád, že jsme se dohodli. Tušil jsem, že se nakonec dohodneme.

– Na čem jsme se dohodli?

– Že si neublížíme.

– Nedáš mě utopit?

– Nedám. Tím bych si ublížil. Už bych si nikdy s nikým tak nepožertoval. Nepoděkuješ mi? Nepřivineš mě k srdci, bratříčku?

– Děkuju ti, můj králi.

– Není zač. Vstanem, ne? Tlačí to do kolen. Mizerný život! Nepojedu na tetřívky. Přešla mě chuť. Co kdybychom přece jen někoho utopili? Třeba by nás to aspoň nakrátko přivedlo na jiné myšlenky. A taky jsem to slíbil, víš? Nekrmíš u sebe ve věži nějakého kacíře? Nebo svatokrádce? Namočíme ho. Potom ho můžem zase vylovit. I kupečka by to možná přivedlo na jiné myšlenky. A vojsko by se rozptýlilo. A my dva bychom ušli osudu. Pošli pro kacíře. Nějakého tučného. Aby se udržel nad vodou.

– Nemám ve věži kacíře.

Král se opřel o Jenštejna, vstal a oprášil si kolena.

– Škoda. Nezbude než těm knechtům nabídnout, aby ti krapet vydrancovali dvůr. Jinak je nerozptýlíme. A kdoví nač oni tu jsou. Mně, pamatuj si, mně by nebylo vhod sletět do vody. Vstávej. Chyť se mne za ruku.

Jenštejn se zvedl a sevřeli Václavovu ruku ve své. A pak ho přivinul k svému srdci. Jen krátce. Jenom co by mu mohl zašeptat pár slov do ucha.

– Mám s sebou čtyři preláty. Tuční jsou dost.

Václav od sebe Jenštejna odstrčil a upřeně se na něho zadíval.

– Jsi pašák, bratříčku! Tak jedná pořádný kníže církve! Zdá se, že ještě nejsi docela ztracený. Čtyři preláti v řece, to už rozptýlí i celou zemskou hotovost. Bůh ti žehná. Sancta Maria tě líbá na čelo. Sursum corda! A vzhůru do boje!

Král se vyšvihl na arábka a našel si Hulera. Podkomoří mezitím u vrat do kláštera uvázal koně, sedl na patník, žvýkal kus kozího sýra a klidně vyčkával, až se jeho dva urození zajatci vypovídají. Není

slušno, aby pouhý měšťan rušil krále a arcibiskupa, když rozpřádají rozhovor. O čem si povídají, Hulera z té duše nezajímalo. Uprostřed takového utěšeného kruhu zbrojných pacholků si mohou rozprávět, až je huba rozbolí. Pouhý měšťan Huler si s nimi popovídá potom. A to už bude zajímavější.

– Je po tvém, kupečku. Smířili jsme se. Myslím, že tě za to arcibiskup jmenuje správcem církve. Na poděkování. Dej si dělat zlaté uši. A strč si perly do nosu.

Huler se uklonil, dožvýkal a vzhlédl smělým okem ke králi.

– A ty?

– Co já?

– Čím ty mě jmenuješ na poděkování?

– Zachutnalo ti? Nenažranost je hřích! Už jsem ti někdy řekl, že jsi prase?

– Řekl.

– A už jsem tě někdy zpráskal řemenem?

– Zatím ne. A dnes to nezkoušej. Mé vojsko by to asi neslo nelibě. Je dobře placené.

– Z královských pokladnic?

– Něco jsem dodal i ze svých. Našetřil jsem si.

– Abys mi uchystal překvapení? Abys rozveselil svého panovníka?

– Věděl jsem, že mě za to pochválíš.

– Pochválím tě, kupečku. Pochválím. Ale až budeme spolu sami. Těm tvým knechtům do toho nic není. Bůhví jestli jsou zvyklí dívat se, jak teče krev.

– Ti knechti sem proto přijeli.

– Podívat se, jak teče krev?

– Podívat se, jak mě pochválíš. A povýšíš.

– Povýším tě, kupečku. Na trám ve stodole tě povýším.

– Pomáhejtež ti v tom nebesa. Prozatím se mi ale zachtělo něčeho přízemnějšího.

– Úřadu? Nebo snad erbu? Přilepíš si ho nad krám? Co by ti bylo milejší? Rytíř z Prasečíma nebo pan Izák z Plátenic?

– Ne. Nezachtělo se mi erbu. Za tvůj erb si nekoupím ani

slanečka. Zachtělo se mi, abys mě jmenoval správcem českého království. Přísežně. Teď a tady na místě. Dokavad moji knechti planou nedočkavostí.

– Zábavná idea. Rozveselil jsi svého panovníka. To jsou duryňští knechti? Nebo bavorští?

– To jsou čeští knechti. Ze tvých královských měst. Jedenkaždý dostává osmnáct grošů na den.

– Věrné vojsko! A co se mnou? Mne z Čech vyženeš?

– Nevyženu. Budeš si vyjíždět na tetřívky. Pořádat hostiny a tance. Napájet svoje rytíře a zdobit svou choť.

– Má choť, pokud vím, tráví dny v kostele.

– Dobrotivý král zdobí i kostely. A je své zemi okrasou.

– Za osmnáct grošů na den?

– V pytlech ti budu vozit groše, králi! Čechy budou rodit groše jako fazole! Fůry zboží budou jezdit sem a tam! Chmel! Dříví! Stříbro! Kůže! Med! Koberce budou viset z oken do ulic! Sluhové budou chodit v dykytě! Od moře k moři nebude bohatšího království!

– A bohatšího správce.

– A zdatnějšího správce!

– Rozkošná idea. Už vidím, jak ti z okna vlaje koberec. Polity mastnotou. A co když tě správcem nejmenuju?

Král vytáhl z holínky jezdecký bičík.

Hejtmani knechtů popojeli k Hulerovi blíž, nemá-li pro ně rozkazy. Po boku se jim kýval jeden meč, při sedle druhý. Hlavy jim kryly brněné kukly a ocelové kapalce.

Také Václavova družina nenápadně popojela blíž. Panu Jírovi se na zápěstí kymácel ospalý sokol. Panu Čúchovi chřestily u pasu vábničky. Hánek Brůnův neohroženě kynul nepřátelům, ozbrojen plechovou láhví.

Huler zabalil zbytek sýra a hodil ho do sedlové torby.

– To bych ti neradil.

Zdatný správce. Až bobtná samou zdatností. Prodá svatý grál a koupí slanečky. Bičem ho hnát!

– Staniž se, kupečku. Jmenuju tě správcem českého království. Teď a tady na místě.

– Přísežně?

– Královské slovo ti nestačí? Že to slyší moji dva biskupové, ti nestačí? I arcibiskup zpovzdáli naslouchá.

– Stačí. Zajdeme do kláštera k johanitům a vydáš mi o tom listinu.

– Zajdeme k johanitům, kupečku. Zajdeme. Nejdřív ale bude dobrotivý král topit preláty. Pomůžeš mi?

– Preláty? Namísto arcibiskupa?

– Arcibiskupa necháš vyjíždět na tetřívky. Pořádat hostiny a tance. Arcibiskup ti vydá listinu.

– Topit preláty můžeme potom. Až se vydají listiny.

– Ale aspoň je schytáme, ne? Co kdyby nám upláchli? Prelát je plaché zvíře. Zvlášť před utopením. Pomoz dobrotivému králi. Ať si užije zábavy.

– Schytáme. Ukaž mi je.

– Arcibiskup ti ukáže.

A arcibiskup Hulerovi ukázal. Klubíčko prelátů mu ukázal, krčili se stranou, v portálku farního kostelíka svatého Prokopa, už bez koní, v rochetkách, jak zmoklí motýlkové se tam krčili, nedutali a oči k zemi klopili, ta hrůza vojsk jim působila nevolnost a oni úpěnlivě zatoužili po vlídném stínu ambitů, po setmělém koutku s oltářem anebo se skromnou kněžskou večeří, běsni si po Čechách bouře i vichřice, buď si v Praze arcibiskupem třebas máteř Luciferova.

Arcibiskup ukázal Hulerovi doktora Bohuslava z Krnova, děkana pražské metropolitní kapituly, ukázal mu Václava Knoblouchа, probošta míšeňského a kanovníka pražského, a taky doktora Johánka z Pomuku mu ukázal, svého generálního vikáře, arcijáhna žateckého a kanovníka vyšehradského, jenž přitisknut na dveře a sotva stoje na nohou sahal třesoucíma se rukama po klepadle. Ale kostelík byl zamčený.

A bývalo v Čechách zvykem neušetřiti ani knížete a světce, sahajícího po klepadle a hledajícího útočiště pod střechou kostela. Proč tedy šetřit kněžka jakéhosi nedůležitého, mrňavého a vypaseného, jehož koulet do řeky bude slastnou pastvou pro ducha vojsk?

Huler hvízdl a křikl a tucet knechtů se s radostí rozeběhlo ke

kostelíku.

Jenom Mikuláš Puchník se v portálku s ostatními nekrčil. Mikuláš Puchník i v sedle zůstal, přestože už měl hýždě nadranc a mravence i v prstech u nohou. Mikuláš Puchník, vida svého přítele a pokladníka, kterak dotírá ba i na krále a kterak si čacky hvízdá na svůj zbrojný lid, poplácal koníčka, přemohl bolest hýždí a přiharcoval k Hulerovi.

– Zdravím tě, synu. A chválím tě. Najal jsi líbezné vojsko. V Čechách bude kázeň a klid. Nezapomněls v tom shonu na truhličku? Ať ji pečlivě zakovou. A pošli mi ji ještě dnes. S ní nejmíň dvacet pacholíků. Připravených na cestu. Ráno odjíždím. Zmíním se o tobě Svatému otci. Jistě ti požehná.

Huler chvilenku se zájmem sledoval melouna, jak rozvírá pysky, a pak čacky zavelel knechtům opřít se do něho a odkulit ho k řece.

– Šťastnou plavbu, Ctihodnosti! A zmiň se o mně rybímu papeži!

Mezitím však zbrojný roj, zaútočivší u Svatého Prokopa, utrpěl nezdar. Nejmenší ze tří prelátů, když ho naděje na chrámový azyl zklamala, podběhl napřažené zbraně, propletl se vrahům mezi nohama a vklouzl na příkostelní hřbitůvek. Knechti se s povykem hrnuli přes hroby za ním a ponechali bez dozoru zbylé dva sluhy boží, kteří se rychle vzpamatovali a rozprchli se každý jinam, jen se za nimi zvedal prach.

A to už se probral i Puchník, využil Bohem seslaného zmatku, lehl si koníkovi na krk a sesoukal se na zem, až si rochetu roztrhl, a se supěním pelášil přes plac ke stožku slámy, spásně se žlutajícímu před pivovarem.

Nastal hon a rej. Vojsko, nedočkavši se bitvy, s potěšením vzalo zavděk i touto kočičinou. S hulákáním skákali po hrobech svatoprokopských farníků. S kvikotem lezli za Puchníkem do slámy. Škytajíce smíchy lámali ploty kolem chatrčí a honili probošta a děkana po zahrádkách a po hnoji, chytali je a zase je, smrtelným děsem zchvácené, pouštěli a nemohli se toho nenadálého povyražení nabažit.

Huler hvízdal, Huler křičel, ale jako když volá do sudu. Nakonec se vzdal, nevídáno, vojsko se vydovádí a přestane, preláty vzal čert, Zikmund Huler nespěchá. A usadil se znovu u klášterních vrat na

patník, že si dojí sýr.

Je ovšem nepřípustno myslet na sýr, dokud neskončil boj. Lze myslet na paní svého srdce. Na kosti předků. Na svatého Jiří. Na Jeruzalém. Lze myslet i na nepřítelovy šperky a stříbrné nádobí. I na nepřítelovy dcery možno pomyslet, přivázané k loži, s podolkem nacpaným do něžných úst. Tak myslí rytíř, osoba k boji zrozená, Bohem zvolená. Jen měšťan, jen kupec, jen usoplený kramář dokáže myslet na sýr, dokud neskončil boj.

Huler sýr nedojedl. Pan Jíra ho chňapl za jednu ruku, pan Čúch za druhou. Pan Škopek přiskočil odzadu a vzal ho pod krkem. Hánek Brůnův ho bil plechovou láhví do čela. Pan z Lipé zatím uvnitř vysvětlil převorovi, že zbožní bratří johanité neprohloupí, přidají-li se na stranu královu, jež právě statečně a vítězně končí boj; a naopak že prohloupí a krom toho i o hlavu kratší budou, nepřidají-li se.

Odtáhli Hulera jako snop. Vcválali do kláštera, král a celá družina. Zavřeli vrata. Utábořili se v refektáři. Zatarasili vchody. Poslali si mnichy pro jídlo a pro pití. A Hulerovi pro kousek kozího sýra; kupeček prý ho rád.

Šlo to ráz na ráz. Rozdovádění knechti si ničeho nevšimli. Byli velice rozptýleni. Až za hřbitovní zdí zajali doktora Johánka. Sesypali se na něho a odnesli si ho v průvodu, na ratištích kopí, zpívali k tomu a poskakovali, samu velebnou svátost o Božím těle by radostněji nenesli. Až ve farském kurníku dopadli metropolitního děkana. Až v kotlářově domku na peci probošta Knobloucha. Puchníka by byli dostali nejsnáz, slámu kvůli tomu zapalovat ani nemuseli; ale oni ji podpálili, aby si dopřáli všeho, co zbrojnému knechtu skýtá jeho Bůh a jeho pán.

Donesli a dovlekli je na prostředek placu. Preláti padli na kolena a prosili Všemohoucího o smilování a o skulinku, kterou by se z té smolné kapsy ještě dalo uniknout. Byli porvaní, zválení a hrůzou jektali. Byl konec povyražení. Duch vojska vadl a pohekával tou nenadálou nudou. Vše kol ztichlo. Od řeky přivál větřík klapot mlýna a šumění vody na jezu. A vtom duch vojska pookřál. A zbarvil se do růžova novou nadějí. Nebyla snad řeč o utopení? Byla řeč o utopení! Když se topí kněžour nebo mnich, vojsko si vydatně užije. Když se

topí čtyři kněžouři, vojsko si užije čtyřnásob! A už pátrali po Hulerovi, aby na ně hvízdl a křikl, že se bojuje vesele dál.

Leč po Hulerovi ani vidu. Také po králi ani vidu. A po nikom. Jen arcibiskup stál jak smutná panna u vrat kláštera, bos, s nahrbenou šíjí a se skleslými rameny. Opodál ho hlídal rytíř Němpr s taseným mečem.

Ale nebyla řeč o tom, utopit arcibiskupa. Arcibiskup byl vojsku neužitečný.

Duch vojska podumal a potom hvízdl a křikl sám. Kde jinde by byl Huler? A král? Král už je na mostě. I Huler je už na mostě. Vyhlížejí své drahé knechty. I s jejich ovečkami v potrhaných rochetách. Naslouchají klapotu mlýnů a šumění vod. Čekají na povyražení. Podupávají netrpělivostí. Na koně! Seřadit! Vztyčit kopí! Vpřed!

A už se vojsko valilo k mostu. Před sebou hnalo jektající preláty. Špice kopí se ježily, přílby se leskly v odpoledním slunci. Události zdárně pokračovaly, Bohu k poctě, Praze a Čechám ke slávě.

Gloria Deo sancto! Pax huic domui! Král se napil, král si rozepjal kabátec a připomněl pánům ze své družiny, že je unaven a mrzut, že chce domů, že přenocovat tady v refektáři netouží a mělo by se něco podniknout.

Pánové vyslali panoška ven na zvědy a ten se vrátil s povzbudivou zprávou. Knechti táhnou na most, utopit preláty. Plac před klášterem jako když vymete. Cesta k Hradu je volná. Král se zaradoval a oznámil, že se neprodleně poradí s vaňkem. Doprovod nepotřebuje, i zajíci kličkují mlázím radši po jednom. Pánové, panoši i psi nechť vytrvají v tomto pohostinném domě modliteb a přemítají, co činiti, aby zachránili královskou čest a konečné vítězství, i kdyby za ně museli prolít rytířskou krev.

Pánové převalili po půnebí hrubé slovo, spláchli je rhodským vínem, jež bystří rozvahu, a pravili, že bez krále není pravého vítězství.

Král, pravil pan Čúch, svou přítomností dodává čepelím lesku a srdcím odvahy. Král, pravil pan Jíra, i trpí se svou šlechtou, nadešel-li čas trpěti. Král, pravil pan z Dubé a nabodl si na hrot dýky

rhodskou olivu, král ať vyčká, co se mu poradí. A neradí se mu, dodal pan z Lipé, prolévat panskou krev. Pán není kohout, který se stíná před královým hradem, když je v zemi zle. Ty doby už jsou pryč.

Pán ani nemůže být kohout, připodotkl král, protože pán je svině strupatá. Sviní lejno je pán! Psí řiť je pán!

Ale neúčinkovalo to. Pan z Dubé si nabodl další olivu. Ostatní netečně seděli a jenom poodtáhli své číše, aby jim panovník nenaprskal do vína. Oba biskupové vyňali z míšků mince a hráli sudou-lichou. Jich se ta psí řiť netýkala; byli neurození.

Zikmund Huler, svázaný a posazený na zem do kouta, útrpně pohlédl králi do očí a dal se do smíchu.

Požehnané, vy Čechy, mezi zeměmi!

Požehnaní, vy Lucemburkové, mezi dynastiemi!

Václav namočil prst do vína a nakreslil na stůl kříž. Pak mu ukápla slza. I z ní udělal křížek.

Preláti už jsou nejspíš ve vodě. A co si počnou knechti potom? Knechti, kterým se zalíbilo v mordování? Kohopak vykouří z pelechu? Koho utopí? Kohopak podřežou?

Pročpak se směje kupeček? Čemu se směje kupeček?

Už někdy visel český král za nohy mezi vraty kláštera?

Už někdy z českého krále stahovali kůži?

Už se někdy český král, s kamenem na hrdle, propadal do říčního bahna?

– Unáhlil jsem se, pane z Dubé. Mrzí mě to. Ale ty mi snad odpustíš. Když pěkně vyčkám, co se mi poradí. Kolik vojska je u mne na Hradě? Radil bys mi, abych pro ně poslal? Nebo mi radíš neposílat? Koho bych pro ně poslal? Pana Jíru? Je Statečný. Povýšil jsem ho do panského stavu. Proslavil se v mých službách. Obohatil se. Mohl by se mnou drobátko trpět, nemyslíš? Nebo mám jít na most a těm knechtům se vzdát? Vás aby za to ušetřili? Aby neprolili vaši krev? Co bude pro vás nejvýhodnější? Ani pan Čúch mi neporadí? Býval mi dobrým druhem, pane. I statek jsem ti daroval. Dluhy za tebe platil. Tvé bratry do úřadů zvedl. Když jsi Jenštejnovi kradl ryby, ztrestal jsem Jenštejna. Když jsi Jenštejnovy sedláky

zahnal do ohně, ztrestal jsem zase Jenštejna. Nepamatuješ? Už nikdy vám nebude panovat tak poslušný král. Obraňte si mě! Pomozte mi odtud! Váš král vás prosí! Nesnesu, aby mi stahovali kůži! Trhali nehty! Bojím se!

Pan Čúch si našel v míse sušený rhodský fík, pozřel ho a rozvážně si otíral prsty o rukáv.

– Vojska na Hradě je dost. I rytířů. Vytlačili bychom tu verbež z mostu. Za řeku. Pak bychom zavřeli a zatloukli mostní bránu. Ale hradní vojsko může vést jen pražský purkrabí. Jmenuješ mě pražským purkrabím?

– Pražským purkrabím je pan z Bergova.

– Pan z Bergova tu s námi není.

– Pravdu díš. Jak je ti libo. Jmenuju tě pražským purkrabím. Přísežně?

– Přísežně.

– Přeješ si o tom vydat listinu?

– Seženu písaře.

Čúch si vzal ještě fík a šel vyhledat převora. U stolu zavládlo nevrlé mlčení; pro úřad purkrabího, usuzovali pánové, byly tu osoby povolanější.

Mlčení protrhl Hánek Brůnův. Byl neurozený, a tedy nemusel okolkovat a nesměl otálet.

– A mně dáš arcibiskupství?

– Tobě? Bodejťže! I ty díš pravdu, srdéčko! A probijem spolu to arcibiskupství v krčmách a hampejzech! Požehnaná česká církev! Ale co s Jenštejnem?

– Jenštejn tu není. Jenštejn tě zradil.

– A tys mě nezradil. Napijeme se? Na tvou věrnost, arcibiskupe! je libo přísahu? Nebo hned listinu?

– Listinu.

Přiťukli si. Hánek zvrátil hlavu a lil si víno do chřtánu. Mikuláš z Unhoště, přestože byl pro arcibiskupský úřad osobou povolanější, překousl nevrlost, objal Hánka a políbil ho na tvář. Pánové spěšně uvažovali, o který úřad se přihlásit. Pan Čúch se vracel s písařem. Hánek pozdvihl konvici, že dolije sobě i svému poslušnému králi.

Králova číše však byla dosud plná. A král ji postavil na podlahu a písknul na psa. Pes líně vstal a víno vychlemtal. A Václav písknul na písaře, poručil, ať mu podá svůj brk, a vetkl si ten brk do vlasů a písaře zahnal pryč.

Hánek se zaškaredil. Všichni se zaškaredili a přidrželi si břichy, aby dosáhli na tesák.

Václav se opřel lokty o stůl a podepřel si bradu. A promluvil tiše, teskně, bez vášně a bez hněvu.

– Kopnout do zubů byste nechtěli? Žerte fíky, dokud vám chutnají. Už se připozdívá. Preláti už jsou ve vodě. Čemu se směješ, kupečku? Tvůj král je sám jako rohlík na třešni a ty se tomu směješ? Jsi prase. Prase a miláček fortuny. Králové ti budou závidět! Ale možná, že tě taky ještě pověsím. Noc bude dlouhá. Kdopakví co se všecko může stát. Pane z Lipé, jmenuju tě svým štolbou. Přichystáš mi koně. V Čechách je zle. Pojedu do Brabantu. Nebudu panovat. Spánek je nejlepší. Pojedu do Brabantu, pozvala si mě tam Johana. Asi mě tam očekává. V průsvitném rouše. Navoněná v podpaží. Jenomže jak já budu vypadat v průsvitném rouše? Nemravně, synu Brůnův. Nevábně a nemravně. Ty se v tom přece vyznáš, ty jsi hampejzník a kněz. Zařiď, aby mě položili k Johaně v rubáši neprůsvitném. Miserere mei Deus! A mala morte libera me, Domine! Co je s Jenštejnem? Proč tady není, když jsme blíženci? A když se mluví o smrti? Neviděli jste Jenštejna? Odešel, už je to spousta let.

Král si stýskal a všichni se škaredili. Jenštejna nikdo neviděl.

Jenštejn stál dole u vrat a kolem něho jako když vymete. Jen opuštění arcibiskupští koně bloudili po place. A jenom rytíř Něpr opodál hlídal svého pána, ačkoli lépe bylo se vytratit; v povětří poletovala smrt. Rytířové z Roupova však odnepaměti volí raději smrt nežli zradu svého pána. Není to vždycky nejrozumnější obyčej, to už Něpr věděl. Děje se tak nejednou spíš podle písní a kvůli dvorským tlachům, s tím už měl Něpr mnohou zkušenost. Ale z dlouholetého rytěřování se vracíme tak obtíženi zkušenostmi, že zemdlíváme únavou. Něpr z Roupova s taseným mečem hlídal svého pána a povětřím poletovala smrt a on ztratil sílu cokoli na tom obyčeji měniti.

Jenštejn stál u vrat a zatínal nehty do dlaní a vyčítal Bohu, že ho opustil. A Bůh přitiskl oko k díře po součku a zamrkal na Jenštejna a pokoušel se mu vyložit, že nemůže být všude, že katolických křesťanů je už teď víc nežli brouků na sejpce, že děti boží, obzvlášť v hodnosti arcibiskupa, musí se ždibínek i samy starat o svoje svršky a úřady a ostudy. A nabízel Jenštejnovi smír. Ale Jenštejn si kladl podmínky. Žádal, aby mu Bůh vlil do žil odvahu. A nový kyrys žádal. Ne ten pohaněný, pohozený do prachu. Zlatý kyrys. Na němž bude vytepán anděl se supí hlavou. A plamenný meč žádal. Kterým se pobíjejí nepřátelé. Vítěznou jízdu městem žádal, jásot a škemrání lidu, vítr do chocholu, požár do věží. A noční liják posléze žádal, až skončí jízda a ztichnou zvony a vítěz usedne ve večeřadle, v kruhu svých přáteli zapít ten perný den. Lijavec, aby se nasálo vyprahlé srdce. Aby nepraskla hlava, vysušená horkostí. Aby se smyla hanba, aby se spláchl puch a zoufalost, aby si duše vydýchla úlevou.

Bůh se rozhodoval, je-li či není marnost mu vykládat, že to nejde, že nemůže teď s křížkem po funuse stvořit jiného Jenštejna; ale už to vlastně bylo zbytečné. V uličce od mostu už se zas ježily špice kopí. Hulerovi knechti se valili nazpátek. Jenštejn udeřil pěstí do vrat tam, kde byla díra po součku, a rozvzlykal se.

A rytíř Něpr, který i se svým pánem měl mnohou zkušenost, hodil mu přes ramena svůj plášť a přivedl mu koně.

I sobě přivedl rytíř Něpr koně. Ale Jenštejn, už v sedle, vztáhl k němu ruku a milostivě mu požehnal.

– Ty tady zůstaň. Shromáždi nové vojsko. Osvoboď arcibiskupství. Bij nepřátele. Slibuješ? Na svou čest?

– Na svou čest.

– Bůh ti pomáhej.

– I tobě, Nejctihodnější.

A Jenštejn odjížděl. Bos. Ve vypůjčeném plášti. Oklikou, nahoru ke Strahovské bráně. Nebyla to vítězná jízda. Ale co ubohému Jenštejnovi zbývalo, když ho Bůh opustil?

Rytíř Něpr zůstal. Takový byl obyčej. Oděnci, kopiníci a kušečníci se valili na plac. Shromáždit nové vojsko už nebyl čas. Ani vsednout na kůň už nebyl čas. Rytíř Něpr se rozkročil a zvedl meč a

ťal, jak mu kázala čest. Ale Bůh ctnému rytíři příliš nepomáhal. Meč neodvedl práci zrovna nejoslnivější. Nepožal řady nepřátel. Rozťal hlavu jedné kobylce. Pak rytíře vyváleli v prachu a v koňské krvi a porvali mu šat. A protože nevěděli, že dle písní a dvorských tlachů volí rytíř raději smrt než potupu, kopancem ho připojili ke stádečku jektajících prelátů.

Neboť preláti byli stále ještě naživu. Vojsko je vláčelo s sebou zpátky jako sedlák z trhu neprodaná selata.

Vojsko dorazilo prve na most, ale Huler tam své drahé zbrojence nevyhlížel. Ani král tam nepodupával netrpělivostí. Duch vojska znejistěl. Co dál? Otrlejší, v bitvách zocelenější knechti by asi záhy překonali rozpaky; se zajatci se nechodí na most zbůhdarma. Jenže tohleto byli čeští knechti. Nevycválaní, Zželelo se jim skuhrajících kněžků. Kopanci je poobraceli a hnali je nazpět. Osmnáct grošů je málo za smrtelný hřích.

Jenštejna pak po dlouhé týdny nikdo v Praze neviděl.

Na Strahově u premotnstrátů si vypůjčil boty. Slunce už bylo nízko. Drobná zvěř se pásla u remízků, ospalí hmyzové zemští zalézali do svých děr. A on ujížděl jarním podvečerem, širými poli, českou krajinou. Ve vypůjčeném plášti. Ve vypůjčených botách. Sám.

Pospíchal, aby se dostal na noc aspoň do Panenského Týnce. Ke klarisinkám. Nazítří do Zahražan. K magdalénkám. U jeptišek je bezpečněji. Jeptišky nerozsekají mečem ubohého arcibiskupa. A pak už klusem do kopců, na Supí horu neboli Geiersberg. Supí hora je pevný hrad. Arcibiskupský hrad. Supí hora je na konci Čech. Ze Supí hory už do markrabství míšeňského i po jedné noze doskáčeš.

Pospíchal. V Čechách se nedalo žít. A co bylo Jenštejnovi koneckonců po Čechách? Ujížděl a plášť za ním vlál jak rubáš na plotě.

A ani Bůh s Jenštejnem nebyl. Jen stín s ním byl, jen pitvorný a plazící se stín.

Jenštejna nikdo neviděl a brzy nikdo ani nevzpomněl, že o něm šla řeč. Znovu vyslali panoška a panošek se vrátil se zprávou nepovzbudivou. Se zprávou, po níž úřad purkrabský i jiné libé

vidiny, ba i sám Brabant, vše vzlétlo mezi stropní trámoví a tam to puklo jako měchuřinka a šedá mázdra padla dolů do myslí a refektářem se rozhostilo ticho a svorná sklíčenost. Jenom Huler na podlaze si spokojeně protáhl hřbet, zahýbal rukama v poutech a vznesl ke králi dotaz, nenastala-li už chvíle rozvazovat, co bylo pošetile svázáno.

Kam vrhneš zor, jsou podlí knechti, hlásil panošek. Už vylamují vrata, spas se, kdo můžeš, drkotal panošek.

Bylo však nelehko se spasiti. Předvolali si převora a vyslýchali ho, jak svědomitě je klášter opevněn a možno-li ho hájit, kdyby se chopilo zbraně všechno uvnitř, co zbraň unese. Převor je upozornil, že bratří johanité se chápou zbraně jenom v boji o Svatou zemi. Jinak zbraň neunesou. Mimoto klášter není hrad. A hájit klášter s rozštípanými vraty je zhola nemožno. Král nechť si v té nouzi pomůže, jak umí.

Pax huic domui! Mír domu, do něhož vchází přívětivý host! Zdola duněly rány na vrata.

Družina panovníkova zjihla a změkla, knůtek její chrabrosti se nachýlil a zhasl, všem se vkrádala do srdcí zkroušenost a všichni kromě biskupů lovili v pamětí slova žalmů a jiných zdrojů křesťanské útěchy. Bylo to pokořující a nikde skulinka, kudy z toho ven.

Až Jírovi z Roztok se rozzářily oči. Jíra z Roztok byl zkušený válečník. Poctivou dlaní udeřil do stolu a přisunul se po lavici ke králi.

– Propíchnu kupečka. A uřízneme mu uši. A prsty usekáme, i to se dělává. A vyvěsíme ho z okna. Vojsko si ho zoškliví. Kdo nemá prsty, nemůže vyplácet žold.

Král si odsedl a ani na to neodpověděl. Pan z Lipé jízlivě poučil neotesance Jíru, že český pán uši neřeže; ty doby už jsou pryč. A přisunuv se po lavici ke králi navrhl zavřít Hulera někam do sklepa. A nabídnout jeho vojsku, ať se rozestoupí a nechá volný průchod panovníkovi a jeho družině. A potom že si za to smí vydrancovat klášter. I s kostelem a špitálem. Přítomní biskupové se postarají, aby to svatí na nebesích nebrali jako hřích. Přítomný král se postará, aby

knechty nikdo nekáral, přijdou-li dnes večer do krčmy v ornátě anebo zítra ráno na tandlmark s nůší fíků a rancem zlatých kalichů. Až si ho dosyta vydrancují, smějí si klášter třebas i zapálit. Shoří-li přitom dole ve sklepě jistý kupeček, Bůh s ním a s jeho popelem.

Král se škodolibě ohlédl na převora, i převor nechť si v té nouzi pomůže, jak umí, a odpověděl panu z Lipé, že na zapálený klášter by mu bylo žalno patřiti, na vydrancovaný klášter popatřit že se však tolik neleká, zvlášť kdyby na něj patřil hezky shora, z oken svého hradu, vzpomínaje na chvíle v tomto refektáři strávené jako na špatný sen. A otázali se pana z Lipé, je-li ochoten vyjít před dům nebo aspoň na pavlač a svůj návrh vojsku mocným hlasem předestřít. Pan z Lipé se ošíval, zdola na pavlač se kušečník strefí i poslepu. Jíra z Roztok znovu udeřil dlaní do stolu a poučil zbabělce Jindřicha z Lipé, že ty doby ještě nenastaly, aby se český pán kvůli pár šípům bál vylézt na pavlač; a velel převorovi, ať ho tam zavede.

Převor souhlasil. A předstoupil před krále a požádal ho, aby se poté mohl vzdálit do kaple a věnovat se tam modlitbám a připravovat se k smrti. Neboť řádný převor zmírá se svým klášterem.

Káže mu však svědomí, unyle se ještě přiznal převor, aby před smrtí králi sdělil, co mu nemá právo zatajit. Je známo, že jeho bratřím johanitům, rytířům a mnichům svatojanským, v Čechách nic neujde. Neušlo jim tedy ani to, o čem ví už celý bechyňský a písecký a vltavský kraj a co převorovi dnes po poledni vyjevil jeden z bratří, jenž jeda ze Strakonic do Prahy zvolil, zajisté ne náhodou, zajížďku přes Písek, Milevsko a Votici. Ku Praze, zjistil onen z bratří, táhne pan z Rožmberka. Teď už bude někde za Benešovem. Zítra k polednímu je před Svinskou bránou. Možná, že se bez meškání vydá za most, ke Svaté Maří, k svým milovaným bratřím johanitům, vzdát v jejich kapli Bohu dík za zdar svého tažení. A najde spáleniště místo kláštera. A najde svatou Maří klečící na troskách oltáře a volající o pomstu. A převora Petra najde v kapli mrtvého. A není neznámo, že převor Petr je po matce Rožmberk.

– Neobtěžuj, převore. Zaveď pana Jíru na pavlač a jdi se modlit. Nezajímá mě, kam kluše tvůj Rožmberk.

– Nekluše sám.

– A kdopak se rojí kolem jeho brůny? Strakatí panoškové? Luzný fraucimor?

– Vojsko s ním kluše.

Václav sevřel rty, vytáhl si z vlasů brk a pomalu ho oškubával a prsty se mu chvěly.

– To by nám scházelo. Nelžeš mi, převore? Proč by Rožmberk táhl s vojskem ke Praze?

– Jménem výkvětu panstva. S pomocí pana Jošta a uherského krále. A rakouského vévody. A míšeňského markraběte. Vyhnat tvé kupečky a rytířky a kaplany. A skřípnout tě do kleští.

– Nemel hubou. Nos ti uřežu! Zdechlému psovi vaše Čechy! Hodně vojska s ním kluše, převore?

– Na tři sta knechtů. Bavorských a rakouských. A oddíl pana Jošta. A oddíl krále Zikmunda. A nuncius Ubaldin se svými rotami.

Šedavé šero zamžilo okna. Zapadalo slunce. Refektář potemněl. Požehnané, ty dědictví lucemburské koruny! Vypěstovali jsme kvetoucí království a též my jsme v něm blaze kvetli, užívajíce nachu panovničího a darů života. A zmizíme náhle a jen potrhaný plášť bude vlát na plotě. A Brabant není. I přes Brabant je kříž. Zmizíme do hrobové jámy a žížaly nám budou zpívat o budoucnosti Čech.

Král odehnal převora a zadíval se na své pány a biskupy, nezáří-li někomu z nich oči alespoň myšlénečkou, aspoň stroužkem spásné rady, kudy z toho ven.

Páni a biskupové chmuřili čela a v jejich očích bylo pusto a tma. Zdola se ozval rachot vyvrácených vrat. A divoce zmatený řev zbrojenců, postrádajících rozkazy. Václav sem a tam přešel po refektáři a nakonec se zastavil nad Hulerem a z podelbí si ho prohlížel. Potom k němu přidřepl a rozvázal mu řemínky na rukou i na nohou.

– Tvé dítky dole řvou. Přiběhly tě pozdravit. Vyplať jim za dnešek o dva groše víc. Přemohli jste českého krále. Jenomže nadarmo. Marně ses pachtil. Rožmberk ante portas. Nevyhraješ, kupečku.

– Ani ty nevyhraješ.

– Ani já.

– Ledaže bychom vzali rozum do hrsti. Neklíčí v tobě taková

idea? Ledaže bychom oba dva vzali rozum do hrsti. Nic v tobě neklící?

Václav poodstoupil a znovu, dlouze, s úžasem si ho prohlížel.

A v koutku úst se mu zapěnila slina, jak mermo toužil plivnout Hulerovi do obličeje. Setřel ji však a usadil se na podlaze vedle něho.

– Jsi arciprase. Ale nešť. Omrzelo mě to tady už. Všecko mě omrzelo. Já, pamatuj si, nesnáším řev. A řev vojsk snáším ze všeho nejhůř. Tvých i Rožmberkových. Chci domů. Nic ve mně neklíčí! Chci si lehnout ke krbu a usnout. Snad se mi bude něco obstojného zdát. Dělej! Spěchám. Začni brát rozum do hrsti.

– Spolu musíme. Oba dva.

– Nešť.

– Byl jsem vždycky tvůj snaživý služebník.

– A já tvůj vděčný pán. Nezdržuj.

– Vykonali jsme družně mnoho užitečného.

– Pravdaže. Pomník jsme si zbudovali. Voda ho nerozmočí. Myši ho nerozhlodají. Vzácné monumentum po nás zůstane!

– A ještě můžem družně mnoho vykonat.

– Bůh ti to přej, kupečku! Vykonáme. Pokud tě nedám pověsit.

– Poznals dnes, jak je to nesnadné.

– Král před nesnázemi necouvá. Správcem království ale nebudeš. I když to byla krásná idea.

– Krásná idea počká.

– Teď je čas na ohyzdné?

– Jsem tvůj skromný služebník.

– A co tě uskromnilo? Rožmberk, an klepe na Svinskou bránu?

– Máš z Rožmberka strach?

– Spolu z něho musíme mít strach.

– Spolu nemusíme. Spolu ho družně zaženem.

– I to je nesnadné. Všecko je nesnadné.

– Ráno spojíme vojska. Moje a tvé. Osadíme brány i hradby. Neodváží se. Uvidí, že je v Praze kázeň a klid. Uvidí nás a odtáhne.

– A my se ho jmeme pronásledovat? S korouhvemi a praporci? A s řevem? Aby se o nás vyprávělo v chýších i v palácích?

– Nejmeme se ho pronásledovat. Pošlu své lidi do jeho ležení.

Nabídnu jeho knechtům o dva groše víc.

– Jsi velký bojovník. Slyšíš ho, pane Jíro? Kupeček povede vojska k vítězství! Z kupečka je Achilles. Nebo z Achilla kupeček? Směšná doba nastává!

Jíra přistoupil a pohrdavě přičichl k Hulerovi.

– Smrdí. Dej mu do zubů, králi.

– Nedám. A neškleb se mi na něho. On, pamatuj si, on je můj bratr. Možná smrdí, ale co na tom? Je to můj bratr prase. My si tu klíčíme jako zrno v blátě. Spolu. Oba dva. Už zanedlouho vyrazíme lístečky. Bílé. Smrduté. Ale propíchneme se k slunci. A slunce nás uvidí a odtáhne. A bude kázeň a klid. Nebo ne? Nebo snad počnou hořet hradové? A potápět se ostrovové? A národové povstanou? A povalí nás a zašlapou zase do bláta? Dost možná, pane Jíro. Dost možná, kupečku. Nešť. Vleže nám bude líp. Ráno, říkals? Ráno že spojíme vojska? To znamená, že smím jít spát. Utíkej dolů, Achille. Utiš své dítky. Ať nervou a ať se rozestoupí. Tvůj bratr panovník se odebere domů. Ke krbu. Na kožešinku.

Huler odchvátal dolů, poděkoval svým zmužilým knechtům a ohlásil, že boj pro dnešek končí. A nařídil jim, ať se rozestoupí a propustí svého panovníka, který jede spát.

Vojsko se rozestoupilo a uprostřed placu zanechalo zubožený hlouček zajatců, nyní už nepotřebných, když ustal boj.

A z kláštera vyšel král, na hlavě čapku s pérem, a za ním pan z Lipé a pan z Dubé a Mikuláš z Unhoště a Jíra z Roztok se sokolem na zápěstí a pan Čúch s vábničkami u pasu a Hánek Brůnův, ne zcela střízlivý. Panošci jim přivedli koně. Převor se ukláněl na schodech, dvé mnichů úslužně svítilo pochodněmi. Už bylo šero. Od řeky se plouhaly první třásně podvečerní mlhy. Končil boj, končil požehnaný den. Pax huic terrae! Pax hominibus! Václav vdechl nasládlý jarní vzduch, našel si večernici na nebi a odhadl, že počasí do zítřka vydrží. Jitro bude opět svěží, pohoda trvalá. Příhodná k lovu na tetřívky. A potěšen tím šťastným spádem událostí rozpřáhl náruč a objal Hulera.

– Jdi si lehnout, kupečku. Zasloužíme si odpočinku. Byl to pohnutý den! Spi sladce. Navrátili jsme Čechám pohodu a mír.

– Preláty už dnes topit nebudem?

– Jaké preláty?

– Schytali jsme ti je. Pro tvou zábavu.

Přikopali jim je blíž. Byl na ně odporný pohled. Stav jejich oděvu vyvolával pohoršení. Tvářili se ztrápeně. Kazili pohodu a mír.

Nejmenšímu z nich podklesla kolena a on sepjal ruce a pozvedl k panovníkovi uslzené zraky, plné důvěry.

– Děje se křivda, spravedlivý králi! Hyneme v ouzkostech! Vysvoboď nás!

Václav se k němu sehnul a natočil si ho ke světlu pochodně.

– Tebe já znám. Ty jsi plch. Nezapírej! Už ti zas cvakají zuby? Já přece břicha nepárám. Ukaž! Ztučněls, co? Tobě se děje křivda? A jaká? Od koho?

– Od řvoucích soldátů! Honí nás jak nadmutou kozu! Zamanuli si, že nás utopí! Proč, sami nevědí. Snad jenom pro svou zábavu. Sprostota! Soldátský nápad! Telecí!

A Johánek se oddaně sápal na svého zachránce, jist si jeho královskou spravedlností, jež umožní nevinným vybřísti z běd.

Huler, neobeznalý v dvorských mravech, vyprskl.

Václav sebou vztekle škubl, hmátl po Johánkovi a chytil ho pod krkem za sutanu.

– Telecí, povídáš? Díky za upřímnost. Upřímnost já vždycky chválím. Taky ti něco upřímně povím. Tys myslel, že tě vytrousím z paměti? Nevytrousil jsem, bratříčku. Nosím tě v srdci. Sprostota, povídáš? Ty za ni můžeš, mrcho mrňavá! Ty můžeš za všecko! Tys napsal ortel nad Arabelou. Tys mě zkazil! Tys mně oznámil pravdu! A pravda rozežírá duši. Pravda je konec. Pravda nemá být! Honem odříkej otčenáš. Hodím tě psům.

A hřbetem ruky, na které nosil prsten po lútečce, prsten s karneolem jako s kapičkou pravdy, odehnal od sebe ten hnusný, uslzený kontrfekt. A prstýnek rozškrábl Johánkovi tvář od oka až po třaslavý podbradek.

Johánek si špinavými prsty osahával škrábanec, kvílel a kolenačky ustupoval z dosahu královské spravedlivosti.

– Psům ne! Ona se za nás modlí! V metropolitním chrámě!

Neházej mě psům!

– Kdo se za tebe modlí?

– Královna!

– Která královna?

– Mrtvá i živá! Tvoji psi rvou hrdla! Neházej mě psům! Václav zbledl a vyhrnul si rukáv, aby plchovi znovu a jaksepatří hmátl po krku.

Včas si však uvědomil, že ten mirákl má příliš početné publikum. A že dialog se courá v kaluži příliš lepkavé, než aby bylo radno snovati ho dál. Zprudka se rozhlédl, nepošklebují-li se mu. Pak se vyhoupl do sedla. A pokynul Hulerovi, ať podle chuti pokračuje ve své zábavě.

– Když sis je schytal, já ti je neberu. Pobav se. Pohrej si. Takový rušný den se musí nějak zakončit. Aby se poznalo, že jsme ho nepromarnili.

– Utopit?

– Ale kupečku! I plchům se chce žít. Vymysli něco žertovnějšího!

A pobodl arábka a zmizel. Úprkem.

_____

I Huler už byl znaven, hladový a nevrlý z tak mizivého zisku po tolikerém snažení. Vůbec ho nelákalo bavit se s preláty. Lákalo ho zbavit se prelátů.

A nevymyslel nic žertovnějšího, nežli že je zahnal přes most na havelské tržiště, na rychtu. Tam je dal zavřít do sklepa. A odvedle z šenku si vyvolal staroměstského rychtáře.

– Máš ve sklepě vězně. Pozdrav tě Bůh.

– A v šenku mám načaté pivo. Seru ti na vězně. Přiveď je ráno. Pozdrav tě Bůh.

– Nebudu je do rána živit. Postarej se o ně. Nebo tě tam zavřu taky. Abys vystřízlivěl. Uhni se!

Rychtář, nasáklý pivem jako doch, držel se Hulerova koně za hřívu v obavě, že na čerstvém vzduchu upadne.

Ješek Ocas, staroměstský královský rychtář, byl sice rodný bratr páně Čúchův, leč bratrovy dvorské způsoby si jaktěživ neosvojil a co

do věhlasu a vznešenosti mu nedosahoval ani po kůtka. Pozvednut do úřadu rychtáře nastěhoval svou rodinu i čeleď do rychetního domu a sebe do rychetního šenku. Správu města svěřil biřicům, mučení, věšení i kůže svlékání katu a jeho pacholkům, jemnější povinnosti úřadu písařům. A usedl v šenku a vycházel odtud zřídkakdy. Načpěl pivem, obrostl tukem a osvojil si způsoby a řeči krčemné, příjemné spolubesedníkům a spolupivcům u stolu, mezi něž se uchyloval šlechtic, lepší kněz či mistr vysokého učení jen náhodou, svatohavelští mistři pekaři a řezníci a kováři zato pravidlem a ani zběhlý mníšek, zloděj slepic, kočovný zpěvák a pištec nebyli nevítanou výjimkou. Ješek Ocas si žil v kruhu lidí prostých a jadrných, žil si jako vepř na krmníku a byl svým žitím spokojen.

– Ty jednou zavřeš i sebe. Co je to za havěť?

– Preláti. Čtyři. Vysoká zvěř! A jeden rytíř.

– Preláti? Aby mě farář proklel i s celou mou živností? Aby mně svatá Veronika plivla do piva? Archandělové v noci okousali šunky na bidle? S církví se, pane podkomoří, handrkuj sám. Sluhy církve si maltretýruj sám. Nestrkej je za košili počestnému rychtáři. Pojď. Preláty pustíme a zalezem si do tepla. Dáš si kapříka s křenem? Jitrnička by byla výživnější, co? Ale nejde to. Ještě devět dní! Zatracený půst!

– Sklapni zobák! Nestrkám ti je za košili já. Strká ti je král.

– Král?

Ješek Ocas, staroměstský královský rychtář, nechal hřívu hřívou, zapotácel se, dopadl na prázdný soudek a smutně si odříhl. Tak lahodně mu ten večer začínal! A takhle se mu zmrší!

– Hleď si jich řádně. Když se přiznají, dej to zapsat. Král se prospí a ráno se na ně bude ptát.

– Ale nač preláty? Nestačilo by něco obyčejnějšího? S církví já jídám jenom samé šťovíky.

– A král snad nejídá s církví šťovíky? Neslyšels, co bylo před Svatou Maří? Jaké srocení vojsk?

– Co mně je do srocení vojsk před Svatou Maří? Já si svoje město hlídám. Mně se lidi po ulicích neperou. Chcíplotiny se mi nikde nepovalují. Splašky tečou poskopečka, v šencích se čepuje a v

kostelích se zpívá. Co mně je do vašeho srocení vojsk?

– A kolik vojska stojí před Svinskou bránou, o tom neslyšels? Co bude zítra k polednímu, jestli vtrhne do Prahy, o tom se v tvých kostelích nezpívá? Propíchnou tě, až z tebe pivo vystříkne! Přibijou tě na vrata a budeš cucat houbu s octem!

– Svatá panno nahatá! A všecko to jsou vojska církevní?

– Ledasjaká vojska. V Čechách je zmatek, rychtáři. Provalily se vředy a puchejře. Splašky tečou poskopečka, ale trůn se kymácí. Chystali zradu. Chystali se rozkrást korunní statky. Města. Rybníky. Krále dát do klece jako opici. A sami spravovat království. To znamená ždímat království!

– A kdo se chystal?

– Ledaskdo.

– A oni že se k tomu přiznají?

– Jací oni?

– Preláti.

– Ty jsi rychtář. Ty vedeš potazy. Když se přiznají, dej to zapsat. Král se bude ptát. Kdyby mluvili o mně, nevěř jim. Hlavně ten meloun kdyby mluvil.

– Meloun?

– Puchník se jmenuje. Kdyby mluvili o mně, nezapisovat. Pošlu ti nějaké sukno. Hleď si jich přísně. Taky toho poškrábaného. Na tváři. Král ho nosí v paměti. Nevím proč. Je to Jenštejnův vikář. Potvrdil kladrubského opata. Na to opatství nezapomeň. Natáhni ho na žebřík. Já ale vůbec nic nevím. Nic jsem ti neprozradil. Ani jsem tady nebyl. Šest loktů yperského sukna ti pošlu. Pozdrav tě Bůh.

A Huler pobodl koně a zmizel. Kalupem.

Zbyl Ješek Ocas, aby korunoval dílo. Aby přebral hrách, přesil úmysly dobré i zlé a rozeznal perly od sviní. Aby podojil kozla příběhu.

Nejdřív se na to v šenku ještě napil. Potom s rozžatou svící a se džbánem piva klopýtal do sklepení, kde byla šatlava. Odemkli mu, přisunuli mu lavici, posadili ho na ni, opřeli ho o zeď. Takto připraven a velebně rozcapen, se svícnem místo meče, se džbánem místo vah, byl by jistě při troše smyslu pro špás mohl být považován

za bohyni Justicii. Chyběla jen páska přes oči; jeho zrak byl ovšem natolik zkalen pivem, že tak jako tak se mu předměty i lidé rozplývali v mhách, rozdvojovali se a opět vjedno slévali, a tudíž nezaujatost spravedlivé bohyně byla též napodobena téměř dokonale, jelikož není lehko nadržovat tomu či onomu, mlží-li se před námi k nerozeznání stejně rypák toho jako rypák onoho. Nikdo z přítomných však nezatleskal, nikdo si nepovšiml rychtářova zbožštění. Nikdo neprojevil ani štipeček smyslu pro špás. Ticho bylo tíživé, vzduch vlhký, fakule na zdi čmoudila, nálada přítomných se zdála ponurá. Ješek Ocas zahromoval na biřice, ať neodcházejí, ať tu zůstanou k ochraně svého rychtáře, kdyby ho vězňové ohrožovali. Nato upřel kalný zrak do šera a hledal vzpurné figury v pláštích a biskupských mitrách, zrádce a soky králů, papežské legáty a úlisné dvořany arcibiskupovy. Nalezl však jenom stulená ptáčátka v mlze na slámě, hnízdo zděšených rypáčků, otřásajících se neslyšným, leč smrtelným nářkem a kvikotem. Kousek dál pod mřížovým okénkem stál kdosi další, jako by k nim nepatřil. Ale ani z něho nešel strach.

Ješek Ocas postavil džbán i svícínek a podrbal se jednou pěstí na čele a druhou na zátylku, aby zahnal pokušení zavřít oči a hnípnout si. A přitom usilovně zkoumal to nadělení na slámě a nebyl s to se dopočítat.

– Je vás moc. Kolik je vás?

Na slámě mlčeli. Ozval se ten od mříže.

– Pět. Ty jsi rychtář?

– Královský rychtář. A ty jsi kdo?

– Rytíř z Roupova. Chápeš to, rychtáři?

– Chápu to. Z Roupova. Každý jsme z nějaké té díry. Ty nejsi prelát?

– Rytíř jsem!

– A co tu děláš? Co tady strašíš, starochu? Ještě mi tu umřeš. Ty patříš před zemský soud.

– Nepatřím před žádný soud.

– Opatrně! Každý patří před nějaký soud. Páni a rytíři před zemský, svěcené osoby před církevní a všelijaká holota sem ke mně do sklepa. Jenže někdy se to těžko sortýruje. Rypák jako rypák. Rytíř

jako holota.

– Tebe poženu před soud! Před boží!

Rychtář se přesvědčil, stojí-li při něm jeho biřicové, a ukázal jim na neposedného rytíře.

– Vříská. Je to dědek a vříská. Nepatří sem, a vříská. Vyrušuje. Odvést! Do poustevny! A něco přítulného na nožky!

Odvedli Něpra do kumbálu, kam se zavírali odsouzenci před popravou. A nohy mu zamkli do klády.

Ješek Ocas v ten ráz na rytíře zapomněl. Zívl a podrbal se kdesi pod pupkem.

– Je vás moc. Farář mě prokleje. Aby Hulera čerti vzali! A vymiškovali!

A zabral se do bezedných úvah a do vzdechů tak bezútěšných, že si až opasek musel povolit.

Jiný by si zoufal. Vyklidil by pole. Dal by to k ledu. Odložil by to na zítřek. Vydávil by šplounavý obsah přecpaného žaludku a odporoučel by se na kutě. Ale Ješek Ocas byl z pevného fládru. Z tvrdého semene. Co snědl a vypil, to i strávil. Když někam dopadl zadkem, nevstával, pokud nerozsedl stoličku. A když se zabral do úvah, leckdy i lavice pod tím náporem praskala a přicházelo vniveč nádobí hliněné i cínové a dály se věci zlé, ba nejhorší.

– Který z vás je meloun? Nikdo se nepřihlásil.

– Meloun řečený Bochník! Vstaň!

Mikuláš Puchník se dovtípil, prohrábl v prsou šednoucí oharky odvahy a povstal co nejdůstojněji. Pod napuchlými víčky mu zablikala nepatrná krůpějka naděje.

– Jmenuju se Puchník.

– Ne Bochník?

– Puchník.

– Puchník jako Bochník.

– Oficiál pražského arcibiskupství.

– Může být.

Krůpějka rostla a zatřpytila se. Zná jméno. Uznává úřad. Vybral si Mikuláše Puchníka, perzónu ze všech nejváženější.

– Kanovník pražský, olomoucký a mělnický.

– Může být.

Krůpějka se proměňovala v zářivý krystal. Puchník se rozkročil a z rukávů vytřásl slámu.

– Jsem oběť nepravosti, rychtáři. Nebo řekněme omylu.

– Taky může být. Sedni si ke mně, Bochníku. Hni se! Nevyschlo ti na patře?

Puchník se zadostiučiněním přijal místo na lavici vedle rychtáře, soucitně se usmál na své bývalé druhy v neštěstí, lokl si rychtářova piva, přežehnal se, složil ruce na břicho a všecek se rozzářil.

– Zaplať Bůh. Hlavně že se to vysvětlilo. Máš líbeznou šatlavu, rychtáři, ale já bych radši už byl v peřinách. Ráno časně musím být na nohou. Něco málo se ještě dovysvětlí a pak hned jedu do Říma. K papeži! S líbezným posláním!

– Může být. Zatím ale seď a zavři hubu. Nebo ti ji líbezně roztrhnu. Který z vás je poškrábaný? Ukaž mi ho.

Světýlko pod víčky pohaslo. Puchník se všecek scvrkl a pivo mu hořklo ve chřtánu.

– Co poškrábaný? Jak poškrábaný?

– Vím já? Poškrábaný! Na tváři! Potvrdil nějakého opata!

Úřad neuznává. Huby trhá. Nebohý Mikuláš Puchník ho něčím rozzlobil. Nebohý Mikuláš Puchník si ho musí udobřit. A je-li Mikuláši Puchníkovi přece jen souzeno snášeti úděl neblahý, proč by se s tím rancem tahal sám?

Puchník se sklonil, předstíraje, že si ohmatává pryskýř na patě, a zašeptal nenápadně, zlehounka.

– Ten mrňavý. Ten nalevo.

Ješek Ocas už pojal záměr. Už vyseděl myšlenku. Šlechetný hospodář své lačné jídce rovně podělí. Dva preláty svaté církvi, dva preláty českému králi. Dá Bůh, že jim to postačí. Dva preláty Ješek Ocas v poctivosti a lásce propustí, aby šli a zvěstovali jeho dobrotu. Aby se uchlácholil hněv církve. Aby se vidělo, jaký je Ješek Ocas křesťan stálý, horlivý, jenž ani svému králi v hříchu neslouží. Dva preláty pak si Ješek Ocas ponechá a hledět si jich bude přísně. Aby nemektal a nerudl studem, až se král bude ptát. Aby se vidělo, jaký je Ješek Ocas rychtář stálý a horlivý, který i v hříchu svému králi

poslouží. Svědomí v rychtářově nitru jako trosečník hnané do vírů šplounajícího žaludku, skomíravým hláskem volalo o pomoc. Ale Ješek Ocas byl z houževnatého kořene a dokázal strávit i kocoura, česnekem potřeného, slaninou protýkaného. Natož jakési zimomřivé svědomí. Zamlaskal na toho mrňavého, na toho nalevo a natáhl k němu dlaň se soustem kocouří pečínky.

– Vstávej. Sedni si k nám.

I Johánek tedy povstal, ale žádné světýlko mu pod víčky nezamrkalo. I on se pokusil upozornit na svoje důstojenství, ale začal jen chabě, skoro ho ani slyšet nebylo.

– Jsem generální vikář.

– Co si to špitáš, zámoro?

– Jsem generální vikář. Kanovník vyšehradský, arcijáhen žatecký. Doktor dekretů. Jsem znalý čtení i písma a řeči latinské. Zběhlý v počtech i listinách. Spatřil jsem město Salcburk, město Janov a město Padovu. Stoloval jsem s probošty a biskupy! Byl jsem u toho, když papežovi kapalo z úst!

A tu Johánek najednou poskočil vpřed a povyplázl jazyk a zadoufal, že ho má černý, napuchlý, že z něho jde strach, že rychtář vydá sten a vyrazí jekot a bude se svíjet na zemi a v křečích se zakousne do svých vlastních podešví.

Ješek Ocas dopil zbylou slzu ze džbánu, rozmrzele zafuněl a upravil si knír.

– Chovej se slušně. Sedni a seď.

A předklonil se a smýkl Johánkem vedle sebe na lavici a stkvěl se tam nyní jako Spasitel mezi dvěma lotry, na klíně nanicdobrý džbán.

Johánek vydal sten a bezděky si měřil vzdálenost od svých zubů ke svým podešvím. A jeho hlas už jen poskonával a jazyk se mu třel o dáseň, kvapem schnoucí, obracející se v písek a poušť.

– Ona se za nás modlí. Klečí v metropolitním chrámě a modlí se.

– Může být. A kdo že klečí?

– Královna!

– Chytá se tě fantas? Nebo ti taky vyschlo na patře? Ale my už jsme ti to vypili! Leda houbu s octem že by sis ocucal. Jenže kde ji tady seženem? A ty ani nejsi Kristus Pán. Kolik vojska že stojí před

Svinskou bránou? Nepovíš? Povíš, zámoro. My si trošinku pomůžem a ty povíš i kolik máš chlupů na zádech. Pošleme si pro pivo?

Johánek už nic neodpověděl, Johánek pochýlil hlavu, svěsil ruce mezi kolena a zatajil i dech, aby už dále nebudil pozornost, aby se na něho pozapomnělo; rozvírá-li se jáma osudu a svrženi-li budou nevinní beránkové do hlubin, ať je Johánek alespoň vržen poslední. Beránků je patero. Poslední bohdá padne na měkké. Vyplazovat jazyk byla chyba. Ostatní beránkové ať se protiví sudbě a budí pozornost. Johánek bude tichý a poslední.

Děkan Bohuslav z Krnova se ovšem neprotivil. Děkan jen bezmocně ležel na slámě a litoval svých činů. Zejména toho litoval, že včas neodpadl od arcibiskupa a nepřidal se ke straně schopnější. A poroučel duši Bohu.

Zato Václav Knoblouch neležel a nelelkoval. Václav Knoblouch závistivě sledoval, jaké přízně se jeho bratrům dostalo, a špicoval uši, o čem si to s rychtářem povídají. Knoblouch byl mladší děkana, Knoblouch ještě duši z těla vypustit nehodlal. Bratří se vloudili na lavici přízně. Ale ta bývává hladká. Snadno s ní sklouzne, koho postrčíš. Knoblouch se vztyčil a čiperně vkročil do arény, hotov o přízeň lítě zápasit.

– Jsem probošt míšeňský. Pražský metropolitní kanovník. Povím všechno. Všechny ukážu.

– Aby tě luciáš!

Ale Knoblouch se nedal zmást ni odradit, mocně odstrčil Johánka na sám kraj a hbitě usedl a přilepil se ramenem k rychtářovi a zadkem k lavici, lodičce želané, jež plula nazpět k medokvětým břehům žití.

– Veliké vojsko, rychtáři. Před Svinskou i před Horskou. Avignonské. I římské. Roty luciášovy! Pošlu pro pivo.

Vtom se Puchník natáhl přes rychtáře, až mu shodil džbán z klína, a chňapl Knobloucha za vlasy a seč byl, jím třepal, aby probošta setřásl z přetížené lodice do náruče vod.

– Non es dignus! Apage! Tlamo hnojná! Non es dignus, tlamo hadová!

A to už ani Ješek Ocas, muž venkoncem klidný, i uprostřed

krčemních vřav spokojeně netečný, nemohl déle snášet. Nejenomže se do latinské disputace pouštějí. I džbán mu rozbili! Popadl strůjce svády Knobloucha a mrštil jím zpátky na slámu.

– Co se mrvíš, Osvícenosti? Jakpak teď pošleš pro pivo? Do čepice? Nedělej mi tu z toho kurník, Osvícenosti! Zůstanete, jak jsem vás rozdělil! Dva církvi a dva králi! Nebudu o tom znova přemejšlet!

– Milost! Církvi ne! Daruj mi život, neužil jsem ho doposud! Králi taky ne!

Knoblouch, stahován mezi škeble, dolů do tůní, lapal po vzduchu a mrskal nohama a po tvářích se mu skrze pěnu běsných slin draly bystřinky dítěcích, žalostných slz. Ouvej, životě! Knůtečku churavý!

– Nešij sebou! Kdo tu slámu bude zametat? A zvedej se! Oba se zvedejte! Nenastlali jsme, abyste se nám tady váleli! Slyšíš? Vás dva odevzdám církvi. Nehledě na nebezpečí s tím spojené. Aby se uchlácholil hněv církve. Aby se vidělo.

– Smilování! Nejsem připraven!

– Kuš! Vyřídíš církvi, že jsem vás dva v lásce a míru propustil. Budeš zvěstovat mou dobrotu. Jako anděl Páně. A ven! A hned!

A Johánek a Puchník s očima navrch hlavy přihlíželi, jak biřicové vlekou náhle probošta i děkana nikoli pod sekeru, aby se církvi odevzdaly jejich údy zvlášť a trupy zvlášť, alebrž jak je vlekou ven ze sklepa; a nevěřícně naslouchali, jak rychtář velí vyprovodit děkana i probošta na konzistoř anebo do domu nunciova a důvěrně tam vyřídit, že Ješek Ocas, křesťan horlivý, navzdory přání královu posílá je oba svaté církvi darem, živé a neporušené.

Vývoj truchlohry se stával nepřehledným. Jednání rychtářovo se vymykalo všem zkušenostem s lidskými tvory i zdravému rozumu. Puchník chmátl do prázdna, jako by chytal mouchu, ačkoli do toho studeného a mokrého sklepa jistě moucha ani v létě nezavítala; a pak si dlouho prohlížel svou holou dlaň.

– A nás? Už jsem tě upozornil, že jedu do Říma. Časně! Cum die! Odpovídej! A nás?

– Mluv pomalu a mluv česky. Nerozumím ti. Co nás?

– Kdy nás propustíš?

Ješek Ocas pochopil a rozveselilo ho to. Přitáhl si své dva lotry k

sobě blíž a smířlivě jim vrazil palce mezi žebra.

– Nemůže být. Někoho potrestat musíme.

– Zač potrestat?

– Neptej se hloupě, Bochníku. Nedělej potíže.

– Nedělám. Dohodněme se, rychtáři. Jsme sluhové boží a jsme lidé uznalí. Půlka oltáře by ti stačila?

– Na co zas půlka oltáře? Mluv jako člověk! Makovice se mi z vás rozskočí! Co bych si počal s půlkou oltáře?

– Není řeč o oltáři.

– Je řeč o oltáři!

– Je řeč o příjmech z oltáře. V mém farním kostele. Dvě kopy ročně by to vyneslo.

– Komu?

– Tobě. Byl by to dostatečný trest?

– A proč bys ty mě trestal, Bochníku?

– Sebe bych trestal. Dám půlku oltáře a ty mě propustíš. Ješek Ocas konečně pochopil a rozveselilo ho to ještě víc.

– Ne, Chlebíku. Ne. Teď už je pozdě nadělovat obročí. Dřív se přiznej. Potom bude řeč o oltáři.

– K čemu se přiznat?

Ješek Ocas se zarazil, zamračil se a zašátral v paměti. K čemu se to mají přiznat? Bůhsámví.

– Ke všemu.

Puchníkovi to zaváhání neušlo; přeměřil si králova sluhu, jeho nízké čelo, jeho purpurový lalok pod bradou, jeho pobryndaný kabátec, a potměšile se na rychtáře zakřenil.

– I k sedmeru hlavních hříchů? I k vraždění neviňátek betlémských?

– Může být, Chlebíku. Může být, že i k osmeru. Může být, že se tě zeptám, kdo obtěžkal Pannu Marii. A ty to přiznáš. Na žebříku to přiznáš. A rád.

Puchníkovi úsměv na rtech pozvolna kameněl.

– Žebřík nepadá v úvahu.

– Ale padá. Proč by nepadal? Zajdem si ho prohlídnout? Je pohledný. Nový. Ze smrkového dříví. A jiné hračičky ti předvedem.

Vlašského způsobu.

– Nepadá v úvahu! Jsem šlechtic! Zeman! A osoba duchovní!

– Ták vidíš. Radši se přiznej. Máme ti tahat ruce z kloubů? Osoby duchovní při tom hrozně skuhrají.

– Bože můj! Andělé in excelsis! Svatý patrone Mikuláši!

Co mlčíš, Johanes? Co sedíš jako panna v mlíčí? Počítáš, že si tě nevšimnou? Netěš se! Všimnou! Já se postarám! A k čemu se přiznat, rychtáři?

– Ke všemu.

Vývoj truchlohry spěl k úplnému zblbnutí.

Václav, český král, mezitím ovšem zdárně vypustil z hlavy vzpomínky na plchy i na rozvrat ve své říši; ležel si u krbu na kožešině a pil těžké víno bolzanské rovnou z konvice a kolem něho se válely svitky papíru s jemným rýsováním a nad svitky stál starý muž, kameník Petr Parléř, a přesvědčoval krále, že je načase začít se stavbou věže při chrámu Svatovítském, a pomáhaje si drsnýma rukama vášnivě mu líčil tu věž, z opukového kamene, jedinou, štíhlou a vysokou. A věž strměla svůdně do nebes a z konvice voněly temně rudé hlubiny, ale Václav ležel v mlze uprostřed, vzdálen výškám i hlubinám, vzdálen pravdě, vzdálen lidem, směšně uprostřed, teskliv a na kožešině, lichý a nepotřebný a sám. A rozhodl se, že dopije a půjde spát.

A Žofie, česká královna, klečela ve své ložnici na sametovém polštářku, a protože nikdo nepřicházel ji potěšit anebo ji alespoň zabít a ona byla lichá, nepotřebná a sama, přemítala o dštícím ohni a o Beránkovi, jenž přijde a vyhlásí spravedlivé království a ztrestá hříšné, najmě opilce a chlípníky a lovce zvěře a honce plachých duší a všechny jedince mužského pohlaví, ze kterých ustavičně vytékají slzy a páchnoucí sliny, a vyhlásí pravé náboženství a požehná opuštěným ženám, jež spočinuly bílými koleny na bílých sametových polštářcích. A Beránek se ctné Žofii zjevil, Beránek urozený, s korunkou, ale byl to Beránek plačící, stulil se jí ke špičkám střevíců a plačky jí prozradil své obavy, všechno asi bude jinak a marno toužiti, neboť království spravedlnosti nesou na svých vztyčených hrubých prstech potrhlí kazatelé, beroucí tuto zajímavou ideu přespříliš

doslova, neschopní vzít na vědomí, že to v podstatě měla být jen hra, rozmar nebes, dumy učených teologů a útěcha plachých opuštěných duší z rodu urozeného, a za kazateli, Domine sancte Pater, za kazateli se táhne cosi ještě pohoršlivějšího, neblahá budoucnost, ó sestro s korunkou, zástupové tam boří hrady a potápějí ostrovy, podivní bližní, ó sestro s korunkou, ochotní jenom tak, z hladu si upéci a sníst možná i Beránka božího, o beranech a jiném bravu z královských chlívů a ovčínů už ani nemluvě. Žofie se sklonila, aby prohrábla Beránkovi srst, není-li to vlastně Pokušitel, Antikrist, ale on už tam nebyl, sfoukla tedy svíčku a ustala v bezcílném přemítání a tesklivě se dívala před sebe do tmy, s bílými koleny na polštářku, a všechno kolem ní plulo v mlhách jako ptačí křídla, nebesa i země, ba i ta neblahá budoucnost, jako jemně narýsovaní ptáci, kteří se jí vůbec nedotýkali, aniž se ona směla dotknout jich. I ucítila zčistajasna v duši nasládlou chuť stárnutí, smutku a samoty a zalíbilo se jí v tom. A rozhodla se, že si založí v své duši klášter kateřinek poustevnic a vstoupí do něho. Sama. Předtím ale že půjde spát.

A pražský arcibiskup Jan z Jenštejna cválal pahorkatou krajinou na nocleh ke klarisinkám, už bylo tma a on stále ještě cválal mlhou mezi lesy a v úvozech, teskliv, zdrcen, nicméně zbaven povinností a moci a dilemat, nicméně živ a zdráv, úlevně cválal odnikud nikam, do bezpečí a na nocleh.

A nejinak se vedlo všem perzónám vyššího postavení, citlivějších povah a křehčího habitu; zanechávajíce bezútěšného přemítání, pouštějíce vše nevlídné z hlavy, zejména pravdu co nejusilovněji zahánějíce, vzdalovaly se budoucnosti tesklivy, sklíčeny, nicméně živy a zdrávy. A že byl půst a že byl čtvrtek a že se nic nedělo, kdekdo se chystal, že půjde brzo spát.

Ješek Ocas však dokonával dílo.

Nejprve musel nějak skoncovat s rytířem z Roupova. Rytíř vedle v kumbálu strašlivě povykoval, rozléhalo se to po celé rychtě, bylo to určitě slyšet až ven na rynek a večernímu klidu ve Starém Městě pražském to neprospívalo.

Rytíř Něpr přivolával smrt. Rytíř Něpr, s nohama v kládě, po těžké rozvaze usoudil, že to, co se stalo obyčejem, váží vposledku

více než to, co je nejrozumnější. Nejrozumnější by bylo vytratit se. Dle obyčeje však rytíř volí spíše smrt. Obzvláště rytíř z chudšího rodu. A obzvláště rytíř, jemuž zamkli nohy do klády, takže se vytratit ani nemůže. Mohl by prosit. Škemrat o život. Jenže bůhví byl-li by vyslyšen. Rytíř Něpr byl už příliš stár, aby se svěřil možnosti tak nejisté. Zaplašil necudné přeludy naděje, uklidil si na špejchárku srdce, pomodlil se ke svatému Jiří o přímluvu, kdyby snad Hospodin mínil, že o život lidský se sluší i škemrat, pro život že i bahnem je slušno se broditi, a přivolával smrt.

– Makovice mi z tebe pukne! Chceš snad, abych tě já sám uškrtil?

– Káže obyčej, abych byl sťat

– Sťat! Kam se s tebou teď v noci povlečem?

– Chci být sťat tady na místě!

– Na místě! Tady na místě! Matko boží samodruhá! Víš ty, jak se tím nasviní? Sypej mi odtud! Haraší ti v kebuli! Sypej se pryč!

A rytíř Něpr byl vyproštěn z klády a vyhnán, s hanbou vyhnán, potupně zahnán na svobodu, jen si ještě Ješek Ocas pro potěšení poručili, aby ho vysvlékli donaha, i vysvlékli ho a dva biřicové ho vynesli jako andělíčka před rychtu a nechali ho tam, běžel pak přes havelské tržiště a hekal hrůzou, živ, Ješek Ocas vyběhl za ním a smál se, až mu v kříži křupalo, vypadalo to, že se rytíř Něpr v šenku ožral a vyvádí rozličná prasáctví, nebo že byl vyšťourán z ráje, právě když lezl na choť rychetního písaře, běžel a jeho bílé tělo svítilo v potemnělých uličkách jako červ, zastavil se až při kostele svatého Linharta, v ochozu pod stříškou tam tábořili a na modlitbách dleli přespolní poutníci milostivého léta, zprvu se ulekli, divné děje se v Praze u příležitosti posvátného milostivého léta dějí, odpoledne hemžení vojsk a teď zas bílý prorok bez oděvu, dobývající se do vrat chrámových, pak ale zjistili, že to není prorok, že je to jenom ožralec jakýsi, odehnali ho od kostela a smáli se mu a smáli, až jim v kříži křupalo. A rytíř Něpr vyčerpán klesl za rohem na kupku suchého hnoje a nahlas zahořekoval. Byl svoboden, byl živ.

Ješek Ocas, když už si tak pěkně od výkonu svých povinností odběhl, zastavil se v šenku na pivo. Věžňové to bez něho tu chvilku

vydrží.

– Je s námi konec, bratře Mikuláši?

– Ne! Mou kůži nedostanou! Já se přiznám! Ke všemu! Budeme se bránit, Johanes. Budeme jako hadi. Bůh nedopustí, abychom se odtud nevykroutili. Klekni si, slíbíme něco. Složíme zbožný slib. Bůh k nám za to shlédne. A pomůže nám. Třeba kapli mu slíbíme postavit. Kamennou. Velikou. Na vrchu Petříně. Nebo aspoň křížek. Ty nevěříš, že nám Bůh pomůže? Ty v Boha nedoufáš?

– Doufám. Snažím se. Ale asi je s námi konec, bratře Mikuláši.

Johánek se upřímně snažil.

Po celý život se Johánek upřímně snažil. Bránil se. Kroutil se. šplhal nahoru a uhýbal střelám osudu. Ale tahle už bylo nad jeho síly.

A ledaco by se ještě dalo zaonačit a vydumat. Dalo by se uklouznout. Jenomže na jak dlouho?

Pustil ses do boje, Johanes. Po boku bratří prelátů. Vysoko na žebříku úřadů a titulů. A to byl ten omyl. To byla ta chyba. Žebřík je nástroj zrádlivý. I ruce z kloubů se na něm tahají.

A Johánek už zestárl a jeho síla ochabla.

Leviatan jde za tebou, Johanes. Leviatan, krokodýl, obluda žravá, ryčící. Dupe a mlaská. A není před ním úniku.

Úzkost se přitiskla Johánkovi na prsa, ostrými zoubky si dírku prokousla, tenounký šlaufek prostrčila a sála krev.

– Ne! Pane na nebesích! Nedovolím to! Nestrpím! Odjíždím do Říma! Svatý otec mě chová v lásce! Kde to žijeme, Johanes? Výkvět církve se zavírá do sklepa pod rychtu? Mám tady bídně zahynout? Oznámím to papeži!

Puchník se potil, nadouval se a prskal. Puchníka posedl strach.

– Upokoj se, bratře Mikuláši. Výkvětu církve Bůh nedá zahynout.

Ale je Johánek nějaký výkvět církve?

Bejlí církve je Johánek. Otřásněné úřady a tituly. S dvaapadesáti kopami ročního příjmu. A přesto bejlí. Klášterní poddaný je Johánek.

– Budeme volat, Johanes! Budeme kopat do dveří! Dovoláme se pomoci. Vstaň! Co mlčíš? Ty čítáš, že se nedovoláme?

– Já čítám, že se nedovoláme.

– Svatí mučedníci! A lidi si sedí u večeře! Lidi se najedí a půjdou spát! Copak nám nikdo nepomůže, Johanes?

– Já čítám, že nikdo. Bůh nedal teploučkého jara.

Bůh uvnitř žeber pronásleduje lidskou duši jako koroptev. A ani tělo nepřebývá v bezpečí.

Škrábanec Johánka pálil, uschlý pot ho štípal, nohy ho bolely.

Johánek neuhlídal svůj úřad. Svou košatinku a svá beneficia.

Svůj drahý pelíšek.

Končí putování, pocestný si chladí znavená chodidla. Nebe je plné hvězd, řeka šumí, pastevci v dálce hrají na šalmaj a on se ukládá k spánku. Ve sklepě.

Život dozrál, a kde je ovoce?

A pomoci se nedovoláš. Lidé jsou v dálce. U svých stád. U večeře. Netoulají se kdovíkudy. Neponocují kdoví s kým. Spořádaně se dostavili do svých kotců a domovů. Jen Mikuláš Puchník se ještě s Johánkem pozdržel.

Ale Mikuláš Puchník bližním nepomáhá. Nenarodil se, aby bližním pomáhal. Není to jeho mrav.

Ani Johánkův mrav to ostatně není.

Podivné spřežení. Žertovná dvojice!

– Zachraň mě, Johanes!

Puchník obrátil k Johánkovi svou útýranou líc, své uslzené oči, své tučné podbradky, roztřesené jako sulc.

– Jak bych já mohl, bratře Mikuláši? Ani sám sebe nejsem vstavu zachránit.

Puchník však nepolevoval. Svezl se z lavice, schoulil se na studených dlážkách a hlavu položil Johánkovi do klína.

– Smiluj se, Johanes!

– Pro rány boží, bratře Mikuláši! Copak to tropíš? Vstávej! Nastydneš!

A Johánek zhurta šťouchl palcem do Puchníkovy pleše, aby tu dotěrnou hlavu vypudil.

Puchník tedy hořce vzdychl, vyčítavě na Johánka pohlédl a odvlekl se o kus dál, do výklenku na snop čisté slámy, a zůstal tam se svým hořem opuštěn a sedělo se mu tam nakonec i pohodlněji.

Zpizděné živobytí!

Čert aby z nás už peří dral!

Nehodí se to, nechat bratra Puchníka, aby zůstal sám se svým hořem. Opuštěn a na slámě. Bratr Puchník je křesťan vznešenější. Má rodný statek. A koberce. A známosti!

– Odpusť mi, bratře Mikuláši. Neumím se chovat. Jsem člověk sprostý. Venkovský.

– To nic. Nedělej si násilí.

– Zachránil bych tě. Jenže nevím jak.

– Nenamáhej se, Johanes. A nemluv na mě. Připravuju se.

– Na co se připravuješ?

– Na smrt, bratře. Na smrt. Bude to tak nejlepší. Pozdravuj ode mne všechny na konzistoři. A moje farníky. Ať se pomodlí za hříšnou duši Mikuláše Puchníka. Sbohem, Johanes.

– Ale to nejde! To by nebylo v pořádku!

– Tím se netrap. Moje ostatky ať se uloží do obyčejné truhly. A pohřbí u Svatého Víta v ochozu. Aby si na mě každý šlápl, kdo se bude mimo ubírat. Hnusně jsem hřešil. Kdyby mi Svatý otec posílal pallium arcibiskupské, dejte mi je do hrobu. Vyzpovídáš mě, viď? Udělíš mi rozhřešení in articulo mortis, viď? A na shledanou v nebi, Johanes. Andělé na výsostech, smilujte se nade mnou! Sancti martyres!

Johánek se bránil. Kroutil se. Hubu křivil. Zuby zatínal. Ale neubránil se. Lítost, plž měkký a oslizlý, zvolna se plazila jeho útrobami vzhůru. Dosáhnuvši srdce, protáhla se škvírou dovnitř, stočila se tam na štrozůčku a poručila si něco sladkého k pití a něco dojemného k naslouchání. A ihned, čert aby nám už střívka pral, ihned tu byla loužička medového nápoje, řídkého sice, víc voda nežli med, ale přece jen byla, vedle ní brčko a perníkový panák na zakousnutí, a nad loužičkou se napjaly ovčí strunky a vstoupil docela malý Hanýsek Welflínův a ťukal do nich lipovou paličkou, kolem dokolečka se usadily holky z lázní od říčky Bacchiglione a hrozně brečely, nejhlasitěji ta zrzavá, strunky se chvěly, celý Johánek zněl, zpizděné živobytí, zněl jako kaplička o půlnoční mši, špatně to skončí, děravou košilku si tableta fortuna oblíkla, zobákem do země

se takhle holubička zabodne, ale Johánek už příliš zestárl a jeho síla i čipernost ochably, jeho duch i tělo už nasládly a už byly z perníku, z perníku na zakousnutí, a on chvílemi i začínal chápat sirobu a sůl žití, marnost snažení a pravdu lidského světoběžení; což ovšem od mužů církve zahání úspěchy a vede k neštěstí.

– Nepřiznávej se, bratře Mikuláši. Přičtli by ti to k zlému. Uškodilo by ti to. Nepřizmávej se k ničemu.

– Aby mě táhli za sucha? Na žebříku? Podle vlašského způsobu?

– Nenatáhnou tě. Přiznám se já.

Puchník zbystřil zrak i sluch. Puchník se málem i radostně do stehna plácl. Namáhavě pak znovu svraštil líc po vzoru martyrů.

– Ty že se přiznáš? Ne, neutěšuj mě. Nechlub se, Johanes.

– Já se přiznám.

– Ke všemu?

– Ke všemu.

Matičko boží ztrápená, co za kohouta nám to ulítlo přes ohradu zubů? Jaký zbrklý pták! A jaké kokrhání!

– Nelži. Známe se. Jsi poseroutka, Johanes. Uškodil by sis. Připočtli by ti to k zlému. Svatá Trojice, smiluj se nade mnou!

– Nezoufej! Neplač! Neplač, nebo se taky rozpláču! Zkurvené živobytí! Ty mi teda radíš, abych se nepřiznával? Ty teda nechceš, abych se přiznal? Mně by možná tolik nepřipočtli. Na mně tak nezáleží. Ale jak si přeješ. Já dám na tebe.

– Ba ne, Johanes. Nevytáčej se. Na mě se nevymlouvej. Já ti neradím. Radit ti může jenom tvoje svědomí.

– Vůbec se v tom teď už zase nevyznám. A moje svědomí mlčí jako kámen. Neřád bezcitná je to. Otrlá.

– Není, Johanes. A nemlčí. Prve něco říkalo.

– Co by tak asi mohlo říkat? Nanejvýš nějakou nepředloženost.

– Že se přiznáš, říkalo. Že mě zachráníš. Že je to tvůj svatý úkol. Pomáhat bližnímu.

– Přesvatý úkol! Kéž bych k němu měl sílu! Ale nemám ji. Bůh mě dost nevyzbrojil do šrůtek osudu. Jsem jako z vosku. Hanba pohledět.

– Vykonal bys dobrý skutek, Johanes.

Dobrý skutek! Matičko schvácená! Ten nám tu ještě chyběl!

– To je moc těžká písnička, bratře Mikuláši. Těžká chvíle! Obtížná hodina! Zkoušejí nás.

– Co to žvaníš? Kdo koho zkouší?

– Nás. Hospodin zkouší a ďábel pokouší. A já hlady šilhám. Od rána jsme nevzali do huby. Ty hlady nešilháš? Kdyby byla aspoň žemlička! Žemlička s tvarohem! Žemlička s uzenou beraninou je arci lepší, ale když on je půst. Až za devět dní. Nacpu se uzenou beraninou, ať mě to třeba roztrhne! Serafínové boží, ten hlad!

– Jak myslíš, Johanes. Nikdo tě nenutí. Můžeš si tlachat o žemličkách. Pater noster! Qui es in caelis!

A bylo ticho a bylo jako v hrobě, jen fakule na zdi čoudila a Mikuláš Puchník šeptal slova páteře, střídavě hledě k černé klenbě nad sebou a do ječné slámy pod sebou. Buď vůle Tvá! A Welflínův Hanýsek, který předtím všeho všudy mžíček postál a zase se mlčky vypařil, i s tou svou paličkou, Welflínův Hanýsek přitlapkal znovu, spratek Vlezlý, přikolébal se v dřevákách, v plátěné kytlici a s věnečkem pampelišek na hlavě, spratek všetečný, a zpíval do brnkotu ovčích strunek, zpíval zpěv cherubů, zpěv bílých vlaštovek, zpěv běloskvoucích kůrů andělských.

– Hosana, synu Davidův! Plny jsou nebe a země slávy tvé!

– Mírni se, pacholíku, mírni se! Nicht so hitzig! Nejsme v kostelíčku, dušinko. Jsme v městské šatlavě.

Ale on pouze smekl věneček a zamával jím a způsobně pokračoval ve zpěvu.

– Hosana, Jene z Pomuku, jenž vykonáš dobrý skutek! Jenž staneš se ergo, hosana aleluja, člověkem!

Matičko krví skropená!

– A co s tím, pacholíku? A co si za to koupím? Uvažuj přece. Uškodí mi to!

Vtom za pacholíkem, přes ramena plášť lemovaný levhartem, objevila se ženská postava, bílá tvář a bílý prst. Prst ukazoval do výše, ničeho se nedotýkaje.

– Neváhej, kněže. Udobříš si Boha. Dojdeš odplaty a štěstí v nebesích.

– A tady?

– Tady není štěstí. Tady jsou lovci plaché zvěře. A neblahá budoucnost.

– A uzená beranina! Už za devět dní! Mně se tu líbí, královno! Ošklíbla se a vzdalovala se.

– Zklamals mě, kněže. Kapou z tebe sliny. A páchneš. Už na mě nespoléhej. Už se za tebe nemodlím.

Zpatlané živobytí! Ani čertův kaplan se v tom nevyzná! Jen Mikuláš Puchník se v tom vyznal. Mikuláš Puchník se ve všem vyznal výborně.

– Je vidět, Johanes, že jsi rodu nízkého. Dočkáš se beraniny, neboj se. Promastíš si kotel. Dočkáš se beraniny a na cti škodu utrpíš. Ale to ty nemůžeš posoudit. Tobě to nic neříká. Ty nepatříš mezi nás. Mezi preláty církve. Jsi žebrota a žebrotou zůstaneš.

– Neurážej mě. Patřím! Jsem arcijáhen a generální vikář. Kanovník! Infulovaný!

– Sláma ti čouhá pod infulí, Johanes. A ze střevíců hnůj. Hnát klackem jsme tě měli, když ses mezi nás cpal. Plivnout mezi oči jsme ti měli! Není v tobě ušlechtilosti! Zbytečně ses narodil. Zbytečně jsi žil. Prase jsi! Prase na hnoji!

– Takhle se mnou nemluv, bratře Mikuláši.

– Musím s tebou tak mluvit. Jsi prase a prasetem zůstaneš.

– Takhle se mnou nemluv! Protože ty jsi prase, bratře Mikuláši! Ty chrochtáš, abych se smiloval! Bezectně chrochtáš! Na martyra si hraješ! Abych tě zachránil! A já, abys věděl, já tě zachráním! Já jsem jen klášterní poddaný, já jsem možná jen bejlí církve, ale já ti budu oporou! Já nepáchnu! Doktor Johánek z Pomuku nežil zbytečně! Já ti ukážu! Já tě vyvedu z tohohle lochu, abys věděl! Abys měl vztek! In libertatem, jak praví básníci! V kabátci obšitém kuninou!

– Už zase lžeš?

– Já nelžu!

– A přiznáš se?

– A přiznám se!

– Ke všemu?

– Ke všemu!

– Dobře, Johanes. Dejme tomu, Johanes. A moclipak za to budeš chtít?

– Nic za to nebudu chtít! Jenom abys mně jednou taky záviděl! Abys měl vztek!

Matičko jediná! Co za Hanýska jsi to přivedla na svět? Hanýska ušlechtilého! Smějte se, cherubové! Uštívejte smíchy, kůrové andělští!

Johánek, nadmutý jako holub, rudý hněvem a potřísněn svou vlastní slinou, zděšen a vyrván z kořenů, užuž se chystal vychladnout. Splasknout. Vytmavit Puchníkovi svou ideu přesněji. Bez nepředložeností. Zkrátka vzít všecko zpátky; byl to plod vášně a pošetilé chvástání. Znenadání však vrzla závora a v oblaku pivní vůně vplul Ješek Ocas, občerstven a posilněn, rozpařen a rozjařen, vplul jako bachratý koráb, vracející se do přístavu, vlnami vnitř i zevně hebce kolébán.

– Zdravím vás, mučedníci a biskupové! Ješek Ocas přišel soudit živých i mrtvých. Pozdvihněte svých prdelí a klanějte se mu, nebo vás nakrájí na nudle a hodí kačenám. Jak se ti u nás daří, Chlebíku? Zpytovals hříchy? Přiznáš se?

Johánkovi hned svitlo, že musí předstoupit a rychle a velmi přesně cosi vytmavit. Ale Puchník byl rychlejší.

– Zpytovali jsme hříchy zde s bratrem Johanesem z Pomuku. Spolu a u líbezné svornosti. Je to svatý muž. Závidím mu. Přizná se on.

– Nerozumím ti. Kdo je svatý?

– On.

– A kdo se přizná?

– On.

Zahleděli se na světce. Šklíbil se, jako když právě nalačno polyká ropuchu.

– Tenhle? Ten kloudného hřícha nemá! Do něho by se ani nevešel!

– Uslyšíš. Přizná všechno. Kdopakví, neobtěžkal-li Pannu Marii.

– Tenhle? Ten by neobtěžkal ani ramlici. A Panna Maria počala z Ducha svatého. To neznáš? Duchu svatému ukáplo!

– Však ti povídám, že on je svatý. A ducha pustí, když ho polechtáš. Po vlašském způsobu. Bohdá mu i ukápne.

Vytříbeně, po pansku se bavili. Smáli se, až jim v kříži lupalo. Ješek Ocas se o Puchníka opřel, zamilovaně ho pošimral pod bradou a políbil ho za ucho.

– Je s tebou veselo, Pecínku. Hned se pozná, že jsi šlechtic. A osoba vzdělaná. Nevrátíme se do šenku?

– Toť že se vrátíme. Vrátíme a poveselíme se. Zejtra. Teď pospíchám do peřin. Ty se tu pěkně posaď a odpočívej. Bratr Johanes ti k tomu bude šeptat do ouška.

– Kdepak do peřin, Pečínku! Až do samého rána budeme dovádět! Budu bdít u tvého lože a vést potazy. Kdepak zejtra! Král se prospí a přibili by mě na vrata. Hele ho, lišku! Načpak číháš? Co? Ze jsem se užral? Že mě vyjebeš? Chyba, Pecínku! Ješek Ocas, i když se užere, svini od kance vždycky rozezná! Ustup! Nesahej na mě! Hybaj na slámu!

Puchník přivřel znavené oči a ohmatal si žárem rozpukaný ret. Převeliký balvan valil do vršku!

– Křivdu mi činíš, rychtáři. Bůh ti odpusť. Vrátíme se do šenku.

– Ne. Nikam do šenku. Seru ti na šenk. Svině jsi. Přiznej se! Co jsi obmejšlel? Zradu jsi obmejšlel! Co se kymácí? Trůn se kymácí! Křič nebo šeptej, ale už ať se ti kouří z komína!

A tu se stalo, že Johánek dokončil svoje přemítání, tiše si povzdechl a předstoupil. Předstoupil a zahovořil mírně, smírně, hlasem tesklivým.

– Nešpiň se s ním, rychtáři. Je to krysa. Ať si jde do peřin. Neboť Johánek už spolkl ropuchu a už poznal, že nic se nedá změniti. Nebe je plné hvězd a Johánkovi Welflínovu přisouzeno bylo setrvat ve sklepě. Nehostinný ložument. Nevlídná noc. A bůhsuď zda jen jedna. Spravedlnost na líné kobylce jezdí.

A bůhsuď co bude potom. Až se Johánek přizná. Až se rozkřikne jeho šprýmovné doznání. Že obmejšlel zradu. Ze rozkymácel trůn. Dojista přijde o svůj úřad, o svá beneficia. Jelikož zesměšňoval trůn i království i duchovní svůj stav. Ale není pomoci. Fortuna si vzala roztrhanou košilku a nemůže mezi slušné lidi.

Nešť.

Bůh beztak plije na naši sudbu. Pravda, Jetříšku? A ani my k jejímu polepšení příliš zdárně nepracujeme. Rozmilý ten život se přece jenom jaksi nepodařil. A nevelmi zřejmo je, jak by se po jeho pěšinách dále a dál kráčelo.

– Já se přiznám, rychtáři. Ke všemu. Ale tu krysu odtud vyžeň, je mi z ní mdlo.

– Játra boží! Poslali mi vás sem hejno a já si mám nechat tebe jednoho? A ještě toho nejmrňavějšího?

– Třeba ti tady vyrostu. Je tady vlhko. Ve vlhku i pecka vyrazí.

– Spíš tady zplesnivíš, než vyrosteš.

– Je-li to vůle boží, zplesnivím. Pak ale nebudu k jídlu.

– Krysy okoušou i plesnivého.

– Krysu vyžeň, říkal jsem! A ty snad vězně neokusuješ? Připadalo mi, že je okusuješ. Že si je pečeš na smrkovém dříví. Po vlašském způsobu. Nebo jsem se přeslechl?

Ješek Ocas, vděčen **z**a kousek té drsné zábavy, opřel se o Johánka a pošimral ho na šíji.

– Ty se mě, ty sele, nebojíš?

– Ne, kanečku, já se tě nebojím. Mně už je totiž všecko dost jedno, víš? Od rána jsem na nohou, víš? Od rána mě někdo honí jako psa po dvoře. Mně už je všeho akorát. Hlady šilhám a ospalostí nevidím. Běž, nanos dříví. Smrkového. Koupíš mně kabátek obšitý kuninou?

– Nač kabátek? Ale koupím ti jitrnici. Abys mě na věčnosti nepomlouval.

– Jitrnici nekoupíš, je půst. A kabátek obšitý kuninou možná platí na věčnosti víc než jitrnice, kanečku. Možná i leckde na zemi. Taky jsem si myslíval, že neplatí. Ale on možná platí. A jestli ne, určitě v něm člověk aspoň líp vypadá. Nežli s jitrnicí v hubě. Když už jinak je všecko dost jedno. Víš? Vyžeň tu krysu. Poslouchá a hihňá se. Nedá se před ní vážně promluvit.

– Vyženu. V tobě se mi zalíbilo, nechám si tě tu. Je s tebou veselo. Pošlem si pro pivo? A potom mi to řekneš znova. O té jitrnici v hubě. Jenže jsme bez džbánu.

– Ať krysa splaší v šenku nový, když ho rozbila. Pošli krysu pro pivo.

Ješek Ocas se ohlédl na Puchníka, který už se zpolehounka sunul ke dveřím.

– Jdi, Bochníku. S tebou je nuda. Svatý muž je zajímavější. Jdi a kup džbán. A do džbánu pivo. Bílé. Turnovské. A sem s ním! Svatý muž šilhá od žízně. Souhlasíš, svatý mužíku?

– Souhlasím. Ale ta krysa ať už se sem nevrací.

– Jakpak to? Pivo samo nepřijde!

– S pivem ať pošlou třeba děvečku.

– Ženskou? Ty bys chtěl ženskou? Ale to se pak vůbec nepoveselíme!

– Není řeč o ženských. Odsoudil jsem ho in libertatem. Neboli do věčné hanby. Ať mi jde z očí, arcibiskup. Žeň ho pryč!

– To jako Bochníka?

– Bochníka.

– On Bochník je arcibiskup?

– Bude arcibiskup. I papežem asi bude. Z huby mu poteče. Bude mít v hubě jitrnici a sliny mu potečou proudem. In flammas rubras. Neboli do ohně. Ďábel ve zlatém ornátě! Žeň ho! Obleč si kabátek a žeň ho pryč!

– Zrovna dvakrát ti nerozumím, jitrničko. Mektáš jak vrtohlavá ovce. To bude z hladu. A od žízně. Ale počkej. Upokoj se. Zařídíme to jináč. S pivem on pošle písaře. Poslouchá mě, Bochníku? Sedí tam vedle šentyše rychetní písař. Dáš mu ten džbán. S tím pivem. Ať nám ho sem zanese. A ať si vezme svoje nářadí. Souhlasíš, svatý muži? My si tu budeme vypravovat a všelijak vážně promlouvat, o jitrnici v hubě a o jiných případnostech, a písař to bude zapisovat. To se hodí. To je takový zvyk. A krysa už se vracet nemusí. Poslouchá mě, kryso?

– Poslouchám tě, rychtáři.

– A ne aby tě napadlo utíkat do peřin. Počkáš na mě v šenku, arcibiskupe.

– Počkám, rychtáři. Jiného nic nepotřebuješ? Není ti dobře, rychtáři?

Ješek Ocas se najednou chytil za hlavu a ohmatával ji oběma rukama, jako by se mu roztěkala a on se ji marně snažil udržet v původní podobě.

– Pojď blíž. Co to ten mrňous prve mektal? Ty opravdu budeš arcibiskupem?

– Já? A proč bych nebyl arcibiskupem, rychtáři?

– Slechy boží! Počkej v šenku. Aby čerti z Hulera řemeny řezali! Počkej v šenku a zapijeme to! Poručím vyvalit soudek žitavského. Ležáku. Nevykládej si nic ve zlém, arcibiskupe.

– Uvážím to.

– Trefíš nahoru sám?

– Sám.

– Nezdržuj se. Je tady vlhko.

– Rád bych se rozloučil.

– Se mnou?

– S tebou se ještě uvidím. Jinde se spolu uvidíme! Ale s bratrem Johánkem bych se rád rozloučil. Se svým nejdražším bratrem Johánkem.

– Štětiny boží! Přeješ si ho zachránit?

Puchník se na rychtáře zamračil, sepjal ruce a zakoulel očima na znamení, že takovou nehoráznost si nikdy nepřál, nepřeje si a přát si nebude. Poté se sklonil nad Johánkem a udělal mu křížek na čelo.

– Upřímně bych si to přál. Sbohem, Johanes. Děkuju ti, Johanes. Nebuď mi tady dlouho. Budeš nám chybět, Johanes.

A Johánek vzhlédl a chvilku cosi převaloval na jazyku, snad slova smíru, pokory a lásky, slova loučení. Nakonec se ale jenom nadýchl a plivl Puchníkovi do obličeje.

A opět si to přitarabil Welflínův Hanýsek, v kytlici uspodu natržené, s věnečkem zváleným, jak se právě vysoukal z klášterního kurníku; v pěsti svíral ukradené vajíčko a pěl poněkud nezpůsobně, leč s nebývalou vroucností.

– Gott sei Dank, synu Davidův, jenž stáváš se člověkem! Puchník tedy kopl Johánka do kůtka a ve vší důstojnosti a ušlechtilosti odešel.

V šenku na rychtáře samozřejmě nepočkal. Džbán i pivo zaplatil, rychetního písaře dolů poslal, ale pak už si to horempádem šinul

tmou přes havelské tržiště a uličkami ke Svatému Jiljí, kde v domě ctihodné kapituly doufal najít skryt a bezpečí, nežli si řádně rozváží, kterouže pěšinou po rajské zahradě žití kráčeti dále a dál.

– Ty jsi z Pomuku?

– Z Pomuku.

– To je tvrz?

– Ne. Trhová ves.

– Neznám.

– Někdy se jí taky říká Nepomuk.

– Taky neznám. Daleko?

– Teď už dost daleko.

Ješek Ocas se natáhl na lavici, odpočíval a v myšlenkách všecek dlel u turnovského piva, jehož pěna už zajisté tichounce praská v hrdle džbánu kdesi na schodech. Jen aby se písař nesmekl a nezapotácel! Pěna vyšplíchne a pivo bez pěny je bytost holá a truchlivá.

– Je tu zima. Do rána prokřehneš.

– Nějakou houni bys mi nepůjčil?

– Půjčil. Potom. Až si lehneš spát.

– Lehl bych si už.

– Kdepak lehl! Spoustu práce nás čeká, jitrničko.

– Jaké zas práce?

– Krušné, jitrničko. Krušné. Nejdřív tě opeču a okoušu. Sám sis o to koledoval.

– Špásem.

– A už tě špásy přešly?

– Jdou na mě mrákoty. Dřímal bych si už.

– Ale kdepak dříml! Netahej mě do neštěstí! Aspoň sepsat to musíme! Já jsem si to nevyvzpomněl, jitrničko. Já snad z toho mám potěšení? Hovno potěšení z toho mám.

Ješek Ocas zívl a převalil se na bok a slastně sebou zavrtěl a byli by v bázni boží oba usnuli. Skříply však dveře, rychtář pootevřel jedno oko a spatřil písaře, an vchází se džbánem v náručí, s malovaným, lesklým, čtyrpinentním džbánem jako s monstrancí. A písař zakopl o práh, zapotácel se a pěna vyšplíchla.

– No bodejť! Hovado! Postav to na zem! A kliď se mi od toho!

A Ješek Ocas povstal a s úctou pozvedl džbán a přiložil si ho nejprve k uchu, trošku pěny tam ještě zbylo, trošinku to ještě v hrdle praskalo, a poté u nosu si ho přidržel a poté si kníry odfoukl a ke rtům si džbán přitiskl a zavřel oči a pil. A nevrlost z jeho duše vypšíkla a únava z jeho těla spadla a on tu nanovo stál silen a rozohněn.

Též Johánek si lokl, znovu si lokl a potřetí si jaksepatří lokl. A též on obživl. I vykonavše toto svaté pozdvihování, chutě se chopili díla, jež málem už zůstalo povrženo a nedokonáno.

– Sepisujme, rychtáři. Ať jsme hotovi.

Písař si rozložil své nářadí, plivl do kalamářiku, strčil do něho brk a zamíchal.

– Může být, jitrničko. Sepisujme, ať to odsejpá.

– Piš, notárie. Tři prsty od kraje. Já Johanes, syn nebožtíka Welflína z Pomuku, na panství kláštera tamtéž rozený, doktor dektretů, arcijáhen žatecký, kanovník kostela vyšehradského, generální vikář pražský, byv k tomu vyzván ve staroměstské šatlavě, toto mluvím a k tomuto se znám. Že všechno jest pravda, co již bylo řečeno. Ut supra. Jakož i pravda v Bohu přebývá. K tomu se znám a přiznávám. Vynech kus místa pro podpis. A piš dolů tři prsty od kraje. Actum ve čtvrtek po neděli Laetare, léta od narození Páně tisícího třístého devadesátého třetího, pontifikátu papeže Bonifáce roku čtvrtého, panování krále Václava roku patnáctého. Spokojen, rychtáři? Slíbils mně houni.

– Halt! Zpátky! Jakou houni? Jaké tři prsty? Jakého patnáctého? Co to píšete?

– Sepsali jsme to, rychtáři. Přiznal jsem se. Podepíšu a lehnu si spát.

– Špatně! Všecko špatně! Všecko zpátky! Ty mlč! Já vedu potazy!

Johánek potíšku zaklel, vzal džbán a počtvrté si lokl, aby neumdlel v nečekaných nesnázích.

– Taž se.

– Piš, notárie. Tážu se. Johanesi z Pomuku, přiznáš se ke všemu?

– Ke všemu.

– Po dobrém?

– Po dobrém.

– Správně. Tážu se. Johanesi z Pomuku, kymácí se trůn? Odpovídej!

– Který trůn?

– Který jiný? Český, ne?

– Kdopakví. Jaktěživ jsem ho neviděl, rychtáři.

– Ale kymácí se!

– Ty jsi řekl.

– Já jsem nic neřekl! Co jsem řekl?

– Že se kymácí český trůn.

– A proč by se kymácel?

– Nemám zdání, rychtáři. Ty o tom víš něco bližšího?

– Hovno bližšího! Škrtni to, písaři! A ty se přiznávej! Kasal ses, že se přiznáš.

– Přiznám se. Poraď mi ale, k čemu.

– K čemu? Ke všemu! Žes obmejšlel zradu. Přiznáváš?

– Přiznávám.

– Správně. Jakou zradu?

– Nemám zdání, rychtáři. Prozraď mi to.

– Nebuď jak beran! Snaž se krapet! Pomoz mi! Co se tak obyčejně zrazuje?

– Přijde na to, rychtáři. Kupříkladu ženská. Jenomže já jsem kněz.

– Hovno ženská!

– A Jidáš zradil Krista.

– Ale ne! Copak nevíš? Král se zrazuje! Koruna! Země česká! Panovničí rod! V jednom tahu se zrazuje! Různě se zrazuje! Třeba otevřít bránu můžeš. Když před ní stojí vojska. Nebo městskou hotovost panu z Rožmberka poslat můžeš. Potajmě. Na pár dní. Když pan z Rožmberka obléhá nějaký ten králův hrad. Nebo i zabít krále můžeš. Hezky zpoza bučka. Šipkou mezi lopatky. Anebo nasypat mu dryák do pití. Za to dostaneš peníze. A statky. A lesy. Řetěz na krk. Erb.

– V tom já se moc nevyznám, rychtáři. Kolik peněz že se za to dostane?

– Fůra peněz! Plná rychta grošíků!

– Neříkej! Stačils to zapsat, notárie?

– Co zapsat? Jaké zapsat? Nic nezapisovat! Škrtni to, písaři! Škrtni to sakum pikum od začátku! Potvorná práce! Co, jitrničko? Nejde nám dílo od ruky, člověče! Čím ono to asi je? Napijeme se.

Napili se a chtě nechtě opět uchopili dílo, obracejíce je pilně ze všech stran.

– Ještě ty chlupy na zádech.

– Co chlupy?

– Přiznat je. Dal bych se do počítání.

– Neposmívej se, jelito! Tady je královský rychetní soud! A v království je zmatek! Vředy a puchejře!

– A já jsem tím vinen, viď?

– Správně! Vinen! Co by ne? Někdo tím musí být vinen! Někdo se musí upéct a okousat!

– Já jsem ten poslední, rychtáři.

– Právě proto!

A tehdy Johánka poprvé zamrazilo. Neboť poslední budou mezi prvními. Tak praví Písmo. Až nebude řeč o kralování. Až bude řeč o pečení. Na smrkovém dříví. Pak budou poslední mezi prvními.

– Už se mě netaž, rychtáři. Zapletli bychom se a nebylo by veselo. Já už nic nevím.

– Musíš vědět. Všechen papír se musí popsat. Nesmí zůstat ani lístek nepopsaného. To je zvyk.

– Ráno ho popíšeme. Usínám.

– Ráno! A co bude se mnou? Král si přivstane, já se vzbudím a on mi bude sedět vedle postele! A ptát se. A shánět popsané papíry. Tobě se to hvízdá! Ale co já? Nakonec mně i rychtu vezmou! Měj se mnou soucit, člověče! Kde jsme přestali?

– U chlupů a u vředů.

– Hovno u chlupů!

– U toho, že jsem poslední.

– Poslední neposlední, král tě nosí v paměti. Co? Divíš se, odkud je mi známo, že tě král nosí v paměti? Mně je ledaco známo, drobečku. Kulil bys očka, co všechno je mi známo. Kdopak tě

vyzdobil tím škrábancem? No? O tom nezazpíváš?

– Zazpívám.

– Kdo? Zpívej, honem!

– Král.

– Podívejme se! Drápy boží! Král! Byli jste spolu v kromě? Poprali jste se? A kvůli čemupak?

_ Kvůli pravdě.

_ Není možná! Nebulíkuješ ty mě, drobečku? Rozškrábnu ti to až do podpaží, nehrej si se mnou! Kdo ti tu tlamu rozpáral? A kdy? A proč? Odpovídej! A zčerstva!

– Král. Dneska odpoledne. Kvůli pravdě.

– Tatíčku svatý Josefe! Kvůlivá pravdě? Král? Jak tomu mám rozumět?

– Není potřeba, rychtáři, abys tomu rozuměl. Našeho díla se to netýká.

– A co když týká? Já tady rozhoduju, co se čeho týká! Všade se teďkon něco momtá o pravdě. Že pravda skučí na mraze, se momtá. Daremně se momtá. A zbytečně. Pravda je v suchu a v teple, ukázalo se. Sám král je její ochránce. Lepší ochránce než kdovíjaký žebrák, který káže venku na place! Jak to bylo?

– Už se nepamatuju.

– I pamatuješ! Tys někde troubil, že žádná pravda není, co? Ani lidská ani božská, co? A dostrkali tě za ten blud až před krále, co? A náš král, protože on je rytíř pravdy, hodil po tobě rožněm. Přiznej se, dobytku!

– Krásně to líčíš. Jako bys to z bible předčítal.

– A nebylo to tak? Král je živá pravda! Od toho je král!

– Nepovykuj. Vezmou ti rychtu. Bylo to úplně naopak.

– Cože? Že naopak? Tys hodil rožněm po králi?

– Kdes viděl jaký rožeň? Unavuješ mě, rychtáři.

– Napij se. Nespi. Jak to bylo?

– Pane na nebi! Jak by to bylo? Stejně tomu neporozumíš. Král prostě pravdu těžko snáší. Rozežírá mu duši. Neposlouchá ji rád.

– Že ne? A neklameš? Inu co? Král je král. A kdo by taky pravdu lehko snášel? Jsou s ní nepříjemnosti. Jen ať si skučí na mraze! Ty ji

poslouchášrád?

– Co je mně do ní? Jsem já král?

– A proč tě teda škrábl? A jak jste se k té zatracené pravdě dostali?

– Dej pokoj, rychtáři. Nijak jsme se k ní nedostali. Sama vylezla. Ona možná vždycky sama vyleze. Myslíval jsem, že nevyleze. Ale ona možná vyleze. Jenomže to nás už nezachrání. Víš?

– Čert aby Hulerovi kurvu mater jebal! Ničemu nerozumím.

– Tím se nermuť. Já taky ne.

Ješek Ocas zmlkl, odštípl třísku z lavice a ponuře se jí šťoural v zubech a zas ji vyndával a čichal k ní.

– Takhle tu budem do rána. A rozbolel mě zub.

– Nemístně se tážeš, rychtáři. Taž se místněji a bude nám to líp odsejpat.

– Tážu se mocí mermo. Zato ty odpovídáš jako krůta na vejcích.

– Bůh na nás asi shlíží nevlídně. Nepožehnal nám dílo.

– Požehnal nepožehnal, takhle tu budem do rána!

– Já už jsem se s tím smířil, že tu přespím.

– Ale co já? A rozbolel mě zub!

– To mě mrzí. Jenže já ani zubům nerozumím. Zuby i pravda jsou mi záhadou.

– Hubu drž!

– Držím. A lačně naslouchám. Hodláš se ještě tázat?

Sedmnáct čertů aby Hulerovi mater jebalo! Ješek Ocas vymetal paměť jako moučnici; avšak nic tam už nebylo, jen myší trus ve škvírkách, a král se bude ptát a Ješek Ocas bude ňamtat, papír prázdný a rychta v čudu, nezbude než popadnout hůl a seřadit rodinu a putovat po žebračímu do Svaté země, jíst pláňata u cest a pít vodu z potoků.

A Johánek si dal dlaň k uchu a tvářil se posměšně; z nejhoršího už se jakžtakž asi vybředlo.

Ješek Ocas píchl třískou do díry v zubu a sykl bolestí.

A na nic už si nemohl vzpomenout, věděl, že cosi ještě bylo, ale nemohl si na to vzpomenout, Johánek s dlaní u ucha se mu pošklebovál, docela určitě se mu pošklebovál, drůbež prokletá, co s

ní, mlčí a šklebí se, pazourky jí trhat, Bůh nám nepožehnal dílo, mlčí a nesnaží se, drůbež jedová, kuchat ji zaživa, kusa soucitu v ní není s Ještěkem Ocasem, kusa dobré vůle, kusa úcty ke vznešeným úkolům, jež plní královský rychetní soud.

– Vstávej. Půjdeme si něco prohlídnout.

– Šenk?

– Šenk zrovna ne. V šenku je moc hlučno. Jsou tu i jinší, útulnější komnaty. Pojď s námi, písaříku. Nestyď se a pojď.

A šli. Písař za nimi nesl hořící fakuli.

A komnata to byla vskutku útulná. Bylo lze stuliti se do jejích temných koutů a přečkat tam celý zbylý život, daleko od veškeré marnosti. Bylo i lze přituliti se k rozličným předmětům, umně k tomu uzpůsobeným, k palečnicím a skřipcům, kleštím, hřeblům, řetězům i hákům, okovaným housličkám a důmyslným rumpálům, vše dle vlašského vzoru, dle samotného Říma, dle svatých nástrojů církve, dle torturních souprav biskupských i papežských, vše řádně připraveno pro osoby neužitečné, stupky, tatrmany a čtveráky, kacíře a svůdce chátry, chodce a všeliké ostatní žebráky.

O zeď šikmo opřen se tam skvěl žebřík, nový, pohodlný, dobré dva lokte široký, dole s klikou a hřídelí, na něm bylo lze dosyta se vydovádět, ba i spočinout na něm bylo lze, natažen a z kloubů vymknut spočinout, a rozkáže-li Bůh, už se do nejdelší smrti nadarmo nezvedat.

A tehdy Johánka polilo horko a zkrátil se mu dech. A v prsou se mu pohnul Hanýsek Welflínův, maličký, skoro nahý ještě, v pouhé košilce, seděl uprostřed Johánka, přímo v srdci, seděl u bubnu a začal do něho mlátit pěstičkami a zkoušel jeho kůži, kolik vydrží.

– To snad ne, rychtáři. To snad propánaboha ne!

– Ale ano, bratře v Kristu. Málo ses přičinil, dílo nám vázne, je čas mrchu popohnat. Svlíkej se.

Svlékli Johánka až do spodních hací.

Stál tam opuštěn, stál tam vyhnán z pelíšku i z lidí, odehnán od žebříku úřadů a titulů, jenž vede do výšin, a přiveden k žebříku, jenž nevede nikam, k žebříku šikmo o zeď opřenému, pro trápení těla zhotovenému, stál tam jak na vidrholci, vichry světa se do něho

opíraly, nadouvaly mu hace, rvaly z něho planý květ i chudé listíčko a nebylo na koho zavolat, koho poprosit, aby se rozpomněl na staré přátelství, vody tekly, děje se daly, skutky lidské se uskutečňovaly a Johánek tam stál a jeho pozemské bytování se povážlivě chýlilo ke konci a všemu božímu stvoření to bylo zcela lhostejné.

Jenom Ješek Ocas si ošacoval jeho povadlou figuru a rozhodl se, že není zapotřebí posílat pro katovskou sběř; Ješek Ocas si na tu práci stačí. A písař pleskl Johánkovi do měkkého bílého břicha a dovolil si upozornit rychtáře, že dávno nevkročilo v tato smutná místa něco tak směšného.

Johánek zaskučel a tak, jak byl, bos a vysvlečen, uskočil a lehl si na zem ke dveřím a svinul se tam jako psík, odhodlán nehnout se ani o píď blíž k těm příšerným předmětům, i kdyby ho na žemličku s medem lákali.

– Všecko povím, rychtáři! Ale tady ne! Všecko na sebe povím! Užasneš, jaké hříšné kousky a prostopášnosti! Všecinko povím od začátku! Ale tady mě jímá děs. Tady se cítím nesvůj. Buší mě v prsou a úží se mi chřtán. Co když ti tady umřu? O mein Jesus! Slyšíš mě?

– Slyším tě. Neválej se po zemi, chytíš nádchu.

– O gekreuzigter Jesus!

Ješek Ocas zálibně pohladil hladký štenýř žebříku, jako by se pozdravil s nejpěknější krávou ve chlívě, byl to vzácný nástroj, pýcha staroměstské rychty, chlouba a radost rychtářská. A přezkoušel kliku i hřídel s provazem. Hřídel se zlehka točila a provaz neproklouzával. A zahrkal truhlicí se svíčkami, je-li jich dostatečná zásoba. Ani v tom neshledal závady. Jednu svíčku zapálil a přilepil ji na roh truhlice. A láskyplně se rozhlédl kolem sebe. Dílna spravedlnosti byla v ordnunku. Ješek Ocas nabyl nové jistoty, jeho krev zhoustla, i jeho zub poutichl a jeho sebevědomí se ztopořilo. Ješek Ocas se cítil dokonale svůj. Pokřižoval se, povyhrnul si rukávy, i pár slov nábožné písně mu ze rtů vyprýsklo.

– Sláva Otci, Duchu, Synu, jednomu to Hospodinu! Mohlo se začít.

– Lichvařil jsem! Půjčoval jsem i na padesát ze sta! A sám jsem

dlužen Puchníkovi sto třiatřicet kop. Lituju toho! Slyšíš mě? Svatohavelskou faru jsem získal pokoutně! Když byl v Praze mor. Za úplatek pěti kop Mikuláši Maříkovu řečenému Kollekta. Farář ne a ne umřít. Modlil jsem se k Bohu za jeho smrt!

– Seru ti na faru.

– Ale je to pravda!

– Zasaď si ji mezi cibuli.

Ješek Ocas se rozkročil nad Johánkem, podebral si ho, zvedl si ho do náručí, nadhodil si ho a posadil ho na žebřík. A poodstoupil, aby se přesvědčil, náležitě-li se tam vyjímá. Žebřík byl drobátko velký pro Johánkovu postavu, sama třesoucí se postava spíše patřila do frašky nežli do pochmurného výjevu, ale vcelku to bylo uspokojivé. Mohlo se přistoupit k věcem podstatným a nejzábavnějším.

– Navštěvoval jsem lázně a hampejzy! Jsa kněz! V Padově u mostu přes říčku Bacchiglione. Ve Štraubingu za Svatým Jakubem. Ve městě Janově všelijak porůznu. U tlusté Bärbel jsem i přespával. Do bílého dne. Ale ta padovská holka byla ze všech nejhezčí. Zrzavá. A nemravná! Dodneška se mi o ní zdává!

– Seru ti na zrzavou. To není ono. Něco ještě bylo. Ale co je mi do holek? Neobtěžuj s tím.

– Žil jsem jen sobě! Zít jen sobě je nejhlavnější hřích! Královna ti to dosvědčí!

– A komu jinému by se mělo žít? Nekličkuj, zajouchu. A nepřekážej dílu. Teď mlč a nešij sebou. Povídat budeš potom. Až tě strhneme. Takový je zvyk.

– Jesus! Heilige Maria! Podvedl jsem mistra Matěje! Slyšíš? Znal pravou víru a pravé křesťanství! Nízkou lstí jsem zařídil, že se to smetlo ze stolu církve jako křást! To bude ono, rychtáři!

– Seru ti na mistra Matěje.

– Ale je to pravda!

– Zasaď si ji a zalejvej.

A Ješek Ocas si přizval písaře a položili Johánka na záda a ruce mu srovnali podle těla a připoutali je k příčli, každou ruku zvlášť, k pátému příčli odshora, tak velel zvyk. A svázali mu nohy. A konec provazu, navinutého na hřídel, mu prostrčili mezi kotníky a

připevnili roubíkem. Zbývalo už jen stoupnout si ke klice a točit hřídelí a táhnout Johánka, táhnout a nepřestávat, táhnout, až se mu ramena vykloubí, tělo se napne, dostaví se patřičná bolest v kloubech a mysl změkne a ďábel z útrob vyletí a ústa ochotně sdělí i nejtajnější tajemství. A ovšem táhnout s citem. Aby se tělo nepřetrhlo. Přetržené tělo ani své jméno nesdělí. Přetržené tělo je na obtíž. Ješek Ocas nepochyboval, že se mu konečně aspoň toto dílo zdaří, že je zvládne rukou citlivou a okem zkušeným a že bude od zítřka až do vánoc v šenku vykládat, jakého si s knězem Johanesem užili nočního povyražení a jaký je staroměstský rychtář i nad mistry katy mistr nejmistrovatější.

– Dopustil jsem Jetříškovu smrt! Jetříška, syna Erhartova! Z Kasejovic! Který mě chránil! Mečem a kopím! Který mi byl oporou! Tady vedle seděl! Ve vlhkém kumbálu! V kládě! Už nikdy neuvidí komáry nad rybníkem! Nepomohl jsem mu! A bylo mu pomoci! Slyšíš? Ne že nebylo! Uškrtil by biřice a vale, staroměstská rychto! Ale já jsem mu jenom koupil kabátek. Abych utišil svědomí. A pak už jsem se díval, jak mi Jetříšek mizí v plamenech! V kabátci obšitém kuninou! Od toho dne už nebylo s kým jídat ryby. A těkat podél řeky Pádu. K zeleným břehům rhônským. Krást hostie. Bože můj! Travičko na nebeských lukách! Slyšíš to, rychtáři? Můžeš mně to odpustit, bratře rychtáři?

– Seru ti na ryby.

– Ale ona je to pravda! Pravda pravdoucí!

Ješek Ocas si stoupl ke klice a zhoupl se v kolenou, aby nabral švih.

– Neječ a nemať mě. Nebo se nám to nepovede, člověče! A jal se točit hřídelí.

Johánek, tažen provazem za nohy, posunoval se zvolna níž. Toliko ruce se mu kroutily za zády, připoutány zápěstími k pátému příčli, jak velel zvyk.

Maličký Hanýsek však stoupal vzhůru. Lezl výš a nepřestával slavně bubnovat. Bylo ho zřetelně znát i zvenčí, modrá artérie na Johánkově krku se smršťovala a napuchala tím zběsilým tepáním, Hanýsek blaženě výskal a bubnoval a zkoušel, co to vydrží.

A Bůh konečně dílo požehnal. Povedlo se. Johánkovy ruce se vyvrátily z kloubů, až to zapraštělo, a bílé jeho tělo spočinulo na žebříku natažené, zbrocené potem, znetvořené a škaredé.

Ješek Ocas zajistil hřídel kolíčkem a hrdě vypjal hruď. Kapku ho jen zklamalo, že Johánek neřve. Že tiše chrčí a zalyká se Ale prominul mu to. Vysoukal se k němu na žebřík, pochvalně mu pomačkal obě otékající vykloubeniny a oslovil ho shovívavě, po lidsku a bez nenávisti.

– Hotovo. Bolí? Svinsky, že? A teď nezevluj a povídej. Pálit boky ti už snad nemusím. Smrdí to a všude nakape vosk.

Co mu měl ještě Johánek povídat?

Co se ještě povídá, když ruce trčí z těla opačně, nežli je tam přilepil Bůh? A když je na jazyku smrt?

Leda ještě ten jazyk vypláznout. Černý a koravý. Na všechen orbis terrae ho vypláznout. Na zemský okršlek i na ty, kdož v něm bydlí. Na bratry v Kristu ctné a urozené, na bratry infulované, vyšívanými ornáty oděné, na probošty a prefekty a preláty. Na tučné holoubky, kteří nám byli příkladem. A záhubou.

Jenomže nikdo by si toho stejně nevšiml. Nikdo se o Johánkův jazyk nezajímá. Aniž se kdo zajímá o celého Johánka.

Co ještě, lidé zlatí, povídat?

Johánek zamhouřil oči a žalně šeptal svůj epilogus a pot z něho kanul, jako když na kapličce taje sníh.

– Miloval jsem uzeného lososa. A račí závin politý smetanou. A oříšky. Pivo hlavně ječné. A chleba se sádlem. Víc než Boha trojjediného jsem miloval chleba se sádlem. Asi je to hřích. Ale ať. Je mi líto, že umřu takhle o hladu. Prasecky to bolí, rychtáři. Neodvázal bys mě už? Jídáváš račí závin politý smetanou?

– Šrůtka špeku je lepší.

– Těžko říct. I špeku bych si hryzl. Nebo sejra. Nebo teplé šunky, ty by sis nehryzl? Dostával jsem. Kde jsou ty časy, bratře rychtáři? Nemohl bys mě už odvázat? Nemáš tuchy, co já jsem toho darem dostával! Mouku. Med. Hrášek. Zrní pro slepice. Onehda přijdu na konzistoř a čeká mě tam žebřiňák a na něm pod plachtou šunky jak jezevci. A vajíčka. A škvarky. Od jednoho opata.

– Od opata?

– Od opata. Od kladrubského. Letos na svatého Tomáše mi zaplatí patnáct kop grošů. Ty groše bych oželel. Ale šunky se mně míhají před očima. Zjevily se mně, umírajícímu. Že by šlo o hříšné zjevení? Ať si.

– To je ono!

– Kdopak zná úradky boží, rychtáři? Třeba i Bůh rád šunku.

– Kladrubský opat! Vzpomněl jsem si. Nepleť sem pořád šunku! Co bylo s opatem? Zapisuj, notárie! A ty mluv!

– S opatem? Z toho šťávu nevycucáme. Škoda inkoustu. Odvaž mě. Bolí to kurevsky.

– Až se přiznáš.

– Beránku pečený, a k čemu zase?

– K lotrovství s opatem.

– Přiznávám se. Odvážeš mě? Přiznávám se k lotrovství.

– K jakému?

– Ke každému. Potvrdil jsem opata a nevyhlásil jsem volbu, jak náleží.

– Potvrdit opata není lotrovství.

– Nebylo by. Ale já jsem ho potvrdil za patnáct kop. Jelikož kvaltoval. Zhřešil jsem simonií. Svatokupectvím! Odvaž mě.

– Odřít opata o patnáct kop není lotrovství.

– Kdyby jen patnáct kop! On mi poslal i tu šunku. A já ji přijal. A snědl.

– Sníst šunku není lotrovství. Nemaťmě!

– Taky škvarky mi posílal. A mák.

– Kuš! Co bylo s opatem? Kdo z vás rozkymácel trůn? A zradil české království?

– Lidé dobří! Jaký ty jsi blbec, rychtáři! Českému království jsme při tom nevěnovali ani myšlenečku! Prd nám bylo do českého království! A do trůnu. I do církve. Šunka je člověku prospěšnější nežli církev a království!

– Seru ti na šunku! Prašivá robota!

Nic se nedaří.

Jen katovské dílo se daří. Jediná hrdost a útěcha.

Ješek Ocas hrábl do truhlice a vylovil dvě hrsti svíček a omotav je lýčím připravil si z nich dva vzhledné svazečky. K boků žhnutí.

A zapálil knůtek po knůtku. Rozplápolaly se dva utěšlivé plameny a horkými slzami odkapával vosk.

A písař stáhl Johánkovi hace až pod kyčle.

A Ješek Ocas přiklekl k Johánkovi na žebřík a naklonili se nad jeho levý bok, velice žádostiv, aby se mu podařila spálenina mistrná, spálenina kulatá jako vdolek, vykroužená jako svatozář a poté pryskýř co nejznamenitější.

Maličký Hanýsek Welflínův se ulekl ohně a opět popolezl výš. Popolezl až do hlavy a bubnoval a řičel nadšením, jak to v té báni slavně duní. A vtom se kůže bubnu protrhla.

Ješek Ocas pečlivě kroužil plamenem po Johánkově boku a bylo mu divné, že pryskýř nenaskakuje.

A bylo mu divné, že Johánek neřve, že je tichý a že se nehýbá.

Nicméně pracoval trpělivě a nevzdával se naděje.

Posléze však pochopil, že Johánek je mrtev.

Byla noc ze čtvrtka na pátek po neděli Laetare. Před nedělí Judica, též zvanou Smrtná.

Ješek Ocas spěšně opustil žebřík, aby mrtvému nepřekážel. A zahasil svíčky a zasmušile zíral na své dílo. Co s ním? Mlčí a už je bez peří.

A co teď s ním?

Miloval ječné pivo. Hořké. U zrzavých děvek přespával. Byl to člověk. Zírej jak zírej, neubráníš se lítosti. Prožluklá věc.

Leč voda teče, děje se dějí, život lidský cesta necesta vítězně uhání a mrtvé tělo je v rychtě na obtíž.

I sundali Johánka a že ho zakopou někde poblíž, na smetišti u hradeb. Hned nato ten nápad zase zamítli, darmo se potmě šťourat v hlíně, nebožtíka stejnak vždycky vyryjí vepři, neosvědčuje se to.

Zvedli tedy Johánka a že ho zanesou do řeky. I s tím bude štrapáce, ale je to spolehlivější. Řeka je hluboká, jarní, řeka tělo pozře a vyplaví až bůhvíkde za Prahou.

Písař byl chcípák, klesl by i pod pytlem krup. Ješek Ocas si naložil Johánka na záda.

A šli.

Fakuli pohodili venku do první kaluže.

Křesťané svatohavelští už povětšině spali, A kdo nespal a kdo snad i potkal ve tmě svého rychtáře, věru raději nepátral, kamže a s jakýmže to břemenem se kmotr rychtář nocí ubírá. Nebývalo moudré takto pátrati.

Ve farním chrámě se od věčného světýlka třpytily stříbrné relikviáře a lebka svatého Havla radostně zpívala. Zpívala totiž neustále. V dobách dobrých i zlých. Dobře-li či zle je, tím se nezabývala.

V uličce u Svatého Jiljí, ze vrat kapitulního domu, vyrazil na ně jezdec na šmatlavé herce. Tajemné břímě málem spadlo pod kobylu. Ješek Ocas zaláteřil, narovnal si Johánka na hřbetě a znovu vykročil k neveselému cíli, jako Kristus se svým křížem, na rozdíl od něho však silně nakvašen. Mrtvola byla krok za krokem těžší a bolavý zub se opět ozýval.

Jezdec ovšem, neboť ze vrat ho doprovázeli klerikové s pochodní, tajemství břemene v mžiku rozluštil. A mimoděk škubl otěží, až se kůň zadkem přitiskl k zavřené půlce vrat.

Jezdec byl Mikuláš Puchník.

Mikuláš Puchník, vzpamatovav se drobínek a povečeřev, odhadl, že ani u kanovníků svatojilských mu není bezpečno. Požádal o koně, chtěje se tryskem přemístit na Kuří trh, do svého farního kostela, a na samém úsvitě pak vykličkovat z Prahy. Nikoli do Říma. Zatím jen domů, do Černic. Dokud v Čechách nenastane vlahé počasí, příznivé bylinám i vyvolencům Páně.

Škubl otěží a zadíval se do tmy, kde doznívaly kroky nočních chodců, staroměstského rychtáře a jeho písaře, kráčejících z jatek s výslužkou na zádech.

– Ejhle Beránek boží, který snímá hříchy světa. Klerikové, protože jim ušlo, že jde o jemný vtip, vztáhli

k nebi paže i s pochodní a zopakovali prelátova slova zaníceně, hlasme a po latinsku.

– Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi!

Nebe jim neodpovědělo. Jenom Puchník jim vážně pokývl a

nakreslil na tmu velký kříž.

– Nesou Beránka, aby ho schovali. Neváhejte, bratří! Pospěšte za nimi!

A pobídl herku a vzal to ke Kuřímu trhu oklikou; netoužil pohřební chodce v jejich počínání rušit. Co popřípadě ztropí klerikové, to přijdiž na vrub kleriků.

Pohřební chodci došli k řece, nad nimi se tyčila nová, skvostná mostecká věž, její korouhve dosahovaly hvězd a Ješek Ocas už zdálky volal, ať se rychle otvírá brána a všichni ať zase zalezou, nikdo ať neciví a do ničeho nestrká nos, sice mu bude uříznut. Rozespalá branná stráž však svého rychtáře po hlase nepoznala, vyhrnula se v plném počtu, chrastíc zbrojí a hulákajíc výhružně.

Zatímco na sebe stráž a rychtář bujně pokřikovali, zdola od Svatého Klimenta se přiblížili klerikové s pochodněmi a se zpěvem. Poslušní příkazu Puchníkova neváhali a spěchali, aniž tušili, oč přesně běží, a hlasně zpívali, aniž jim bylo jasno, zpívají-li k oslavě anebo k žalosti anebo k čemu vlastně. Byli zvyklí poslouchat příkazů a byli zvyklí hlasně zpívat: tudíž neváhali, spěchali a zpívali.

– Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi!

Z blízkého kláštera se vyhrnulo několik mnichů dominikánů. Zaslechnuvše zpěv, blaženě nasáli vůni zbožnosti a bili se v prsa, aniž tušili, oč běží.

Z krčmy na břehu se vypotácelo několik počestných opilců. Uznamenali plamínky fakulí, kněžské hýkání a mužnou hádku při mostě; pražská noc míjela jako obvykle. Pokojně se vymočili do řeky a navrátili se pod doškovou střechu krčmičky, kde bylo příjemněji. Oč běží, ani živáček vůkol netušil.

Stráž záhy uznala svou mýlku a rychtáře i s kadávrem a s utrmáceným písařem na most vpustila. Nedlouho nato vpustila za ním i kleriky. Kněz, mínili knechti, zajisté je Bohem i úřadem povolán kvačit za mrtvolou. Klerikové prošli bránou, jejich pochodně plály a oni odhodlaně kvačili.

Ješek Ocas se ohlédl a zaúpěl nad tím škobrtdílem, zpižlaným tak nehorázně, až se podobalo přeludu. Zaúpěl, zasakroval a přidal do kroku.

I klerikové rázovali svižně. Zastupovali v této noční příhodě svatou církev obecnou; ergo nebylo přípustná se opozdit. Starého kozla věděli, kdo to před nimi štráduje po mostě, odkud a kam. Podrobnostmi toho druhu se zástupci svaté církve zpravidla neobírají. Byli vysláni doprovodit svým zpěvem jakési důvěrné a posvátné uschování Beránka, a tedy rázovali svižně, aby ten úkon nepropásli a aby obřad byl jejich přičiněním dostatečně důstojný.

– Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi!

Ješek Ocas v pestrém sledu nadávek probral přízviska infernálních vojevodů, názvy domácího skotu i bravu, potupných řemesel i rozmanitých součástí lidského těla; a dal se do klusu.

I klerikové se dali do klusu, neustávajíce ve zpěvu.

Ješek Ocas však měl náskok. Doběhl dopolou mostu a složil Johánka na zídku. Zamýšlel odříkat nad ním aspoň modlitbičku, než ho odevzdá hlubinám. Byl by ho možná pro lepší svědomí i přioděl svou vlastní košilí, aby se tamti na nebesích nepohoršovali a staroměstského rychtáře nepomlouvali. Ale klerikové mu všecko zkazili.

Klerikové se blížili a hořeli vzrušením i zvědavostí. Obřad ukrývání Beránka, domysleli si, začíná. Zpomalili a zastavili se v uctivé vzdálenosti. Upírali zraky do temnot a natahovali uši. Je Beránek posvěcená soška? Z kamene? Ze zlata a stříbra? Nebo vycpaný? Ozve se ťukot kladívek? Rýpání dlát do mostní zídky? Co kutí tam vpolou mostu ony matné postavy? Vytešou v zídce jeskyňku? Uloží do jeskyňky Beránka, aby navěky chránil most, Prahu, české království a orodoval za zdejší křesťany? Klerikové, přemoženi svatostí chvíle, pokorně poklekli a zpěvem velebili tento slavný a šťastný okamžik. Řeka šuměla. Nebe bylo plné hvězd.

Pak dole cosi pláclo do vody.

A potom už se nedělo nic.

Jen staroměstský rychtář se vynořil z temnot a hrubě se otázal kleriků, co tady u všech poďobaných ďasů pohledávají.

A oni se roztouženě otázali rychtáře, ukryl-li již milostného Beránka.

A rychtář je odbyl jediným slovem, ze kterého ani tentokrát

nevyrozuměli, oč přesně běží.

– Hovno.

Byla noc ze čtvrtka na pátek, z dvacátého na jedenadvacátý den Martova měsíce, noc přede dnem svatého Benedikta léta Páně 1393.

Řeka plynula a šuměla a nebe bylo plničké hvězd a jaro se drápalo ven ze škvír a zemních průduchů.

Bylo výročí hanebné smrti kasejovického Jetříška, parazita neužitečného, jemuž nikdo z bližších nebyl oporou.

Zelené břehy rhônské už dávno prchly do stínu.

A do pelíšků foukal vítr.

Hotové neštěstí!

Noc minula klidně. Při třetím matutinu pozvedla matka země na bílé rouše mlh nové slunce, ještě horké a kouřící. Zablýskly se špice věží, ve městech pražských počínal ruch a shon, nižší lidé jako včelky chvátali do práce.

Lidé vyšší tolik do práce nechvátali. Zpráva o bídném skonu kněze Johánka je zastihla při snídani. Zprávu roznášel rychetní písař; obtěžoval s ní pány ode dvora i od konzistoře, žaloval na nemehlo rychtáře, dychtiv odměny. Valně však nepochodil. Byl vyslechnut roztržitě, ba netečně. Vyšší lidé měli důležitější starosti. Nelákalo je zkoumat smrt kněze, který se nechal hodit do vody, plavat patrně neuměje. Doba je napjatá. Kdo se takového kněze zastane? Časy jsou nejisté. Kdo poví pravdu, když utopenci jsou, jak známo, daru řeči zbaveni? Rychetní písař? Jsou už snad mravy v Čechách do té míry zkažené, aby pravda musela být slyšána od pouhých písařů? Podarovali ho grošíkem a dojídali snídani.

Ostatně co?

Nikdo za nic nemůže.

Jen Ješek Ocas. A ten byl bezpochyby ožralý.

Žertovná historie!

Ani Bůh kvůli tomu jistě nepřerušil snídani. Bůh soudí shovívavě o příbězích, jimiž kypí české království. Některý příběh se nevyvede; není švestky, aby neurodila sem tam bouchoře. časy jsou nejisté, nicméně Bůh seslal Čechám milostivé léto. A proto příběh nepříběh a časy nečasy, děkujme Hospodinu a jásejme.

A řeka plynula a den se střídal s nocí, zvony zněly a sluhové Páně zvali poutníky do ráje a odpouštěli hříchy i věčné tresty a prodávali odpustkové škartice. Přestože kdoví nebylo-li to všechno neplatné. Blázni se vtírali mezi spodní lid a ponoukali ho k nepřístojnostem, roztrušujíce pravdu, a to dokonce mnohem horší pravdu, nežli byla lapálie s úmrtím kněze Johánka, rušíce prodej odpustků, hanobíce církev a vyzývajíce její knížata, aby šířila křesťanskou víru pěšky a večeřela hrách se zelím. Nebyli podarováváni grošíky, byli chytáni a sázeni pražským inkvizitorem do věže, kde si mohli v tichu a chládku ty svoje pravdy malovat prstem po stěně.

Ostatně co? Kdopak zná pravdu?

Je-li vůbec nějaká pravda na zemi. Knížata církve mají důležitější starosti.

Klerikové od Svatého Jiljí, když se nazítří po oné noci doslechli, oč přesně běželo, zbledli a mlčeli. Ale za pár dní jim otrnulo a oni dychtiví odměny pochlubili se svým otcům prelátům, že vedeni božím vnuknutím provázeli až na most nebohého kněze Johánka a v hlubokosti svého žalu zpívali Miserere, sledujíce ten zločin a tu mučednickou smrt.

Valně však nepochodili. V Praze zavládl klid a obnovila se kázeň, pan z Rožmberka se navrátil na Krumlov a Zikmund Huler s politováním upozornil preláty církve, pokud ještě v Praze setrvávali, že věrný králův služebník Ješek Ocas bývá ožralý pravidelně a vody ve Vltavě že je habaděj a nikdo za to nemůže. A preláti církve byli zticha jako rybičky.

Téměř nachlup za čtyři týdny, ve čtvrtek po neděli Quasimodo, procházeli se po břehu kousek pod kamenným mostem dva mniši dominikáni. Rozjímali o milosrdenství božím a o utěšenosti všeho stvoření, zkrátka bloumali dubnovým podvečerem a pozorovali hřbety kaprů v příbřežních sítinách. Tu si ale oba uplivli; opodál, kde už byl prudší proud, vynořilo se náhle napité, rozmočené tělo utopence. Plul, podoben šedavému měchýři. Vzadu za ním se bělaly zdi dvora arcibiskupova a nade dvorem královský hrad a nejvýše ze všeho metropolitní chrám.

To už v Čechách události pokročily o notný sáh a otrnulo

leckomu.

I arcibiskup Jan z Jenštejna už sehnal dohromady úlevně roztěkané klůcky své duše, pobýval toho času na Krumlově, u Rožmberků, a chystal se do Říma. Vést velkou stížnost u papeže. Na synovečka Olbrama. Na Hulera a jiné vrahy. Na krále českého.

Neméně tak pan z Rožmberka se znovu chystal. S vojskem svým a páně Joštovým a s vojskem uherského krále a s papežovým požehnáním, v čele výkvětu šlechty zatnout konečně žílu králi českému.

A také český král se chystal. Pryč se chystal. Na Žebrák, na Křivoklát, kamkoli. Uniknout Saracénům, neboť bojovat s nimi ho unavovalo. Uniknout pravdě, neboť pravda nemá být.

Události pokročily notně a směrem správným, směrem bohulibým, směrem ku spáse. Preláti církve vylézali jako mouchy ze škvír; byl duben, bylo teplo, bylo lze volně vydýchnout a brzo bohdá zas i vesele bzučeti.

Dominikáni pozvolna kráčeli od mostu k bráně svatého Valentina a po očku sledovali utopeného bracha, který se jim začínal vzdalovat, proud ho unášel a lehounce jím kolébal, nic mimořádného, nejeden utopenec se takto po Vltavě pohupovával, mniši ho poručili Bohu a věnovali se opět kapřím hřbetům, postáli ještě, porozjímali o rozmanitých pokrmech z kapra i z ostatních sladkovodních ryb, poblahořečili Všemohoucímu, že kapry a ostatní ryby stvořil, a odbočili na pěšinu ke svatovalentinské bráně, tamodtud se pomaloučku podle hradeb došourají ke svému milému klášteru, už dozrávala hodina, kdy skromný mnich usedá v refektáři, vytírá rukávem okřínek a čichá, co asi bude k večeři.

Nebyla jim však přána brzká večeře. Naposledy zabloudili zrakoma po krajině a spatřili, jak v ohbí řeky, nedaleko brány svatého Františka, sbíhají se lidé k mělčině a něco si tam prohlížejí, někteří se k tomu i brodí a postrkávají to kladky z vody ven; nepochybně bracha utopence. Plul si a plul, a přece uvízl. Mníškové by se tím byli nevzrušovali. Zábranská verbež loví shnilého nebožtíka, zdrávi pořídili! Vtom se ale z brány vyrojil hlouček postav v kutnách a kapucích. Mnichové cyriačtí. Od Svatého Kříže, onde při

hradbách. Mířili k místu, kde výrostci snaživě hanobili mrtvolu. A to synové svatého Dominika nemohli dovolit. Utopenec byl jejich. Oni ho objevili. Oni ho vyvolali z hlubin nicoty. A ne nějací uslintaní cyriakové, chamraď líná a zlodějská! Co mají za lubem? A mníšci dominikáni, toť že jim přitom nezáleželo na hnilém kadávru, zabránit bratřím cyriakům v jejich spádech museli stůj co stůj. Vyhrnuli si kutny a pelášili tam.

Hned na druhý den ráno se po Starém Městě rozkřiklo, jak se u řeky, za bránou svatého Františka, poprali cyriakové s dominikány o utopence, jak se bili a kousali a škrábali a říčním blátem honili až do samé tmy, dokud je biřici nerozehnali, zboulované a zakrvavené. A na milého utopence při té svádě nakonec i mniši, i městští knechti zapomněli. Utopenec tam leží a ani psi se ho netknou, jak je přehnilý.

Uslyševše to klerikové od Svatého Jiljí, zahořeli myšlenkou. A obrátili se s ní na své otce preláty. A pochodili. Otcové preláti už volně vydýchli a hodlali už bzučeti. Na věži u Svatého Jiljí se rozhoupal zvon a před kostelem se řadil průvod. Vepředu kapitulní probošt Vít s krucifixem. Za ním kapitulní děkan Václav z Bochně s kropáčem. Za děkanem kanovníci. Za kanovníky vikaristé. Za vikaristy oltářníci a kněží chorální. Docela vzadu klerikové s plachtou. A všichni spěchali a všichni zpívali.

– Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi!

Spěchali k ohbí řeky, k mělčině nedaleko brány svatého Františka.

Obklopili tělo, nelekajíce se jeho zápachu. Děkan je pokropil žehnanou vodou. Probošt zapěl Benedicamus Domino a Kyrie eleison a Pater noster. Shromáždili se zábranští křesťané, rybáři, vápeníci a pískaři, zvábeni nadějí na opakovanou rvačku zdivočelých páterů; a probošt k nim pronesl kázání. O těle mučedníka, jež tu leží vyrváno Hospodinem ze chřtánu vod. A oslovil to tělo. Oslovil toho mučedníka. Oslovil ho jménem Johánka z Pomuku, pastýře statečného, kněze neposkvrněného, vikáře generálního.

Lidé kázání vyslechli, zadívali se na zuboženého nebožtíka a netvářili se nijak věřícně. Nahé tělo bylo pokryto mazlavým kalem a vodními řasami, vlasy s hlavy skoro slezly, obličej naduřel a zbarvil se do fialova a do černa a ztrácel lidskou podobu.

Probošt opětovně zapěl Kyrie eleison a Pater noster a Benedicamus Domino a přikázal klerikům, ať rozprostřou plachtu a tělo na ni položí a v průvodu je nesou ke Svatému Jiljí. Tam už se uvidí. Může se o tom uvědomit i papež. Může se vyhlásit interdikt nad Prahou. Nad českým královstvím. Probošt Vít, ustanoví-li ho arcibiskup novým generálním vikářem a kanovníkem vyšehradským i arcijáhnem žateckým se vším patřičným ročním příjmem, probošt Vít rád tu klatbu vyhlásí a nižádných rychtářů a králů se bát nebude. S láskou pohlédl na utopence; byl to cenný úlovek. Vzápětí ale pohlédl k bráně svatého Františka a namísto lásky vzplál v jeho očích vztek.

Od brány spěchal k řece další průvod. Vepředu převor Šimon s krucifixem. Za ním probošt Lorenc s kropáčem. Za proboštem podpřevor Ambrosius. Za podpřevorem řeholníci. Za řeholníky fráteři s plachtou. Cyriakové. Spěchali a zpívali.

Kanovníci svatojilští stanuli jako mocná hráz, připraveni bránit si svého utopence, když tu za zády se jim ozval další zpěv. Od brány svatého Valentina spěchal průvod. Vepředu převor Felix. Za ním podpřevor Konrád. Za podpřevorem řeholníci. Za řeholníky fráteři s plachtou. Dominikáni. Spěchali a zpívali. Zpěvu už bylo víc než o svatbách.

Zábranský lid se houfně sbíhal. Naděje na velkolepou kněžskou rvačku těžko mohly být zklamány.

Nejprve byla zahájena kolba duchovní. Lidé s ní měli trpělivost; kněz je kněz, kněz by bez řečí nebyl živ a na facky ono tak jako tak dojde.

Převor Šimon důrazně poučil své soupeře, že tělo drahého bratra z Pomuku náleží cyriakům, jelikož cyriakové je z oken svého konventu onde při hradbách po celou noc bděle hlídali a bohabojně při tom plesali, vidouce zář, ana se třepetala nad tělem, zář v podobě peroutky andělské, mávající směrem ke Svatému Kříži, kde budiž mučedník pochován a jeho hrob navěky ctěn.

Převor Felix ještě důrazněji vysvětlil, že tělo nejdražšího bratra z Pomuku náleží pouze dominikánům, anžto dominikáni plesali už před čtyřmi týdny, vidouce mučedníkův pád z mostu do Vln, hrůzou

zježených, a vidouce samozřejmě i zář, a nejenom zář, i hvězdy vystupovati z vln vidouce, a ne nějakou kuřecí peroutku vidouce, nýbrž perutě vidouce, les planoucích archandělských perutí, a všechny mávaly směrem ke Svatému Klimentu, kostelu řehole dominikánské, kde bude světec pochován a k jeho hrobu se budou po kolenou plazit hříšní zástupové, zatímco cyriakům nekápne na oběrách ani půl penízku.

Lidé se bavili a pochechtávali se a odhadovali, který z převorů bude mít pěst pádnější.

Probošt Vít zadupal na zábranskou spřež, zahrozil převorům krucifixem a zahřímal co nejdůrazněji, že se neprodleně uvědomí papež, že svatojilská kapitula uvědomí papeže a papež rozkáže vyhlásit nad Prahou interdikt, což srazí hříšné a chechtající se zástupy na kolena ze všeho nejlépe, svatojilský probošt rád vyhlásí interdikt nad Prahou i nad českým královstvím a mniši nechať mu v tom nezaclánějí.

Probošt se rozohnil, až zrudl. A lidé se řehonili na celé kolo, řehonili se a popichovali ho hvízdotem a mňoukáním a výmluvnými posunky, jimiž mu naznačovali, ať nechá žvástů a ujme se prvního úderu do břicha anebo kopance do moudí, lhostejno zda dominikánského, či cyriackého.

A to už bylo příliš. To značně oddálilo kýženou zábavu. Probošt polevil ve své zlosti na mnichy a rozlítil se na lid zábranský. A sevřeli krucifix jako sekyřici válečnou a napřáhl ho proti nim, vápeníkům a pískařům, cihlářům a cibulníkům, a řval na ně, že velice rád, že s rozkoší a rád vyhlásí nad jejich strupatými Čechami interdikt, aby se zastavily křty i pohřby, aby se království naplnilo puchem hnijícího masa a nářkem národů, jelikož jenom v nářku a hnití je spása Čech a jenom trestající bič církve vyvede Čechy ze zmatků a bludů k Bohu trojjedinému, k Bohu římskému, a zástupové budou skučet, tím uzlovatým bičem šlehány, a ne se blbě posmívat. A znovu přikázal svým klerikům, ať ruče rozprostírají plachtu a nakládají tělo a uhánějí s ním ke Svatému Jiljí, Schluss und basta, prodlévat zde při hradbách není příjemmo.

Mniši by to už byli vzdali; proboštova slova zněla mohutně a

líbila se jim. Vypadalo, že je po bouřce. Jen trhan nějaký ryšavý, zarostlý, vydral se z lidského houfu a dobelhal se k svatojilskému prelátovi a s odporem si ho prohlížel, jako by to bylo zvíře nečisté.

– Slintáš si na bradu, probošte. O tu tvou spásu se čeští národové neprosí. Sklapni pysk a jdi domů. Než ti utřeme cihlou pleš.

Lidé zamžikali a zbystřili sluch. Probošt nemohl odejít, aniž lidu příkladně předvede, jak sviští onen bič.

– Nikoli já. Toliko církev spasí. Ani o takovou spásu nestojíš?

– Nestojím. Tvoje církev je hydra se zlatým obojkem. A tvůj papež je Antikrist.

– Excellenter! A kdo tě spasí? Ďábel? Vídáš se s ním? Kterak s ním obcuješ?

– Nevolej ďábly, kněžku. Stačí, co je tu mnišské žoužele.

– Kdo tě spasí, když ne církev? Responde!

– S pomocí boží sami se spasíme.

Probošt se rozkročil, v pravici potěžkal krucifix a do levice mu podali kropáč, aby satanovi, až se celý vydrápe z ryšavcových úst, hbitě stříkl svatou vodu do očí a pak ho skolil svatým dřevem, ranou do vazu.

– Čárami se spasíš? Mluv! Kouzlem? Mluv! Čtením z černých knih?

– Pravdou se spasíme, kněžku.

– A kdo ti sdělí pravdu? Kdo, když ne církev? Responde!

– Sami si sdělíme.

Satan už byl venku. Už chybělo jen kopyto. Probošt hodil poslední udičku zpolehýnka, šeptem, aby ho nevyplašil.

– A jestli pravda není?

Ryšavý Jakub z Kaplice se pootočil a vztyčil dva prsty nad svůj lidský houf, pískaře a košíkáře, trakařníky, vozky a dlaždiče a pradleny a holky z lázní, služebné děvečky a potulné žáky, a jeho zarostlá, vyhublá, stařecká tvář se rozsvítila jako sluníčko.

– Pravda jest!

A probošt po něm skočil a mířil mu krucifixem do vazu. Ale byly mu zavčas podtrženy nohy a on dopadl na ztvrdlý písek země české a divě skučel, když mu cihlou utírali pleš.

A to byl konec zábavy a začátek konání vydatnějšího. Lidé hnali probošta a převory, kanovníky i kněze chorální, řeholníky i kleriky, hnali je trávou a křovím, po pěšinách i pobřežními sítinami, strání i zmolou je hnali, podle hradeb i brodem až do polí k Holešovicům, hnali je a drbali jim pleše, aby si roty církve zapamatovaly, kudy a jak se chodí z Prahy pryč.

Zahnali je a vrátili se a na břehu vykopali mělký hrob a slušně pochovali kmocha utopence, protože by kazil povětří a protože už potřeboval odpočinout si v pokoji.

Řeka plynula a lidé se rozešli po své práci. Rozehnané roty církve se navracely poněkud opožděněji a všelijak zrousány, ale před večeří už i nejmenší mníšek seděl v refektáři a čichal, budou-li k masu šišky nebo fazole.

Po večeři se cyriakové vypravili na břeh a mrtvolu vyhrabali. Přenesli ji ke Svatému Kříži, do svého kostela, a pohřbili pod dlažbu u druhého pilíře.

Ještě té neděle, šesté to již neděle přelíbezného milostivého léta, sešli se v míru převor Šimon, převor Felix a probošt Vít, ukázali si modřiny a odřeniny na pleších a dohodli se, že vskutku byla zář v podobě peroutky nad tělem, že vskutku byly i hvězdy, tryskající z vln, a že se neprodleně uvědomí papež i pražská konzistoř, zejména bratr Puchník, jenž ji nyní spravuje, a že si bratří nebudou při svém díle zaclánět.

A símě bylo zaseto.

III.

(Poznovu pokračují zápisky písařovy. Jimižto se vyprávění bohdá šťastně skonává.)

Hvězdy jsou studené, podzim se blíží na laciném ryzáku. Svým

časem všechno se koneckonců skonává.

Hodiny odbily jednu s půlnoci. Vlak odjel k Soumarskému mostu a k Volarům. Tam končí.

Rádio hraje, my se měníme, ale voda, voda si plyne.

Člověk se zvedl a jde dál.

Kam jde?

A jak je to s tím smyslem bytí?

A jaká asi je dnes noc v ulicích okolo Paris-Est?

A v Assisi?

A v městech brabantských?

A v Salcburku? Taky tam plyne voda? A po mostě jedou vlaky na Curych? Přes Inšpruk, přes Veronu na Florencii a Řím?

U nás je Vltava teprve uzounká. Mostek jako ze stavebnice. Po mostku se jede do Kunžvartu. Může se ostatně jít i pěšky. Přes Vlčí Jámy, přes Hliniště. Vůbec to není daleko.

Do Salcburku je od nás o málo dál než do Prahy. Blikají tam teď svíce v metropolitním dómu? Modlí se kanovníci noční hodinky? A rychlík míří do tmy, mezi špice Alp?

Údolím od Kunžvartu vane vítr. Západní. Vlhký. Nad lesem, v dálce, blýsklo. Prší na Paříž?

Noc se vzdouvá, poutník jde do bouře.

Zaseto bylo símě a vyrostl jazyk bez těla.

Co dál?

Co ještě dál?

Nakonec tedy se to se mnou dokutálelo až sem. Šest kilometrů rovnou čárou od hranic. Od bavorských. Nikdo sem nechtěl. Že je to víska v lesích, ba i neslušněji se vyjadřovali. Od října do dubna sníh a nudil by se v té horské díře i svatý Alois, ani biograf tam nemají. Mně je to jedno. Obejdu se i bez větších vymožeností, nežli je biograf. A pohraničí nebo vnitrozemí, všade roste tráva, všade se polívka jí lžicí a boule na čele je vždycky stejná, ať vrazíš do vrat katedrály nebo do dveří od pisoáru.

Vláčky do Lipky a do Zátoně, nejdál do Březnice už budu nejspíš

vypravovat po celý zbytek svého naživubytí.

A proč ne?

Dva červené vagónky, přihrkotají si to od Soumarského mostu, postojí, pokouří a v modrém mráčku se pomalu rozjedou k Zátoni. Obrázek jako z pohlednice. Pozdrav z Lenory, ovečky na stráni a Honza písař.

A proč ne?

Nějak se sem lidi dostat musejí. Nebudou přece šlapat přes šumavské hvozdy pěšourem. A dřevo z lesů se taky musí nějak odtahat. K čemuž Bůh stvořil mezky, buvoly a netolické koně; člověk pak ajznbón.

Nestěžuju si.

A jestli jsem už našel slabikář?

Inu…

Snad. Aspoň kousky. Sem tam růžek, sem tam proužek. Sem tam i celý jeden list.

– A kdo ti sdělí pravdu? Responde!

– Sami si sdělíme.

Jenomže in effectu, neboli ve skutečnosti, to dá shánění. Sem tam proužek, sem tam růžek, a pro leckterý aby ses trmácel až bůhvíkam přes kopec. A nakonec ho najdeš doma pod hrnkem na kafe.

Dole, někde v pangejtu, cvrká cvrček. Údolím od Kunžvartu se valí mrak. Černý a ošklivý.

Ale poslední dobou vstávám ráno z postele docela rád.

Ne že by to byla nějaká zvláštnost. Nebo zásluha. Zaznamenávám to jen kvůli úplnosti. Pro pořádek. Aby nebylo mejlky, jak praví smutný Ovid v dopise svému rozkacenému císaři.

———————

Když už jsme u toho Kunžvartu. Teď se vlastně jmenuje Strážný. Přejmenovali ho. Ale lidi, co tu žijí ode dřív, jinak než Kunžvart stejně neřeknou. Nanejvýš že řeknou Kunžvarta. Kunigswarte. Strážní hrádek. Královský. Z dob Jana Lucemburského. Zřícenina, dole silnice na Pasov a při silnici ves. Minulý týden jsem se tam byl zase jednou podívat. Jestli je tam ještě nebe tak vysoké a voda v

potocích tak běhutá. A při jednom jistém rozcestí jestli i letos rostou borůvky; na jahody už bylo pozdě.

Nebe i voda byly jaksepatří. Chuť na borůvky mě ale přešla. Usadil jsem se v neútulném místním hostinci a dal jsem si radši tlačenku a pivo. Bylo tam pusto, prázdno, mouchy lezly po okně. A venku, za špinavým oknem, stojí vtom nějaká figura, v kvadrátku, s parádním, šlechtěným plnovousem, a kývá na mne a dává si prst na ústa.

– Sám?

Malíř by ho líp nenamaloval. Už mi to ani nepřijde, že vídám obrazy. To asi leze na ledaskoho. Kstáru. To jsou vzpomínky. A v mém případě možná i odškodné za ten biograf, co u nás nemáme.

– Sám. Šentířka kouká na televizi.

– Vykonals pobožnou pouť? Navštívils posvátné místo?

– Snad nemyslíš tuhle hospodu?

– Zajisté. Tuhle hospodu.

– Nepovídej! Hospoda, a posvátná? A čímpak?

– Čímpak! Byl jsem tu já. Přestavěli ji, ale místo je totéž. I mnohé kameny ve zdi jsou tytéž. Byl jsem tu i se svým jazykem. Ty o tom, sancti pontifices, ty o tom nic nevíš?

– Ale bodejťže vím! Čekals tu na kupce. Představoval jsem si, že to bylo o kus níž. Na rozcestí. Kupci táhli od Volar, viď? S nákladem koží kuních i jehenčích. S hroudami včelího vosku. Že by tu tenkrát už stála hospoda?

– Co sis to vyvzpomněl o vosku?

– Nebyl to vosk? A kteréhopak čerta jsi teda nesl v té krosně? Kozlečiny? Nebo lůj?

– Co sis vyvzpomněl o loji? Rouháš se? Byl jsem tu noclehem!

– S těmi kupci?

– S jakými kupci? S metropolitním kanovníkem Bernardem! Můj jazyk a já!

– Bernardem? Toho neznám.

– Ty toho neznáš! Měl by sis víc číst. A míň spisovat.

Sancti angeli! Byli jsme tu noclehem na svátou Maří Magdalénu. V červenci. Tady při silnici na Pasov. Tohleto byla tehdy zájezdní

hospoda. Dost podřadná zájezdní hospoda. Bratr kanovník se zlobil. Bylo mu na loži dusno. A neohřáli mu ani vodu na mytí. Mne se takové malicherností ovšem nedotýkají.

– Počkej! Zájezdní hospoda? A při silnici? Ve čtrnáctém století? Tady přece mohla být všeho všudy jen stezka! Průsek pralesem!

– Kdo mluví o čtrnáctém století? Nocoval jsem tu, letos tomu bylo sto a devět let. Za pruské vojny. Moc toho neznáš! Moc! Znáš jenom nízké reálie. Sprostou historku starou nějakou! Která nikoho nezajímá. Pointu neznáš! Naučení neznáš! Ideu neznáš! Zázračný příběh Rozálie Hodánkové jistěže neznáš! Ani papežskou bulu Christus Domini pravděpodobně neznáš! Neznáš nic! A spisuješ! Ačkoli ti to nikdo nepřikázal! Takhle chceš najít něco trvalejšího? Nějaké tajemství? Pravdu? Leda tu pod hrnkem na kafe! Prý sami že si sdělíme! Styď se! A nechlastej to pivo! Hnusný opilče!

– Nenadávej, Johánku.

– Je čas být přísný! Milosrdenství na tebe zřejmě neplatí. A neříkej mi Johánku. Vstávej. Jdi domů a čti si. Aby ses podruhé nezesměšňoval. Abys věděl, co se dělo na tomto posvátném místě na svatou Maří Magdalénu roku šestašedesát! V osmnáctém roce panování císaře Františka Josefa. Ve dvacátém roce pontifikátu Pia Devátého. V šestnáctém roce archiepiskopátu kardinála knížete Bedřicha ze Schwarzenberku. Pražského archiepiskopátu, dodejme. Protože předtím byl nejctihodnější kníže Bedřich arcibiskupem salcburským. Taky nevíš. Ty se staráš tak o potůčky, co? O borůvky. A o tlačenku a o pivo. Syp domů a čti si řádné katolické autory!

Zatracený svatý! Musel jsem kvůli tomu až do Prahy. Znovu projít antikvariáty. Ale poštěstilo se mi. Doplnil jsem si mezery. I zázračný příběh Rozálie Hodánkové už znám. Jak se jí zjevil svatý Jan Nepomucký, když se topila v mlýnském náhoně. A jak jí řekl: Neztrácej naději. A byla zachráněna.

A co se dělo na svatou Maří Magdalénu roku 1866 tady u nás v Kunžvartu?

Dělo se dění vskutku roztodivné. Bizarní.

(Popisuje se krušné těla putovaní. Též jazyka. Též kterak Johánků

bylo již dvé a kterak spolu putujíce nevelmi vlídně se snášeli.)

O čtvrté červencové neděli léta Páně 1866, na svatou Maří Magdalénu, dvaadvacátého, brzy odpoledne, táhli dva povozničtí koně vzhůru ke Kunžvartu, po silnici od Vimperka, těžký fasuněk.

Na kozlíku seděl kočí, vedle kočího kněz. Podle všeho nějaký lepší kněz. Zdálo se dokonce, že mu z cestovního vaku, který držel na klíně, vyčuhuje ocásek kožišinkového pláštíku. Za fasuňkem se pěšky vlekli dva četníci, ustanovení k ochraně kněze i nákladu.

Na fasuňku ležela veliká, podlouhlá bedna, opatřená několika zámky a pečeťmi.

V té bedně byla rakev. Křišťálová rakev. V rakvi spočívalo tělo, přesněji řečeno kosti už bez masa, kosti práchnivé, zahalené do kanovnického úboru. Lebku obtáčel zlatý vavřínový věnec. Kostlivčí ruka svírala zlatý palmový list, symbol vítězství. Podél těla, po dně rakve, poněkud neladně rozházeny, jak vůz drkotal, povalovaly se rozličné zlaté a stříbrné ozdoby. Mezi nimi i zlatý kříž, který se smekl s prsou mrtvoly.

Bylo horko, slunce pražilo, kněz na kozlíku se potil a tiše klel a nahlas naříkal.

U nohou měl kněz pytel z jemného plátna, nacpaný hoblinami a cupaninou. V té cupanině byl relikviář ze zlaceného stříbra v podobě hvězdy na štíhlé nožce, posetý drahokamy. Uprostřed hvězdy se tulila schránka ze zlata a ze skla. Za sklem se cosi podivného šedalo.

Kněz střežil pytel jako oko v hllavě. Raději pozbuď života, uložil knězi jeho arcibiskup, raději ochotně pozbuď svého vezdejšího života, než aby svatý jazyk v této schráně škodu utrpěl. A poté přikázal arcibiskup knězi, ať se neprodleně vydá na cestu, jelikož nepřítel je blízko, mocnářství v úzkých, církev a její chrámové poklady v nebezpečí, litice válečná běsní po Čechách, Prusové už se derou k Hradci Králové.

Četníci se brouzdali při kraji silnice prachem, hlavy skloněné, a potichu si vyprávěli o jídle. O škubánkách s mákem, o tvarohovém koláči, o šnyclu telecího na hříbkách. Už dávno minula křesťanská hodina oběda a oni pořád šli. Přestože se dalo zastavit kdekoli u

chalupy. V Hliništi. V Rasnici. Poručit si kus sýra. Mlíko. Studenou fašírku z upytlačeného zajíce. Co je to za kněze, když nemá hlad?

Kněz byl Jan Bernard, kanovník pražského metropolitního kostela.

Kněz a bedna a pytel s jazykem byli na cestách už tři neděle. Z Prahy do Plzně jeli vlakem. V Plzni najali fasuněk a vydali se ke Strakonicům a k Volyni. Šťastně dorazili až do Něhošovic, na statek pražského kapitulního probošta. To byl cíl pouti. Tam se mělo tělo i jazyk uschovat před bezbožnými Prušáky. Kanovník dal složit bednu i pytel do nejlepšího pokoje, sebe dal uložit do nejlepší postele a prospal se a najedl se a odpočíval. Za čtrnáct dní mu vzkázali, že cíl jeho pouti se posunul, a to na místo mnohem vzdálenější, že musí naložit bednu i pytel a pokračovat dál. Že Bůh u Hradce Králové nezaštítil rakouské mocnářství, pruská vojska jsou už v Praze a derou se k Příbrami a k Milínu. Že bedna, pytel i přidělený kněz musí přes Pasov do Salcburku. Hned a pospěchem.

Dojeli přes Čkyni a Vimperk do Kunžvartu a zastavili u zájezdní hospody. Najíst se tam, přespat tam a časně ráno při svěží síle se rozloučit s Čechami a vkročit na půdu pasovského biskupství.

Hospoda byla plná až po střechu. Dvě jizby nad šenkem, jediný trochu přiměřený ložument, obsadil císařský obrlajtnant, cestující z Prahy do Tyrol s jakýmsi prý spěšným válečným poselstvím, se kterým ovšem nijak přesmíru nespěchal, protože se tu v Kunžvartu válel v posteli a v šenku už od předevčírka. Komory s okny do dvora, ložumenty pro metropolitního kanovníka vskutku málo přiměřené, obsadili formani, vezoucí z Prachatic do Pasova povidla, králičí kožky a různé zboží pozamentýřské. Po dlouhém handrkování byla kanovníku Bernardovi nabídnuta zcela nepřiměřená komůrka v rohu pavlače, kam se stěží vešla jedna postel a jeden spáč, jedno štokrlátko, aby si host měl kam přilepit svíčku, a jeden zouvák, aby si užil přepychu. Kanovník se hádal, vyhrožoval, prosil, posílal na hospodského četníky, ale nebylo zřejmě pomoci. I četníci vzali rádi zavděk noclehem na seně.

Kanovník zavedl posléze hostinského ke svému fasuňku a zavázav ho mlčením ukázal mu bednu a vyzval ho, ať před ní

poklekne a z hlubokosti srdce se pomodlí. Neboť v bedně je rakev z křišťálu a v rakvi tělo svatého Jana Nepomuckého, patrona českého, světce nejvýbornějšího, zprostředkovatele mnoha skvělých zázraků i mnoha tvrdých trestů těm, kdo jeho památku haněli. A ponechávat ostatky světcovy přes noc na dvoře krčmy, na fasuňku, poblíž hnoje a mezi drůbeží byla by bezpříkladná pohana. Nechť tedy hostinský štandopede vyklidí alespoň šenk, nemá-li přiměřeného pokoje a oficíra vyhodit se bojí, nechť vyzdobí šenk chvojím a květinami a ubrusy a přemění jej na předsíň chrámovou, kde svaté kosti důstojně přečkají noc. Část šenku nechť se přitom oddělí závěsem, spánembohem i z prostěradel sešitým, a za závěs nechť se postaví kloudná postel, umyvadlo, stolek se zrcadlem a na podlahu se položí čistý koberec. Tam přečká noc metropolitní kanovník.

Hostinský si prohlédl bednu, pokřižoval se a navrhl velebníčkovi, že mu dá fasuněk přikrýt plachtou, aby svatý patron k ránu od rosy nezvlhl. Víc poradit že nemůže. Šenk je jednou šenk, v šenku se z vůle boží čepuje a jí a pije a družně pobývá, šenk není květinářství ani márnice. Ostatně kdo by hostinskému nahradil ztrátu na tržbě? Metropolitní kanovník?

Kanovník se na hospodského zhurta obořil, hospodský kanovníkovi jadrnou němčinou doporučil, ať se dá vycpat, a tím jednání skončilo.

Kněz kanovník se uhnízdil v komůrce, odhodlán protrpět tam noc. Pytel s jazykem strčil pod postel. Povečeřel vsedě na štokrleti, do šenku nešel, anžto byl uražen. Potom se zul a lehl si, ale marně se pokoušel usnout, převaloval se, bylo mu dusno a zdola zněl družný zpěv žíznivých formanů.

Bylo okolo půlnoci, když kněz Bernard, zmožen bezútěšným bděním na hubeném strožoku, vypotácel se na pavlač a opřel se lokty o šprlení, aby se nalokal svěžího vzduchu a aby si postěžoval božím hvězdám na svůj tulácký úděl, příliš krutý pro kanovníka, obzvláště metropolitního. Na hvězdy však, zdálo se, jeho vzdechy neúčinkovaly. I obrátil své zraky dolů, k svatému břemeni svému, k příčině svého neštěstí. Bedna se dole pobělávala ve svitu měsíce a spala na ní kočka. A kanovníkovi se mihl usouzenou hlavou stín

rouhavé, nepřípustné myšlenky.

Kanovník Bernard učené spisy a spory nemiloval, nicméně i jemu občas pírko z disputací na nepomucenské téma v mysli uvázlo. A od jisté doby, jíž se pohříchu říkalo Aufklärungzeit, tedy doba osvícená, bylo disputací a disputantů jako křečků, ani kanovník Bernard před jejich úvahami svých očí a svých uší neubránil. Páter Athanas. Abbé Dobrovský. Rytíř ze Steinsbergů, voltairián a divadelní ředitel! Profesoři Pelcl, i Tomek dokonce, a ovšem Otto Abel, říšský Němec a bezpochyby žid! Velice mnoho peří lítalo. Kanovník Bernard svatého Jana z Nepomuku, patrona svého, oddaně ctil a denně modlitbami vzýval; nicméně i jemu se občas hlavou mihla umouraná, bludná myšlenka, že s milým světcem není všechno tak docela bez vady.

A bedna prosvítala z temna dvora, veliká, těžká, neskladná, příčina útrap a trantlování proti toku vod, proti srsti země i lidské duše, příčina ožralých formanů, hubeného strožoku, dusné noci a opuštěnosti sluhy božího, pohozeného rukou osudu ke špinavému šprlení, jako by to bylo koště a ne prelát, notabene metropolitní.

– Na dvoře krčmy! Poblíž hnoje! Sancti pontifices et confessores! Ty tu hanbu necítíš?

Kanovník sebou trhl, pak se zahleděl do tmy pod sebou a zaposlouchal se.

– Ale cítím. Jenomže co si vystěžuješ? Poslali do háje i toho velebníčka!

– Bratra kanovníka! Mimochodem, bratr Bernard nebyl dost důsledný. Slušelo se dát hostinského do klatby. Vyhlásit nad Kunžvartem interdikt.

– Nemá právo. Je to obyčejný kanovník. Jeho prebendu mívával Václav ze Stříbra. Písař královské kuchyně. Neřád a udavač. Nepamatuješ?

– Ne.

– Nějaké požitky té prebendy byly z Bráníku. A něco bylo, tuším, i ve Vokovicích. A jedna ves až někde za Zvíkovem. Obyčejná prebenda. Kanovník ze třetí lavice. Kdepak interdikt!

– Kněz má ke všemu právo!

– Spadl jsi z višně? Vyhnali by ho z církve jako blechu z kožichu.

– Kvůli pravdě? Kvůli tomu, že zabránil zneuctění svatých ostatků?

– O těch ostatcích pro jistotu pomlčíme, ne?

Kanovníku Bernardovi se drobet roztřásla brada a na zádech ho drobet mrazilo. Užuž chtěl couvnout do komůrky a přirazit dveře. Leč zvědavost mu nedala. Opatrně se nahrnul přes paženíčko a hledal, kdo to tam tak hříšně klábosí. A přímo pod sebou, v úzkém pruhu měsíčního světla, spatřil dvě divné postavy, napohled připomínaly kočovné herce ve vetchých kostýmech, dva roztodivní kmotříci, jeden seděl na převrácených neckách, břichatý mužík zanedbaného vzezření, druhý stál k němu zády a chmuřil se a pročesával si plnovous, dvě divnodivné figury, napohled komik a tragéd od kočovné společnosti, jež tady s rozličnými smutnohrami i taškařicemi křižovala krajinu od Domažlic k Linci, od Krumlova po Štraubing, oba však měli přes ramena pravé kanovnické pláštíky, starodávného střihu, z nejlepší veverčiny, jakou žádný potulný komediant jaktěživ na ramenou nenosil, strašili tam v bledém světle šišatého měsíce a rozmlouvali bez ohledu na zpěv z šenku, na pokročilou noc i na kanovníka Bernarda, který se nakláněl z pavlače, divže nespadl.

– Víš-li, co je v těch formanských vozech?

– Co by v nich bylo? Plátno? Nebo vosk?

– Povidla! Kožky strakaté! A mezi těmi vozy já!

– Jak to, že ty?

– Moje ostatky!

– Ale Johan! Nepřeháněj. Ty přece vůbec nemáš ostatky.

– Nu dobrá. Neplaš se, já to nepopírám. Řekněme tedy naše ostatky.

– Ba ne. Do toho jetele mě, synku, netahej. Moje ostatky to taky nejsou. Nepleť mě. Kdoví jaké a čí kosti my tu oslové hlídáme. Moje tělo řeka vyplavila až bůhvíkde za Prahou. Ješek Ocas věděl, co dělá. Řeka byla hluboká. A prudká. Jarní. Všecko to zmotali ti klerikové od Svatého Jiljí. Prý agnus Dei! Nepamatuješ?

– Hanes! Už zase bloudíš? Vždyť se ti to stokrát vysvětlovalo.

Preláti pražského kostela, vzavše tělo z vody, na Hrad pražský je slavně nesli a s velkým náboženstvím v chrámu svatého Víta pohřbili. A Bůh už předtím, ve vlnách, ozdobil tělo zářícími zázraky. Clarescentibus miraculis. Celá Vltava se rozsvítila a nad tělem hořelo pět hvězd. Po celou noc. Podle nich preláti tělo našli. Ty snad nevěříš v boží zázraky?

– O zázraky já se nepřu. Zářit tam mohlo ledaco. Ale čí to bylo tělo?

– Svaté tělo.

– No právě. Moje ne.

– Hanes! Vzpamatuj se. Neumdlévej ve víře. Zemřels ve svaté pověsti.

– Pošel jsem jako pes.

– Jako mučedník! Iam martyr sactus! Král tě mučil a šlapal po tobě nohama. Potom tě katové odnesli k řece zvané Vltava a tam tě král kázal svrci z mostu do vody. A hvězdy tryskaly z vln! Et aqua fluminis fuit effecta viridis coloris! Říční voda zezelenala! Chronicon Lipsiense, nečetls?

– Co mi to vykládáš? Byl jsi snad u toho? Mučil mě Ješek Ocas. Proč by mě mučil král? A proč by po mně šlapal?

– Protože byl krvežíznivý. A protože jsi mu nechtěl vyzradit zpovědní tajemství. Vzpomínej přece! Zpovědní tajemství královny Johany!

– Panenko na obrázku! Už s tím zase začínáš? Johana byla tehdá sedmý rok pod drnem! Královnou tehdá byla Žofie!

– Žofie ne! Žofie není přijatelná. Žofie se zastávala Jana Husa. O tom jsou písemná svědectví.

– Já na to kašlu, co je tobě přijatelné a co ne!

– Církvi je nepřijatelné! Odpíráš církvi? Responde!

– I neodpírám. Nač bych odpíral? S tím jsou potíže.

– S tebou jsou potíže, Hanes. Chováš se hanebně. Vždycky ses choval hanebně.

– Jsem člověk prostý. Venkovský.

– Ale byls povýšen!

– Mezi preláty? Mezi těmi byli i horší nežli já. Daleko horší.

– Do seznamu svatých jsi byl povýšen! Upřímně řečeno sis to nezasloužil.

– Taky jsem se o to neprosil.

– Vůle boží je někdy záhadná. Zámysly církve je někdy svízelno pochopit. Ale člověku není dáno chápati. Člověku je dáno věřiti.

– I světci je to dáno?

– Svým způsobem i světci. Proč se ptáš?

– Jen tak. Abych se v tom vyznal. Třeba si časem zvyknu. Ze jsem světec. Že nade mnou hořelo pět hvězd. Třeba se to naučím. Budou mně stavět kostely. A sochy. Myslíš, že bych se vyjímal na soklu? Ty jsi hezčí, já vím. Ale já možná jsem zase roztomilejší. Už mě to nudí, chodit s tebou jako tvůj oušlapek. Jenom proto, aby tě nepomlouvali, žes neexistoval. Zvyknu si. Vycvičím se. Šikovný nápad, ne? Sám říkáš, že jsem umřel jako svatý mučedník. Naučím se to a zařídím se pro sebe. A tebe propustím. Můžeš si jít. Můžeš se zjevovat panicům a šestinedělkám. V podobě košile bez těla. Jsem zvědav, jestli v tebe budou věřiti.

– Jsi mrcha, Hanes.

– Jsem, co jsem.

– Jaképak sochy? Jaké kostely? Ničím ses nezasloužil.

– A ty? Po mně šlapal král! A byl jsem zpovědníkem královny Johany! Byl, už si vzpomínám. Zpovídal jsem ji, takhle při pondělku, a král mě za to mučil. A kázal svrci do vody. Ve čtvrtek.

– Johana byla už sedmý rok v kryptě u Svatého Víta. Nelži, Hanýsku.

– Že byla? Inu arci. Byla. Toť se ví, že byla. Ale když budeš rajtovat na maličkostech, nikam se nedostaneme! My tu legendu nevylepšíme, Johan.

– Nikdo nám nepřikázal ji vylepšovat.

– Je chatrná!

– Je věčná.

– Pochybuju. Praskne to na nás, uvidíš. Svinským krokem nás poženou. A církev se nás nezastane, až bude všecko prosráno. Církev nás klidně zapře. Jako bys neznal arcibiskupy! A kardinály! Já byl u toho, když papežovi kapalo z huby. Hnusné divadlo!

– Zadrž! Jazyku leviatanův! Prokleju tě, až zmodráš, slino ďáblova!

– Nech si to. Neděs mě. Však si jen povídáme, ne? Aby nám líp utekla noc. Ty musíš pořád nadávat a proklínat. A kázat. Ze tě huba nebolí! Ostatně můj jazyk je zázračný. Tak se to aspoň tvrdí. A ty na mě hned s leviatanem! Zhřešíte. Pohanou mého jazyka.

– Ne tvůj! Můj jazyk je zázračný!

– Ale Johan! Ty přece pořádný jazyk vůbec nemáš. A nikdá neměls. Tvůj jazyk je všeho všudy duchovní. Pouhá idea jazyka.

– Nu dobrá. Řekněme tedy náš jazyk.

– Jsi na něj pyšný?

– Je to svatý jazyk. Bratr kanovník Bernard by zasluhoval ztrestat holí. Strčil ho pod postel!

– Nekřič. Někdo nás uslyší a kanovník bude mít nepříjemnosti. Nemohl si ho, jezuskate, vzít k sobě pod duchnu. A taky možná zeslábl ve víře. Ty tomu nerozumíš, ale ono se to stává. Člověka přejdou roupy, když se trmácí na šejtroku od Plzně až po Salcburk. V červenci. Co jestli kanovníka jímá pochybnost? Co jestli bratr přestal věřit v miraculum jazyka? Já bych se mu nijak zvlášť nedivil.

– Nezná snad přísežné výpovědi? A protokoly? A dobrozdání učenců? O slavném otevření hrobu?

– A co jestli je nezná? Ono už je to málem sto padesát let. Hrozně ta věčnost utíká, Johan. Víš, že jsem skoro pět set roků po smrti?

– Tři lékaři mé kosti z hrobu vynesli! Z mé lebky čerstvý jazyk vyňali!

– Pomalu o těch kostech, Johan, pomalu. Ty nemáš ani kůstečku.

– Nu dobrá. Naše kosti. Tři lékaři a dva ranhojičové! Arcibiskup a preláti! Nejvyšší purkrabí a různá hrabata! Nalezli jazyk červený a neporušený! Kterémuž zázraku se ani dosti vynadiviti nemůžeme a Boha za to velebíme, pravil doktor Löw z Erlsfeldu. Nikdo ze smrtelníků, ba ani sám ďábel o tom nesmí pochybovati, že zachování svatého jazyka jest velikým zázrakem, pravil profesor lékařství doktor Löw z Erlsfeldu. A spolu věřím, že byl jazyk proto neporušený zachován, jelikož jím Jan Nepomucký hájil tajemství svaté zpovědi, pravil císařský rada doktor Löw z Erlsfeldu, profesor

vědy lékařské na vysokém učení pražském! Kdyby mně dal někdo celé království, neměl bych z toho takovou radost, dodal Jan Josef hrabě z Vrtby, nejvyšší purkrabí. To všechno pod dozorem samotného arcibiskupa Ferdinanda z Kühnburku! Na příkaz papežův! Lze o tam pochybovat, Haines? Responde!

– Lze. Ale těžko.

– Ty o tom pochybuješ?

– Bože chraň! Nepochybuju. Jenom jedna podrobnost mě zajímá.

– To tě ctí. Ptej se. Která podrobnost?

– Čí to byl jazyk, mě zajímá.

– Sancte Abraham! Angeloi! Potestates!

– Neřvi, Johan.

– Jsi chlívský brav! Jsi vepř! Jsi střevo z vepře! Smrduté!

– Dej pokoj. Uši mi z tebe opuchnou.

– A nejsi? Pět set roků, a ještě smrdíš hnojem! Blbostí lidskou! Světským neřádstvem!

– O věcech světských mi nic nevykládej. V těch ty tápeš jako scholar vdově pod sukní.

– Zato ty v nich netápeš! Ty se v nich vyznáš! Ty jsi v nich až hanba honěný! Rozpomeň se, zeměplaze! Jak jsi žil?

– Žil jsem, jak se dalo. Žít není žádné povyraženíčko. To ty nemůžeš pochopit.

– Žils nízce. V hamižnosti. Simonií jsi hřešil. A lichvou. O tom jsou důkazy.

– Překonával jsem četná protivenství. Snášel jsem kruté násilí.

– Navštěvovals hampejzy!

– Byl jsem terčem urážek a výsměchu. Od narození až k smrti.

– A kradls! Kradls v chrámu Páně! Ve městě Salcburku. Svedl tě panchart bez vážnosti a vlivu. Osoba toulavá jménem Theodoricus. Příliš lehko tě svedl!

– Na Jetříška mi nesahej! K ničemu mě nesvedl! Vedl mě! A chránil! Vedl mě k zeleným břehům rhônským. Do krajiny provensálské. Kvete tam mák a co si člověk smyslí, to se mu tam zdá.

– Krajina provensálská není.

– Je! Ale já tenkrát ztratil naději. I Jetříška jsem ztratil. Svou oporu. Jetříšek by patřil do seznamu svatých! A ne ty!

– Už zase odpíráš církvi? A bule papežské?

– Ale ne. Neodpírám, neškleb se. Zastesklo se mně, to se snad marjápanno smí. Nechytej mě za slovo.

– Odpíráš. A není to poprvé.

– Nikdy jsem církvi neodpíral! O tom určitě nejsou důkazy!

– Žes neodpíral? Ani v myšlenkách?

– Myšlenky ještě nikdo nikomu nedokázal.

– Ani církev? Co? Už mlčíš? Zpytuj svědomí. Milovals církev? Římskou? Katolickou? Celým srdcem? Věrně a neochvějně? A její biskupy? Et papam eius? Jejího papeže?

– Leze na mě spaní. Už bude svítat. Dobrou noc Docela pěkně jsme si potlachali, že?

– Odpověz!

– Bože, Johan! Jde z tebe strach. Co po mně vlastně chceš? Žil jsem, jak jsem žil. Teď už to nepředěláš. Žil jsem ze vší síly. A mé síly bylo malounko. Církev musí být uznalá. Zachránil jsem jí Mikuláše Puchníka. Mikuláš Puchník se potom stal arcibiskupem. Po smrti Olbrama ze Škvorce. Na zlost králi Václavovi se jím stal. Kdybych Puchníka nezachránil, bylo by o jednoho arcibiskupa míň.

– Nestal se arcibiskupem. Nenastoupil úřad.

– Nemohl nastoupit. Umřel. To už tak bývá. Já se s tebou ale nepřu, Johan. Nevyhrazuj. Vždyť já ti ve všem vyhovím. Mně zas tolik na ničem nesejde. Co chceš?

– Tvůj život, Hanes.

– Takový neřádný? K čemu by ti byl? Sám říkáš, že jsem žil jak vepř.

– Ten život nechci.

– Jenže já jiný nemám.

– Máš.

– To jsem opravdu žádostiv. Jakýpak?

– Netvař se hloupě. Už se ti to stokrát opakovalo. Narodil ses ze zbožných manželů a bylo ti při křtu dáno jméno Jan. Povyrostl jsi a u otců cisterciensk ých jsi denně za úsvitu zbožně přisluhoval u oltáře,

na kolínka padal, ručičky spínal a poté se v jejich školičce pilně učil prospěšným vědomostem. Posloucháš mě?

– Poslouchám.

– Po školách latinských přijals v Praze úřad veřejného notáře, hodlaje být užitečný lidu i zemské správě. Osvědčiv se, jmenován jsi byl notářem arcibiskupským. Nezívej, Hanes, při svém životopise.

– Nezívám.

– Puzen vnuknutím božím i svou dávnou touhou požádals o kněžské svěcení, jež ti slavnostně bylo uděleno, a tys počal hlásati slovo boží v kostele svatého Havla, kde jsi byl ustanoven farářem, v kostele svatého Víta u oltáře Vlašimského a v kostele Týnském, kde jsi byl plamenným kazatelem, jak uvádí otec Balbín, leč je to nedoloženo. Ó svatý kněže, kterak tě dostatečně velebit?

– Otec Balbín to i jinak hodně pomotal.

– Nepřerušuj mě, Hanes. Tvoji farníci si tě vážili, napomenutí tvých si bedlivě všímali a ve ctnostech křesťanských prospívali. Ale ty, usiluje co nejhlouběji v posvátnou moudrost vniknouti, odebral ses až do vzdálené Padovy na vysoké učení právnické. Tam svědomitě studovals. Vrátiv se coby doktor, byls kanovníkem u Svatého Jiljí a poté na Vyšehradě.

– Počkej. Nevysvětlils, co se dělo v Padově.

– Nic se nedělo v Padově. Tam svědomitě studovals. Vrátiv se, byls kanovníkem a havelskou faru sis přitom podržel, neboť tvá touha sloužit Bohu byla bez mezí.

– Ono to taky vynášelo dohromady skoro padesát kop. Ročního příjmu.

– Na to jsi nedbal. Jan z Jenštejna, arcibiskup blahé paměti, jehož důvěry a lásky požívals, povznesl tě posléze v hodnost generálního vikáře. Veškera česká církev plesala, když jsi tento úřad nastoupil a spravedlivě ho vykonával, k věrným křesťanům laskav a ke kacířům zlý. Havelskou faru sis nadále ponechal, aby tvé stádce neosiřelo.

– Neponechal. Vyměnil jsem ji za žatecké arcijáhenství. Byla to asi chyba. Žatec je z ruky. Ztěžka se tam vymáhalo obročí.

– Na to jsi nedbal.

– Ale dbal! Kdo by nedbal? Ono to všecko bylo o hodně jinak,

Johan. Oddechni si a já ti to vylíčím.

– Nic nevylíčíš! Církev nezajímá tvoje líčení! Seď a poslouchej! Přistupme k tvému umučení. Ó svatý kněže, kterak tě dostatečně chváliti? Dávej pozor, Hanes. Je to trochu složité. Toho roku král Václav se oddával hrám, tancům a hříchům všelikým. Manželka Johana jej slušně napomínala.

– Kterého roku?

– Tiše, Hanes. Zachovejme klid. Podle kanonizační buly jde o rok třináctistý osmdesátý třetí.

– To jsem ale byl v Padově. Živ a zdráv.

– V Padově. Ano. Pravděpodobně. Podle jiných podání jde o rok třináctistý devadesátý třetí. Což je patrně přesnější.

– Bodejťže přesnější. V tom roce už jsem ani velkonočních mazanců živ a zdráv nedočkal.

– Já vím. Je tu ale ta bula. Papežská. A v bule stojí anno Domini millesimo trecentesimo octogesimo tertio. Třináct set osmdesát tři. A míněn je tvůj rok úmrtní. Choulostivé, že? Až se mi srdce svírá, když na to pomyslím. Tobě se nesvítá?

– Nesvírá. Poslyš, a nemyslel on papež někoho jiného? Nějakého jiného Johánka? Johánků běhá spousta po světě.

– Není jiného.

– Bylo by to jednodušší. Pro mne i pro papeže. I pro církev.

– Nebylo by to jednodušší. Křesťané už si na tebe zvykli. A v učených disputacích bychom tě neobhájili. Vysmáli by se nám. A kde má církev zase shánět nějakého jiného Johánka? Všichni jste stejná čeládka!

– Tos řekl hezky. Marná sláva. Kdo byl jednou živ, ten už se za svatého nehodí. Pustíme to k vodě, ne? Najdu si někde pelíšek a budu odpočívat v pokoji. Kampak se drát?

– Nikoli, Hanes. Vydrž a obrň se trpělivostí. A dávej dobrý pozor. Není jiného.

– Ale co teda s tím? Kůň aby se v tom vyznal.

– Nic s tím, Hanes. Nic. Pokračujme v klidu a důstojně. Toho roku král Václav se oddával hříchům a manželka ho napomínala.

– Která manželka?

– Manželka krále Václava. Nesní důležité ji jmenovat. Ani letopočet není důležité zbytečně uvádět. Rok jako rok, všechny jsou boží. Důležité je, že jsi byl královniným zpovědníkem.

– Já?

– Hanes! Upozornil jsem tě, že je to složité. Nezaplétej to ještě víc. Král se na manželku rozhněval a hledal důvod, aby ji mohl připraviti o život.

– O tom se něco proslýchalo. Že na ni poštval psa a ten ji chuděru zadávil.

– Vidíš? Pravda vyplouvá jako olej. Bůh nedá zahynouti nám i budoucím.

– To ale byla Johana.

– Klid, Hanes. Klid. Pokračujme. Král se rozhněval a povolav tě k sobě vyptával se, z jakých hříchů se ti manželka jeho zpovídala. Aby měl důvod poštvat na ni psa. A ty? Ó svatý kněže, kterak tě dostatečně oslavit? Tys mlčel jako hrob. I kázal tě král uvěznit. Tys mlčel jako hrob. I kázal tě král mučit. A tys mlčel. I pálil tě král svícemi a pochodněmi na bocích a šlapal po tobě nohama. Tys mlčel. I odvlekli tě k řece zvané Vltava a král tě kázal svrci z mostu. Mlčels. A padals do divokých Vln a mlčels, nevyzradiv zpovědního tajemství.

– Bože na nebi!

– Krásné, viď? Bylo i cosi s jakýmsi opatstvím. A spory krále s arcibiskupem. Také v tom jsi stál zbožně a statečně. Ale to není podstatné. Umučili tě pro zpovědní tajemství. Pro tvůj mlčenlivý jazyk. Zapiš si to za uši, Hanes. Ať se ti to nemusí znovu vykládat. Modleme se! Roku sedmnáctistého dvacátého devátého, když byl tvůj hrob i tvůj život prozkoumán a shromážděn i patřičný počet uzdravení chorých, zachránění tonoucích a jiných zázraků, byl jsi v Římě, v chrámu Lateránském, prohlášen za svatého. Díky vytrvalému úsilí českých prelátů a zejména otců z Tovaryšstva Ježíšova, kterým vděčíme za mnoho. I to si zapiš za uši. Papež Benedikt Třináctý tě slavně zapsal do seznamu světců, hlaholily zvony, střílelo se z děl a zpívalo se Tedeum. Ale to už se tě ani tolik netýká. To už ponech na mně, Hanes. Ty hlavně nezapomeň ten

životopis. A chovej se podle něho. Ať není ostuda. Uložíme se nyní k spánku?

– Nikam se neuložíme.

– Stěžoval sis, že jsi ospalý.

– Do rána vzteky neusnu!

– Vzteky, Hanes? Já nechápu.

– On nechápe! Matičko skákavá, on nechápe! On je světec! Jemu hlaholily zvony a střílelo se z děl! Ale on nechápe! S tímhle svým idiotským životopisem bych se jakživ neodvážil mezi lidi! Vystrčit z okna nos bych se neodvážil! Ukazovali by si na mě jako na prase s rohama! S pozlacenýma rohama! Já tady nebudu nikomu pro smích, rozumíš?

– Nejsi pro smích. Jsi pro příklad, Hanes. Pro příklad!

– Náramný příklad! Leda panicům ze semináře.

– Ovšemže i panicům ze semináře. Aby věděli, co obnáší kněžský stav.

– Já ti povím, co obnáší. A taky si to zapiš za uši. Lepší hampejzník než kněz.

– Hanes! Pro Boha trojjediného!

– Boha nech spát. Teď budeme zpívat o mně a ne o Bohu!

– Arciže! Nic menšího si, bratře, nepřeji. Aby se o tobě zpívalo. V dómech i v kapličkách. V svatoslavném chvalme mnohozvuku mučedníka Jana z Nepomuku! Co v zpovědi slyšel, nezjevil, tak hněv krále na se uvalil!

– Jdi mi na hák s tou zpovědí! Obě královny měly svoje zpovědníky. Bavorské. Budou se ony zpovídat pražskému velebníčkovi! Který to v první krčmě vyzvaní!

– Ty bys to nevyžvanil.

– I vyžvanil.

– Neponižuj se, Hanes.

– Já se neponižuju! Nikterak, bratře! Naopak! Já retuju svou čest! Já že jsem spínal ručičky? Já že jsem se dal vysvětit puzen touhou hlásat slovo boží? Puzen touhou po deseti kopách ročního příjmu jsem se dal vysvětit! Jež plynuly z Vlašimského oltáře! Já že šel do Padovy kvůli moudrosti? Já šel do Padovy, abych se dostal z

arcibiskupského arestu! Já jsem žil jako člověk! Nebo aspoň snažil jsem se žít. Já že jsem se dal umučit podoben ovci, pro nějaké vaše zpovědní tajemství? Neurážej mě!

– S tím, Hanes, neobstojíš. To je nedbalý životopis. Proč by tě byli umučili? Responde!

– Umučili? Bůhsámví. My oba jsme to nevěděli. Ani Ješek Ocas, ani já. Nějak jsme se nemohli dohodnout. A on byl silnější. A taky ožralý. To už tak na světě bývá.

– Naprosto nevěrohodné.

– Jak je ti libo, Johan. Já se s tebou přít nebudu. Ty mně můžeš být ukradený, rozumíš? Já se bez tebe obejdu.

– Beze mne nejsi nic! Kam se beze mne vrtneš? Kam? Upadneš v zapomenutí. Budeš utopen podruhé! Utopen v tůních nicoty!

– Jdi mi na horoucí skálu s nicotou! A kam že se vrtnu? Nikam. Tady zůstanu. Ráno se vyškrábu nad silnici do stráně a svalím se tam mezi jahody. A budu se dívat na nebe nad sebou a na běhutou vodu pod sebou. Líhával jsem tak. Tamhle na rozcestí, o kousek níž. A při řece Pádu. A ledaskde. Domníval jsem se tehdá, že trčím v bídě a neštěstí. Ale on to byl život. Docela dobrý život. Nevyměnil bych ho za ten tvůj. Za ty sepjaté ručičky.

– Jsi mi odporný.

– Nevadí, Johan. Ty mně taky. Běž hlídat bednu, běž. Aby se ti na ní nemrouskaly kočky. Já se stulím někde v chlívě do kouta. Ráno si přispím. Vy jistě vyrazíte za chládku. Sbohem. Naše cesty se rozcházejí. Už bylo načase. Kdyby se ti po mně stýskalo, snášej to statečně. Mně se po tobě stýskat nebude.

– Hodláš se vydávat za svatého? Působit zmatek v diecézi? Buď jist, že ti to překazím!

– Ani mě nenapadne. Na svatého si hrej sám. Tu živnost ti milerád přenechám.

– Sancti martyres! Jaká zvrácenost! A podlost! Já prostě nechápu! V tobě tedy zraje úmysl mě opustit?

– Nezraje. Uzrál.

– Ale to je nemožné, Hanes! Nepřípustné! Nemyslitelné!

– Pročpak? Všecko proběhne v míru a pořádku. Ty půjdeš do

Salcburku a já tady nad silnici do stráně. A hotovo.

– Ale já nemohu být bez tebe!

– To se ti zdá. Se mnou není žádná velká zábava. Skamarádíš se s bratrem kanovníkem Bernardem. Nebo v Salcburku s arcibiskupem. Všude je nějaká vhodná společnost.

– Ale já potřebuju tebe! Já potřebuju doklad, že jsem byl!

– Neunavuj s tím už, propána! Tys nebyl.

– Mlč, Hanes. Mírni se. Dýchej zvolna. Silentium! Kéž tě Bůh osvítí! Dívej se mi do očí. Je to nesmírně složité. Jako se víno mísí s vodou, nežli se při mši na krev Páně promění, tak i my dva jsme vjedno sliti a jeden v druhém rozpuštěn. Sleduješ mě pozorně?

– Špicuju uši, proroku. Hezky to říkáš. Jako básničku. A co jsem podle tebe já? Ta voda?

– Tys tělo. Já jsem idea. A spolu pak jsme oběť přesvatá. Svaté mystérium, Hanes! Miraculum sanctum! Jehož vůni i andělově u božího trůnu čichají. A je jim velmi příjemná. Utišil ses? Cítíš tu sladkost v srdci? Ten šumot perutí? Tvůj život není tvůj. Je náš.

– Takže ty jsi beze mne doopravdy jak pára nad hrncem?

– Hanes! Vyjadřuj se jemněji.

– Jak duše bez těla?

– Ano. Jak duše bez těla.

– A s tím bys tady na světě valně nepořídil, co? Těžko by se ti tady pískalo, co?

– Vyjadřuj se zdrženlivěji! Svět je zkažený. Zpěv čiré duše jenom stěží k lidskému sluchu doléhá. Lidé jsou genus přízemní. Lidé si potrpí na příklady. Ze života. Aby jim to něco připomínalo. Lidem se musí vyprávět o červeném jazyku. O Rozálii Hodánkové, jak v nedělních šatech spadla do mlýnského náhonu. A o tobě, jak jsi mlčel, když ti pálili bok, jak se z tebe čoudilo a jak ti naskakovali pryskýř. Lidé si žádají živý příklad. Barvitý. Božská idea je nudí. Duše je nudí. Při výkladu desatera usnou. Ale vyprávěj jim, kterak se smilnilo v Sodomě a Gomoře! A kterak se potom smilníkům škvařily v ohni údy! Budou poslouchat a mastné huby otvírat dokořán. A smilnit budou napříště snad o něco méně nebo aspoň s menší potěchou. Krušná práce je apoštolování! Avšak Bůh nás tím pověřil.

I tebe pověřil. Krom toho Benedikt Třináctý ráčil do našeho případu vnést zmatek. Bohu a Benediktu Třináctému se tak zlíbilo. Moje situace je svízelná. Svízelnější, nežli se sluší pro světce. A doba je bědná a víry ubývá. Jest mi čelit útokům a odpovídat na otázky škodolibé a mizerné. Aby do toho sedm ďáblů po sedm nocí kopalo! Neopouštěj mě, bratře. Smutná je duše má.

– Nemluvíš o lidech extra pěkně. Nemáš je rád?

– Miluji svoje bližní. Jako sebe samého. A ty máš lidi rád?

– Já? Přijde na to. Většinou jsem se jich bál. Ale ty je rád nemáš. Ty je nesnášíš. Všechny. Sakum pikum. Přiznej se.

– Nepopírám. V jádře jsou odporní. Ale to není důležité. Mám rád svůj úkol. Svoje svaté poslání. Jako boží pes je zahánět na nivy nebeské. Bůh už si je tam srovná.

– Truchlivé poslání.

– Nikoli, Hanes. Krušné, leč ušlechtilé.

– Štěkat na lidi? Kazit jim všechnu radost? Zakazovat jim i to smilnění?

– Čemu se divíš? I tys byl kněz!

– Za mých časů se to tak nebralo.

– Tys to tak nebral!

– No ať si. Jakýpak taky já jsem byl kněz? A nehádej se. Mně je to vlastně jedno. Hoň si svou drůbež na loučky nebeské. Mne se to netýká. Jdu spát.

– Ráno tě vzbudím. Vyrazíme za chládku.

– Zuby ti vyrazím, jestli mě probudíš!

– Ještě sis to nerozmyslel? Ty tady zůstaneš?

– Zůstanu.

– Na stráni? V jahodách?

– V jahodách.

– Dobrá, Hanes. Odpočiň si. Pouvažuj o svém osudu. Až se budeme vracet, připojíš se zas.

– Jak to, vracet? Vy se vrátíte?

– Dozajista. Můžeš se spolehnout.

– Salcburk je pohostinné město.

– Ale my patříme Čechám, Hanýsku. Ty i já. I naše kosti v rakvi z

křišťálu. Zotav se. Pochutnej si na jahodách. Dlouho už nebudou, je konec července. Pak začnou maliny. A po nich borůvky. A ostružiny. Potom brusinky. Ale to už se asi budeme vracet. Počítám, že s prvním podzimkem. Prusové odejdou a my přijdem. Se slávou a s vítězstvím. Zvony budou zvonit. Bude se střílet z děl. Dostaví se preláti a úřednictvo. Cechy s korouhvemi. Hudby. A procesí. Sám kardinál arcibiskup kníže Schwarzenberg nám asi přijede vstříc. Aby políbil na zemských hranicích posvátný relikviář s naším jazykem. A ty se připojíš. Na brzkou shledanou, bratře. Nebude ti tu teskno?

– Ani krapínek. Sednu si někam, kde nefouká. Do stínu ořeší. Daleko od štěkotu a hemžení. Už se těším. Pouvažuju o svém osudu. Ale že bych vám vyšel vstříc, na to nespoléhej. Spíš budu někde v remízku. Nebo v hospodě za komínem, kdyby už táhlo k podzimu. A ty mě neshledej, slyšíš? Tak jako tak bys mě nenašel. Člověku je nejlíp, když je sám.

– Sám ne, Hanes. To pusť z hlavy. Dejme tomu, že si pohovíš i v remízku. I někde za komínem, ať je ti to ke zdraví. Ale sám ne. To v žádném případě

– Že ne? A jakpak bys to zařídil? Postavíš ke mně četníka?

– Nestarej se. Všechno se zařídí. Nemůžeš být sám. Popřemýšlej. Nejsi na to dost moudrý, Hanýsku. Dost zkušený. A nejsi k tomu ani zrozen, abys byl sám. Ale buď bez obav. Bůh ti sešle jinou duši, jež s tebou bude přebývati v jahodách. Nějakou spřízněnou duši. Která je ti blízká a která to s tebou dovede. Která tě patřičně ochrání a poskytne ti i patřičné pokyny, kdybys váhal a bloudil. A ty bloudíš a váháš téměř neustále. Jak by se ti zamlouvala duše Mikuláše Puchníka?

– Puchníka? A co bych si s ním počal?

– Ty nic, Hanes. On by si počal s tebou. Ty bys mu pomáhal. Ty by ses řídil jeho pokyny.

– Já abych mu sloužil? Kryse olezlé?

– Ovládej se. Mikuláš Puchník zemřel v hodnosti arcibiskupské. Kdežto tys umřel v městské šatlavě. Mikuláš Puchník je z rodu vyššího. Zemanského. A ty jsi klášterní poddaný.

– I na věčnosti?

– Klášterním poddaným tě stvořil Bůh. Na tom není co měnit. Jsi stvořen k službě, Hanes! Od přirozenosti! Von Geburt! Nejsi stvořen, aby ses válel v jahodách! Pán s tebou. Užij si léta. Užij si teplého počasí. Kolikpak jsi už asi dlužen Puchníkovi? Budu se modlit, aby ti nepršelo. Užij si vagací. Nepodíváte se s bratrem Puchníkem do Vimperka? Je tam starobylý kostel. Kdoví jestli by bratr Puchník nemohl konat i zázraky? Spánembohem, Hanýsku. A na shledanou. Počítám, že tak někdy okolo svatého Václava. Těšíš se? Nějak jsi zbledl. Je ti nevolno?

– Není mi nevolno. Chce se mi blít!

– Fuj! Lehni si. Vyspi se z toho. Dobrou noc.

– Ráno mě vzbuď.

– Hosana! Rozmyslel sis to?

– Rozmyslel.

– Hosana Bohu na výsostech! Vyrazíme za chládku. Věděl jsem, že jsi rozumný. A že se obětuješ pro svaté náboženství. Že si nehledíš jenom svého prospěchu. Ó svatý kněže, kterak tě dostatečně pochválit?

– Hledím si jenom svého prospěchu.

– I to je občas rozumné. S Puchníkem by sis nepolepšil, viď?

– Puchník je krysa oslizlá.

– V tom s tebou nesouhlasím, ale ruku on měl vždycky pádnou. A oko záludné. A já? Mne chováš v lásce, Hanýsku?

– V nenávisti tě chovám.

– Nevadí. To se poddá. Budem si cestou zpívat. Budeme prosit Boha o milost a o požehnání.

– Není mi třeba božího požehnání.

– A čeho je ti třeba?

– Ničeho. Jakž takž být.

– Ale to je málo! V den soudu tě nerozpoznají od much a od žížal.

– Není mi třeba tvých rad!

– Tiše, Hanes. Nezlob se. To se všechno poddá. Budeme zpívat od Kunžvartu až po Pasov. Od Pasova po Salcburk. A ještě dál, pokyne-li Bůh. Od Salcburku až k mořím. K pouštím a k děrám, kde sídlí plémě pohanské. K větší cti nejsvětější Trojice! Pro zvelebení

katolické víry! Pro slavný rozkvět křesťanstva! Nalezen jest konečně ten, jenž hájil svátost pokání a mlčenlivost zpovědní a proti bludařům ji přeúchvatně zastával! To je citát z kanonizační buly, Hanes. Přeúchvatná bula! Oroduj za nás, svatý Jene Nepomucký! Abychom hodni učiněni byli zaslíbení Kristových!

– Přestaň.

– V Salcburku zažehneme svíce. A vystavíme svatý jazyk. V metropolitním chrámě! Nejásá tvé nitro, Hanýsku?

– Nejásá. Panebože, proč my tohle tropíme?

– Aby nevadla víra. Aby bylo več věřiti.

– A proč zrovna v tohle věřiti? V pravdu ono se věřit nedá?

– V jakou? V pozemskou?

– Baže pozemskou!

– Pozemská pravda je pravda lidí. Sprostá. Nic božského. A konec řečí. Seber se a jdi spát.

Vyrazili ráno za chládku. Na kozlíku kočí a vedle kočího kněz, podle všeho nějaký lepší, a vzadu na fasuňku bedna, veliká a podlouhlá. Za fasuňkem se pěšky vlekli četníci.

A docela vzadu, kráčejíce jakoby maličko nad zemí, doprovázely posvátný fasuněk dvě divné figury, napohled připomínající kočovné herce ve vetchých kostýmech, dva starodávní poutníci. Nezpívali. Ten menší, nemytý a neholený, dokonce jako by potichounku remcal Ten druhý, statný, fešný, s hustým úpravným plnovousem, hleděl do dáli a vítězně se usmíval. A tak šli. Od Kunžvartu k Pasovu. Od Pasova k Salcburku. A od Salcburku až k mořím a k pískům Sahary, pokyne-li Bůh a rozkáže-li pražská konzistoř. Abychom hodni učiněni byli zaslíbení Kristových!

Kanovník Bernard naříkal na kozlíku, nevyspalý, poštípán od štěnic a všecek v duši rozhárán. Že by nelhal abbé Dobrovský? Že by nelhal Otto Abel, říšský Němec, doktor a profesor? Ze by lhala církev? A čí kosti to tam vzadu tedy vezeme? Bez potěšení vyhlížel kanovník Bernard věže biskupského města Pasova, netoužil ani po arcibiskupském městě Salcburku. Tím méně po mořích a pouštích. Cesta byla úmorná, slunce už zase pálilo. Nesmyslná pouť! Nesmyslné kodrcání přes kopce a kamení! Nesmyslná bedna se

zámky a pečeťmi! Jediná slabá útěcha je, že v Salcburku snad čeká vana s teplou vodou. A nahřáté osušky. A měkký župan. A hovězí polévka, klobásky se špenátem nebo půl kuřátka, to už je vlastně dosti silná útěcha, a nějaká ta pečeně, uzený jazyk s fašírovanou kapustou a nakonec německé koláče s mákem, preclíčky, piškot, pak něco ovoce a štamprlička šnapsu pro správné trávení, to bohdá nikterak nejsou klamné naděje, bohdá smí směle doufat ve vybrané krmě, kdo bude hostem knížete arcibiskupa. I v jiné požitky by se možná mohlo doufat. S bohumilým poselstvím přijíždí z Prahy oddaný tobě kanovník Jan Bernard, nejctihodnější kníže arcibiskupe salcburský. S posvátným nákladem přijíždí. A kníže arcibiskup Maxmilián Tarnoczy bohdá milostivě přijme pražského bratra kanovníka ve svých vonných komnatách. A zeptá se kanovníka Bernarda, mnoho-li utrpení prožil po cestách mezi Prahou a Salcburkem, a nebylo-li by mu milé přijmout malý dar. Zde vezmi zlatý řetěz, pražský otče kanovníku, řekne možná arcibiskup. A pakli by sis přál, mohu tě jmenovat i kanovníkem salcburským, řekne možná arcibiskup kníže Mikuláš z Tarnoczy. Salcburské kanovnictví není nejnuznější prebenda, usměje se možná vlídně a mnohoslibně nejctihodnější kníže arcibiskup Mikuláš z Tarnoczy. A co potom záleží na hříšných výmyslech jakéhosi Otto Abela, který je bezpochyby žid? Jakéhosi Dobrovského, který byl syn desátníka od dragounů a bezpochyby šílenec? Kanovník Bernard si utřel pot a s úctou i něhou se ohlédl po bedně, v níž spočívaly velebné ostatky. Oroduj za nás, svatý Jene Nepomucký! Blahoslaveny buďte, kosti přesvaté!

A prach se zvedal a snášel se do lopuší a bohulibý průvod se vzdaloval od zemské hranice do krajiny bavorské, k městečku jménem Philippsreut.

Z výklenku pod lomenicí krajního kunžvartského stavení, posledního při silnici na Philippsreut, díval se za průvodem svatý Ján, Úplně malý svatý Ján. Sotva píď vysoký. Z lipového dřeva vyřezaný. Nic uměleckého. Dole na sutaně se mu nevlnil ani faldíček. Ruce měl přitisknuté k tělu, stál tam jako voják, zpříma, prsa vypjatá, jediný sval se na něm nehýbal. Byl ale rozkošně

omalovaný. Pláštík jako brčál. Oči modré. Líčka červená. Jeho milá a dobrácká tvář vyzařovala ducha zdravě primitivního a srdce laskavé.

Díval se za nimi ne proto, že by je poznával. Byli to, zdálo se mu, cizí poutníci. Díval se za nimi jen tak ze zvyku a ze zvídavosti. Díval se takhle za každým. Za bábou s chrastím. Za fořtem i za pytlákem. Za srnkou. Za chlupatým zajícem.

Díval se za nimi, jak zatáčejí prašným úvozem, jak jim slunce praží do zad, jak se zmenšují. Kam asi táhnou? Do města Pasova? Do města Salcburku nebo do města Augšpurku? Do říše Vizigótů? K vnějšímu moři? K Maurům a Berberům? Bláhové počínání. Bláhový mrav.

Díval se, modré oči mhouřil, bílé čelo zamyšleně krabatil, ale ani koutkem hlavy se mu nemihlo, že by snad měl jít za nimi.

A proč taky by za nimi chodil?

Poutníci zašli, zmizeli a on tam stál a poslouchal cvrčky, jak pod ním v trávě silně cvrkají.

(Končí se zápisky písařovy. Jakožto jest učinilo bláznovství jeho, tak i jest.)

Jeleni v noci řvou a vody v řece ubylo. Přikvačil podzim ve strakatém kabátě. Jako tatrman.

Člověk jde dále po silnici, na zádech nese rafiku od obecních hodin. Aby zabránil času v plynutí. Sobě v stárnutí.

Zapíchne rafiku na dvorku do hlíny a rafika vypučí. A uzraje na ní meloun.

Nebo ne?

Dospěli jsme, naše klouby vržou, naše ledviny pobolívají a den se nachýlil. Z dálky už tiše znějí trubky posledního soudu.

Poslední soud by mě ani tolik neznepokojoval. Zato bych se rád i kstáru, i třebas jednou z okýnka sanitky, podíval klidně lidem do očí.

Je to snad moc, chtít po životě takovéhle finále?

Není to příliš moc. Ale je to hodně.

Kterým lidem?

Kterýmikoli.

Chlapům, co s nimi dělám. Co se s nimi střídám, já z noční a on na denní.

Nebo řekněme i listonošce, ne? Domovnici, ne? Hospodskému, že jsem vše řádně dopil a zaplatil.

Státnímu ajznbónu; že jsem si svou práci v rychtyku odvedl a vláčky mohou jezdit do Volar i do Vimperka normálně dál.

A na schůzi. A u houpaček o poutě.

A tatínkovi.

A neteřím, jednu už letos v létě promovali na vysokém učení. Ne sice padovském, jen budějovickém, nicméně i Budějovice jsou město pohostinné a dá se tam žít.

Lidí je všude dost.

Až mě posléze strčí do té sanitky, tam už, rozumí se, budu sám. Ale rád bych se klidně rozhlédl uvnitř toho nekýženého vozidla a ujistil krajiny či osoby, pokud se mi tam na strop budou jaké promítat, že jsem předtím sám nebyl. Že jsem byl s lidmi na světě.

Je to snad moc?

Nevím. Pro mne je to hodně.

A nespadlo to z nebe. A nenarosilo to člověku jako chlupy na prsou. Žít mezi lidmi, a ne sám, to musí člověk koukat, aby viděl.

A taky nehrabat pod sebe. Pod zadek ani pod duši.

Teď už to znám.

Tu sošku mám u sebe doma. Dal mi ji jeden známý z Kunžvartu. Stála u nich na kredenci, prý už oddávna, dívala se přes kuchyň ke sporáku, na kastroly a na cedníky, na bidýlko, kde se sušily utěrky. Nikdy jí tam nepřeběhl srnec nebo zajíček. Nebo fořt. Bůhvíjak se tam vůbec octla. Asi když krajní kunžvartskou chalupu bourali. Jenže to už nikdo nepamatuje.

Je pěkná. Mně aspoň se líbí. Nad ušima jsem jí našel dva důlky. Jistě tam byla obroučka a na ní pět hvězd. Taky ji někdo urazil.

Postavil jsem sošku do okna. Dívá se k silnici, k řece a na protější kopec. Často tam při soumraku i srnku zahlédne. A lidi chodí, jezdí, seno sečou, sněhem šlapou, sem a tam.

Někdy si stoupnu k oknu a díváme se oba. Ženské na zahrádkách kopou brambory, skláři jdou z práce, děti se škrábou nahoru do stráně. Možná, že tam jsou cvrčci. Určitě tam jsou.

Vždycky jsem si myslíval, že něco musí být. Něco trvalejšího. Co červi nežerou.

A ono to je.

A nepadá to z nebe. A netřeba za tím šmejdit zásadně jen do pouští, ke břehům Léthé, za zdi kláštera.

Tady to je.

Všude to je. Lidí je všude dost. Jakápak tedy marnost?

A jak jsem na to přišel?

Všelijak. Pomaloučku. Zajisté, že ne zázrakem.

On to taky žádný zázrak není, pochopit něco tak obyčejného. Jenomže i tíhu své vlastní jarmary člověk pořádně pochopí, teprve když si ji při stěhování postaví na palec.

A já se v životě naštěstí nejednou stěhoval. Jarmaru i jiné svršky přenášel. Sem a tam.

Stoupnu si k oknu a díváme se. A je nám dobře Proč by nebylo? Někdy si pro jistotu tajně ohmatám hlavu. Ne. Nic. Je kulatá. Ošklivá, šedivá a vypelichaná, věru že zdaleka ne perfektní; ale kulatá. To už je celkem v pořádku.

Že jaksi pozdě?

Že pozdní host dostane už jen kost?

Inu… Díváme se a ocucáváme kost. A je nám dobře. Proč by nebylo?

Leč nechlubme se filozofováním, jak praví věhlasný Cicero. Držme se ještě aspoň za ocásek příběhu. Už kvůli úplnosti.

Stoupnu si k oknu a někdy si i povídáme. Proč bychom si nepovídali? Svatý Ján kulí modrá očka na zbytky hraničního hvozdu, táhli tamtudy královští kušečníci, táhla vojska kruciáty, táhli pasovští rejtaři, táhly i tlupy ordnerů a táhli mordýři od zbraní SS, nejdřív s řevem na východ, pak mlčky zpátky na západ, ale teď už je pár let pokoj, lze se po libosti dívat, lze si i povídat.

– Vidíš srnku?

– Vidím. A zajíce.

– A dvě figury?

– Jaké figury?

– Divné. Už zas jdou. Neslavný konec. Říct mi to někdo tenkrát v Boromeu, asi bych tomu nevěřil.

– Co je to v Boromeu?

– Teď už nic. Býval to internát. Katolický. Svatý Karel Boromejský, ty ho neznáš?

– Neznám. Co je to katolický?

– Ale příteli! Katolický neboli obecný. Po všem okrsku zemském rozšířený. Sám Ignatius Antiochejský ozdobil naši svatou církev tímto pyšným a ne právě přesným přívlastkem. Neměl bys věčně jenom koukat z okna. Měl by sis víc číst.

– Taky svatý?

– Kdo?

– Ten Ignác.

– Ale propána! Ty se nevyznáš v hagiografii? Pročti si aspoň kalendář.

– Ten je nudný jak jízdní řád.

– Mluvíš, jako bys ani světec nebyl. A vyprošuju si, abys mně pomlouval jízdní řád. Náhodou jízdní řád je napínavá lektýra.

– Hlavně příloha, viď? Mezistátní spoje, viď? Jednu stránku tam máš nějakou ohmatanou. Vídeň dvanáct třicet, Florencie čtyři třináct. Vedle na koleji stojí osobák. Směr Terontola – Perugia – Assisi. Čeká na tebe. Bojíš se?

– Ani ne.

– Křestní list by sis už s sebou nebral?

– Ty víš všecko?

– Leccos vím. I to, že by sis ho už s sebou nebral, vím.

– Ty jsi vševědoucí?

– Já? Kde bych se v tom vycvičil?

– Světcům to není dáno?

– Co je mně po tom, jestli je jim to dáno? Já světec nejsem.

– Podle církve jsi.

– Co já mám společného s církví? Neplácej hlouposti. Vyprošuju si, abys mě pletl dohromady s církví! S nějakým čertvíjakým Karlem

nebo Ignácem!

– Rouháš se, milovaný příteli.

– Prdlajs!

– Kůrové nebeští! Církev ho povýšila až k trůnu božímu! Bulou Christus Domini! Svého mučedníka a zpovědníka! Se zázračným jazykem! České křesťany stála ta legrace devadesát tisíc zlatých! A on najednou prdlajs! On najednou, že není světec!

– Jen si poslož. Jen se posmívej.

– Ty se církve nebojíš?

– Ani ne. A světec nejsem. Nebyl jsem a nebudu.

– A je to. A můžem se jít klouzat, patrone země České.

– Neříkej mi patrone země České! Nepleť si mě s nějakými svatými! A s tím jejich zpovědníkem už teprve ne! S tím jejich mučedníkem! Pokrytcem a podvodníkem! Pořád si mě s ním pletou! Jsem na to háklivý!

– No maucta. Ty jsi třetí?

– Jaký třetí?

– Třetí Johánek. Dosavad vždycky byli nanejvýš dva. A on se nám narodil třetí! Veselme se!

– Jaké narodil? Já jsem tu odjakživa. Lidem k potřebě a k užitku.

– Nepřeháněj. Barvičky máš docela zachovalé. Být tady odjakživa, dávno by ses oloupal.

– Lidi si mě myslí. Odnepaměti.

– Nedělej v tom bordel, brčálový příteli. Už takhle aby tomu prase rozumělo. Stvořil tě papež Benedikt Třináctý. Roku sedmnáct set devětadvacet. Vymysleli si tě v Praze preláti. A hlavně bratříčkové jezuiti. Aby oslavili kněžský stav. Aby navrátili Čechy katolické víře. Jelikož víra v Čechách ochabla, jsi světec protireformační. Byls velice k potřebě a užitku. Kněžskému stavu. Bratříčkům jezuitům. Pražským prelátům.

– Já nejsem ten!

– A kterýpak bys byl? Ten druhý? Mrňavý? Toho nech běžet. Ten se do toho dostal jako Pilát do Kréda. Ale škoda ho není. Ať si jde. Vidíš je? Páteříky? Už jsou lehčí než listí. Už je to sfoukává. Taky půjdeš, ne? S nimi, ne? Duch tvůj odletí v oněch figurách. Co je ti?

– Nic.

– Co se ti nezdá?

– Nic.

– Promluv, okraso mého příbytku. Jako bys natahoval moldánky.

– Jen se směj.

– Urazil jsem tě? To by mě mrzelo.

– Jen si posluž. Ty mě nepotřebuješ?

– Ale ano. Je s tebou zábavno rozprávět.

– Zkusil bych i něco užitečnějšího. Budu tě ochraňovat proti moru. Proti prsnímu neduhu.

– Děkuju. Já se přihlásím, až by na mě lezl mor. Ty s nimi opravdu nemusíš? Podívej, už jsou na mostku. Nezamáváš jim?

– Já je ani nevidím.

– Ty jsi opravdu třetí?

– První.

– Vida ho! První co do důležitosti?

– První co do stáří.

– A nevytahuješ se trošku? Hanes Welflínův byl už ve středověku.

– Já jsem odnepaměti.

– Z šerého dávnověku?

– Z šerého. Obvykle stávám nad vodou.

– A co ten farářský kostýmek? A kvadrátek? A šněrovací botičky? A co ten letopočet? Vzadu na soklíku? Co? Já ti to prozradím. Pamatuješ tak nanejvýš Marii Terezii. A kdoví jestli. A už mě nebulíkuj, mrkvičko.

– Lidi si mě zpodobují různě. Nepamatuju Marii Terezii, ale pamatuju, že jsem byl i kamenný. Lidi si mě oblékají, jak se jim to právě zamlouvá. Odnepaměti. I nahatý jsem bývával.

– Ty se převtěluješ?

– Lidi si mě vtělují. Nepamatuju Marii Terezii, ale pamatuju, že jsem byl i uplácaný z jílu. A hlavu jsem měl psí. A kropili mě krví. Když bylo sucho a hlady kapal dobytek.

– Ty jsi opravdu odjakživa?

– Lidi jsou odjakživa. Aspoň nepamatuju, že by lidi nebyli. Stvořil mě člověk. A ne církev, mrkvičko.

– Ale jak jsi přišel k farářskému oděvu? Nahatý bys byl hezčí. Nač tě vyřezávali jako Nepomuka? Když stáváš nad vodou, mohli tě vyřezat s trojzubcem. Nad vodou se nejlíp vyjímá Neptun. Nebo hastrman.

– Každá doba chce svoje. Copak by tam pod lomenicí tenkrát směl stát hastrman? A u kapličky Neptun? Přijeli by děkan až z Prachatic a rozmlátil by ho motyčkou. A kdo by potom bábám ulevoval při hexnšusu? Přestrojili mě. Oblékli mě do rochety a na hlavu mi plácli kvadrátek. Lidi jsou chytří.

– Ukradli církvi Nepomuka?

– Nesuď tak přísně. Půjčili si ho. Oni jí ho zas vrátí.

– Ty teda nepečuješ o rozkvět křesťanstva? Ani nehájíš zpovědní tajemství?

– K rozkvětu křesťanstva já nejsem stvořen. Mně se líbí, když kvetou trnky. A petrklíče. A kde bych se jaké zpovědní tajemství dověděl? Někdy mně holky šeptávaly, s kým půjdou večer za humna. Ale ne proto, abych jim to odpustil. Prostě nebyly v stavu to v sobě udržet. Ostatně teď už mi dávno nikdo nic nepošeptal. Jenže já se to stejně dovím. Já tady z okna, dokud se nesetmí, zmerčím takových tajemství, že by ses od toho červenal až na zádech. Popros a já ti nějaké prozradím.

– Jen pěkně drž pysk. Mužským se holčičí tajemství neprozrazují.

– Ty bys jim nevadil. Ty už pro holky pomalu ani mužský nejsi.

– A co bych pro ně byl? Místní kanec?

– I kdeže kanec! Nevytahuj se. Dědek jsi pro ně. Místní august. Který se neodvážil ani oženit.

– O tom pomlčme.

– Pomlčme, je ti toho líto, viď?

– Čeho?

– Že nemáš děti. Smůla, viď?

– O tom taky pomlčme.

– Pomlčíme. Neboj. Já nejsem stvořen, abych se v ranách osudu šťoural, já jsem stvořen, abych od ran osudu pomáhal.

– Ode všech?

– To ne. Dovedeš si představit, kolik je ran osudu? Ale chodívalo

se za mnou s ledačím. Nejčastěji, co se vody týkalo. Když bylo sucho, aby spadl déšť. Když se podmáčely louky, aby už pršet přestalo. A když se někdo topil, volával mě na pomoc, a když někdo trpěl vodnatelností, taky volával, bývaly dny, že mě od těch proseb uši brněly. Kytek a zrní byl plný trávník pode mnou. I krejcary mně házeli. I s padoucnicí za mnou chodili, i zloději za mnou přicházeli, abych je chránil od prozrazení, nemocné krávy mně vodili, vředy a zkažené zuby mně ukazovali, bývalo to tam jak o jarmarce, dodneška na to vzpomínám. Pak jsem holt skončil tam na kredenci. Taky smůla.

– A doopravdy jsi pomáhal?

– Na kredenci? Starou bačkoru jsem pomáhal. Tam jsem stál a sčítal cedníky.

– Ne na kredenci. Předtím. Dokavad jsi byl ve flóru. Ve výklenku pod lomenicí. Mívals úspěchy?

– Vždyť povídám. Chodili za mnou ze široka daleka, já byl tady kolem známá perzóna.

– Nenaparuj se. Ptám se tě, jestli jsi někoho uzdravil. Od vředu a od prsního neduhu. Jestli jsi pomohl od ran osudu.

– Inu… To se nedá tak jednoduše posoudit.

– I dá. Uzdravil nebo ne?

– Inu…

– Nemruč a odpovídej.

– Polib mi šos. Co otravuješ? Nemůže se mi nic vyčítat. Dokážu já snad zázraky?

– Takže neuzdravils. Takže to všecko byl nesmysl.

– Nebyl to nesmysl! Jaký zas nesmysl?

– Tys byl nesmysl. Bez potřeby a užitku. A nenabírej. Brečením to nespravíš. Přestaň. Co je? Ublížil jsem ti? Připadáš si zbytečný? A že patří všecko hodit kachnám, si připadáš? Že se všecko zpackalo? A že už je pozdě? Nezoufej. Není pozdě. Aby byl člověk k užitku, na to nikdá není pozdě. Přestaň kňučet, já to nesnáším. Třeba jsi někoho i uzdravil. A ani o tom nevíš. Vřed se mu zahojil a on si šel po svých. A poděkovat zapomněl.

– Neuzdravil jsem. Přinejlepším jen ulevil.

– Vidíš. I to už je zázrak.

– Není to zázrak. Já nemám zapotřebí, abys mi lhal!

– Ale je to konání dobré. Lidi ti věřili a ulevilo se jim. Lidi něčemu věřit musí, malovaný příteli. Nezoufej a stůj zpříma. Ještě mnozí přijdou a uvěří. To není žádná katolická víra. Tohle je něco onačejšího.

– Neutěšuj mě. Nepřijdou.

– Nebývá snad už sucho? Zmizely prsní neduhy? Přestaly rány osudu? Přijdou. A ty jim ulevíš.

– Neulevím. Nepřijdou. Sami si pomohou.

– A z toho je ti smutno?

– Inu… Zvykám si.

– Zvykneš. Ono je to tak vlastně lepší. Ona je to věc veselá.

– Ale co se mnou?

– Zachováme tě potomkům. Jakožto předmět pohledný. A pamětihodný. Hodnota trvalá. Chtěl bys do muzea? Budou tam za tebou chodit zástupy. Ze široka daleka.

– Tady ti překážím?

– Ale to ne!

– Já bych raději byl tady na okně. Já bych se raději díval, víš? Na zajíce.

– A na holky?

– Na holky. A vůbec na lidi. Lidi jsou ze všeho nejtrvalejší. A teď už trochu pomlčme.

– Pomlčíme.

– Venku je krásně.

– Krásně.

– Nebe čisťounké.

– Jako plíšek.

– Ale je sucho.

– Od polou září nesprchlo.

– To neprospívá jahodám.

– Neprospívá. Mohly by zaschnout odnože.

– Špatně se dobývají brambory.

– Prachšpatně. Byl jsem na nich. V sobotu.

– Že bych to přece zkusil?
– Co zkusil?
– Však víš.
– Přivolat déšť?
– Alespoň deštíček. Čemu se směješ?
– Proč bych se nesmál? Je mi veselo. Zkus to. Neváhej, starožitný příteli. Quod tibi sit felix, jak praví učený Livius. Ať ti to slouží ke štěstí!

———————

Jdou. Stmívá se a oni zase jdou. Ke Kunžvartu. A od Kunžvartu k Pasovu. A od Pasova k Salcburku. Jdou jakoby maličko nad zemí, kamenité země se nedotýkají. Zatáčejí úvozem. Zmenšují se. Jdou.

Vítr je popohání, dvě podzimní figury. Ten menší potichounku remcá. Ten fešný hledí do dáli. A voda plyne.

Jdou tudy naposled. Už je to sfoukává. Neslavný konec. Jdou přes Kunžvart, jdou k zemské hranici, jdou do krajiny bavorské, k městečku jménem Philippsreut. Odcházejí. Navždycky.

– Adié, svatá figuro! Opouštíš české království? Vyhoštěn ze srdcí?
– Mlč! Ani ses nerozloučil. V tvém srdci zeje pustina.

To je tím, žes vystoupil z církve! V tvém srdci zeje marnost a beznaděj!

– Nezeje, svatý muži z Nepomuku. Neměj péči. S mým srdcem je to v pořádku. A co ty? Putuješ do Salcburku? Nebo rovnou do Říma? Žalovat? Vykládat o přestálém utrpení? Hledat práci? Neztrať křestní list!
– Proklínám tě! Anathema sit!
– Neřvi. Nejsi v kostele. Vyplašíš nám zajíce.
– Proklínám vaše zajíce! A české království!
– Jistěže. S tím se muselo počítat. My tě taky neuchováme v nejvlídnější paměti. Běž. Aby tě husa kopla, zářný vzore. Přidej do kroku.

Do kroku nepřidal. Odchází důstojně. Jde, hledí do dáli a neohlíží se.

Ten mrňavý se zato ohlédl. Krapet se opozdil a úkradkem popatřil vzhůru na stráň. A na běhutý potok pod sebou. A vzdychl.

– Prašivé živobytí, Hanýsku? Nerad opouštíš rodné království?

– Rodné království mě neinteresuje.

– A cesta v dál tě taktéž neláká?

– Pozemského putování už jsem, jak známo, okusil. A nechutnalo mi.

– A co tě láká?

– Tamhleta stráň. Tam bych ulehl. Ku svému prospěchu. I do hrobu bych se koneckonců stulil. V zapomenutí.

– Co ti v tom brání? Svatý muž?

– Potřebuje mě.

– K úmyslům nekalým.

– Nepřísluší mi zkoumat jeho úmysly.

– Bojíš se ho?

– Všeho se bojím. A kdo mi dodá odvahy? Bůh je daleko.

– Sám si dodej.

– Kuš. Ty nevíš, že jsem se stal člověkem? Patrně až příliš jsem se stal člověkem! Být člověkem je samé trápení. Samý strach a samé vyzáblé živobytí.

– Ba ne. Málo ses, Hanýsku, stal člověkem.

– Malý jsem od přirozenosti. Malý a ubohý. Snášel jsem kruté násilí. Polituj mě! Nevidíš? Žene mě jak ovci. Bůhvíkam. Bědného. Utrmáceného. Až do Salcburku. Nebo až do Říma. Pěšky! V horách už bude sníh! Salcburk je ovšem město pohostinné. Arcibiskupské. Ale co tam? I Řím je, doufám, město pohostinné. Leda že by se on stal v Římě sekretářem u kurie. Papežským notáriem. Dejžbůh i biskupem. Pak už by to nebylo dočista zbytečné. Žene mě jak ovci, ale nemysli, on je šikovný. Vyzná se. Vstoupil bych do jeho služeb. Za kuchaře. Za správce polností. On má jméno a protekci. Já u něho budu slušně živ. Časem i faru si vymodlím. Ku svému nemalému prospěchu. A k faře kanovnickou hodnost. Římské kanonikáty jsou výnosné. Nějak už bude. V každých vratech je škvírka. Skrčím se a prolezu. Co zbývá člověku malému? Ubohému a umučenému? Jen toho putování kdyby ksakru nebylo! Pěšky a horskou chumelenicí!

Polituj mě! Ukaž, jsi-li schopen soucitu!

– Ne, Hanes.

– Zatvrdilo se tvoje nitro? Vyhostíte mě ze srdce?

– Vyhostil.

– Zalkni se! Zmodrej! Chcípni! Nic ti není svaté! Hnusný opilče! Proklínám tě svým přezázračným jazykem!

– Sbohem, Hanes. Neřvi. Přidej do kroku.

Odplivl si a jde. Utíká. Nedůstojně. Aby dohonil svého živitele. Svou bídnou naději. Aby nezabloudil v alpské vánici. Sám. Aby se neztratil v rákosí u řeky Pádu. Sám.

Utíká, rozplývá se v soumraku. Teď zmizí v ohybu cesty za keřem. Ale ještě se zastavil. A ulomil větývku a mává. Směšná figura!

– Hněváš se? Že jsem tě proklel? Odvolávám to.

– Jenom nic neodvolávej. Chlapi v hospodě mně to budou závidět. Kohopak dneska ještě potká prokletí?

– Už se oblíkáš?

– Proč?

– Do hospody.

– Je čtvrtek. Zavírací den.

– A hergot! Ale ty máš pivo doma, ne?

– Zajisté, ctihodný kanovníku. A co je ti po tom? Zázračný jazyk se do piva nesmáčí.

– Já bych si smočil. Jaké máš? Dvanáctku?

– Desítku.

– Protivínskou?

– Uhodls, reverende. V Prachaticích stáčenou.

– A k večeři?

– Jitrničku. Lépe řečeno dvě jitrničky.

– Sancti monachi! Jitrničky bych okusil. Se zelím?

– S křenem.

– Sancti monachi et eremitae! A potom?

– Uvidí se. Schrupnu si. Nebo si pustím rádio. A pak jdu na noční.

– Byls včera.

– A jdu zas. Kamarád vdává dceru. Vzal jsem to za něho.

– Saprlot! Konáš dobré skutky?

– Konám, co se mi zlíbilo. Slyšíš? To je vlak od Volar. Přijede v devatenáct nula tři. Po něm přijede vlak od Vimperka. Devatenáct dvacet dva. Svatý Alois by se nudil. Neboť byl z rodu knížecího. Ale já se nenudím. Jezdí to normálně.

– A všecko je to moje zásluha.

– Tvoje?

– Protože jsem ti poradil. Abys nebyl páterem. Na chodbě před dormitářem, zapomněls? Církev je člověkovo neštěstí.

– Vyřiď to v Římě papežovi.

– Nevyřídím. Měl bych potíže. Amen.

– Amen, Hanýsku.

– Trošíčku mě lituješ?

– Trošíčku. Ale radši už jdi.

A zmizeli.

A s nimi jako by tím úvozem šly naše ministrantské komžičky, seprané, zvetšelé, jde Abraham a Goliáš a obrácený Šavel z biblické dějepravy, jdou zmrzlé roráty, jdou tajné hříchy s mřížkou na tváři, jde školní katecheta, sličný pederast, jdou bledé seminaristické poluce, jdou holoubci Panny Marie, biskup ve zlatě je nese za nožky, na oltářní stupně kape krev, jde anděl s ďáblem, jdou rajské slasti a jdou mrskači, jde katolické náboženství, odchází z Čech a už se nevrátí. Sbohem.

Zašel jsem si minulou neděli do zdejší kaple. Podívat se na mši. Co když se mýlím? Co když naleznu oddané stádce, věrný a srocený houf, lačně se tísnící kol stolu Páně, hlava na hlavě?

Bylo nás tam dohromady sedmnáct. I s knězem. Ten sedl hned po mši do auta a odjel. My jsme šli domů po svých. Bůh se do kaple nejspíš ani nedostavil. Odbyli jsme to bez něho dosti ledabyle. Nás šestnáct i ten kněz. Připadalo mi, že snad příště žádná mše už ani nebude. Není zájem. Oběra vynesla čtrnáct korun. Ke stolu Páně přistoupila jedna stařenka. Nevyplácí se to. Nepomáhá to. Sbohem.

Poslední budou prvními a první posledními, četlo se tu neděli z evangelia svatého Matouše.

Stalo se. Evangelista Matouš to sice mínil poněkud jinak, v jinačí

souvislosti, ale souvislost zub času ohryže a věta zní parádně i sama o sobě. Stalo se. A není řeč o kralování a není řeč o pečení. Je řeč o lidském žití. Aby byla spravedlnost na zemi. Stalo se, my kdysi poslední si to zvolna šineme při kraji silnice mezi Volary a Vimperkem, sem a tam, nad námi český firmament, a korouhve Páně nám cestu neoznačují, mitry arcijáhnů před námi ve tmách nejiskří, kostelník nám slova písně nepředříkává. Sami si pomůžem.

Ale měl bych už to spisování ukončit.

Dole oranicí klopýtá člověk, vtom padl, pošeptal hlíně otčiny své jméno, jméno a pranic více, vytéká z něho krev.

Tak nějak se končívá kniha.

Nebo ne?

V údolí u řeky svítí sklárna. Vlak houká před závorami, zatáčí k Soumarskému mostu. Lidi jdou z nádraží, je slyšet hovor a smích. Hvězdy blikají nad Kunžvartem, nad Světlou Horou, nad tichou zemskou hranicí. Až umřu, tohle všechno tady zůstane.

– Spíš, ó malovaný příteli?

– Ne, dívám se.

– A je dobré, co vidíš?

– Dobré.

– A zůstane to?

– Zůstane.

– Směl bych ti něco pošeptat?

– Je to tajemství?

– Tajemství.

– Nejsi v stavu to v sobě udržet?

– Nejsem.

– Šeptej.

– Nechce se mi odtud.

– Ze světa?

– Ze světa.

– A někdo tě vyhání?

– Stárnu.

– Co na tom? Stáří je nejkrásnější věk. Starý mužský požívá důvěry a vážnosti. Dítky tě budou zdravit. Mládež tě bude žádat o

radu.

– Říkal jsi, že jsem místní august.

– I starý august požívá důvěry a vážnosti. A pravda za ním chodí sama. Jako cvrčci pod okno.

– A on jim rozumí?

– Rozumí.

– Jen aby. Moc jsi mi neulevil.

– I ulevil. Přemejšlej o tom. A neboj se. Jakýpak, sakramente, strach?

– Málo jsem se stal člověkem?

– Ještě se staneš. To nikdy není u konce. A už mě nevyrušuj. Přijede autobus od Vimperka. Dívám se.

Dívá se.

Okno nechám otevřené. Ráno, až přijdu, zatopím.

Dole v pangejtu cvrká cvrček.

Zatím mu nerozumím.

Přijel autobus od Vimperka, je slyšet lidský hovor a smích. Tomu rozumím.

Na jitrnice jsem zapomněl jak na smrt. Vezmu si je s sebou do kastrůlku. A kus chleba. A cigarety. Sirky. Klíče. Baterku. Jakýpak, sakramente, strach?

Jestlipak se dceři vyvedly vdavky? Zítra k nim zajdu. Koupím mladým kafemlejnek. Nebo spíš soupravičku pro dítě? Teď už jistě staří mužští zasedli, stáhli ubrus, naslinili palec a rozdali na mariáš. A načali něco tvrdšího k pití. Zítra tom rozhodně zajdu. Pozeptám se, co pili. A rozvážně-li pili. Neubylo-li jim na vážnosti. A taky nezbyla-li slza pro místního augusta.

A cvrček cvrká a cvrká.

Nesnadno jest pravdu lapiti. Letí, my běžíme.

A možná, že ten běh je na tom nejlepší. A nikdy není u konce.

To spisování bych ale ukončit měl. Nějak spořádaně ukončit. Jenomže jak?

A taky už to nestihnu. Jdu na noční.

JIŘÍ ŠOTOLA
SVATÝ NA MOSTĚ

Obálku, vazbu a frontispice navrhli Jaroslav a Věra Sůrovi
Vydal Československý spisovatel
v Praze roku 1978 jako svou 4273. publikaci
Odpovědná redaktorka Anna Křemenáková
Technický redaktor Ivan Toman
Vytiskla Stráž, tiskařské závody, n. p., Plzeň,
závod ve Vimperku
AA 33,96 (text 33,89, il. 0,07),
VA 34,90. 601/22/856
První vydání.
Stran 564
Náklad 25 000 výtisků.
13/33 22-086-78.
Kčs 33, –